

T. C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 147

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ REHBERİ

İstanbul - 2017

T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları
Sebahattin BAYRAM
Genel Müdür Yardımcısı

Abdülhamit SAĞIROĞLU
Daire Başkanı

Selim ÜMİT
Yayın İşleri Koordinatörü

Yayına Hazırlayanlar
İskender TÜRE
Salim KAYNAR

Tashih
Fatma Samime İNCEOĞLU

Önceki Baskıları Hazırlayanlar
*Y. İhsan Genç, Abdülmecid Mutaf, Mustafa Küçük, Sinan Satar, H. Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz,
Raşit Gündoğdu, İbrahim Karaca*

Dördüncü Baskı

SEĞİL OFSET
100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cad. No: 77 Bağcılar-İSTANBUL
Tel: 0212 629 06 15
www.secilofset.com
ISBN: 978-975-19-6762-6

ÖNSÖZ

Osmanlı Arşivi, bilindiği gibi dünya arşivleri içerisinde her açıdan seçkin bir yeri olan ve Osmanlıdan kalan mirasımız durumundaki en kıymetli tarih ve kültür hazinelerimizden bir tanesidir.

Osmanlı Arşivi sadece Türkiye için değil, günümüzdeki 40'tan fazla ülkenin de tarihi için büyük önem arz eden bir arşivdir. Tarihi olayların sağlıklı bir şekilde aydınlatılabilmesi açısından arşivler, ana kaynak hüviyetindedirler.

Arşiv belgelerinin bu önemine binaen ecdadımızın, adına "Hazine-i Evrak" diyerek önemine işaretle bize bıraktığı bu miras, onlarca devletin geçmişinin izlerini günümüze taşımakta, onların tarihlerini aydınlatmaktadır.

Günümüz dünyasında halen tarihi, sosyolojik, ekonomik, politik, jeopolitik, dini ve kültürel alanlarda canlılığını sürdüren Osmanlı Arşivi, muhteva kıymetinin yanında ke-kiyet olarak da büyük bir hacme sahiptir.

Bu devasa arşiv hazinesi bünyesinde bir yandan tasnif çalışmaları sürerken, bir yandan da teknolojik gelişmelerle birlikte erişim kolaylıkları üzerinde de çalışılmaktadır. Öyle ki günümüzde Topkapı Sarayı Müze Arşivi, Kıbrıs Milli Arşivi, Makedonya Arşivi gibi arşivlere ait malzemelerin dijital ortamda arşivimize getirilerek araştırmaya açılması, bu erişim kolaylığının hangi noktalara geldiğini göstermektedir.

Bu çerçevede kurumumuz, ecdadımızdan kalan mirası en güzel şekilde gelecek nesillere aktarmanın büyük bir milli görev olduğunun bilincinde çalışmalarını devam ettirmektedir. Bu amaçla bütün belge ve defterlerin görüntülerinin dijital ortama aktarılma çalışmaları hızla sürdürülmektedir. Yakın zamana kadar araştırmacılara belge ve defterlerin asılları ile hizmet verilmekteyken, 2015 yılından itibaren sadece görüntüleri üzerinden hizmet vermeye başlanmıştır. Böylece ecdad yadigarı belgelerin, her gün yıpranmasının önüne geçilmiş ve bu manada en büyük misyon yerine getirilmiştir.

Devletlerin hafızası durumunda olduğu bilinen arşiv malzemesinin korunmasının yanı sıra en kolay şekilde ulaşılabilir olmasının da önemi büyüktür. Bu bağlamda teknolojik gelişmelerle birlikte uzun bir süredir kataloglarımız internet ortamında da taranabilmektedir. Yeni diyebileceğimiz bir uygulama ile internet ortamında dünyanın her yerinden Osmanlı Arşivi belgeleri, görüntülerine ulaşılabilir ve satın alınabilir hale gelmiştir.

Şu an için Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi araştırma salonlarında, karşılıklı olarak verilmekte olan hizmet, iki yerden de aynı biçimde gerçekleştirilmektedir.

Bütün bu gelişmeler ışığında elde mevcut olan *Osmanlı Arşivi Rehberi*'nin güncellenmesi zarureti ortaya çıkmıştır. Böylece arşivimizde araştırmaya açık olan fonların yanı sıra yeni tasnif edilmiş veya yeni intikal etmiş olan fonların daha sistematik bir şekilde izah edildiği bir kitap hazırlanmıştır.

Dolayısıyla Osmanlı Arşivi'nde bulunan fonlardan yapılacak araştırmaların, kolay, hızlı, sistemli ve daha verimli bir şekilde yürütülmesine yardımcı olacağına inandığımız bu rehberi araştırmacıların hizmetine sunuyoruz.

Binlerce yerli ve yabancı araştırmacının yararlandığı Osmanlı Arşivi'nin tanıtılması konusunda büyük bir boşluğu dolduracağına inandığımız *Osmanlı Arşivi Rehberi*'ni hazırlayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeline ve eserin ortaya çıkmasında emeği geçenlere teşekkürlerimi sunar, eserin ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

KISALTMALAR

Muhtelif Kısaltmalar

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.y.	: Adı geçen yer
bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BTTD	: Belgelerle Türk Tarihi Dergisi
c.	: Cilt
DAGM	: Dev. Arş. Genel Müdürlüğü
DES	: Dosya Envanter Sistemi
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
El.	: Evâil
Er.	: Evâhir
Et.	: Evâsıt
h.	: Hicrî
İA	: İslam Ansiklopedisi
m.	: miladî
mük.	: Mükerrer
nu	: Numara
s.	: Sayfa
TED	: Tarih Enstitüsü Dergisi
TOEM	: Tarih-i Osmanî Encümeni Mec.
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Ves. Ade.	: Vesika Adedi
yay.	: Yayınları / Yayınlayan

Hicri Aylar

M.	Muharrem
S.	Safer
Ra.	Rebûlevvel
R.	Rebûlâhir
Ca.	Cemâziyelevvel
C.	Cemâziyelâhir
B.	Receb
Ş.	Şaban
N.	Ramazan
L.	Şevval
Za.	Zilkade
Z.	Zilhicce

Rumi Aylar

Ma	Mart
Ni	Nisan
My	Mayıs
H	Haziran
T	Temmuz
A	Ağustos
E	Eylül
Te	Teşrin-i Evvel
Ts	Teşrin-i Sani
Ke	Kanun-ı Evvel
Ks	Kanun-ı Sani
Şu	Şubat

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	VII
İÇİNDEKİLER	IX
GİRİŞ.....	1
Daha Önce Yapılmış Osmanlı Arşivi'ni Tanıtan Yayınlar	1
Osmanlı Arşivi Rehberi'ndeki Bölümler ve Muhtevaları.....	2
Belgelerin Muhafazası ve Tanzimat Devrine Kadar Osmanlı Arşivciliği	3
Tanzimat Öncesi Merkezî Devlet Daireleri ve Arşivlerin Genel Durumu	7
Osmanlı Devleti'nde Modern Arşivcilik Çalışmaları	9
Cumhuriyet Döneminde Arşivler	11
Tasnif Faaliyetleri	12
Yıldız Evrakı	14
Ali Emîrî Dönemi.....	14
İbnülemin Mahmud Kemal İnal Dönemi.....	15
Maârif Vekaleti'nin İdaresi Altında Arşiv.....	15
Muallim Cevdet Dönemi.....	15
Provenance Tasnif Sistemi ile Tasnif	16
Tasnif Çalışmalarının Hızlandırılması	16

BİRİNCİ BÖLÜM

DEFTER TASNİFLERİ

DEFTER TASNİFLERİ	19
I. DİVAN-I HÜMÂYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ	21
A. DİVAN-I HÜMÂYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ DEFTERLERİ	21
1. DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER	21
a. Divan (Beylikçi) Kalemî Defterleri.....	21
b. Mühimme Defterleri	22
b1. Mühimme Defterleri (1).....	24
b2. Mühimme Zeyli Defterleri (2).....	27
b3. Mühimme Defterleri (3).....	27
b4. Mühimme-i Asâkir Defterleri	28
b5. Mühimme-i Mektûme Defterleri	29
b6. Mühimme-i Mısır Defterleri	29
c. Şikâyet Defterleri.....	29
d. Ahkâm Defterleri	30

d1. Adana Ahkâm Defterleri.....	30
d2. Anadolu Ahkâm Defterleri.....	31
d3. Bosna Ahkâm Defterleri	33
d4. Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri.....	33
d5. Diyarbakır Ahkâm Defterleri	34
d6. Erzurum Ahkâm Defterleri.....	35
d7. Haleb Ahkâm Defterleri.....	35
d8. İstanbul Ahkâm Defterleri	35
d9. Karaman Ahkâm Defterleri	36
d10. Maraş Ahkâm Defterleri.....	37
d11. Mora Ahkâm Defterleri	37
d12. Özi ve Silistre Ahkâm Defterleri.....	38
d13. Rumeli Ahkâm Defterleri	38
d14. Sivas Ahkâm Defterleri.....	40
d15. Şâm-ı Şerif Ahkâm Defterleri.....	40
d16. Trabzon Ahkâm Defterleri.....	41
d17. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Ahkâm Defterleri	41
d18. Maliyeden Müdevver Defterleri Serisi'nde bulunan Ahkâm Defterleri	41
e. Askerî Ruznamçe Defteri	41
f. Düvel-i Ecnebiye Defterleri	42
f1. Düvel-i Ecnebiye Defterleri (1).....	42
f2. Düvel-i Ecnebiye Defterleri (2).....	43
g. Gayrimüslim Cemaatlere Ait Defterler.....	45
g1. Gayrimüslim Cemaatlere ait Defterler	45
g2. Kilise Defterleri	46
g2a. Kilise Defterleri (1).....	46
g2b. Kilise Defterleri (2).....	46
h. Hadariye Defterleri	46
ı. Hanedan Defterleri.....	47
i. İmtiyaz Defterleri.....	47
j. Mukâvelenâme ve Mukâvelât Defterleri	48
j1. Mukâvelenâme Defterleri	48
j2. Mukâvelât Defterleri.....	48
k. İzn-i Sefîne Defterleri.....	48
k1. İzn-i Sefîne Defterleri (1)	49
k2. İzn-i Sefîne Defterleri (2)	49
l. Muktezâ Defterleri.....	49
m. Kalebend Defterleri.....	50
m1. Kalebend Defterleri (1)	50
m2. Kalebend Defterleri (2)	50

n. Kanunnâme-i Askerî Defterleri.....	51
o. Kırım Hanlığı Defteri	51
ö. Nâme-i Hümâyûn Defterleri	52
p. Nefy ve Kısas Defterleri.....	52
r. Nişan Defterleri	53
r1. Nişan Kalemî Defterleri.....	53
r2. Kâmil Kepeci Nişan Kalemî Defterleri.....	54
s. Nizâmât Defterleri.....	54
ş. Tanzimât-ı Hayriye ve Meclis-i Tanzimat Defterleri	55
ş1. Tanzimât-ı Hayriye Defteri.....	55
ş2. Meclis-i Tanzimat Defterleri.....	55
t. Tekâüd Defterleri.....	56
u. Tevcihât-ı Mülkiye Defterleri.....	56
ü. Buyruldu ve İlmühaber Defterleri	56
v. Şehbenderlik Defterleri.....	57
y. Tevziât, Zehâir, Esnaf ve İhtisab Defterleri.....	57
z. Yol ve Menzil Defterleri.....	58
2. TAHVİL (NİŞAN) KALEMÎ DEFTERLERİ	59
a. Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (1).....	59
b. Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (2).....	59
c. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri.....	61
3. RUÛS KALEMÎ DEFTERLERİ	69
a. Ruûs Defterleri (1).....	70
b. Ruûs Defterleri (2)	70
c. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Ruûs Defterleri	73
4. ÂMEDÎ KALEMÎ DEFTERLERİ	74
a. Âmedî Kalemî Defterleri	75
b. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Âmedî Kalemî Defterleri.....	75
5. TEŞRİFÂT KALEMÎ DEFTERLERİ	76
Teşrifât Kalemî Defterleri (Kâmil Kepeci Fonu).....	76
6. BÂB-I ÂSAFÎ (SADÂRET) MEKTUBÎ KALEMÎ DEFTERLERİ	77
a. Bâb-ı Âsafî (Sadâret) Mektubî Kalemî Defterleri	77
b. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Sadâret Mektubî Kalemî Defterleri.....	77
7. SADÂRET KETHÜDÂLIĞI (KETHÜDÂ KİTÂBETİ) KALEMÎ DEFTERLERİ	78
Sadâret Kethüdâlığı Defterleri (Kâmil Kepeci Fonu).....	79
8. ÇAVUŞBAŞILIK DEFTERLERİ.....	79
Çavuşbaşılık Defterleri (Kâmil Kepeci Fonu).....	79
9. VAK'ANÜVİSLİK KALEMÎ DEFTERLERİ.....	80
10. MUHTELİF VE MÛTENEVVÎ DEFTERLER.....	80

B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ	81
1. TAHRİR DEFTERLERİ	82
a. Tapu Tahrir Defterleri	83
b. Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defterleri	83
2. TİMAR RUZNAMÇE (TİMAR VE ZEÂMET TEVCİHİ) DEFTERLERİ	83
Timar Zeâmet (Ruznamçe Defterleri)	84
II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER.....	85
A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	86
1. ANADOLU MUHASEBESİ KALEMİ DEFTERLERİ	86
2. ASÂKİR-İ MANSÛRE KALEMİ DEFTERLERİ.....	86
a. Asâkir-i Mansûre Defterleri	87
b. Başmuhasebe Kalemî Fonu'ndaki Asâkir-i Mansûre Defterleri	87
3. AVLONYA GÜMRÜĞÜ VE AVLONYA MUKÂTAASI KALEMLERİNE AİT DEFTERLER	87
4. BAŞBAKIKULU KALEMİ DEFTERLERİ.....	87
5. BAŞMUHASEBE KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER	88
a. Başmuhasebe Kalemî Defterleri.....	89
b. Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlerin Defterleri	89
b1. Matbah-i Âmire Defterleri.....	89
b2. Etmekçibaşı (Ekmekçibaşı) Defterleri.....	90
b3. Kasabbaşı Defterleri	90
b4. Buzcubaşı Defterleri	90
b5. Peksimet Eminliği Defterleri	90
b6. Muhallefât Halifesi Defterleri	90
b7. Zimmet Halifesi Defterleri	91
b8. Mâlikâne Halifesi Defterleri	91
b9. Emlâk-ı Hümâyûn Defterleri	91
b10. Arpa Emîni Defterleri.....	91
b11. Arabacıbaşı Defterleri.....	92
b12. Sârbânbaşı Defterleri	92
b13. Mekârecibaşı Defterleri.....	92
b14. Tersâne Emîni Defterleri.....	92
b15. Tersâne Zindanı Defterleri	93
b16. Kalyon Kâtibi Defterleri.....	93
b17. Bina Emîni Defterleri	93
b18. Şehremîni Defterleri.....	93
b19. İstanbul Ağası Defterleri	93
b20. Odun Emîni Defterleri	94
b21. Kağıtçibaşı Defterleri	94
b22. Dışkağıt Emîni Defterleri.....	94
b23. Darbhâne-i Âmire Defterleri	94

b24. Hazine, Gümrük, Mukâtaa, Muhassılık ve Voyvodalık Defterleri.....	95
b25. Cebelü Bedeli Defterleri.....	96
b26. Timar Bedeli Defterleri.....	96
b27. Gelibolu Baruthânesi Defterleri.....	96
b28. İstanbul Baruthânesi Defterleri.....	97
b29. Selanik Baruthânesi Defterleri.....	97
b30. Cebehâne-i Âmire Defterleri.....	97
b31. Tophâne-i Âmire Defterleri.....	97
b32. Nüzül Emîni Defterleri.....	97
b33. İrâd-ı Cedîd Hazinesi Defterleri.....	98
b34. Eshâm Kalemî Defterleri.....	98
b35. Zecriye Rûsûmu Defterleri.....	98
b36. İstanbul Simkeşhânesi Defterleri.....	99
b37. Kıbrıs Emvâli Defterleri.....	99
b38. Kıbrıs Kaleleri Defterleri.....	99
b39. Salhâne Kâtibi Defterleri.....	99
b40. Sûr-ı Hümâyûn Defterleri.....	99
b41. Mukâtaâ Hazinesi Defterleri.....	100
6. BAŞMUKÂTAA KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	100
7. BURSA MUKÂTAASI KALEMÎ DEFTERLERİ.....	101
8. BÜYÜK KALE VE KÜÇÜK KALE KALEMÎ DEFTERLERİ.....	101
a. Büyük Kale Kalemî Defterleri.....	101
b. Küçük Kale Kalemî Defterleri.....	102
9. BÜYÜK RUZNAMÇE VE KÜÇÜK RUZNAMÇE KALEMLERİ İLE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	102
a. Büyük Ruznamçe Kalemî ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler.....	102
b. Küçük Ruznamçe Kalemî Defterleri.....	103
10. CERÎDE ODASI DEFTERLERİ.....	103
11. CİZYE MUHASEBESİ VE CİZYE ZİYADESİ (MENSÛH) KALEMLERİ DEFTERLERİ.....	103
a. Cizye Muhasebesi Defterleri.....	103
b. Cizye Ziyadesi (Mensûh) Defterleri.....	104
12. ÇELTİK RÛSÛMU KALEMÎ DEFTERLERİ.....	105
13. DEFTERDAR MEKTUBÎ KALEMÎ DEFTERLERİ.....	105
14. EVÂMİR-İ MALİYE KALEMÎ DEFTERLERİ.....	105
15. GANEM MUKÂTAASI KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	105
16. HAREMEYN MUHASEBESİ KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	106
17. HAREMEYN MUKÂTAASI KALEMÎ DEFTERLERİ.....	107
18. HASLAR MUKÂTAASI KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERE AİT DEFTERLER.....	107
19. İSTANBUL MUKÂTAASI KALEMÎ DEFTERLERİ.....	108
20. KALEMİYE DAİRESİ DEFTERLERİ.....	108

21. KEFE MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ.....	108
22. KÜÇÜK EVKÂF KALEMİ DEFTERLERİ.....	108
23. MADEN MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	109
24. MASRAF-I ŞEHİRİYÂRÎ KALEMİ DEFTERLERİ.....	109
25. MENSÛHÂT (KAPUDÂN-I DERYÂ) KALEMİ DEFTERLERİ.....	110
26. MEVKÛFÂT KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER.....	110
27. MUKÂTAA-İ CEDÎD-İ ÛLÂ KALEMİ DEFTERLERİ.....	112
28. NAVUL KALEMİ DEFTERLERİ.....	112
29. PİSKOPOS KALEMİ DEFTERLERİ.....	112
30. PİYADE MUKÂBELESİ KALEMİ DEFTERLERİ.....	113
31. SALLYÂNE KALEMİ DEFTERLERİ.....	113
32. SÛVARÎ MUKÂBELESİ KALEMİ DEFTERLERİ.....	113
33. TEŞRİFÂT KALEMİ DEFTERLERİ.....	114
34. YENİÇERİ KALEMİ DEFTERLERİ.....	115
B. MÛTEFERRİK KONULU DEFTERLER.....	115
1. MÛTEFERRİK DEFTERLER.....	115
2. KÂMİL KEPECİ FONU'NDAKİ MÛHÜR TATBİK DEFTERLERİ.....	115
III. BÂBİÂLÎ DEFTERLERİ.....	117
A. SADÂRET DEFTERLERİ.....	117
1. SADÂRET DEFTERLERİ.....	117
2. SADÂRET ÂMEDÎ KALEMİ DEFTERLERİ.....	118
B. BÂBİÂLÎ EVRAK ODASI DEFTERLERİ.....	119
1. BEO AYNİYAT DEFTERLERİ.....	119
2. BEO NEZÂRET VE DEVÂİR GELEN-GİDEN KAYIT DEFTERLERİ.....	123
3. BEO VİLÂYÂT GELEN-GİDEN KAYIT DEFTERLERİ.....	126
C. BÂBİÂLÎ BÛNYESİNDEKİ DİĞER DAİRELERE AİT DEFTERLER.....	133
1. MECLİS-İ VÂLÂ RİYÂSETİ DEFTERLERİ.....	133
2. DİVAN-I AHKÂM-I ADLİYE DEFTERLERİ.....	134
3. DEÂVÎ NEZÂRETİ DEFTERLERİ.....	135
IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ DEFTERLERİ.....	136
A. YILDIZ MARUZÂT DEFTERLERİ.....	136
B. YILDIZ ESAS EVRAKI DEFTERLERİ.....	137
V. NEZÂRETLERE, TAŞRA ARŞİVLERİNE, MÛFETTİŞLİKLERE AİT DEFTERLER İLE DEVRALINAN DEFTERLER.....	139
A. NEZÂRETLER.....	139
1. DAHİLİYE NEZÂRETİ SİCİLL-İ AHVÂL İDÂRE-İ UMUMİYYESİ DEFTERLERİ.....	139
2. EVKÂF-I HÛMÂYÛN NEZÂRETİ DEFTERLERİ.....	140
a. Evkâf-ı Haremeyn Muhasebesi Defterleri.....	140
b. Evkâf Nezâreti Defterleri.....	141
c. Surre Defterleri.....	141

3. TİCARET, NÂFİA, ORMAN, MAÂDİN VE ZİRÂAT NEZÂRETLERİNE AİT DEFTERLER.....	141
4. ZABTİYE NEZÂRETİ DEFTERLERİ	143
5. MALİYE NEZÂRETİ DEFTERLERİ	144
a. Mektubî Kalemî Defterleri.....	144
b. Evâmîr-i Maliye Kalemî Defterleri	144
c. Masârîfât Muhasebeciliği Defterleri.....	145
d. Vâridât Muhasebesi Defterleri	145
e. Cizye Defterleri	146
f. Temettuât Defterleri	146
g. Cerîde Odası Defterleri	146
h. Maliye Kısmı Müteferrik Defterleri	147
6. BÂB-I SERASKERÎ DEFTERLERİ	147
7. NÜFUS DEFTERLERİ	147
8. HAZİNE-İ HÂSSA NEZÂRETİ DEFTERLERİ.....	148
a. Hazine-i Hâssa Nezâreti Defterleri.....	149
b. Hazine-i Hâssa Nezâreti Sicill-i Ahvâl Defterleri.....	149
9. DARBHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ	149
10. MİLLÎ EMLÂK'TAN DEVRALINAN DEFTERLER	150
11. KÂMİL KEPECİ TASNİFİ DEFTERLERİ	151
12. MALİYEDEN MÜDEVVER DEFTERLER.....	153
13. ŞER'İYYE SİCİLLERİ (MEŞİHAT)	155
14. TOPKAPI SARAYI ARŞİVİ DEFTERLERİ.....	157
15. YURTDIŞI ARŞİVLERİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ'NE AİT DEFTERLER	157
B. TAŞRA ARŞİVLERİNE VE MÜFETTİŞLİKLERE AİT DEFTERLER.....	157
1. KIBRIS MUTASARRİFLİĞİ DEFTERLERİ	157
2. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ DEFTERLERİ.....	158

İKİNCİ BÖLÜM BELGE TASNİFLERİ

I. DİVAN-I HÜMÂYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE BELGELERİ	163
A. DİVAN-I HÜMÂYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ BELGELERİ.....	163
1. DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	163
a. Divan (Beylikçi) Kalemî Belgeleri	163
b. Askerî Ruznamçe Belgeleri.....	163
c. Düvel-i Ecnebiye Belgeleri	163
d. İzn-i Sefine Belgeleri	164
e. Kıbrıs Mühimme Kısmı Belgeleri.....	164
f. Kıbrıs Şikâyeti Kısmı Belgeleri	164

g. Kalebend Kalemî Belgeleri	164
h. Gayrimüslimler (Dinî ve Hayrî İşler) Kalemî Belgeleri.....	164
1. Kırım Hanlığı Kalemî Belgeleri	165
i. Mühimme Kalemî Belgeleri.....	165
j. Mısır Valiliği Kısmı Belgeleri.....	165
k. Nâme-i Hümâyûn Kısmı Belgeleri	166
l. Şikâyet Kalemî Belgeleri.....	166
m. Beratlı Avrupa ve Hayriye Tüccarları Belgeleri	166
n. Yol ve Menzil Kalemî Belgeleri.....	166
2. TAHVİL (NİŞAN) KALEMÎ BELGELERİ.....	166
a. Tahvil (Nişan) Kalemî Belgeleri.....	166
b. Ordu Nişan Kalemî Belgeleri	167
3. RUÛS KALEMÎ BELGELERİ.....	167
4. ÂMEDÎ KALEMÎ BELGELERİ.....	168
a. Âmedî Kalemî Belgeleri.....	168
b. Âmedî Kalemî Kırım Hanlığı Belgeleri.....	168
5. BÂB-I ÂSAFÎ MEKTUBÎ KALEMÎ BELGELERİ.....	168
6. BÂB-I ÂSAFÎ SADÂRET KETHÜDÂLIĞI (KETHÜDÂ KİTÂBETİ) KALEMÎ BELGELERİ.....	168
7. REİSÜLKÜTTÂBLIK KALEMÎ BELGELERİ.....	168
8. ÇAVUŞBAŞILIK KALEMÎ BELGELERİ	169
9. BÜYÜK VE KÜÇÜK TEZKİRECİLİK KALEMÎ BELGELERİ.....	169
10. VAK'ANÜVİSLİK KALEMÎ BELGELERİ.....	169
B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE KALEMÎ BELGELERİ	170
II. BÂB-I DEFTERİ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU BELGELER	171
A. BÂB-I DEFTERİ (MALİYE KALEMLERİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER.....	171
1. ANADOLU MUHASEBESİ KALEMÎ BELGELERİ	171
2. AVLONYA GÜMRÜĞÜ VE AVLONYA MUKÂTAASI KALEMLERİNE AİT BELGELER	171
a. Avlonya Gümrüğü Kalemî Belgeleri.....	171
b. Avlonya Mukâtaası Kalemî Belgeleri.....	172
3. BAŞBAKIKULU KALEMÎ BELGELERİ.....	172
4. BAŞMUHASEBE KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER.....	172
a. Başmuhasebe Kalemî Belgeleri	172
b. Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlere Ait Belgeler.....	172
5. BAŞMUKÂTAA KALEMÎ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER.....	175
6. BURSA MUKÂTAASI KALEMÎ BELGELERİ	175
7. BÜYÜK KALE VE KÜÇÜK KALE KALEMÎ BELGELERİ.....	176
a. Büyük Kale Kalemî Belgeleri.....	176
b. Küçük Kale Kalemî Belgeleri.....	176

8. BÜYÜK VE KÜÇÜK RUZNAMÇE KALEMLERİ İLE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	176
a. Büyük Ruznamçe Klemi ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler	176
b. Küçük Ruznamçe Klemi Belgeleri	177
9. CİZYE MUHASEBESİ VE CİZYE ZİYADESİ (MENSÛH) KALEMLERİ BELGELERİ	177
a. Cizye Muhasebesi Klemi	177
b. Cizye Ziyadesi (Mensûh) Klemi	177
10. ÇELTİK RÛSÛMU KALEMİ BELGELERİ	177
11. DEFTERDAR MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ	178
12. EVÂMİR-İ MALİYE KALEMİ BELGELERİ	178
13. GANEM MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	178
14. HAREMEYN MUHASEBESİ KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	178
15. HAREMEYN MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ	180
16. HAVÂSS-I CEDÎDE KALEMİ BELGELERİ	180
17. HASLAR MUKÂTAASI KALEMİ ve BAĞLI BİRİMİNE AİT BELGELER	180
18. İSTANBUL MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ	180
19. KALEMİYE DAİRESİ BELGELERİ	180
20. KEFE MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ	180
21. KÜÇÜK EVKÂF KALEMİ BELGELERİ	181
22. MADEN MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	181
23. MASRAF-I ŞEHİRİYÂRÎ KALEMİ BELGELERİ	181
24. MENSÛHÂT (KAPUDÂN-I DERYÂ) KALEMİ BELGELERİ	181
25. MEVKÛFÂT KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER	182
26. MUKÂTAA-İ CEDÎD-İ ÛLÂ KALEMİ BELGELERİ	182
27. PİSKOPOS KALEMİ BELGELERİ	182
28. PİYADE MUKÂBELESİ KALEMİ BELGELERİ	183
29. SALLYÂNE KALEMİ BELGELERİ	183
30. SÛVARİ MUKÂBELESİ KALEMİ BELGELERİ	183
31. TEŞRİFÂT KALEMİ BELGELERİ	183
32. VÂRİDÂT-I ŞIKK-I EVVEL VE VÂRİDÂT-I ŞIKK-I SÂNÎ, VÂRİDÂT-I SÂLİS KALEMLERİNE AİT BELGELER	183
a. Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel Klemi Belgeleri	184
b. Vâridât-ı Şıkk-ı Sâni Klemi Belgeleri	184
c. Vâridât-ı Sâlis Klemi Belgeleri	184
33. YENİÇERİ KALEMİ BELGELERİ	184
III. BÂBİÂLÎ BELGELERİ	185
A. BÂBİÂLÎ SADÂRET DAİRESİ KALEMLERİNE AİT BELGELER	185
1. HAZİNE-İ EVRAK MÜDÜRLÜĞÜ - İRÂDELER	187
a. 1255 - 1309 Yılları İrâdeleri	187
b. 1310 - 1334 Yılları İrâdeleri	187

c. Dosya Usulü İrâdeler	188
d. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri	188
e. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri	189
2. SADÂRET DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ BELGELERİ	190
a. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Kalemî Düvel-i Ecnebiye Kısmı Belgeleri.....	191
b. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemî Belgeleri	192
c. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Nâme-i Hümâyûn Belgeleri	192
d. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Kalemî Mukâvelenâmeler	192
3. SADÂRET MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ.....	192
a. Sadâret Mektubî Kalemî Belgeleri	193
b. Sadâret Mektubî Kalemî Mühimme Odası (Kalemî) Belgeleri	193
c. Sadâret Mektubî Kalemî Umum Vilayet Belgeleri	193
d. Sadâret Mektubî Kalemî Nezâret ve Devâir Belgeleri.....	194
e. Sadâret Mektubî Kalemî Meclis-i Vâlâ Belgeleri	194
f. Sadâret Mektubî Kalemî Şûrâ-yı Devlet Belgeleri	194
g. Sadâret Mektubî Kalemî Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri	194
h. Sadâret Mektubî Kalemî Deâvî Belgeleri	195
4. SADÂRET ÂMEDÎ KALEMİ BELGELERİ VE MECLİS-İ VÜKELÂ YAZIŞMALARI.....	195
a. Sadâret Âmedî Kalemî Belgeleri	195
b. Âmedî Kalemî Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler.....	195
5. SADÂRET TEŞRİFÂT KALEMİ BELGELERİ	196
6. SADÂRET EYÂLÂT-I MÜMTÂZE KALEMİ BELGELERİ	196
a. Bulgaristan.....	196
b. Cebel-i Lübnan.....	197
c. Girid.....	197
d. Bosna ve Kıbrıs.....	197
e. Mısır.....	197
f. Sisam.....	197
g. Şarkî Rumeli	197
7. SADÂRET MUHASEBE KALEMİ BELGELERİ.....	198
8. SADÂRET EVRAK KALEMİ BELGELERİ.....	198
9. SADÂRET MÜTEFERRİK BELGELER	199
10. VAK'ANÜVİS KALEMİ BELGELERİ (LÜTFİ EFENDİ EVRAKI).....	199
B. BÂBİÂLÎ EVRAK ODASI (ARŞİVİ) BELGELERİ	199
C. BÂBİÂLÎ BÜNYESİNDEKİ DİĞER DAİRELERE AİT BELGELER.....	200
a. Meclis-i Vâlâ Riyâseti Belgeleri.....	200
b. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri.....	200
c. Şûrâ-yı Devlet	201
c1. Şûrâ-yı Devlet Belgeleri	201
c2. Şûrâ-yı Devlet Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgeleri	201

d. Deâvî Nezâreti Belgeleri.....	202
e. Meclis-i Vükelâ Mazbataları.....	202
IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ BELGELERİ	203
A. YILDIZ ESAS EVRAKI	203
1. YILDIZ ESAS EVRAKI	203
2. YILDIZ ESAS SADRAZAM KÂMİL PAŞA EVRAKI.....	203
B. YILDIZ MARUZÂT	204
1. YILDIZ SADÂRET RESMÎ MARUZÂT EVRAKI.....	204
2. YILDIZ SADÂRET HUSUSÎ MARUZÂT EVRAKI	204
3. YILDIZ MÛTENEVVÎ MARUZÂT EVRAKI	205
C. YILDIZ PERAKENDE EVRAKI	205
1. NEZÂRET VE DAİRELER	206
a. Sadâret Maruzâtı.....	206
b. Askerî Maruzâtı.....	206
c. Adliye ve Mezâhib Nezâreti.....	206
ç. Mâbeyn Başkitâbeti	206
d. Defter-i Hakanî Nezâreti Maruzâtı.....	207
e. Dahiliye Nezâreti Maruzâtı	207
f. Elçilik, Şehbenderlik ve Ateşemiliterlik Maruzâtı.....	207
g. Evkâf Nezâreti Maruzâtı	208
h. Hazine-i Hâssa Nezâreti.....	208
ı. Hariciye Nezâreti Maruzâtı.....	208
i. Maârif Nezâreti Maruzâtı	208
j. Müfettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı	209
k. Maliye Nezâreti Maruzâtı	209
l. Mâbeyn Müşîriyeti.....	209
m. Meşihat Dairesi Evrakı.....	209
n. Yaverân ve Maiyyet-i Seniyye Erkân-ı Harbiye Dairesi.....	210
o. Orman, Maâdin, Ziraat Nezâreti Maruzâtı	210
ö. Posta ve Telgraf Nezâreti Maruzâtı.....	210
p. Mâbeyn Erkânı ve Saray Görevlileri.....	210
r. Sıhhiye Nezâreti Maruzâtı	211
s. Serkurenâlık Evrakı.....	211
ş. Şûrâ-yı Devlet Maruzâtı.....	211
t. Şehremâneti Maruzâtı.....	211
u. Ticaret ve Nâfia Nezâreti Maruzâtı.....	211
ü. Teşrifât-ı Umumiye İdaresi Maruzâtı.....	212
v. Zabtiye Nezâreti Maruzâtı.....	212
2. UMUM VİLAYETLER TAHRİRÂTI VE SAİR EVRAK.....	212
a. Umum Vilayetler Tahrirâtı	212

b. Komisyonlar Maruzâtı.....	213
c. Arzuhâller ve Jurnaller.....	213
d. Tahrirât-ı Ecnebiye ve Mâbeyn Mütercimliği	213
e. Gazeteler Kısmı.....	213
f. Müteferrik	214
g. Nâme-i Hümâyûn.....	214
h. Mâbeyn Cetvelleri.....	214
V. NEZÂRETLERE, TAŞRA ARŞİVLERİNE VE MÜFETTİŞLİKLERE AİT BELGELER	216
A. NEZÂRETLER.....	216
1. DAHİLİYE NEZÂRETİ BELGELERİ	216
a. Dârülaceze Müdüriyeti.....	217
b. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Belgeleri	217
b1. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Birinci Şube.....	217
b2. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti İkinci Şube.....	218
b3. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Üçüncü Şube	218
b4. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Dördüncü Şube	218
b5. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Beşinci Şube	219
b6. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Altıncı Şube	219
b7. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Yedinci Şube	219
b8. Takibât-ı Adliye Kalemî Belgeleri.....	219
b9. Asayiş Kalemî Belgeleri.....	220
b10. Ecânib Kalemî	220
b11. Emniyet Kalemî Belgeleri.....	221
b12. Kısm-ı Adlî Kalemî	221
b13. Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti	221
b14. Kalem-i Umumî Müdüriyeti	222
b15. Levazım Kalemî	222
b16. Memurîn Kalemî Belgeleri.....	222
b17. Muhasebe Kalemî Belgeleri.....	222
b18. Polis Mecmuası Kalemî Belgeleri	223
b19. Tahrirât Kalemî Belgeleri.....	223
b20. Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti Belgeleri	223
b21. Seyrüsefer Kalemî.....	224
b22. Evrak Odası Belgeleri	224
b23. Sicil Kalemî Evrakı.....	224
c. Hukuk Müşavirliği Belgeleri.....	224
d. İdâre-i Umumiye Belgeleri	225
e. Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri	225
f. Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri	225
g. Dahiliye Nezâreti Mektubî Kalemî	225

h. Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri	226
h1. İdarî Kısım Belgeleri	226
h2. Siyasî Kısım Belgeleri	226
h3. Hukuk Kısmı Belgeleri	226
h4. Mütenevvia Kısmı Belgeleri.....	227
1. Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin Kalemî Belgeleri.....	227
i. Sicill-i Nüfus Tahrirât Kalemî Belgeleri	227
j. Şifre Kalemî Belgeleri	228
k. Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu	228
k1. Dahiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu, Muamelât	228
k2. Dahiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu, Islâhât	228
l. Umûr-ı Mahalliye-i Vilayât Müdüriyeti Belgeleri	229
m. Dahiliye Nezâreti Evrakı (Dosya Usulü Envanter).....	229
2. HARİCİYE NEZÂRETİ BELGELERİ	229
a. Hukuk Kısmı Belgeleri	230
b. Hukuk Müşavirliği İştisare Odası Belgeleri	230
c. İdare Kalemî Belgeleri	231
d. İstanbul Murahhaslığı	231
e. Romanya Muhacirin Evrakı	232
f. Mektubî Kalemî Belgeleri	232
g. Mütenevvia Kısmı Belgeleri	233
h. Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyesi Belgeleri.....	234
ı. Sofya Sefareti Belgeleri.....	234
i. Tahran Sefareti Belgeleri	234
j. Petersburg Sefareti Belgeleri	234
k. Londra Sefareti Belgeleri	234
l. Paris Sefareti Belgeleri	235
m. Siyasî Kısmı Belgeleri	235
n. Tahrirât-ı Hariciye Belgeleri.....	235
o. Tercüme Odası Belgeleri	236
ö. Umûr-ı Hukûk-ı Muhtalita Belgeleri	236
3. EVKÂF-I HÜMÂYÛN NEZÂRETİ BELGELERİ.....	236
a. Evkâf - Başkitâbet.....	237
b. Evkâf - Beratlar.....	237
c. Evkâf - Evkâf Muhasebesi	238
ç. Evkâf - Evâmîr-i Maliye	238
d. Evkâf - Gedik Kitâbeti	238
e. Evkâf - Haremeyn Muhasebesi	238
f. Evkâf - Kesedarlık.....	240
g. Evkâf - Muhasebe Kalemî.....	240

g1. Evkâf - Muhasebe Kalemi Gedikler Kitabeti	240
g2. Evkâf - Muhasebe Kalemi Levazım Müdürlüğü.....	240
g3. Evkâf - Muhasebe Masârifât Kalemi	241
g4. Evkâf - Muhasebe Kalemi Ruznamçe	241
g5. Evkâf - Muhasebe Kalemi Senedat Müdürlüğü.....	241
g6. Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi Sergi Halifesi	241
g7. Evkâf - Muhasebe Kalemi Tahsilat Dairesi.....	242
g8. Evkâf - Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi.....	242
g9. Evkâf - Muhasebe Kalemi Vâridât İdaresi	242
g10. Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi Zimmet Halifesi	242
h. Evkâf-Mektubî Kalemi	242
h1. Mektubî Kalemi.....	243
h2. Mektubî Kalemi Cihat.....	243
h3. Mektubî Kalemi Evamir.....	243
ı. Evkâf - Ruznamçe.....	243
i. Evkâf - Sergi Halifeliği.....	243
j. Evkâf - Tahrirât.....	243
k. Evkâf - Vakfiyeler.....	244
l. Evkâf - Zimmet Halifeliği	244
4. TİCARET, NÂFİA, ORMAN, MEÂDİN VE ZİRÂAT NEZÂRETLERİNE AİT BELGELER	244
5. ZABTİYE NEZÂRETİ BELGELERİ.....	247
6. HAZİNE-İ HÂSSA NEZÂRETİ BELGELERİ	247
a. Depo Müdürlüğü	248
b. Ebniye Anbarı Müdürlüğü	248
c. Emlâk-i Hümâyûn Kalemi.....	248
d. Encümen İdaresi	248
e. Erzak Anbarı Müdürlüğü.....	249
f. Feshâne Müdürlüğü	249
g. Hububat Anbarı Müdürlüğü	249
h. Hukuk Müşavirliği.....	249
ı. Hereke Fabrikası.....	249
i. Hatab Anbarı Müdürlüğü.....	249
j. İstabl-ı Âmire İdâresi	250
k. İrâdeler	250
l. Karhâne Müdürlüğü.....	250
m. Kuyudât Kalemi.....	250
n. Müteferrik	250
o. Mefrûşât Kalemi.....	251
p. Muhasebe Kalemi	251

r. Meskûkât İdâresi	251
s. Matbah-ı Âmire İdâresi.....	251
ş. Sicil Kalemi.....	251
t. Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin (Sicil Zarfları)	252
u. Tahrirât Kalemi (HH.THR).....	252
ü. Evrak Kalemi	253
7. DARBHÂNE-İ ÂMİRE NEZÂRETİ BELGELERİ	253
a. Hatt-ı Hümâyûn.....	254
b. İrâdeler	254
c. Muhasebe	254
d. Tahrirât	254
8. MAARİF NEZÂRETİ BELGELERİ	255
a. Tedrîsât-ı Âliye Dairesi	255
b. Dârü'l-Eytâm Müdüriyeti.....	255
c. Hıfzıssıhha-i Mekâtib (Sıhhiye Müfettişliği)	255
d. Heyet-i Teftişye Kalemi	256
e. Tedrîsât-ı Husûsiye Kalemi.....	256
f. Dârü'l-hayr	256
g. Tedrîsât-ı İbtidâiye Kalemi	256
h. İstanbul Maârif Müdüriyeti	256
ı. İstatistik Kalemi.....	256
i. Kütüphanê-i Umumî.....	257
j. Levazım Kalemi.....	257
k. Matbaa-i Âmire Müdüriyeti	257
l. Mekâtib-i Gayrimüslime ve Ecnebiye Müfettişliği	257
m. Maârif Muhasebe Kalemi	257
n. Meclis-i Kebîr-i Maârif.....	258
o. Mektubî Kalemi	258
ö. Müze-i Hümâyûn Müdüriyeti	258
ö. Sicill-i Ahvâl Şubesi	258
p. Tedrîsât-ı Tâliye Dairesi	258
r. Telif ve Tercüme Dairesi.....	259
s. Evrak Odası.....	259
9. MÂBEYN-İ HÜMÂYÛN EVRAKI	259
a. Mâbeyn	259
b. Mâbeyn-İrâde.....	259
10. MİLLÎ EMLÂK'TAN DEVRALINAN BELGELER.....	259
B. TAŞRA ARŞİVLERİNE VE MÜFETTİŞLİKLERE AİT BELGELER.....	260
1. BOSNA MÜFETTİŞLİĞİ BELGELERİ	260
2. KIBRIS MUTASARRİFLİĞİ BELGELERİ.....	260

3. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ BELGELERİ	261
a. Sadâret ve Başkitâbet Evrakı	262
b. Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlık Evrakı.....	262
c. Edirne Evrakı	262
d. Fotoğraflar	262
e. İşkodra Evrakı.....	263
f. Konsolosluk Evrakı.....	263
g. Kosova Evrakı	263
h. Müteferrik Evrakı.....	263
ı. Makamât Evrakı	264
i. Manastır Evrakı.....	264
j. Sefaret Evrakı.....	264
k. Selanik Evrakı.....	264
l. Arzuhâller	265
m. Müfettişlikler Evrakı.....	265
n. Umum Evrakı.....	265
o. Yanya Evrakı	265
VI. DİĞER BELGE TASNİFLERİ.....	266
A. ALİ EMİRİ TASNİFİ BELGELERİ	266
B. İBNÜLEMİN TASNİFİ BELGELERİ	267
C. MUALLİM CEVDET TASNİFİ BELGELERİ	268
D. HATT-I HÜMÂYÛN TASNİFİ.....	269
E. MÜZEHHEB FERMAN VE BERATLAR.....	269
F. MUÂHEDELER.....	270
G. FETVALAR.....	270
VII. HARİTA, PLAN-PROJE-KROKİ VE FOTOĞRAFLAR	271
A. HARİTALAR	271
B. PLAN, PROJE VE KROKİLER	272
C. FOTOĞRAFLAR.....	272
VIII. ŞAHISLARDAN İNTİKAL EDEN (HİBE-SATIN ALINAN-DEVREDİLEN) ARŞİV MALZEMESİ.....	273
A. ALİ FUAT TÜRKELDİ EVRAKI	273
1. Belgeler	273
2. Defterler	274
3. Fotoğraflar	274
B. CAVİT BAYSUN EVRAKI.....	274
C. SİVASLI ALİ BABA ZAVİYESİ EVRAKI	275
D. TEVFİK PAŞA EVRAKI.....	275
E. MAZHAR BEY TEREKESİ EVRAKI.....	275

F. SOMUNCU BABA EVRAKI.....	275
IX. YURTDIŞI ARŐIVLERİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ'NE AİT BELGE VE DEFTERLER.....	276
A. BULGARİSTAN	276
B. GÜRCİSTAN.....	276
C. MAKEDONYA.....	276
D. RUSYA	277
E. KIBRIS MİLLİ ARŞİVİ	277
1. KIBRIS MİLLİ ARŞİVİ FETVA EMİNLİĞİ BELGELERİ	277
2. KIBRIS MİLLİ ARŞİVİ VAKIF DOSYALARI	277

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DEVLET ARŐIVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DEVLET ARŐIVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	281
A- İDARİ YAPISI	281
1- DEVLET ARŐIVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (ANKARA).....	281
2- OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (İSTANBUL).....	281
B- DEVLET ARŞİV HİZMETLERİ İLE İLGİLİ KANUNLAR.....	281
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Görevleri	282
Devlet Arşiv Hizmetlerinin Hukukî Dayanağı.....	282
C. ARAŞTIRMA MÜRACAATI.....	287
D. ARŞİVDEN YARARLANMA	289
1. ARAŞTIRMACI ÇALIŞMA SAATLERİ	289
2. ARŞİVCİLİK FAALİYETLERİNDE BİLGİSAYAR KULLANIMI	289
3. OSMANLI ARŞİVİ BİLGİSAYAR SİSTEMİ İÇİNDE ARAŞTIRMA YAPMA	290
a. Araştırma salonunda giriş.....	290
b. Sisteme “log on” olma ve arşiv programını çalıştırma	290
c. “Katalog Tarama” penceresinin genel özellikleri	291
d. “Aranan” satırının kullanımında dikkat edilecek hususlar.....	293
e. Kimlikten arama	294
f. Tarih aralığında arama	294
g. Arama sonucu bulunan maddeler.....	295
h. Görüntüsü olan belgeleri inceleme ve talep etme.....	295
ı. Portföye kaydetme.....	296
i. Portföy kullanımı, görüntüsü olmayan belgeyi talep etme.....	296
j. Portföylere isim verme	298
k. Görüntü portföyü ve CD kaydı talebi.....	298
l. Araştırmacıların dikkate alması gereken hususlar.....	298

4. OSMANLI ARŞİVİ ARAŞTIRMA SALONU'NDA CUMHURİYET ARŞİVİ KATALOGLARI ÜZERİNDEN ARAŞTIRMA YAPMA.....	299
a. Sisteme giriş	299
b. Kataloglar üzerinde araştırma yapma	300
c. Basit Arama	300
d. Detaylı Arama	301
e. Bulunan kayıtların özetleri	302
f. Görüntü inceleme ve talep etme.....	302
g. Portföy oluşturma, silme.....	303
h. Bulunan kayıtları portföye kaydetme	303
ı. Portföy içinde çalışma	304
i. Portföy içinden görüntüsü olmayan malzemeyi talep etme.....	304
5. İNTERNET ORTAMINDA DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KATALOGLARINDAN YARARLANMA.....	305
a. Basit Arama	306
b. Detaylı Arama	306
c. Bulunan kayıtların özetleri.....	307
d. Belge görüntü sayfası.....	307
e. Görüntü satın alma.....	308
EKLER	309
EKI	
1. PADİŞAH VE SADRAZAMLARIN SALTANAT YILLARI.....	311
EK II	
HİCRİ 680-1086 YILLARININ 1 MUHARREM GÜNLERİNİN MİLADİ GÜN KARŞILIKLARI	318
HİCRİ 1087-1342 YILLARININ 1 MUHARREM GÜNLERİNİN MİLADİ VE RUMİ GÜN KARŞILIKLARI	320
EK III	
ARAŞTIRMAYA AÇIK OLAN FONLARIN KODLARI VE İSİMLERİ	322
BİBLİYOGRAFYA	337
İNDEKS	339

GİRİŞ

Her millet tarihî bir mirasın sahibidir. Bu tarihî mirasın çok önemli bir bölümünü arşivler, kütüphaneler ve eski eserler gibi kültür varlıkları teşkil eder. Millet olabilme ve kalabilmede bu tür kültür varlıklarının büyük yeri ve önemi vardır.

Arşivler, devletin ve fertlerin haklarını ve milletlerarası münasebetleri belgeleyip korurlar. Arşivlerin en büyük özelliği, çeşitli bilimlere başlangıç ve ilk elden kaynak olmalarıdır. Bir konuyu aydınlatmaya ve tespite yararlar. Devrin örf ve âdetlerini, sosyal yapısını, karşılaştıkları problemleri ve bunlar arasındaki münasebetleri ortaya koyarlar. Bir başka ifadeyle, arşivlerde muhafaza edilen belgeler, ait oldukları milletlerin geçmişini yansıtan en canlı şahitlerdir. Bu sebeple bir devletin ve milletin tarihi, devlet ve millet hayatının öz çizgileri demek olan arşivlerinde gizlidir.

Orta ve Yakın Doğu, Balkan ve Akdeniz ülkeleri içerisinde kudretli ve kuvvetli devlet olabilme vasfını uzun süre devam ettiren Osmanlı Devleti'nde arşiv fikri çok eskilere kadar uzanmaktadır. Arşivin, bir milletin tarih ve kültür hazinesi olduğunu idrak eden ecdadımız, bunun içindir ki kurduğu arşiv teşkilatına “Hazine-i Evrak” adını vermiştir

Üç kıta üzerinde, çok geniş bir coğrafyada ve altı yüz seneyi aşkın bir zaman diliminde hâkim olmuş ve çeşitli milletleri bünyesinde barındırmış olan Osmanlı Devleti'nden, Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal eden zengin arşiv malzemesi, sadece Türkiye'nin değil, bugün müstakil devletler kuran çeşitli milletlerin millî ve ortak tarihlerinin tespiti ve yazılmasında başvurulacak otantik değerdeki tek kaynaktır.

Osmanlı Arşivleri'nin en büyük özelliği, Türkiye'nin olduğu kadar, Orta ve Yakın Doğu, Balkan, Akdeniz, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerinin kültür, iktisat ve siyasî tarihlerinin gün ışığına çıkarılmasında, milletler arası hakların ispatı ve korunmasında, ayrıca vatandaş haklarının gerektiğinde hukuki bir dayanağı olmasında oynadığı önemli roldür. Günümüzde, bu ülkelere mensup araştırmacılar, kendi milli arşivlerini kurmak, geçmişle olan irtibatlarını korumak ve var oluşları ile ilgili meseleleri incelemek ve değerlendirmek için Osmanlı Arşivleri'nde araştırma yapmak ihtiyacını duymaktadırlar.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatını meydana getiren Divan-ı Hümayûn, Bâb-ı Defterî ve Bâb-ı Âsafî / Bâbıâli ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine ait sicil, defter ve vesikaları, yani Osmanlı Devleti'nden intikal eden en zengin ve çeşitli arşiv malzemesini ihtiva etmesi sebebiyle Osmanlı Devleti'nin ana arşivi hüviyetini taşımaktadır.

Daha Önce Yapılmış Osmanlı Arşivi'ni Tanıtan Yayınlar

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, yerli ve yabancı araştırmacıların istifadesine sunulan çok çeşitli ve değerli arşiv malzemesi vardır. Buna karşılık, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ni bütü-

nüyle tanıtın Türkçe yayın fazla değildir. Hele yabancı dillerde, sınırlı sayıda makalenin dışında, bu tür neşriyata rastlamak mümkün değildir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi hakkında bugüne kadar değişik zamanlarda rehber yayınlanmıştır. Bunlardan ilki, Midhat Sertoğlu'nun 1955 yılında yayınlanan *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi* adlı eseridir. Bu eser, araştırmacıların kendi ihtisas dallarına göre arşivdeki malzemeden ne şekilde yararlanabileceklerini tespit gayesiyle hazırlanmıştır. Söz konusu rehber, yaklaşık yirmi beş yıl süreyle, Osmanlı Arşivi araştırmaları için bir el kitabı hüviyetini taşımıştır.

Bahse konu rehberlerin ikincisi, Atilla Çetin'in hazırlamış olduğu ve 1979 yılında neşredilen *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu* adlı kitaptır. Bu eserde, Osmanlı Arşivi'nin ihtiva ettiği malzeme, tasnifler, araştırmaya açık bölümler ve devam etmekte olan tasnif çalışmalarını tanıtmıştır. Eser, bu özelliğiyle yukarıda zikredilen birinci çalışmayı tamamlar mahiyettedir.

Üçüncü rehber, Türkiye Cumhuriyeti'nin de üyesi bulunduğu İslâm Konferansı Teşkilatı'na bağlı İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) tarafından Osmanlı Arşivi'nden yararlanacak üye ülkelerin araştırmacıları için İsmet Binark ve Necati Aktaş'a hazırlanmıştır. Eser, Arapça olarak *El-Arşifü'l-Osmânî* adıyla 1986'da Amman'da yayınlanmıştır. Bu eserde, arşivdeki malzemeler, tasnifler ve araştırmaya açık olan fonlar, Osmanlı Devleti merkez teşkilatı tarihi ile birlikte düşünülerek sistematik bir şekilde tanıtılmış; araştırmacıların arşiv malzemesine en kolay yoldan ulaşabilmeleri anlayışı ön planda tutulmuştur.

Yerli ve yabancı araştırmacılar için "başvuru" eseri olma özelliğini taşıyan bu rehberler ilerleyen zaman içinde, yeni tasnif çalışmalarını yansıtamadıklarından ötürü ihtiyaca cevap verememişlerdir.

1987 yılında Osmanlı Arşivi'ne yeni personel alımıyla hızlandırılan tasnif çalışmalarını sonucunda yeni bir rehberin yayınlanması mecburiyetini ortaya çıkarmıştır. Bu gayeyle Genel Müdürlüğümüz tarafından "*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*" adlı bir eser hazırlanarak 1992 yılında yayınlanmıştır.

Osmanlı Dönemi arşiv malzemeleri üzerinde yapılan çalışmaların süreklilik arzemesi, yeni defter ve belge serileri üzerindeki çalışmaların tamamlanarak araştırmacıların hizmetine sunulması mevcut rehberlerin güncellenerek baskılarının yapılmasını zorunlu hale getirmiş ve bu sebeple 2000 yılında ikinci baskısı, 2010 yılında da genişletilmiş olarak üçüncü baskısı yapılarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

İşte dördüncü baskı olarak hazırlanan elinizdeki bu rehber, yerli ve yabancı araştırmacılarla Osmanlı Arşivi'ni tanıtmak, araştırmaya açık fonlar hakkında bilgiler vermek ve en yeni bilgileri araştırmacılara sunabilmek amacıyla hazırlanmıştır.

Osmanlı Arşivi Rehberi'ndeki Bölümler ve Muhtevaları

Osmanlı Arşivi Rehberi Önsöz, Giriş, Üç Bölüm, Ekler, Bibliyografya ve İndeks'ten meydana gelmektedir.

Giriş kısmında Osmanlı Devleti'nde arşivcilik fikri, evrakın muhafazasına gösterilen titizlik, Osmanlı Arşivleri'nin tarihî seyri ve Hazine-i Evrak'ta bugüne kadar yapılan tasnif çalışmaları ve daha önce yayınlanan rehberler hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Birinci Bölüm: Bu bölümde Osmanlı Arşivi'nde bulunan defterler ele alınmıştır. Divan-ı Hümâyûn, Bâb-ı Âsafî, Defterhâne-i Âmire, Bâb-ı Defterî, Bâbîâlî, Yıldız Sarayı defterleri, Meşihat (Şer'iyeye Sicilleri) ile nezâretler, vilâyet ve müfettişlikler (taşra arşivleri), Meclis-i Vâlâ ve Meclis-i Âlî-i Tanzimat gibi büyük dairelere ait defterler ve diğer defter serileri anlatılmıştır. Defter serilerinin ait olduğu birimleri için gerekli açıklayıcı bilgiler verilmeye de gayret edilmiştir.

İkinci Bölüm'de ise yine Divan-ı Hümâyûn, Bâb-ı Âsafî, Defterhâne-i Âmire, Bâb-ı Defterî, Bâbîâlî, Yıldız Sarayı belgeleri, nezâretler, vilâyet ve müfettişlikler (taşra arşivleri), büyük dairelere ait belgeler, Ali Emîrî Tasnifi, Cevdet Tasnifi ve İbnülemin Tasnifi ile harita, plan, proje, kroki, albüm ve fotoğraf koleksiyonları; Ali Fuat Türkgeldi, Cavit Baysun ve diğer şahıslardan intikal ve hibe edilen arşiv malzemeleri, yurt içi ve yurtdışı arşiv merkezlerine ait arşiv malzemesi hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü Bölüm'de Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün idarî yapısı, arşiv hizmetleri ile ilgili kanunlar, Devlet Arşivleri'nde araştırma yapacak olanların tabi olacakları usul ve esaslar yer almaktadır. Ayrıca "Araştırma Müracaatı" ve "Arşivden Yararlanma" konu başlıkları altında araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştıracak bilgiler sunulmuştur.

Ekler kısmında, araştırmacıların çalışmalarına yardımcı olmak için "Padişah ve Sadrazamların Saltanat Yılları" ile "Hicri 680-1086 Yıllarının 1 Muharrem Günlerinin Miladi Gün Karşılıkları" ile "Hicri 1087-1342 Yıllarının 1 Muharrem Günlerinin Miladi ve Rumi Gün Karşılıkları" ve ayrıca günümüzde "Araştırmaya Açık Olan Fonların Kodları ve İsimleri" tamamlayıcı bilgiler olarak verilmiştir.

Teknolojik imkânların artması ile birlikte tasnifi tamamlanmış olan belge ve defterler, dijital ortama aktararak Ankara'da Cumhuriyet Arşivi, İstanbul'da Osmanlı Arşivi'nin Araştırma salonlarında dijital ortamda hizmete sunulmuştur. Ayrıca internet üzerinde de "https://www.devletarsivleri.gov.tr/" adresinden hizmet verilmektedir.

Tasnifi devam eden bütün belge ve defter serileri ile ilgili çalışmalar tamamlandıktan sonra görüntülerinin tamamı sistem üzerinden hizmete açılacaktır.

Osmanlı Arşivi Rehberi'nin, Osmanlı Arşivleri ile ilgili olarak yapılacak yeni çalışmalara ışık tutmasını, ilgililere yardımcı ve yararlı olmasını dileriz.

Belgelerin Muhafazası ve Tanzimat Devrine Kadar Osmanlı Arşivciliği

Osmanlı Devleti döneminden günümüze ulaşan ve sadece Osmanlı Arşivi'nde 95 milyon belge ve 400 bin civarında bulunan defter serilerinden, gerek belgelerin tanzim ediliş tarzı ve büyük bir hassasiyetle korunmuş olmalarından, gerekse bürokrasinin her kademesindeki yazışmaların mutlaka deftere kaydedilmesiyle ilgili emir ve nizamnâmelerden anlaşılmaktadır ki, Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren resmî belgeleri muhafazaya, bugünkü tabirle arşivciliğe büyük önem vermiştir.

Defterlerin korunması hususunda gösterilen bu ihtimam ve titizlik, en canlı ifadesini Sultan III. Mustafa (1757-1774) devrinde Ordu Divanı'ndan yayımlanan bir fermanla bulmaktadır. Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne ait Mühimme, Ahidnâmeler, Nâme-i Hümâyûn ve Şikâyet Defterleri ile Ruûs Kuyudât defterlerinin ordu meşâtına hareketle yola çıkarıldığı bildirilen yol hükmünde, Hacıoğlupazarı kadısına ve Babadağı'ndan adı geçen kazaya varıncaya kadar yol üzerin-

de bulunan diğerk kadı ve nâiblere, a'yân, eşrâf ve zâbitâna hitaben şöyle denilmektedir: "... Defâtir sandıkları üzerlerine me'mûrlar ile her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise emîn mahallere konup gecelerde bekletdüresiz ve hılâl-i râhda dahı kadr-i kifâye yarar kılavuz ve muhâfazacılar koşup emîn ü sâlim eylesesiz ve siz ki, kasaba-i merkûmenin kâdî, a'yân ve eşrâf-ı mûmâiley-himsiz; zikrolunan defâtir, Devlet-i Aliyye'nin hazinesi mesâbesinde olmağla muhâfazasına takayyüd ü ihtimâm cümlelüze vâcib ü lâzım idüğü ve ıyâzen bi'llâhi Te'âlâ bir varakına ve bir harfine hatâ vü zarar irişmek lâzım gelür ise cevâba kâdir olamayacağınızı gereği gibi mülâhaza iderek defâtir-i merkûmeyi kasaba derûnunda metîn ü mahfûz kârgîr bir mahalde...vaz' idüp... âminen ve sâlimen... hıfzolunduğın tahrîr ü i'lâma mübâderet eylemeniz."¹

Fermanın son cümlelerinde yer alan *ilgililerin cevap vermeye güç yetiremeyecekleri* tehdidi ifadesinden anlaşılıyor ki kayıtların şu veya bu sebeple zâyi edilmesi cezaî bir sorumluluk gerektirmektedir.

Nitekim defterleri, "devletin hazinesi" olarak vasıflayan bu anlayış, aradan takriben yüz seneye yakın bir zaman geçtikten sonra bile terkedilmemiş, Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde modern anlamda inşa edilen arşiv binasına Hazine-i Evrak adı, idarecisine de Hazine-i Evrak Nâzırı unvanı verilmiştir.

Merkezî devlet dairelerinde, belgelerin saklanması ve korunmasında gösterilen arşivcilik anlayışı, taşradaki beylerbeyi ve kadılarından da istenmiştir. Taşra teşkilatı görevlilerine, karar ve işlemlerini defterlere kaydetmeleri ve bu defterleri muhafaza etmeleri emredilmiştir. Kanunî Sultan Süleyman devrinde Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilen 943 (1536) tarihli fermana² "... Bu hüküm-i şerîfüm sûretini defterde kaydeyleyüp ve kendüsin dahı aynıyle defter sandıklarında hıfzidüp dâimâ mazmûn-ı şerîfi ile amel eylesesin..." ifadesiyle defter sandıklarına işaret edilmiştir. Bu sandıkların saklandığı beylerbeyi arşivlerinden, Osmanlı Arşivi'ne vesika intikal etmemiştir. Ancak bazı eyalet merkezlerinde hâlâ Osmanlı dönemi vesikalarının bulunduğu bilinmektedir. Çekoslovak araştırmacı Josef Blaskovic'in bir makalesinde Gyöngös'teki bir vesika dayanarak Eğri Divanı'nın, Göngüş kasabasında 1647 yılında çıkan bir yangın üzerine toplanarak, dört yıllık vergi ve hizmetleri affettiğine dair ifadesinden, bir kısım eyalet arşivinin korunarak günümüze ulaştığı anlaşılmaktadır³.

Aynı şekilde kadı ve hâkimler de kararlarını defterlere kaydedip bu defterleri bir sonraki görevliye devir ve teslim etmek suretiyle muhafazasını sağlamakla mükellef tutulmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında İstanbul'da muntazam bir arşive kavuşan Şer'iyeye Sicilleri'nin, günümüze ulaşan erken tarihli koleksiyonları bu disiplin sayesinde vücut bulmuştur. Kadı ve hâkimin defter tutma usulünde tâbi olacağı hususlar, kanun metninde şöyle zikredilmiştir: "Hâkim, mahkemeye sicillât defteri vaz' edip vereceği i'lâmâtı... muntazam bir surette ol deftere kayıt... ve ânın hıfzına dikkat eder. Azli vukû buldukta sicillâtı halefi olan hâkime devir ve teslim eder."⁴

¹ BOA, A.İDVNS.MHM.d, nr. 168, s. 85-86, hk. 306. Bu kaydı takip eden 308, 309 ve 311 numaralı hükümler de aynı konu ile alakalı olup defterlerin emin ve salim bir şekilde naklini emretmektedir.

² *Kânunnâme*, Âtîf Efendi Kütüphanesi, nr. 1734, vr. 12a.

³ J. BLASKOVIĆ, "Osmanlı Hakimiyeti Devrinde Slovakya'daki Vergi Sistemi Hakkında", *Tarih Dergisi*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, sayı 32, İstanbul 1979, s. 191.

⁴ *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye*, md. 1814.

Osmanlı Devleti merkez ve taşra teşkilatlarında belge ve defterlerin korunmasında gösterilen hassasiyet ile kayda verilen önem seferler sırasında da kendini göstermektedir. Osmanlı askerî harekâtları sırasında idarî ve askerî işlerin halli için Divan-ı Hümâyûn'a ait çeşitli büroların orduyla birlikte seferlere katıldıkları ve bürokratik işlemleri layıkıyla ve hızlı bir biçimde yerine getirebilmek ve gerektiğinde müracaat edebilmek için lüzumlu defterlerini de beraberlerinde götürdükleri bilinmektedir¹.

Osmanlı Devleti'nin arşivlerine verdiği önemi gösteren ilginç misallerden biri de I. Dünya Harbi sırasında yaşanmıştır. 1915 senesi başlarında, muhtemelen Çanakkale Muharebeleri sebebiyle İstanbul'un güvenliği tehlike altına girdiğinden, irâdeler ve diğer önemli görülen evrak 208 sandık içerisinde, daha güvenli olduğu değerlendirilen Konya'ya nakledilmiştir. Söz konusu evrakın yangın ve rutubet gibi tesirlerden korunması ve kesinlikle hiçbir kimse tarafından açılmasına izin verilmemesi hususunda Konya valisine çok kesin emirler verilmiştir. Yaklaşık 1 yıl sonra bu evrak askerî tren ve vapurlar ile tekrar İstanbul'a getirilmiştir².

Savaşlar, yangınlar, tabii âfetler gibi sebeplerle kaybolan ve günümüze ulaşamayan belgeler ile halen Osmanlı Arşivi'ne devredilmeyen diğer Osmanlı evrakı ve Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla birlikte yeni kurulan devletlerin elinde kalan evrak da göz önüne alınırsa Osmanlı Devleti döneminde oluşan evrakın çok büyük yekûnlara ulaşacağı düşünülebilir.

Kanunî döneminden (1520-1566) günümüze ulaşan defter serilerinden anlaşıldığına göre, Osmanlı bürokrasisi, bugün arşivcilikte kullanılan dosyalama usulüne mukabil, defter usulünü esas kabul etmiştir³. Mevcut defterlerden, Divanlarda alınan kararların Mühimme, Maliye, Ruûs, Tahvil, Kayd-ı Divan gibi defterlere kaydolunduğu anlaşılmaktadır. Ancak alt birimlere ait, neticeye takaddüm eden muâmeleli evrak, müsveddelerine varıncaya kadar aylık torbalara konur, bir yıl içinde biriken evrak, bu torbalarda üzerine daire adı ve yılı yazılı olduğu halde, çoğu zaman deri kaplı sağlam sandıklara konularak, gerektiğinde müracaat edilmek üzere mahzenlere kaldırılırdı⁴.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren devletin başkenti olan Bursa'da oluşan arşivin Timur'un Anadolu'yu istilası ile birlikte yok edildiği bilinmektedir. Bu yüzden Fatih'e kadar olan döneme ait birkaç ferman, vakfiye ve mülknâme dışında fazla vesika bulunmamaktadır. Fatih devrinden Kanunî zamanına kadar geçen bir asırlık dönem içinde Osmanlı Arşivi'ne intikal eden belge ve defter azdır. Bu dönem hakkında bilgi alınabilecek arşiv malzemesi bir kaç yüz defterden ibarettir.

İstanbul'un fethinden sonra ilk defa evrak mahzeni olarak Yedikule'nin kullanıldığı bilinmektedir. Devletin başşehri olan Edirne Sarayı'ndaki Divanhâne'ye ve ordu Divanlarına ait defterler, Sultan III. Ahmed'den sonra padişahların tamamen İstanbul'a yerleşmeleriyle Topkapı Sarayı'na taşınmıştır.

¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Feridun M. EMECEN, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, s. 241-268.

² BOA, BEO Siyasî, 34/42; MV, 197/107 ve 201/45.

³ Defter usulü Osmanlılar'da yıkılışa kadar devam etmesine rağmen, bazı nezâret ve dairelerde 1309 (1891) yılından itibaren dosya sistemine geçilmeye başlandığı görülmektedir.

⁴ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK., s. 43.

Yedikule'den sonra arşivler Atmeydanı'na, oradan ise Topkapı Sarayı'nın inşasını müteakip Hazine-i Âmire ve Enderûn-ı Hümâyûn'a nakledilmiştir.

Topkapı Sarayı'nın bazı bölümlerinin arşivlerin muhafazası için kullanılması; Divan-ı Hümâyûn toplantılarının Bâbiâli'de yapılmaya başlanıp orada kârgir bir mahzen inşa edilmesine kadar sürecektir¹.

Osmanlı Arşivleri, ilk dönemlerde Divan toplantılarının yapıldığı Kubbealtı'nın yanbaşındaki Hazine-i Âmire'de devlet gelirleri, altın ve gümüş akçeler, kıymetli eşyalar ile birlikte saklanmıştır. Burası hazinedarbaşı tarafından mühür-i hümâyûnla mühürlenerek kapatılan ve yine Divan ictimalarında, kapısı sadrazamın nezâretiyle açılan dairedir².

Sekiz kubbeden müteşekkil ve çift demir kapılı geniş bir bina olan Hazine-i Âmire'ye, Divan defterleri ve battallarının konulması ve orada muhafaza edilmesi, pek çok kere sadrazam buyruklarına konu olmuştur. Reisülküttâba yazılan 1149 (1736) ve 1182 (1768) tarihli buyruklarda: "... *Beylikçi efendilere ve Divan ve Ruûs kisedârlarına muhkem tenbîh ve defâtir-i merkûmeden mâ'adâsıyla taşrada bulunan battâlları dahı Hazine-i Âmire'ye vaz' ve hıfz itdüresin deyü.*"³ şeklinde emirler verilmişti.

Eyyûbî Efendi Kânunnâmesi'nde onyedinci yüzyılda sadrazam mührünün kullanıldığı diğer bir yerin de Defterhâne olduğu zikredilmektedir⁴. Kubbealtı'nın yakınında bulunan Defterhâne binasının üst kısmının 1076 (1665) tarihinde çıkan yangında diğer saray müstemilâtıyla beraber yandığı ve defterlerin bir kısmının harap olduğu *Silahdar Tarihi*'nde kaydedilmektedir⁵.

Divandan çıkan şikâyetlerin halline dair ahkâm kayıtlarında sık sık bu iki dairenin, yani Hazine-i Âmire ile Defterhâne-i Âmire'nin adının geçmesi yukarıdaki bilgileri teyid etmektedir. Osmanlı Arşivi'nde bulunan Ahkâm Defterleri tetkik edildiğinde, hüküm metinlerinde sık sık "... *Hazine-i Âmire'mde mahfûz Ahkâm Defterlerine mürâcaat olundukda...*" veya "...*Defterhâne-i Âmire'mde mahfûz Rûznâmçe Defterlerine mürâcaat olundukda...*" ifadelerine rastlamak mümkündür.

Tanzimat, Osmanlı Devleti'nin idarî yapısında bir dönüm noktasıdır. Sultan I. Abdülhamid zamanında başlayan ıslahat ve nizam hareketleri, bu dönemde bir çok müessesede daha bariz olarak görülür. Diğer sahalarda olduğu gibi arşivcilik konusunda da Tanzimat'tan itibaren yeniden düzenleme ve geliştirme faaliyetleri dikkat çekmektedir. Tesis edilen binalar ve neşredilen nizamnâmeler Osmanlı arşivciliğine yeni boyutlar kazandırmıştır.⁶

Devletin kuruluşundan Tanzimat'a gelinceye kadar geçen beş asırlık süre içinde müsvedde evrakı bile büyük titizlikle saklanan belge ve defterler, artık Topkapı Sarayı'nın hazine daire-

¹ Bâbiâli'de arşiv binası yapılmasına dair ilk emir Sultan I. Abdülhamid devrinde ısdar edilen buyruktur. Sadrazam sarayı bahçesinde yapılan kârgir binanın evrak mahzeni (arşiv deposu) olarak tahsisini emretmektedir (BOA, A.İDVNS.MHM.d, nr. 183, s. 4, hk. 11).

² UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s. 17, 19.

³ BOA, A.İDVNS.MHM.d, nr. 144, s. 3.

⁴ UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s. 17.

⁵ Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silahdar Tarihi*, c. I, İstanbul 1334, s. 384.

⁶ BOA, A.İDVNS.AHK.A.d, nr. 117, s. 123-124'te Divan-ı Hümâyûn'dan Milan kadısına yazılan evâhir-i R. 1212 (1797) tarihli hükümde "...Hızâne-i Âmire'mde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala ve defter-i evkâfa mürâcaat olundukda..." ifadesi yer almaktadır. Kezâ A.İDVNS.ŞKT.d, nr. 140, s. 514'te Divan-ı Hümâyûn'dan Kurşunlu kadısına hitaben yazılan evâsit-ı Z. 1145 (1732) tarihli hükümde "...Defterhâne-i Âmire'mde mahfûz olan defter-i icmâl ve mufassala mürâcaat olundukda..." denilmektedir.

lerine sığmaz hale gelmiştir. Bu yıllarda Bâbiâlî civarında Sultanahmed Meydanı'ndaki bir takım binaların “evrak mahzeni” olarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Sandıklar içindeki milyonlarca belgenin sağlıklı bir şekilde muhafaza edildiği söylenemez. Savaş alanlarında uğranılan yenilgilerle birlikte ortaya çıkan iktisadî darlıklar, idarî yapıdaki değişiklikler ile belgelerin yeni kurulan dairelere nakli gibi hususlar, birçok problemi de beraberinde getirmiştir.

İlk planda, dağınık mekânlardaki arşiv malzemesini bir araya toplama ve muhafazasına lüzum görülmeyen evrakı ayıklama çalışmaları göze çarpmaktadır. Bunu takiben 1848 yılında Batı standartlarına uygun modern bir arşiv binası inşa edilmiştir. Devrin şartlarına göre yapısının sağlamlığı ve iç düzenlemesi ile arşiv müzesi görünümünde olan bu bina, 1999 yılına gelene kadar arşiv binası olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Malzemenin diğer depolara nakli ile birlikte 2006-2007 yılları arasında yapılan restorasyon çalışmaları sonucu, 2008-2013 yıllarında araştırma ve okuma salonu olarak kullanılmış, Osmanlı Arşivi'nin yeni binaya intikali sonrasında ise bir süre Osmanlı Dönemi'ne ait görsel materyallerin sergilendiği müze olarak hizmet vermiştir.

Bütün bu gelişmeler göz önüne alınarak Tanzimat devrindeki Osmanlı arşivciliğini devre devre ele almak gerekecektir.

Tanzimat Öncesi Merkezî Devlet Daireleri ve Arşivlerin Genel Durumu

Onsekizinci yüzyıl sonlarına doğru Bâbiâlî'nin de teşekkül etmesiyle Osmanlı idaresinde etkili olan ve bünyesinde evrak biriken dört ana daire görülmektedir:

- a. Bâbiâlî
- b. Bâb-1 Defterî
- c. Bâb-1 Seraskerî
- d. Bâb-1 Meşihat

Tanzimat dönemi Osmanlı arşivciliğinde bir merhale sayılabilecek olan Hazine-i Evrak'ın kuruluş ve işleyişine geçmeden, merkezî devlet dairelerini kısaca tanıtmak ve arşivlerine dair bilgiler vermek gerekecektir.

a. Bâbiâlî: Sadrazamların resmî makamları olan Paşakapısı'na, Sultan I. Abdülhamid devrinden itibaren verilen addır. Daha önceleri, sadrazamlara mahsûs idare binaları yoktu. Genellikle saraya yakın bir yerdeki konağa yerleşerek, devlet işlerini burada görürlerdi¹.

Divan-ı Hümâyûn toplantılarının Paşakapısı'nda görülmeye başlamasıyla birlikte Divan kalemleri, reisülküttâb, teşrifâtçı ve diğer görevliler buraya taşınmıştır. Böylece bugünkü İstanbul Valiliği'ni çeviren duvarın içinde, Sadâret'e ait Dahiliye ve Hariciye odaları, Meclis-i Vâlâ, Divan-ı Deavî gibi dairelerden oluşan Bâbiâlî müessesesi teşekkül etmiştir.

Zamanla Topkapı Sarayı ile Bâbiâlî arasındaki mesafenin uzaklığı ve her zaman arşive müracaat için saraya memur gönderilmesinden doğan güçlük göz önüne alınarak Sadrazam Sarayı bahçesinde bir arşiv binası yaptırılmış ve bazı defterlerin buraya nakli temin edilmiştir. Devrin sadrazamı Koca Yusuf Paşa tarafından 1200 (1785) yılında Divan kalemlerinin şefi olan reisülküttâba hitaben yazılan buyrulududa arşive duyulan ihtiyaç şöyle dile getirilmiştir: “*İzzetlü Reisülküttâb Efendi, Divan-ı Hümâyûn Kalemi'nde mevcûd olan nâme ve ahidnâme-i hümâyûn ve*

¹ Daha fazla bilgi için bkz. Naîmâ, *Tarih-i Naîmâ*, c. IV. İstanbul 1280, s. 398 vd.; UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s. 250-251.

mehâmm-ı Devlet-i Aliyye-i ebed-makrûna dâir kuyûdât mazbût olan cüzler ve defâtîrin ale'd-devâm muhâfazaları akdem-i umûrdan olduğu derkâr ve muhâfaza husûsu kârgir mahalle muhtâc idüğü bedîdâr olduğundan ... defterlerin hîn-i iktizâda getürdilüp mürâcaat olunmak kâbil olduğuna binâen ... cümlesi dâimâ sandukalarıyla mehterbaşınız marifetiyle hıfz ve zikrolunan defterleri te-tebbu'a me'mûr olan ketebeden gayrı kimesnenin mahzen-i mezkûra idhâlinden mübâ'adet kılınması... itinâ eylesiz deyü."

Bu emir ile Divan-ı Hümâyûn'a ait cüz hâlinde veya ciltli defterlerin Topkapı Sarayı'ndan getirilerek, Bâbiâli'de tamir olunan kârgir binaya nakledilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca, defterlerin gerektiğinde müracaat edilmek için sabah çıkarılıp akşam yerine koyulması işinin reisülküttâbın mehterbaşısı tarafından yapılması istenmekte ve arşiv deposuna kâtiplerden başka kimsenin girmesi men olunmaktadır.

Sonraki yıllarda Hazine-i Evrak'ın kuruluşu ile Topkapı Sarayı arşivlerinin ayıklanması ve Bâbiâli'deki Tomruk Dairesi ile Sultanahmed'deki Defterhâne mahzenlerinde karışık evraktan, Sadârete ait olanların ayrılması yoluna gidilecektir.

b. Bâb-1 Defterî: Defterdarlık Kapısı; merkez ve taşradaki bürolarıyla devletin gelir ve giderini düzenlemekle yükümlü daireye denilmektedir. Yöneticisi olan defterdar Divan-ı Hümâyûn'un tabiî üyesi olarak toplantılara katılır, mîrî işlerden sayılan cizye, avârız ve mukâtaa gibi malî konularda görüş bildirirdi. Önceleri Divan kalemleri ile iç içe çalışan Maliye (Bâb-1 Defterî) kalemlerinin Topkapı Sarayı'nda Maliye Defterhânesi olarak bilinen bir arşivi vardı¹. Divan-ı Hümâyûn ehemmiyetini kaybedip muntazam toplanamaz olunca, Maliye Hazinesi Kubbealtı'ndan nakledilerek, Bâb-1 Hümâyûn'dan içeri girilince sağdaki Eski Maliye Dairesi denilen ve 1866 yılında yandığından yeri hâlâ boş olan mahalle taşınmıştır².

Bâb-1 Defterî, diğer dairelere nazaran bünyesinde en çok belge ve defter biriken ve günümüze milyonlarca vesika devreden bir dairedir. 1837 yılında Maliye Nezâreti'ne dönüştürülmüştür. Nezâretin Bâb-1 Defterî döneminden kalan ve Topkapı Sarayı'ndaki Enderûn Hazinesi'nde saklanan belgeleri için evrak mahzeni inşa edildiğinden, ilk önce Enderûn Hazinesi'nde saklanan "evrak ve defâtîr-i atîka-i mu'tebere"nin, yeni torbalarla nakledilmesi düşünülmüştür. Devrin Maliye Nâzırı Safvetî Paşa, Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'ya sunduğu tezkirede, Maliye hazinesinden kâtipler görevlendirerek Enderûn'daki defterleri tek tek incelediğini ve her bir defteri ait olduğu kalemlere göre ayırttığını bildirmiştir³. Saklanmasına lüzum görülmeyen bazı evrakın imha edilmesi isteğine de yer veren tezkire, padişahın onayından geçerek uygulamaya konulmuştur.

Maliye Nezâreti, Sultanahmed'de yaptırılan arşiv deposundan başka Bâyezid'de de bir arşiv binası yaptırmıştır. 1284 (1867) yılında Bâyezid'deki Fuad Paşa Konağı, Maliye Nezâreti'ne tahsis edildikten sonra⁴, 1899 yılında Hazine Dairesi'nin altındaki dükkanlar tahliye edilerek büyük bir evrak mahzeni bina edilmiştir⁵.

¹ UZUNÇARŞILI, a.g.e., s. 95.

² Midhat SERTOĞLU, *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958, s. 138.

³ BOA, İ. DH, nr. 5152.

⁴ İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İNAL, *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, c. I, İstanbul 1954, s. 221.

⁵ BOA, İ. ML, 1315 N., nr. 8.

c. Bâb-ı Seraskeri: Yeniçeri Ocağı'nın 1241 (1826) yılında kaldırılmasından sonra zamanın Seraskeri Hüseyin Paşa, dairesiyle birlikte Saray-ı Atîk'e (İstanbul Üniversitesi merkez binasının bulunduğu yer) taşınmıştır. Lağvedilen Yeniçeri Ocağı'nda, yeniçeri kâtibi emrindeki Efendi Dairesi'nde bulunan Yeniçeri ve Acemi Ocağı halkının maaş ve künye defterleri¹ Seraskerliğin kadim arşiv malzemesini teşkil etmiştir.

Bâb-ı Seraskeri'de bir "evrak mahzeni" kurulduğu ve bunun için bir görevlinin tayin edildiği 1264 (1848) tarihli Sadâret tezkiresinden anlaşılmaktadır. Serasker Paşa'nın, tavanı yıkılmaya yüz tutan evrak mahzeninin kiremitle veya kurşunla kaplanarak tamir edilmesi ve mahzenci maaşının karşılanması isteği üzerine, konu Meclis-i Vâlâ'ya havale edilmiştir. Meclis, bahsi geçen tavanın kurşun kaplanmasıyla vazgeçilerek; etraf duvarlarının daha uygun ve sağlam olacak şekilde, hâlis harç kullanılarak tamir edilmesi için Ebniye-i Hâssa müdürü marifetiyle yeniden keşif yapılmasını istemiştir².

Daha sonra adı Harbiye Nezâreti olarak değişen Bâb-ı Seraskeri'ye ait arşivlerin pek az bir kısmı Osmanlı Arşivi'ne intikal etmiştir. Bugün bu kuruma ait arşiv malzemesinin bir kısmı Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı ATASE arşivinde ve bir kısmı da Savunma Bakanlığı bünyesinde bulunan arşivlerde muhafaza edilmektedir.

d. Bâb-ı Meşihat: Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla Ağa Kapısı adı verilen (bugünkü İstanbul Müftülüğü'nün bulunduğu) bina, müstemilâtıyla birlikte resmî daire ve daimî ikametgâh olarak şeyhülislâmlara tahsis edilmiştir. İstanbul'un çeşitli semtlerine dağılmış olan şer'î mahkemelerin atık sicillerinin, arşiv binası tesis edilerek bir araya toplanması 1312 (1894) tarihinde gerçekleşmiştir. Meşihat Dairesi'nden İstanbul Kadılığı'na yazılan yazıda, Dersâdet ve Bilâd-ı Selâse mahkemelerinde bulunan sicillerin muhafazasını temin etmek amacıyla kurulan hususî dairede toplanan defterlerin zayıf ve âdi kâğıtlara değil, alakurna denilen kâğıtlara, nefis mürekkeble yazılması istenmiştir³.

Meşihat kurumuna ait defter ve belgeler, günümüzde İstanbul Müftülüğü bünyesindeki arşivde muhafaza edilmekte ve araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

* * *

Osmanlı Devleti'nde Modern Arşivcilik Çalışmaları

Osmanlı Devleti'nde modern arşivcilik çalışmalarının Avrupa'dakinden kısa süre sonra başladığını söyleyebiliriz. Modern arşivciliğe geçişte ilk adımlar 1845 tarihinde devrin Maliye Nazırı olan Safvetî Paşa tarafından atılmıştır. Bu teşebbüsle; 1837 yılında Maliye Nezâreti'ne dönüştürülmüş olan Bâb-ı Defteri döneminden kalan ve Topkapı Sarayı'ndaki Enderûn Hazinesi'nde saklanan milyonlarca belgenin günümüz tasnif anlayışına uygun olarak, kalemlerine göre ayrılıp depolara konulduğunu görüyoruz. Safvetî Paşa, Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa'ya

¹ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Kapıkulu Ocakları*, c. I, TTK., Ankara 1943, s. 605.

² BOA, A.İMKT, nr. 156/94.

³ "Dersâdet ve Bilâd-ı Selâse Mehâkim-i Şer'iyesi sicillâtının hüsn-i muhâfazası maksadıyla bâ-irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî tesis ve inşa kılınan daire-i mahsûsaya mehâkim-i mezkûre sicillât-ı atika celb olunarak sûret-i muntazamada yerleştirilmiş..." (İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi, *İstanbul Kadılığı Defterleri*, nr. 334, s. 132).

sunduğu tezkirede, Maliye Hazinesi'nden kâtipler görevlendirerek Enderûn'daki defterleri tek tek incelediğini ve her bir defteri ait olduğu kalemlere göre ayırttığını bildirmiştir. Saklanması- na lüzum görülme- yen mülgâ Yeniçeri Ocağı'na ait bir takım evrak ve eski defterlerin saray fırın- larında imha edilmesi isteği de münasip görülerek uygulamaya konulmuştur. Bu teşebbüsü, ar- şivcilik açısından ileride atılacak radikal ve modern adımların ilk işareti olarak değerlendirmek mümkündür¹.

Avrupa ülkelerinde elçi olarak görev yapmış ve bu ülkelerde arşive verilen değeri kavra- mış olan Mustafa Reşid Paşa'nın 1846 yılında Sadâret'e gelmesiyle birlikte 9 Eylül 1846 tarihin- de çıkarılan bir irâde ile modern arşivcilik konusunda esaslı adımlar atılmıştır². Söz konusu irâdede; o zamana kadar Defterhâne'de ve Bâbîâlî civarındaki mahzenlerde saklanan devletin mühim işlerine ait vesikaların buraların rutubetli olması hasebiyle çürüdüğü ve mahzenlerin dar olmasından dolayı birbirine karışıp yırtıldığı, Defterhâne'de olanların dahi perişan bir halde oldukları, eski kayıtların bulunması gerektiğinde büyük zorluklar yaşandığı ve hatta bulunama- dığı, bu gibi evrakın devletin önemli senetlerinden olduğu, çeşitli devletlerle yapılan muâhede ve mukâvelelerin asıllarının bu suretle dağınık ve perişan olmasının uygun olmadığı belirtile- rek, bunların hıfzı, nakli ve aranıldığında kolaylıkla bulunabilmesi için Bâbîâlî derûnunda geniş ve muntazam kütüphâne şeklinde kârgir bir bina yaptırılması öngörülmektedir³.

Binanın, Dârülfünûn binasının da mimarı olan İtalyan Fossati'ye bir resmi yaptırılarak yeni icat tuğladan ve yeni tarz üzere yapılmasıyla rutubetten de kurtulabileceği düşünölmüştür. Bunun Bâbîâlî içinde uygun bir yere Hazine-i Evrak adıyla inşâsı ve oda oda ayrılarak, bir odası- nın Dahiliye evrakına ve diğerlerinin de Divan ve Hariciye evrakına tahsis olunması, kâtiplerden uygun birisinin müstahfız-ı evrak tayin kılınması, ayrıca gerektiğinde müracaat etmek maksadıyla içine coğrafya ve tarih kitaplarıyla lüzumlu haritaların konulacağı bir ihtisas kütüphânesi yapılması karara bağlanmıştır⁴.

Fossati'nin projesine uygun olarak yapımına başlanan binanın planında aradan çok fazla zaman geçmeden bazı değişiklikler yapılması gerekmiştir. Bir kat olarak yapılması düşünölen binanın tamamıyla rutubetten kurtulamayacağı düşünölmüş, ayrıca büyük evrak sandıklarının da konulabilmesi için binanın iki kat olarak yapılması gerektiğine karar verilmiştir⁵ [17.12.1846]

Hazine-i Evrak binasının inşâsı devam ederken bina hazır oluncaya kadar hıfz-ı evrak usulünü yoluna koyması beklenen Muhsin Efendi müdür tayin edilmiştir. Muhsin Efendi'nin müdürlük vazifesi ile birlikte Meclis-i Vâlâ azalığı da üzerinde bırakılmıştır. Ancak Sadrazam Mustafa Reşid Paşa, Muhsin Efendi'nin “müdürlük tabirinde bir nevi kalem ve maiyyet memuru gibi olacağından” bahisle bu unvanı nâzırlığa çevirmiş ve kuruluşun adı da Hazine-i Evrak Nezâreti olarak değiştirilmiştir⁶ [20.02.1847].

¹ BOA, İ. DH. 5152; BOA, BEO.AYN.d, 769/51 ve 770/29.

² Salahaddin ELKER, “Mustafa Reşit Paşa ve Türk Arşivciliği”, *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952, s. 183.

³ BOA, İ. MSM, nr. 658

⁴ BOA, İ. MSM, nr. 658.

⁵ Fossati'nin ilk çizdiği plan için bkz. BOA, İ. MMS, nr. 659; Ayrıca binanın yapımında kullanılan inşaat malze- mesinin defteri için bkz. İ. DUİT, 37-2/11-10.

⁶ BOA, İ. DH, 7066.

Hazine-i Evrak binasının inşaatı 1848 yılında tamamlanmıştır¹.

Hazine-i Evrak'ta daimî istihdam olunacak memurların, gayet güvenilir kimselerden olmaları için icabı olarak görülmüştür. Çünkü Hazine-i Evrak'ta hıfzolunacak evrak devletin önemli işlerine ait olup ve ekserîsi de gizli tutulacak şeyler olacağından güvenlik hususu göz önüne alınmıştır². Ayrıca daimî olarak çalışan hulefâ efendilerden başka, evrak tefriki için diğer Bâbîâlî kalemlerinden seçilecek geçici personelin de güvenilir olması hem Meclis-i Muvakkat hem de Meclis-i Vâlâ tarafından tasvip edilmiştir³.

1914 yılı başlarında Bâbîâlî Hazine-i Evrakı'yla Hariciye, Şûrâ-yı Devlet ve Dahiliye daireleri arşivlerinin birleştirilmesi için çalışmalar başlatılmış, ancak harp dolayısıyla bu girişim gerçekleşmemiştir.

Cumhuriyet Döneminde Arşivler

1 Mart 1923'te TBMM İcra Vekilleri Heyeti Riyâseti'nin Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti kadrosunda Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği ihdâs edilmiştir. Mümeyyizliğin esas görevi; Hazine-i Evrak'la birlikte Mülgâ Sadâret Dairesi'nin bütün eşyasını ve evrakını korumaktı. Mülgâ Hazine-i Evrak Müdürü Mahmud Nedim Bey Mahzen-i Evrak Mümeyyizliğine tayin edilmiştir⁴. Yeni hükümet tarafından gönderilen Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği'nin teşkili ve görevleri hakkında 1 Mart 1923 tarihli ilk talimatnâmede; mülgâ kalemlerde kalan evrakın ilgililere buldurularak Mahzen-i Evrak'a konulması ve halen Hazine-i Evrak'ta mevcut bulunan evrakın mükemmel surette tasnif edilerek ehemmiyetle muhafaza edilmesi emredilmiştir⁵. Sonuç olarak mahdut sayıdaki personeli ile Hazine-i Evrak Mümeyyizliği yeni kurulan Cumhuriyet kurumları arasındaki yerini almıştır.

TBMM İcra Vekilleri Heyeti Riyâseti'nin Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti'ne bağlı olan Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği 31 Mayıs 1925 tarihinden itibaren, Başvekâlet Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti'ne dahil olarak adı Hazine-i Evrak Mümeyyizliği'ne çevrilmiş, 1 Haziran 1927'de de Hazine-i Evrak Müdür Muavinliği olarak Başvekâlet Müsteşarlığı'na bağlanmıştır⁶. 1929 senesinde, Başvekâlet Muamelât Müdürlüğüne bağlanmış ise de, Müsteşarlık makamı ile olan irtibatını korumuştur.

Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünde, 20 Mayıs 1933 tarihinde Ankara'daki Evrak Müdürlüğü ile İstanbul'daki Hazine-i Evrak Müdür Muavinliği, Başvekâlet Evrak ve Hazine-i Evrak Müdürlüğü adı altında birleştirilmiş ve Müdür Muâvini İstanbul'da Hazine-i Evrak'ın başında kalmıştır.

---

¹ İnşaatı tamamlayan Fossati'ye nişân-ı âlî verilmiş, yine Fossati'nin talebi üzerine kardeşine de 4. dereceden bir adet nişân verilmesi uygun bulunmuştu (BOA, İ.MSM, 699).

² BOA, İ. MVL, 4093; A.}DVN, 42/12.

³ BOA, A.}MKT. NZD, 17/79.

⁴ Atilla ÇETİN, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin, Osmanlı Devlet Arşivi ve Mülgâ Sadâret Evrakının Muhafazası Hakkında Aldığı Kararlara Ait Bazı Belgeler", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, (1981-1982), sayı 12, s. 593-595.

⁵ ÇETİN, *a.g.m.*, s. 593-595.

⁶ ÇETİN, *a.g.m.*, s. 597.

19 Nisan 1937'de Başvekâlet Teşkilatı içerisinde müsteşara bağlı, müstakil bir Arşiv Dairesi haline getirilmiştir. 29 Haziran 1943 tarih ve 4443 sayılı kanunla, Başbakanlık Müsteşarlığı'na bağlı Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü statüsüne kavuşturulmuş, bilâhare 9 Mart 1954 tarih ve 6330 sayılı Başvekâlet Teşkilatı Hakkında Kanun içerisinde yer almış, 27 Şubat 1982 tarih ve 8/4334 karar sayılı “Bakanlıkların Yeniden Düzenlenmesi ve Çalışma Esaslarının Yürürlüğe Konulması Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı” ile, Başbakanlık Teşkilatı içerisinde Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı adını almıştır.

Nihayet 18 Haziran 1984 tarih ve 203 sayılı “Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükümünde Kararnâme” ile “Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü” kurulmuş ve 10 Ekim 1984 tarih ve 3056 sayılı “Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun”la Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Merkez Teşkilatı ana hizmet birimlerinden biri haline getirilmiştir.

Tasnif Faaliyetleri

Hazine-i Evrak binasının inşası sürerken Hazine-i Evrak Nâzırı Muhsin Efendi'nin de içinde bulunduğu komisyon öncelikle geçici teşkilat şeması ile tasnif talimatnâmesi hazırlamış ve 11 Rebiülâhîr 1263 (29 Mart 1847) tarihinde Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye kararı olarak padişah onayından geçerek yayınlanmıştır. Muhsin Efendi'nin maiyyetine kendisine yardımcı olmak üzere bir muavin ile kalemlerden tecrübeli, namuslu ve ketum kâtiplerden personel verilmiştir. Bunlar Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan beri birikmiş olan evrak ve defterleri inceleyerek Hazine-i Evrak'a konmaya layık olanları tefrik ve tasnif etmekle görevliydi. Bu ayırım işlemi için yine Bâbiâlî kalemlerinden memurlar seçilerek, kendi kalemleri ile ilgili evrakı ayırmak üzere evrakın tasnifinin bitmesine kadar geçici olarak görevlendirilmişlerdir¹.

1849 tarihinde Bâbiâlî kalem amirlerinden müteşekkil bir Meclis-i Muvakkat kurularak bir nizamnâme yayınlanmıştır². Nizamnâmeyi hazırlayan heyetin, nizamnâmenin giriş kısmında “devletin kuvve-i hafızası” olarak ifade ettikleri arşivlerimizin tasnif, tertip ve saklanması hususunda getirdikleri esaslar son derece pratik ve akılcıdır. Zira o tarihlerde, dünyadaki benzerlerinde olduğu gibi Hazine-i Evrak'ın, ilim adamlarının istifadesine sunulması düşüncesi olmayıp, sadece devletin karşılaşacağı güçlükleri çözmede bir müracaat merkezi olarak düşünüldüğü görülmektedir.

Hazine-i Evrak'ta toplanacak arşiv malzemesi üç kısım olarak mütâlaa edilip tasnifine karar verilmiştir. Tasnifte, h. 1200 (1875) tarihinden Sultan Abdülmecid'in cülûsuna (h. 1255/m. 1839) kadar olan evrak birinci kısım addedilmiştir. h. 1200 tarihinin seçilmesinin sebebi ise hâlen Bâbiâlî'nin bu dönem evrakını kullanıyor olmasıdır. h. 1200 tarihinden önceki evrakın ise daha sonra tasnif edilerek, gerekli olanların ileride Hazine-i Evrak'a nakledilmesi kararlaştırılmıştır³. Ancak daha sonra h. 1270'te (1854) alınan bir kararla 1200 tarihinden vazgeçilerek başlangıçtan h. 1255 (1838) tarihine kadar birikmiş olan belgeler birinci kısım addolunmuştur⁴. Sul-

¹ BOA, İ. MVL, 1869; A.}DVN. MKL, 63-A/1; İ. MVL, 12019. Ayrıca bkz. Necati AKTAŞ, “Osmanlı Döneminde Arşivciliğimiz ve Tasnif Çalışmaları”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 1, Mart 1985, s. 68 ve Ali AKYILDIZ, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform*, İstanbul 1993, s. 76.

² BOA, İ. MVL, 4093.

³ BOA, A. DVN, 42/12.

⁴ BOA, İ. MVL, 12019 ve 9956.

tan Abdülmecid'in cülûsundan h. 1264 (1848) senesine kadar olan evrak ikinci kısım olarak adlandırılmıştır¹. h. 1265 Muharrem (1848) tarihinden sonra birikecek evrak ise üçüncü kısım addedilerek üç ana kategoride tasnif edilmesi kararlaştırılmıştır. Birinci ve ikinci kısım addedilen evrak konularına göre sınıflandırılıp tarih sırasına konularak Hazine-i Evrak'a nakledilecektir. Üçüncü kısım evrakın, h. 1264 senesi başından itibaren taşradan ve Bâbîâlî kalemlerine ait evraktan önemli olanlarının belli kalemlerde muhafazası ve nelerin Hazine-i Evrak'a nakledileceği hususları tespit edilmiştir².

Vesikaların Hazine-i Evrak'a konulmasından sonra muamelelerin hızlı bir şekilde yürütülebilmesi ve evrak akışının sağlanabilmesi için Hazine-i Evrak ile daireler arasında izlenmesi gereken yol şöyle tespit edilmişti: Evrakın hazırlanan kataloglarının birer nüshası Divan-ı Hümâyûn Kalemî ile Âmedî Odası'nda bulundurulacak ve bir belgeye başvurmak gerektiğinde, buradaki kayıtlardan tarih ve numarası tespit olunup bir pusulaya kaydedilecek ve pusula Hazine-i Evrak'a gönderilerek ilgili vesika buradan istenecekti³. Ancak bu sistem istenen evrakın iade edilmemesi dolayısıyla verimli bir şekilde işletilemediğinden, yeniden bazı değişiklikler yapmak yoluna gidilmiştir. Önce Hazine-i Evrak'ta evrak mahfazalarının üzerine konulacak numara ve gerekikçe oradan alınacak evrak için verilecek pusula numuneleri yaptırılmıştır⁴. Bundan sonra herhangi bir daire tarafından bir belge istendiğinde; o dairenin görevlisinin, evrakın kimliğinin yazılı olduğu bu matbu forma atacağı imza karşılığı belgeyi alması ve iade ettiğinde de imza formunu geri alması kararlaştırılmıştır. Alınan evrak 15 gün içerisinde geri getirilmediği zaman Hazine-i Evrak bunu aramaya resmen izinli olacaktı. İlgili dairenin belge ile olan işi bitmediğinde süre uzatılabilecekti⁵.

1892 senesine gelindiğinde Sadrazam Cevad Paşa zamanında Hazine-i Evrak'ta ve diğer devlet dairelerinde evrakların muhafazası ile arşivlemede dosya usulü sistemine geçilmiştir⁶. Bu sisteme göre yapılan ilk tasnif Mısır ve Bulgaristan meselelerine ait belgelerdir⁷. Bu hususa dair çoğu gizli olan bazı irâdelerin suretleri çıkarılıp iki ayrı kutuya konularak anahtarları padişaha sunulmuştur⁸. Ancak uygulamaya konulan dosya usulünün, 1916 senesine gelindiğinde dahi doğru düzgün uygulanamadığı anlaşılmaktadır⁹.

İkinci Meşrutiyet döneminde arşiv malzemesinin sadece saklanarak, gerektiği zaman başvurulacak bir belge olarak görülmesi anlayışının yerine, bu malzemenin tarih ve çeşitli bilim dallarının hizmetinde kullanılması düşüncesi yerleşmeye başlamıştır. Tarih-i Osmanî Encüme-

---

¹ BOA, A.}DVN, 42/12 ve C.DH, nr. 1050'de 1264 Muharrem [10.12.1847] tarihi üçüncü bölüme başlangıç olarak alınmaktadır. Ancak BOA, İ. MVL, 4093 ve A.}DVN. MKL, 63-A/5'te 1265 Muharrem [28.11.1848] tarihi üçüncü kısma başlangıç olarak alınmaktadır. 1264 senesi irâdelerinin numune olarak tasnif edilmiş olması göz önüne alınarak 1265 senesi Muharremi'nin üçüncü kısma başlangıç olarak kabul edilmesi daha uygun görünmektedir.

² BOA, İ. MVL, 4093; A.}DVN, 42/12.

³ BOA, İ. MVL, 5150; AKYILDIZ, *a.g.m.*, s. 74.

⁴ BOA, A.}DVN. MKL, 63-A/13.

⁵ BOA, İ. MVL, 12019.

⁶ BOA, İ. DUİT, 37-2/11-4.

⁷ BOA, İ. DH, 1311.Ca/17 ve İ. HUS, 1310 Ca/102.

⁸ BOA, İ. DH, 1312.B/18 ve Y. A. HUS, 316/29.

⁹ BOA, İ. DUİT, 37-2/11-4.

ni'nin kurulması ve *Tarih-i Osmanî Mecmuası*'nın yayınlanmaya başlaması ile arşivlerin önemi artmış; bu dönemde, *Tarih-i Osmanî Encümeni Reisi* olan Abdurrahman Şeref Bey'e Topkapı ve Sultanahmed civarında bulunan evrak depolarındaki arşiv malzemesinin araştırılarak tasnif edilmesi görevi verilmiştir. Nitekim Topkapı Sarayı mahzenlerinde kalmış toplam 518 araba yükü evrak Abdurrahman Şeref Bey başkanlığında kurulan heyet tarafından tasnif edilmeye başlanmıştır¹.

1910 yılından itibaren dört sene çalışan heyetin çalışma düzeni bozulduğundan dolayı 6 Nisan 1914 tarihinde Abdurrahman Şeref Bey tarafından Sadâret'e verilen maruzâtta; çeşitli nedenlerden dolayı, tasnif işinin doğrudan Hazine-i Evrak'a devredilmesi istenmiştir. Bunun üzerine tasnif işi Sadâret evrak müdürü, Hazine-i Evrak müdürü ve Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn muavininden oluşan yeni bir heyete verilmiştir².

Yıldız Evrakı

Sultan İkinci Abdülhamid'in uzun süren saltanatı döneminde Yıldız Sarayı'nda oluşan muazzam arşiv, Abdülhamid'in tahttan indirilmesiyle İstanbul Merkez Kumandanlığı'na nakledilmiştir. Burada askerî bir heyet jurnalleri ayırarak el koymuş ve imha etmiş, devlet işlerine ait olanları da Bâbîâlî'de Mahmud Kemal İnal'ın başkanlığındaki heyete göndermiştir. Heyet de, bunları tetkik ile devlet işlerine ait olanları ilgili dairelere göndermiş, aralarında jurnaller çıktıkça onları da askerî heyete iade etmiştir³. 1914 senesinde Yıldız'dan Bâbîâlî'ye nakledilen evrakın incelenmesi ve tasnifi ile Hazine-i Evrak'ta iyi bir şekilde muhafazasının temini için Sadâret ve Dahiliye müsteşarlarından oluşan bir heyetin teşkili kararlaştırılmıştır⁴.

Ali Emîrî Dönemi

Osmanlı Devleti'nde arşiv malzemesinin tasnif faaliyetleri devletin en zor durumda olduğu savaş dönemlerinde dahi devam etmiştir. Nitekim Bâbîâlî Kütüphânesi'nde bulunan eski evrakın tanzim ve tasnifinin yapılması için Aralık 1920 tarihinde Ali Emîrî Efendi başkanlığında Vesâik-i Tarihiyye Tasnif Encümeni kurulup yeni bir tasnif faaliyetine başlanmıştır⁵. Tasnif sistemi olarak da; evrakın öncelikle padişah dönemlerine göre ayrı ayrı tomar haline getirilip sandıklara ve raflara konularak daha sonra tomar halindeki evrakın en eski tarihten itibaren komisyona gönderilip evrak ay ay tarih sırasına konulup, konularına göre ayrıldıktan sonra numaralandırılıp mühürlenerek dosyalanmasına karar verilmiştir. Ayrıca dosyaların sıra numarasıyla kısa özetlerinin bir deftere kaydedilmesi için iki kâtibin görevlendirilmesi ve tasnif edilenlerin ait oldukları yerlere gönderilmesi istenmiş, bozulmuş ve çürüyen kayıt defterlerinin de tamir etti-

---

¹ Abdurrahman Şeref, "Evrak-ı Atika ve Vesâik-i Tarihiyyemiz", *TOEM*, 1. cüz, 1 Kânûn-ı Evvel (1326), İstanbul 1328, s. 265. Türkçe neşri için bkz. İsmet BİNARK, "Arşivlerimizin Değeri ve Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Bey'in Evrak-ı Atika ve Vesâik-i Tarihiyyemiz Adlı Yazısı", *Türk Kütüphânegiler Derneği Bülteni*, XXIX/1 (1980), s. 23-38.

² BOA, BEO, 320696.

³ BOA, MV, 159/81; Tahsin ÖZ, "Yıldız Maruzât Dairesi Arşivi", *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952, s. 453.

⁴ BOA, MV, 186/12.

⁵ BOA, BEO, 349985.

rilmesine karar verilmiştir¹. Ali Emirî heyeti Nisan 1924 tarihine kadar çalışmalarına devam etmiştir. Personel adedi bir ara 13'e kadar çıkmış olan komisyondan, tahsisat meselesinden dolayı ortaya çıkan bazı ihtilâfa mebnî Ali Emirî Efendi'nin istifası ve bazı üyelerin işe devam etmemesi yüzünden tasnif işi durmuştur². Ali Emirî tasnifinde, beylikler döneminden Sultan Abdülmecid zamanına kadar olan süreyi ihtiva eden belgeler padişahların saltanat süreleri esas alınarak tasnif edilmiştir. Bu tasnifte siyasî, askerî, timar ve zeâmet tevcihleri, yabancı ülkelerle olan münasebetler, Divan-ı Hümâyûn'a ait meseleler, maârif, inşa ve tamir gibi konularda belgeler bulunmaktadır.

İbnülemin Mahmud Kemal İnal Dönemi

Ali Emirî heyetinden sonra, yine kurulan bir heyet vasıtasıyla yapılan tasnif çalışması 1924 senesi Mayıs'ında başmemur unvanıyla İbnülemin Mahmud Kemal İnal başkanlığında başlamış ve Mayıs 1926 senesine kadar devam etmiştir³. İbnülemin tasnifinin özelliği, belgelerin konularına göre ayrılmış olmasıdır. Adliye, askeriye, bahriye, dahiliye, Darbhâne, defter-i atîka, müsted'iyât, muhallefât, muharrerât-ı husûsiye, muafiyet ve imtiyazât, saray mesâlihi, ensab, hariciye, hatt-ı hümâyûn, hil'at, maâdin, maliye, sıhhiye, şükr ü şikâyet, tevcihât, timar ve zeâmet, vakıf, umûr-ı nâfia konu başlıkları altında, 1425-1873 yılları arasındaki belgeleri ihtiva etmektedir.

Maârif Vekaleti'nin İdaresi Altında Arşiv

1926 yılından sonra tasnif işleri Hazine-i Evrak'ın sınırlı sayıdaki personeli ve Maârif Vekaleti'nden görevlendirilen personele bırakılmıştır. 1931 yılında Maliye deposunda, miktarı tahmini olarak 30-50 ton civarında olan Osmanlı dönemi evrakının büyük bir ihmâl ve gaflet sonucu Bulgaristan'a hurda kâğıt olarak satılması ülkede büyük yankı uyandırmıştır. Buna bağlı olarak da; Ayasofya civarındaki depolarda her türlü korumadan uzak olarak yok olmaya terk edilmiş evrakın varlığından haberdar olunmuş ve Topkapı Sarayı'na nakilleri sağlanarak daha iyi şartlarda korunmaları sağlanmış ve Başbakanlığın bütün kamu kuruluşlarına gönderdiği 10.06.1931 tarihli genelge ile, tarihî arşiv evrakının değerinin takdirinin ihtisas erbabına bırakılarak hiçbir bahane ile evrakın kaybına sebebiyet verilmemesi emredilerek evrakın imhası ve satışının önüne geçilmiştir. Yine bu olaya bağlı olarak Bâbıâli'deki Sadâret evrakının tasnifi konusu yeniden gündeme gelmiş ve en önemlisi Devlet Arşivi'nin kurulması konusu Türk idare ve kültür hayatının gündemine girmiştir⁴.

Muallim Cevdet Dönemi

8 Ekim 1932 tarihli İcra Vekilleri Heyeti kararıyla Muallim Cevdet başkanlığında oluşturulan tasnif heyeti Muallim Cevdet'in 1935 yılında istifa etmesine rağmen 1937 yılına kadar tasnife devam etmiş ve yapılan çalışma "Cevdet Tasnifi" olarak isimlendirilmiştir.

¹ BOA, BEO, 349985 ve 350226.

² Atilla ÇETİN, "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 34, Şubat 1985, İstanbul, s. 6.

³ ÇETİN, a.g.y.

⁴ Bu konuda daha fazla bilgi için Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınlarından *Bulgaristan'a Satılan Evrak ve Cumhuriyet Dönemi Arşiv Çalışmaları ve Bulgaristan'daki Osmanlı Evrakı* adlı esere bakınız.

Provenance Tasnif Sistemi ile Tasnif

12 Ocak 1935 tarih ve 2/1849 sayılı İcra Vekilleri heyeti kararname ile devlet arşivinin kurulması, binaların inşası ve arşivci yetiştirmek üzere Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi kararlaştırılmış, ancak bu tasarı gerçekleşmemiştir. Arşiv meselesine çözüm bulmak ve düzenlemek üzere Macar arşiv uzmanı ve Osmanlı tarihçisi Dr. Lajos Fekete Türkiye'ye davet edilmiştir. Fekete, 1936-1937 yılları arasında Osmanlı Arşivi ve Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde provenance tasnif sistemi yani arşiv malzemelerinin işlem gördükleri tarihlerdeki aslı düzeni içerisinde fonların parçalanmadan korunup tasnif edilmesi prensibine göre örnek bir tasnif gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada tasnif edilen belgeler daha sonra yapılan tasniflerde diğer tasnif birimlerine kaydırılmıştır¹.

1937 yılından sonra provenance tasnif sistemine göre ciddi manada tasnif çalışması ancak 1956 yılından sonra başlamış ve staj için arşiv görevlileri yurtdışına gönderilmiştir. Bu çerçevede, 1980 yılına kadar yapılan tasnif çalışmaları sonucu 2.5 milyon belge tasnif edilmiştir.

Tasnif Çalışmalarının Hızlandırılması

1980'li yıllarda arşivin önemi iyice ortaya çıkmıştır. 17-19 Mayıs 1985 tarihinde düzenlenen Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu'na² devrin Başbakanı, Başbakanlık Müsteşarı, Dışişleri Bakanı, Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve Türkiye'nin önde gelen tarihçileri katılmıştır. Özellikle devrin Başbakanının, Osmanlı Arşivi'ni bir devlet meselesi olarak ele aldıklarını ve bu konuda bir reform hareketine başlama konusunda kararlı olduklarını belirtmesiyle birlikte arşiv konusunda büyük gelişmeler sağlanmıştır. Çıkarılan kanunlar doğrultusunda 1987 yılından itibaren Başbakanlık Tanıtma Fonu'ndan arşivlere belli bir payın ayrılması, çok sayıda personel istihdamı, bina, ekipman ve teçhizat imkanlarının artırılmasıyla birlikte tasnif çalışmaları büyük bir ivme kazanmış ve önemli sayıda belge ve defterler üzerindeki çalışmalar tamamlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. 1990'lı yıllardan itibaren katalog bilgileri bilgisayara aktarılmaya başlanmış, 2000'li yıllarda ise bilgisayar ortamında araştırma imkânına kavuşulmuştur. Aynı dönemde belge ve defterlerin görüntülerinin dijital ortama aktarılması çalışmaları başlatılır. Nihayet günümüzde tasnifi tamamlanmış olan belge ve defterlerin büyük bir kısmı dijital ortama aktarılarak Ankara'da Cumhuriyet Arşivi, İstanbul'da Osmanlı Arşivi'nin Araştırma salonlarında dijital ortamda hizmete sunulmuştur. Dijital ortamda görüntüleri bulunmayan malzemenin görüntüleri araştırmacıların talebi ile dijital ortama atılmakta, böylelikle orijinal malzeme araştırmacıya verilmeksizin görüntüler üzerinden hizmet verilmektedir. Ayrıca internet üzerinden de katalog bilgilerine ve malzeme görüntülerine ulaşılabilir hale gelmiştir. Bu konuda 305. sayfada yer alan "İnternet Ortamında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Kataloglarından Yararlanma" başlığına bakılabilir.

Hâlihazırda bir yandan henüz tasnif edilmemiş belge ve defterler üzerindeki tasnif çalışmaları devam ederken, diğer taraftan dijitale aktarma işlemleri devam etmektedir.

¹ Necati AKTAŞ-Yusuf HALAÇOĞLU, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", *DİA*, c. V, s. 122-126.

² Bu konuda geniş bilgi için bkz. *Osmanlı Arşivi ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul 1985.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEFTER TASNİFLERİ

DEFTER TASNİFLERİ

Defterler; Osmanlı bürokrasisinde alınan kararların, hükme bağlanan konuların Divan ve Maliye kalemlerinde kaydolunduğu serilerdir.

Osmanlı Devleti'nde, daha ilk dönemlerden itibaren defter tutma geleneğinin olduğunu görmekteyiz. Buna bağlı olarak Osmanlı Arşivi'nde XIV. yüzyıl başlarından itibaren defterlere rastlanmaktadır. Meselâ, arazi tahrirlerine ait bugüne ulaşabilen en eski defter 835 (1432) tarihini taşır ve XVI. yüzyılda mufassal, icmâl ve timar-ruzmançe olmak üzere sayıları bini geçer. Ayrıca XIV. yüzyılda Divan-ı Hümâyûn kalemlerine ait mühimme, ruûs, tahvil; defterdarlığa ait muhasebe, mukâtaa, ruzmançe, tamirat, keşif ve ahkâm; askerî teşkilata ait mevâcib; vakıflara ait vakıf ruzmançe defterleri ve benzerleriyle XVII. yüzyıldan sonra görülen şikâyet defterleri, devletin sınırlarının ve teşkilatının zamanla büyümesi sonucu, bazıları evvelden mevcut, bir kısmı ihtiyaçtan doğan ve bu gün Osmanlı Arşivi'nde bulunan 400.000 civarındaki defter türlerini oluştururlar. Bunların dışında kazalarda kadılarca tutulan mahkeme kayıtları, merkezden gönderilen emirler ve mahallî kararların yazıldığı kadı sicilleri de önemli miktarlara ulaşmaktadır¹.

Defter tutmanın esas alındığı Osmanlı yazışmalarında, deftere kaydolunmayan hüküm ve beratlar muteber sayılmamıştır. Hatta bu defterler, zamanla devlet erkânının bulunduğu değişik mahallere, sandıklar içinde taşınarak idarenin kesintisiz çalışmasında pratik rol oynamışlardır. Büyük Osmanlı askerî harekâtları sırasında malî, idarî, ve askerî işlerin halli için Divan-ı Hümâyûn'a ait çeşitli büroların ordu ile birlikte seferlere katıldıkları ve bunların bürokratik işlemleri lâyıkiyle, seri bir şekilde yerine getirebilmek ve gerektiğinde müracaat edebilmek için lüzumlu defterlerini beraberlerinde götürdükleri bilinmektedir².

Osmanlı merkez teşkilatının Tanzimat öncesi dönemine ait defterler, iki ana seri hâlinde günümüze intikal etmiştir. Birincisi, devletin siyasî ve hukukî kararları ile beldelerin asayiş ve nizamına dair hükümlerin kaleme alındığı Divan-ı Hümâyûn Defterleri'dir.

İkincisi ise sadece malî konularda mirî işlerden sayılan cizye, avâriz ve mukâtaa işleriyle ilgili konuların düzenlenip kaydolunduğu Maliye, yani Bâb-ı Defterî Defterleri'dir.

¹ Nejat GÖYÜNÇ, "Defter" *DİA*, c. IX, İstanbul 1991, s. 90.

² Sefer sırasında cepheye götürülen defterler hakkında geniş bilgi için bkz. Feridun EMECEN, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri" *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241-268.

Ayrıca has, zeâmet, timar, mülk, vakıf gibi arazi türlerini tayin ve tescil eden ana defterlerin muhafaza edildiği ve bu defterlerle ilgili günlük işlemlerin yapıldığı Defterhâne-i Âmire'ye ait defterler de vardır. Bu dairede biriken defterler hüküm ihtiva etmezler. Bunlar, hazineye ait arazinin kimlere ve ne maksatla tevcih edildiğini, zaman zaman yapılan değişikliklerle vergilerin müfredâtını, kimlere tarh ve tevzî edildiğini gösteren muhtelif defterlerdir.

Tanzimat sonrası defterler ise; başta Sadâret olmak üzere nezâretler, vilayetler ve diğer dairelere ait olup, siyasî, ekonomik, adlî vb. konular ile ilgili alınan kararlar ve yapılan yazışmaların kayıtlarının tutulduğu defter serileridir.

I. DİVAN-I HÜMÂYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ

Divan-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Âsafî Daireleri, Osmanlı Devleti merkez teşkilatı içinde Defterhâne-i Âmire'den sürekli bilgi alan bir çalışma tarzı içinde görülmektedir. Osmanlı Arşivi kodlama sisteminde A. rumuzu ile ifade edilen Divan ve Bâb-ı Âsafî'nin birimlerinden biri de Defterhâne-i Âmire'dir. Önemli fonksiyonu olan bu dairelere ait defter serileri aşağıda sırasıyla verilmiştir.

A. DİVAN-I HÜMÂYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ DEFTERLERİ

Tanzimat öncesi merkez teşkilatının büyük daireleri olan Divan-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Âsafî'nin günümüze intikal eden defterleri 4 ana fonda tasnif edilmiştir. Bunlardan bir tanesi dönem olarak sadece Tanzimat öncesini, diğer fonlar ise Tanzimat öncesi ve sonrası dönemleri kapsamaktadır. Bu fonlar Beylikçi Kalemî'nin Hazine-i Evrak binasında muhafaza edilen Divan-ı Hümâyûn Defterleri, Osmanlı Arşivi'nde provenance sisteminin tatbik edilmeye başlanmasından sonra kodlama sistemi ile yapılan ilk defter tasnifi olan Bâb-ı Âsafî Defterleri, Divan ve Bâb-ı Âsafî'nin Tanzimat öncesi ve sonrasına ait defterleri ihtiva eden Kâmil Kepeci ve Tanzimat öncesi ve sonrası dönemleri ihtiva eden Maliyeden Müdevver Defterler'dir.

1. DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

a. Divan (Beylikçi) Kalemî Defterleri

Tanzimat devrine gelinceye kadar Divan-ı Hümâyûn'da, Ordu Divanları'nda, padişah, sadrazam, serdâr-ı ekrem, kaymakam veya defterdar başkanlığında toplanan Divanlarda alınan kararlar ve bu kararlar üzerine yazılan ferman, berat, ruhsat, izin vb. belgeler Divan-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Defterî'ye bağlı kalemlerde tutulan defterlere kaydedilir ve yürürlüğe konulurdu.

Kararların aynen kaydı usul olarak kabul edildiğinden, müsvedde veya perakende evrak paketlere, paketler aylık torbalara, torbalar da yıllık hazırlanan sandıklara konularak evrak mahzenlerine kaldırılırdı. Ancak defterlere kaydetme usulü Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar uygulanmaya devam edilmiştir. Böylece İstanbul'un fethinden Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar geçen zaman süresinde zengin defter koleksiyonları oluşmuştur¹.

Tanzimat, Osmanlı Devleti teşkilatında olduğu gibi yazışma tekniklerinde de bir dönüm noktası olmuştur. Yönetimdeki ağırlığın Tanzimat öncesi yıllarda Divan'dan, yani Saray'dan Sadâret'e geçmesi ile Bâb-ı Âsafî idaresinde Divan üyeleri birer nâzır vazifesi görmeye başlamışlardır. Artık padişah fermanlarıyla yapılan hüküm isdârı azalmaya başlamış ve yerini sadrazam buyrukları almıştır. Tanzimat öncesindeki defterlere aynen kayıt usulünün sürdürülmesi neticesinde sadrazam emirlerine mahsûs yüzlerce ciltlik Buyrukları ve Ayniyat Defterleri teşekkül etmiştir.

Bu kalem, Divan'da müzakere olunan evrakı gereken yere gönderir, Divan sicillerini tutardı. Aynı zamanda ferman ve beratlar da bu kalemde yazılırdı. Gerek yabancı devletlere, gerekse azınlıklara ait meselelerin ahdî ve hukukî cepheleri de bu kalemde incelenir ve her türlü

¹ Bu defterlerin yer aldığı Divan-ı Hümâyûn kalemleri ve çalışma tarzları hakkında geniş bilgi için bkz. Tevfik TEMELKURAN, "Divan-ı Hümâyûn ve Kalemleri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 6, İstanbul 1975, s. 129-175.

anlaşmalar, kanun, nizamnâme ve talimatnâmeler burada saklanırdı. Bunun için muktezâ kayıtları, yani Divan'dan çıkacak bir kararın devlet kanunlarına ve anlaşmalara göre nasıl olması gerektiğini belirten kayıtlar da burada tutulurdu¹. Divan-ı Hümâyûn teşkilatının ana kalemlerinin başında gelen Divan (Beylikçi) Kalemî defterlerinin bulunduğu fonlar:

DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ DEFTERLERİ

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.d	787-899/(A-O)	880-1254	1475-1838	129
KK.d	74-179 7519-7538	971-1275	1563-1858	134

b. Mühimme Defterleri

Divan-ı Hümâyûn toplantılarında müzâkere edilen dahilî ve haricî meselelere ait önemli siyasî, askerî, içtimâî ve iktisadî kararların kaydedildiği bu defterlere Mühimme Defterleri adı verilmiştir. Osmanlı Arşivi'nde Bâb-ı Âsafî fonu içerisinde değişik seriler altında 424 adet Mühimme Defteri bulunmaktadır.

XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın ilk yıllarına ulaşan bir dönem içinde, küçük zaman bölümleri hariç ortalama 350 yıllık zaman dilimi itibarıyla, hiçbir Doğu ve Batı devletinde bulunmayan kültür ve tarih zenginliğini ihtiva eden Mühimme Defterleri, Osmanlı Arşivi'ndeki defter fonları arasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Ana konularını; devleti ilgilendiren siyasî, iktisadî, kültürel, sosyal ve harp tarihine dair kararlar teşkil eder. Mühimme Defterleri, hükümlerin sâdır oldukları Divanlar bakımından dört ayrı grupta değerlendirilebilir:

1. *Mühimme Defterleri*: Padişahın payitahtta bulunduğu sırada, Sadrazam başkanlığındaki Divan toplantısından çıkan emirlerin kaydolunduğu defterler.

2. *Rikâb Mühimmesi*: Sadrazamın sefer veya başka bir sebeple payitahttan ayrılırken yerine vekil olarak bıraktığı Rikâb kaymakamı veya Sadâret kaymakamı denilen görevli başkanlığında toplanan Divan'da alınan kararların yazıldığı defterler.

3. *Ordu Mühimmesi*: Ordu ile birlikte sefere çıkan sadrazamın sefer sırasında akdettiği Divan toplantılarında alınan kararların yazıldığı defterler.

4. *Kaymakamlık Mühimmesi*: Padişah ve sadrazamın aynı anda Dersâdet'ten ayrıldığında, devlet işlerini idare etmek üzere tayin edilen Sadâret kaymakamının müstakil olarak akdettiği Divanlarda alınan önemli kararların yazıldığı defterler.

Mühimme Defterlerindeki kayıtlar, mahalline -muhatap makama- gönderilen berat ve fermanların suretleri hüviyetindedir. Sadrazamın başkanlığında; kubbe vezirleri, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri, defterdar ve nişancının katıldığı Divan toplantılarında alınan kararlar, padişah tasdikinden geçtikten sonra kronolojik sıra içinde defterlere kaydedilmiştir.

Önemli bir husus da, deftere kaydetmenin, yani tescil işleminin; hükme bağlamanın bir ifadesi olmasıdır. Divandan verilen bir karar veya neticelenen bir dâva, ferman şeklinde hazırlanmadan evvel, tashih edilen müsveddesi ilgili defterine kaydolunmamişsa bir hüküm ifade etmezdi.

Defterlerdeki bir kaydın iptali veya tashih edilmesi ancak padişahın iznine bağlıydı. Nişancının, yani ilk dönemlerdeki Divan kalemleri şefinin defterler üzerinde tashih yapabilmesi,

¹ Midhat SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul 1986, s. 43.

padişahın “Kendi kalemiyle düzeltme yapabilir” müsaadesini taşıyan fermanıyla mümkündü. Mühimme veya diğer ahkâm defterlerindeki bir hüküm kaydının geçersizliği, yani “terkîn” edilmesi veya kaydedilen bir fermanın kaydedilmeden önce “şakk”, yani iptal edilerek yırtılması, emr-i âlî ile yerine getirilirdi. Bu durum, defter kayıtları üzerine yatık çizgi ile çekilen terkîn çizgilerinin uç tarafında yazılı “ber-mûceb-i hatt-ı hümayûn” ifadesinden veya hükmün baş tarafındaki “terkîni bâbında ferman-ı âlî mûcebince kaydı terkîn oluna...” şerhlerinden anlaşılmaktadır.

Mühimme Defterleri'nin tertibinde, şekil ve muhtevâ yönünden zamanla bir tekâmül göze çarpmaktadır. Klasik döneme (1553-1642) ait ilk defterler başlık taşımazlar. Yazıları daha karmaşıktır. İlk sayfalarda başlık yerine sadece kayıt tarihini belirten Arapça toplantı günü ve onun hemen altında ay ve yıl yazılıdır.

Mühimme Defterleri'ndeki hüküm tarihlerinin yazılışı, ilk dönemlerde, yukarıda bahsedildiği üzere “başlık tarih” atmak suretiyle olmuştur. Daha sonraları bu usulden vazgeçilerek günler; evâil, evâsıt ve evâhir tabirleriyle onar günlük dilimler hâlinde ifade olunmaya başlanmıştır.

Mühimme Defterleri'nde yer alan konular, devrin zaman, mekân ve telakkisi çerçevesinde mühim görülenlerinden teşekkül etmiştir. Bazen hüküm metinleri içinde geçen “bu husus mevâdd-ı mühimmedendir” veya “husûs-ı mezbûr mühimmâtındandır” şeklindeki ifadeler ile konuların önemine dikkat çekildiği görülmektedir.

Defterlerde kayıtlı hükümler, Divan-ı Hümayûn kararı gereğince ferman şeklinde düzenlenerek ilgililere gönderilen emirlerin suretleridir. Bu suretlerin diğer kayıtlarını veya asıllarını ilgili devlet, beylerbeyilik ve Şer'îye Sicilleri'nde bulmak mümkündür.

Mühimme Defterleri'nin yukarıda ifade edilen şekil özelliklerinin yanında, muhteva bakımından önem ve değerlerini de aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:

1. Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatındaki idarî ve askerî organların yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları ve fonksiyonları; müesseselerin organizasyon ve işleyişi ve hukukî prosedür hükümlerine dair bilgiler

2. Komşu ülkeler ile Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Arabistan Yarımadası, Kafkaslar ve Rusya tarihleri açısından önemli kayıtlar.

3. Osmanlı Devleti'nin, gayrimüslim tebaası ile olan münasebetleri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının temini hususlarındaki yönetim politikası, ibadet ve âyin serbestiyeti, mâbedlerin inşası.

4. Hac organizesi, surre alayları ve mukaddes beldelere götürülen hizmetler.

5. Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri cümlesinden, imar ve iskân siyaseti, çevre ve belediye hizmetleri, sağlık ve eğitim işleri, geniş vakıf idarelerinin problemleri ve teftişleri. .

6. Sayıları hayli fazla olan ve Ordu Divanı'nca tutulan Mühimme Defterleri, askerî tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden birinci el kaynaklardır.

Netice olarak, XVIII. yüzyılda devlet işlerinin Divan-ı Hümayûn'dan Paşakapısı'na kaydığı ve Bâbîâlî'nin yönetimde ağırlığının hissedilmeye başladığı dönemlerde padişah fermanlarının yerini zamanla sadrazam buyrukları almaya ve bu buyruklular için Ayniyat Defteri adı altında yeni bir defter türü tutulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, mühimme kayıtlarını tutan Divan kalemleri az sayıdaki kâtip kadrosu ile Sadâret teşkilatı içinde yer alarak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar eski görevini sürdürmüştür. Mühimme Defterleri;

b1. Mühimme Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MHM.d	1-267	961-1323	1553-1772	267

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Mühimme	961-962	1553-1554	44	Mühimme	988-992	1580-1584
2		963-964	1555-1556	45		989-989	1581
3		966-968	1558-1560	46		989-990	1581-1582
4		967-968	1559-1560	47		990	1582
5		973	1565	48		990-991	1582-1583
6		973	1565	49		991	1583
7		975-976	1567-1568	50		991-993	1583-1585
8		977-978	1569-1570	51		991	1583
9		977-978	1569-1570	52		991-992	1583-1584
10		978-979	1570-1571	53		992-993	1584-1585
11		978-979	1570-1571	54		992	1584
12		978-979	1570-1571	55		992-993	1584-1585
13		978-979	1570-1571	56		993	1585
14/1		978	1570-1571	57		1127-1201	1715-1786
14/2		978	1570	58		993	1585
15		979	1571-1572	59		993	1585
16		979	1571	60		993	1585
17		979	1571	61		994-995	1585-1586
18		979	1571-1572	62		995-996	1586-1587
19		980	1572	63		995-996	1586-1587
21 ¹		980-981	1572-1573	64		996	1587
22		981	1573	65		997-998	1588-1589
23		981	1573-1574	66		997-998	1588-1589
24		981-982	1573-1574	67		998-1000	1589-1591
25		981-982	1573-1574	68		998-999	1589-1590
26		982	1574	69		1000-1001	1591-1592
27		983	1575-1576	70		1001	1592-1593
28		984	1576	71		1001-1002	1592-1593
29		984	1576-1577	72		1002-1003	1593-1594
30		985	1577	73		1003-1004	1594-1595
31		985	1577	74		1004-1005	1595-1596
32		985-986	1577-1578	75		1011-1013	1602-1604
33		985-986	1577-1578	76		1013-1016	1604-1607
34		986	1578	77		1013-1014	1604-1605
35		986	1578	78		1018	1609-1610
36		986-987	1578-1579	79		1019-1020	1610-1611
37		986-987	1578-1579	80		1022-1023	1613-1614
38		987	1579-1580	81		1024-1025	1615-1616
39		987-988	1579-1580	82		1026-1027	1617-1618
40		987	1579	83		1036-1037	1626-1627
41		987	1579-1580	84		1038-1040	1628-1630
42		987-989	1579-1581	85		1040-1042	1630-1632
43		988	1580	86		1046	1636-1637
			87	1046-1048	1636-1638		
			88	1046-1048	1636-1638		

¹ 20 Numaralı Mühimme Defteri mevcut değildir.

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
89	Mühimme	1052-1053	1642-1643
90		1056-1056	1646-1647
91		1056	1646-1646
92		1067-1069	1656-1658
93		1069-1071	1658-1660
94		1073-1076	1662-1665
95		1075-1076	1664-1665
96		1089-1090	1678-1679
97		1090-1092	1679-1681
98		1100	1688-1689
99		1100-1101	1688-1689
100		1101-1102	1689-1690
101		1102-1103	1690-1691
102		Rikâb Mühimmesi	1102-1103
103	Mühimme	1102-1103	1690-1691
104		1103-1104	1691-1692
105		1105-1106	1693-1694
106		1106-1107	1694-1695
107		1106-1107	1694-1695
108		1107-1108	1695-1696
109		1108-1109	1696-1697
110	Ordu Mühimmesi	1108-1110	1696-1697
111	Mühimme	1110-1113	1698-1701
112		1113-1114	1701-1702
113		1113-1115	1701-1703
114		1114-1115	1702-1703
114/1	Ordu Mühimmesi	1115-1117	1703-1706
115	Mühimme	1118-1120	1706-1708
116		1120-1123	1708-1711
117		1122-1125	1710-1713
118	Ordu Mühimmesi	1123-1124	1711-1712
119	Mühimme	1123-1125	1711-1713
120		1125-1126	1713-1714
121		1125-1126	1713-1714
122		1126	1714
123	Ordu Mühimmesi	1127	1715
124	Mühimme	1128-1130	1715-1717
125		1128-1129	1715-1716
126		1129-1130	1716-1717
127		1130-1131	1717-1718
128		1130	1717-1718
129		1131-1133	1718-1720
130		1133-1135	1720-1722
131		1135-1136	1722-1723
132		1136-1138	1723-1725
133		1138-1139	1725-1726
134		1139-1140	1726-1727

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
135	Mühimme	1140-1141	1727-1728
136		1142-1143	1729-1730
137		1142	1729-1730
138		1143-1145	1730-1732
139		1145-1146	1732-1733
140		1146-1148	1733-1735
141		1148	1735
142		1148-1150	1735-1737
143		1149-1150	1736-1737
144		Rikâb Mühimmesi	1149-1150
145	Mühimme	1150-1152	1737-1739
146	Rikâb Mühimmesi	1150-1151	1737-1738
147	Mühimme	1152-1154	1739-1741
148		1154-1155	1741-1742
149		1155-1156	1742-1743
150		1156-1157	1743-1744
151		1157-1158	1744-1745
152		1158-1160	1745-1747
153		1160-1162	1747-1748
154		1162-1164	1748-1750
155		1164-1166	1750-1752
156		1166-1168	1752-1754
157		1168-1169	1754-1755
158		1169-1170	1755-1756
159		1170-1171	1756-1757
160		1171-1172	1757-1758
161		1172-1173	1758-1759
162		1173-1175	1759-1763
163		1176-1177	1762-1763
164	1177-1179	1763-1765	
165	Mühimme	1179-1182	1765-1768
166		1181-1190	1767-1776
167		1182-1183	1768-1769
168	Ordu Mühimmesi	1183-1185	1769-1771
169		1184-1186	1770-1772
170		1185-1188	1771-1774
171	Mühimme	1185-1187	1771-1773
172		1186-1188	1772-1774
173		1189-1190	1775-1776
174		Rikâb Mühimmesi	1190-1192
175	Mühimme	1191-1193	1777-1779
176		1191-1194	1777-1780
177		1192-1193	1778-1779
178		1193-1202	1779-1787
179		1194-1196	1780-1781
180		1195-1196	1780-1781
181		1196-1198	1781-1783
182		1198-1199	1783-1784
183		1199-1200	1784-1785
184		1200-1202	1785-1787

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
185	Mühimme	1202-1203	1787-1792
186		1202-1207	1787-1792
187		1202-1206	1787-1791
188	Ordu Mühimmesi	1203-1204	1788-1789
189	Rikâb Mühimmesi	1203-1203	1788-1789
190		1203-1204	1788-1789
191	Mühimme	1204-1206	1789-1791
192	Rikâb Mühimmesi	1204-1204	1789-1790
193	Ordu Mühimmesi	1204-1205	1789-1790
194	Rikâb Mühimmesi	1204-1205	1789-1790
195	Ordu Mühimmesi	1205-1228	1790-1813
196	Rikâb Mühimmesi	1205-1206	1790-1791
197	Mühimme	1205-1206	1790-1791
198	Rikâb Mühimmesi	1206-1215	1791-1800
199	Mühimme	1207-1208	1792-1793
200		1208-1209	1793-1794
201		1209-1209	1794-1795
202		1209-1210	1794-1795
203		1211-1212	1796-1797
204		1212-1213	1797-1798
205		1212-1213	1797-1798
206		1212-1214	1797-1799
207		1213	1798
208		1213-1215	1798-1800
209		1213-1214	1798-1799
210		1214-1215	1799-1800
211		1214-1215	1799-1800
212		Rikâb Mühimmesi	1215
213	Mısır Ordu Mühimmesi	1215-1217	1800-1802
214	Mühimme	1215-1216	1800-1801
215		1215-1217	1800-1802
216	Mısır Ordu Mühimmesi	1215-1216	1800-1801
217	Mühimme	1216-1217	1801-1802
218		1218	1803
219		1218-1219	1803-1804
220		1218	1803-1804
221		1219	1804
222		1219-1220	1804-1805
223		1220-1221	1805-1806
224		1221-1222	1806-1807
225		1222	1807

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî	
226	Rikâb Mühimmesi	1222-1223	1807-1808	
227	Mühimme	1222-1224	1807-1809	
228	Ordu Mühimmesi	1223-1224	1808-1809	
229	Rikâb Mühimmesi	1224-1226	1809-1811	
230	Ordu Mühimmesi	1224-1228	1809-1813	
231		1224-1225	1809-1810	
232		1223-1225	1808-1810	
233	Mühimme	1226-1227	1811-1812	
234		1227-1228	1812-1813	
235		1228-1230	1813-1814	
236		1230-1231	1814	
237		1231-1234	1815-1818	
238		1234-1236	1818-1820	
239		1236-1237	1820-1821	
240		1236-1238	1820-1822	
241		1238-1241	1822-1833	
242		1241-1243	1825-1827	
243		1242-1244	1827-1828	
244		Ordu Mühimmesi	1244-1244	1828
245		Ordu Mühimmesi	1244-1245	1828-1829
246	Mühimme	1244-1246	1828-1830	
247	Ordu Mühimmesi	1245-1247	1829-1831	
248	Mühimme	1246-1248	1830-1832	
249	Ordu Mühimmesi	1247-1249	1831-1833	
250	Mühimme	1248-1249	1832-1833	
251		1249-1252	1833-1836	
252		1252-1254	1836-1838	
253		1254-1256	1838-1840	
254		1256-1258	1840-1842	
255		1258-1260	1842-1844	
256		1260-1263	1844-1846	
257		1263-1266	1846-1849	
258		1267-1270	1850-1853	
259		Mektum Mühimme	1270-1274	1853-1857
260	Mühimme	1274-1277	1857-1860	
261		1277-1280	1860-1863	
262		1280-1286	1863-1869	
263		1286-1323	1869-1905	
264	Mahlûta Mühimmesi	1077-1206	1666-1792	
265		1198-1212	1784-1798	
266	Muhzır Mühimmesi	1127-1206	1715-1791	
267	Mühimme	1184-1186	1770-1772	

b2. Mühimme Zeyli Defterleri (2)

Mühimme Defterleri'nden, sehven diğer defter fonlarına karışmış olanların tasnif edilerek biraraya getirilmesinden oluşturulan defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MHM.ZYL.d	1-18	977-1252	1570-1836	17

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Mühimme Zeyli	980-981	1572-1573
2		982-983	1574-1575
3		983-984	1576
4		998-999	1590-1591
5		999	1591
6		1000-1001	1592-1593
7		1013	1604
8		1016	1607
9		1044	1634-1635

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
10	Mühimme Zeyli	1054	1644-1645
11		1107-1108	1696
12		1117	1705
13		1139-1143	1727-1730
14		1154-1159	1741-1746
15		977	1570
16		1099-1101	1688-1690
17		Mektûb Def. ¹	1159-1195
18	Mühimme Zeyli	1013-1015	1604-1606

b3. Mühimme Defterleri (3)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.MHM.d	932-975	977-1252	1570-1836	44

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Tarih	
	Hicrî	Milâdî
932	977	1569
933	995	1586
934	1003	1594
935	1011	1602
936	1016	1607
937	1017	1608
938	1020	1611
939	1023	1614
940	1023	1614
941	1023	1614
942	1043	1633
943	1095	1683
944	1097	1685
945	1106	1694
946	1106	1694

Defter Nu.	Tarih	
	Hicrî	Milâdî
947	1107	1695
948	1107	1695
949	1109	1697
950	1150	1737
951	1167	1753
952	1167	1753
953	1167	1753
954	1182	1768
955	1183	1769
956	1184	1770
957	1186	1772
958	1192	1778
959	1194	1780
960	1201	1786
961	1205	1790

Defter Nu.	Tarih	
	Hicrî	Milâdî
962	1205	1790
963	1205	1790
964	1205	1790
965	1206	1791
966	1211	1796
967	1211	1796
968	1213	1798
969	1227	1812
970	1231	1815
971	1237	1821
972	1244	1828
973	1247	1831
974	1252	1836
975	1252	1836

¹ BOA, A. {DVNS.NMH.d numara 17'ye nakledilmiştir.

b4. Mühimme-i Asâkir Defterleri

1781 senesinden sonra tutulmuş olan askerî teşkilat, tevcihâtlar, askerî sahadaki ıslahatlar ve askeriye ile alâkalı mühim mevzularla ilgili kararların kayıtlı olduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.ASK.MHM.d	1-68	1196-1328	1781-1910	68

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî	
1	Ordu Mühimesi	1196-1198	1781-1783	
2		1199-1201	1784-1786	
3		1201-1202	1786-1787	
4		1203-1204	1788-1789	
5		1203-1206	1788-1791	
6		1203-1204	1788-1789	
7		1204-1205	1789-1790	
8		1205	1790	
9		1213-1213	1798	
10		1213-1214	1798-1799	
11		1213-1215	1798-1800	
12		1215-1217	1800-1802	
13		1218-1222	1803-1807	
14		1221-1222	1806-1807	
15		1222-1222	1807	
16	Asâkir-i Rikâb	1222-1223	1807-1808	
17	Mühimme-i Asâkir	1222-1224	1807-1809	
18		1224-1224	1809	
19		1224-1225	1809-1810	
20		1225-1226	1810-1811	
21		1226-1226	1811	
22	Mühimme-i Ordu-yı Asâkir	1226-1228	1811-1813	
23	Mühimme-i Asâkir	1226-1228	1811-1813	
24		1237-1240	1821-1824	
25		1240-1243	1824-1827	
26		1241-1244	1825-1828	
27		1243-1247	1827-1831	
28		1244-1246	1828-1830	
29		1246-1250	1830-1834	
30		1250-1254	1734-1738	
31		1254-1259	1838-1843	
32		1259-1261	1843-1845	
33		1261-1264	1845-1847	
34		1264-1267	1847-1850	
35		Mevâdd-ı Askeriye	1267-1272	1850-1855
36		Mühimme-i Asâkir	1273-1280	1856-1863
37			1280-1287	1863-1870
38		Asâkir-i Mürettebe	1270-1293	1853-1876
39		Tevcihât-ı Askeriye	1261-1269	1845-1852
40	1270-1275		1853-1858	
41	1275-1282		1858-1865	
42	1282-1286		1865-1869	
43	1286-1288		1869-1871	
44	Asâkir-i Redife	1250-1252	1834-1836	
45		1253-1259	1837-1843	
46	Asâkir-i Mansûre-i Redife	1259-1270	1843-1853	
47	Asâkir-i Redife	1271-1283	1854-1866	
48		1284-1294	1867-1877	
49	Mevâdd-ı Askeriye	1287-1301	1870-1883	
50	Tevcihât-ı Askeriye	1288-1291	1871-1874	
51		1291-1293	1874-1876	
52	Asâkir-i Mürettebe	1293-1322	1876-1904	
53	Tevcihât-ı Askeriye	1293-1295	1876-1878	
54	Redif	1293-1314	1876-1896	
55	Tevcihât-ı Askeriye	1295-1300	1878-1883	
56		1300-1303	1883-1885	
57		1303-1307	1885-1889	
58		1307-1311	1889-1893	
59	Redif	1311-1315	1893-1897	
60		1314-1327	1896-1909	
61	Tevcihât-ı Askeriye	1315-1318	1893-1900	
62	Mevâdd-ı Askeriye	1310-1317	1892-1899	
63		1317-1322	1899-1904	
64	Tevcihât-ı Askeriye	1318-1322	1900-1904	
65		1322-1326	1904-1910	
66	Umûr-ı Askeriye	1302-1309	1884-1891	
67	Jandarma	1323-1328	1905-1910	
68	Tevcihât-ı Askeriye	1325-1326	1907-1908	

b5. Mühimme-i Mektûme Defterleri

Mektûm Mühimmeler, Divan-ı Hümâyûn'da karara bağlanan gizli hususların kayıtlarını hâvi defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MKM.MHM.d	1-10	1202-1302	1788-1885	10
A. {DVN.MKM.d	976	1223-1224	1808-1809	1

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Mühimme-i Mektûme	1203-1208	1788-1793
2		1208-1211	1793-1796
3		1211-1215	1796-1800
4		1216-1220	1801-1805
5		1220-1224	1805-1809
6		1224-1230	1810-1815

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
7	Mühimme-i Mektûme	1225-1227	1810-1812
8		1230-1246	1815-1831
9		1246-1274	1831-1858
10		1276-1302	1859-1885
976		1223-1224	1808-1809

b6. Mühimme-i Mısır Defterleri

Mısır meselelerine ait önemli konuların kayıtlarını hâvi defterlerdir. Onbeşinci defter Mısır'a ait mahrem kayıtları ihtiva ettiğinden mektûm olarak ifade edilir. 1119/1785 yılına kadar Ana Mühimme Defterleri serisine kaydedilen Mısır'a ait hükümler bu tarihten itibaren müstakil Mısır defterlerine kaydolunmuştur

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MSR.MHM.d	1-15	1119-1333	1785-1915	15
A. {DVN.MSR.d	977	1122-1128	1710-1716	1

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Mühimme-i Mısır	1119-1131	1785-1718
2		1129	1717
3		1131-1139	1718-1726
4		1139-1146	1727-1733
5		1146-1156	1733-1743
6		1156-1165	1743-1752
7		1165-1174	1752-1761
8		1174-1189	1761-1779

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
9	Mühimme-i Mısır	1189-1199	1779-1784
10		1199-1217	1784-1803
11		1218-1219	1803-1804
12		1220-1241	1805-1825
13		1241-1280	1825-1863
14		1280-1330	1863-1913
15		1256-1333	1840-1915
977		1122-1128	1710-1716

c. Şikâyet Defterleri

Osmanlı Devlet sistemi adalet prensibi üzerine kurulmuştur. Bu adalet kavramı, halkın dilek ve şikâyetlerini icabında doğrudan padişaha sunabilmesi, onun emri ile isteklerinin yerine getirilmesi ve haksızlıkların giderilmesi ilkesine dayanıyordu. Bu temel anlayış Osmanlı idaresinde bir takım teşekküllere vücut vermiştir ki, Divan-ı Hümâyûn Şikâyet Kalemi bu teşekkülün en başta gelenidir.

Adâlet ve devlet mekanizmalarının en iyi şekilde işleminde halkın şikâyetlerinin rolü büyük olup, şikâyetin ana esprisi otokontrolün sağlanması idi. Merkezden verilen bir emrin görevlilerce en iyi şekilde uygulanıp uygulanmadığı, yapılan şikâyetler dikkate alınarak değerlendiriliyordu.

1649 yılına kadar ferman, berat ve hükümlerin tamamı Mühimme Defterleri'ne kaydolunurken; bu tarihten itibaren yalnız devlete ait işler Mühimme Defterleri'ne yazılmış, şahsî dâvalara ait ferman, berat ve benzeri kayıtlar için Şikâyet Defterleri adı verilen ayrı defterler tutulmaya başlanmıştır. 1742 tarihinden itibaren ise şikâyetlerin eyaletlere göre ayrı defterlere kaydedilmesi usul edinilmiştir.

Konu olarak bu defterler; idarî ve askerî yetkililerle ilgili şikâyetleri, soygunları, mahkeme kararlarına itirazı, borçlarla ilgili şikâyetleri, köylünün toprak anlaşmazlıklarını, timarlı sipahinin vergiyi toplayamama şikâyetlerini ve esnaf şikâyetlerini hâvidir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.ŞKT.d	978-1014A	910-1234	1504-1819	38
A. {DVNS.ŞKT.d	1-213*	1059-1253	1649-1837	213

* 40 numaralı Şikâyet Defteri, Mühimme 114/1'e nakledilmiştir. 85 numaralı defter 2 adettir.

d. Ahkâm Defterleri

Ahkâm Defteri, Divan-ı Hümâyûn'dan çıkan hükümlerin kaydına mahsûs olan defterlere genel olarak verilen addır. Padişah adına hazırlanan bu hükümlere ferman da denilirdi. Hükümler konularına göre değişik defterlere yazılırdı. Başlıcaları Ahkâm-ı Mühimme, Ahkâm-ı Şikâyet, Ahkâm-ı Ruûs ve Tahvil olup Divan Sicilleri'nin bir kısmını teşkil ederlerdi. (Divan sicili: Divan-ı Hümâyûn'da hazırlanan ve sâdir olan ferman ve beratların hülâsa kayıtlarını tarih sırası ile ihtiva eden deftere denir¹.)

Muhteva itibariyle Şikâyet Defterleri'nin devamı olan bu defterler eyaletlere göre tutulmuşlardır. Tarih olarak Şikâyet Defterleri'nden 104 sene sonra (Mora Ahkâm Defteri hariç) hepsi 1155/1742 tarihinden başlayıp, II. Meşrutiyet dönemine kadar devam etmektedir.

AHKÂM DEFTERLERİ'NİN EYALETLERE GÖRE TERTİBİ

Adana	Anadolu	Bosna	Cezâir ve Rakka	Diyarbakır	Erzurum	Haleb	İstanbul
Karaman	Maraş	Mora	Özi ve Silistre	Rumeli	Sivas	Şam-ı Şerif	Trabzon

d1. Adana Ahkâm Defterleri

Adana Ahkâm Defterleri'nde Nefs-i Adana, Cebel-i Bereket, İçel, Kozan, Mersin sancaklarına bağlı Hamidiye, Karaisalı, Bulanık, Hassa, Islahiye, Osmaniye, Payas, Yarpus, Anamur, Ermenak, Gülnar, Silifke, Teke, Haçın, Kars, Sis ve Tarsus kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.ADN.d	1-9	1155-1295	1742-1878	9

¹ Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 88.

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Adana	C.1155 - Ra.1164	1742-1750
2		Ra.1164 - Ra.1174	1750-1760
3		Ra.1174 - B.1182	1760-1768
4		Ş.1182 - N.1198	1768-1783
5		L.1198 - Za.1217	1783-1802

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
6	Adana	Za.1217 - L.1233	1802-1817
7		L.1233 - C.1247	1817-1831
8		B.1247 - C.1261	1831-1845
9		B.1261 - S.1295	1845-1878

d2. Anadolu Ahkâm Defterleri

Merkez sancağı Kütahya olan Anadolu eyaletine ait bu defterlerde, Hüdavendigâr, Karahisar-ı Sâhip, Saruhan, Aydın, Kastamonu, Bolu, Menteşe, Sultanönü, Ankara, Kengiri (Çankırı), Teke, Hamit ve Karesi sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.A.d	1-185	1155-1306	1742-1889	185

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Anadolu	C.1155 - Ra.1156	1742-1743
2		C.1155 - R.1156	1742-1743
3		Ra.1156 - S.1157	1743-1744
4		Ra.1156 - Ca.1157	1743-1744
5		Ra.1157 - Ca.1158	1744-1745
6		Ra.1158 - Z.1158	1745-1746
7		Ca.1158 - Z.1158	1745-1746
8		Ca.1158 - Z.1158	1745-1746
9		Za.1158 - Za.1159	1745-1746
10		Z.1158 - Za.1159	1745-1746
11		Za.1159 - Ca.1161	1746-1748
12		Za.1159 - Ca.1161	1746-1748
13		Ca.1161 - Ş.1162	1748-1749
14		Ca.1161 - Ş.1162	1748-1749
15		Ş.1162 - M.1164	1749-1750
16		Ş.1162 - S.1164	1749-1750
17		Ra.1164 - B.1165	1750-1751
18		Ra.1164 - B.1165	1750-1751
19		B.1165 - Za.1166	1751-1752
20		B.1165 - L.1166	1751-1752
21		L.1166 - M.1168	1752-1753
22		L.1166 - Z.1167	1752-1754
23		M.1168 - S.1169	1754-1755
24		M.1168 - S.1169	1754-1755
25		S.1169 - M.1170	1755-1756
26		S.1169 - Ra.1170	1755-1756
27		M.1170 - S.1171	1756-1757
28		M.1170 - M.1171	1756-1757

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
29	Anadolu	S.1171 - M.1172	1757-1758
30		S.1171 - M.1172	1757-1758
31		M.1172 - M.1173	1758-1759
32		M.1172 - M.1173	1758-1759
33		M.1173 - Za.1173	1759-1759
34		M.1173 - Za.1173	1759-1759
35		Za.1173 - L.1174	1759-1760
36		Za.1173 - N.1174	1759-1760
37		N.1174 - Ca.1175	1760-1761
38		L.1174 - Ca.1175	1760-1761
39		Ca.1175 - Ca.1176	1761-1762
40		Ca.1175 - R.1176	1761-1762
41		Ca.1176 - Ca.1177	1762-1763
42		Ca.1177 - S.1178	1763-1764
43		Ca.1177 - Ra.1178	1763-1764
44		Ra.1178 - Za.1178	1764-1764
45		Za.1178 - R.1179	1764-1765
46		Za.1178 - R.1179	1764-1765
47		Za.1178 - B.1179	1764-1765
48		B.1179 - R.1180	1765-1766
49		B.1179 - Ca.1180	1765-1766
50		Ca.1180 - S.1181	1766-1767
51		Ca.1180 - S.1182	1766-1768
52		S.1181 - S.1182	1767-1768
53		S.1181 - S.1182	1767-1768
54		S.1182 - Ca.1184	1768-1770
55		S.1182 - B.1184	1768-1770
56		Ra.1188 - B.1189	1774-1775

DeFTER Nu.	DeFTERin Adı/ Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî	
57	Anadolu	B.1188 - Ra.1189	1774-1775	
58		Ra.1189 - S.1190	1775-1776	
59		B.1189 - Ra.1190	1775-1776	
60		S.1190 - S.1191	1776-1777	
61		S.1190 - B.1191	1776-1777	
62		Ş.1191 - Za.1192	1777-1778	
63		Za.1191 - C.1192	1777-1778	
64		C.1191 - S.1192	1777-1778	
65		C.1191 - Ra.1192	1777-1778	
66		Ra.1192 - Z.1192	1778-1778	
67		L.1192 - C.1193	1778-1779	
68		Ra.1192 - N.1192	1778	
69		L.1192 - R.1193	1778-1779	
70		Ca.1193 - L.1193	1779	
71		L.1193 - C.1194	1779-1780	
72		Ca.1193 - N.1193	1779	
73		C.1194 - S.1195	1780-1781	
74		C.1194 - S.1195	1780-1781	
75		N.1195 - Ca.1196	1781-1782	
76		N.1195 - Ca.1196	1781-1782	
77		S.1195 - Ş.1195	1781	
78		S.1195 - N.1195	1781	
79		Ca.1194 - Z.1196	1780-1782	
80		Ca.1196 - Z.1196	1782-1782	
81		Ra.1196 - Z.1196	1782	
82		Z.1196 - Z.1197	1783	
83		Z.1196 - N.1197	1782-1783	
84		L.1197 - Ş.1198	1783-1784	
85		N.1197 - B.1198	1783-1784	
86		Za.1197 - R.1198	1783-1784	
87		B.1198 - Ş.1199	1784-1785	
88		B.1198 - N.1199	1784-1785	
89		N.1199 - Z.1200	1785-1786	
90		N.1199 - Z.1200	1785-1786	
91		B.1200 - B.1201	1786-1787	
92		B.1200 - B.1201	1786-1787	
93		B.1201 - Ş.1206	1787-1792	
94		B.1201 - Ş.1206	1787-1792	
95		Anadolu Rikâb	Ra.1204 - Z.1204	1789-1789
96			Ra.1204 - Z.1204	1789-1789
97			M.1205 - N.1205	1790-1790
98			S.1205 - Ş.1206	1790-1791
99			N.1205 - C.1206	1790-1791
100			N.1205 - C.1206	1790-1791
101			M.1205 - Ca.1206	1790-1791
102		C.1206 - Ş.1206	1791	
103		Anadolu	N.1206 - R.1207	1791-1792
104			N.1206 - M.1208	1791-1793

DeFTER Nu.	DeFTERin Adı/ Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî	
105	Anadolu	R.1207 - M.1208	1792-1793	
106		M.1208 - Za.1208	1793	
107		M.1208 - Za.1208	1793	
108		Ca.1208 - Ca.1209	1793-1794	
109		Ca.1208 - Ca.1209	1793-1794	
110		C.1209 - Z.1209	1794	
111		Ca.1209 - S.1210	1794-1795	
112		M.1210 - S.1211	1795-1796	
113		M.1210 - Ra.1211	1795-1796	
114		Ra.1211 - R.1212	1796-1797	
115		Ra.1211 - R.1212	1796-1797	
116		Ra.1212 - Z.1212	1797	
117		Ra.1212 - Z.1212	1797	
118		Z.1212 - Ş.1217	1797-1802	
119		Z.1212 - Za.1217	1797-1802	
120		Z.1213 - N.1214	1798-1799	
121		Anadolu Rikâb	Z.1213 - C.1214	1798-1799
122			C.1214 - M.1215	1799-1800
123			C.1214 - S.1215	1799-1800
124			M.1215 - C.1215	1800
125	M.1215 - C.1215		1800	
126	C.1215 - Ra.1216		1800-1801	
127	C.1215 - R.1216		1800-1801	
128	Ra.1216 - M.1217		1801-1802	
129	Ra.1216 - S.1217		1801-1802	
130	M.1217 - R.1218		1802-1803	
131	M.1217 - R.1218		1802-1803	
132	Anadolu		R.1218 - C.1219	1803-1804
133		R.1218 - Ca.1219	1803-1804	
134		C.1219 - Za.1220	1804-1805	
135		C.1219 - Za.1220	1804-1805	
136		Za.1220 - L.1221	1805-1806	
137		Za.1220 - L.1221	1805-1806	
138		L.1221 - Ca.1224	1806-1809	
139		L.1221 - C.1224	1806-1809	
140		M.1222 - C.1222	1807	
141		Anadolu Rikâb	C.1222 - Z.1222	1807
142	C.1222 - M.1223		1807-1808	
143	M.1223 - C.1223		1808	
144	M.1223 - B.1223		1808	
145	Ca.1224 - L.1224		1809	
146	L.1224 - R.1226		1809-1811	
147	L.1224 - S.1226		1809-1811	
148	Ra.1226 - Ra.1228		1811-1813	
149	Ra.1226 - M.1228		1811-1813	
150	M.1228 - Ş.1228		1813	
151	Ş.1229 - C.1231		1814-1816	
152	Anadolu		L.1229 - Ca.1231	1814-1816

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
153	Anadolu	C.1231 - Ş.1232	1816-1817
154		C.1231 - N.1232	1816-1817
155		Ş.1232 - Za.1233	1817-1818
156		Ş.1232 - L.1233	1817-1818
157		L.1233 - S.1235	1818-1819
158		L.1233 - S.1235	1818-1819
159		S.1235 - Ca.1236	1819-1821
160		S.1235 - Ca.1236	1819-1821
161		Ca.1236 - Ş.1238	1821-1823
162		Ca.1236 - Ş.1238	1821-1823
163		Ş.1238 - Za.1239	1823-1824
164		Ş.1238 - L.1239	1823-1824
165		Za.1239 - Za.1241	1824-1826
166		Za.1239 - N.1241	1824-1826
167		L.1241 - Ş.1245	1826-1830
168		L.1241 - Z - 1245	1826-1830
169		Anadolu Rikâb	Ş.1245 - S.1250

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
170	Anadolu Rikâb	Ş.1245 - Ra.1250	1830-1834
171	Anadolu	Ra.1250 - C.1255	1834-1839
172		Ra.1250 - L.1255	1834-1839
173		Ş.1255 - Ş.1259	1839-1843
174		Ş.1255 - Za.1259	1839-1843
175		Za.1259 - R.1263	1843-1847
176		Za.1259 - R.1263	1843-1847
177		Ca.1263 - S.1267	1847-1851
178		Ca.1263 - S.1267	1847-1851
179		Ra.1267 - R.1274	1851-1858
180		Ra.1267 - R.1274	1851-1858
181		Ca.1274 - R.1281	1858-1864
182		Ca.1274 - R.1281	1858-1864
183		Ca.1281 - R.1295	1864-1878
184		Ca.1281 - L.1293	1864-1876
185		S.1295 - R.1306	1878-1889

d3. Bosna Ahkâm Defterleri

Bosna'ya bağlı Banaluka, Bihke, Hersek, İZvornik ve Travnik sancakları ile Derbend, Gra-
diška, Kostaniçe, Priyedor, Prinyavor, Teşene, Kluc, Krupa, Petrovaç, Sanskimost, Sazin, Çayni-
çe, Çelebipazarı, Foça, Foyniça, Visoka, Visegrad, Bileke, Gaçka, İstolaç, Koniçe, Liyubuşka, Lu-
bin, Nevesin, Trebin, Bırçka, Beline, Graçaniçe, Gradaçaç, Kladani, Maglay, Srebreniçe, Vilasa-
niça, Bugoyna - Akhisar, Glamoç, İhlivne, Jobçe, Jupanyaç, Prozor, Yayçe ve Zeniçe kazalarına
ait hükümler vardır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.BN.d	1-9	1155-1285	1742-1867	9

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Bosna	C.1155 - Za.1168	1742-1755
2		Za.1168 - N.1178	1755-1765
3		Ş.1178 - C.1192	1765-1778
4		C.1192 - Za.1195	1778-1781
5		Z.1196 - R.1199	1782-1785

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
6	Bosna	Ca.1199 - B.1213	1785-1799
7		B.1213 - Ca.1224	1799-1809
8		M.1229 - Ca.1241	1813-1826
9		Ca.1241-1285	1826-1867

d4. Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri

Limni, Lefkoşe, İmroz, Kandiye, Girid, Sakız, Bozcaada, Yund, Trepoliçe, Şarköy, Biga,
Kıbrıs, Marmara, Resmo, Midilli, Semadirek, Molova, Gelibolu, Kalonya, Karahisar-ı Şarkî, İst-
tanköy, Galata, İstandil, Sultanhisarı, Taşözü, Kale-i Sultaniye, İskinoz, Bolayır, Lapseki, Çek-
mece-i Kebîr, Karaman, Rodos, Orşa, Hisariye, Erdek, Bodrum, Tuzla, Sisam, Taşoz, Çeşme,

Edirne, Ayvalık, Üsküdar, Tekfurdağı, İzmid, Mısır, Pire vb. mahallerin vali, kaymakam, muhafız, muhassıl, nâib ve kadılarına hitaben yazılan ahkâm kayıtlarını ihtiva etmektedir.

Yukarıda verilen malumattan anlaşılacağı üzere bu defterlerin Kuzey Afrika'daki Cezâyir eyaleti ile alâkası olmayıp yalnızca Ege adaları ve sahil bölgelerini ihtiva etmektedir. Bu defterlerden 24 ve 25 numaralı olanlar Rakka Defterleri olup, içerisinde Ruha, Benî Rabîa, Cemmâse, Birecik, Habur ve Suruç sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.CZRK.d	1-25	1159-1308	1746-1891	25

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Cezayir	B.1159 - Ş.1165	1746-1752	14	Cezâir Rikâb	Z.1223 - M.1224	1809
2		Ş.1165 - Ra.1171	1752-1758	15		Z.1224 - Z.1226	1809-1811
3		Ra.1171 - Za.1175	1758-1762	16	Cezayir	Z.1226 - L.1230	1811-1815
4		Za.1175 - Ra.1179	1762-1767	17		Za.1230 - Za.1234	1815-1819
5		Ra.1179 - Ş.1189	1767-1775	18		Za.1234 - S.1247	1819-1831
6		M.1194 - R.1196	1780-1782	19		M.1247 - Ra.1254	1831-1838
7		R.1196 - Ş.1198	1782-1784	20		Za.1253 - Ra.1260	1838-1844
8		N.1198 - C.1208	1784-1794	21		Ra.1260 - R.1266	1844-1850
9		Ca.1208 - R.1211	1794-1797	22		Ca.1266 - Ra.1277	1850-1860
10		R.1211 - R.1216	1797-1801	23		Ra.1277 - Z.1308	1860-1891
11		S.1214 - S.1217	1799-1802	24		Rakka	C.1255 - M.1294
12	S.1217 - R.1220	1802-1805	25	N.1301 - Ş.1292	1780-1875		
13	Cezâir Rikâb	R.1220 - Za.1223	1805-1809				

d5. Diyarbakır Ahkâm Defterleri

Bu eyalete bağlı Amid, Harput, Ergani, Siverek, Nusaybin, Hısn-ı Keyf, Çemişgezek, Siird, Çapakçur, Sincar, Tercil, Kulp, Çermik, Pertek, Malazgirt, Atak, Seğmen, Meyafarikin ve Akçakale sancakları ile Beşiri, Derik, Lice, Silvan, Siverek, Çermik, Erganimadeni, Palu, Cizre, Mar-din, Midyat ve Nusaybin kazalarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.DB.d	1-9	1155-1292	1742-1875	9

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Diyarbakır	C.1155 - L.1167	1742-1754	6	Diyarbakır	Za.1228 - Za.1249	1813-1833
2		Za.1167 - Ş.1176	1754-1763	7		Za.1249 - N.1257	1833-1841
3		Ş.1176 - C.1194	1763-1780	8		N.1257 - Ş.1267	1841-1851
4		C.1194 - Ca.1202	1780-1788	9		N.1267 - L.1292	1851-1875
5		Ş.1206 - N.1228	1792-1813				

d6. Erzurum Ahkâm Defterleri

Bu eyalete bağlı Bâyezid, Erzincan ve Hınıs sancakları ile Bâyezid, Diyadin, Eleşkird, Antab (Tutak), Patnos, Sebki, Hamur, Karakilise, Erzincan, Kemah, Kuruçay, Kuziçan, Refahiye, Bayburt, İspir, Keskim, Kiğı, Pasinler, Tercan, Namervan ve Hınıs kazalarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.ER.d	1-19	1155-1296	1742-1876	19

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Erzurum	C.1155 – L.1162	1742-1749
2		C.1155 – C.1191	1742-1777
3		Za.1162 – Ra.1171	1749-1758
4		Ra.1171 – Ra.1178	1758-1764
5		Ra.1178 – Ra.1190	1764-1776
6		Ra.1190 – C.1195	1776-1781
7		C.1195 – Ş.1198	1781-1784
8		Ş.1198 – Ş.1210	1784-1796
9		Ra.1210 – Ca.1220	1795-1805
10		C.1220 – C.1224	1805-1809
11	Erzurum Rikâb	B.1224 – B.1236	1809-1821
12		B.1232 – Ra.1237	1817-1822
13		Ra.1237 – M.1250	1822-1834
14		M.1251 – Ş.1255	1835-1839
15		L.1255 – Ra.1260	1840-1844
16		Ra.1260 – C.1267	1844-1851
17	Erzurum	B.1267 – M.1276	1851-1859
18		M.1276 – Ra.1281	1859-1864
19		R.1281 – Ş.1296	1864-1879

d7. Haleb Ahkâm Defterleri

Bu eyalete bağlı Maraş ve Urfa sancakları ile Antakya, Ayntab, Bâb-ı Cebbul, Bilan, Cebel-i Seman, Cisir-i Şugur, Harim, İdlib, İskenderun, Kilis, Maarretünnuman, Menbic, Rakka, Andırın, Elbistan, Pazarcık, Zeytun, Birecik, Harran, Runkale, Suruç ve Urfa kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.HL.d	1-9	1155-1266	1742-1850	9

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Haleb	C.1155 – R.1164	1742-1751
2		Ca.1164 – Z.1175	1751-1762
3		M.1176 – S.1194	1762-1780
4		S.1194 – S.1198	1780-1784
5		S.1198 – R.1211	1784-1797
6	Haleb	Ca.1211 – M.1229	1796-1813
7		S.1229 – M.1255	1813-1839
8		Ra.1255 – Ca.1266	1839-1850
9		B.1266	1850

d8. İstanbul Ahkâm Defterleri

İstanbul merkezi ile Beyoğlu, Üsküdar, Adalar, Gebze, Beykoz, Kartal, Küçükçekmece, Şile, Galata, Edirne, Karamürsel, Kale-i Sultaniye, Çatalca, Silivri ve Bandırma kazalarına; Haremeyn ve Evkâf Müfettişliği'ne ve Serbostaniyân makamlarına hitaben yazılan hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.İS.d	1-26	1155-1328	1742-1910	26

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	İstanbul	C.1155 – R.1158	1742-1745	14	İstanbul Rikâb	Ca.1210 – Ş.1219	1795-1804
2		R.1158 – Ca.1162	1745-1749	15	İstanbul	Ca.1217 – Ş.1219	1802-1804
3		Ş.1162 – N.1168	1749-1755	16		Za.1219 – Ca.1223	1805-1809
4		L.1168 – Z.1171	1755-1758	17		L.1224 – S.1227	1809-1812
5		L.1171 – Za.1174	1758-1761	18	İstanbul Rikâb	Ra.1227 – M.1231	1812-1815
6		Za.1174 – B.1177	1761-1764	19	İstanbul	M.1231 – Ş.1235	1815-1820
7		B.1177 – Ş.1180	1764-1767	20		Ş.1235 – N.1247	1820-1832
8		Ş.1180 – Ra.1190	1767-1777	21		L.1247 – Ra.1257	1832-1842
9		Ra.1190 – Ca.1193	1777-1779	22		Ra.1257 – N.1263	1842-1847
10		S.1195 – Ra.1198	1781-1784	23		L.1263 – L.1269	1847-1853
11		Ca.1199 – M.1207	1785-1792	24		L.1269 – R.1276	1853-1859
12		S.1207 – C.1210	1792-1795	25		R.1276 – M.1288	1859-1871
13		B.1210 – R.1210	1796	26		M.1288 – R.1328	1871-1910

d9. Karaman Ahkâm Defterleri

Karaman eyaletine bağlı Konya, Beyşehir, Nevşehir, Kayseri, Niğde, Aksaray ve Akşehir sancaklarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.KR.d	1-39	1155-1295	1742-1878	39

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Karaman	C.1155 – Za.1158	1742-1745	20	Karaman	L.1200 – Za.1207	1786-1793
2		S.1157 – B.1159	1744-1746	21		Z.1207 – Z.1209	1793-1795
3		Ş.1159 – Ra.1162	1746-1748	22		Z.1209 – B.1211	1795-1797
4		Ra.1162 – Ş.1167	1749-1753	23		C.1211 – Ca.1217	1796-1802
5		M.1165 – S.1170	1751-1756	24		Ca.1217 – Ra.1221	1802-1806
6		Ş.1167 – S.1170	1754-1756	25		R.1221 – L.1224	1806-1809
7		S.1170 – Za.1172	1756-1759	26		L.1224 – R.1226	1809-1811
8		Za.1172 – Za.1174	1759-1761	27		Z.1226 – R.1229	1811-1814
9		Z.1174 – Za.1176	1761-1763	28		N.1229 – S.1232	1814-1817
10		Za.1176 – L.1178	1763-1765	29		S.1232 – C.1234	1817-1819
11		L.1178 – M.1181	1765-1767	30		C.1234 – R.1236	1819-1821
12		M.1181 – S.1189	1767-1775	31		Ca.1236 – L.1239	1821-1824
13		S.1189 – Za.1190	1775-1777	32		Za.1239 – B.1243	1824-1827
14		Za.1190 – N.1191	1776-1777	33		B.1243 – B.1247	1827-1832
15		L.1191 – S.1193	1777-1779	34		Ş.1247 – Ca.1252	1832-1836
16		S.1193 – Ş.1194	1779-1780	35		Ca.1252 – Za.1257	1836-1842
17		L.1195 – B.1197	1781-1783	36		Za.1257 – S.1261	1842-1845
18		Ş.1197 – Za.1198	1783-1784	37		R.1261 – M.1273	1845-1857
19		Z.1198 – L.1200	1784-1786	38		Ca.1273 – Za.1290	1857-1874
			39	Z.1290 – Z.1295	1874-1878		

d10. Maraş Ahkâm Defterleri

Maraş eyaletine bağlı Malatya, Ayntab ve Kars-ı Zülkadiriye sancaklarına ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.ME.d	1-6	1155-1294	1742-1877	6

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Maraş	C.1155 – Ş.1164	1742-1751	4	Maraş	Ş.1228 – Za.1249	1813-1834
2		R.1178 – N.1196	1765-1782	5		Za.1249 – Z.1277	1834-1861
3		Ş.1196 – R.1229	1782-1814	6		M.1278 – C.1294	1861-1877

d11. Mora Ahkâm Defterleri

Eğriboz (Agriboz), Çatalca, Hulumiç, İnebahtı, İstifa, Kızılhisar, Livadya, Balyabadra, Gördos, Salina, Badracık, Armiye, Karlılı, Beyşehir, İzdin, Mora, Angeli ve Mizistre'nin vali, kadı, muhassıl, nâib, muhâfız vb. mülkî ve adlî memurlarına hitaben yazılan hükümleri ihtiva etmektedir. Ayrıca Cezâir defterlerinde geçen bazı mahal isimleri de zikredilmiştir. Bu defterlerde diğerlerinde olduğu gibi konu ile ilgili olmayan hükümlere de rastlanmaktadır.

Meselâ, 1 numaralı defter Fransızların İstanbul'daki elçisi De Bönnek'in (De Bonnac) muhtelif tarihlerdeki arzuhâllerine binâen verilen hükümlerin "Rikâb ve Âsitâne" kayıtlarını ihtiva etmektedir. Normal ahkâm hükümleri yerine çeşitli eyalet, sancak ve kazalara hitaben tüccar gemileri, kiliseler ve ahidnâmelerle ilgili hükümler kaydedilmiştir.

2 numaralı defter ise, İngiltere elçisinin mektup ve arzuhâllerine binâen ticarî meselelerle ilgili sâdır olan hükümlerin kaydedildiği defterdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.MR.d	1-21	1128-1255	1716-1840	21

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Mora	L.1128 – L.1141	1716-1729	12	Mora	B.1195 – Ra.1197	1781-1783
2		Ra.1129 – S.1163	1717-1750	13		R.1197 – Ra.1199	1783-1785
3		C.1155 – B.1159	1742-1746	14		R.1199 – Ca.1208	1785-1794
4		C.1155 – C.1162	1742-1749	15		C.1208 – S.1210	1794-1795
5		C.1162 – Ş.1166	1749-1753	16		S.1210 – Ra.1214	1795-1799
6		N.1166 – Za.1181	1753-1768	17		C.1217 – Za.1220	1802-1806
7		Z.1171 – Ş.1175	1758-1762	18		Za.1220 – Ş.1224	1806-1809
8		Ş.1175 – C.1179	1762-1765	19		Ş.1224 – Ş.1229	1809-1814
9		C.1179 – Ra.1189	1765-1775	20		L.1229 – Ş.1234	1814-1819
10		Ca.1189 – Ra.1193	1775-1779	21		Ş.1234 – Z.1255	1819-1840
11		Ş.1189 – C.1212	1775-1797				

d12. Özi ve Silistre Ahkâm Defterleri

Özi ve Silistre eyaleti, Kefe beylerbeyliği, Eflâk ve Boğdan voyvodalıkları, Silistre, Teke-yolu, Niğbolu, Vize, Çirmen ve Kırkkilise sancakları ile bunlara bağlı kazalara ait hükümler zik-redilmektedir. (Daha sonra Özi ve Silistre birbirinden ayrılmıştır.)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.ÖZSİ.d	1-49	1155-1294	1742-1877	49

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Özi ve Silistre	C.1155 – Ş.1156	1742-1743	26	Özi ve Silistre	R.1196 – Ş.1197	1782-1783
2		Ş.1156 – M.1158	1743-1745	27		B.1197 – Ş.1198	1783-1784
3		M.1158 – B.1159	1745-1746	28		Ş.1198 – S.1200	1784-1786
4		B.1159 – Ca.1161	1746-1748	29		S.1200 – Ş1201	1786-1787
5		Ca.1161 – S.1163	1748-1750	30		B.1201 – Za.1207	1787-1793
6		S.1163 – Ş.1165	1750-1752	31		M.1208 – Za.1208	1793-1794
7		Ş.1165 – N.1167	1752-1754	32		Za.1208 – S.1209	1794
8		L.1167 – C.1169	1754-1756	33		L.1209 – Za.1210	1795-1796
9		C.1169 – Ş.1171	1756-1757	34		Za.1210 – Za.1212	1796-1798
10		Ş.1171 – Ra.1173	1757-1759	35		Z.1211 – Ra.1214	1796-1799
11		Ra.1173 – B.1174	1759-1760	36		S.1214 – C.1215	1799-1800
12		R.1174 – Ra.1184	1761-1770	37		Ca.1215 – Za.1216	1800-1802
13		B.1174 – B.1175	1761-1762	38		Za.1216 – Za.1218	1802-1804
14		Ş.1175 – Ca.1177	1762-1763	39		Ra.1219 – Ca.1224	1804-1809
15		Ca.1177 – Z.1178	1763-1765	40		S.1229 – Ra.1231	1814-1816
16		Z.1178 – C.1180	1765-1766	41		Ra.1231 – S.1235	1816-1820
17		C.1180 – R.1182	1776-1768	42		S.1235 – N.1237	1820-1822
18		R.1182 – M.1189	1768-1775	43		Ş.1237 – C.1242	1822-1826
19		B.1188 – Za.1189	1774-1776	44		C.1242 – N.1247	1826-1832
20		Ca.1189 – S.1190	1775-1776	45		L.1247 – L.1254	1832-1838
21		S.1190 – C.1191	1776-1777	46		Z.1254 – Ca.1264	1839-1848
22		C.1191 – Ca.1192	1777-1778	47		C.1264 – C.1274	1848-1857
23		Ca.1192 – C.1194	1778-1780	48		C.1274 – C.1291	1857-1874
24		B.1193 – Ra.1194	1779-1780	49		C.1291 – Za.1294	1874-1877
25		Z.1194 – R.1196	1780-1782				

d13. Rumeli Ahkâm Defterleri

Rumeli eyaletine bağlı Paşa livası (Sofya), Köstendil, Vize, Çirmen, Kırkkilise, Silistre, Niğbolu, Vidin, Alacahisar, Vulçitrın, Prizrin, İşkodra, Dukakin, Avlonya, Ohri, Delvine, Yanya, Elbasan, Mora, Tırhala, Selanik, Üsküp, Bender ve Akkırman sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHKR.d	1-85	1155-1326	1742-1908	85

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Rumeli	C.1155 – S.1156	1742-1743
2		S.1156 – Za.1156	1743
3		Za.1156 – Z.1157	1743-1745
4		Z.1157 – Z.1158	1745
5		Za.1159 – L.1160	1746-1747
6		L.1160 – B.1162	1747-1749
7		B.1162 – Ra.1164	1749-1751
8		Ra.1164 – Z.1165	1751-1752
9		Z.1165 – C.1167	1752-1754
10		C.1167 – N.1168	1754-1755
11		N.1168 – Za.1169	1755-1756
12		Za.1169 – S.1171	1756-1758
13		S.1171 – Za.1171	1758
14		Za.1171 – Za.1172	1758-1759
15		Z.1172 – Za.1173	1759-1760
16		Za.1173 – B.1174	1760-1761
17		B.1174 – S.1175	1761-1762
18		S.1175 – M.1176	1762
19		R.1177 – M.1178	1764
20		Z.1178 – L.1179	1765-1766
21		Ra.1178 – C.1179	1764-1765
22		L.1179 – Ş.1180	1766-1767
23		Ş.1180 – L.1181	1767-1768
24		L.1181 – Z.1183	1768-1770
25		Za.1183 – Ş.1189	1770-1775
26		B.1188 – R.1189	1774-1775
27	Rumeli Rikâb	R.1186 – Ş.1189	1772-1775
28	Rumeli	Z.1190 – Ca.1191	1777
29		M.1190 – Z.1190	1776-1777
30		Ra.1191 – B.1191	1777
31		B.1192 – S.1192	1777-1778
32		S.1192 – Z.1192	1778
33		B.1193 – Ra.1194	1779-1780
34		B.1193 – Ra.1194	1779-1780
35		Ra.1194 – Z.1194	1780
36		Z.1194 – L.1195	1780-1781
37		L.1195 – B.1196	1781-1782
38		B.1196 – S.1197	1782-1783
39		S.1197 – M.1198	1783
40		M.1198 – R.1199	1783-1785
41		Ca.1200 – C.1201	1786-1787
42		Ca.1201 – L.1206	1787-1791
43		Rumeli Rikâb	M.1204 – L.1204

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
44	Rumeli Rikâb	L.1204 – Ş.1205	1790-1791
45		Ş.1205 – Ş.1206	1791-1792
46	Rumeli	Za.1206 – Za.1207	1792-1793
47	Rumeli	Za.1207 – Ş.1208	1793-1794
48		Ş.1208 – B.1209	1794-1795
49		Ş.1209 – C.1210	1795
50		C.1210 – Ra.1212	1795-1797
51		R.1212 – S.1213	1797-1798
52		S.1213 – R.1214	1798-1799
53	Rumeli Rikâb	R.1214 – R.1215	1799-1800
54		Ra.1215 – Ra.1216	1800-1801
55	Ra.1216 – Ra.1218	1801-1803	
56	Rumeli	M.1218 – M.1219	1803-1804
57		M.1219 – C.1220	1804-1805
58		C.1220 – Ca.1224	1805-1809
59	Rumeli Rikâb	M.1222 – C.1223	1807-1808
60		Ca.1224 – S.1226	1809-1811
61		Za.1225 – Z.1226	1810-1811
62		Z.1226 – Ş.1228	1811-1813
63	Rumeli	N.1228 – Ş.1231	1813-1816
64		Za.1231 – L.1233	1816-1818
65		L.1233 – Ca.1236	1818-1820
66		Ca.1236 – Za.1239	1820-1824
67		Z.1239 – Ca.1242	1824-1826
68		C.1242 – L.1243	1826-1828
69		Za.1243 – Ra.1245	1828-1829
70		Ra.1245 – L.1247	1829-1832
71		L.1247 – Ca.1249	1832-1833
72		Ca.1249 – Za.1250	1833-1835
73		Za.1250 – R.1252	1835-1836
74		R.1252 – N.1253	1836-1837
75		Ş.1253 – C.1256	1837-1840
76	B.1256 – S.1257	1840-1841	
77	Ra.1258 – Z.1259	1842-1843	
78	Z.1259 – S.1262	1843-1846	
79	Ra.1262 – Za.1264	1846-1848	
80	Z.1264 – N.1268	1848-1852	
81	L.1268 – Ca.1272	1852-1856	
82	C.1272 – M.1276	1856-1859	
83	S.1276 – C.1278	1859-1861	
84	B.1278 – B.1283	1862-1866	
85	B.1283 – N.1326	1866-1908	

d14. Sivas Ahkâm Defterleri

Sivas eyaletine bağlı Amasya, Karahisar-ı Şarkî ve Tokad sancakları ile Amasya, Gümüşhacıköy, Havza, Köprü, Ladik, Mecidözü, Merzifon, Alucra, Hamidiye, Karahisar-ı Şarkî, Koyulhisar, Suşehri, Aziziye, Bünyan-ı Hamid, Darende, Divriği, Gürün, Hafik, Kangal, Tonus, Yıldızeli, Zara, Erbaa, Niksar, Tokad ve Zile kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.SS.d	1-36	1155-1326	1742-1908	36

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Sivas	C.1155 – C.1157	1742-1744	19	Sivas	L.1209 – C.1211	1795-1796
2		C.1157 – M.1160	1744-1747	20		C.1211 – C.1217	1796-1803
3		M.1160 – S.1163	1747-1750	21		L.1217 – Za.1219	1803-1805
4		S.1163 – M.1166	1750-1752	22		L.1219 – Ş.1224	1805-1809
5		M.1166 – N.1166	1752-1753	23		Ş.1224 – C.1227	1809-1812
6		N.1168 – Ra.1171	1755-1757	24		M.1228 – M.1230	1813-1814
7		R.1171 – R.1173	1757-1760	25		M.1230 – Ş.1232	1814-1817
8		R.1173 – S.1175	1760-1761	26		B.1232 – R.1235	1817-1820
9		S.1175 – Ra.1177	1761-1763	27		R.1235 – B.1237	1820-1822
10		R.1177 – Ra.1179	1763-1765	28		B.1237 – Ş.1241	1822-1826
11		Ra.1179 – M.1181	1765-1767	29		Za.1241 – R.1246	1826-1830
12		M.1181 – M.1189	1767-1775	30		Ra.1246 – S.1250	1830-1834
13		B.1189 – Ş.1192	1775-1778	31		S.1250 – Ra.1252	1834-1836
14		Ş.1192 – Ra.1194	1778-1780	32		Ra.1252 – Ş.1258	1836-1842
15		Ra.1194 – B.1195	1780-1781	33		Ş.1258 – M.1264	1842-1847
16		B.1195 – Za.1197	1781-1783	34		M.1264 – Z.1270	1847-1854
17		Za.1197 – Z.1200	1783-1786	35		M.1271 – C.1280	1854-1863
18		Z.1200 – R.1208	1786-1793	36		C.1280 – L.1326	1863-1908

d15. Şâm-ı Şerîf Ahkâm Defterleri

Şam eyaletine bağlı Safed, Kudüs, Aclun, Leccun, Gazze, Nablus, Tedmür, Sayda ve Beyrut sancaklarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.ŞM.d	1-9	1155-1326	1742-1908	9

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Şâm-ı Şerîf	C.1155 – C.1167	1742-1754	6	Şâm-ı Şerîf	B.1219 – B.1233	1804-1818
2		B.1167 – Za.1177	1754-1764	7		B.1233 – Ca.1246	1818-1830
3		Za.1193 – Za.1197	1779-1783	8		C.1246 – Z.1266	1830-1860
4		Za.1197 – R.1208	1783-1793	9		M.1267 – N.1326	1860-1908
5		Ca.1208 – B.1219	1794-1804				

d16. Trabzon Ahkâm Defterleri

Trabzon eyaletine bağlı Canik ve Gümüşhâne sancakları ile Bafra, Çarşamba, Fatsa, Samsun, Ünye, Terme, Kelkit, Şiran, Torul, Atina, Hopa, Rize, Akçaabad, Giresun, Görele, Of, Ordu, Sürmene, Tirebolu ve Vakıfkebir kazalarına ait hükümler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.AHK.TZ.d	1-8	1155-1329	1742-1911	8

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Trabzon	C.1155 – R.1173	1742-1769	5	Trabzon	Za.1249 – Za.1253	1834-1838
2		Ca.1173–Ra.1211	1760-1796	6		Za.1253 – C.1262	1838-1846
3		R.1211 – M.1233	1796-1817	7		C.1262 – R.1275	1846-1858
4		M.1233 – R.1249	1817-1833	8		Ca.1275-1329	1859-1911

d17. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Ahkâm Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	61-73	927-1068	1520-1658	13

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
61	Ahkâm (Rumeli)	927	1520-1521	67	Ahkâm	980	1572-1573
62		951	1544-1545	68	Tiflis'e Müteallik Ahkâm	981	1573-1574
63	Ahkâm (Anadolu)	960	1552-1553	69	Ahkâm	996	1587-1588
64	Ahkâm	977	1569-1570	70	Ahkâm (Mühimme)	1013	1604-1605
65	Ahkâm (Anadolu, Rumeli, Haleb)	979	1571-1572	71	Ahkâm	1017	1608-1609
66	Ahkâm (Genelde Rumeli)	979	1571-1572	72		1060	1650
				73		1068	1657-1658

d18. Maliyeden Müdevver Defterleri Serisi'nde bulunan Ahkâm Defterleri

Maliyeden Müdevver Defterler içerisinde de Ahkâm Defterleri mevcuttur. Ancak çok sayıda olması sebebi ile burada listesi verilememiştir.

e. Askerî Ruznamçe Defteri

Ruznamçe defteri, her türlü günlük vâridât ve vukuât kayıtlarını ihtiva eden defterlerdir. Ruznamçe-i askerî defterleri ise; Kazaskerlik Dairesi'nin kazâiye, şahsiye ve idâriyesine ait işleri gören kalemde tutulan defterlerdir.

Ruznamçe Defterleri'nin asıl serileri için Defterhâne-i Âmire Defterleri bölümü, Ruznamçe (Timar ve Zeâmet Tevcihi) Defterleri kısmı ve Bâb-ı Defterî bölümü, Büyük Ruznamçe ve Küçük Ruznamçe kalemleri ile bağılı birimlerine ait defterler kısmına bakılmalıdır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.ARZ.d.	900	1083	1672	1

f. Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Divan-ı Hümâyûn'a bağılı kalemlerden biri olan Âmedî Kalemî, her çeşit anlaşma ve ahidnâme metinlerini, görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilere, konsoloslara ve tüccarlara ait yazıları tanzim ederdi. Bu kalemde tutulan defterlerden bir kısmına Ecnebî (Düvel-i Ecnebiye) Defterleri adı verilmiştir. Diğer devletlerle ilgili ahidnâmelerin yanısıra ahkâm, nişan, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar bu defterlerde tutulmuştur.

Bu defterlerde; Amerika, Belçika, Brezilya, Dubrovnik, Fransa, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Sardunya, Toskana, Venedik, Avusturya, Ceneviz, Danimarka, İran, Bulgaristan, Flenek, İsveç, Norveç, Lehistan, Meksika, Yunanistan, Sırbistan vb. devletlerle ilgili konular vardır. Konsoloslardan, yabancı tüccar ve elçilerden gelen her türlü yazışmalar burada muhafaza edilmiştir. Yabancı devletlere ait gemilerin Osmanlı limanlarından yararlanmaları için gerekli izinlerin verilmesi, bu izinlerin muntazam olarak takibi ve yabancı devletler ile ilgili muhtelif konulardaki havadisler de bu kalemde bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen konuların yanı sıra menzil ve yol hükümleri, tüccar beratları ve bazı nizamnâmelerin kayıtları da yer almaktadır. Son dönemde elçi, konsolos ve tercümanların oğullarına ve yardımcılarının tanınan imtiyazlar, giyecek, yiyecek ve içeceklerini karşılanması, çeşitli vergilerden muaf tutulmaları, özel mahkemelerde yargılanmaları vb. konuları ihtiva eden hüküm ve beratlar da Düvel-i Ecnebiye Defterleri'nin konuları arasında yer alır. Bu defterler,

f1. Düvel-i Ecnebiye Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.DVE.d.	901-916 B	1001-1255	1592-1840	18

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
901	Düvel-i Ecnebiye	1001-1005	1592
902		1052-1072	1642-1662
903		1112	1700
904		1114-1120	1702-1709
905		1121	1710
906		1126-1127	1714-1715
907		1130	1717
908		1150-1158	1737-1746
909		1158-1159	1746-1747

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
910	Düvel-i Ecnebiye	1165	1751
911		1193	1779
912		1202	1787
913		1206	1791
914		1217-1227	1802-1813
915		1242	1826
916		1242	1826
916 A		1207	1792
916 B		1250-1255	1834-1840

f2. Düvel-i Ecnebiye Defterleri (2)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.DVE.d	1-111	975-1332	1567-1913	121

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1/1	Amerika Nişan	1245-1328	1829-1810
2/2	Amerika Ahkâm	1278-1323	1861-1905
3	İngiltere	1275	1859
3/A		1276	1860
3/1	Belçika Ahkâm	1254-1325	1838-1907
4	Mahlûta-i Kuyüd	1209	1794
4/2	Belçika Ahidnâme Defteri	1254-1327	1838-1909
5/1	Brezilya Nişan	1274-1324	1858-1906
6/2		1280-1315	1863-1897
7/1	Bulgaristan Berat	1286-1329	1869-1911
8/2	Bulgaristan Konsolosluk	1327-1329	1909-1911
9/1	Cemâhir-i Ahkâm-ı Selâse	1255-1281	1839-1864
10/2	Cemâhir-i Nişân-ı Selâse	1257-1282	1841-1865
11/1	Danimarka Ahidnâme	1170-1330	1756-1911
12/2		1171-1324	1757-1906
13	Dubrovnik Ahkâm Defteri	1013-1028	1604-1618
14/2	Venedik-Dubrovnik	1038-1056	1628-1646
15/3	Dubrovniklü ¹	1057-1075	1647-1665
16/4	Venedik Ahidnâme	1081-1211	1670-1696
17/5	Venedik Hududnâme	1112	1700
18/6	Venedik Ahidnâme	1131-1189	1718-1775
19/7	Venedik	1193-1221	1779-1806
20/8	Dubrovnik	1203-1221	1788-1806
21/9	Venedik	1217-1221	1802-1806

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
22/1	Flemenk Ahidnâme	1091-1278	1680-1861
23/2	Flemenk Ahkâm	1203-1212	1788-1797
24/3		1216-1232	1801-1816
25/4	Flemenk Nişan	1234-1331	1818-1912
26/1	Fransa Atik Nişan ve Ahkâm	1044-1077	1634-1666
27/2	Fransa Nişan	1084-1224	1673-1809
28/3	Fransa Atik Ahkâm	1099-1113	1687-1701
29/4	Fransa Ahidnâme ve Nişan	1153-1324	1740-1906
30/5	Fransa Ahkâm	1193-1225	1779-1810
31/6		1225-1255	1810-1839
32/7		1254-1259	1838-1843
33/8		1255-1278	1839-1861
34/9		1295-1328	1887-1910
34/1	Fransa Konsolosluk	1324-1331	1906-1912
34/2	Fransa Ahkâm (Defter-i Hadariye'den Nakil)	1159-1192	1746-1778
35/1	İngiltere Nişan	1086-1257	1675-1841
35/2	İngiltere Ahkâm	1245-1277	1829-1860
36/2	İngiltere Mahlût	1163-1197	1749-1783
37/3	İngiliz Sefîne	1236-1265	1820-1848
38/4	İngiltere Ahkâm	1278-1315	1861-1897
39/5	İngiltere Ahidnâme	1254-1309	1838-1891
40/6	İngiliz Konsolosları	1264-1290	1847-1873
41/7	İngiltere Konsolosluk Berati	1300-1332	1882-1913
42/8		1304-1331	1886-1912
43/1	İran Nişan	1238-1327	1822-1909
44/2	İran Ahkâm	1239-1326	1823-1908
45/3	İran Devleti Konsolosluk	1327-1331	1909-1912
46/1	İspanya Nişan	1196-1331	1781-1912

¹ BOA, A. {DVNS.HADR.d içerisindeki 2 numaralı defter, A. {DVNS.DVE.d serisinden 15/3 numaralı "Dubrovniklü Defteri" ile aynı mahiyettedir.

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
47/2	İspanya Ahkâm	1198-1326	1783-1908
48/3	İspanya Nişan	1218-1223	1803-1808
49/1	İsveç Ahidnâme	1149-1172	1736-1758
50/2	İsveç Ahkâm	1172-1242	1758-1826
51	Tercümân-ı Düvel	1196	1781
51/3	İsveç Ahkâm	1243-1331	1827-1912
52/1	İtalya Ahkâm	1239-1314	1823-1896
53/2		1321-1332	1903-1912
54/1	Karadağ Berât-ı Ahkâm	1320-1323	1902-1905
55	Beratlu	1228	1813
55/1	Lehistan Ahidnâme	1016-1173	1607-1759
56/1	Meksika Ticaret	1282-1282	1865
57/1	Nemçelü Ahid	975-1210	1567-1795
58/2	Nemçelü Ahkâm	1153-1169	1740-1755
59/3	Nemçelü Ahidnâme	1160-1162	1747-1748
60/4	Nemçe Ahkâm	1169-1195	1755-1781
61/5		1195-1200	1776-1785
62/6		1200-1213	1785-1798
63/7		1213-1218	1798-1803
64/8		1218-1235	1803-1819
65/9		1235-1242	1819-1926
66/10		1242-1252	1836
67/11		1255-1285	1839-1868
68/12		1285-1318	1868-1900
69/13		1266-1315	1849-1897
70/14	Nemçe Nişan	1315-1332	1897-1913
71/1	Norveç Ahkâm	1325-1332	1907-1913
72/1	Prusya Ahidnâmesi	1174-1266	1760-1849
73/2	Prusya Ahkâmı	1175-1296	1761-1878
74/3	Prusya Nişan	1268-1304	1851-1886
74/4	Prusya Konsolosluk	1328-1332	1910-1913
75/1	Portekiz Konsolosluk	1259-1324	1843-1906
76/2		1260-1330	1844-1911
77/1	Romanya Eflâk	1142-1174	1729-1760
78/2	Romanya Atik Boğdan Defteri	1144-1173	1729-1759
79/3	Romanya Boğdan Ah.	1173-1183	1759-1769

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
80/4	Romanya Ahkâm	1188-1284	1774-1867
81/5		1217	1802
82/6	Romanya Berat	1234-1324	1818-1906
83/1	Rusya Ahidnâme	1113-1249	1701-1833
84/2	Rusya Ahkâm	1134-1190	1721-1776
85/3		1190-1200	1776-1785
86/4		1200-1212	1785-1797
87/5		1212-1215	1797-1800
88/6		1215-1221	1800-1806
89/7	Rusya Ahkâm	1221-1233	1806-1817
90/8		1238-1245	1822-1829
91/9		1245-1317	1829-1899
92/10	Rusya Nişan	1188-1321	1774-1903
93/1	Sardunya Nişan	1239-1320	1823-1902
94/1	Sırbistan Nişan	1253-1332	1837-1913
95/2	Sırbistan Ahkâm	1304-1325	1886-1907
96/1	Sicilya Ahidnâme	1153-1276	1740-1859
97/2	Sicilya	1216-1276	1801-1859
98/1	Sisam Ahidnâme	1263-1306	1846-1888
99/1	Toskana Ahidnâme	1248-1274	1832-1857
100/2	Toskana Ahkâm	1249-1276	1833-1859
101/1	Yunanistan Nişan	1250-1271	1834-1854
102/2		1271-1319	1854-1901
103/3	Yunanistan Ahkâm	1271-1307	1854-1889
104/4	Ahkâm	1307-1330	1889-1911
105/1	Yedi Adalar Ahkâm ve Berat	1215-1222	1800-1807
106/1	Avrupa Ahkâm (Beratlı Avrupalılar)	1250-1284	1834-1867
108	Ceneviz Ahidnâme ve Nişan	1124-1127	1712-1715
109	Defter-i Zât-ı Müste'men Rikâb	1206-1206	1791-1792
110 ¹	Ecnebî Tüccarları Şurût	1207-1231	1792-1816
111	Fransa Konsolosları	1252-1330	1836-1912

¹ BOA, KK.d, 7538'e nakledilmiştir.

Ayrıca, Hadariye Defterleri içerisindeki 2, 3, 6, 8, ve 10 numaralı defterler de Düvel-i Ecnebiye Defteridir.

g. Gayrimüslim Cemaatlere Ait Defterler

Divan-ı Hümâyûn tarafından tutulan bu defterler, gayrimüslimlerle ilgili konularla, gayrimüslim cemaatin her türlü hak, imtiyaz ve muâmelatına ait hükümleri ihtiva etmektedir. Papazlara verilen beratlar da bu kalemde hazırlanırdı. Gayrimüslim Cemaat Defterleri, Evâmir-i Maliye Kalemî'ne bağlı olup, 1837 senesinde Piskopos Halifeliği'nin Divan-ı Hümâyûn'a bağlanması üzerine Divan-ı Hümâyûn tarafından tutulmaya başlamıştır.

Bu defterler arasında bulunan Şurût-ı Milel-i Muhtelif Defterleri; muhtelif Hıristiyan cemaatlerinin bağlı buldukları mezheplerin patrik ve metropolitlerine ait hükümleri muhtevîdir. Bu hükümlerde ruhanî reislerin vazife ve selâhiyetleri ile gerek devlet ve gerekse cemaatleriyle olan münasebetleri tayin ve tasrih edilmiştir. Defterlerde şu ruhanî reislere ait hükümler vardır:

İstanbul Rum Patrikliği ve buna bağlı metropolitler, Kudüs Rum Patrikliği, Antakya Rum Patrikliği ve buna tâbi metropolitler, Kıbrıs Başpiskoposluğu'na tâbi piskoposlar, Mısır ve İskenderiye Patrikliği, Tûr-ı Sina Keşişleri, Efrenc (Fransız) Piskoposluğu, İstanbul ve tevâbii Ermeni Patrikliği ve buna bağlı murahhaslıklar, Kudüs Ermeni Patrikliği, Üç Kilise Katogikosluğu, Çanlı Kilise Murahhaslığı, Atina ve Sis Murahhaslığı, Nasturi Murahhaslığı, Yahudi ve Süryani Patrikliği, Ermeni ve Katolik Patriklikleri.

g1. Gayrimüslim Cemaatlere ait Defterler

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.GMC.d	1-18	1236-1337	1820-1918	18

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Şurût-ı Milel-i Muhtelif	1247	1831
2	Rumların Atik Ahkâm	1253-1273	1837-1856
3	Rumların Berat	1255-1324	1839-1906
4	Rumların Ahkâm	1272-1330	1855-1911
5	Rumların Berat	1321-1337	1903-1918
6	Melkid Rum Katolik Berat	1264-1329	1847-1911
7	Melkid Rum Katolik Berat	1263-1289	1846-1872
8	Ermenilerin Ahkâm	1277-1322	1860-1904

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
9	Ermenilerin Berat	1255-1328	1839-1910
10	Ermenilerin Atik Ahkâm	1236-1274	1820-1857
11	Ermenilerin Berat	1329-1334	1911-1915
12	Katolik Ahkâm	1246-1318	1830-1900
13	Katolik Berat	1261-1327	1845-1909
14	Latin Patrikliği	1329-1333	1911-1914
15	Yakubî ve Süryani	1251-1329	1835-1911
16	Marunî (Boş)	1333-1333	1914
17	Katolik ve Musevî	1249-1254	1833-1838
18	Musevî ve Karayî	1256-1331	1840-1912

g2. Kilise Defterleri

Divan-ı Hümâyûn defter serilerinden birini teşkil eden Kilise Defterleri, gayrimüslim cemâatlere ait kilise, sinagog, havra, mezarlık, okul ve yetimhâne inşasına, tamirine veya buraların genişletilmesine dair sadır olan fermanların kayıtlarını ihtiva etmektedir.

g2a. Kilise Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.KLS.d	930	1237	1822	1

g2b. Kilise Defterleri (2)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.KLS.d	1-16	860-1340	1456-1922	16

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Kilise Defteri	1286-1290	1869-1873
2		1290-1304	1873-1887
3		1304-1317	1887-1900
4		1317-1326	1900-1908
5		1326-1329	1908-1911
6		1329-1331	1911-1913
7		1332-1340	1913-1922
8	Kamâme	860-1171	1455-1757

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
9	Kamâme	1022-1303	1613-1885
10		815-1099	1412-1687
11	Fihrist	1125-1333	1713-1914
12		1281-1333	1864-1914
13		1207-1236	1792-1820
14		1320-1327	1902-1909
15		1273-1320	1856-1902
16		1274-1288	1857-1871

11-16 nolu defterler, Mühimme ve Kilise Defterleri'ndeki kiliseler ile gayr-i müslimlere ait mektep ve hastahanelere dair hükümlerin fihristi şeklindedir. 11-13 nolu defterler vilayetlere göre fihristlenmiştir. İstanbul, Hüdavendigâr, Konya, Ankara, Aydın, Adana, Kastamonu, Sivas, Diyarbakır, Erzurum, Mamuretülaziz, Van, Trabzon, Cezâir-i Bahr-i Sefid, Edirne, Selanik, Kosova, Yanya, Trablusgarb, Beyrut, Suriye, Haleb, Musul, Bağdad, Mısır, Yemen, Kudüs, Bitlis, İşkodra, Manastır, İzmit, Biga, Kale-i Sultâniye, Çatalca, Cebel-i Lübnan vilayetleri mevcuttur.

h. Hadariye Defterleri

Osmanlı Devleti'nde iki türlü örfî vergi mevcuttu: Bunlar, biri barış zamanında ve bütçe açığını kapatmak için tahsil edilen imdâd-ı hadariye; diğeri de savaş zamanında alınan imdâd-ı seferiye idi. İmdâd-ı hadariye taksitler hâlinde toplandığı hâlde, imdâd-ı seferiye bir kerede toplanırdı. Hadariye Defterlerinde, aynı defter içerisinde hem hadariye hem de seferiyenin tahsili ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu yüzden de hadariye ve seferiye iç içe girmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.HADR.d	1-16	983-1260	1575- 1844	15

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
1	Timar Ahkâm	983	1575
2	Düvel-i Ecnebiye (Dubrovnik)	1061-1193	1650-1779
3	Düvel-i Ecnebiye (Romanya)	1188-1211	1774-1796
4	Hadariye-Seferiye	1143-1182	1731-1769
5	Mühimme	1149-1150	1736-1737
6	Düvel-i Ecnebiye (Sicilyateyn)	1153-1218	1740-1803
7*	Hadariye-Seferiye	1159-1192	1746-1776

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
9	Hadariye-Seferiye	1183-1198	1769-1783
10	Düvel-i Ecnebiye (İngiltere)	1197-1227	1782-1812
11	Hadariye-Seferiye	1198-1202	1783-1787
12		1202-1204	1787-1789
13		1206-1213	1791-1798
14		1213-1223	1798-1808
15		1223-1231	1808-1815
16		1231-1260	1815-1844

* 8 nolu defter A. {DVNS.DVE.d 34/2'ye aktarılmıştır.

i. Hanedan Defterleri

Son devir Osmanlı hanedanına mensup padişah, sultan ve şehzadelerin doğum tarihleri ile vâlidelerinin soy kütükleri ve bunlara verilen nişanların kaydedildiği defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.HND.d	1-2	1328-1341	1910-1922	2

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Hanedan	1328-1329	1910-1911
2		1331-1341	1913-1922

i. İmtiyaz Defterleri

Bâbiâlî'nin resmî müsaadesi neticesinde şahıslara veya müesseselere verilmiş olan her türlü imtiyaza dair hükümlerin kaydedildiği defterlerdir. İmtiyaz defterlerinin başında verilen imtiyazların kronolojik bir fihristi bulunmaktadır. Bu defterler, genel olarak maden işletme imtiyazlarının yanında tersâne inşası, banka teşkili, demiryolu inşası, ziraat mektebi inşası, telgraf hattı inşası, vapur işletmesi, fabrika inşası ve şirket teşkili gibi konuları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.İMTZ.d	1-6	1245-1334	1829-1916	6

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	İmtiyaz	1285-1304	1868-1886
2		1299-1311	1882-1894
3		1311-1327	1894-1909

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
4	İmtiyaz	1327-1328	1909-1910
5		1331-1334	1913-1916
6		1245-1284	1829-1867

Aşağıdaki maddede “Mukâvelenâme ve Mukâvelât Defterleri” başlığı altında yer alan defterler de aynı şekilde imtiyazları ihtiva etmektedir.

j. Mukâvelenâme ve Mukâvelât Defterleri

Devletin özel şirket veya şahıslar ile demiryolu, karayolu, aydınlatma, liman ve vapur işletmesi, telgraf işletmeciliği, madencilik, bankacılık, fabrika ve benzeri konularda yaptığı mukâvelelerin aynen kaydolduğu defterlerdir.

j1. Mukâvelenâme Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MKL.d	1-4	1273-1304	1855-1887	4

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Mukâvelenâme	1273-1286	1855-1869	3	Mukâvelenâme	1299-1303	1881-1885
2		1286-1303	1869-1885	4		1300-1304	1882-1887

j2. Mukâvelât Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MKLT.d	1-27	1301-1341	1883-1923	28

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Mukâvelât	1301-1302	1883-1885	15	Mukâvelât	1323-1326	1905-1908
2		1303-1304	1885-1886	16		1324-1327	1906-1909
3		1305-1307	1887-1889	17		1326-1328	1908-1910
4		1306-1307	1888-1889	18		1327-1328	1909-1910
5		1308-1308	1890-1891	19		1328	1910
6		1309-1313	1891-1895	20		1328	1910
7		1310-1312	1893-1895	21		1328-1331	1910-1912
8		1312-1314	1894-1896	22		1332	1913
9		1314-1315	1896-1897	23		1329-1331	1911-1912
10		1315-1317	1897-1899	24		1332-1335	1913-1917
11		1317-1318	1899-1900	24 M		1335-1336	1917-1918
12		1318-1320	1900-1902	25		1336-1339	1917-1921
13		1320-1321	1902-1903	26		1338-1341	1919-1923
14		1321-1323	1903-1905	27		Fihrist	8, 9, 10 nolu defterlere aittir

Ayrıca İmtiyaz Defterleri ile Sadâret Defterleri'nin 18-24 numaralı kayıtlarına da bakılabilir.

k. İzn-i Sefîne Defterleri

Yerli ve yabancı ticaret gemilerinin İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçişleri için verilen fermanların kaydına mahsûs defterlerdir. Tanzimat sonrasında Bâbîâlî bünyesindeki dairelerde de tutulmuştur.

k1. İzn-i Sefine Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.İZN.d	917-923	1224-1255	1809-1839	7

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
1	İzn-i Sefine	1225-1225	1810-1810
2		1243-1243	1828-1828
3		1224-1225	1809-1910
4		1238-1238	1822-1822

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
5	İzn-i Sefine	1238-1238	1822-1822
6		1238-1238	1822-1822
7		1238-1238	1822-1822

A. {DVN.İZN.d. defterleri varaklar halindedir.

k2. İzn-i Sefine Defterleri (2)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.İZN.d	1-10	1194-1262	1780-1845	10

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Hicrî
1	İzn-i Sefine	1194-1211	1780-1797
2	Reâyâ İzn-i Sefine	1211-1261	1796-1845
3		1219-1227	1804-1812
4		1220-1262	1805-1845
5	Tüccar İzn-i Sefine	1227-1238	1812-1822

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Hicrî
6	Reâyâ İzn-i Sefine	1227-1245	1812-1829
7	Tüccar İzn-i Sefine	1233-1238	1817-1822
8	Reâyâ İzn-i Sefine	1238-1262	1822-1845
9		1242-1259	1826-1843
10	İzn-i Sefine	1245-1260	1829-1844

Ayrıca izn-i sefineler 25-34 numaralı Sadâret Defterleri içerisinde de yer almaktadır.

I. Muktezâ Defterleri

Muktezâ; resmî dairelerde bulunan kalemlerin usul ve kaideler çerçevesinde, resmî evrak üzerine yazdıkları derkenara denir.

Gerek yabancı devletlere ve gerekse azınlıklara ait meselelerin ahdî ve hukukî cepheleri ile her türlü anlaşmalar, kanun, nizamnâme ve talimatnâmeler, Divan Kalemi'nde hazırlanıp saklandığı için, Divan-ı Hümâyûn'dan çıkacak herhangi bir kararın devlet kanunlarına ve anlaşmalarına göre nasıl olması gerektiğini belirten ve "muktezâ kayıtları" adını alan defterler de burada tutulurdu.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MKTZ.d	1-37	1282-1330	1865- 1912	37

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Muktezâ	1282-1285	1865-1868
2		1285-1286	1868-1870
3		1286-1287	1870-1871
4		1287-1289	1871-1873
5		1289-1290	1873-1873
6		1290-1296	1873-1879
7		1290-1291	1873-1875
8		1292-1294	1875-1877
9		1294-1297	1877-1880
10		1296-1302	1879-1885
11		1297-1300	1880-1882
12		1302-1309	1885-1891
13		1300-1302	1882-1884
14		1302-1306	1884-1889
15*		1306-1310	1889-1893
17		1310-1313	1893-1895
18		1313-1316	1895-1898
19		1316-1317	1898-1899
20		1317-1319	1900-1901
21		1319-1322	1901-1904

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
22	Muktezâ	1320-1321	1902-1903
23		1321-1322	1903-1904
24		1322-1323	1904-1905
25		1323-1324	1905-1906
26		1324-1325	1906-1907
27		1325-1326	1907-1908
28		1325-1330	1907-1912
29		1326-1327	1908-1909
30		1326-1329	1908-1911
31		1326-1329	1908-1911
32		1327-1329	1909-1911
33		1328-1330	1910-1912
34	Muktezâ Konsolosluk	1329-1330	1911-1912
35	Muktezâ Müessesât-ı Ecnebiye	1329-1330	1911-1912
36	Muktezâ	1316-1324	1899-1907
37	Muktezâ Mühimme	1317-1323	1900-1895

* 16 numara sehven atlanmıştır.

m. Kalebend Defterleri

Kalebend, bir kimsenin herhangi bir suçtan dolayı bir kalenin hisarından dışarı çıkmamak üzere içinde oturmaya mahkûm edilme cezasıdır. Kalebend Defterleri de, Divan-ı Hümâyûn'dan verilen bu cezalara ait hükümlerin kaydına mahsûs defterlerdir.

m1. Kalebend Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.KLB.d.	924-929 A	1091-1249	1680-1833	7

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
924	Kalebend	1091-1097	1681-1686
925		1114-1118	1703-1707
926		1119-1120	1707-1709
927		1143-1144	1731-1732

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
928	Kalebend	1233-1238	1721-1726
929		1238-1239	1726-1726
929A		1242-1249	1827-1833

m2. Kalebend Defterleri (2)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.KLB.d	1-44	1135-1256	1722-1841	45

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi			Hicrî	Miladi
1	Kalebend	1135-1135	1722-1723	23	Kalebend	1202-1203	1788-1789
1 M		1137-1138	1724-1726	24		1203-1205	1788-1790
2		1141-1142	1728-1730	25		1205-1206	1790-1792
3		1147-1150	1735-1738	26		1207-1210	1793-1795
4		1150-1154	1738-1741	27		1210-1214	1795-1799
5		1150-1151	1738-1738	28		1213-1219	1798-1804
6		1152-1152	1739-1739	29		1214-1216	1799-1801
7		1154-1156	1741-1743	30		1219-1224	1804-1809
8		1156-1158	1743-1745	31		1221-1222	1806-1807
9		1158-1160	1745-1747	32		1224-1227	1809-1812
10		1160-1163	1747-1750	33		1227-1230	1812-1815
11		1166-1169	1753-1755	34		1230-1233	1815-1817
12		1169-1173	1755-1759	35		1233-1234	1817-1819
13		1173-1175	1759-1762	36		1234-1238	1819-1823
14		1175-1178	1762-1764	37		1238-1241	1823-1826
15		1178-1180	1764-1767	38		1241-1245	1826-1830
16		1180-1184	1767-1770	39		1245-1249	1830-1833
17		1182-1188	1769-1774	40		1249-1256	1833-1841
18		1188-1191	1774-1777	41		1134-1135	1722-1723
19		1191-1194	1777-1780	42		1138-1139	1726-1727
20		1194-1196	1780-1782	43		1143-1145	1731-1733
21		1196-1199	1782-1784	44		1146-1147	1734-1735
22	1199-1207	1784-1792					

n. Kanunnâme-i Askerî Defterleri

Divan kaleminde tutulan bu defterlerde, devletin askerî teşkilatına dair kanun ve nizam-
ların kayıtları mevcuttur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.KNA.d	1-8	1222-1318	1808-1900	8

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Kanunnâme-i Askerî	1241-1244	1826-1829	6	Asâkir-i Nizamiye Nizamnâmesi	1242-1242	1826-1827
2	Muhasebe	1243-1318	1828-1901	7	Nizamnâme-i Asâkir	1262	1846
3	Asâkir-i Mühimme	1251-1255	1835-1839	8	İdare ve Muhasebe-i Askeriye Nizamnâmesi	1289	1872
4	Kanunnâme-i Askerî	1282-1318	1865-1900				
5	Mühendishâne Nizamnâmesi	1222	1808				

o. Kırım Hanlığı Defteri

Fatih Sultan Mehmet zamanında (1475) Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Kırım, Bük-
reş Muâhede'si'ne kadar (1812) devlete bağlı bir hanlık olarak kalmıştır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.KRM.d.	931-931A	1128	1715	2

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
931	Kırım	1128	1715
931A		1188	1774

ö. Nâme-i Hümâyûn Defterleri

Padişahlar tarafından İslâm ve Hıristiyan hükümdarlar ile Osmanlı Devleti'ne tâbi imtiyazlı olan Mekke şerifine, Kırım hânına, Erdel kralına, Eflâk ve Boğdan voyvodalarına, Gürcü ve Dağıstan hânlarına gönderilen mektuplara Nâme-i Hümâyûn denir¹. Bunların bir sureti ile gelen cevaplar, "Nâme Defterleri" adlı defterlere kayıt olunur ve Divan Sicilleri'nden sayılırdı².

Bununla birlikte, padişahlar tarafından önemli devlet işlerine dair, bilhassa yeniçeri mevâcibi itâsı, sadrazama hitâben yazılan bazı hatt-ı hümâyûnlar ile muâhedenâme, tasdiknâme, temessük gibi belgelerin de suretleri bu defterlere kaydolunmuşlardır.

Osmanlı hükümdarlarının tahta cülûslarında, yeni padişahın hükümdarlığını bildirmek için dost ve civar memleketlere elçi ile birer nâme göndermek âdet idi. Sefir gitmeyen devletlerin sefirlerine ise yeni padişahın tuğrasıyla nâme-i hümâyûn verilir ve bunlar da nâmeyi kendi hükümdarlarına yollarlardı³. Nâme-i Hümâyûn Kalemî de bu tür nâmelerin hazırlandığı ve nüshalarının kaydedilip, saklandığı yerdir. Bu fonda nâme-i hümâyûnlar haricinde Nemçe, Venedik, Fransa vesair yerlerden gelen nâmelerin tercümeleleri de bulunmaktadır. Bazı Nâme-i Hümâyûn Defterlerinin tamamı, Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle yapmış olduğu anlaşmaları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.NMH.d	1-18	1111-1336	1699-1918	18

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Nâme-i Hümâyûn	1111-1174	1699-1761
2		1143-1190	1730-1776
3		1149-1176	1736-1762
4		1203-1206	1789-1791
5		1099-1114	1687-1702
6		1115-1133	1703-1721
7		1133-1153	1721-1741
8		1153-1186	1741-1772
9		1186-1218	1772-1803
10		1218-1245	1803-1830

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
11	Nâme-i Hümâyûn	1246-1262	1831-1846
12		1262-1281	1846-1865
13		1282-1295	1865-1878
14		1295-1313	1878-1895
15		1314-1331	1897-1913
16		1331-1336	1913-1918
17*		1159-1195	1746-1780
18		1272-1288	1855-1872

* Mühimme Zeyli Defterleri'nden 17 numaralı Mektûb Defteri olup, Nâme Defteri olduğu anlaşıldığından bu fona dahil edilmiştir.

p. Nefy ve Kısas Defterleri

Kısas, İslâm hukukunda, işlenen suç için tayin olunan ceza; Nefy ise, sürgün cezasıdır. Nefy ve Kısas Defterleri, Divan-ı Hümâyûn tarafından verilen bu tür cezaların icrasına ait hükümlerin kaydına mahsûs defterlerdir.

¹ M. Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. II, s. 652.

² SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 236.

³ SERTOĞLU, *a.g.e.*, s. 295.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.NEFY.d	1-10	1256-1327	1840-1903	10

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Nefy ve Kıyas	1256-1259	1840-1843	6	Kıyas	1264-1273	1848-1856
2		1259-1264	1843-1848	7		1273-1278	1857-1862
3		1264-1272	1848-1856	8		1278-1287	1861-1870
4		1272-1279	1856-1863	9		1287-1291	1870-1874
5		1279	1863	10		1291-1327	1874-1903

r. Nişan Defterleri

Nişan, devlet tarafından hizmet mükâfatı olarak muhtelif tarihlerde verilen ve göğüse ta-
kılan alâmetin adıdır. Divan kalemine ait olan Nişan Defterleri'nde muhtelif rütbelerdeki kişile-
re verilmiş olan nişan beratlarının kayıtları bulunmaktadır. Ayrıca ecnebîler tarafından verilen
nişanlar da bu defterlerde kayıtlıdır.

r1. Nişan Kalemî Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.NŞN.d	1-45	1262-1341	1846-1922	45

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Nişan	1262-1307	1846-1889	18	Mecidi Mülkiye ve İlmiye Esâmî	1332-1335	1913-1916
2		1307-1315	1889-1898	19		Mecidi Askerî Nişanı	1332-1335
3	Nişan (Fihristi var.)	1315-1324	1838-1906	20	Nişân-ı Osmanî	1278-1294	1861-1879
4		1324-1331	1906-1913	21	Osmanî Esâmî	1320-1332	1902-1913
5	Nişan ve Madalya Fihristi	1275-1317	1858-1899	22	Osmanlı Mülkiye ve İlmiye Esâmî	1332-1334	1913-1915
6		1317-1328	1899-1911	23	Osmanlı Askerî Esâmî	1332-1334	1913-1915
7		1325-1328	1907-1910	24	Madalya Ecnebî Esâmî	1320-1334	1902-1915
8		1319-1320	1901-1902	25	Osmanî ve Ecnebî Esâmî	1333-1334	1914-1915
9		1322-1324	1904-1906	26	Mecidi Ecnebî Esâmî	1332-1334	1913-1915
10	Hanedan-ı Osmanî Nişan ve İmtiyaz	1311-1334	1893-1915	27	Mecidi ve Osmanî Ecnebî Esâmî	1319-1332	1901-1915
11	Mecidi	1268-1277	1851-1860	28	Tebaa-i Şâhâne Madalya Esâmî	1330-1334	1911-1915
12		1269-1277	1852-1860	29	Tebaa-i Osmanî Madalya	1334	1915
13	Mecidi Atik Ecnebî	1274-1279	1857-1862	30	Altın İmtiyaz Madalyası	1309-1320	1891-1902
14	Mecidi Beşinci Rütbe	1289-1297	1862-1879				
15	Mecidi Tebaa-i Ecnebîye Nişan Berat	1279-1286	1862-1869				
16	Mecidi	1277-1292	1860-1879				
17	Tebaa-i Şâhâne Mecidi Esâmî	1321-1332	1902-1913				

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
31	Hilâl-i Ahmer Madalyası	1311-1333	1912-1915
32	Hilâl-i Ahmer Madalyası Müsvedde	1334-1335	1915-1916
33	Hilâl-i Ahmer Madalya	1335-1340	1916-1919
34	Şefkat Nişanı	1332-1334	1913-1915
35	Şefkat Nişanı Müsveddeleri	1334-1341	1915-1922
36	Maârif Nişanı Esâmî	1325-1340	1910-1915
37	Donanma-yı	1331-1332	1912-1913
38	Osmanî Muâvenet-i	1332	1913
39	Milliye Madalyası	1310-1333	1892-1914

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
40	Madalya Esâmî	1317-1320	1899-1902
41	Ecnebî Nişanları (Elif-Dal)	1308-1326	1890-1908
42	Ecnebî Nişanları (Zel-Gayn)	1308-1326	1871-1908
43	Ecnebî Nişanları (Kaf-He)	1308-1326	1890-1908
44	Ecnebî Nişanları (Vâv-Ye)	1326-1337	1908-1913
45*	Muhtelif Kimselere Rütbe Tevcihi	1282-1287	1865-1870

* Bu defter, Kâmil Kepeci Tasnifi'nin 7529 numaralı defteri olup buraya nakledilmiştir.

r2. Kamil Kepeci Nişan Kalemi Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	180-207	1078-1221	1667-1806	27

Ayrıca nişan ve taltifat ile ilgili Sadâret Defterleri, Sadâret Âmedî Defterleri, Muallim Cevdet, İbnülemin ve Ali Emîrî tasniflerine de bakılabilir.

s. Nizâmât Defterleri

Divan-ı Hümâyûn'da görüşüldükten sonra karara bağlanan ve devlet bünyesinde yapılacak yeni düzenleme ve ıslâhatlarla ilgili nizam, düstûr, kanun vesairenin kaydedildiği defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.NZAM.d	1-44	1211-1341	1797- 1922	44

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî	
1	Kavânîn ve Nizam	1301-1302	1884-1885	
2		1303-1304	1885-1887	
3		1305	1887	
4		1306-1308	1888-1890	
5		1308-1309	1890-1892	
6		1309-1312	1892-1894	
7		1312-1314	1894-1897	
8		1314-1318	1897-1900	
9	Nizâmât	1318-1320	1900-1902	
10		1320-1323	1902-1906	
11		1321-1326	1903-1908	
12		1323-1327	1906-1909	
13		1327-1328	1909-1910	
14		1327-1328	1909-1910	
15		Kavânîn	1327	1909
16		Nizâmât	1328-1329	1910-1911
17	1328-1329		1910-1911	
18	Kavânîn	1329-1331	1910-1913	
19	Nizâmât ve Talimat	1328-1331	1910-1913	
20	Kavânîn	1329-1331	1911-1913	
21	Nizâmât ve Talimat	1329-1332	1911-1914	
22*	Kavânîn	1331-1332	1913-1914	
23				
24				
25	Kavânîn	1332	1914	
26	Nizâmât	1332-1334	1914-1915	
27		1334-1341	1915-1922	
28	Kavânîn	1332-1332	1914	

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
29	Nizâmât	1333-1336	1915-1917
30	Kavânîn	1335-1336	1916-1918
31		1336-1338	1918-1919
32		1338-1341	1920-1922
33		1341	1922
34	Nizamnâme	1211-1268	1797-1852
35	Kanun	1256-1260	1840-1845
36	Nizamnâme	1239-1246	1823-1831
37		1261	1845

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
38	Nizamnâme	--	--
39	Talimat	1255-1259	1839-1844
40	Kanun	1274-1278	1857-1862
41	Nizamnâme	1276	1859/1860
42		1263-1337	1846-1919
43		1270-1322	1853-1905
44		1267	1850/1851

* 22, 23, 24 numaralı defterler tek cilt halinde ciltlenmiştir. Görüntüleri 24 numaranın altındadır.

ş. Tanzimât-ı Hayriye ve Meclis-i Tanzimat Defterleri

Tanzimat Fermanı'nın ilânından sonra fermanla vâdedilen esasların uygulanması için yeni nizamlar ve müesseseler gerekiyordu. Bu görevi yapacak kurumlardan biri olan Meclis-i Âlî-i Tanzimat 1270/1854 tarihinde teşkil edilmiştir. Bu meclis, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'nin görevlerinden bir kısmını üzerine almıştır.

Meclis-i Âlî-i Tanzimat, "Tanzimat'ın icap ettirdiği kanun ve nizamnâmeleri hazırlamak, memleketin ıslah ve imarı için alınacak tedbirleri müzakere ve karar ittihaz etmek, mevcut nizamnâmelerden ıslâh ve tâdile muhtaç görülenler hakkında mütâlaa beyan etmek; diğer taraftan nâzırların görevlerinden dolayı mesuliyetleri hâlinde de ilk sorgularını yapmak ile vazifeli idi. Bu meclisin görüşü istişarî mahiyette idi ve nâzırların mesuliyeti hakkındaki kararları da padişahın kabul ve tasdiki hâlinde yürürlüğe girerdi. 1277/ 1861'de de tekrar Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye adı altında birleştirilen müessese, (İdare, Tanzimat, Adliye) şeklinde üç kısma ayrılarak mülkî ve malî işler veya kanun ve nizamnâmelerin tetkik ve tanzimi, yahut da bazı dâvalıların ru'yeti ile ilgili faaliyetlerde bulunmuştur. 1867'de Şûrâ-yı Devlet'in teşkilinden sonra yalnız "Divan-ı Adliye" olarak kalmıştır¹.

ş1. Tanzimât-ı Hayriye Defteri

Anadolu ve Rumeli'deki bilcümle mahalde tatbik edilecek olan Tanzimât-ı Hayriye Nizamâtına ait evâmir-i âliyye kayıtlarına mahsûs defterdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.TANH.d	1	1255-1274	1840-1858	1

ş2. Meclis-i Tanzimat Defterleri

Meclis-i Tanzimat Defterleri'nde Tanzimat ile birlikte teşekkül eden yeni meclisler ve bunların çıkardıkları nizamnâmeler hakkında oldukça tafsilatlı bilgiler mevcuttur. 1 numaralı defterde fihrist bulunmaktadır. Bu defterlerde Meclis-i Tanzimat'ın görevleri 17 madde hâlinde yer almıştır.

¹ Tayyib GÖKBİLGİN, "Tanzimat Hareketinin Osmanlı Müesseselerine ve Teşkilatına Etkileri", *Belleten*, c. XXXI, sy. 121, 1967, s. 102.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.MTAN.d	1-7	1271-1325	1854-1907	7

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Tanzimat	1271-1277	1854-1860	5	Meclis-i İcraat ve Tanzimat	1292-1296	1875-1879
2		1277-1287	1861-1871	6		Tanzimat	1296-1298
3		1287-1290	1271-1873	7	1298-1325		1881-1907
4		1290-1299	1873-1882				

t. Tekâüd Defterleri

Askeriye ve ilmiye sınıfı memurları haricindeki mülkiye memurlarının emeklilik işlemleriyle ilgili kayıtları ihtiva eden defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.TEKA.d	1-4	1297-1333	1880-1914	4

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Tekâüd Defterleri	1297-1310	1880-1893	3	Tekâüd Defterleri	1326-1333	1908-1914
2		1310-1326	1893-1908	4		1328-1330	1910-1912

u. Tevcihât-ı Mülkiye Defterleri

Mülkiye memurlarının vazife tevcihleri ile ilgili kayıtların yer aldığı defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.TVCM.d	1-3	1280-1330	1863-1912	3

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Tevcihât-ı Mülkiye	1280-1301	1863-1884
2		1301-1327	1884-1909
3		1327-1330	1909-1912

ü. Buyruldu ve İlmühaber Defterleri

Buyruldu; sadrazam, kaptan-ı deryâ, vezir ve beylerbeyi gibi devlet erkânının yazılı emirleri mânâsına gelir. Sadrazamın İkinci Divanı'nda çıkardığı emirler, yine bu Divan'da tutulan Buyruldu Defterleri'ne kaydolunmuştur.

İlmühaber; bir resmî dairenin herhangi bir iş münâsebetiyle başka bir daireye yazdığı malumatı ihtiva eden kâğıda denir. Sonraları bunun yerine “müzekkere” tabiri kullanılmıştır. Buyruldu defterleri arasında zikredilen bu defterlerde, Bâbîâlî'den diğer dairelere yazılan tahrirât kayıtları bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.BUY.İLM.d	1-11	1226-1331	1811-1912	11

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Buyruldu	1226-1242	1811-1826	7	İlmühaber	1289-1308	1872-1890
2		1242-1255	1826-1839	8	Buyruldu	1313-1331	1895-1912
3		1255-1278	1839-1861	9		977-977	1569-1569
4	İlmühaber	1261-1284	1845-1867	10	İlmühaber	1301-1315	1884-1897
5	Buyruldu	1278-1298	1861-1880	11	Buyruldu	1313-1329	1895-1911
6		1298-1313	1880-1895				

v. Şehbenderlik Defterleri

Şehbender, Ticaret Nezâreti'nin teşekkülünden evvel ticaret işerine bakmak ve tüccarlar arasındaki ihtilâfları halletmekle vazifelendirilen memurun unvanıdır. Bu tabir daha sonra konsolos karşılığı olarak, yabancı memleketlerde, devlet tebaasının ticarî menfaatlerini korumak üzere görevlendirilen memurlar için kullanılmıştır.¹ Osmanlı Devleti tarafından muhtelif Avrupa şehirlerine tayin olunan şehbenderlere mahsûs hükümleri hâvi defterlere ise Şehbenderlik Defterleri adı verilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.ŞHB.d	1-3	1217-1330	1802-1911	3

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Şehbenderlik	1217-1297	1802-1880
2		1297-1317	1880-1899
3		1317-1330	1889-1912

y. Tevziât, Zehâir, Esnaf ve İhtisab Defterleri

Tevziât Defteri, XVIII. Yüzyıl başlarından itibaren eyaletlerin mahallî masrafları için toplanacak vergiler, devlet memurları tarafından tespit edildikten sonra yürürlüğe konulur ve senede iki defa Kasım ve Hıdrellez aylarında defterleri hazırlanarak tahsil olunurdu. Bu defterlere Tevziât Defterleri² veya Salyâne Defterleri adı verilmiştir. Tevziât Defterleri'ne o bölge halkının ödemesi lâzım gelen memleket masrafı, oradan gelip-geçen memurların menzil ücretleri ile kaldıkları müddet zarfında oluşan masrafları, vali, mütesellim ve voyvodalar ile köy muhtarlarının masrafları ve hükûmet konakları, kışlalar, köprüler ile su yollarının tamiri, inşası ve bedelleri kaydolunurdu.

Zehâir Defterleri, muhtelif mahallere havâic-i zaruriye (odun, kömür, un, et, vs.)nin temin ve sevki hususunda tutulan defterlerdir.

İhtisab Defterlerinde, afyon, harir, revgan-ı zeyt, kumaş, sahtiyan vb. maddelerin üreti- miyle denetlenmesi ve bu suretle vurguncularla mücadele edilmesi, bu maddelerden “Darb-ı

¹ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. III, s. 316.

² SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 337.

Damga“, “Resm-i Mîzân“, “Resm-i İhtisab” gibi resmlerin alınması ve halkın zaruri ihtiyaçlarının karşılanması konularında kayıtlar mevcuttur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.TZEİ.d	1-32	1153-1275	1740-1858	32

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi			Hicrî	Miladi
1	Tevziât	1207-1208	1792-1793	17	Zehâir-i Rikâb	1203-1206	1788-1791
2		1208-1209	1793-1794	18		1204-1206	1789-1791
3		1209-1211	1794-1796	19	Zehâir	1209-1210	1794-1795
4		1211-1214	1796-1799	20		1210-1215	1795-1800
5		1249-1253	1833-1837	21		1215-1218	1800-1803
6		1253-1256	1837-1840	22		1218-1219	1803-1804
7		1249-1253	1833-1837	23		1219-1221	1804-1806
8	Mühimme-i Zehâir	1153-1162	1740-1749	24		1221-1224	1806-1809
9		1162-1169	1748-1755	25		1224-1229	1809-1813
10	Zehâir	1169-1172	1755-1758	26		1229-1238	1813-1822
11	Mühimme-i Zehâir	1172-1182	1758-1768	27		1238-1245	1822-1829
12		1182-1184	1768-1770	28		1245-1275	1829-1858
13	Zehâir	1190-1195	1776-1780	29	Esnaf	1236-1242	1820-1826
14		1195-1201	1780-1786	30		1242-1269	1826-1853
15		1201-1209	1786-1794	31	İhtisab	1242-1252	1826-1836
16	Zehâir-i Rikâb	1203-1204	1788-1789	32		1252-1252	1836

z. Yol ve Menzil Defterleri

Menzil, mânâ itibarıyla seyahat edenlerin geçtikleri, dinlendikleri, vasıta değiştirdikleri yer demektir.

Osmanlı Devlet teşkilatı nizamına göre, yabancı elçi ve bunların hizmetkârları ile yerli ve yabancı tüccarlara Osmanlı toprakları içerisinde seyahat edebilme izni olarak Divan tarafından verilen hükümleri ihtiva eder.

Yol ve Menzil Kalemî, menzillerden gelip-geçen ulakların her türlü masrafını görmek zorunda olan ahâlinin, bazı vergilerden muaf olduklarına dair hükümleri çıkarır. Menzillerde olan masraflar ve menzillerdeki masrafları karşılayan halkın durumu ile ilgilenirdi.

Menzillerde, ulaklara verilen bârgirlerin in'amât ücretleri, ulakların taşıdıkları ahkâm ve bunların taşıırken kullandıkları yollar, seferden veya avdan dönüşte menzillerde bulundurulması gereken arpa, saman, ot vs. zahire tayinatının cinsleri ve miktarları, seferden dönüşte ordunun ihtiyacı olan zehâir tayinatının hazırlanması, menzillerde bulundurulması gereken tayinatın tertibi ile ilgili işler bu kalemin vazifesidir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVN.YML.d	1015-1017	1178-1207	1765-1792	3

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Miladi
1015	Menzil	1178-1179	1765
1016		1195-1206	1781-1792
1017		1206-1207	1791-1792

2. TAHVİL (NİŞAN) KALEMİ DEFTERLERİ

Tahvil, sefere iştirak etmemek veya ölüm sebepleriyle mahlûl kalan timar ve zeâmetlerin başka birine tevcihi yerine kullanılan bir tabirdir.

Tahvil Kalemî, merkezden tayin edilen büyük memurlar ile mahlûl timar ve zeâmetlerin tevcihine dair olan kayıtları tutup tezkire ve vesikaları yazan kalemin adıdır. Bu kaleme Nişan Kalemî veya Kese Kalemî de denirdi¹.

Birinci sınıf şehir hâkimlerinden olan mevalî denilen vilayet kadılarının, vezir, beylerbeyi ve sancakbeyinin beratları ile zeâmet ve timar kayıtları burada tutulurdu. Bu defterlerin muhtevaları şu şekildedir:

1. Vezir, beylerbeyi ve sancakbeyi beratları ile bunlara verilmesi şart ve vazife icrâsını mutazammın olan tevcih fermanları.
2. Mahlûl timar ve zeâmetlerin tevcihine ait olan tahvil hükümleri, yani tahvil tezkireleri.
3. Mülknâme ve muafnâmelere ait emr-i âlî ve beratlar.
4. Muhtelif konulara dair vârid olan sualler ve iktizâlar.

Tahvil Kalemî'ndeki muamelât, Tahvil kesedarı denilen müdür ve onun yardımcısı durumdaki mümeyyiz ile mübeyyiz ve mülâzım adı verilen memurlar tarafından yerine getirilirdi.

Mahlûl zeâmet ve timar tevcihi hususunda Divan'a gelen arz önce derkenar olmak üzere Defterhâne'ye gider, Defterhâne'den derkenar olunarak Divan'a gelen arz üzerine *mucebince tevcih olunmak buyruldu* yazılıp Tahvil Kalemî'ne gönderilir, bu kalemde tahvil hükmü yazılır, bu hükme binâen de Defterhâne'den berat tezkiresi verilir ve son olarak Divan Kalemî'nde bunun beratı yazılırdı.

Nişan Kalemî, ibtidâ, terakkî, istihdam, cebelü, tahvil, mülâzemet ve mütesellim hükümleri de verirdi.

a. Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {NŞT.d	1062-1451/25	977-1249	1570-1834	419

b. Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (2)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.NŞT.d	1-86	1024-1335	1615-1916	95

¹ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c.III, s. 381.

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Atik Divan	1024-1029	1615-1619
2	Atik Vüzerâ	1108-1183	1696-1769
3	Haleb Atik	1130-1221	1717-1806
4	Mısır	1147-1160	1734-1747
5	Atik Kaza	1144-1315	1731-1897
5M	Mükerrer	1152	1739
6	Sivas Atik	1157-1254	1744-1838
7	Anadolu Ordu	1157-1254	1744-1838
8	Sânî-i Anadolu	1159-1257	1746-1841
9	Sâlis-i Anadolu	1159-1257	1744-1841
10	Atik Sâlis-i Anadolu	1160-1255	1747-1839
11	Atik Mısır	1160-1229	1747-1813
12	Atik Sâni-i Anadolu	1160-1256	1747-1840
13	Atik Divan	1162-1191	1845-1777
14	Maraş	1167-1255	1753-1839
15	Atik Karaman	1167-1255	1753-1839
16	Sancak	1169-1191	1755-1777
17	Sânî-i Rumeli	1170-1255	1756-1839
18	Mahlûl Anadolu	1173-1256	1759-1840
18M	Anadolu	1169-1256	1755-1840
19	Evvel-i Erzurum	1173-1259	1759-1843
19 M	Sânî-i Erzurum	1238-1240	1823-1825
20	İmâmet, Hitâbet, Nişân-ı Hümâyûn	1174-1229	1760-1813
21	Eşkinî-i Sâni, Atik Şurût	1177-1242	1762-1826
22	Salyâne	1118-1210	1706-1795
23	Evvel-i Rumeli	1173-1257	1759-1841
23 M1	Evvel-i Rumeli (Mükerrer)	1180-1256	1776-1840
23M2	Mükerrer	1181-1191	1767-1777
24	Atik Mahlûl-i Sânî-i Rumeli	1182-1256	1768-1840
25	Atik Özi	1183-1257	1769-1841
26	Şerh	1189-1272	1775-1855
27	Sâlis-i Rumeli	1190-1256	1776-1840
28	Mahlûl Bosna, Hersek, İzvornik, Kilis	1183-1247	1769-1831
29	Nişân-ı Hümâyûn	1196-1211	1781-1796
30	Divan	1194-1273	1780-1856
31	Müstahfiz-ı Rumeli	1197-1321	1782-1903
32	Atik Müstahfiz-ı Anadolu	1202-1236	1787-1820
33	Ordu-yı Hümâyûn	1202-1206	1787-1791
34	Atik Karaman	1167-1257	1753-1841
35	Atik Ulemâ	1207-1243	1792-1827
35M	Atik Cezâir	1201-1247	1786-1831

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
36	Kaza	1215-1256	1800-1840
37	Ordu-yı Rumeli	1202-1228	1787-1813
38	Defter-i Anadolu ve Rumeli	1221-1228	1806-1813
39	Atik Vüzerâ	1253-1268	1837-1851
40	Humbaracı	1229-1242	1813-1826
41	Salyâne	1229-1255	1813-1839
42	Nişân-ı Hümâyûn	1229-1258	1813-1842
43	Menşûr	1229-1329	1813-1911
44	Atik Sivas, Müs- tahfiz-ı Anadolu	1239-1327	1823-1909
45	Atik Nizam	1211-1263	1796-1846
46	Atik Lağımçı	1141-1252	1728-1836
46M1	Humbaracı	1242-1253	1826-1837
46M2		1241-1243	1825-1827
47	Lağımçı	1243-1253	1827-1837
48	Adana	1242-1257	1826-1841
49	Atik Mahlût	1243-1259	1827-1843
50	Atik Paşa	1245-1254	1829-1838
51	Anadolu	1249-1258	1833-1842
52	Atik Kaza	1252-1272	1836-1855
53	Atik Vüzerâ	1215-1228	1800-1813
53M	Karaman Mahlût (Karaman, Konya, Niğde, Kayseriye, Kır- şehir, Aksaray, Beyşeh- ri, Erzurum)	1256-1280	1840-1861
54	Atik Cezâir	1256-1278	1840-1861
55	Sânî-i Rumeli	1256-1281	1840-1864
56	Haleb	1256-1276	1840-1859
57	Tersâne-i Âmire	1256-1279	1840-1862
58	Evvel-i Maraş, Anadolu	1256-1278	1840-1861
59	Evvel-i Rumeli	1256-1278	1840-1861
60	Sânî-i Anadolu	1256-1278	1840-1861
61	Sudûr-ı İzâm, Mevalî Kadılar	1256-1292	1840-1875
61	Şurût	1320-1329	1902-1911
62	Eyalet-i Özi	1256-1278	1840-1861
63	Sivas Atik ve Kâtib	1258-1278	1842-1864
64	Nişân-ı İmâret ve Hitâbet	1259-1279	1843-1862
65	Vüzerâ	1269-1885	1852-1868
66	Tahvil	1274-1335	1857-1916
67	Anadolu	1279-1319	1862-1901
68	Rumeli	1279-1312	1862-1894
69	Mahlût Defter	1279-1299	1862-1881
70	Vüzerâ	1285-1293	1868-1876
71	Rumeli Askerî Mektebi ve Harbiye Bölüğü Mirimîranlık	1288-1324	1871-1906

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
72	Atik Vüzerâ	1292-1315	1875-1897
73	Vüzerâ-yı İzâm	1292-1306	1875-1888
74		1206-1312	1791-1894
75	Vüzerâ-yı İzâm ve Vükelâ-yı Fihâm Hazarâtı	1313-1325	1895-1907
76	Ulemâ-yı Kirâm ve Sudûr-ı İzâm	1315-1326	1897-1908
77	Zeâmet, Gedik, Timar	1322-1327	1904-1909
78	Menşûr-ı Hümâyûn	1320-1326	1902-1908
79	Vüzerâ-yı İzâm ve Vükelâ-yı Fihâm Hazarâtı	1321-1331	1903-1912

Defter Nu.	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
80	Anadolu Vilayet Fihrist	1302-1320	1884-1902
81	Vilayet-i Kara- dağ, Nevâhi-yi Râbia	1302-1320	1884-1902
82	Vilayet-i Hüdavendigâr	1302-1320	1884-1902
83	Berât-ı Âlî	1312-1319	1894-1901
84	Tahvîl-i Nizam	1144-1316	1731-1898
85	Tahvil Kalemi Umum Fihristi	1145-1315	1732-1897
86	Muharrerât-ı Umumiye Müzekkire	1316-1335	1898-1916

c. Kamil Kepeci Fonu'ndaki Tahvil (Nişan) Kalemi Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	281-663M-2, 697-702, 7501-7514, 7530-7531	904-1317	1498-1899	406

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
281	Belgrad, Argirikası, Del- vine vs. Kalelerin Muha- fizlarına ait Timar Defteri	921	1515-1516
281M	İzvornik'deki Haslarla Timar ve Timarın Mufassal Kayıtları	925	1519
282	Saraybosna Kazası'nın Timar Kayıtları	936	1529-1530
283	Bosna'nın Timar Kayıtları	937	1530-1531
284	Maraş Livası'ndaki Timara Dahil Ocakların Ruznamçesi	952	1545-1546
285	Paşa, Selanik, Bosna, Mora, Niğbolu, Ohri, Avlonya, Üsküp, Sofya Livalarının Timarlıları Mevzuat Defteri	952	1545-1546
286	Rodos Cezîresi Livası İcmâl Defteri	954	1547-1548
287	Kayseri, Konya, Tarsus, Niğde, İçel, Beyşehir ve Karaman Sipahilerinden Van Seferi'ne Varmayanların Esâmisi	955	1548-1549
288	Terakkî Verilen Sipahilerin Esâmisi	956	1549
289	Muharebe ve Muhasaralarda Hizmet ve Yoldaşlıkta Bulunan Timar ve Timar Erbâbı	961	1553-1554

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
290	Karaman Sipahilerinden Nahçıvan Seferi'nde Yoldaşlıkta Bulunup Terakkîye Müstehak Olanların Mevcudu	961	1553-1554
291	Kütahya Livası Sipahilerinin Yoklaması	961	1553
292	Nahçıvan Seferi'ndeki Sipahilerin Yoklaması	961	1553-1554
293	Âdilcevaz, Mardin vb. Livalardaki Sipahilerin Timarları	964	1556-1557
294	Sigetvar Seferi'nde Bulunanların Yoklaması	964	1556-1557
295	Karesi ve Hüdavendigâr Livalarının Mevcudât Def.	966	1558-1556
296	Anadolu ve Rumeli Vilayetleri Sipahilerinin Mevcutları	967	1559-1560
297	Van Livası Sipahilerinin Yoklaması	974	1566-1567
298	Budin Vilayeti Mîr-i Mîrân Çavuşlarıyla Timar Kâtiplerinin ve Sefer Katılan Züemâ ve Tima- rın Yoklaması	974	1566-1567
299	Sigetvar Seferi'nde Bulunan Karaman Sipahilerinin ve Çavuşlarının Yoklaması	974	1566-1567

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
300	Rodos Muhafazasında Bulunan Sipahilerin Yoklaması	975	1567-1568
301	Rodos Muhafazasında Bulunmayan Sipahilerin Yoklaması	975	1567-1568
302	Sivas, Bozok, Divriği, Arapgir Sipahilerinin Yoklaması	978	1570-1571
303	Tırhala ve Ağrıboz Livalarının Yoklaması	979	1571-1572
304	Rumeli Vilayeti Timar Tevcihâtı	979	1571-1572
305	Akşehir, Niğde, Konya, Kırşehir, Beyşehir vb. Livalardaki Sipahilerin Yoklaması	979	1571-1572
306	Donanmada Bulunan Züemâ ve Timarın Yoklaması	980	1572-1573
307	Kale Muhafazalarında ve Donanmada Bulunan Züemâ ve Timarın Yoklaması	980	1572-1573
308	Rumeli Çavuşlarının Defteri	980	1572-1573
309	Harput Livası'nın Timar Defteri	982	1574-1575
310	Rumeli Vilayeti Züemâ ve Timar Yoklaması	982	1574-1575
311	Halkulvad Seferi'ne Gelmeyen Züemâ ve Timarların Yoklaması	982	1574-1575
312	Teke Livası ve Anadolu Eyaleti Timar Yoklaması	983	1575-1576
313	Musul Livasıyla Seferde Bulunan Timar ve Timar Sahipleri	983	1575-1576
314	Yoldaşlıkta Bulunanların Taltif İnhâları	983	1575-1576
315	Vilayet-i Zülkadiriye'nin Timar Yoklaması	987	1579-1580
316	Yoldaşlıkta Bulunanların Taltif İnhâları	987	1579-1580
317	Timar Tevcihâtı	987	1579-1580
318	Anadolu Vilayeti Çavuşları	989	1581
319	Sivas, Amasya, Bozok, Arapgir, Divriği, Kastamonu, Niğbolu Timar ve Timar Yoklaması	990	1582
320	Siyavuş, Sinan, Mehmed ve Osman Paşaların Adamlarının Timarlarıyla Niğde, Kırşehir, Aksaray, Beyşehir, Kayseriye Livalarındaki Timar Sahipleri	990	1582

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
321	Anadolu Çavuşları	990	1582
322	Muhtelif Yerlerdeki Timar Tevcihâtı	991	1583
323	Semendire Livasındaki Timarların Kayıtları	991	1583
324	Timar Mahlûlâtı	992	1584
325			
326	Hizmetleri Görülenlerin İnhâları	992	1584
327	Timar Tevcihâtı	992	1584
328			
329	Yoldaşlıkta Bulunanlar	993	1585
330	Rumeli Timarlarının İcmâli	994	1585-1586
331	Rumeli Züemâ ve Sipahiyân Yoklaması	994	1585-1586
332	Eyalet-i Anadolu'daki Vefayâtın Kuyûdâtı	996	1587-1588
333	Züemâ ve Timarlıların Yoklaması	996	1587-1588
334	Mahlûl Kaydı	997	1588-1589
335			
336	Budin, Hüdavendigâr vb. Livalardaki Timar Tevcihâtı	998	1589-1590
337	Rumeli Timar Tevcihâtı	998	1589-1590
338	Timar Tevcihâtı	998	1589-1590
339			
340			
341	Anadolu Mahlûlâtı	991	1583
342	Bazı Beylerin Adamlarının Timarları	1003	1594-1595
343	Timar Tevcihâtı	1004	1595-1596
344			
345			
346	Dergâh-ı Âli Çavuşlarının Timarları	1005	1596-1597
347	Tur Muharebesi'nden Firar Edenler	1005	1596-1597
348	Timar Tevcihâtı	1006	1597-1598
349			
350			
351	Nuh ve Murad Paşalarla Hamdullah Bey vesairenin Adamlarının Timarları	1008	1599-1600
352	Rumeli ve Anadolu Mahlûlât Kayıtları	1011	1602-1603
353	Hamid Livası'nın Timarları	1012	1603-1604
354	Timar Tevcihâtı	1013	1604-1605
355			
356	Seferdeki Timar Tevcihâtı	1018	1609-1610

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
357	Timar Tevcihâtı	1019	1610-1611
358		1019	1610-1611
359		1019	1610-1611
360		1021	1612-1613
361		1023	1614-1615
362		1023	1614-1615
363	Anadolu Mahlûlâtı	1024	1615
364	Timar	1026	1617
365	Serdar Halil Paşa'nın Şark Seferi'nde Bıraktığı Timar Sahipleri	1027	1617-1618
366	Rumeli Mahlûlâtı	1028	1618-1619
367	Timar Tevcihâtı	1029	1619-1620
368	Seferde Bulunmayanların Timarlarının Ali Paşa Zamanında Diğerlerine Tevcihi	1029	1619-1620
369	Timar Tevcihâtı	1030	1620-1621
370	Muhtelif Timar Kaydı	1030	1620-1621
371		1031	1621-1622
372		1031	1621-1622
373		1033	1623-1624
374	Anadolu Timar Ahkâmı Pusulaları	1033	1623-1624
375	Timar Tevcihâtı	1033	1623-1624
376	Anadolu, Karaman, Rum, Erzurum, Trabzon ve Zülkadiriye Eyaletleri Timar Kayıtları	1034	1624-1625
377	Timar Tevcihâtı	1034	1624-1625
378	Ankara Livası'nın Timarları	1036	1626-1627
379	Anadolu Mukarrer Defteri	1036	1626-1626
380	Rumeli Eyaleti Timarları	1036	1626-1627
381	Timar Mahlûlâtı	1036	1626-1627
382	Rumeli Timar Tevcihâtı	1037	1627-1628
383	Timar Tevcihâtı	1038	1628-1629
384		1038	1628-1629
385		1041	1631-1632
386	Rumeli Timar Tevcihâtı	1042	1632-1633
387	Rumeli Timar ve Timarlarının Bayram Paşa Tarafından Tahsisi	1042	1632-1633
388	Selâtin Peştemallıklarına İlhak Olunan Kılınç, Timar ve Timarlardan Erbâb-ı İstihkaka Bayram Paşa Marifeti ile Tevcih Olunanlar	1042	1632-1633
389	Rumeli Timar Tevcihâtı	1042	1632-1633
390	Timar Tevcihâtı	1042	1632-1633
391		1042	1632-1633
392	Timar Tevcihâtı	1043	1633-1634
393		1043	1633-1634

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
394	Vezir Mustafa Paşa Zamanına Ait Rumeli Timar Pusula Kaydı	1043	1633-1634
395	Timar Tevcihâtı	1044	1634-1635
396	Rumeli Timar Tevcihâtı	1046	1636-1637
397	Timar Tevcihâtı	1046	1636-1637
398	Pusula Kaydı	1049	1639-1640
399	Timar Tevcihâtı Tezkire Kaydı	1052	1642-1643
400	Timar Tevcihâtı	1054	1644-1645
401	Rumeli Mahlûlâtı	1055	1645-1646
402	Timar Tevcihâtı	1058	1648
403		1059	1649
404	Anadolu ve Rumeli Muhtelif Defteri	1059	1649
405	Timar Tevcihâtı	1059	1649
406		1059	1649
407	Anadolu, Karaman, Sivas, Haleb ve Adana Eyaletleri Mukarrer Defteri	1059	1649
408	Anadolu Eyaleti'nin Gelmedik ve Firâr Edenlerin Kaydı	1062	1651-1652
409	Gazi Hüseyin Paşa'nın Timar Tevcihâtı	1062	1651-1652
410	Timar Tevcihâtı	1062	1651-1652
411	Rumeli Eyaleti Muhtelif Defteri	1062	1651-1652
412	Rumeli Mahlûlâtı	1062	1651-1652
413	Rumeli'nin Gelmedik ve Firar Edenler	1062	1651-1652
414	İskenderiye Livası'nda Bir Timarın Kaydı	1063	1652-1653
415	Maraş Eyaleti'nin Timar Defteri	1063	1652-1653
416	Rumeli'nin Timarları	1063	1652-1653
417	Timar Tevcihâtı	1063	1652-1653
418	Haleb ve Adana Eyaleti'nin Mukarrer Defteri	1064	1653-1654
419	Rumeli'nin Timar Tevcihâtı	1064	1653-1654
420	Timar Tezkire Defteri	1064	1653-1654
421	Timar Tevcihâtı	1066	1655-1656
422	Anadolu, Karaman, Sivas, Maraş, Haleb, Adana, Van, Erzurum, Kars, Çıldır, Batum, Bağdad ve Şehrizer Eyaletlerinin Mukarrer Def.	1066	1655-1656
423	Saruhan'ın Görδος Kazasındaki Timarlar	1067	1656-1657

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
424	Bozcaadası Mukarrer Defteri	1067	1656-1657
425	Kadılık Tevcihâtı	1067	1656-1657
426	Anadolu Eyaleti Timar Tevcihâtı	1068	1657-1658
427	Timar Tevcihâtı	1069	1658-1659
428		1069	1658-1659
429		1069	1658-1659
430	Vezir Mustafa Paşa'nın Timar Tevcihâtı	1069	1658-1659
431	Rumeli, Budin, Bosna, Özi, Tımişvar, Kanije ve Eğri'deki Mahlûl Timarlar	1070	1659-1660
432	Anadolu, Karaman, Halep ve Adana Eyaletlerinin Timar Tevcihâtı	1070	1659-1660
433	Mânde Defteri	1070	1659-1660
434	Erdel Seferi'ne Memur Olanlar, Eyalet ve Elviyelerin Tevcihleri, Cebeltü ve Defterli Kayıtları	1070	1659-1660
435	Anadolu, Karaman, Sivas, Halep ve Adana Eyaletlerinden Sefere Gelmeyenlerin Kayıtları	1070	1659-1660
436	Anadolu, Halep, Sivas, Adana ve Karaman Eyaletlerinin Mukarrer Def.	1070	1659-1660
437	Tevkiî Cafer Bey'in Hasları	1072	1661-1662
438	Timar Tevcihâtı	1075	1664-1665
439		1075	1664-1665
440		1076	1665-1666
441	Timar Mahlûlât Kaydı	1077	1666-1667
442	Timar Tevcihâtı	1079	1668-1669
443	Anadolu, Sivas ve Karaman Timar Tevcihâtı	1079	1668-1669
444	Cezayir Kalemî, Rumeli Tarafı Mahlûlü	1079	1668-1669
445	Teke, Vulçitrın, Elbasan, Delvine, Timar kayıtları; Kengiri, Menteşe, Aydın, Karesi ve Sultanönü Livalarının Timar Tevcihâtı	1079	1668-1669
446	Karaman Eyaletinde Ali Paşa'nın Timar Kaydı	1083	1672-1673
447	Budin, Şimontorna, İstol, Belgrad, Estergon, Sirem, Semendire, Segedin, Hatvan, Şigetvar, Filek, Solnuk, Pojega, Tımişvar, Lipova, Bosna, Klis-i Bosna, Izvornik, Vardar, Uyvar timar kayıtları	1088	1677-1678

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
448	Ömer Paşa Zamanındaki Şüregel Livası Ruznamçesi	1088	1677-1678
449	Timar Tevcihâtı	1093	1682
450	Özi Eyaleti Mahlûlât ve Muhtelif Defteri	1095	1683-1684
451	Timar Tevcihâtı	1095	1683-1684
452	Hersek Timar Kayıtları	1098	1686-1687
453	Anadolu Muhtelif Kayıtları	1099	1687-1688
454	Gedikli Dergâh-ı Âli Müteferrika ve Çavuşları ve Kâtip ve Şâkirdleri	1099	1687-1688
455	Anadolu Muhtelif Defteri	1099	1687-1688
456	Sadrazam İsmail Paşa ve Reisülküttâb Şemsi Efendi Zamanındaki Timar Tevcihâtı	1099	1687-1688
457	Anadolu Eyaleti Mukarrer Defteri	1099	1687-1688
458	Karahisar-ı Şarkî Livası Müstahfızları	1100	1688-1689
459	Anadolu Mahlûlâtı	1100	1688-1689
460	Timar Tevcihâtı	1102	1690-1691
461	Halil Paşa Zamanındaki Anadolu Mahlûlâtı	1102	1690-1691
462	Rumeli Eyaleti Mahlûlât Defteri	1103	1691-1692
463	Vezir-i A'zam Ali Paşa Zamanındaki Tevcihât	1103	1691-1692
464	Rumeli'deki Gedikli Müteferrikalar, Çavuşân ve Divan-ı Hümâyûn ve Defter-i Hakanî Kâtibleri ve Şâkirdleri	1104	1692-1693
465	Timar Tevcihâtı	1104	1692-1693
466	Rumeli ve Anadolu Muhtelif Defteri	1104	1692-1693
467	Amasya, Teke, Balis, Adana, Kilis, Alâiye, Vize, Delvine, Ohri, Sofya, Köstendil, Bolu, Tarsus, Bozok, Kırkkilise, Saruhan, Makri, Kastamonu, Sivas ve Menteşe Livaları Cedid Timar İcmâli	1105	1693-1694
468	Ankara ve Canik Alaybeyilerinin Tatbik Mühürleri	1105	1693-1694
469	Timar İcmâl Defteri	1105	1693-1694
470	Niğbolu, Gümülçine, Edirne, Divriği, Sis, Silistre ve İçil Livalarının Cedid Timar İcmâli	1105	1693-1694
471	Çorum Livasının Cedid Timar İcmâli	1105	1693-1694

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
472	Sadrazam Mustafa Paşa Zamanındaki Belgrad Serdengeçtileri	1105	1693-1694
473	Ankara, Vulçitrın, Aydın, Germen ve Üzeyr Livalarındaki Cedîd Timar İcmâli	1105	1693-1694
474	Kocaeli Livası'ndaki Timar ve Timarların Fûruhtu	1106	1694-1695
475	Üzeyr Livası'ndaki Hâss-ı Hümâyûn	1106	1694-1695
476	Timar Tevcihâtı	1106	1694-1695
477	Mizistre Livası'nın Cedîd Timar İcmâli	1106	1694-1695
478	Timar Kayıtları	1106	1694-1695
479	Trabzon Eyaleti Timar Tevcihâtı	1106	1694-1695
480	Erzurum, Diyarbakır, Şam ve Trabzon Eyaletleri Mahlûlât Def.	1106	1694-1695
481	Ruha Timar Kayıtları	1106	1694-1695
482	Rumeli Vilayetindeki Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelüleri	1106	1694-1695
483	Karaman Eyaleti'nin Yoklaması	1106	1694-1695
484	Maraş Eyaleti Timar Tevcihâtı	1106	1694-1695
485	Anadolu Eyaleti Timar Tevcihâtı	1106	1694-1695
486	Trabzon Livası Timar Tevcihâtı	1106	1694-1695
487	Harput Kazası'nın Züemâ ve Erbâb-ı Timarından Tahsil Olunan Bedeliye	1106	1694-1695
488	Karaman ve Sivas Eyaletlerinin Timar Tevcihâtı	1107	1695-1696
489	Adana'daki Hâss-ı Hümâyûn	1107	1695-1696
490	Anadolu Eyaleti'ndeki Sıbyan ve Mütেকâidîn Kayıtları	1107	1695-1696
491	Timar Tevcihâtı	1107	1695-1696
492	Anadolu ve Rumeli Dergâh-ı Âli Mütedeferrikaları, Kâtibân ve Şâkirdân-ı Divan-ı Hümâyûn'un Timarları	1108	1696-1697
493	Diyarbakır Eyaleti'nin Züemâ ve Erbâb-ı Timar Bedelîyeleri	1109	1697-1698
494	Miralay Defteri	1109	1697-1698
495	Divriği Cebelü, Sıbyan, Mütেকâidîn Züemâ ve Erbâb-ı Timar Bedelîyeleri	1109	1697-1698

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
496	Timar Tevcihâtı	1111	1699-1700
497	Eyüb Paşa Zamanında Beyşehirli Timar Tezkireleri	1112	1700-1701
498	Timar Tevcihâtı	1112	1700-1701
499		1114	1702-1703
500		1120	1708-1709
501	Anadolu Mahlûlât Defteri	1121	1709-1710
502	Anadolu ve Rumeli'deki Mütেকâidîn ve Sıbyandan Timarlarından Aynı Cebelü Alınması	1123	1711-1712
503	Rumeli Eyaleti Muhtelif Defteri	1123	1711-1712
504	Rumeli Eyaleti Tekâüdleri	1123	1711-1712
505	Anadolu Eyaleti Mahlûlâtı (Nehr-i Prut'ta Yazılmış)	1123	1711-1712
506	Serasker Abdi Paşa ve Reisülküttâb Mehmed Sırrı Efendi Zamanında Karaman ve Adana Eyaletlerindeki Timarların Tevcihi	1125	1713
507	Sirem ve Semendire'nin Tahvilâtı	1125	1713
508	Sivas ve Haleb Eyaletleri Mahlûlâtı	1125	1713
509	Rumeli Eyaleti Serasker Abdi Paşa ve Reisülküttâb Mehmed Sırrı Efendi Zamanlarında Timar Tevcihâtı	1125	1713
510	Rumeli, Özi, Bosna, Belgrad, Tımsıvar, Kıbrıs ve Cezâir Eyaletlerinin İbtidâsı	1126	1714
511	Haleb Eyaleti Züemâ ve Erbâb-ı Timarından Sancağında Sâkin Olanlarla Olmayanlar	1126	1714
512	Musul Sancağı'nın Yoklaması	1127	1715
513	Yanya Livası'nın Yoklaması	1127	1715
514	Tersâne'ye Ait Olan Cezâir Eyaleti Timar Tevcihâtı	1127	1715
515	Cebelü	1127	1715
516	Timar Tevcihâtı	1128	1715-1716
517		1128	1715-1716
518		1129	1716-1717
519	Muhtelif Rikâb Defteri	1129	1716-1717
520	Timar Tevcihâtı	1129	1716-1717
521		1129	1716-1717
522	Anadolu Mahlûlât ve Muhtelif Defteri	1129	1716-1717
523	Mora Ceziresi'nin Timarı	1129	1716-1717
523M	Eyalet, Voyvodalık, Sancak ve Alaybeyilik Defteri	1129-1142	1716-1730

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
524	Anadolu Mahlûlât ve Muhtelif Defteri	1130	1717-1718
525	Kengiri ve Canik Livası'nın Yoklaması	1130	1717-1718
526	Mizistre Livası'nın Timarı	1130	1717-1718
527	Kütahya, Hüdavendigâr, Saruhan, Aydın, Bolu, Kastamonu, Karahisâr-ı Sahib, Menteşe, Hamid, Teke, Karesi, Sultanönü, Ankara ve Kengiri Livaları Timar Tevcihâtı	1130	1717-1718
528	Ahmed Paşa Zamanındaki Muhtelif Tahvilât Kayıtları	1131	1718-1719
529	İzbornik Livası Timarları	1138	1725-1726
530	Timar Tevcihâtı	1143	1730-1731
531	Anadolu Eyaleti Timarları	1145	1732-1733
532	Gence Eyaleti Timar İcmâli	1145	1732-1733
533	Köprülüzade Abdullah Paşa ve Reisülküttâb İzzî Süleyman Efendi'nin Tahvilât Kayıtları	1146	1733-1734
534	Üsküp, Ohri, Köstendil, Debre, Çirmen ve Kırkkilise Sancaklarının Müttekâidîn ve Cebelüleri	1146	1733-1734
535	Rumeli Eyaleti Sıbyanı	1146	1733-1734
536	Niğbolu Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1147	1734
537	Karaman Eyaleti Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1148	1735
538	İnebahtı Livası Timarları	1148	1735
539	Kastamonu Livası Züemâ ve Erbâb-ı Timar Bedeliyesi	1149	1736-1737
540	Hüdavendigâr Livası Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1149	1736-1737
541	Bosna Livası'nın Timar İcmâli	1149	1736-1737
542	Mora Ceziresindeki Livaların Erbâb-ı Timar ve Züemânın Bedeliyeleri Muhasebesi İcmâli	1150	1737-1738
543	Bender Canibi Alaybeyliği Defteri	1152	1739-1740
544	Akşehir, Aksaray, Kırşehir, Kayseriye, Beyşehir, Niğde, Konya ve Üsküp Livalarının Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1152	1739-1740
545	Alaybeylik	1152	1739-1740
546		1153	1740-1741

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
547	Aydın Livası Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1154	1741-1742
548	Maraş, Malatya, Kars ve Ayntab Livalarının Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1154	1741-1742
549	Timar Tevcihâtı	1154	1741-1742
550	Bolu Livası Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1155	1742-1743
551	Timar Tevcihâtı	1157	1744-1745
552	Haleb Eyaleti Cebelü Defteri	1157	1744-1745
553	Sivas ve Maraş Eyaletleri Timarları	1158	1745
554	Hüdavendigâr Livası Müttekâidîn Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1159	1746
555	Anadolu Eyaleti Timar Tevcihâtı	1159	1746
556	Timar Tevcihâtı	1159	1746
557	Erzurum Muhtelifesi	1159	1746
558	Erzurum, Bayburd, Erzincan ve Tercan Timar Tevcihâtı	1159	1746
559	Karahisar-ı Şarkî'de Bir Timarın Kaydı	1159	1746
560	Anadolu Eyaleti Timar Tevcihâtı	1159	1746
561			
562	Erzurum ve Kars Eyaletleri Timar Tevcihâtı	1159	1746
563	Timar Tevcihâtı	1159	1746
564	Üsküp Timar Kayıtları	1160	1747
565	Kütahya ve Alacahisar Livası Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1161	1748
566	Paşa Livası Sol Kol Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1162	1748-1749
567		1164	1750-1751
568	Adana Eyaleti Timar Tevcihâtı	1166	1752-1753
569	Kütahya, Saruhan, Karesi ve Hüdavendigâr Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1168	1754-1755
570	Hüdavendigâr Livası Sıbyan ve Müttekâidîn Cebelü Bedeliyesi	1169	1755-1756
571	Anadolu Timar Tevcihâtı	1170	1756-1757
572	Üsküp Livası Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1172	1758-1759
573	Alaybeyliği	1174	1760-1761
574	Niğde Livası Müttekâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1174	1761

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
575	Bolu, Kastamonu ve Kengiri Mütেকâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1176	1762-1763
576	Erzurum Cebelü Bedeliyesi	1177	1763-1764
577	Paşa Livası Mütেকâidîn ve Sıbyan Cebelü Bedeliyesi	1181	1767
578	Kastamonu, Bolu, Ankara ve Kengiri Livaları Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1182	1768
579	Bender Kalesi'nde Bulunan Tımar Sahipleri ile Züemânın Yoklaması	1182	1768-1769
580	Maraş Livası'nın Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1185	1771-1772
581	Niğbolu Livası'nın Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1185	1771-1772
582	Rumeli Valisi Abdi Paşa'nın Hacıoğlu Pazarı'nda Yaptığı Tımar Sahipleriyle Züemâsının Yoklaması	1186	1772-1773
583	Malatya ve Maraş Livaları Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1187	1773
584	Üsküp ve Köstendil Livalarının Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyeleri	1189	1775-1776
585	Kars (Maraş) Livası'nın Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyeleri	1189	1775-1776
586	Hotin Seferi'ne Memur Rumeli Eyaleti Şartlı ve Mütেকâidleri	1190	1776-1777
587	Sivas, Saruhan, Ayntab ve Selanik Livası Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1190	1776-1777
588	Bolu Livası Tımar İcmâli	1190	1776-1777
589	Bolu Livası'nın Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1191	1777
590	Ayntab ve Malatya Livalarının Tımar Tevcihine Dair Yazılan Ahkâm	1191	1777
591	Tımar Tevcihâtı	1191	1777
592	Özi Muhafazasına Memur Züemâ ve Erbâb-ı Tımarın Yoklaması	1192	1778
593	Tımar Tevcihâtı	1194	1780
594	Yanya Livası Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1196	1781-1782

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
595	Bolu, Kastamonu, Ankara ve Kengiri Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1197	1782-1783
596	Anadolu Eyaleti'nin Eşkinci Züemâ ve Erbâb-ı Tımarının İsmail Cânibine Memur Olduklarına Dair Cebelü Defteri	1197	1782-1783
597	Tımar Tevcihâtı	1198	1783-1784
598	Niğbolu Sancağı'nın Eşkinci, Züemâ ve Erbâb-ı Tımarının Özi'ye Memur Olduklarına Dair Cebe Defteri	1198	1783-1784
599	Gedikli Divan-ı Hümâyûn Kâtipleri Tımarları	1199	1784-1785
600	Haleb ve Kilis Livalarının Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1199	1784-1785
601	Karahisar-ı Sahib, Saruhan ve Hüdavendigâr Sancaklarının Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1199	1784-1785
602	Kırkkilise, Vize, Çirmen, Beyşehir, Akşehir ve Kayseriye Livalarının Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1202	1787-1788
603	Tımar Tevcihâtı	1203	1788-1789
604	Menteşe ve Kütahya Livaları Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1203	1788-1789
605	Niğbolu'daki Tımarın Kaydı	1204	1789-1790
606	Seferde Bulunan Tımar Mülâzımlarının Kayıtları	1204	1789-1790
607	Yanya ve Çirmen Livalarının Sıbyan ve Mütেকâidîn Cebelü Bedeliyesi	1205	1790-1791
608	Ağrıboz Kalesi'nde Mevcut Bulunmayan Tımar Sahiplerinin İsimleri	1206	1791-1792
609	Midilli, İnebahtı, Karlılı ve Rodos Livalarındaki Tımar Sahiplerinin Mevcutları	1206	1791-1792
610	Belgrad Muhafazasında Bulunan Rumeli Eyaleti Erbâb-ı Tımar Mülâzımları Defteri	1206	1791-1792
611	Vefatlarıyla Vârissiz Kalan Bazı Tımarların Darbhâne'ye Zabtlarına Dair Ruznamçe-i Hümâyûn Suretleri	1206	1791-1792
612	Tımar Tevcihâtı	1206	1791-1792
613	Tımar Tevcihâtı	1207	1792-1793

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
614	Beyşehir Livası Sıbyan ve Müttekâid'in Cebelü Bedeliyesi	1207	1792-1793
615	Levent Çiftliği Teşkilatı için Tertip Olunan Timarlar	1208	1793-1794
616	Haleb'teki Bazı Timarların Hâss-ı Hümâyûn'a Tahsisleri	1208	1793-1794
617	Maraş Eyaleti'nin Timar Tevcihâtı	1208	1793-1794
618	Niğbolu Sancağı'ndaki Bir Timarın Ruznamçe-i Hümâyûnu	1209	1794-1795
619	Sahipleri Yoklamada Bulunmadıklarından Dolayı Mülâzımları Arzulonacak Timarlar	1211	1796-1797
620	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1212	1797-1798
621	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1213	1798-1799
622	Anadolu'daki Timar Mülâzımları	1213	1798-1799
623	Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne Ait Timarlar	1213	1798-1799
624	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1215	1800-1801
625	Kastamonu, Kengırı, Tarsus, Ankara ve Aydın Sancaklarındaki Bazı Timarların Kayıtları	1215	1800-1801
626	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1216	1801-1802
627	Ankara Sancağı'ndaki Bir Timarın Kaydı	1216	1801-1802
628	Divriği Sancağı'ndaki Bir Timarın Kaydı	1217	1802-1803
629	Sofya Sancağı'ndaki Sıbyan ve Müttekâid'in Cebelü Bedeliyesi	1217	1802-1803
630	Sahipsiz Timarların Kayıtları ve Başka Mahallere Tahsisleri	1218	1803-1804
631	Erzurum'daki Bir Timarın Kaydı	1218	1803-1804
632	Canik'teki Bir Timarın Kaydı	1219	1804-1805
633	Avlonya Livası'nda Bir Timarın Kaydı	1224	1809-1810
634	Hamid Sancağı'ndaki Bazı Timar Kayıtları	1225	1810
635	Karlılı Sancağı'ndaki Bir Timarın Kaydı	1225	1810
636	Teke Sancağı'ndaki Bir Timarın Kaydı	1228	1813

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
637	Selanik Sancağı'ndaki Bazı Timarların Kaydı	1228	1813
638	Rumeli Eyaleti vb. Mahallerde Sıbyan ve Müttekâid'in Cebelü Bedeliyesi	1228	1813
639	Rumeli Eyaleti'ndeki Timar Mülâzımlarının Tatbik Mühürleri	1229	1813-1814
640	Şahinci, Çakırcı vesaire Timarları	1231	1815-1816
641	Mehmed Vahid Paşa Tarafından Hamid Livasında Emanet Suretiyle Zabtolunan Timar ve Mukâtaât Hisseleri	1231	1815-1816
642	Nablus Sancağı'ndaki Timar Kayıtları	1232	1816-1817
643	Sivas Eyaleti'ndeki Timar Mülâzımları	1232	1816-1817
644	Sivas Eyaleti'ndeki Sıbyan ve Müttekâid'in Cebelü Bedeliyesi	1233	1817-1818
645	Ankara Livası'ndaki Timar Hisse Kaydı	1234	1818-1819
646	Paşa Livası'nda Sıbyan ve Müttekâid'in Cebelü Bedeliyesi	1235	1819-1820
647	Saruhan Livası'nda Timar Hisse Kaydı	1238	1822-1823
648	Rumeli'de Bazı Timar Kayıtları	1239	1823-1824
649	Anadolu Eyaleti Sıbyan ve Müttekâid'in Cebelü Kayıtları	1240	1824-1825
650	Biga, Gelibolu, Foça ve Suğla Sancakları'ndaki Timar Kayıtları	1241	1825-1826
651	Çirmen, Kırkkilise, Hüdevendigâr vesair Mahallerindeki Timar Kayıtları	1242	1826-1827
652	Anadolu ve Rumeli'deki Bazı Timar Kayıtları	1243	1827-1828
653	Yanya Livası'ndaki Bazı Timar Kayıtları	1247	1831-1832
654	Zabtolunan Bazı Timar ve Timarların Kayıtları	1248	1832-1833
655	Humbaracı, Lağımçı, Sıbyan ve Müttekâidlerinin Timarlarından Alınacak Nisf Hâsilât	1249	1833-1834
656	Bazı Timarların İhâlesi	1251	1835-1836
657			
658	Timar Bakâyâ Muhasebesi	1251	1835-1836
659	Mansûre Süvarisine İlhak Olunan ve Olunmayan Timarlar	1253	1837-1838
660	Tırhala Sancağı'ndaki Mukâtaât ve Timarlar	1254	1838-1839

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
661	Timar Tevcihi ve İlmühaber Kayıtları	1256	1840-1841
662	Konya'daki Bazı Timarların Hesabâtı	1258	1842-1843
663	Timar ve Timar Bedelâtı	1259	1843
697	Hersek Mirivâsının Has-larıyla Sipahilere Ait Timarların Kasım b. İsa'nın Emaneti ve Hayreddin'in Kitâbetiyle Yazılan Tahriri	904	1498
698	Tortum Livası'ndaki Has-lar	980	1572
699	Ankara Livası'nın Timar Defterinin Üçüncü Cildi	997	1588
700	Anadolu Eyaletlerinin Cebelü Bedeliyesi	1189	1775
701	Tırhala Livası'ndaki Lâğımcı Salih'in Timarının Kayıt Sureti	-	-
702	Erzurum Livası Kemâh Nahiyesi'nin Zeâmet ve Timarlarının Defteri	1100	1688-1689
7501	Tahvil (Malta Seferi Münasebetiyle)	972-976	1564-1568
7502	Tahvil	972-973	1564-1565

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
7503	Köhne	989-990	1581-1582
7504	Tahvil	989-990	1581-1582
7505	Berat	992-993	1584-1585
7506	Köhne	998	1589
7507	Alaybeyliği	1099-1104	1687-1692
7508	Alaybeyliği ve Hotin'deki Ahkâm-ı Sâire	1125	1713
7509	Alaybeyliği	1134-1145	1721-1732
7510	Mütesellimlik	1199-1245	1784-1829
7511	Müteferrika, Çavuşân ve Divan-ı Hümâyûn Kâtiplerine Ait Timarlar	1220-1260	1805-1844
7512	Mütesellimlik	1245-1260	1829-1844
7513	Tahvil	1287-1317	1870-1899
7514	Atik Şurût Defteri (Mühendishâneler Hakkında)	-	-
7530	Divan-ı Hümâyûn Hizmetine Tayin Olunup Min-ba'd Serdarlar ile Seferde Gitmeyip Rikâb-ı Hümâyûn ile Eşmek Ferman Olunan Gedikli Kırk Nefer Divan Kâtibi	1015-1019	1606-1610
7531	Paşa Sancağı Timar Tevcihi	1256-1279	1840-1862

3. RUÛS KALEMİ DEFTERLERİ

Ruûs Kalemî, Divan-ı Hümâyûn'un en önemli kalemlerinden olup, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mevalî, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetliler ile hazine, evkâf ve gümrükten maaş alan her türlü devlet memurlarının tayin muamelelerinin yapıldığı ve bunlara dair kayıtların tutulduğu kalemdir.

Bu çeşit devlet memurlarının tayin muamelesini gösteren kâğıda ruûs adı verilir ve bunlar bu kalemde tutulan Ruûs Defterleri'ne kaydolunurdu. Ruûslar umumiyetle üç çeşitti:

a. Ruûs Kalemî Ruûsları: Şeyhülislam ile İstanbul, Eyüb, Galata ve Üsküdar kadılarının, Bâbüssaâde ağasıyla Yeni Saray ağası ve Enderûn serkilercisi nezâretinde olan evkâftaki vazife sahiplerinin, Anadolu'daki vakıflara ait vazifelerin ve kale muhafızı neferlerin ruûsları bu ismi alırdı.

b. Ordu Ruûsları: Sadrazam nezâretinde olan vakıflara, seferde olan Kapıkulu süvari bölüklerine, cebeci, topçu, top arabacı, ulûfeli müteferrikalara ait ruûslardır ki, bunları sefer zamanı sadrazam inha ederdi.

c. Rikâb Ruûsları: Bunlar da iki kısımdı:

ca. Küçük Ruznamçe Ruûsları: Kapıcılar, Avcı bölükleri, Divan-ı Hümâyûn kâtipleri, çağnigirler, İstanbul'da bulunan Divan çavuşları ve mütekâid müteferrika ruûsları.

cb. Piyade Ruûsları: Saray aşçıları, Alemdarlar, Mehterler, Divan-ı Hümâyûn sakaları, Hassa çamaşırcıları, Saray'a mensup ehl-i hiref, yani sanatkârlar, Eski Saray ve Galata Sarayı kapıcıları, Anadolu kalelerindeki zabıtlar, Tersâne mensupları, Saray tabip ve cerrahları, esnaf kethüdâları ve mukâtaa kâtiplerine ait ruûslardır¹.

¹ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 286-287.

a. Ruûs Defterleri (1)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {RSK.d	1452-1698-R	945-1253	1539-1837	266

Ayrıca Sadâret Defterleri, Ali Emîrî, İbnülemin ve Muallim Cevdet fonları içerisinde de ruûs ile ilgili konulara rastlamak mümkündür.

b. Ruûs Defterleri (2)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DVNS.RSK.d	1-261	1116-1326	1704-1908	264

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
1	Evkâf-ı Hümâyûn	1116	1704	34	Kuyûdât-ı Ruûs-ı Hümâyûn	1135-1136	1721-1722
2	Vakıf ve Mukâtaât	1117	1705	35	Vakıf ve Mukâtaât	1136-1137	1722-1723
3		1117-1118	1705-1706	36	Evkâf-ı Hümâyûn	1137	1723-1724
4		1118-1118	1706-1706	37		1137-1138	1724-1724
5	Evkâf-ı Hümâyûn	1118-1119	1706-1707	38	Evkâf-ı Hümâyûn	1138-1139	1725-1726
6	1119-1120	1707-1708	39	1139-1140		1726-1727	
7	Vakıf ve Mukâtaât	1120-1121	1708-1709	40		1140-1141	1727-1728
8		1121-1122	1709-1710	41	İstihdam	1140-1254	1727-1838
9		1122	1710	42	Evkâf-ı Hümâyûn	1142	1729
10	1122	1710	43	1142-1143		1729-1730	
11	Rikâb	1123	1711	44	Ruûs-ı Hümâyûn	1142-1143	1729-1730
12	Vakıf ve Mukâtaât	1124	1712	45	Mukâtaât	1143	1730
13		1124	1712	46	Evkâf-ı Hümâyûn	1143-1144	1730-1731
14		1125	1713	47		1143-1144	1730-1731
15	Evkâf-ı Hümâyûn	1125-1126	1713-1714	48	Kuyûdât	1144	1731
16	Mukâtaât	1126-1127	1714-1715	49	Evkâf-ı Hümâyûn	1144-1145	1731-1732
17	Tevliyet ve Mukâtaât	1127	1715	50	Ruûs-ı Hümâyûn	1144-1171	1731-1757
18	Ruûs-ı Hümâyûn	1127	1715	51	Vakıf ve Mukâtaât	1146	1733
19	Evkâf-ı Hümâyûn	1127	1715	52	Evkâf-ı Hümâyûn	1146	1733
20		1127	1715	53		1147	1734
21	Ruûs-ı Hümâyûn	1128	1715	54	Vakıf ve Mukâtaât	1147	1734
22	Vakıf ve Mukâtaât	1128-1129	1715-1716	55	Ruûs-ı Hümâyûn , (Umumî)	1148	1735
23	Ruûs-ı Hümâyûn	1128-1129	1715-1716	56	Evkâf-ı Hümâyûn	1150	1737
24	Evkâf-ı Hümâyûn	1129	1716	57		1150-1151	1737-1738
25	Ruûs-ı Hümâyûn	1129-1130	1716-1717	58	Vakıf ve Mukâtaât	1151	1738
26	Evkâf-ı Hümâyûn	1130-1131	1717-1718	59	Evkâf-ı Hümâyûn	1151-1152	1738-1739
27		1131-1132	1718-1719	60	Vakıf	1151-1152	1738-1739
28		1132	1719	61	Evkâf-ı Hümâyûn	1152	1739
29		1132-1133	1719-1720	62	Vakıf ve Mukâtaât	1153-1153	1740-1740
30	Evkâf-ı Hümâyûn	1133-1134	1720-1721				
31		1134	1721				
32		1134-1135	1721				
33	Evkâf-ı Hümâyûn	1134-1135	1721				

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
63	Vakıf	1154-1154	1741-1741
64		1154-1154	1741-1741
65	Vakıf ve Mukâtaât	1154-1155	1741-1742
66		1155	1742
67	Evkâf-ı Hümâyûn	1155-1156	1742-1743
68	Ruûs-ı Hümâyûn (Umumî)	1156	1743
69	Mukâtaa	1156-1157	1743-1744
70	Vakıf	1156-1157	1743-1744
71	Müstahfız-ı Atik (Anadolu)	1156-1170	1743-1756
72	Vakıf vesaire	1157-1158	1744-1745
73	Mukâtaa vesaire	1160-1163	1747-1749
74	Ruûs-ı Hümâyûn	1162	1748
75	Mukâtaa	1163-1165	1749-1751
76	Ruûs-ı Hatt-ı Hümâyûn	1164-1167	1750-1753
77	Mukâtaât	1165-1169	1751-1755
78	Vakıf	1167-1169	1753-1755
79	Vakıf vesaire	1169-1171	1755-1757
80	Vakıf	1171-1173	1757-1759
81	Mukâtaa	1171-1173	1757-1759
82	Vakıf	1173-1174	1759-1760
83	Vakıf ve Mukâtaa	1173-1175	1759-1761
84	Vakıf	1174-1176	1760-1762
85	Ruûs-ı Hümâyûn	1176-1177	1762-1763
86	Mukâtaa	1176	1762
87		1177-1182	1763-1768
88	Ruûs-ı Hümâyûn	1178-1181	1764-1767
89	Vakıf	1181-1188	1767-1774
90	Vakıf ve Mukâtaa	1182-1190	1768-1776
91	Vakıf	1182-1183	1768-1769
92		1185-1186	1771-1772
92M	Vakıf Mükerrer	1186-1193	1772-1779
93	Vakıf	1188-1189	1774-1775
94		1189-1191	1775-1777
95	Vakıf ve Mukâtaa	1190-1193	1776-1779
96	Ruûs-ı Hümâyûn Tevârih-i Muhtelifiye Tevcihât-ı Vakfiye	1191-1235	1777-1819
97	Vakıf ve Mukâtaa	1193-1196	1779-1781
98	Ruûs	1196-1198	1781-1783
99	Mukâtaât	1196-1199	1781-1784
100		1199-1201	1784-1786
101	Vakıf	1200-1202	1785-1787
102	Vakıf ve Mukâtaa	1201-1207	1786-1792
103	Vakıf	1202-1206	1787-1791
104	Vakıf ve Mukâtaa	1202-1206	1787-1791
105	Ruûs	1203	1788
106	Evkâf-ı Hümâyûn	1203-1244	1788-1792
107	Vakıf ve Mukâtaa	1203-1207	1788-1792
108		1203-1207	1788-1792

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
109	Vakıf	1203-1205	1792-1590
110	Vakıf	1205-1206	1790-1791
111	Nizamât	1205-1241	1790-1825
112	Mukâtaa	1206-1207	1791-1792
113	Ruûs (Umumî)	1207-1210	1792-1795
114	Mukâtaa	1207-1208	1792-1793
115		1208-1210	1793-1795
116		1210	1795
117	Evkâf-ı Şerife	1210-1212	1795-1797
118	Vakıf ve Mukâtaa	1210-1211	1795-1796
119	Vakıf ve Mukâtaa	1211-1213	1796-1798
120	Vakıf	1212-1213	1797-1798
121		1213-1214	1798-1799
122	Evkâf-ı Hümâyûn	1213-1216	1798-1801
123	Vakıf	1214-1215	1799-1800
124		1215-1217	1800-1802
125	Mukâtaa ve Tevcihât-ı Divaniye	1216-1219	1801-1804
126	Vakıf	1217-1219	1802-1804
127	Mukâtaât	1218-1222	1803-1807
127M	Mükerrer Ruûs-ı Hümâyûn	1218-1260	1803-1844
128	Zeâmet Çavuşân-ı Âlî	1218-1230	1803-1814
129	Vakıf Tevcihât	1219-1220	1804-1805
130	Mukâtaa	1219-1223	1804-1808
131	Ruûs	1220-1222	1805-1807
132	Evkâf-ı Hümâyûn	1220-1235	1807-1819
133	Ruûs	1222-1223	1807-1808
134	Vakıf ve Mukâtaa	1223-1225	1808-1810
135	Ruûs	1223-1230	1808-1814
136		1225-1229	1810-1813
137		1229-1230	1813-1814
138		1230-1231	1814-1815
139	Medâris-i Edirne ve Bursa	1231-1277	1815-1860
140	Ruûs	1231-1236	1815-1820
141		1232	1816
142		1233	1817
143		1233-1236	1817-1820
144		1236-1237	1820-1821
145	Mukâtaa	1236-1245	1820-1829
146	Vakıf	1237-1238	1821-1822
147	Ruûs	1238-1241	1822-1825
148		1242-1244	1826-1828
149		1244-1246	1828-1830
150	Ruûs-ı Hümâyûn, Cihad	1244-1269	1828-1852
151		1245-1255	1829-1839
152	Ruûs	1246-1248	1830-1832
153	Evkâf	1248-1250	1832-1834
154		1248-1250	1832-1834
155	Vakıf	1250-1251	1834-1835

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî	
156	Ruûs	1251-1252	1835-1836	204	Evkâf	1280-1281	1863-1864	
157	Vakıf	1251-1252	1835-1836	205		1280-1282	1863-1865	
158	Ruûs	1252-1253	1836-1837	206		1281-1282	1864-1865	
159	Evkâf	1252-1254	1836-1838	207		1282-1286	1865-1869	
160	Ruûs	1253-1254	1837-1838	208		1282-1284	1865-1867	
161	Evkâf	1253-1255	1837-1839	209		1282-1284	1865-1867	
162		1255-1257	1839-1841	210		1282-1283	1865-1866	
163	Mukâtaât	1256-1260	1840-1844	211		1283-1285	1866-1868	
164	Evkâf, Ruûs-ı Hümâyûn	1256-1257	1840-1841	212		1283-1285	1866-1868	
164M	Defter-i Evkâf-ı Ruûs-ı Hümâyûn	1256-257	1840-1841	213		1284-1285	1867-1868	
165	Ruûs-ı Hümâyûn	1257-1265	1841-1849	214		1285-1286	1868-1869	
166	Evkâf, Ruûs-ı Hümâyûn	1258-1261	1842-1845	215		1285-1286	1868-1869	
167	Evkâf-ı Şerif	1258-1259	1842-1843	216		1285-1286	1868-1869	
168	Ruûs-ı Hümâyûn	1258-1289	1842-1872	217		Defter-i İlmühaber	1178-1179	1764-1765
169	Evkâf-ı Şerif	1259-1261	1843-1845	218		Ağalar	1178-1231	1764-1815
170	Evkâf-ı Hümâyûn	1259-1261	1843-1845	219		Rütbeler	1191-1246	1777-1830
171	Ruûs-ı Hümâyûn	1260-1262	1844-1845	220			1203-1247	1788-1831
172	Evkâf-ı Hümâyûn	1261-1264	1845-1847	221		Menâsib	1203-1262	1788-1845
173		1261-1266	1845-1849	222		Menâsib-ı Divan ve Rütbe-i Seniyye	1261-1267	1845-1850
174	Ruûs-ı Hümâyûn	1263-1266	1846-1849	223		Menâsib	1261-1280	1845-1863
175	Mukâtaât	1263-1269	1846-1852	224	Medâris-i Âsitâne-i Aliyye	1248-1284	1832-1867	
176	Evkâf-ı Şerif	1264-1266	1847-1849	225	Mühimme	1277-1289	1860-1862	
177	Ruûs-ı Hümâyûn	1264-1266	1847-1849	226	Rütbe (Dördüncü)	1277-1281	1860-1864	
178		1266-1268	1849-1851	227	Ruûs-ı Hümâyûn (Üçüncü)	1273-1281	1856-1864	
179	Evkâf-ı Hümâyûn	1266-1268	1849-1851	228	Nizam Defterleri Fihristi	1272-1282	1855-1865	
180	Ruûs	1266-1270	1849-1853	229	Rütbe (İkinci)	1265-1273	1848-1856	
181	Evkâf	1268-1270	1851-1853	230	Medâris-i Edirne Ruûsu	1271-1275	1854-1858	
182		1268-1271	1851-1854	231	Hülâsa	1282-1283	1865-1866	
183	Ruûs-ı Hümâyûn	1268-1270	1851-1853	232		1283-1285	1866-1868	
184	Mukâtaât	1269-1282	1852-1865	233		1285-1286	1868-1869	
185	Medrese	1269-1282	1852-1865	234	Menâsib-ı Divaniyye	1282-1286	1265-1869	
186	Evkâf	1270-1273	1853-1856	235		1287-1292	1870-1875	
187		1270-1273	1853-1856	236	Medâris-i Edirne ve Bursa	1287-1297	1870-1879	
188	Evkâf-ı Şerif	1270-1273	1853-1856	237	Rütbe-i Seniyye-i Mütenevvia	1287-1291	1870-1874	
189	Evkâf	1273-1275	1856-1858	238	Ruûs-ı Hümâyûn Rütbe-i Seniyye-i Mütenevvia	1294-1299	1872-1881	
190		1273-1275	1856-1858	239	Harc-ı Teşrifât	1294-1297	1876-1879	
191		1273-1275	1856-1858	240	Müderislik	1285-1297	1868-1879	
192		1275-1277	1858-1860	241	Müderislik-i İstanbul	1298-1307	1880-1889	
193		1275-1277	1858-1860	242	Müderislik-i Edirne	1298-1300	1880-1882	
194		1275-1277	1858-1860	243	Müderislik-i Bursa	1298-1307	1880-1889	
195		1277-1279	1860-1862	244	Müzekkere	1290-1296	1873-1878	
196		1277-1279	1860-1862	245	Menâsib-ı Divaniye	1293-1306	1876-1888	
197		1277-1278	1860-1861	246	Rütbe	1315-1316	1897-1898	
198		1278-1279	1861-1862	247		1313-1316	1895-1898	
199		1278-1279	1861-1862					
200		1278-1279	1861-1862					
201		1279-1280	1862-1863					
202		1279-1280	1862-1863					
203		1279-1282	1862-1865					

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
248	Menâsib-ı Divaniye	1307-1315	1889-1897	256	Rütbe	1319-1323	1901-1905
249	Rütbe	1313-1314	1895-1896	257	Ruûs-ı Hümâyûn İrâdeleri Kayıtları	1324-1326	1906-1908
250	Cihet-i Kuyûdât	1255-1285	1839-1868	258	Ruûs	1290-1294	1873-1877
251	Rütbe ve Menâsib	1307-1311	1889-1893	259	Müzekkere	1304-1309	1886-1891
252		1317-1318	1899-1900	260	Rütbe ve Menâsib	1255-1285	1839-1868
253	Esâmi-i Hurûf	1318-1319	1900-1901	261	Divan-ı Hümâyûn	1320-1322	1902-1903
254		1320 -	1902 -				
255	Rütbe-i Muhtelife	1316-1319	1898-1901				

c. Kamil Kepeci Fonu'ndaki Ruûs Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	208-279M, 703-705, 715-718, 7528	953-1273	1546-1857	112

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî	
208	Padişahın Yanbolu'ya Hareketinde Yollarda Verdiği Ruûsların Kayıtları	953	1546-1547	233	Ruûs Kayıtları	986	1578-1579	
209	Ruûs Kaza Kayıtları	957	1550	234		986	1578-1579	
210	Ruûs Kayıtları	959	1551-1552	235		987	1579-1580	
211	Ruûs Kayıtları	961	1553-1554	236		987	1579-1580	
212		961	1553-1554	237	Köprübaşı'nda Yazılan Ruûs Kayıtları	988	1580-1581	
213		962	1554-1555	238	Ruûs Kayıtları	988	1580-1581	
214		962	1554-1555	239		989	1581	
215		963	1555-1556	240	Erzurum'daki İbtida Ruûs Kayıtları	989	1581	
216		966	1558-1559	241	Ruûs Kayıtları	990	1582	
216A		964	1556-1557	242		991	1583	
217		1070	1659-1660	243		991	1583	
218		971	1563-1564	244		992	1584	
219		972	1564-1565	245		992	1584	
220		973	1565-1566	246	Serdar Ferhad Paşa'nın Ruûs Kayıtları	993	1585	
221		977	1569-1570	247	Ruûs Kayıtları	993	1585	
222		978	1570-1571	248	Üsküdar'da Tutulan Ruûs Kayıtları	994	1585-1586	
223		İnebahtı'da Yazılan Ruûs Kayıtları	979	1571-1572	249	Ruûs Kayıtları	995	1586-1587
224		Ruûs Kayıtları	980	1572-1573	250		997	1588-1589
225	980		1572-1573	251	997		1588-1589	
226	981		1573-1574	252	997		1588-1589	
227	Halkulvad ve Tunus Muharebelerinde Tutulan Ruûs Kayıtları	982	1574-1575	253	1001		1592-1593	
228	Ruûs Kayıtları	982	1574-1575	254	Davud Paşa'nın Serdarlık Ruûs Kayıtları	1005	1596-1597	
229		982	1574-1575	255	Satırcı Mehmed Paşa'nın Varad Seferi Ruûs Kayıtları	1007	1598-1599	
230		984	1576-1577	256	Ruûs Kayıtları	1014	1605-1606	
231		985	1577-1578	257		1029	1619-1620	
232	Osman Paşa'nın Ruûs Kayıtları	986	1578-1579					

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî	
258	Sadrazam Mehmed Paşa'nın İkinci Ruûs Kayıtları	1054	1644-1645	263	Kaleler Tevcihâtı	1036-1041	1626-1632	
259	Ruûs Kayıtları	1055	1645-1646	264	Müteferrika, Gedikli, Kâtib, Defter-i Hakânî Kâtipleri Kayıtları	1037	1627-1628	
260	Ruûs Kayıtları	1057	1647	265	Muhtelif Tevcihât Kayıtları	1038	1628-1629	
261	Vezîr-i A'zam Mehmed Paşa'nın İkinci Ruûs Kayıtları	1066	1655-1656	266	Vilayet ve Liva Mutasarrıfları ve Mülkî Teşkilat Kayıtları	1040	1630-1631	
261/01	Ruûs Kayıtları	1115-1123	1703-1712	267	Muhtelif Tevcihât Kayıtları	1044	1635-1636	
261/02		1124	1712-1713	268		1048	1638-1639	
261/03		1129	1716-1717	269		1048	1638-1639	
261/05		1141	1728-1729	270		1067	1656-1657	
261/06		1153-1175	1740-1741	271		1069	1658-1659	
261/07		1156-1159	1743-1746	272		1070	1659-1660	
261/08		1171	1757	273		1073	1662-1663	
261/09		1177	1763-1764	274		1073	1662-1663	
261/10		1195	1780-1781	275		1083	1672-1673	
261/11		1193-1194	1779-1780	276		1108	1696-1697	
261/12		1195	1780-1781	277		1129	1716-1717	
261/13		1196-1202	1781-1788	278		1133	1720-1721	
261/14		1196-1207	1781-1793	279		1149	1736-1737	
261/15		1202	1787-1788	279M		1227	1813	
261/16		1205-1208	1790-1794	703		Rikâb-ı Hümâyûn'daki Müstahfiz, Şahinci ve Çakırcıların Kayıtları	1105	1693
261/17		1210-1214	1795-1800	704		Ruûs Kayıtları	1193	1779
261/18		1213-1216	1798-1802	705		Ruûs Kayıtları	1246	1830
261/19		1216-1218	1801-1804	7515		Tahvil (Kul Kaydı)	1014	1605-1606
261/20		1222	1807-1808	7516		Ruûs Kayıtları	1073-1080	1662-1670
261/21		1222-1223	1807-1809	7517			1084-1085	1673-1675
261/22		1223-1226	1808-1811	7518		Gazi Sultan Süleyman Evkâfı'nın Hademe ve Duâgûyân Defteri	1157-1266	1744-1850
261/23		1224-1226	1809-1811	7528		Istabl-ı Âmire Müdürlüğü Kapıcılık Payesini İhrâz Edenlerin Defteri	1261-1273	1845-1857
261/24		1236-1237	1820-1822					
261M		Kale Kuyudât ve Tevcihâta Dair Ruûs Kayıtları	1186	1772-1773				
262	Vilayet ve Liva Mutasarrıfları ve Mülkî Teşkilat Kayıtları	983	1575-1576					
262M	Rumeli, Bosna ve Budin Tevcihât Kayıtları	988	1581					

4. ÂMEDÎ KALEMİ DEFTERLERİ

Âmedî Kalemî, reisülküttâbın hususî kalemidir. Âmedî Kalemî'nin şefine Âmedci, Âmedî Efendi veya Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn denilmiştir.

Sadrazam tarafından padişaha yazılacak telhis ve takrirlerle, yabancı devletlerin hükûmet başkanlarına yine sadrazam tarafından gönderilecek mektupların müsveddeleri, sulh anlaşmaları ile her çeşit ahidnâme ve anlaşmaların metinleri, görüşme mazbataları ve protokoller, yabancı elçi, konsolos ve tüccarlara ait her çeşit yazı ve evrak burada yazılır ve asılları bu kalemde saklanırdı. Yine Osmanlı Devleti'nin hârîçte bulunan elçilerinden gelen raporların şifreleri burada çözülür, cevapları da bu kalem aracılığı ile verilir¹.

¹ SERTOĞLU, a.g.e., s. 15 vd.

Divan muameleleri Paşakapısı'na geçtikten sonra Saray ile Sadâret Dairesi'nin irtibatı bu kalem vasıtasıyla sağlanmış ve Paşakapısı kalemlerinden biri olmuştur. Tanzimat'tan sonra Âmedî Kalemî'nin ehemmiyeti artmış, vekiller heyetinin teşkilinden sonra da heyetin zabıt kâtipliğini bu kalemin şefleri yapmış ve bu durum 1908 yılına kadar sürmüştür.

a. Âmedî Kalemî Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {AMD.d	1702-1704A	1192-1241	1778-1825	4

Bu defterler birkaç sayfa veya formadan müteşekkildir. Ayrıca bilgi için Divan (Beylikçi) Kalemî Düvel-i Ec-nebiye Defterlerine bakınız.

b. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Âmedî Kalemî Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	51-60/7	948-1258	1541- 1842	19

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
51	Niğbolu Kanunnâmesi	948	1541-1542
52	Leh Musâlahâ Protokolü Müsveddesi, Erzurum Tekâlif Kayıtları, Diyarbakır Eyaleti'nin Vâridât ve Masârîfâtı	1081	1670-1671
53	Nemçe Çesarına Verilen Ahidnâme-i Hümâyûn Kaydı	1110	1698-1699
53-1	Rusya seferi ve sulhu ile Erdel Kralı Rakoçizade	1151	1738-1739
54	Pasarofça Muâhedesi	1131	1718-1719
54-M	Nemçe elçisine dair yapılan Vidin'deki emirlerin kayıtları	1153	1740-1741
55	Nemçe Başvekiline, Feldmareşal Prens Koburg, Rusya Feldmareşalı Potemkin'e vesaireye Yazılan Mektup Kaydı	1204	1789-1790
56	Rusya İmparatorçesine ve Murahhas-ı Sâni İbrahim İsmet Efendi'ye, İsveç Kralına, Roma İmparatoruna, Toskana Dükasına, İngiltere Kralına vesaireye Yazılan Nâme-i Hümâyûn Kayıtları	1205	1790-1791
57	Nemçe Devletiyle Hudut Tahdidi Protokolleri	1206	1791-1792
58	Fransa Elçi, Konsolos, Tercüman ve Tâcirlerinin Himayesine Dair	1217	1802-1803
59	Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ile İngiliz General Kirijer Arasında Mükâleme Şurûtu ve Mükâleme Memuru Halil Efendi ile Nemçe Elçisinin Reisülküttâb Hânesindeki Mükâlemeleri ve İran Sefiriyle Yapılan Mükâlemeler	1222	1807-1808
60	Rusya Meselesi'ne Dair İngiltere Elçisiyle Yapılan Mükâlemâtın ve Parga'ya Dair Pa-dışâha Yazılan Takrirlerin Kayıtları	1236	1820
60/1	Mora Vakasına Dair Bir Zâtın Yazdığı Tarih	1177	1763
60/2	Humbaracı Ocağı ve Mühendishâne Kanunnâmeleri	1222	1805
60/3	Osmanlı-Lehistan Hudut Tashihi	1115	1703
60/4	Rus Seferine Dair Bir Zâtın Tuttuğu Günlük	1182	1768
60/5	İngiltere ile Yapılan Antlaşma Hakkında Ordudan Çeşitli Yer ve Makamlara Yazılan Yazılar	1222	1805
60/6	İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve İran Elçi ve Maslahatgüzârları ile Yapılan Çe-şitli Konulardaki Görüşmelerin Zabıtları	1225-1229	1810-1814
60/7	Tahrir-i Emlâk ve Nüfus ile Vergi Tayini için Gönderilecek Muhassıllara Verilecek Talimat ve Bu Konuda Yapılan Yazışmalar	1255-1258	1839-1842

Tanzimat sonrası merkez teşkilatı içinde oluşan Bâbiâlî daireleri arasında yer alan ve Âmedî Kalemî'ne ait olan defter serileri muhtelif fonlarda da bulunmaktadır.

5. TEŞRİFÂT KALEMİ DEFTERLERİ

Teşrifât, “merâsim sırasında mansıp ve rütbe sahiplerinin makam ve rütbelerine göre muteber ve mer’î olan öncelik ve sonralık” yerinde kullanılır bir ıstılâhtır. Daha sade bir tarifile, devlet ricâli ve memurların resmî günlerde bulunacakları sıra ve sınıflar demektir¹. Teşrifât Defterleri ise, merâsim sırasını, kabul günü ve saatlerini gösteren deftere verilen addır².

Teşrifâtçılık, Kanunî Sultan Süleyman tarafından ihdâs edilmiş mühim bir memuriyettir. Bu işi görene “Teşrifâtî Efendi” veya “Teşrifâtçı Efendi” denilirdi. Kendisi Saray’da ve devlete ait bütün merâsimleri bilir, gerek Saray’da ve Divan-ı Hümâyûn’da, gerekse Paşakapısı’nda yapılan merâsimlerde elindeki defter gereğince protokolü idare ve tatbik ederdi. Bundan başka, vezir ve beylerbeyleriyle diğer devlet erkânına ait rüsûm ve harç defterlerini tutardı. Evvelce Divan-ı Hümâyûn’a bağlı iken Sultan III. Ahmed zamanında Paşakapısı’na nakledilmiş ve Sadâret Kethüdâlığı’na bağlanmıştı³.

Bu defterler, Divan-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Defterî olmak üzere iki ana fona dahil edilerek tasnif edilmiştir. Bâb-ı Âsafî veya Divan-ı Hümâyûn başlıkları altında bir araya getirilen ve Kâmil Kepeci fonunda bulunan Teşrifât ve Teşrifâtçılık Defterleri;

Teşrifât Kalemî Defterleri (Kâmil Kepeci Fonu)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	664-676-2, 682-696-M	955-1241	1548-1826	35

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
664-M	Giydirilen Hil’atların Cins ve Miktarları	955	1548
664		976	1568-1569
665	Teşrifâta Tâbi Tahvilât Defteri	976	1568-1569
666	Saray’da Yapılan Arzlarla Bazı Tevcihâtı ve Padişahın Gittiği Yerleri Gösterir Defter	1025	1616
667	Teşrifât ve İn’amât Defteri	1036	1626-1627
667-M	Bîrûn Hazinesi için Mübâyaa Olunan Kumaşlar ve Mevcut Hil’atlar	1042	1632-1633
668	İn’am Olunan Hil’at vesairenin Kayıtları	1060	1650
669		1092	1681
670	Kaymakam Mahmud Paşa Tarafından İn’am Olunan Hil’atlar	1093	1682
671	İn’am Olunan Hil’at vesairenin Kayıtları	1099	1687-1688
672		1099	1687-1688
673	Ser-Kaftânî Mehmed Ağa’nın Masârîfâtı	1099	1687-1688
673-1	İn’am Olunan Hil’at vesairenin Kayıtları.	1103	1691-1692
673-2		1114	1702-1703
674	İn’am Olunan Hil’atlar	1155	1742
675	Saray’da Yapılan Ziyafetlerdeki Sarfiyât ve İn’amâtın Kayıtları	1220	1805
676	Ordunun İhracı için Yapılan Merâsim Programı	1224	1809
676-1	Teşrifâtçılık	1173-1241	1759-1826
676-2	Teşrifât Odası Yevmiye Defteri	1235-1240	1819-1825

¹ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. III , s. 477.

² PAKALIN, *a.g.y.*

³ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 336.

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
682	Hil'at Defteri	988	1580
683	Hil'at İn'am Defteri	1080	1669-1670
684	Hazine-i Hümâyûn Mübâyaât Defteri	1084	1673-1674
685	Padişah Huzurunda Giydirilen Hil'atlar	1098	1686-1687
686	Hil'at İn'am Defteri	1111	1699-1700
687	Hil'at ve Samur Muhasebesi ve Dış Hazine Masrafları	1123	1711
688	Hil'at İn'am ve Masraf Kayıtları	1129	1716-1717
689	Hil'at ve Samur Postu Mübâyaası	1143	1730-1731
690	İran'a Elçi Tayin Olunan Sivas Valisi Ahmed Paşa'ya Muvakkaten Verilen Mücevher ve Eşyanın Defteri	1159	1746
691	Hil'at ve Samur Muhasebesi ve Dış Hazine Masrafları	1168	1754-1755
692		1168	1754-1755
693		1171	1757-1758
694		1174	1760-1761
695		1174	1760-1761
696		1194	1780
696-M		Teşrifât Defteri	1170

Bâb-ı Defteri bölümünde D.ŞF.d kodu altında 26020-26104 numaralı Teşrifât Kalemi Defterleri ile Sadâret Defterlerine de (345-367) bakılabilir.

6. BÂB-I ÂSÂFÎ (SADÂRET) MEKTUBÎ KALEMİ DEFTERLERİ

Sadrazamın çeşitli yerlere gönderdiği tahrirler, asker toplanması ve buna benzer önemli meselelerle ilgili emirler, buyrulduklar ve risaleler kaydedildiği defterlerdir. Kalemin başında Mektubî Efendi adı verilen Sadrazam mektupçusu bulunurdu. Mektubî Kalemi Defterleri:¹

a. Bâb-ı Âsâfî (Sadâret) Mektubî Kalemi Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {MKT.d	1018-1061B	1177-1245	1763-1829	46

b. Kâmil Kepeci Fonu'ndaki Sadâret Mektubî Kalemi Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	1-39-5, 75434	1108-1228	1696-1813	45

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Sadâret'ten Etrafa Yazılan Tahrirât	1186	1772
2	Davutpaşa Sahrası'ndan Sadrazamın Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1202	1788
3	Sadâret Tahrirât Kayıtları	1203	1789
4		1204	1789
5		1204	1790
6	Sadrazam Şerif Hasan Paşa'nın Şumnu'dan Hareketinden Avdetine Kadar Yazdığı Tahrirât	1205	1791

¹ Ayrıca bkz. Mektubî Mühimme Belgeleri.

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
7	Sadâret Tahrirât Kayıtları	1205	1790
8		1207	1792
9		1208	1794
10		1209	1794
11	Sadrazam İzzet Mehmed Paşa'nın Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1210	1797
12	Sadâret Tahrirât Kayıtları	1210	1796
13	Sadrazam İzzet Paşa'nın Vidin Meselesi için Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1212	1797
14		1212	1798
15	Sadâret Tahrirât Kayıtları	1213	1799
16		1213	1799
17	Ordudan Etrafa Yazılan Tahrirât Kayıtları	1214	1800
18	Rusya Mütarekesine Dair Sadâret'ten Yazılan Tahrirât Kayıtları	1222	1808
19	Sadâret Tahrirât Kayıtları	1224	1809
20	Sadâret Kaymakamı Hasan Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1224	1809
21	Sadâret Kaymakamı Hasan Paşa'nın Rumeli'ye Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1224	1809
22	Kaymakam Tarafından Sadrazama Yazılan Tahrirât Kayıtları	1225	1810
23	Kaymakam Osman Paşa'nın Rumeli'ye Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1225	1810
24	Kaymakam Osman Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1225	1810
25	Kaymakam Tarafından Sadrazama Yazılan Tahrirât	1226	1811
26	Kaymakam Ahmed Şakir Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1226	1811
27		1226	1811
28		1226	1811
29	Rumeli Tahrirât Kayıtları	1226	1811
30		1226	1811
31	Kaymakam Ahmed Şakir Paşa'nın Rumeli'ye Yazdığı Tahrirât Kayıtları	1227	1812
32	Kaymakam Mehmed Rüştü Paşa'nın Rumeli Tahrirât Kayıtları	1228	1813
33		1228	1813
34	Serdar-ı Ekrem Hurşit Ahmed Paşa'nın Tahrirât Kayıtları	1228	1813
35		1228	1813
36	Kaymakam Tarafından Sadrazama Yazılan Tahrirât Kayıtları	1228	1813
37	Kaymakam Tarafından Serdâr-ı Ekreme Yazılan Tahrirât Kayıtları	1228	1813
38	Serdar-ı Ekrem Hurşit Rüştü Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrirât Müsveddeleri	1228	1813
39	Sadâret Kaymakamı Seyyid Mehmed Rüştü Paşa tarafından Anadolu canibine yazılan tahrirât müsveddeleri	1229	1814
39M	Üngürüs Seferi'ne Asker Cem'i Tertibâtı	1108	1696
39-1	Asker Cem'i Tertibâtı	1157	1744-1745
39-2	İsmail Seraskeri Abdullah Paşa Maiyetine Asker ve Erzak Cem'i Hakkında Tertibât	1193	1779
39-3	Anadolu Valisi Abdullah Paşa Maiyetine vesair Mahallere Asker Tertibâtı	1197	1782-1783
39-4	Ruşçuk Meştâsına, Özi, Bender, Hotin, Boğdan ve Bosna Taraflarına Asker Tertibâtı	1203	1788-1789
39-5	Edirne vesair Mahallere Asker Tertibâtı	1204	1789-1790
7534	1203 Senesi Mâh-ı Şaban-ı Muazzamın Guresinden Berü Mektubî-i Hazret-i Sadâret-penahî Kalemî'nde Tahrir Olunan Mekâtib-i Seniyyenin Müsveddâtı	1203-1204	1788-1789

7. SADÂRET KETHÜDÂLİĞİ (KETHÜDÂ KİTÂBETİ) KALEMİ DEFTERLERİ

Sadâret Kethüdâsı, sadrazamların birinci derecede yardımcısı olan memurlar hakkında kullanılan bir tabirdir. İlk zamanlarda sadrazamların doğrudan doğruya maiyet memurlarından olan Sadâret kethüdâsının hiçbir sıfatı yok iken, XVIII. yüzyıldan itibaren ve Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın Sadâretinden başlayarak bunların da devlet kadrosuna girmek suretiyle resmî memur olmaları kabul edilip azil ve tayinleri sadrazamların inhâsı üzerine yapılmaya başlan-

miştir. XVIII. yüzyılın ilk yarısından sonra bütün devlet memurlarının fevkine, hatta reisülkütapların üstüne çıkartılarak birinci derecede mühim bir mevki sahibi olmuşlardır.

Devlet işleri, sadrazamlara verilmeden evvel kethüdâların elinden geçer ve Bâbiâlî'den çıkan bütün emirler onun tavsiyesine göre tatbik olunurdu. Sadâret kethüdâları daha ziyade dahilî meselelerle meşgul olurlardı. Zamanla bütün dahilî işlerin mercii hâline geldiler. 1835 senesinde bu makam ilga olunarak, Mülkiye Nezâreti ihdas olundu. 1837 yılında ise Mülkiye Nezâreti'nin adı Dahiliye Nezâreti'ne çevrildi¹.

Sadâret Kethüdâlığı Defterleri (Kâmil Kepeci Fonu)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	40-50M	1150-1255	1737-1839	14

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi		Defter Nu	Defterin Adı/ Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî			Hicrî	Milâdî
40	Emirlerin Hülâsaları ve Kimlerle Gönderildikleri	1150	1737-1738	45	Emirlerin Hülâsaları ve Kimlerle Gönderildikleri	1195	1780-1781
41		1168	1754-1755	46		1195	1780-1781
42		1185	1771-1772	47		1198	1783-1784
43		1189	1775-1776	48		1218	1803-1804
44-M		1190	1776-1777	49		1225	1810
44-1		1191	1776-1777	50		1228	1813
44		1191	1776-1777	50-M		1255	1839

8. ÇAVUŞBAŞILIK DEFTERLERİ

Çavuşbaşı, Divan-ı Hümâyûn çavuşlarının âmiridir. Divan'dan çıkan hükümlerin icrâsı ve sefirlerin kabulünde onlara refakat etmekle vazifeliydi; yani adlî icrâ kuvvetinin başı ve teşrifât işlerinin en büyük âmiri idi. Bundan başka merkezden çıkan emirleri vilayet ve sancaklara tebliğ işlerini idare ve Divan'da halkın istidalarını sunmalarına da delâlet ederdi. Aynı zamanda Divan'ın intizamını muhafazayla görevliydi. Hariçten İstanbul'a gelenlerin hüviyetini tetkik etmek, Defterhâne'yi mühürlemek, azlolunan şeyhülislâmlara bunu tebliğ ile yeni tayin olunan şeyhülislâmı konağından alıp, alayla saraya götürmek de onun vazifelerinden idi. Bu makam 1870'de Adliye Nezâreti'ne dönüşmüştür².

Çavuşbaşı Defterleri'nde Divan-ı Hümâyûn'da alınan kararlar neticesi hapis cezası verilenlerin veya sürgüne gönderilenlerin isimleri ve tarihleri verilmiştir³.

Çavuşbaşı Defterleri (Kâmil Kepeci Fonu)

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	677-678	955-1116	1548-1704	2

¹ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 288.

² SERTOĞLU, *a.g.e.*, s. 71.

³ Bunlardan 677 numaralı defter, Mehmet İpşirli tarafından yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet İPŞİRLİ, "XVI. Asrın İkinci Yarısında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İÜEF. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12, İstanbul 1982, s. 203-248.

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
677	Hapis ve İdam Edilen Eşhâsın İsimleri	955	1548
678	Muhtelif Yerlere Nefyolunan Eşhâsın İsimleri	1116	1704

Ayrıca Kalebend, Nefy ve Kıyas Defterlerine de bakılabilir.

9. VAK'ANÜVİSLİK KALEMİ DEFTERLERİ

Vak'anüvis, Osmanlı merkez teşkilatında vazifeli devlet tarihçisine verilen unvandır. Vak'anüvisler, kendilerinden önce yazılanları tedvîne ve hizmette buldukları zamanın hâdiselerini tahririne memur edilerek Osmanlı tarihinin telifine çalışmışlardır. Vak'anüvislik müessesinin XVIII. asrın başlarında teşekkül ettiği anlaşılmaktadır¹. İlk Vak'anüvis Halebli Mustafa Naimâ Efendi'dir.

Osmanlılar'da resmî tarih yazıcılığı şehnâmecilik ile başlamıştır. Bu konuda Sultan Fatih ve Bâyezid devirlerinde bazı uygulamalar olmakla birlikte müessesenin gerçek mânada ortaya çıkışı Kanunî Sultan Süleyman döneminde olmuştur. İran'a ait edebî ve tarihî bir tür olan şehnâmecilik Osmanlılar'da resmî tarih yazıcılığı olarak gelişmiş, Saray vukuatı, hükümdarların ve muhitinin faaliyetleri nisbeten edebî ve övgü dolu bir üslup çerçevesinde biraz abartmalı olarak hikâye edilmiştir.

Vak'anüvis tarihlerinin önemli bir kısmı, olayları sadece görünen şekliyle nakletmekle yetinip, tainleri, resmî değişiklikleri, merasimleri vermişler; ancak vak'anüvisler kendilerine resmî vesikaları kullanma imkânı verilmeyişinden ve devlet adamlarının kendilerini önemsemeyişlerinden yakınmışlardır. Zorluklara rağmen bunlar içerisinde Halil Nuri Bey, Vâsif Ahmed Efendi, Cevdet Paşa gibi vesikaları kullanan vak'anüvisler de çıkmıştır. Vak'anüvisler arasında Cevdet Paşa'nın; arşiv belgeleri kullanması, olayları tahlil ve tenkit süzgecinden geçirmesi, Doğu ve Batı kaynakları ile mukayeseler yapması, dil, üslup ve gramer olarak Türkçe'yi kullanmadaki mahareti sebebiyle müstesna bir yeri bulunmaktadır.

İlk resmî gazete olan *Takvîm-i Vekâyi'*in yayınlanması, vak'anüvislik için bir darbe olmuş, vak'anüvis tarihlerinde önemli bir yer tutan tevcihâtın (tainlerin) gazetelerde günü gününe verilmesiyle vak'anüvislik geri plana itilmiştir².

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {VKN.d	1699-1701	940-1206	1534-1792	3

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1699	Peçevî Vekâyinâmesi'nden parça	940	1534
1700	Osmanlı-Avusturya harpleri esnasında 1697 Zenta felaketini anlatan vakanüvisin not defteri parçası	1109	1698
1701	Vak'anüvis notlarını havi defter parçası	1206	1792

10. MUHTELİF VE MÜTENEVVÎ DEFTERLER

Divan-ı Hümayûn'un çeşitli kalemlerine ait ve muhtelif tarihli olan bu defterler, 1 Numaralı Mahzen Defteri'nde kayıtlı olduğu haliyle daha önce araştırmaya açılmıştır. Ancak daha

¹ Geniş bilgi için bkz. Bekir KÜTÜKOĞLU, "Vekâyi' nüvis", *İA*, c. 12, s. 271-287.

² Mehmet İPŞİRLİ, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, c. I, s. 184-185.

sonra yapılan tasnif faaliyetleri sırasında ilgili oldukları fonlara ilave edilmişlerdir. Bu sebeple bilgisayar ortamında bulunan bu defterlere ait özetlerin sonlarına parantez içinde “Muhtelif ve Mütenevvi Defterler” yazılarak, eski tasnif numaralarına da işaret edilmiştir. Eski tasnif numaralarına ulaşmak isteyen araştırmacılar, arama hanesine “Muhtelif ve Mütenevvi Defterler” yazarak ulaşabilirler.

B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ

Klasik dönemde nişancıya bağlı bir teşkilat olarak çalışan ve arazi tahrirleri, timar kayıtları, vakıf muamelâtı ile ilgili defterlerin tutulduğu, üzerlerinde işlemlerin yapıldığı ve muhafaza edildiği yer olan Defterhâne, Divan-ı Hümâyûn toplantıları sırasında sadrazamın mührüyle açılıp kapanan temel bir daire ve arşiv idi. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan beri tutulan bu nevi tahrir ve kayıtların, yetkililerden gelen arzlar ve halktan gelen şikâyetler ile yakından ilgili olması sebebiyle daima Divan'ın yakınında muhafaza edildiği anlaşılmaktadır.

Defterhâne'nin hangi tarihte kurulduğuna dair elimizde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinde timar sisteminin mevcudiyeti ve arazi tahriri yapıldığına dair daha sonraki tahrir defterleriyle Osmanlı tarihlerinde bilgi bulunması, müstakil bir hâlde olmasa bile Divan-ı Hümâyûn'un bünyesinde böyle bir birimin mevcut olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Osmanlı devlet teşkilatının oluşmasında büyük tesirleri bulunan İlhanlılar ve Anadolu Selçukluları'nda da Defterhâne'ye benzer müesseselerin varlığı bilinmektedir¹.

Fatih Kanunnâmesi'nde, Defterhâne'nin açılıp kapanması, defter emininin protokoldeki yeri ve Defterhâne kâtipleri hakkında hükümler bulunmaktadır². Defterhâne'nin âmiri olan Defter Emini'nin teşkilatta önemli bir yere sahip olması, Defterhâne'nin Sultan Fatih zamanında bir daire şeklinde teşkil edilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Fatih devrinde umumî tahrirlerin yapılması, mülk ve vakıf topraklarının timar sistemine dahil edilme teşebbüsü, bu durumu desteklemektedir.

Kanunî Sultan Süleyman'ın, timarların dağıtılması ve bu konuda beylerbeyilerin yetkilerinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili 1531 tarihli fermanı, Defterhâne'nin gelişiminde önemli bir yer tutar.

Defterhâne, defter emini denilen bir memurun idaresi altında bulunuyordu. Nişancının maiyetinde görev yapan defter emini, XVI. yüzyıldan sonra nişancının yetkilerinin azalması ile onun üstünde bir mevki kazanmıştır. Bu sebeple, bundan sonra nişancının yetkisinde bulunan timar ve zeâmet işleri defter emini ve reisülküttâb tarafından görülmüştür.

Defterhâne'deki en önemli defter, arazi tahririnin ayrıntılı sonuçlarını ihtiva eden Mufassal Defterler'di. Defterlerin tuğralı bir nüshası da ait olduğu eyalette bulunurdu. Bu defterler, “vassâle” adı verilen ek belgeler ve derkenarlarla imparatorluğun sonuna kadar kullanılmıştır. Bunun dışında Defterhâne'de, mufassal defterler kadar teferruatlı olmayan başka defterler de vardı. Bunlardan mufassal defterlere dayanılarak hazırlanan İcmâl Defterleri, devlet gelirlerinin kimler tarafından tasarruf edildiğini göstermekte ve yalnız idarî teşkilatla köy isimlerini ve yıllık hasılât miktarını ihtiva etmekteydi. Diğer bir defter olan Ruznamçe Defteri ise, iki tahrir arasındaki günlük muamelâtı ihtiva ederdi. Derdest Defterlerinde ise timarların çekirdeğini oluşturan yerlerin bir listesi bulunurdu. Her timarın maruz kaldığı aralıksız değişikliklerle sahipsiz kalan timarlar bu defterlerde yer almaktaydı. Cebe Defterleri, Yoklama Defterleri ve Arz Sureti Defterleri de Defterhâne'de tutulan önemli defterler arasında yer almaktadır.

¹ Erhan AFYONCU, “Defterhâne”, *DİA*, c. 9, s. 100.

² Abdülkadir ÖZCAN, “Fatih'in Teşkilât Kanunnâmesi ve Nizâm-ı Âlemin Kardeş Katli Meselesi”, *Tarih Dergisi*, sayı 33, s. 36, 44, 46.

Osmanlı padişahlarının bizzat katıldığı seferlere, diğer kalemlerle beraber Defterhâne de götürülmüştür. Bu usulün hangi tarihte başladığı bilinmemektedir. Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sırasında Defterhâne, Sivas civarına geldiğinde ordunun ağırlıkları ile hazine ve timar defterleri Sivas Kalesi'ne gönderilip koruma altına alınmıştır. Ancak padişahın katıldığı seferlerde Defterhâne'nin götürülmesi geleneği, Kanunî'den sonraki dönemlerde aksamıştır. Zira Sultan III. Mehmed devrine kadar padişahların bizzat sefere çıkmamaları dolayısıyla, seferler sırasında timarlarla ilgili muamelât artık merkezde halledilmiştir. Ancak uzun Osmanlı-Avusturya savaşları döneminde Vezîr-i a'zam Sinan Paşa'nın cepheye yeniçeri ağası ile Defterhâneyi istemesi, o vakte kadar âdet olmamasına rağmen, veziriâzamların serdar olarak katıldıkları seferlere yeniçeri ağası ve Defterhâne'nin götürülmesi usulünü başlatmıştır¹.

1. TAHRİR DEFTERLERİ

Osmanlıların XV-XVII. yüzyıllarda timar sisteminin uygulandığı bölgelerde vergi mükelleflerine ait bilgileri "tahrir" adı altında sancak esasına göre kaydettikleri görülür. İşte bu tahrirler sonucunda ortaya çıkan defterler "tahrir defterleri" olarak bilinmektedir.

Timar sisteminin Balkanlar, Kefe sancağı, Macaristan, Anadolu, Irak, İran, Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Kıbrıs, Rodos, Suriye ve Filistin bölgelerinde uygulandığı görülmektedir. Girid, Sakız ve bazı Ege adalarında cizye tahriri yapılmıştır. Güneydoğu Anadolu'da Şırnak ve Hakkari çevresi, Yemen, Habeş, Mısır, Kuzey Afrika, Eflâk, Boğdan, Erdel ve Kırım Hanlığı da timar sistemine dahil olmayan bölgelerdir. Girid ve Basra'da ise kısa süreli timar uygulaması vardır.

Tahrirler işte bu timar sistemine dahil olan bölgelerde devlet tarafından belirlenen aralıklarla gerçekleştirilmiştir. Tahririn gerçekleştirildiği sıradaki deftere "defter-i cedîd", önceki ne "defter-i atîk", daha önceki ise "defter-i köhne" denilmiştir. Vergi mükelleflerini ve ekonomik kaynakları tek tek gösteren defterler "defter-i mufassal"; bu defterlerin özeti mahiyetinde olan ve elde edilen gelirlerin hazine ve askerî birimlere dağılımının kaydedildiği defterler ise "defter-i icmâl" olarak adlandırılmıştır. Bütün bu defterler sancak ve bağlı yerlere göre düzenlenmiştir. Vakıf, mülk ve kalelere ait kayıtlar bazen mufassal defterlerin içerisinde bazen müstakil bazen de icmal ve mufassal defterlerin bir bölümünü meydana getirmektedir. Bu kayıtlardan başka timar sisteminin işleyişiyle ilgili yazışmaların kaydedildiği tevcih, cebe, derdest ve yoklama gibi defter çeşitleri de bulunmaktadır.

17. yüzyılın ikinci yarısına doğru Tahrir Defterleri'nin yerini Avarız Defterleri almıştır. 19. yüzyıla kadar kullanılan Avarız ve Tahrir defterlerinin yerine yeni gelişmelere daha uygun olan Nüfus (1830'lar) ve Temettuât (1256/1840) defterleri kullanılmıştır. Nüfus Defterleri daha çok askerlik ve vergi, Temettuât Defterleri ise sadece kişilerin mal varlığının tespiti ve vergi için tutulmuştur.

Bugün, bir kısmı Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi'nde bulunan tahrir defterleri, Osmanlı Arşivi'nin en değerli koleksiyonlarından birini meydana getirmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal, demografik ve ekonomik tarihine ait, benzeri başka hiçbir yerde bulunmayan mufassal istatistikî kaynaklardır. Önemi anlaşılan bu defterlerin yayınlanmasına, Macaristan, Türkiye, Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Gürcistan, Suriye ve Ürdün'le başlanmıştır.

Osmanlı Arşivi'nde bulunan tahrir defterleri esas itibarıyla Tapu Tahrir Defterleri ve Defterhâne-i Âmire Defterleri serileri içinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra Maliyeden Müdevver

¹ EMECEN, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, s. 243-246.

Defterler (MAD.d) içinde de tahrir defterleri bulunmaktadır. Bu defterlerin bir kısmı kurumumuz tarafından yayınlanmıştır.¹

a. Tapu Tahrir Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
TT.d	1-1152 A	835-1300	1431-1882	1171

Asılları Osmanlı Arşivi'nde bulunan Tapu Tahrir Defterleri 1-1085 numaralı defterlerdir. Araştırmacıların hizmetine dijital ortamda sunulmuş olan 1083-1086 numaralı defterlerin orijinal nüshaları İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet kısmında, 1087-1153 numaralarda kayıtlı defterlerin orijinal nüshaları ise Ankara Tapu Kadastro Kuyûd-ı Kadime Arşivi'ndedir.² Ayrıca Topkapı Sarayı Müze Arşivi defterleri arasında da tahrir defterleri bulunmaktadır.

Bununla birlikte mufassal defterler başta olmak üzere bir kısım Tapu Tahrir Defterleri'nde "kanunnâme" kayıtlarının bulunduğu da görülmektedir. Bu tür defterlere ulaşmak için bilgisayar ortamındaki arama sırasında TT.d. kodu altında "kanunname%" şeklinde arama yapılması yeterli olacaktır.

b. Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A. {DFE.d	1-786/65	857-1268	1453-1852	851

2. TİMAR RUZNAMÇE (TİMAR VE ZEÂMET TEVCİHİ) DEFTERLERİ

Timar, herhangi bir toprak parçasının veya birden fazla toprak parçalarının senede 20.000 akçeden az olan gelir miktarının muayyen bir vazife ve hizmet karşılığında ve belli şartlarla bir şahsa münferiden veya birden fazla kimseye müştereken tahsisi hakkında kullanılan bir tabirdir³.

Osmanlılarda timar sahibi, kendisine tahsis olunan arazinin rüsûm-ı şer'iyesini tamamen ve rüsûm-ı örfiyeden tekâlif kısmını timarın nevine göre eyaletin kanunnâmesinde tasrih olunan miktarda alırdı. Sefere giderse yanında yıllık geliri nispetinde silahlı ve iyi yetişmiş *cebelü* denilen süvari askeri getirirdi.

Timar sahipleri, her eyalette bulunan ve o eyaletin tahrir defterine göre timarlara ait her çeşit malî işleri tedvir eden kimselerdir. Bunlar, mirî toprakları devlet nâmına tasarruf ederler ve "sâhib-i arz" diye anılırlardı. Köylüyü himaye etmek, ona daha iyi şartlar temin ederek toprağa arzuyla bağlamak ve ziraati geliştirmek timar sahibinin kendi menfaati icabı idi.

¹ Tapu Tahrir Defterleri içinden 75, 91, 164, 166, 167, 174, 294, 367, 370, 373, 387, 397, 401, 438 ve 998 numaralı defterler, Maliyeden Müdevver Defterler'den 540 numaralı defter Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınları arasında yayınlanmıştır.

² Bu defterler için Aslıhan DOĞAN'ın yüksek lisans tezi olarak hazırladığı *Tapu Kadastro Kuyûd-ı Kadime Arşivi Mufassal, İcmal, Evkâf ve Derdest Defterleri'nin Toplu Kataloğu*'ndan da araştırmacıların istifade etmeleri mümkündür.

³ Timar Ruznamçe Defterleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Erhan AFYONCU, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhâne-i Âmire (XVI.-XVIII. Yüzyıllar)", *Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, İstanbul 1997, s. 27-30. Basılmamış doktora tezi.

Zeâmet, geliri 20.000 ile 100.000 akçe arasında olan toprak dirliğidir. Zeâmetin senelik geliri 50.000 akçeden yukarı ise, buna ağır zeâmet denirdi. Bir timar sahibi, terakkî elde ederek zeâmete yükselebildiği gibi yüksek ulûfeli bir çok hizmet sahiplerine dirlik verildiği zaman zeâmet tevcih olunurdu. Devlet merkezinde muhtelif hizmetlerde çalışan zeâmet sahipleri de mevcuttu. Bir zeâmet sahibi, sefer zamanında yıllık gelirinin ilk 5.000 akçesinden sonra, her 5.000 akçe için sefere bir cebelü götürürdü. Tezkireli zeâmetlerden biri münhal olunca timarlara ayrılması katiyen câiz olmayıp, gene zeâmet olarak tevcih olunurdu.

Zeâmetlerin hepsi serbestti. Yani rüsûm-ı örfiye ve rüsûm-ı şer'iyesinin hepsini zeâmet sahibi alır ve sancak beyi ile subaşılara buna müdahale etmezlerdi.

Umumiyetle timar, sipahilere; zeâmet, orta derecedeki memurlara; has ise hükümdar, vezir, beylerbeyi gibi yüksek kademedeki devlet adamlarına verilirdi. Bu tevcihâta ait kayıtlar Defterhâne'de tutulur ve Ruznamçe adı verilen defterlere kayıt olunurdu. Timar ruznamçe defteri, iki tahrir arasındaki günlük muamelâtı ihtiva ederdi. Tevcih, nakil, terfi, becayış gibi sebeplerle hazırlanan timar beratları, günü gününe bu defterlere kaydedilirdi. Ruznamçe Defterleri, bilhassa devletin ilk dönemlerinden itibaren yapılan tevcihlere ait olmaları ve vilayetlere göre ayrılmış bulunmaları sebebiyle çok önemlidir.

Defterhâne'nin günlük muamelâtıyla ilgili tutulan bu defterler, Defterhâne'nin ve dolayısıyla timar sisteminin en önemli kaynaklarıdır. Timar ruznamçe defterleri, timar almaya hak kazanmış kişinin berat alabilmesi için Defterhâne tarafından verilen tezkire suretlerini ihtiva etmeleri ve timarlarla ilgili en son bilgilere sahip olmaları sebebiyle timar sisteminin kontrolü sağladıklarından son derece ehemmiyetlidirler.

Timar ruznamçe defterleri, timar sistemine paralel olarak çok erken tarihlerde tutulmaya başlanmış olmalıdır. Fakat elimizde en erken tarihli defter Sultan II. Bâyezid devrine aittir. Bu defterler timar sisteminin sona ermesine kadar kullanılmışlardır.

Erken tarihli timar ruznamçe defterleri çok geniş sahalara ve bir kaç yılı ihtiva ederken, timar sisteminin gelişmesi ile birlikte daha dar bölgelere göre hazırlanmaya başlanmışlardır. Bunlar genellikle bir yıla ait ve bir eyalete bağlı sancakların tezkirelerinin, ayrı cüzler içerisinde bir defter hâline getirilmesiyle oluşmuşlardır. Timarlı sipahi sayısının çok fazla olduğu sancaklar yıl yıl müstakil defterlere kaydolmuşlardır. Bazen bir kaç sancağın bir yıllık tezkireleri aynı defterde toplanmıştır. Timarlı sipahilerin haricindeki müstahfız ve bazdâr gibi timar tasarruf eden özel görevlilere ait tezkireler, ya timar ruznamçe defterlerinin sonuna kaydedilmiş, yahut da müstakil defterler hâlinde düzenlenmiştir.

Timar ruznamçe defterlerinin kapaklarında, defterin ait olduğu bölgenin ismi, yılı ve o dönemdeki defter emininin isminin yazılı olduğu bir etiket bulunurdu. Timar tezkirelerinin defterlere kaydı ise şöyle olurdu: Timarın ait olduğu bölgeyi (nahiye ve bağlı olduğu sancağı) gösteren başlığın altında timar sahibinin ismi ve timarın intikal şekli "*an-tahvîl-i ...*" şeklinde yazılır. Bunun altında timarın gelirini oluşturan yerlerin isimleri, hâsılları ve genel yekûn yer alır. Daha sonra timarın verilmiş safhalarını anlatan izahat ile tezkirenin verildiği tarih kaydolur.

Timar Zeâmet (Ruznamçe) Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
DFE.RZ.d	1-2232	923-1251	1517-1836	2232

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d.) içerisinde de Timar Ruznamçe defterleri bulunmaktadır.

II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER

Bâb-1 Defterî, Osmanlı Devleti'nin bütün malî işlerini yürüten kuruluşun adıdır. Osmanlı resmî terminolojisinde Bâb-1 Defterî olarak anılan Defterdarlık müessesesinin ne zaman kurulduğu hakkında kesin bilgi bulunmamakla birlikte¹, XIV. yüzyılda kurulduğu söylenebilir. Fatih Kanunnâmesi'nde defterdarın vazife ve selâhiyetleri ile teşrifâtıdaki yeri tespit edilmiş olduğuna göre, defterdarlığın XV. yüzyıl ortalarında tamamen şekillenmiş olduğu açıktır².

Bâb-1 Defterî'nin en büyük âmiri “Başdefterdar” veya “Şikk-1 Evvel Defterdarı” denilen zattı. Kendisinden sonra “Anadolu Defterdarı” gelir ve Anadolu'ya ait malî işlerle meşgul olurdu. Sonra sırasıyla, “Şikk-1 Sâni Defterdarı” Anadolu yalılarıyla Rumeli ve İstanbul'a ait işlere, “Şikk-1 Sâlis Defterdarı” ise Tuna sahilleri bölgesine ait işlere bakarlardı. Yalnız Nizam-ı Cedîd devrinde bir de “Şikk-1 Râbi Defterdarı” vardı ki kendisine bu teşkilatın masraflarını karşılayan İrad-ı Cedîd Hazinesi'yle meşgul olmak vazifesi verilmişti. Ayrıca her vilayette buldukları yere göre bu defterdarların birine bağlı bulunan kenar defterdarları vardı. Bunlardan sonra gelen Bâb-1 Defterî'nin büyük âmirleri, bütün maliye hesaplarını kontrolle vazifeli ve bugünkü Sayıştay'ın vazifesini gören Başmuhasebe Kalemi'nin âmiri olan “Başmuhasebeci” veya Muhasebe-i Evvel ve Hazine-i Âmire Dairesi'nin âmiri olan “Büyük Ruznamçeci” veya “Ruznamçe-i Evvel”di.

Maliye kalemleri XVI. yüzyılda dört ana gruba ayrılmıştı. Bir kısmı doğrudan doğruya Başdefterdarlığa, öbürleri Hazine-i Âmire Dairesi'ne, Anadolu Defterdarlığı'na, Şikk-1 Sâni Defterdarlığı'na bağlıydılar. Başmuhasebe teşkilatı XVII. yüzyılda kurulmuş ve mevcut kalemlerin bir kısmı buraya bağlanmıştır. Ayrıca buraya bağlı bazı kalemler de yeniden kurulmuştur. XVIII. yüzyılda ise, ihtiyaca göre eski kalemler yeniden şubelere ayrılmış ve bir kısım yeni kalemler de kurulmuştu. Bâb-1 Defterî'nin kalemleri şunlardır:

1. Doğrudan doğruya Başdefterdarlığa bağlı olanlar: Başmukâtaa veya Mukâtaa-i Evvel Kalemi, Mukâtaa-i Sâni Kalemi, Mevkûfât Kalemi, Vâridât Kalemi, Kale Tezkirecisi Kalemi, Tezkire-i Ahkâm-ı Rumeli Kalemi, Başbakıkulu Kalemi.

2. Hazine-i Âmire Dairesi'ne bağlı olanlar: Büyük Ruznamçe veya Ruznamçe-i Evvel Kalemi, Küçük Ruznamçe veya Ruznamçe-i Sâni Kalemi, Muhasebe-i Anadolu Kalemi, Mukâbele Kalemi.

3. Anadolu Muhasebesi Kalemi'ne bağlı olanlar: Mukâtaa-i Evvel-i Anadolu Kalemi, Mukâtaa-i Sâni Anadolu Kalemi, Mukâtaa-i Sâlis-i Anadolu Kalemi, Mevkûfât-ı Anadolu Kalemi, Tezkire-i Ahkâm-ı Anadolu Kalemi.

4. Şikk-1 Sâni Defterdarlığı'na bağlı olanlar: Mukâtaa-i Evvel Kalemi, Mukâtaa-i Sâni Kalemi, Mukâtaa-i Sâlis Kalemi, Tezkire-i Ahkâm Kalemi, Kale Tezkirecisi Kalemi.

5. Başmuhasebe'ye bağlı olanlar: Arpa, Tersâne, Zahir ve Nüzul, Tophâne, Matbah, Baruthâne emanetleri ve Kasapbaşılık ile Mâlikâne, Zimmet ve Muhallefât halifelikleri.

¹ Erhan AFYONCU, “Defterhâne”, *DİA.*, c. 9, s. 100.

² Mübahat S. KÜTÜKOĞLU, “Defterdar”, *DİA.*, c. 9, s. 95.

6. XVIII. yüzyılda mevcut bulunan diğer kalemler: Haremeyn Muhasebesi Kalemî, Haremeyn Mukâtaası Kalemî, Süvari Mukâbelesi Kalemî, Sipah Kalemî, Evâmîr-i Maliye Kalemî ve buna bağılı Piskopos Halifelîğı Kalemî, Cizye Muhasebesi Kalemî, Küçük Evkâf Kalemî, Büyük Kale Kalemî, Küçük Kale Kalemî, Haslar Mukâtaası Kalemî, Maden Kalemî, Salyâne Kalemî, Bursa Mukâtaası Kalemî, Avlonya ve Ağıboz Mukâtaaları Kalemî, Kefe Mukâtaası Kalemî, Mektubî-i Defterî Kalemî, Tarihçi Kalemî, Mevkûfât Kalemî'ne bağılı olmak üzere Kalemîye Dairesi, Ganem Kitâbeti ve Menzil Halifelîğı kalemleri¹.

Bâb-1 Defterî teşkilatı bazı gelişmeler göstererek Tanzimat döneminde Maliye Nezâreti'ne dönüşmüştür.

A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

1. ANADOLU MUHASEBESİ KALEMİ DEFTERLERİ

Bu kalem, sultanlar, vezirler ve diğer bazı şahıslara ait Anadolu'daki vakıfların tevliyet, cibâyet, kitâbet, imâmet, hitâbet ve benzeri hususlara ve bunların teferruatına bakmak, duâ-guyân, huddâmân ve sâdât-ı kirâm cemaatlerinin maaşlarının muhtelif yerlerden alınarak ödenmesini sağlamla görevliydi. Ayrıca Erzurum Kalesi hariç Anadolu'daki kalelerin yıllık muhasebeleriyle Anadolu beylerbeyileri tarafından tevcih olunan timarların tezkirelerinin tetkiki ve beratlarını vermek de bu kalemin görevleri arasında idi.

Anadolu Muhasebesi Kalemî Defterleri ve Kamil Kepeci içerisinde bulunan Anadolu Muhasebesi Kalemî defterlerinden ayrı olarak yine Kâmil Kepeci Tasnifi Fonu'nda Anadolu Muhasebesi Kalemî başlığı altında bağılı birim olarak İstanbul Gümrüğü, Bursa Mizan-ı Harîri, Edirne Gümrüğü Tütün ve Kahve Rüsûmu başlıkları altında da defterler yer almaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.AMH.d	24519-25362	989-1257	1581-1841	844
KK.d	4093-4240, 7533	1084-1259	1673-1844	149

2. ASÂKİR-İ MANSÛRE KALEMİ DEFTERLERİ

Asâkir-i Mansûre, Sultan II. Mahmud'un, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırarak 1241 (1826) senesinde onun yerine kurduğu muntazam ordunun adıdır. İlk defa İstanbul'da "tertîb" adıyla ve sekiz alay olarak teşkil olunmuştur. Bu sekiz alayın ikisi Serasker Kapısı'nda, altısı da Davutpaşa ve Üsküdar'daki baraka ve kışlalarda kalmaktaydı. Teşkilat "serasker" unvanını taşıyan birisinin kumandasına verildiği gibi, İstanbul'un inzibat işlerine nezâret de ona havale edilmişti. Bu sekiz tertîbin umumuna "başbinbaşı" unvanıyla bir âmir tayin edilmiş, her tertîbin âmirine de "binbaşı" denmişti. Bu tertîpler onbeş bölüğe taksim edilmişti.

1243/1828 yılından sonra yeni bir değişiklik yapılarak tertîp yerine alay, saf yerine bölük tabirleri kullanılmaya başlanılmış, her alay sekizer bölüklü üç taburdan oluşturulmuştu. Başbinbaşılık lağvedilerek her alayın kumandası "miralay" unvanını taşıyan bir büyük zabite, her taburun kumandası da bir binbaşıya verilmişti. Bölükler ise "yüzbaşı"ların kumandasında bırakılmıştı. Alayların merkezi İstanbul ve Üsküdar olmak üzere "Hâssa" ve "Mansûre" adıyla iki kısma ayrılmıştı.

¹ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 27-28.

Bu şekilde teşkilatı oluşturulan ordunun daha sonra bütün yurtta teşkilatlanmasını tamamladığı, redif ve ihtiyat askeri yazım ve temini ile ilgili işlemleri de yürüttüğü bilinmektedir.

a. Asâkir-i Mansûre Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.ASM.d	37731-39875B	1221-1263	1810-1847	2548

b. Başmuhasebe Kalemî Fonu'ndaki Asâkir-i Mansûre Defterleri

Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemî Defteri içerisinde Asâkir-i Mansûre ile ilgili defterler mevcut olup, bunların dökümü şu şekildedir:

FONUN KODU								
D.BŞM.d								
Defterlerin Numaraları								
9262	9582	9701	9878	10081	10232	10437	42044	42168
9374	9592	9706	9951	10009	10234	10451	42065	42175
9419	9599	9709	9956	10015	10266	10452	42071	42196
9427	9603	9743	9965	10132	10267	10455	42072	42201
9442	9607	9746	9968	10136	10271	10471	42074	42202
9476	9612	9760/A	9969	10139	10278	10479	42095	42238
9482	9625	9762	9973	10146	10315	42013	42115	42241
9483	9629	9775	9977	10147	10362	42017	42118	42264
9525	9630	9820	9992	10151	10365	42018	42126	42271
9528	9652	9825	10012	10156	10366	42019	42144	42272
9532	9665	9832	10014	10157	10378	42020	42155	42278
9548	9673	9846	10015	10167	10388	42026	42159	
9556	9688	9864	10056	10171	10392	42028	42165	
9569	9699	9849	10077	10178	10419	42035	42167	

3. AVLONYA GÜMRÜĞÜ VE AVLONYA MUKÂTAASI KALEMLERİNE AİT DEFTERLER

Bu kalem Avlonya ve Ağrıboz mukâtaaları ile Teselya bölgesindeki bazı mukâtaaların gelirlerini denetlemek ve diğer işlemlerini yapmakla görevliydi. Bazı kaynaklarda 1162/1748 tarihinde Bursa Mukâtaası ile birleştirildiği belirtilmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.AVG.d	24455-24518A	991-1252	1583-1836	65
KK.d	5278-5280M	892-1201	1486-1787	4

4. BAŞBAKIKULU KALEMİ DEFTERLERİ

Bir adı da “Ser-gulâmî-i bakı” olan bu kalemin ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Yavuz Sultan Selim zamanında ihdâs edildiği belirtilmekle birlikte bu husus herhangi bir kaynağa dayandırılmamaktadır. Defterdarlığın bünyesinde böyle bir işi yapan görevlinin bulunması mümkün ise de bunun bir daire şeklinde teşekkülü muhtemelen XVI. asrın ikinci yarısından itibaren olmuştur.

Başbakıkulu, defterdarın icraat ve tahsilâtta görevlendirdiği icra memurlarının başında gelmekteydi. Hazine'ye borcu olup ödemeyenleri hapis ve tazyik yoluyla tahsilât yapardı. Bundan dolayı, Maliye'ye borcu olanlar başbakıkulu hapishânesinde tutuklu bulunurlardı. Emrinde çalışanlara “bakıkulu” denirdi. Ayrıca Başbakıkulu, Defterdarlık ile halk arasındaki davalarda herhangi bir vergi tahsildarı sıfatıyla, Maliye nâmına iddia makamı olarak bulunurdu. Bu davalarda daha çok ölen mültezimlerin zimmetinde kalanlar ile müsadere sebebiyle el konulan malların meseleleri görülürdü.

Vefat eden bazı zengin şahısların geride bıraktıkları malların tespiti ve gizlenenlerin yakalanmasıyla da Başbakıkulu görevlendirilebilirdi. Yine Rumeli kazaskerinin defterdar nezdindeki mirî kâtibi denilen memuru ile birlikte istinâf ve temyize tâbi olmayan malî dâvaları hallederdi. XVII. yüzyıla ait kayıtlara göre, merkezdeki bu memuriyetten başka taşradaki defterdarların emrinde çalışan bakıkkulları da vardı.

Başbakıkkulları, aylık olarak topladıkları hasılâtı ve masraflarını gösterir bir defter tutardı. Bu defterde hasılât dökümü yapıldığı gibi Başbakıkulu Dairesi'nden maaş alanlar da masraf bölümünde gösterilirdi.

Başbakıkkulluğu 1249/1833 tarihinde Cizye Başbakıkkulluğu ile birleştirilmiş ve Tanzimat'ın ilânından bir kaç yıl evvel kaldırılmıştır. Tanzimat'tan sonra ise bu vazife Maliye Müfettişliği tarafından yürütülmüştür.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞB.d	26416-26560	982-1255	1574-1839	146
KK.d	679-681	1216-1235	1801-1819	3

5. BAŞMUHASEBE KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Osmanlı maliyesinin en mühim kalemi Başmuhasebe Kalemi olup XVII. yüzyıl başlarında ihdâs olunmuştur. Malî hesapları kontrolle vazifeli kalemlerin bir araya getirilip mesul bir âmi-re bağlanmasıyla meydana gelmiştir¹. Önceki yıllarda ise “Muhasebe-i Evvel” veya “Başmuhasebe” tabirine rastlanmamaktadır. O dönemlerde “muhasebeci” tabirinin kullanıldığı, Fatih Sultan Mehmed'in teşkilat kanunundan anlaşılmaktadır. Başmuhasebe Kalemi'nin görevi bugünkü Sayıştay'dan farksızdı. Devletin bütün irad, masraf ve mukâtaalarının kayıtları bu kalemde olmakla beraber Darbhâne, Matbah, Tersâne ve Arpa Eminlikleri, Baruthâne ve Nüzül Emânetleri, Kasabbaşılık ve Bina Emîni hesapları da burada görülüp tetkik olunurdu².

1615 tarihli bir kayda göre Başmuhasebe, Başmuhasebeci Nasuhi Efendi başkanlığında üç halife ve dört şâkirtten teşekkül etmiştir. Bu üç halifelik, mâlikâne usulü ile arazi iltizam eden Mâlikâne Halifeliği; devletin alacaklarını tahsil eden Zimmet Halifeliği ve müsadere edilen emvâl ile hükümdara düşen verasetlere ait Muhallefât Halifeliği'dir³.

Mâlikâne Halifesi buraya bağlı olduğu gibi, yukarıda ismi geçen eminliklerle diğer malî kalemlerden Haremeyn, Cebehâne, Tophâne Arabacıları ve çadır levâzımâtının masrafları için de oralara, yine bu daireden kâtipler tâyin olunurdu. Vilayetlerin vergi hesaplarının, hudut mu-

¹ Feridun EMECEN, *DİA*, c. 5, s. 134.

² Mesude ÇORBACIOĞLU, “Osmanlı Devlet Teşkilatında Mevcut Kalemler ve Görevleri” *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, İstanbul 1988, s. 74.

³ UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s. 355.

hafızlarının hesap defterlerinin tutulması ve saklanması, yine bu kaleme gönderilen hesap pusulalarının teftiş ve göz altında bulundurulması gibi işler de bu kalemin sorumluluğundaydı. Zimmet Kalemi ve bu kalemin müdürü olan Zimmet Halifesi ile Muhallefât Dairesi de Başmuhasebe'ye bağlıydı¹.

Osmanlı Devleti'nin bütün irad ve masraflarının kayıtlarının tutulup bakıldığı ve bu kayıtların muhafaza edildiği kalem olan Başmuhasebe Kalemi'nin görevlerini ayrıca maddeler hâlinde şu şekilde zikredebiliriz²:

1. Ankara'dan itibaren Güney Anadolu, Suriye, Mezopotamya (Kilis, Şeyhlu, Aras, Mardin ve havalisi hariç).
2. Tophâne-i Âmire, Tersâne-i Âmire, Darbhâne-i Âmire, Matbah-ı Âmire, İstabl-ı Âmire işleri.
3. Cebelü ve gedik bedelleri ile düyûn işleri, bütün muhallefât (evkâf hariç).
4. Mâlikâne beratları, nev-müslim kisve bahaları, mehterhâne, çadircılık, saraciye ve te-reke işleri.
5. Bozulus ve Danişmentli Türkmenleri işleri, Kasabbaşılık işleri.
6. Umumî masraflardan arta kalan para ve subaşı işleriyle demirbaş işleri.
7. Bazı yerlerin haydutluk yapmayacaklarına dair verdikleri taahhüt akçeleri (nezir akçe-si) işleri, timar gediği bedelleri, mehter, mahzar, hükkâm, hassa mumcubaşıları, arpa emini, kâğıtçıbaşı, tahtiravancıbaşı, üserâ ve pençikli işleri.
8. Ocaklık beratının ve mülknâme-i Hümayûn mezat kâimesinin verilmesi.

a. Başmuhasebe Kalemi Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.d	1-10508, 40814-42721B	885-1297	1480-1880	12.694
KK.d (Başmuhasebe)	1670-1688, 2281-2408	961-1255	1553-1839	147

b. Başmuhasebe Kalemi'ne Bağlı Birimlerin Defterleri

b1. Matbah-i Âmire Defterleri

Saray mutfağı yerinde kullanılır. Umum levâzım müdürüne “Matabah Emini” denilirdi. Matabah-ı Âmire'de her gün dört-beş bin kişiyi doyuracak yemek hazırlanırdı. Matabah-ı Âmire anbarlarının her sene muhasebesi yapılarak erzak vesaire devredilirdi. Bu kaleme mübâyaa, masraf, kiler, maaş, ihracat defterleri gibi defterler tutulmaktaydı³.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.MTE.d	10509-11770	934-1254	1527-1839	1263
KK.d (Matabah Emâneti)	7270-7381	873-1268	1468-1851	112

¹ ÇORBACIOĞLU, a.g.m.

² Dünder GÜNDAĞ, *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divan Rakamları*, Ankara 1974. s. 208.

³ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. II, s. 416-417.

b2. Etmekçibaşı (Ekmekçibaşı) Defterleri

Ekmekçibaşı, saray erkânının ekmek işleriyle ilgilenirdi. Askerin ekmek tayinini iltizâm suretiyle üzerine alırdı. Müteahhidlerin yaptıkları yolsuzluklar üzerine 1280 senesinde ekmek işinin levâzım idaresince temini kararlaştırıldığından, ekmekçibaşılık tarihe karışmıştır¹.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ETB.d	11771-11799	1106-1249	1694-1834	29

b3. Kasabbaşı Defterleri

Kasabbaşı, Saray mutfağında Enderûn Kilerbaşısı'na bağlı olarak çalışan, Saray'ın et işleri ve hayvan kesimi ile meşgul olan kasapların başıdır. Bunun dışında devlete ait vergi şeklinde toplanan koyunların mera ve kışlıklara tevzîi ve gereken yerlere sevki de kasabbaşının görevlerindendi. ² Kasabbaşı Kalemî, kasabbaşların yıllık hesaplarını görürdü.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.KSB.d	11800-12230	1021-1266	1613-1850	435
KK.d (Kasabbaşılık Kalemî)	7399-7411	1106-1260	1694-1844	13

b4. Buzcubaşı Defterleri

Saray'a ve devlet erkânına dağıtılan kar ve buz miktarlarını gösteren defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.BZB.d	12231-12314	1080-1241	1670-1826	84

b5. Peksimet Eminliği Defterleri

Donanma-yı Hümâyûn'a, Yeniçerilere, Cebecilere, Asâkir-i Mansûre'ye vesair askerî birimlere ve bazen de ahali ve reyâyâya dağıtılmak üzere pişirilen peksimetlerle alâkalı defterler bu kod altında toplanmıştır. Bu defterlerde pişirilecek peksimet için gerekli malzemeler, bunların satın alınması, pişirilmesi, taşınması, peksimetin pişirilme yeri, miktarı ve kimlere ne kadar dağıtıldığı, nerelerde muhafaza edildiği, bu işlemlere kimlerin mübâşeret ettiği, ne kadar masraf yapıldığı ve bu mevzuyla alâkalı muhtelif malumat yer almaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.PKE.d	12315-12348	1036-1244	1627-1829	34

b6. Muhallefât Halifesi Defterleri

Vazifesi, vâris bırakmadan ölenlerin bıraktıkları terekelerle müsadere olunan emvâle ait kayıt vesair işlere ve hükümdara ait verâset işlerine bakmaktı³.

¹ PAKALIN, *a.g.e.*, c. I, s. 569.

² SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 179.

³ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. II, s. 564; Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 228.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.MHF.d	12349-13729	1010-1280	1602-1864	1.383
KK.d (Muhallefât Halifeliği)	2434-2466, 3291-3297M, 7532	955-1251	1548-1835	42

b7. Zimmet Halifesi Defterleri

Şahıs ve müesseselerin zimmetlerinde bulunan devlet alacaklarıyla ilgili kayıtların tutulduğu defterlerdir. Zimmet Halifesi sadece Başmuhasebe Kalemi'ne bağlı malî konulardaki zimmetlerle ilgilendiğinden, diğer maliye kalemlerinin borç-alacak kayıtları kendi kalemlerinde yer almaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ZMT.d	13730-14085	1040-1255	1631-1840	356
KK.d (Zimmet Halifeliği)	2411-2433M	887-1255	1473-1839	24

b8. Mâlikâne Halifesi Defterleri

Mâlikâne Halifesi, mirî araziden kayd-ı hayat şartıyla kontrolü verilen mâlikânelerin kontrolü ve hesaplarının tutulmasıyla vazifelidir¹. Bu kalemden ahkâm, ilmühaber ve evâmir-i şer'îye kayıtları, mâlikâne ahkâmı ve berevât kayıtları, cülûs münasebetiyle yenilenen berat kayıtları, mukâtaaların satılması ve alınan muaccelât miktarlarını ihtiva eden defterler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.MLK.d	14086-14230	1106-1253	1695-1837	146
KK.d (Mâlikâne Halifeliği)	2409-2410	1068-1210	1657-1795	2

Ayrıca Kâmil Kepeci Fonu'ndaki nişan defterlerinde (180-207) mâlikâne berat kayıtlarını bulmak mümkündür.

b9. Emlâk-ı Hümayûn Defterleri

Emlâk-ı Hümayûn olan çiftlik ve mukâtaaların gelir kayıtlarının tutulduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.EMK.d	14231-14245	1185-1253	1771-1838	15

b10. Arpa Emini Defterleri

Saray'a ve devlet erkânına mensup kişilerin at, katır, deve gibi binek ve koşum hayvanları ile İstabl-ı Âmire'de bulunan büyük ve küçükbaş hayvanların arpa, saman, yulaf, ot vesair yem tayinâtları, masrafları, bunların tevzii ve yem karşılığı olarak ilgili kişilere verilen ücretler bu defterlere kaydedilirdi. Ayrıca İstabl-ı Âmire'de bulunan raht takımları ile ilgili defterler ve İstabl-ı Âmire'nin masraflarının karşılanması için çeşitli mukâtaa, cizye ve avâruz gelirlerinden temin edilen meblağları gösterir defterlerdir.

¹ SERTOĞLU, a.g.e., s. 208.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.APE.d	14246-14523	1041-1253	1632-1837	278
KK.d (Arpa Emâneti)	5528-5563	1061-1242	1650-1846	36

b11. Arabacıbaşı Defterleri

Arabacıbaşı Defterleri'nde, ordunun ihtiyacı olan muhtelif cins arabaların çeşitli yerlerden temini ve mübâyaası ile ilgili konular bulunmaktadır. Arabacıbaşı, Top Arabacıları Ocağı'nın en büyük ağası ve âmiri olup, kendisine "Ser-arabâi" de denirdi. Top Arabacıları Ocağı büyük topların nakilleri için teşkil edilmiş olup, İstanbul'da Tophâne'de bir imalâthâneleri, Ahırkapısı'nda araba ve hayvanların konulduğu ahırları, Şehremini'de kendilerinin ikamet ettikleri kışlaları vardı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ARB.d	14524-14546	1076-1244	1665-1829	23

b12. Sârbânbaşı Defterleri

Sârbânbaşı Padişahın develerine bakan teşekkülün başında bulunurdu. Devcibaşı demektir¹. Sârbânbaşı Defterleri, ordu için toplanan, satın alınan ve kiralanan deve miktarlarını ihtiva etmektedirler.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.SRB.d	14547-14551	1182-1231	1768-1816	5

b13. Mekârecibaşı Defterleri

Mekârecibaşı Defterleri'nde, ordudaki nakil işlerinde kullanılan hayvan ve vasıtalarla ilgili konular bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.MKB.d	14552-14556	1136-1233	1724-1818	5

b14. Tersâne Emîni Defterleri

Tersâne'nin malî ve idarî işleriyle meşgul olan memurun unvanıdır. Tersâne'nin ve gemilerin vâridât ve masraf defterleriyle inşaat, tamirat ve alım-satım işlerine bakardı. Bütün levazımâtı satın alıp hazırlar ve depoların eşyalarıyla ayniyat defterlerini tetkik ve kontrol ederdi. Hülâsa, Tersâne ile alâkalı bütün irad ve masraf kayıtlarını Tersâne emîni yerine getirirdi. Kaptan Paşa'nın denize çıkışında kendine ait muamelâtta ona vekâlet ederdi².

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.TRE.d	14557-15745C	979-1253	1571-1837	1195
KK.d (Tersâne Emâneti)	5636-5778	936-1266	1529-1850	141

¹ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. III, s. 128.

² PAKALIN, *a.g.e.*, c. III, s. 465-466.

b15. Tersâne Zindanı Defterleri

Değişik isimler taşıyan Tersâne Zindanı'nda, gemilerde kürek çekmeye mahkûm olan suçlularla, taş gemilerinde ağır işlere mahkûm bulunanlar ve yine kürek hizmetinde kullanılan savaş esirleri bulunurdu. Kapıkulu askerlerinden edepsizlik edenler de burada hapsedilirdi. Burası Kanunî zamanında yapılmış olup, zindacılarına “Vardiyân” denilirdi¹.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.TRZ.d	15746-15813	1058-1217	1648-1802	68

b16. Kalyon Kâtibi Defterleri

Kalyon denilen harp gemilerindeki efradla, bunların iâşe ve aylıklarını, kalyonların le-vâzım hesaplarını tutardı. Kendisine muavin olarak “Kalyonlar Halifesi” denilen bir memur ile bir de kalem heyeti vardı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.KNK.d	15814-15856	1177-1244	1764-1828	43

b17. Bina Emîni Defterleri

Bu kalemde mirî binaların, yani devlet tarafından yapılan saray, kale, palanga, han, çeşme, su yolları, selâtin camileri, askerî binalar, anbar, köprü, kemer ve bend gibi yapıların inşa, tamir ve yeniden düzenlenmeleri ile ilgili defterler bulunurdu. Bu defterlerde yukarıdaki türden binaların ilk keşifleri, malzemelerin tedariki, hesapları, işçi yevmiyeleri, çeşitli ödemeleri ile inşaatın tamamlanmasından sonra yapılan son keşif, ölçümler ve muhtelif masrafların icmâli yer alırdı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.BNE.d	15857-16515	1056-1255	1646-1839	660

b18. Şehremîni Defterleri

Şehremâneti Defterleri'nde, bir anlamda bugünkü belediye başkanının görevini yürüten şehremininin saraylar, hanlar, su yolları, hamamlar gibi işlerin yapım ve tamiriyle ilgili hesapları bulunur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ŞHE.d	16516-16529	965-1242	1558-1827	14

b19. İstanbul Ağası Defterleri

İstanbul Acemi Ocağı, Yeniçeri ağasına bağlı olmakla beraber, buranın âmir ve mesûlü, yani Ocağın ağası “İstanbul Ağası” diye anılırdı. İstanbul ağasının vazifesi, Yeniçeriliğin lağvı ve İhtisab Nezâreti'nin teşkiliyle, İhtisap nâzırlarına intikal etmiştir². Bu defterlerde, Saray-ı

¹ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 333.

² PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. II. , s. 92.

Atik ve Cedîd'in, Saray-1 Hümâyûn-1 Galata'nın, Yeniçeriyân-1 Dergâh-1 Âlî'nin, Ocağ-1 Bostaniyân-1 Hâssa'nın odun, kömür ihtiyaçları ve masrafları hakkında malumat yer almaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.İSA.d	16530-16559	1076-1247	1665-1831	30

b20. Odun Emini Defterleri

Odun Emini, Saray'ın çeşitli kısımlarına, resmî dairelere, asker ocaklarına, devlet ricâline ve resmî fırınlara verilen odun ve kömürün satın alınması ve dağıtılmasıyla ilgilenirdi. Bu kaleme ait defterlerde satın alınan odun ve kömürün rayiç fiyatı, kimlere ve ne kadar dağıtıldığı, satın alma ve dağıtma esnasında yapılan masraflar yer almaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ODE.d	16560-16578	1073-1254	1663-1838	19

b21. Kağıtçıbaşı Defterleri

Saray dışındaki resmî daireler ile Ordu-yı Hümâyûn'un kâğıt, kalem, mürekkep gibi kırtasiye malzemesinin teminiyle görevli kalemdir. Bu mühimmâtın satın alınması, dairelere tevzû ve teslimini kâğıtçıbaşı yapardı. Bu defterlerde kırtasiye malzemesinin miktarı, fiyatları, kimlere ve nerelere ne kadar verildiği kaydedilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.KGB.d	16579-16599	1152-1249	1740-1834	21

b22. Dışkağıt Emini Defterleri

Anadolu eyalet ve livalarında tahsil olunan züemâ ve erbâb-ı timar tezkireleri, ahkâm-ı şikâyet ve berevât rûsûmu, nüzül akçelerinden hasıl olan vâridât ve teslimâtın muhasebe defterleri bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.DKE.d	16600-16605	1037-1143	1627-1731	6

b23. Darbhâne-i Âmire Defterleri

Asıl işi para basımı ve bunun için gerekli madenlerin temini olan Darbhâne, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı maliye teşkilatı içerisinde ayrı bir önem kazanmış, faaliyet ve yapısında bazı önemli değişiklikler meydana gelmiş ve ikinci bir devlet hazinesi gibi devletin gelir ve giderinin idaresinde görev alan bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. 1182/1768 yılında savaş giderlerinin karşılanması için bir "İhtiyat hazinesi" biçiminde devreye girmiştir. Bu giderlerin karşılanması için de kendisine bazı gelir kaynakları ihdâs edilmiştir. Bu kaynaklardan ilki öncelikle vakıf mukâtaaları, özellikle "Haremeyn Mukâtaaları ve Tevliyetleri"dir. Bu mukâtaaların idaresi Darbhâne'ye bırakılmıştır. İkinci önemli kaynak ise 1222'de lağvedilen "İrâd-ı Cedîd hazinesi" gelirleridir. Bu şekilde güçlenen Darbhâne, devrinin en önemli malî kurumu hâline dönüşerek Hazine-i Âmire ve Tersâne'yi desteklemiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.DRB.d	16606-16711	990-1252	1582-1837	107
KK.d (Darbhâne-i Âmire)	5624-5635	1103-1261	1691-1845	12

b24. Hazine, Gümrük, Mukâtaa, Muhassıllık ve Voyvodalık Defterleri

Hazinelerdeki mevcut eşyalar, para miktarları, yapılan harcamalar, değişik memuriyetlerle tayin edilen kimselere verilen maaşlar ile hazinedarbaşı; Azak, Budin, Bağdad, Belgrad, Bosna, Basra, Diyarbakır, Erzurum, Girid, Haleb, Hotin, Kamanıçe, Musul, Mısır, Niş, Ordu, Revan, Şam, Trablüşşam, Uyvar ve Vidin hazineleri; Erzurum, Haleb, Trablüşşam ve Trabzon Gümrükleri; İstanbul Gümrük Eminliği; Adana, Ayntab, Erzurum Gümüşhânesi, Erganimadeni, Espiye Madeni, İstanbul Beytûlmâlı, Kastamonu Küre-i Nühas, Kebanmadeni, Sayda ve Beyrut Mukâtaaları; Aydın, Haleb ve Mora Muhassıllıkları; Eflâk, Boğdan ve Tokad Voyvodalıklarına ait vâridât ve masrafların kaydedildiği defterlerlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ADM.d (Adana Mukâtaası)	17232-17233	1158-1242	1745-1827	2
D.BŞM.ANM.d (Aydın Muhassıllığı)	17274-17283	1107-1210	1696-1796	10
D.BŞM.AYM.d (Ayntab Mukâtaası)	17234-17238	1049-1178	1639-1765	5
D.BŞM.BDH.d (Budin Hazinesi)	16727-16729	1073-1095	1662-1684	3
D.BŞM.BGH.d (Bağdad Hazinesi)	16730-16749	1065-1247	1655-1834	20
D.BŞM.BGN.d (Boğdan Voyvodalığı)	1284	1195	1780/1781	1
D.BŞM.BLH.d (Belgrad Hazinesi)	16750-16766	1121-1239	1709-1823	17
D.BŞM.BNH.d (Bosna Hazinesi)	16767-16789	1042-1243	1632-1827	23
D.BŞM.BSH.d (Basra Hazinesi)	16790-16793	1083-1188	1672-1774	4
D.BŞM.DBH.d (Diyarbakır Hazinesi)	16794-16804	1045-1255	1635-1840	11
D.BŞM.EFK.d (Eflâk Voyvodalığı)	17285	1217-1221	1802-1807	1
D.BŞM.ERÇ.d (Erzurum Gümüşhânesi Mukâtaası)	17239	1208-1210	1794-1796	1
D.BŞM.ERG.d (Erzurum Gümrüğü)	17094-17163	1132-1255	1720-1840	70
D.BŞM.ERH.d (Erzurum Hazinesi)	16805-16807	1024-1197	1615-1783	3
D.BŞM.ERM.d (Erganimadeni Mukâtaası)	17241-17253	1155-1194	1742-1780	13
D.BŞM.ESM.d (Espiye Madeni Mukâtaası)	17254-17255	1155-1156	1742-1743	2
D.BŞM.GRH.d (Girid Hazinesi)	16808-16831	1082-1246	1672-1830	24
D.BŞM.HLG.d (Haleb Gümrüğü)	17164-17167	1050-1240	1641-1825	4
D.BŞM.HLH.d (Haleb Hazinesi)	16832-16842	1002-1243	1593-1828	11
D.BŞM.HLM.d (Haleb Muhassıllığı)	17286-17304	1099-1240	1687-1825	19
D.BŞM.HTH.d (Hotin Hazinesi)	16843-16847	1158-1217	1746-1803	5
D.BŞM.HZB.d (Hazinedarbaşı)	16712-16725	1094-1225	1682-1811	14
D.BŞM.İGE.d (İstanbul Gümrük Emni)	17168-17227	1108-1255	1696-1840	60
D.BŞM.İSB.d (İstanbul Beytûlmâli Mukâtaası)	17256	1244-1245	1829	1
D.BŞM.KKN.d (Kastamonu Küre-i Nühas Mukâtaası)	17257-17259	1011-1191	1603-1777	3
D.BŞM.KMH.d (Kamanıçe Hazinesi)	16848	1086-1087	1675-1676	1
D.BŞM.KNM.d (Keban Madeni Mukâtaası)	17260-17266	1138-1192	1725-1779	7
D.BŞM.MRM.d (Mora Muhassıllığı)	17305-17326	981-1237	1573-1822	22
D.BŞM.MSH.d (Musul Hazinesi)	16849-16850	1244-1246	1828-1830	2
D.BŞM.MSR.d (Mısır Hazinesi)	16851-16909	1018-1217	1610-1802	68

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.NŞH.d (Niş Hazinesi)	16910-16915	1128-1146	1716-1734	6
D.BŞM.ORH.d (Ordu Hazinesi)	16916-16972	1127-1248	1715-1832	57
D.BŞM.RVH.d (Revan Hazinesi)	16973-16976	1141-1144	1729-1732	4
D.BŞM.SBM.d (Sayda ve Beyrut Mukâtaası)	17267-17273	1090-1196	1679-1782	7
D.BŞM.ŞMH.d (Şam Hazinesi)	16977-17065	1005-1255	1597-1840	89
D.BŞM.TKV.d (Tokad Voyvodalıği)	17327-17344	1082-1255	1671-1840	18
D.BŞM.TŞG.d (Trablüşam Gümrüğü)	17228	1207-1208	1793	1
D.BŞM.TŞH.d (Trablüşam Hazinesi)	17066-17080	1043-1242	1634-1827	15
D.BŞM.TZG.d (Trabzon Gümrüğü)	17229-17231	1036-1209	1627-1795	3
D.BŞM.UYH.d (Uyvar Hazinesi)	17081-17084	1079-1086	1668-1675	4
D.BŞM.VDH.d (Vidin Hazinesi)	17085-17093	984-1235	1576-1819	9
D.BŞM.AZH.d (Azak Hazinesi)	16726	1147	1734-1735	1

b25. Cebelü Bedeli Defterleri

Timar ve zeâmet nevinden bir çok dirliklerden ve bilhassa eşkincili vakıf ve mülklerden zamanla cebelü yerine onun masrafına eşit bir miktar para alınmış ve bu uygulama giderek vergi hâline gelmiştir¹. Bu defterlerin konuları; Selanik, Köstendil, Maraş, Trabzon vesair sancak ve li-valara ait cebelü bedelleri; muhtelif yerlere ait sıbyan ve mütekâidinin cebelü bedelleri, defter suretleri; bazı mukâtaaların peşin ödenen muaccel cebelü bedelîyeleri defteri ve cebelü bedeliyesi icmâl ve hesaplarını gösterir defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.CBL.d	17345-18238	1086-1253	1675-1838	894

b26. Timar Bedeli Defterleri

Eşkinci, züemâ ve erbâb-ı timardan alınan bedellerin muhasebe kayıtlarına ait defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.TBL.d	18239-18247	1160-1227	1747-1813	9

b27. Gelibolu Baruthânesi Defterleri

Hesapları Başmuhasebe içinde ele alınan Baruthâne Defterleri'nde; genel olarak barut imali için gerekli olan güherçile, kükürt, kömür, odun, koyun postu, barut vb. malzemeler depolamak için varil vesair malzemenin masârif muhasebe icmalleri; Baruthâne nâzırlarının harcamaları, barut verilen kişilerden alınan temessük ve hüccet kâğıtları, çalışanların ücretlerine ait kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.BRG.d	18248-18267	1137-1203	1725-1789	20

¹ SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 62.

b28. İstanbul Baruthânesi Defterleri

Baruthâne'ye ait günlük gelirler, yapılan teslimler, barut için gerekli olan malzemeler, irâd ve masraflar, işçilere verilen ücretler, çeşitli kişilere yapılan barut tevziâtı, Azatlu Baruthânesi neferlerine verilen ulûfe kayıtlarının bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.BRİ.d	18268-18351	1129-1254	1717-1838	84
KK.d (Baruthâne Emâneti)	6687-6710	1129-1257	1717-1841	24

b29. Selanik Baruthânesi Defterleri

Barut için gerekli olan malzemenin masrafı ve muhasebe icmâllerinin bulunduğu kayıtların yer aldığı defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.BRS.d	18352-18366	1129-1209	1717-1795	15

b30. Cebehâne-i Âmire Defterleri

Silah araç ve gereçlerinin imâli ve tamiri, bunlarda kullanılan malzemenin satın alınması, silah ve cebehâne mühimmâtının kalelere gönderilmesi, kale cebehânelerinde bulunan malzemelerin sayımlarına ait kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.CBH.d	18367-18595	900-1253	1495-1837	229

b31. Tophâne-i Âmire Defterleri

Merkez ve taşradaki kaleler ile donanmanın ihtiyacı olan top, kundak, top arabası gibi aksâmın imâli, Tophâne-i Âmire ve kale anbarlarında yapılan mühimmât sayımı, kalelerde tamire muhtaç durumda bulunan top ve diğer aksâmın tamirâtı, Tophâne eminlerinin kendi zamanlarında yapılan işlerin muhasebesi, muhtelif top dökümhânelerine ait belirli bir zaman diliminde kullanılan mühimmât ve ödenen ücretler ile Tophâne eminleri arasındaki görev devirlerinde tutulan devir-teslim işlemlerin kayıtlarının bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.TPH.d	18596-18961	1086-1256	1675-1840	366
KK.d (Tophâne Emâneti)	4638-4724	1242-1265	1826-1848	87

b32. Nüzül Emîni Defterleri

Nüzül Emîni, seferler sırasında ordunun İstanbul'dan hareketinden düşman hududunu aşıncaya kadar olan müddet içinde halktan para ile satın alınan zahirenin toplanmasına ve muhtelif menzillerde hazır bulundurulmasına nezâret ederdi¹.

¹ SERTOĞLU, a.g.e., s. 238.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.NZE.d	18962-19174	1023-1248	1614-1833	213
KK.d (Zâhire ve Nüzül Emâneti)	5564-5594	1145-1272	1737-1816	31

b33. İrâd-ı Cedîd Hazinesi Defterleri

Sultan III. Selim zamanında (1789-1807) “Nizâm-ı Cedîd” adıyla yeni bir askerî teşkilat vücuda getirildiği zaman, bir kısım vergilerin birleşmesiyle yeni bir hazine de ihdas edilmişti. Bu hazineye “Nizâm-ı Cedîd hazinesi” denilmekte olup, nâzırına “İrâd-ı Cedîd Nâzırı” adı verilmekteydi. Bu hazine, ordunun masrafını karşılamak üzere kurulmuştu. Sultan III. Selim’in hal’ edilmesi üzerine Nizam-ı Cedîd teşkilatı ile birlikte İrâd-ı Cedîd hazinesi de ilgâ olunmuştur¹.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.İCH.d	19175-19449H	1205-1242	1791-1826	283

b34. Eshâm Kalemî Defterleri

Eshâm ilk defa Sultan III. Mustafa zamanında çıkartılan istikraz tahvillerine verilen isimdir. Sonradan her cins tahvile ve hisse senetlerine bu isim verilmiştir. “Eshâm Muhasebesi”ne ait kayıtlara ait defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.SHM.d	19450-20258-B	1188-1271	1774-1855	810
KK.d (Eshâm Kalemî)	5281-5481	1189-1281	1775-1865	200

b35. Zecriye Rûsûmî Defterleri

Alkollü içkilerden alınan vergiye “Zecriye” adı verilirdi. Osmanlı Devleti sınırları içinde müskirât imâli işleriyle gayrimüslim tebaa meşgul olur ve bu müskirâtın sevki ve satımı yine gayrimüslimler tarafından yapılırdı. Müskirât, imâl edilen bölgelerden kara ve deniz yoluyla merkezlere taşınır ve buralardan da muhtelif yerlerdeki meyhânelere dağıtılırdı. Zecriye Defterleri’nde genel olarak muhtelif karyelerden elde edilen hamr (şarap) ve arak (rakı) miktarı ile bunlardan alınan resm, zecriye muhassılı olan kişilerin tutmuş olduğu zecriye muhasebe icmâlleri, Marmara sahillerinden İstanbul’un muhtelif yerlerine (Samatya, Galata, Kumkapı, Beşiktaş vs.) getirilen rakı ve şarap miktarı, meyhânelerde çalışan usta ve çırakların isim ve eşkâlleri, müskirât taşıyan gemilerin getirdikleri içki miktarı, Âsitâne’ye gelen müskirât kayıtlarından alınan perakende hasılât ile muhtelif kazaların zecriye rûsûmu, teslimat ve bakayâ işlemleri, bağlardan alınan zecriye rûsûmu kayıtları gibi konular yer almaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.ZCR.d	20259-20555	1206-1258	1792-1842	298

¹ SERTOĞLU, a.g.e., s. 163.

b36. İstanbul Simkeşhânesi Defterleri

Gümüş ve altın teller çeken sırmacı ve kılıptancı esnafın bulunduğu yere “Simkeşhâne” denilmiş, ilk olarak Irgat Pazarı'nda Çorlulu Ali Paşa Camii ve Medresesi'nin yerinde iken, sonradan Bâyezid'den Aksaray'a giden cadde üzerindeki binaya nakledilmiştir. Simkeşhâne resmî bir müessese hâlinde idare edilirdi. Tanzimat sıralarında işlerin azalmasından dolayı kapanmış, ancak 1283/ 1867 senesinde tekrar faaliyete geçirilmiştir. Fakat, ne devlette eski malî kudret, ne de memurlarla halkta evvelki hâl ve vaziyet kalmadığı için faaliyetine devam edememiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.İSS.d	20556	1190-1191	1776-1777	1

b37. Kıbrıs Emvâli Defterleri

Kıbrıs'ta Kofla Çiftliği'nin çiftlik kethüdâsı zimmetinde kalan mallar, emvâl-i mîriye ve reâyadan talep olunan mebâliğ, ahalinin ödemeyi taahhüd ettikleri tekâlifler ve Magosa ile sair yerlerde hâsıl olan ibrişim miktarı ve müstahsilleri ile ilgili kayıtları ihtiva eden defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.KBE.d	20557-20560	1133-1225	1721-1810	4

b38. Kıbrıs Kaleleri Defterleri

Kıbrıs adasındaki bazı kalelere gönderilen tophâne ve cebehâne mühimmâtını mübeyyin defterdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.KBK.d	20561	1118-1147	1706-1734	1

b39. Salhâne Kâtibi Defterleri

Salhâne, hayvan kesilip yüzülen yerdir. Salhâne Kâtibi Defterleri şu konuları hâvidir: Salhânelerde kesilen koyun ve keçi miktarı ile sakatat miktarı, bunlardan elde edilen gelir, salhâne çalışanlarına verilen maaşlar, salhânenin muhtelif masrafları, İstanbul'un bazı muhitlerindeki kasaplara verilen ağnâmın icmâl kayıtlarının bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.SHK.d	20562-20604	1166-1255	1752-1839	43

b40. Sûr-ı Hümayûn Defterleri

Padişahların erkek çocuklarının sünnetleri, kızlarının da evlenmeleri münasebetiyle yapılan düğünler hakkında kullanılan tabirdir. Sûr-ı Hümayûn esnasında esnaf tarafından verilen hediyeler, sünnet çocukları için lâzım olan eşyaların cins ve miktarı ile Sûr-ı Hümayûn sebebiyle merkezden taşradaki bazı idarecilere gönderilen kâimeler ve meşâyih ile bazı hak sahiplerine yapılan masâriflerle ilgili kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.SRH.d	20605-20609	1086-1252	1676-1837	5

b41. Mukâtaâ Hazinesi Defterleri

Mukâtaalar, senelik belli bir bedel karşılığında devlet adamlarına verilir veya emanet usulü ile idare edilirdi. Buradan elde edilen gelirlerin toplandığı yere de “Mukâtaât hazinesi” denilmiştir.

1242 tarihinden itibaren bu hazine Başmuhasebe'nin kontrolü altında müstakil bir hazine olup Mukâtaât Nâzırlığı kurulmuştur. Kurulan bu nezâretin gelir kaynakları sürekli artmasına karşılık, gelirlerin hemen tamamı Yeniçeri Ocağı'nın lağvından sonra kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu'nun maaş, tayinat, ve teçhizat gibi masraflarına tahsis edilmiştir.

Mukâtaât hazinesi büyüyünce, “Mukâtaât Nâzırlığı” gelir hesaplarına; “Masârifât Nâzırlığı” da gider hesaplarına bakmaya başlamıştır. Böylece Mukâtaât hazinesinden yapılacak ödemelerde her iki nâzırın da görüşü alınmaya başlanmıştır. Fakat buna rağmen hesapların kontrolü Başmuhasebe'den yapılmakta ve son kararı da yine Başdefterdar vermektedir.

Hesapların ayrı tutulması istenilen sonucu vermeyince, 1250/1834-35 tarihinde Mukâtaât Nâzırlığı, “Mansûre Defterdarlığı”na dönüştürülmüştür. Mansûre Defterdarlığı kurulmasına rağmen Başmuhasebe ile olan irtibat kesilmiş değildir. Maliye Nâzırlığı'nın kurulmasıyla Defterdarlık son bulur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BŞM.MKH.d	12722-43499A	1238-1255	1823-1840	779

6. BAŞMUKÂTAA KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Mukâtaa-i Evvel Kalemî de denilen bu kalem, muhtemelen XVI. asrın ortalarında kurulmuştur. Bundan önce mukâtaalarla ilgili kayıtları tutan ve Hazine-i Âmire kâtipleri arasında yer alan bir mukâtaacının varlığı bilinmektedir. 934/1527-28 tarihli bütçedeki kâtipler listesinde ise Rumeli, Anadolu ve Arap vilayetleri mukâtaacılarının isimleri kaydedilmiştir. 969/1561-62 tarihli bütçedeki kâtipler listesinde Hazine-i Âmire kâtipleri arasında mukâtaacı-yı evvel unvanlı bir görevliye rastlanmış olması, bu kalemin Hazine'ye bağlı olarak kurulduğunu düşündürmektedir. Bunun bir kalem olarak teşkilatının tamamlanması ve görevlerinin belirlenmesi ise XVII. asırda gerçekleşmiş olmalıdır.

Başmukâtaa Kalemî, özellikle Rumeli'deki Filibe pirinç sahaları, Kratova, Kili, Varna, İbrail, İsakçı, Tolcı, Maçın, Ahyolu gibi Tuna nehri kıyısındaki bütün iskele ve tuzlaların mukâtaa hesaplarını denetler, bu mukâtaalar hakkında çıkan emir ve nizamların kayıtlarını tutar ve muhafaza ederdi. Bu arada bazı vazife, has ve salyâne tahsislerine de bakardı. Rumeli'ye ait emirler ve diğer görevlilerin beratları, hüküm ve tezkireleri de bu dairedeki kâtipler tarafından yazılırdı.

Başmukâtaa Kalemî'nin görev alanına giren mukâtaaların büyük çoğunluğu Rumeli'de bulunmaktadır. Bundan dolayı savaşlardan sonraki toprak kayıpları ve bir çok mukâtaanın işgal bölgesinde kalması geniş kaynakları azalttığı gibi, kalemin fonksiyonunu da azaltmıştır.

Maliye Nezâreti'nin kurulması sırasında 1254/1838 bu kalemin görevleri, mukâtaa işle-riyle meşgul olan Haslar, İstanbul ve Mâlikâne kalemleriyle birlikte yeniden teşkil edilen Mu-kâtaât Muhasebesi'ne devredilmiş, Başmukâtaa Kalemi de lağvedilmiştir. Başmukâtaa Kale-mi'nin bağlı birimlerine ait defterler;

Başmukâtaa Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BMK.d (Başmukâtaa Kalemi)	22440-22603	904-1251	1498-1836	165
D.BMK.AHM.d (Ahyolu Mukâtaası)	22604-22627	953-1239	1546-1824	24
D.BMK.BLM.d (Balçık Mukâtaası)	22628	1235-1239	1819-1823	1
D.BMK.FLM.d (Filibe Mukâtaası)	22629-22639	992-1251	1584-1835	11
D.BMK.İBM.d (İbrail Mukâtaası)	22640-22644	1171-1217	1757-1803	5
D.BMK.KAM.d (Kili ve Akkırman Mukâtaası)	22645-22649	997-1219	1589-1804	5
D.BMK.NGM.d (Niğbolu Mukâtaası)	22650-22655	1001-1244	1592-1828	6
D.BMK.SLM.d (Silistre Mukâtaası)	22656-22676	1184-1249	1770-1833	21
D.BMK.SMM.d (Samakov Mukâtaası)	22677-22679	1216-1240	1801-1825	3
D.BMK.ÜSM.d (Üsküp Mukâtaası)	22680-22687	1128-1250	1716-1844	8
D.BMK.VDM.d (Vidin Mukâtaası)	22688-22689	1144-1154	1731-1741	2
D.BMK.VRM.d (Varna Mukâtaası)	22690-22691-A	1165-1242	1751-1826	3
KK.d (Başmukâtaa Kalemi)	4988-5166	985-1269	1577-1852	179

7. BURSA MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ

Bursa, Biga, Bolu, Adapazarı, Kastamonu, Çankırı gibi bölgelerdeki bazı mukâtaalarla mîzân-ı harîr (ipek kapamı) mukâtasının ve Akdeniz adalarındaki çeşitli mukâtaaların gelirlerini denetler ve Rumeli'deki bazı kale muhafızlarının mevâcib hesaplarını tutardı. Bu kalemin daha çok damga resmi, mîzân-ı harîr, tuzla ve gümrük gelirlerini denetlediği görülmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BRM.d	24233-24454	925-1252	1519-1836	223
KK.d (Bursa Mukâtaa Kalemi)	5269-5275	1003-1204	1591-1789	7

8. BÜYÜK KALE VE KÜÇÜK KALE KALEMİ DEFTERLERİ

a. Büyük Kale Kalemi Defterleri

Önemli bir gider kalemi olan Büyük Kale Kalemi, genellikle Mora ve Arnavutluk dışında kalan büyük kalelerin, müstahkem mevkihlerin erzak, cebehâne, onarım işleri ve personelin maaş işlerini yürütürdü. Ayrıca Mısır, Bağdad, Lahsa, Musul, Diyarbakır, Van, Bosna, Budin, Tımışvar, Şam, Haleb, Kars ve Erzurum'daki yeniçeri ve bunların teşkilatına uygun olarak ulufe ile kullanılan askerlerin yoklamalarına bakardı.

Bu kalem ayrıca hazine tezkiresi vermeye de yetkili olup, Bosna-Hersek bölgesindeki bü-tün kaleler Büyük Kale Kalemi'ne bağlı iken Podgoriçe Kalesi Küçük Kale Kalemi'ne bağlıydı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BKL.d	32167-32843/A	936-1252	1530-1839	678
KK.d (Büyük Kale)	4725-4975	893-1277	1487-1861	250

b. Küçük Kale Kalemi Defterleri

Mora, Arnavutluk ve civarı ile Hersek'in bazı kalelerinin yerli kulu neferâtının mevâcib hesaplarını tutardı. Mevâcibleri ocaklık olarak nehirlerin vâridâtından karşılanıyorsa havaleleriyle tevcih tezkireleri de bu kalemde verilirdi.

Mevâcib; askerlere senede dört defa ve üç ayda bir Muharrem, Rebûlâhir, Receb ve Şevval aylarında verilen ücret, ulûfe demektir. İlk üç aylık olanı “masar”, ikinci üç aylık olanı “recec”, üçüncü üç aylık olanı “reşen” ve son üç aylık olanı ise “lezez” tabir olunmuştur. Bu tabirler, ayların adlarının rumuzlarından oluşmaktadır.

Bazı kalelerin muhafızlarına ait mevâcib, hasılâtı iyi olan vilayet ve sancaklara havale edilmek suretiyle temin edilirdi. Bu tür havalelerle sağlanan mevâciblere de “ocaklık mevâcibi” adı verilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.KKL.d	32844-33117	959-1251	1552-1836	274
KK.d (Küçük Kale Kalemi)	4976-4987	1124-1286	1712-1870	12

9. BÜYÜK RUZNAMÇE VE KÜÇÜK RUZNAMÇE KALEMLERİ İLE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

a. Büyük Ruznamçe Kalemi ve Bağlı Birimlerine Ait Defterler

Ruznamçe, Günlük vâridât ve masârının, yahut vukuatın kaydına mahsûs deftere verilen addır. Rûz Farsça gün, nâmçe de defter demektir. İlk zamanlarda Ruznâme denildiği halde sonraları Ruznamçe hâlini almıştır. Bu tabir, muhasebe kelimesi yerine de kullanılırdı. Tanzimat'tan sonra Yevmiye Defteri adını alan Ruznamçe Defteri'ni tutana ruznamçeci denilmiştir.

Büyük Ruznamçe Kalemi, Maliye Nezâreti'nin kuruluşuna kadar (1253/1839) Bâb-ı Defteri'nin, dolayısıyla hazine'nin bütün gelir ve gider işlemlerinin yapıldığı bürodur. “Ruznamçe-i Hümayûn”, “Ruznamçe-i Evvel” ve “Harc-ı Hâssa Ruznamçesi Kalemi” de denmekteydi. Ruznamçe, irâd-masraf şeklinde kaydedilen meblağların günlük olarak tutulmasından oluşurdu. Defterler ise günlük, aylık, üç aylık ve yıllık olurdu.

Hazine dairesinin baş kalemi olan Büyük Ruznamçe Kalemi mukâtaa, mevkûfât ve cizyeden hâsıl olan gelirleri her gün kaydederdi. Hünkâr müteferrikaları, çâşnigirler ve ulûfeli divan kâtiplerinin maaşları bu kalem tarafından verildiği gibi, her gün Hazine'ye giren ve çıkan para, kumaş, altın, gümüş, vesairenin kayıt ve hesaplarını da bu kalem tutardı. Bundan başka Başdefterdarlığın günlük gelir ve giderlerinin özetleri burada gözden geçirilir, “ruznamçe temessükü” denilen ibrâ tezkireleri yazılırdı.

Ruznamçe Kalemi, merkezî bir kuruluştur. Burada tutulan hazine kayıtları “mizân-ı adl” olarak kabul edilmiştir. Bu bakımdan Bâb-ı Defteri'ye bağlı gelir ve giderlerle ilgili muhasebe kalemlerinin kayıtlarında hata varsa, bunlar ruznamçe kayıtlarıyla karşılaştırılarak bulunurdu. Toplama kolaylığı sağlamak üzere ayrı defterlere sadece rakamlar yazılarak “Erkâm Defterleri” oluşturulmuştu. Savaş gibi durumlarda padişah İstanbul'dan uzakta kaldığı zaman biri İstanbul'da, diğeri de padişahın bulunduğu yerde olmak üzere iki ayrı ruznamçe defteri tutulurdu.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.BRZ.d	20610-21193/B	896-1254	1491-1838	588
D.BRZ.HZB.d (Hazine Darbaşı)	21350-21352	1113-1118	1702-1706	3
D.BRZ.SRG.d (Sergi Halifesi)	21194-21349	1082-1253	1672-1838	156
KK.d (Büyük Ruznamçe Kalemi)	1649-1669 / 1696-2280	936-1259	1529-1844	606

b. Küçük Ruznamçe Kalemi Defterleri

“Müşâherehorân” da denilen bu kalem, aynı zamanda Büyük Ruznamçe Kalemi'nin yardımcı mahiyetindeydi. Her gün Hazine'ye giren ve oradan çıkan para, kumaş, altın, gümüş ve sairinin kayıt ve hesaplarında Büyük Ruznamçe Kalemi'ne yardım ettiği gibi kazaskerler, divan çavuşları, müşâherehorân denen aylıklılar, çâşnigîrler, Divan-ı Hümâyûn ve saray peykânı¹, mimarlar ve diğer bazı cemaatlerin özlük ve maaş işleriyle uğraşırlardı. Bu kalem, 1256/1840 yılında ilgâ olunmuştur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.KRZ.d	33118-33554	940-1254	1533-1838	437
KK.d (Küçük Ruznamçe Kalemi)	3398-3507	1013-1219	1604-1804	110

Ayrıca Maliyeden Müdevver Fonu'nda da Küçük Ruznamçe Kalemi'ne ait defterler bulunmaktadır.

10. CERİDE ODASI DEFTERLERİ

Cerîde, genel anlamıyla muamele ve vukuatın hülâsalarını kayda mahsûs defterlere verilen addır. Maliye lisanında, cerîde-i nüfus, nüfus defterleri demektir. Maliye Nezâreti'nin teşekkülünden sonra Cerîde Muhasebeciliği olarak teşkilattaki yerini almıştır. Cerîde Odası defterleri muhtelif liva, kaza ve nahiyelerin müslim ve gayrimüslim nüfus yoklamalarını ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.CRD.d	39876-40813/O	1213-1255	1798-1839	953

Kâmil Kepeci Fonu'nda ve Maliye Nezâreti Cerîde Odası içerisinde de Cerîde Muhasebesi Defterleri ve nüfus defterleri bulunmaktadır.

11. CİZYE MUHASEBESİ VE CİZYE ZİYADESİ (MENSÛH) KALEMLERİ DEFTERLERİ

a. Cizye Muhasebesi Defterleri

İslam devletlerinde zimmî statüsündeki Müslüman olmayan azınlıkların faal erkek nüfusundan alınan cizye, Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynaklarından birini teşkil edegelmiş ve bütçe gelirlerinin büyük kısmını oluşturmuştur.

Osmanlılar, fethettikleri yerlerde yaşayan yerleşik zimmî nüfusa cizye tarh ederlerdi. Fakat bu vergilerin miktarı her yerde aynı değildi. Rahipler, bâliğ olmayan çocuklar, devlet hizmet-

¹ Peykân, yaya bir posta sınıfı olup çok süratli koşmakla bilinirlerdi; önceleri padişahların irâdelerini tebliğ için kullanılmış iseler de zamanla süslü elbise ve sorguçlarıyla saltanat şîârından sayılmışlardır.

tinde bulunan aileler ve iş yapamaz durumda olanlar cizyeden muaf tutulurdu. Bazı bölgelerin cizyeleri ya maktû idi, yahut da tamamen bağışlanmış idi. Mısır, Bağdad ve Basra eyaletlerinin maktû olan cizyeleri irsaliyeleri içinde yer alırdı. Eflâk- Boğdan Voyvodalıkları ile Erdel Krallığı ve Dubrovnik Cumhuriyeti'nin bedel-i cizye veya harac denen tâbi devlet vergisi niteliğindeki maktû cizyeleri de oldukça önemliydi.

Belli bir yerde oturmayan ve belli bir işi olmayan gayrimüslimlere “yâve”, bunlardan alınan cizyeye de “yâve cizyesi” denirdi. Cizye tahsili genellikle, yave cizyesi hariç, hâne hesabı üzerinden ve ortalama alınarak yapıyordu.

1101-1103/1689-1691 yılları arasında sadrazam olan Köprülüzade Mustafa Paşa bir cizye reformu yaptı. Bu sırada hâne başına eşit olarak toplanan cizyeyi ilk devirlerde olduğu gibi yükümlülerin malî durumuna göre üç sınıfa ayırarak farklılaştırdı. 1102 (1690) yılında uygulamaya konan reforma göre cizye, a'lâ (yüksek), evsat (orta) ve ednâ (düşük) mertebelerinden alınacaktı. Cizye dilimleri a'lâdan 4, evsattan 2 ve ednâdan 1 şerifî altın olarak belirlenmişti. Cizyedara düşen harc ise sırasıyla 30, 24 ve 12 akçe idi.

Tâbi devletlerin ödedikleri maktû cizye ile Kıptîlerin ödedikleri cizye hariç, bütün cizye gelirleri Cizye Muhasebesi Kalemi'nde toplanırdı. Buna göre çeşitli mukâtaa, sultan vakıfları, vezir ve sancakbeyi hasları, ocaklık gibi yerlerde mevcut bulunan cizyeler bu birimlerden bağımsız olarak ve tek elden toplanırdı.

Bütçelerde çeşitli kalemlere dağılmış olan cizyeler ile sultan, vezir vakıfları ve diğer vakıfların cizye, âdet-i ağnâm ve avâriz türünden bazı gelirleriyle ilgilenen ve en önemli gelir kaynağı cizye, âdet-i ağnâm, resm-i ağıl ve vakıflardaki cizye fazlaları olan “Cizye Ziyadesi (Mensûh) Kalemi”nin bütünü 1103/1691 tarihli cizye reformundan sonra feshedilerek gelir kaynaklarının hemen hepsi Cizye Muhasebesi'ne aktarılmıştır. Dolayısıyla bütçede yer almaya başlamıştır. Mısır, Bağdad ve Basra gibi eyaletlerin cizyeleri bunların irsaliyeleri içinde olup denetimi Başmuhasebe'de kaldı. Eflâk, Boğdan ve Dubrovnik cizyeleriyle Kıbtîyân cizyesi de eskiden olduğu gibi Maden Kalemi'nin denetimine bırakıldı.

Cizye tahsiline mahsûs makbuz senetleri, her sene bu kalem tarafından hazırlanarak mühürlenir ve zamanı geldiğinde torbalar içinde cizye memurlarına veya mültezimlere teslim edilirdi. Bu torbalar, şer'î mahkemelerde ve kadı huzurunda muharrem ayının başında açılırdı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.CMH.d	26561-27415/34	966-1264	1558-1848	890
KK.d (Cizye Muhasebesi Kalemi)	3508-3926	958-1279	1551-1863	419

Cizye ile ilgili Maliye Nezâreti Defterlerine de (ML.d) bakılabilir

b. Cizye Ziyadesi (Mensûh) Defterleri

Sultan, vezir vakıfları ve diğer vakıfların cizye, âdet-i ağnâm ve avâriz türünden bazı gelirleriyle ilgilenen kalemdir. Bu kalemin en önemli gelir kaynağı cizye, âdet-i ağnâm, resm-i ağıl ve vakıflardaki cizye fazlaları idi. Bu kalem 1103/1691 tarihli cizye reformundan sonra feshedilerek gelir kaynaklarının hemen hepsi Cizye Muhasebesi Kalemi'ne aktarılmıştır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.CZD.d	26015-26019/C	1013-1102	1605-1691	8

12. ÇELTİK RÜSÛMU KALEMİ DEFTERLERİ

Anadolu ve Rumeli'ndeki bazı çeltik nehirleri ve pirinç ekim alanlarının gelirlerine ait hesaplara bakardı. Ayrıca, Hıristiyan cemaatlerin ruhanî reislerinin pîşkeşleriyle ilgili hesapları da tutardı. Bu kaleme Vâridât-ı Şikk-ı Sâni Kalemî de denilmekte olup konu itibarıyla aynı konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.ÇRS.d	25994-26000	926-1244	1520-1828	7

13. DEFTERDAR MEKTUBÎ KALEMİ DEFTERLERİ

Defterdar Mektubî Kalemî, defterdarın Özel Kalem Müdürü'nün dairesi durumunda olup, başdefterdara gelen tahrir, telhis ve derkenarlara icap eden havaleleri yazardı.

Defterdara gelen ve giden yazıların (özellikle mali konularla ilgili) hülasaları ve havale kayıtlarının tutulduğu defterlerdir. Ayrıca Bâb-ı Defterî teşkilatında görev yapan kişilere yazılmış özel mektuplarda Defterdar Mektubî Kalemî'ne ait belgeler arasında değerlendirilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.DMK.d	26228-26277/A	1186-1252	1773-1837	52

14. EVÂMİR-İ MALİYE KALEMİ DEFTERLERİ

Malî yazışmaların idare edildiği ve emirlerinin yazıldığı Maliyenin Kançılara Kalemî'dir. Maliye dairesindeki önemli işler, sefere müteallik muameleler için gerekli emirler, mirî mukâtaaların usulüne göre tahririne ait kararlar, muhallefâtın zabtı için yazılan hükümler ve diğer kalemlerin kaydı gereği defterdar kesedârı tarafından yapılan tahrirât bu kaleme gönderilerek emirleri burada yazılırdı. Mukâtaalarla eshâm beratlarının da bu kalemden yazılması usuldendi. Diyânet memurlarının, evkâf idare edenlerin, vakıflardan para alanların beratları da bu kalemden tertip ve tanzim olunurdu.

Evâmir-i Maliye Kalemî'nde hazırlanan emirlerde defterdarın imzası ve padişahın tuğrası bulunurdu. Bu kalem, XVIII. yüzyıldan önce "Tezkire-i Ahkâm" ve "Maliye Kalemî" olarak iki ayrı birim şeklinde iken; bu tarihten sonra Evâmir-i Maliye Kalemî adı altında birleştirilmiş ve Başdefterdara bağlı bir birim hâlinde hizmet vermesi sağlanmıştır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.EVM.d	26278-26367C	976-1253	1568-1837	93
KK.d (Evamir-i Maliye Kalemî)	2467-2538	1053-1203	1643-1789	72

15. GANEM MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Mevkûfât Kalemî'ne bağlı olarak görev yapar ve halife rütbesindeki bir reis tarafından idare edilirdi.

Celebkeşân ağnâmı mukâtaalarına, celebkeşân ağnâmı tahsiline, bu verginin iltizâma verilmesine bakmak, mirî tayinat için koyun satın almak başlıca vazifesiydi.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.GNK.d	23788-24156	973-1256	1566-1840	369
D.GNK.KŞE.d (Kışlak Emîni)	24213-24232	1168-1254	1755-1838	20
D.GNK.KSB.d (Kasabbaşı)	24157-24212	1099-1253	1688-1837	56
KK.d (Saray-Kasabbaşılık)	7399-7411	1106-1260	1694-1844	13

16. HAREMEYN MUHASEBESİ KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Bu kalemin bir adı da “Evkâf Muhasebesi”dir. Haremeyn'e (Mekke ve Medine) ait ve bunlara bağlı vakıfların kayıtlarını tutar ve her sene muhasebelerini kontrol ederdi. Selâtin denen büyük camilerin vakıflarına ve bu camilerde hizmet eden görevlilerin maaşlarıyla ilgili işlemlere bakardı. Mekke ve Medine'ye ait olup İstanbul ve Rumeli'nde bulunan mevkûf arazilerle alâkalı defterler ve kayıtlar burada tutulurdu. İstanbul ve Rumeli'ndeki din görevlilerinin dinî vazife ve tayinlerine dair vesikalarını hazırlar ve bunları Maliye Kalemi'ne göndererek oradan beratlarının çıkmasını sağlardı. Ayrıca bazı kişilerin uhdesinde olan Haremeyn mâlikâneleri ve bunlara dair şartlar ve bazı Haremeyn mukâtaalarından tertip edilmiş olan eshâm ve “cihât” tevcihleri ile evkâfa mülhak olan esnaf ve sanat erbabı nizamı ve bazı emirler ile ilmühaberler de buradan yazılırdı. Bunların yanı sıra bazı kale neferlerinin mevâciblerini, mütekâid ve duâcı vazifelerini de yine bu kalem denetlerdi.

Haremeyn Muhasebesi'ne bağlı olan vakıfları şu başlıklar hâlinde toplamak mümkündür:

Sultan vakıflarının tamamı, Dârüssaâde ağası nezâretinde olan vakıflar, Evliyâ vakıfları, Medine-i Münevvere ve Mısır Evkâfı, Şahısların Medine-i Münevvere'ye tahsis ettiği vakıflarla bunlara ait tevcihât, Sadrazam ve şeyhülislâm nezâretindeki vakıflardır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.HMH.d	21353-21884	966-1300	1558-18883	541
D.HMH.AALİ.d (Atik Ali Paşa Evkâfı)	21885	1003-1081	1594-1671	1
D.HMH.ASYF.d (Ayasofya Evkâfı)	21886-21888	1091-1218	1680-1803	3
D.HMH.BNE.d (Bina Emîni Evkâfı)	21889	1156	1743	1
D.HMH.BŞRA.d (Beşir Ağa Evkâfı)	21890-21896	1157-1205	1744-1791	7
D.HMH.ÇALİ.d (Çorlulu Ali Paşa Evkâfı)	21897-21898	1187-1231	1709-1801	2
D.HMH.EEYB.d (Eyüb Sultan Evkâfı)	21899-21900	1136-1155	1723-1742	2
D.HMH.FS.d (Fatma Sultan Evkâfı)	21901-21906	1186-1192	1772-1778	6
D.HMH.GLBH.d (Gülbahar Hatun Evkâfı)	21907-21909	1186-1192	1773-1779	3
D.HMH.GTRHÖMRB.d (Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı)	21910-21911	1119-1245	1707-1829	2
D.HMH.GZLS.d (Gazi Süleyman Paşa Evkâfı)	21912	1157	1744/1745	1
D.HMH.HZR.d (Haremeyn Ruznamçe Evkâfı)	21913-21914	1222-1245	1807-1830	2
D.HMH.KMST.d (Kara Mustafa Paşa Evkâfı)	21915	1218	1803/1804	1
D.HMH.LALE.d (Laleli Evkâfı)	21916-21917	1235-1247	1819-1832	2
D.HMH.MDMN.d (Medine-i Münevvere Evkâfı)	21918	1174	1760/1761	1
D.HMH.MHDV.d (Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfı)	21919	1199-1224	1785-1809	1
D.HMH.MRN.d (Mardin ve Nusaybin Mukâtaaları)	21920-21921	1142-1146	1729-1734	2
D.HMH.NROS.d (Nur-ı Osmaniye Evkâfı)	21922	1107	1695/1696	1
D.HMH.SAMD.d (Sultan Ahmed Han Evkâfı)	21923-21925	1178-1259	1764-1843	3
D.HMH.SBZT.d (Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfı)	21926-21933	1122-1125	1710-1713	8

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.HMH.SHMD.d (Abdülhamid Evkâfi)	21934-21937	1233-1251	1818-1835	4
D.HMH.SFTH.d (Sultan Fatih Evkâfi)	21938-21941B	1086-1269	1675-1853	5
D.HMH.SMHD.d (Sultan Mahmud Evkâfi)	21942-21945	1180-1251	1766-1836	4
D.HMH.SMRD.d (Sultan Murad Han Evkâfi)	21946-21950	1092-1250	1681-1835	5
D.HMH.SSLM.d (Sultan Selim Evkâfi)	21951-21955	1114-1217	1702-1803	5
D.HMH.SSÜL.d (Sultan Süleyman Han Evkâfi)	21956-21963	986-1251	1578-1835	8
D.HMH.SYIL.d (Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfi)	21964-21965	1096-1097	1685-1686	2
D.HMH.ŞMMD.d (Şehzade Sultan Mehmed Evkâfi)	21966-21968	1117-1241	1706-1826	3
D.HMH.VLS.d (Vâlîde Sultan Evkâfi)	21969-21976	1123-1278	1711-1861	8
D.HMH.VLSM.d (Mihrişah Sultan Evkâfi)	21977-21978	1231-1241	1816-1826	2
D.HMH.VKH.d (Vakf-ı Hümâyûn Evkâfi)	21979-21993	1188-1265	1775-1849	15
D.HMH.YTH.d (Yeniil Türkmenân-ı Haleb Evkâfi)	21994-22008	1143-1294	1731-1877	15
KK.d (Haremeyn Muhasebesi)	3275-3287	1012-1291	1603-1874	13
	3298-3356	905-1255	1500-1839	59

17. HAREMEYN MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ

Bu kalem, her sene Haremeyn'e, yani Mekke ve Medine'ye gönderilen surrelerin kayıtlarını tutmak ve Haremeyn'e ait mukâtaaların işlemlerini yürütmekle görevliydi¹. Ayrıca Medine-i Münevvere'ye bağlı arazilerin mahsul işleriyle İzmir, Midilli, Sakız, Menteşe, Antalya ve Alâiye mukâtaaları işlerine bakardı.

Surre, Mekke ve Medine-i Münevvere'de oturan ve o tarafta bulunan seyyidlere, şeriflere ve ileri gelenlere dağıtılmak üzere Osmanlı padişahları tarafından gönderilen para vesair eşya verilen addır. Hac dolayısıyla İstanbul'dan Haremeyn'e surre yollanmasına "surre ihracı", yine hac dolayısıyla padişah tarafından Haremeyn'e yollanan para ve hediyelere "surre-i Hümâyûn", Haremeyn halkına dağıtılmak üzere gönderilen eşya ve paraları korumakla görevli özel birlik ve merasime de "surre alayı" adı verilmiştir.

Surre Defterleri için ayrı bir katalog tertip edilmiştir. Bunun için Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti defterlerine bakılmalıdır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.HMK.d	22009-22385	1024-1254	1615-1839	378
KK.d (Haremeyn Mukâtaası)	3357-3397M-3	884-1280	1479-1863	44

18. HASLAR MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERE AİT DEFTERLER

Padişah ve hânedan azâlarıyla sadrazam haslarının kayıtlarının tutulduğu, senet ve emirlerin yazıldığı ve saklandığı kalemdir. Bundan başka âdet-i ağnâm gibi gelir kaynaklarının hesapları da burada tutulurdu. Özellikle Rumeli ve Güneydoğu Anadolu'daki bazı mukâtaalar ve mahallî kalemler ile bunların gelirlerinden vezir vs. haslarına karşılık ayrılan tahsisat bu kalem tarafından yönetilirdi. Rumeli bölgesi fetholundukça Anadolu'nun muhtelif yerlerinden getirilip buraya iskân edilen ve sefer zamanında ayrı birlikler hâlinde sefere iştirak eden "Evlâd-ı Fâtihân"ın muayyen maaşları, vergiden muafiyetleri ve diğer imtiyaz işleri de buradan yürütülürdü.

¹ Surre Defterleri için Evkâf Nezâreti (BOA, EV.HMK.SR.d) defterlerine bakınız.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.HSK.d	25569-25932/C	854-1254	1450-1838	367
D.HSK.AAG.d (Âdet-i Ağnâm Bedeli)	25933-25986	919-1251	1513-1835	54
KK.d (Haslar Mukâtaası)	3060-3206	963-1247	1556-1831	147

19. İSTANBUL MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ

İstanbul İhtisabı, Selanik Gümrüğü, Mora İskelesi gümrükleri gibi mukâtaalar, ipekten alınan mîzan rûsûmuyla altın ve gümüş mamulleri üzerindeki vergilere dair işlere bakardı. Bazı memurların alınmasında da yetkili olup, 1733 yılında Kefe Mukâtaası ile birleştirilmiştir.

Bu kalemin bağlı birimi olan İstanbul İhtisabı Mukâtaası'na ait defterlerde İstanbul İhtisabı ile ilgili muhtelif hesaplar mevcuttur. İhtisab gelirleri, mukâtaalar hâlinde iltizam usulüyle yönetilmiş ve değişik şehirlerin ihtisab gelirleri, değişik kalemlerin denetimine verilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.İSM.d (İstanbul Mukâtaası)	25363-25562	930-1256	1528-1840	200
D.İSM.İSİ.d (İstanbul İhtisabı)	25563-25568	1118-1243	1706-1828	6

20. KALEMİYE DAİRESİ DEFTERLERİ

Kalemiye Dairesi XVIII. yüzyıl başlarında Bâb-1 Defterî'nin Mevkûfât Kalemi'ne bağlı olarak meydana getirilen bir teşekküldür. Burası, hâcegân rütbesinde bir büro olmayıp halifelik ile idare edilmekteydi. Daha sonraları müstakil bir kalem hâline getirilmiştir.

Bu büronun vazifesi kayd-ı hayat şartıyla iltizama verilen çiftliklerden ve mâlikâne mukâtaalardan alınan %10 nispetindeki Kalemiye Resmî'ni tahsil etmektir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.KLD.d	26105-26227A	1101-1253	1689-1837	124

21. KEFE MUKÂTAASI KALEMİ DEFTERLERİ

Bu kalem, Kefe bölgesindeki mukâtaaların gelirleri ile bazı kale mevâcibleri, vazifeler ve salyâne harcamalarını denetlemek, bazı memurların atamalarını yapmakla görevliydi. Kefe'nin elden çıkması üzerine İzmir, Aydın ve Kırım'daki bazı önemli mukâtaaların hesaplarını tutmak ve hazine tezkirelerini vermekle görevlendirilmişti. 1733'te İstanbul Mukâtaası ile birleştirilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.KFM.d	26368-26415	959-1246	1552-1831	48
KK.d (Kefe ve Avlonya Mukâtaası)	5276-5280, 5280M	892-1201	1487-1786	6

22. KÜÇÜK EVKÂF KALEMİ DEFTERLERİ

Tanzimat'tan önce üç ayrı dairede idare edilen vakıfların bir bölümü “Küçük Muhasebe Kalemi” de denilen bu kalem tarafından yönetilirdi. Diğerleri “Haremeyn Muhasebesi” ve “Anadolu Muhasebesi” kalemleridir.

Bu kaleme İstanbul, Rumeli ve Anadolu'daki bazı vakıflar bağlıydı. Bu vakıfların idarî işleri ile hesapları, tayin ve tevcih gibi işleri Bâbüssaâde ağasının idaresindeki bu kalem tarafından yürütülürdü. Ayrıca nezâreti sadrazamlara ait “sadaka tevliyetleri” adlı küçük tevliyetlerin defter ve hesapları da burada tutulurdu.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.KEV.d	22386-22439	1026-1264	1617-1848	54
KK.d (Küçük Evkâf)	3288-3290	1284	1867/1868	3

23. MADEN MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Maliye kalemlerinden birisi olan bu kalem, büyük gümrük mukâtaalarını, Anadolu ve Rumeli Kıptîlerinin cizyelerini, Eflâk ve Boğdan voyvodalıklarındaki kefare cizyelerini, Erdel Kralığı ve Dubrovnik Cumhuriyeti kefare cizyelerini, Serçin ve Derçin Gümrük Mukâtaasını, Mîzân-ı Harîr Mukâtaasını, Emtia Gümrüğü, Efrenc Eşyası Gümrüğü ve Duhan Gümrüğü mukâtaalarını, maden mukâtaalarını, şaphâne mukâtaalarını, kantar resmlerini, istiridye ve midye çıkarıcılığı, haşhaş rûsûmu mukâtaalarını, Darbhâne mukâtaalarını ve Simkeşhâne mukâtaasını idare eden ve her sene muhasebelerini hazırlayan bürodur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.MMK.d	22692-23246	948-1256	1541-1840	555
D.MMK.BGN.d (Boğdan Cizyesi)	23247-23249	1114-1197	1702-1783	3
D.MMK.DHN.d (Duhan Dönümü)	23250-23377	1100-1252	1689-1837	128
D.MMK.EFK.d (Eflâk Cizyesi)	23377A-23377C	1097-1183	1686-1769	3
D.MMK.İGE.d (İstanbul Gümrük Emni)	23378-23767	1015-1255	1606-1839	390
D.MMK.KBC.d (Kıbtîyân Cizyesi)	23768-23787	1100-1250	1689-1835	20
KK.d (Maden Kalemi)	5167-5206	997-1234	1589-1819	40
KK.d (Maden Kalemi İstanbul Gümrüğü)	5207-5237	1012-1258	1700-1842	32
KK.d (Maden Kalemi Gümrükler)	5238-5268	1084-1268	1673-1852	31

24. MASRAF-I ŞEHİRİYÂRÎ KALEMİ DEFTERLERİ

Saray'ın Enderûn ve Bîrûn kısımlarının her türlü masraf ve tayinatının idare edildiği kalemidir. İdare bakımından Saray'a, muamele bakımından Defterdarlığa bağlı idi. Âmiri “masraf-ı şehriyârî kâtibi” unvanı verilen memurdu.

Masraf-ı şehriyârî kâtibi, Saray'ın Bîrûn kısmına mensup emînlerin, yani Matbah emini, arpa emini ve darbhâne emininin Saray ihtiyacı için hariçten yaptıkları alımların defterlerini tutar ve hesaplarına bakardı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.MSF.d	32079-32166	1099-1247	1687-1832	88
KK.d (Saray-Masraf-ı şehriyari ve harc-ı hass, Hasbahçe, Çakırcı-Şahinci, Has Ahur, Ehl-i Sanat, Tayinat)	7094-7269	883-1264	1478-1848	176

25. MENSÛHÂT (KAPUDÂN-I DERYÂ) KALEMİ DEFTERLERİ

Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasından önce Osmanlı Devleti'nin ücretli ve daimî ordusunu teşkil eden “Yaya” ve “Müselleme” teşkilatları XVII. yüzyılda ortadan kaldırılınca bunlara ait olan çiftlikler “Mensûhât” adı altında Deryâ Kalemî'ne bağlanarak Kaptanpaşa Eyaleti'ne tâbi timar ve zeâmetlerle birlikte idare olunmuştur. Bu çiftliklerin öşür ve rüsûmunu tasarruf edenlere “Mensûhât Efrâdı” adı verilmiştir. Bunlar sahillerin muhafazasında kullanılan bir sınıf olup, ihtiyaç olduğu zamanlarda Bahriye askerlerini tamamlamak için kullanılmışlardır. Mensûhât Kalemî'ne ait olan çiftliklerin tevcihi kaptan paşalara aitti.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.MNS.d	25987-25993	1014-1237	1605-1822	7

26. MEVKÛFÂT KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT DEFTERLER

Doğrudan Defterdarlığa bağlı olan bu kalemin bir adı da “Rüsûm Kalemî” dir. Başlıca görevleri, örfî vergilerle avâriz ve bedel-i nüzûl vergilerine bakmak, bir gider için tahsis edilip harcanmadan kalan parayı (mevkûf akçe) Hazine'ye geçirmek, menzil kayıtlarını tutmak ve masraflarını karşılamak, harp zamanı vilayetlerin gönderdiği askerlere verilen tahsisat ve iaşe masraflarını temin etmektir. Bunlardan başka ordunun ot, saman ve yem ihtiyacını temin ile sefere katılan paşalarla sivil memurlara ödenecek paraları sağlamak da bu kalemin vazifelerindedir. Navul Kalemî'nin kuruluşuna kadar 1200 (1785-86) yılının başlarında İstanbul zahiresinin yanı sıra ordu ve donanmanın ihtiyacı olan zahirenin satın alınması, nakledilmesi ve depolanmasını da bu kalem karşılamaktaydı. Mevkûfât Kalemî'yle ilgili emirler Mühimme Kalemî'nden çıkmaktaydı.

Maliyeden Müdevver Defterlerden 8989 numarada kayıtlı 1250 tarihli defterde Mevkûfât Kalemî şöyle tarif edilmektedir: “Eyaletler, sancaklar, kazalar, nahiyeler, köyler ve araziler ile bunlarla ilgili nizam ve şartların keyfiyatı, Defterhâne-i Âmire Kalemî kayıtlarına düşürüldüğü gibi, hâlâ verimli arazide yetişen tarım ürünleri, ağaçlar ve güherçile gibi bitkiler ve koyun ve tavuk ve bârgir gibi hayvanlara müteallik tasarrufât-ı Hazine-i Âmire'nin tafsilâtı ve esasen ilk yaratılışı toprak olan insanın da avâriz, tekâlif ve iskân gibi şartları ve hatta hukûk-ı insâniyeden, yıllık vergiler ve teşrifât-ı aliyyenin ortaya ilk çıkışında Mevkûfât Kalemî'ne düşürülüp; başlangıçta bu kalemin zabitan ve ketebesini çok ve hünerli ve nasbolunan hâceleri âlî-kadr ve maârif-perver olarak kalem-i mezbûra...¹”.

Mevkûfât Kalemî'nin önemli görevlerinden birisi de menzil teşkilatının işlerini yürütmektir. Menzil Halifeliği tarafından idare edilen bu teşkilat devletin haberleşmesini temin ediyordu. Haberleşmenin süratle yapılabilmesi için oluşturulan menzillerde her an hizmete hazır menzil atları bulundurulur, iki menzil arasını haberciler bu atlarla katederlerdi. Ulaştığı yeni menzilde atını değiştirir ve yeni bir atla bir sonraki menzile giderlerdi. Bu teşkilat zamanın şartlarına göre oldukça hızlı haber ve posta ulaştırıran bir yapıya sahipti.

¹ BOA, MAD.d, nu: 8989, s. 26.

Mevkûfât Kalemi'nin gördüğü bu hizmetlere karşılık gelir kaynakları ise avâriz, bedel-i nüzül, bedel-i sürsat ve bedel-i iştirâdan oluşmaktaydı. Yukarıda da kısaca bahsedilen bu gelir kaynakları şöyle açıklanabilir.

Avâriz Vergisi: Osmanlı maliyesinde olağan dışı ve düzensiz (gayr-ı mukarrer) vergiler, “avâriz-ı divaniye“, “tekâlif-i örfiye” veya kısaca “avâriz” adı altında toplanmıştır. Geçmiş ne zamana uzanırsa uzansın ve ne amaçla konmuş olursa olsun bu vergiler savaş masraflarının finansmanına yönelikti.

Avâriz vergileri, “avârizhâne” denen birimler üzerine tarhedilirdi. Muaf olanlar çıkarıldıktan sonra geri kalan köy ve mahalle nüfusu tespit edilip belirli sayıda gerçek hâne bir avârizhânesi sayılarak köyün veya mahallenin kaç avârizhânesi olduğu belirlenirdi. Böylece hâneler belirlendikten sonra yükümlüleri ister yerleşik isterse konar-göçer olsun bu vergiden bir bütün olarak sorumlu tutulurdu.

Avâriz akçesi olarak alınan bu maktû ve nakit vergi zaman içerisinde paranın değer kaybına bağlı olarak artırılmıştır. Önceleri savaş harcamaları için toplanırken, sonraları her yıl düzenli olarak toplanan bir vergi hâlini almıştır.

Nüzül/Bedel-i Nüzül Vergisi: Nüzül mükellefiyeti, Osmanlı ordusu sefere çıkarken konakladığı menzillerde çoğunlukla un ve arpa şeklinde belirli miktar zahirenin sağlanıp hazırlanıp getirilmesidir. Kadılar, kazalardan istenen zahireyi görev alanlarına giren kent, kasaba, köy, mezraa ve çiftliklere avârizhâne esaslı üzerinden tarh ve tahsil ederek menzillere teslim ederlerdi. Ayrıca, nakil masrafı da yükümlüler tarafından ödenirdi. Aynî olarak toplanması kural olan nüzül, özellikle ordunun iaşesinin kolay olduğu hâllerde, savaş ile ilgili diğer hizmetlere dönüştürülebilirdi. Bunlar çoğunlukla ülkenin savaş alanlarına yakın veya ordunun geçeceği yol üzerindeki konaklara komşu bölgeler için aynî, bu bölgelerin dışında kalan yerler için ise nakdî bir yükümlülük hâline geliyordu.

Bedel-i nüzül, 1093/1683 tarihinden sonra ağır savaş şartları altında sürekli ve düzenli olarak toplanan bir vergi hâline gelmiştir.

Sürsat/Bedel-i Sürsat: Ordu sefere giderken civar köyler halkı ordunun geçeceği yollara zahire getirmek ve bunu rayiç üzerinden satmak ile mükelleftiler. Sonraları bu mükellefiyete bedel kendilerinden muayyen bir vergi alınmakla iktifa olundu. Sattıkları zahireye sürsat zahiresi, verdikleri paraya ise bedel-i sürsat denilirdi.

Sürsat, askerî birliklerin geçtiği yollar veya konakladığı yerlere en yakın bölgelerden aynî, uzak olan bölgelerden de nakdî olarak alınıyordu. 1103/1693-1694 yılında bütün bölgelerden elde edilen ürünün miktarıyla orantılı olarak nakden toplanmasına karar verilmiştir.

Bedel-i İştirâ: İştirâ, piyasa fiyatları üzerinden devlete belirli bir miktar zahire satma mükellefiyettir. Bazan nüzül ve sürsat yerine iştirâ zahiresi seçiliyordu. Her kazanın iştirâ yoluyla teslim edeceği zahirenin miktarı önceden kazalara bildiriliyordu. Böylece bir yükümlülük biçimini alıyordu. Avârizin umumî tahsil ve teslim usulleri bunda da geçerliydi. Yalnız iştirâda fiyat, piyasa fiyatıydı. Halk bu fiyatlardan devletin istediği kadar zahireyi satmakla yükümlüydü. (Sürsatla arasındaki fark da bu fiyat hususunda ortaya çıkıyordu.)

1093/1683 sonrası ağır savaş şartlarında hazinenin gittikçe artan nakit açığını kapatmak için sürsat bedeli kadar geniş kapsamlı olmamakla birlikte “iştirâ” yerine bedelinin alınması yaygınlaşmış olmalıdır. Bu şekilde iştirânın, dolayısıyla bedelinin kapsamı genişlemiş; koyun veya beygir gibi hayvanların da iştirâ yükümlülüğüne girmesi kararlaştırılmıştır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.MKF.d	27416-31799/A	933-1257	1527-1841	4419
D.MKF.ARB.d (Arabacıbaşı)	31800-31805	1183-1205	1769-1791	6
D.MKF.MBŞ.d (Mübâyaa Mübaşiri)	31806-31832	1015-1217	1607-1802	27
D.MKF.NZE.d (Nüzül Emini)	31833-31965	1076-1247	1665-1831	133
D.MKF.ODE.d (Odun Emini)	31966-31987	1094-1252	1683-1837	22
D.MKF.ŞRK.d (Şair Kâtibi)	31988	1085-1087	1674-1676	1
KK.d (Mevkûfât Kalemi)	2543-2990	900-1256	1494-1840	448
KK.d (Mevkûfât Kalemi-Menzil)	2991-3059	1112-1199	1701-1785	69

27. MUKÂTAA-İ CEDÎD-İ ŪLÂ KALEMİ DEFTERLERİ

Yenişehir, İnegöl, İznik, Kefe, Aydın, Tavşanlı, Teke, Hamid, Kütahya, Bolvadin gibi mukâtaaların hesaplarına bakardı. Aynı zamanda duâgû, müezzin, imam ve diğer din görevlilerinin yevmiye ve maaşları bu mukâtaalardan ödenmekteydi.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.MCU.d	26001-26004	1010-1051	1601-1641	4

28. NAVUL KALEMİ DEFTERLERİ

Mevkûfât Kalemi'nin yürütmekte olduğu zahire satın alımı, nakli ve benzeri işleri devam ettirmek üzere 1200/1785'de kurulmuş olan bir kalemdir. Daha sonra Mevkûfât'tan ayrılarak bağımsız hâle getirilmiştir.

İstanbul halkı ile askeriye ve donanmanın zahire, peksimet ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli yerlerden zahire satın alır ve bunları İstanbul'a naklederdi. Bu işler için iskelelerde gerekli hizmetleri yürütmek, gemilere yüklemek ve onların nakliye ücretlerini ödemek, nakledilen zahirenin anbarlara teslimini yapmak, Zahire Hazinesi'nin mevcudu ile aylık gelir ve giderlerini tutmakla yükümlüydü.

Zaman zaman ortaya çıkan ekmek ve zahire kıtlığını gidermek için Sultan III. Selim tarafından kurulan Zahire Hazinesi bu kalem tarafından yapılan masrafların finansmanını sağlamak gayesine yönelikti.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.NVK.d	31989-32078	1201-1255	1786-1839	94

29. PİSKOPOS KALEMİ DEFTERLERİ

Bâb-1 Defteri'ye bağlı Evâmir-i Maliye Kalemi'nde bir halifelik olarak bulunan Piskopos Kalemi, Osmanlı Devleti dahilindeki kilise, sinagog ve manastırların kayıtlarını tutmak, Evâmir-i Maliye Kalemi'nden yazılan patrik ve metropolitlere ait kayıtlar ile diğer emirlerin kayıtlarını muhafaza etmekle görevliydi. Piskopos ve metropolitlerle diğer ruhanî reislerin berat ve pîşkeşlerine de bakardı.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.PSK.d	26005-26014	1169-1250	1756-1834	10
KK.d (Evamir-i Maliye Kalemi Piskopos Mukâtaası)	2539-2542-33	1051-1178	1641-1765	39

30. PİYADE MUKÂBELESİ KALEMİ DEFTERLERİ

Kapıkulu efradı, Matbah-ı Âmire, Has Ahur ve diğer yerlerde çalışan görevlilerin maaşlarıyla ilgili işlemleri yapan Mukâbelecî Kalemî, XVII. yüzyılda Piyade Mukâbelesi ve Süvari Mukâbelesi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Yöneticisinin adı ise “mukâbelecî” idi.

Bu kalemin görevi, merkez ve kalelerdeki yeniçeri, cebeci, topçu, top arabacısı ile Saray'da görev yapan alemdar, hâssa terzisi, câmeşûy (çamaşırıcı), Matbah ve kiler hizmetçisi, hayme mehteri, sanat ehli gibi görevlilere ait nasb, tayin, azil, vefat, veraset gibi muameleleri takip ve kaydetmek, maaşlarının ödenmesi gibi işleri yürütmektir. Bunlara dair tevcih ve mahlûllerin tezkire ve ilmühaberleri buradan yazılırdı. Yeniçerilere ait işlemler 1081/1670 tarihinden sonraki dönemlerde buradan ayrılarak müstakil bir birim hâline getirilen Yeniçeri Kâtibliği tarafından yürütülmüştür.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.PYM.d	35111-36067/C	963-1258	1556-1842	962
KK.d (Piyade Mukâbelesi)	3207-3274	987-1248	1579-1832	68

Bu defterler haricinde Yeniçeri Kalemî (D.YNÇ.d) bölümüne bakılabilir

31. SALYÂNE KALEMİ DEFTERLERİ

Salyâne, Tanzimat'tan önce Kırım hanlarıyla han ailelerine ve bir kısım memurlara senelik olarak ödenen maaşa verilen addır. Maaşları ocaklık olarak tahsis edilmiş olanlarla vâridâtı devlet tarafından alınarak valilerine yıllık maaş verilen Bağdad, Mısır, Yemen, Habeş, Basra, Lahsa, Cezayir, Trablusgarb ve Tunus eyaletlerinin ve bunlara bağlı sancakların salyâne, yani yıllık maaşlarına bu kalem bakardı. Ayrıca kaptan paşalara da salyâne olarak tahsis edilen maaş olursa işlemleri burada yapılırdı.

Salyâne tabirine Fatih Kanunnâmesi'nde de rastlanmaktadır: “Hazinemden vüzerâyâ salyâne verilürse iki yüz kırk binden, üçyüz kırk binden, üç yüz elli bin akçeye dek verilsün.”

Salyâne Kalemî XVII. yüzyıl ortalarına kadar Maden Kalemî bünyesinde bulunmaktaydı. Bu tarihten sonra müstakil olarak çalışmaya başladı. Tanzimat'tan hemen önce 1249/1833 tarihinde Aklâm-ı Seb'a adıyla oluşturulan ve Piyade Mukâbeleciliği, Küçük Ruznamçe, Büyük Ruznamçe, Küçük Kale Tezkireciliklerinin birleştirilmesinden meydana gelen birimin içerisine dahil edilerek ortadan kaldırılmıştır¹.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.SLY.d	33555-33611	1103-1229	1691-1814	57
KK.d (Salyâne Kalemî)	5595-5618	1063-1194	1653-1780	24

32. SÜVARİ MUKÂBELESİ KALEMİ DEFTERLERİ

Bir adı da “Atlı Mukâbelesi” olan bu kalemde, Kapıkulu Ocağı'ndan altı bölük, yani Kapıkulu Süvari bölüklerinden sipah, silahtar, ulûfeciyân-ı yemîn, ulûfeciyân-ı yesâr, gurebâ-i yemîn ve gurebâ-i yesâr bölüklerinin isim ve maaş kayıtları tutulurdu. Ayrıca ebnâ-i sipâhiyân,

¹ BOA, MAD.d, nu: 8989.

bevvâbân-1 Dergâh-1 Âlî, bevvâbân-1 Bâb-1 Hümâyûn, bevvâbân-1 sofiyân-1 kule¹, Istabl-1 Âmi-re, bevvâbân-1 Saray-1 Atik gibi cemaatlerin kayıtlarıyla tayin, azil, maaş, vs. işlerini yürütürdü.

Sipah ve silahtarlar için verilen senetlerin bu kalem tarafından kontrol edilerek tasdik edilmesi gerekirdi. Bunun için mukâbelecî her birine kırmızı mürekkeple (ر) harfini yazardı. Bu işaret mastûr (yazılmış), yani mevcut ve muvâfık (uygun) manalarına gelmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.SVM.d	36068-36804/A	972-1242	1564-1827	740
KK.d (Süvari Mukâbelesi)	4585-4623	1103-1264	1692-1848	38

33. TEŞRİFÂT KALEMİ DEFTERLERİ

Teşrifâtçılık, Kanunî tarafından ihdâs edilmiş olan mühim bir memuriyettir. Mutad merasimlerde, törene katılanların bulunacakları yerleri belirlemek ve merasimlerle ilgili işlemleri yürütmekle görevli büronun adıdır. Görevlisine “Teşrifâtçı” veya “Teşrifâtî-i Divan-1 Hümâyûn” denilirdi.

Teşrifât Defterleri, merasim sırasını, kabul gün ve saatlerini gösteren deftere verilen adıdır. Saray seremonisini ve bütün merasimleri bilmesi gereken teşrifâtçı, gerek Saray ve Divan-1 Hümâyûn'da ve gerekse Paşakapısı'nda yapılan merasimlerde elindeki deftere göre protokolü tatbik ederdi. Divan'da maaş verilmesi, ziyaretler, elçi kabulü, Mısır Hazinesi'nin gelişindeki törenler, padişah cülûsu ve diğer tebrikler, donanmanın denize çıkarılması veya bir geminin denize indirilmesi ve benzeri işlerin tanzimi, sadrazam dairesindeki merasim dolayısıyla mevcut teşrifât kanununa uyularak yapılan işler, teşrifâtçının görevlerindendi. Bundan başka, vezir, beylerbeyi ve devlet erkânına ait rûsûm ve harçların da defterlerini tutardı.

Evvelce Divan-1 Hümâyûn'a bağlı iken Sultan III. Ahmed zamanında Paşakapısı'na nakle edilmiş ve Sadâret Kethüdâlığı'na bağlanmıştı².

Teşrifât halifesi veya teşrifâtçı kalfası ve kesedarı, Saray ve devlet merasiminin bütün sicillerini korumakla sorumluydu. Kaftancıbaşı ise padişah ve sadrazamların huzuruna kabul edilecek olanlara giydirilecek hil'atları korurdu.

Teşrifât Dairesi (Tanzimat sonrası), teşrifât işleriyle meşgul olan dairenin adıdır. Başındaki memura “Teşrifât Nâzırı” denilir. Resmî günlerde ve sair merâsim sırasında teşrifâta dâhil olanlara bu daireden devlet tezkiresi yazılırdı³.

Teşrifât Kalemî Defterleri, Teşrifâtî-i Divan-1 Hümâyûn unvanı dikkate alınarak Divan-1 Hümâyûn Defterleri arasında değerlendirilmiştir. Ancak Osmanlı Arşivi kod sisteminde D.TŞF.d olarak rumuzu belirlenen yani Bâb-1 Defterî Kalemleri arasında kodlanan bu kalemin arşiv malzemesinin, muhasebe işlemleri yoğun olan defter veya belgelerini burada serdetmek gerekmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.TŞF.d	26020-26104	1061-1253	1651-1837	85
KK.d (Teşrifâtçılık)	664-676, 682-696	955-1241	1548-1825	28

¹ Aslında Saray kapıcılarına mensup ve ayrı bir ocak olan harem kapıcılarına verilen isim; Harem Dairesi'ndeki Kızlar Kapısı'nda bulunarak zenci harem ağalarına hizmet ederlerdi.

² SERTOĞLU, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 336.

³ PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. 3, s. 477.

34. YENİÇERİ KALEMİ DEFTERLERİ

“Efendi Dairesi” ve “Yeniçeri Mukâtaası Kalemî” de denilen bu kalemde, yeniçerilerin ve Acemi Ocağı halkının maaş ve künye defterleri tutulurdu. Ayrıca Hâssa bostancıları, yeniçeri sekbânları, solakân¹, teberdârân ve Saray-ı Atik cemâatlerinin maaş ve diğer işlemleri de burada görülürdü.

Yeniçeri kâtipleri, Yeniçeri ağasıyla anlaşarak yolsuzluk yapmasın diye bu makama Yeniçeri Ocağı dışından atanırlardı. Azil ve naspları doğrudan doğruya sadrazama aitti. Yeniçeri kâtibî haftada bir, ocak meseleleri ile ilgili olarak sadrazama bilgi verirdi.

Bu memuriyetin azamî müddeti bir yıl idi. Eğer vazife sahibinin namus ve doğruluğu tahakkuk ederse bir sene daha yerinde kalabilirdi.

1079/1669-70 bütçesinde yeniçeri mevâcibleri Piyade Mukâbelesi Kalemî'nde yer alıyordu. Bir yıl sonra yeniçerilere yapılan ödemeler bağımsız olarak Yeniçeri Kalemince yönetilmeye başlanmıştır. Bu kalem Yeniçeri Ocağı'nın 1242/1826 yılında kaldırılmasıyla beraber lağvedilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.YNÇ.d	33612-35110C	961-1242	1554-1825	1.521
KK.d (Yeniçeri Efendisi)	6590-6686	919-1239	1513-1824	99

B. MÜTEFERRİK KONULU DEFTERLER

Muhtelif konulara ait defterler ile Mühür Tatbik defterleri bulunmaktadır.

1. MÜTEFERRİK DEFTERLER

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
D.M.d (Müteferrik-Katip El)	36805-37315-S	875-1267	1470-1851	544
D.M.MŞH.d (Meşihat)	37316-37328	1025-1256	1616-1840	13
D.M.TIB.d (Tib)	37329-37330	1126-1137	1717-1724	2
D.M.MÜHR.d (Mühür Tatbik)	37330/01-37330/43	1148-1273	1735-1856	43

2. KÂMİL KEPECİ FONU'NDAKİ MÜHÜR TATBİK DEFTERLERİ

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	746, 5107, 5112, 5133, 5153, 1516, 5319, 5417, 5428, 5449, 5464, 5466, 5481, 7177	-	-	19

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
746 (Muhtelif)	Hayrabolu Ahalisine Verilen Evrak ve Mühür	1141	1728-29
5107 (Başmukâtaa)	Tatbik Mühürleri	1214	1800

¹ Padişahın muhafız bölükleri vazifesini görenler.

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
5112 (Başmukâtaa)	Tatbik Mühürleri	1224	1809
5133 (Başmukâtaa)	Tatbik Mühürleri	1241	1825
5153 (Başmukâtaa)	Tatbik Mühürleri	1259	1843
5156 (Başmukâtaa)	Tatbik Mühürleri	1266	1849-50
5319 (Eshâm Muhasebesi)	İzmir Gümrüğü Eshâmına Rabtolunan Müste'men Tarifesi Fazlası ve Yemen Kahvesi Zammı Eshâmı Mutasarrıflarının Tatbik Mühürleri	1224	1809
5417 (Eshâm Muhasebesi)	İstanbul Tütün Gümrüğü Eshâm Tertibatı	1255	1839
5428 (Eshâm Muhasebesi)	Eshâm Mutasarrıflarının Tatbik Mühürleri	1257	1842
5449 (Eshâm Muhasebesi)	Eshâm Sahiplerinin Tatbik Mühürleri	-	-
5464 (Eshâm Muhasebesi)	Fâiz Tevziatı ve Tatbik Mühürleri	1232	1830-31
5466 (Eshâm Muhasebesi)	Eshâm Tevziat Defteri ve Tatbik Mühürleri	1246	1818-19
5481 (Eshâm Muhasebesi)	Eshâm Fâiz Tevziatı ve Tatbik Mühürleri	-	-
7177 (Saray Çakırcı ve Şahinci)	Rumeli'deki Şahincilerin İsimleri ve Şahincibaşlıkların Tatbik Mühürleri	1234	1818-19

III. BÂBÎÂLÎ DEFTERLERİ

Bâbîâlî, XVII. yüzyılın sonlarından itibaren Paşakapısı ve Sadâret Dairesi, nezâretlerin kurulmasından sonra da Osmanlı Hükûmeti manasında kullanılan bir tabirdir.

Bâbîâlî tabiri XVI. ve XVII. yüzyıl kaynaklarında nâdiren Bâb-ı Hümâyûn, Divan-ı Hümâyûn manasında geçmekte olup o dönemde Sadrazam Dairesi anlamında kullanılmıştır.

Divan-ı Hümâyûn toplantılarının tamamen terkedilmesinden sonra bütün devlet işlerinin görülmeye başlandığı Bâb-ı Âsafî, XVIII. asır sonlarına kadar bu faaliyetini sürdürmüştür. Bu tarihten sonra “Bâbîâlî” tabiri Bâb-ı Âsafî'nin yerine kullanılmaya başlanmıştır. XIX. asrın başlarından itibaren sadece Paşakapısı'nı değil, aynı zamanda Osmanlı Hükûmeti'ni ifade eden Bâbîâlî (Sublime Porte) teşekkül etmiştir. Devletin en önemli işlerini yürüten Sadâret, Meclis-i Vükelâ, Meclis-i Vâlâ, Dahiliye Nezâreti, Hariciye Nezâreti ve Deâvî Nezâreti Bâbîâlî teşkilatını oluşturmuş ve ufak tefek değişikliklerle bu anlayış Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam etmiştir.

Bu birimlerin defter ve vesikalarının da bir arada işlem görmesi ve muhafaza edilmesi için 22 Ramazan 1267'de Bâbîâlî Evrak Odası kurulmuştur¹.

1255-1341/1839-1922 tarihleri arasındaki dönem, Tanzimat'tan İstanbul Hükûmeti'ne kadar geçen 83 yıllık zaman dilimini kapsayan çok önemli bir devredir. Nezâretlerin kurulması ve Divan-ı Hümâyûn kalemlerinin Bâbîâlî'ye taşınması ile şekillenen Sadâret makamının defterleri bu yıllarda tutulmuştur. Bâbîâlî Evrak Odası, 24 Şaban 1277/5 Mayıs 1861 tarihli nizamnâmede belirtildiği gibi Bâbîâlî teşkilatı içindeki dairelerle, taşra teşkilatının merkezî idareyle yaptığı yazışmaların yönetildiği bürokratik bir merkezdir.

A. SADÂRET DEFTERLERİ

1. SADÂRET DEFTERLERİ

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A.}d	1-3345	961-1342	1553-1923	3.347

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1-17	Nizâmât-Kavânîn	1265-1332	1848-1914
18-24	Mukâvelât	1298-1319	1880-1902
25-34	İzn-i Sefîne	1263-1294	1847-1877
35-59	Maaş	1269-1339	1852-1921

¹ Bâbîâlî ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Mehmet İPŞİRLİ, “Bâbîâlî”, *DİA.*, c. 4, s. 378-386 ve Ali AKYILDIZ, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, İstanbul 1993.

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
60-74	Arzuhâl	1268-1337	1851-1919
75-84	Nişan-Nişan Beratı Suret Kayıt	1294-1310	1877-1893
85-197	Nişan Beratı Koçan	1300-1326	1883-1908
198-267	İzinsiz Mekteb ve Kilise İnşa	-	-
268-276	Gayrimüslimlerden Gelen Takrirler ¹	1279-1292	1862-1875
277-291	Sadâret Divan-ı Hümâyûn Kalemleri Muhtelif	1258-1337	1842-1919
291-1	Muhacirlerin İskânı	1255-1283	1839-1867
292-344	Âmedî Kalemî İrâde-i Seniyye ve Muhtelif	1257-1338	1842-1920
345-367	Teşrifât Merasimi	1054-1308	1644-1891
368-384a	Gelen-Giden Tezâkir, Tekârîr vs. Kayıtları	1223-1341	1808-1923
385-391	Osmanî Nişanı Esâmi	1309-1322	1891-1905
392-404	Ecnebî Nişanı Esâmi	1272-1329	1855-1912
405-434	Mecidî ve Osmanî Nişanı Esâmi	1269-1327	1852-1909
435-451	İrad, Harç, Aidat, Atiyye, Maaş vs. Kayıtları	1019-1335	1610-1917
452-518	Muhtelif Eşhâsa Verilen Nişan, Tevcih, Mansıb, Rütbe, Mazulîn ve Memurîn Esâmî	1199-1337	1784-1919
519-530	Madalya	1298-1339	1880-1920
531-536	Nişan Zimmet	1313-1340	1895-1921
581-1048	Gelen-Giden Nezâretler – Vilayetler	1246-1340	1830-1922
1049-1058	İmza ve İstatistik	1330-1338	1911-1920
1059-1575	Şifre (Miftah, Kullanma Kıyavuzu vb.)	1293-1338	1876-1920
1576-2103	Zimmet (Defterler ve Evraklar)	1273-1341	1856-1922
2104-2596	Jurnal	1209-1342	1794-1923
2597-2615	Muhtelif	1258-1341	1842-1923
2616-2658	Bâbiâlî Teshîlât Sandığı Komisyonu	1304-1335	1886-1917
2659-2674	Bâbiâlî Memurîn-i Mülkiye Komisyonu	1292-1327	1875-1909
2675-2680	İslahat Komisyonu (Meclis-i Âli-i İcraat)	1292-1314	1875-1897
2681-2684	Sadâret İdare Encümeni	1330-1335	1911-1917
2685-2689	Takvim-i Vekâyi İdaresi	1336-1341	1917-1923
2690-2700	İslâh-ı Sanayi Komisyonu	1285-1297	1868-1880
2701-3345	Muhtelif	961-1341	1553-1922

2. SADÂRET ÂMEDÎ KALEMİ DEFTERLERİ²

Sadâret'in Saray ile yazışması sonucu irâdeleri çıkan evrakın aynen veya hülâsa kayıtlarını ihtiva eden defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
A.}AMD.d	1-425	1255-1341	1839-1922	425

¹ Gayr-ı Müslim Cemaatlere Ait Defterler ile ilgili bilgi ve diğer defterler için “Divan (Beylikçi) Kalemî Defterleri” ile “Piskopos Kalemî Defterleri” kısımlarına bakınız.

² Âmedî Kalemî hakkında bilgi için bkz. “Divan-ı Hümâyûn Âmedî Kalemî Defterleri”.

B. BÂBÎÂLÎ EVRAK ODASI DEFTERLERİ

Bâbîâlî Evrak Odası Defterleri; Sadâret'in Saray, nezâretler, taşradaki resmî ve sivil şahıslarla yaptığı yazışmaların hülâsa ve aynen kayıtlarını ihtiva etmektedir.

1. BEO AYNİYAT DEFTERLERİ

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
BEO.AYN.d	1-1869	1227-1330	1812-1912	1.875

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1-168	Anadolu Adi	1227-1282	1812-1866
169-192	Anadolu Mühimme	1259-1282	1843-1866
193-295	Rumeli Adi	1230-1282	1815-1866
296-309	Rumeli Mühimme	1259-1282	1843-1866
310-314	Mühimme, Anadolu	1279-1280	1862-1864
315-317	Mühimme, Rumeli	1279-1282	1862-1866
318-320	Hafâyâ Anadolu	1260-1288	1844-1872
321-340	Hafâyâ Anadolu ve Rumeli	1234-1277	1819-1861
341-345	Hafâyâ Rumeli	1251-1290	1836-1873
346-369	Müsteşarlıktan Yazılan	1253-1296	1837-1878
370-447	Meclis-i Vâlâ'dan	1257-1277	1841-1861
448-458	Meclis-i Vâlâ-yı Rumeli	1277-1282	1860-1866
459-469	Meclis-i Vâlâ-yı Anadolu	1277-1282	1861-1866
470-502	Meclis-i Vâlâ'dan Katl ve Sirkate Dair	1263-1282	1847-1866
503-572	Deâvî	1259-1282	1843-1866
573-602	Rum Milleti ve Düvel-i Selâse	1236-1251	1821-1835
603-604	Yunan Meselesi	1270-1271	1253-1855
605-608	Mısır Meselesi	1247-1248	1831-1833
609	Kürdistan Havalisinde İsyân Eden Bedirhan'a Dair	1259-1264	1843-1848
610	Tepedelenli Ali Paşa Meselesine Dair	1236-1237	1821-1822
611	Sırlı Maddesine Dair	1240-1241	1825-1826
612-618	Rusya Meselesi	1244-1271	1828-1855
619-620	Meclis-i Muvakkat Mukarrerâtı	1263-1264	1847-1848
621-622	Harcırah ve Atıyyeye Dair Muhaberât	1267-1284	1851-1868
623	Müteferrik Mahallere Yazılan Buyruldu	1277-1279	1860-1862
624-628	Kürek Cezasına Dair	1266-1279	1850-1862
629	Tahrirât-ı Askeriye	1260-1261	1844-1845
630-652	Maliye Kararıyla Yazılan Muharrerat ve Buyruldu	1259-1282	1843-1866
653-668	Maliye Kararıyla Yapılan Muhaberât	1262-1283	1846-1866
669-761	Tezkire Defterleri	1253-1282	1837-1866
762-764	Tezkire Defterleri Mühimme	1281-1282	1864-1865
765-786	Buyruldu Defterleri	1282-1282	1866-1866
787-801	Emr-i Âlî Defterleri	1247-1291	1832-1874
802-803	Lühûm ve Bedel-i Tayinât Defterleri	1254-1270	1838-1854
804-811	Ankara, Konya İdarî Adli İşleri	1283-1296	1866-1879
812-813	Aydın	1283-1296	1866-1879
814-815	Amasya	1283-1284	1866-1867

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
816-818	Anadolu Valiliklerine	1283-1296	1866-1879
819-828	Edirne, Adana, Şarkî Rumeli	1283-1296	1866-1879
829-833	Erzurum, Van	1283-1296	1866-1879
834-837	İzmit, Kocaeli, Bolu, Biga	1283-1296	1866-1879
838-840	İşkodra	1283-1296	1866-1879
841-843	Ordulara Yazılan Emirnâmeler	1283-1294	1866-1877
844-847	Üsküp, Manastır, Prizrin	1284-1294	1867-1877
848-852	Bağdad, Basra	1283-1296	1866-1879
853-857	Bosna, Yenipazar	1283-1294	1866-1877
858	Talimatlara Dair	1282-1288	1866-1871
859-865	Cezâir-i Bahr-i Sefid, Kıbrıs, Sisam Adaları	1283-1296	1866-1879
866	Cebel-i Lübnan	1284-1294	1867-1877
867-870	Haleb	1283-1296	1866-1879
871-877	Hicaz, Mekke-i Mükerreme Emaneti, Yemen	1283-1296	1866-1879
878-884	Hüdavendigâr	1283-1296	1866-1879
885-890	Diyarbakır, Mamuretülaziz	1283-1296	1866-1879
891-896	Rumeli Valilikleri	1283-1296	1866-1879
897-901	Selanik	1283-1294	1866-1877
902-908	Suriye, Beyrut	1283-1296	1866-1879
909-913	Sivas	1283-1296	1866-1879
914-916	Trablusgarb	1283-1293	1866-1876
917-927	Tuna	1283-1294	1866-1877
928-936	Trabzon, Canik	1283-1284	1866-1867
937-954	Umum Vilâyât	1283-1296	1866-1879
955-960	Kastamonu	1283-1296	1866-1879
961-962	Karesi, Ayvalık	1283-1284	1866-1867
963-965	Girid	1283-1294	1866-1877
966-968	Mısır, Tunus	1283-1296	1866-1879
969-975	Tırhala, Yanya, Selanik	1283-1296	1866-1879
976-985	Evkâf, Maârif	1283-1296	1866-1879
986-993	Bahriye	1283-1296	1866-1879
994-1001	Ticaret, Nâfia, Sıhhiye	1283-1296	1866-1879
1002-1004	Nâfia	1287-1294	1870-21877
1005-1009	Telgraf, Posta	1283-1296	1866-11879
1010-1011/1	Hariciye, Adliye, Sıhhiye, Şûrâ-yı Devlet	1290-1296	1873-1879
1012-1015	Defterhâne	1283-1296	1866-1879
1016-1023	Rüsûmât	1283-1296	1866-1879
1024-1044	Serasker, Tophâne, Dâr-ı Şûra, Mekteb-i Tibbiye	1283-1290	1866-1873
1045-1053	Şehmânâti	1283-1296	1866-1879
1054-1067	Zabtiye, Mahkeme-i İstinâf, Riyâset-i Divan-ı Muhasebât	1283-1296	1866-1879
1068-1073	Maârif	1283-1295	1866-1878
1074-1075	Hazine-i Hâssa	1283-21296	1866-11879
1076-1082	Meşihat	1283-1296	1866-1879
1083-1133	Maliye	1283-1296	1866-1879
1134	Maliye vesair Devâire Buyruldu	1296-21296	1879-1879
1135-1152	Müteferrik Makamâta (Muhâcîrîn, Ma'zulîn, Deâvî, Dahiliye, Hariciye Kâtipleri, Kapı Kethüdâları, Meclis)	1283-1296	1866-1879
1153-1159	Mühimmenin Ciltlenmiş Maliye Müsveddeleri	1294-1295	1877-1878
1160-1165	Mühimmenin Ciltlenmiş Müsveddeleri	1295-1296	1878-1879
1166-1173	Meclisin Ciltlenmiş Müsveddeleri	1294-1296	1877-1879

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1174-1177	Sadâret'in Tezâkir ve Evâmîr Müsveddeleri	1296-1296	1879-1879
1178-1195	Kalemin Ciltlenmiş Müsveddeleri	1294-1295	1877-1878
1196-1212	Evkâf	1297-1309	1879-1892
1213-1220	Bahriye	1297-1309	1879-1892
1221	Posta-Telgraf	1297-1297	1879-1880
1222-1223	Posta, Telgraf, Şehremâneti, Tıbbiye	1308-1309	11891-1892
1224-1227	Ticaret, Nâfia	1306-1309	1889-21892
1228-1229	Telgraf	1299-1299	1881-1882
1230	Ticaret, Telgraf	1300-1300	1883-1883
1231-1237	Ticaret	1297-1309	1879-1892
1238-1240	Nâfia	1297-1299	1879-1882
1241-1244	Nâfia, Maârif	1300-1301	1882-1884
1245	Nâfia Komisyonu	1298-1298	1880-1881
1246-1265	Hariciye	1297-1309	1879-1892
1266	Hariciye, Sıhhiye	1309-1309	1891-1891
1267	Sıhhiye	1301-1301	1883-1884
1268-1313	Dahiliye	1297-1309	1879-1892
1314	Defter-i Hakanî	1308-1309	1891-1892
1315-1321	Rüsûmât	1297-1301	1879-1884
1322-1328	Serasker	1300-1309	1882-1892
1329-1330	Serasker, Tophâne	1308-1309	1891-1892
1331-1358	Harbiye, Tophâne	1297-1309	1879-1891
1359-1361	Tophâne	1297-1299	1879-1882
1362-1363	Bahriye, Tophâne	1300-1300	1882-1883
1364-1368	Şehremâneti	1297-1300	1879-1883
1369-1370	Zabtiye, Sıhhiye, Tıbbiye	1297-1299	1879-1882
1371	Tekâüd Sandığı	1308-1309	1891-1892
1372	Zabtiye	1309-1309	1892-1892
1373-1374	Zabtiye, Sıhhiye	1298-1300	1880-1883
1375-1409	Adliye	1297-1309	1879-1892
1410-1417	Meşihat	1297-1309	1879-1892
1418-1422	Maârif	1297-1308	1879-1891
1423-1424	Maârif, Rüsûmât, Hazine-i Hâssa	1308-1309	1891-1892
1425-1427	Şûrâ-yı Devlet, Hazine-i Hâssa	1297-1308	1879-1891
1428	Rüsûmât, Maârif	1309-1309	1891-1892
1429	Şûrâ-yı Devlet	1309-1309	1892-1892
1430-1440	Maliye	1297-1297	1879-1880
1441-1480	Şûrâ-yı Devlet, Hazine-i Hâssa	1297-1306	1880-1889
1481-1507	Maliye	1306-1309	1889-1892
1508-1515	Anadolu Vilâyâtına	1296-1309	1879-1892
1516-1525	Arabistan Vilâyâtı	1296-1309	1878-1892
1526-1530	Rumeli Vilâyâtı	1297-1310	1879-1892
1531-1537	Umum Vilâyâta	1297-1309	1879-1892
1538	Devâir ve Umum Vilâyât (Mahrem)	1308-1309	1891-1892
1539-1547	Müteferrika	1297-1309	1879-1892
1548-1550	Ruesâ-yı Mecâlis	1297-1301	1879-1884
1551-1552	Nâfia Komisyonu, Tekâüd Sandığı, Divan-ı Muhasebât	1298-1299	1881-1882
1553	Muhâcirin Komisyonu	1297-1297	1879-1880
1554	Maliye, Buyruldu	1305-1306	1888-1888
1555-1558	Dahiliye, Buyruldu	1306-1308	1888-1891

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1559	Evkâf, Buyruldu	1304-1308	1887-1891
1560-1561	Emsâl Defterleri	1266-1297	1850-1880
1562	Meşihat	1302-1308	1884-1890
1563-1566	Serasker	1302-1307	1884-1889
1567-1570	Hariciye ve Sıhhiye	1301-1307	1884-1890
1571	Tophâne	1301-1308	1884-1891
1572-1580	Dahiliye	1301-1307	1883-1889
1581-1582	Adliye	1302-1305	1884-1888
1583-1584	Evkâf	1301-1305	1884-1887
1585	Bahriye	1301-1306	1884-1889
1586-1593	Maliye	1301-1305	1883-1888
1594-1597	Ticaret ve Nâfia	1302-1308	1884-1890
1598-1599	Maârif	1301-1306	1884-1889
1600	Defter-i Hakanî	1307-1308	1889-1891
1601-1602	Rûsûmât	1302-1308	1885-1891
1603	Hazine-i Hâssa	1303-1306	1885-1889
1604	Şûrâ-yı Devlet, Nâfia Komisyonu	1301-1306	1884-1889
1605	Müteferrika	1304-1307	1887-1890
1606-1607	Vilayet ve Devâire Yazılan Umum Muharrerât	1301-1306	1884-1889
1608	Serasker, Tophâne, Bahriye	1306-1306	1889-1891
1609	Serasker, Tophâne, Evkâf, Bahriye	1308-1309	1891-1892
1610	Defter-i Hakanî, Askerî Tekâüd Sandığı, Hariciye, Maliye, Ticaret, Nâfia, Şûrâ-yı Devlet, Şehremaneti, Sicill-i Ahvâl	1308-1309	1891-1892
1611	Dahiliye ve Adliye	1308-1309	1891-1891
1612	Adliye ve Hariciye	1306-1308	1889-1891
1613	Maliye, Maârif, Rûsûmât	1308-1309	1891-1891
1614	Vergi Emâneti	1301-1307	1884-1889
1615	Devâir-i Mühimme	1300-1307	1883-1890
1616	Vilâyât	1312-1312	1894-1894
1617-1618	Anadolu	1302-1308	1884-1891
1619-1621	Arabistan	1302-1320	1884-1903
1622	Rumeli	1302-1308	1884-1891
1623	Meşihat	1309-1313	1892-1895
1624-1630	Serasker	1309-1313	1892-1895
1631-1637	Hariciye	1309-1313	1892-1895
1638	Tophâne	1309-1312	1892-1895
1639-1653	Dahiliye	1309-1313	1892-1895
1654-1658	Adliye	1309-1313	1892-1895
1659-1661	Evkâf	1309-1312	1892-1895
1662-1663	Bahriye	1309-1313	1892-1895
1664-1677	Maliye	1309-1313	1892-1895
1678-1682	Ticaret ve Nâfia	1309-1311	1892-1893
1683	Maârif	1311-1313	1893-1895
1684-1685	Defter-i Hakanî	1309-1313	1892-1895
1686-1687	Şehremaneti	1309-1312	1892-1895
1688-1689	Zabtiye	1309-1313	1892-1895
1690-1691	Sıhhiye	1309-1313	1892-1896
1692-1694	Rûsûmât	1309-1312	1892-1895

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1695-1697	Askerî ve Mülkî Tekâüd Sandıkları, Mekâtib-i Askeriye, Divan-ı Muhâsebât, Dârüşşafaka, Müteferrika	1309-1313	1892-1895
1698-1700	Şûrâ-yı Devlet, Hazine-i Hâssa, Tıbbiye, Posta ve Telgraf, Sicill-i Ahvâl	1309-1313	1892-1895
1700-1702	Orman ve Maâdin ve Ziraat	1310-1313	1893-1895
1703	Taraf-ı Âli-i Müsteşariden Yazılan Tezâkir ve Muharrerât Defteri	1309-1312	1892-1895
1704-1710	Vilâyât	1309-1313	1892-1895
1711-1712	Telgrafnâme	1311-1312	1894-1895
1713	Rum Fesadına Dair	1239-1239	1823-1824
1714-1715	Karantina Defteri	1254-1293	1838-1876
1716	Kıgalk Kıtası	1261-1262	1845-1846
1717	Muharrerât-ı Umumiye	1299-1318	1882-1900
1718-1727	Meclis-i Tanzimat	1271-1277	1854-1861
1728	Muhtelif konulara dair nizâmât ve müzekkire	1278-1284	1862-1868
1729-1730	Dar-ı Şûrâ-yı Bâbiâli	1254-1255	1838-1839
1731-1734	Buyuruldu	1263-1274	1846-1858
1735	Kilise-Patrik	1279-1288	1862-1872
1736	Nezâretleri Ferman	1256-1257	1840-1841
1737-1765	Tezkire	1259-1301	1843-1884
1766-1782	Muhtelif	1262-1330	1845-1912
1783-1852	Meclis-i Vâlâ kararı üzerine yazılan emirname	1262-1280	1845-1864
1853-1869	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye kararı üzerine yazılan tezâkir	1287-1289	1870-1873

2. BEO NEZÂRET VE DEVÂİR GELEN-GİDEN KAYIT DEFTERLERİ

Sadâret ile nezâretler ve diğer daireler arasında yapılan yazışmalara ait kayıtlarının bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
BEO.NGG.d	1-1060	1260-1341	1844-1922	1.068

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
1-29	Adliye	Gelen	1278-1341	1861-1922
		Giden	1296-1330	1879-1912
30-51	Bahriye	Gelen	1265-1341	1849-1922
		Giden	1277-1341	1860-1922
52-122	Dahiliye	Gelen	1297-1338	1880-1920
		Giden	1297-1341	1880-1922
		Gelen	1268-1278	1852-1861
123-144	Evkâf	Gelen	1265-1341	1849-1922
		Giden	1278-1341	1861-1922
145-192	Hariciye	Gelen	1297-1341	1880-1922
		Giden	1293-1340	1876-1922
		Gelen	1260 - 1330	1844-1912
193-273	Harbiye	Gelen	1265-1341	1849-1922
		Giden	1278-1341	1861-1922

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
274-277	Hazine-i Hâssa	Gelen	1278-1341	1861-1922
		Giden	1278-1341	1861-1922
278-343	İstizânen İrâde-i Seniyye	Gelen	1265-1341	1849-1922
344-360	Re'sen İrâde-i Seniyye	Gelen	1265-1327	1849-1909
361-389	İrâde-i Hususiyye	Gelen	1286-1340	1869-1921
390-399	Maârif	Giden	1278-1341	1861-1922
		Takrir	1260-1320	1844-1873
400-517	Maliye	Gelen	1265-1341	1849-1922
		Giden	1278-1341	1861-1922
		Gelen	1326-1340	1908-1921
518-522	Meclis-i Âyân	Giden	1326-1341	1908-1922
		Gönderilen	1326-1338	1908-1920
523-528	Meclis-i Mebusân	Gelen	1326-1338	1908-1920
		Giden	1326-1338	1908-1920
529-537	Meşihât	Gelen	1290-1341	1873-1922
		Giden	1278-1341	1861-1922
538-549	Nâfia	Gelen	1285-1341	1869-1922
		Giden	1286-1341	1870-1922
550-552	Ticaret ve Nâfia	Gelen	1265-1328	1849-1910
		Giden	1327-1329	1909-1911
553-558	Ticaret	Gelen	1290-1341	1879-1922
		Giden	1290-1341	1873-1922
559-560	Ticaret ve Sıhhiye	Gelen	1278-1290	1861-1873
		Giden	1278-1290	1861-1873
561-563	Ticaret ve Ziraat	Gelen	1329-1336	1911-1917
		Giden	1327-1331	1909-1913
564-570	Orman ve Maâdin	Gelen	1289-1329	1872-1911
		Giden	1299-1336	1881-1917
571-575	Sıhhiye	Gelen	1290-1341	1873-1922
		Giden	1290-1341	1873-1922
576-586	Posta ve Telgraf	Gelen	1290-1337	1873-1919
		Giden	1293-1337	1876-1919
587-595	Rüsûmât	Gelen	1278-1337	1861-1909
		Giden	1278-1327	1861-1909
596-601	Şûrâ-yı Devlet	Gelen	1295-1341	1878-1922
		Giden	1295-1341	1878-1922
602-640	Şûrâ-yı Devlet Mazbataları	Gelen	1285-1341	1869-1922
641-649	Tophâne	Gelen	1278-1327	1862-1910
		Giden	1290-1327	1873-1909
650-663	Zabtiye	Gelen	1265-1327	1849-1909
		Giden	1278-1327	1862-1909
664-668	Müteferrika Anadolu Teftiş Komisyonu	Gelen	1313-1320	1895-1902
		Giden	1313-1320	1895-1902
669-671	Askerî Tekâüd Sandığı	Gelen	1303-1328	1886-1910
		Giden	1315-1328	1886-1910
672-677	Bulgaristan Komiserliği	Gelen	1313-1327	1895-1909
		Giden	1315-1321	1897-1903
678-680	Mümtâze Müteferrika Bulgaristan Komiserliği	Gelen	1311-1327	1893-1909
681-682	Sicill-i Ahvâl Komisyonu	Gelen	1305-1314	1888-1897

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
683-689	Şehremâneti	Gelen	1278-1327	1861-1909
		Giden	1291-1327	1874-1909
690-705	Sadâret'e Gelen Şifre Telgrafların Kayıt Defterleri	Gelen	1322-1329	1904-1911
		Giden	1322-1329	1904-1911
706-715	Hariciye Mütferrikası	Gelen	1304-1341	1886-1922
716-717	Hicaz Demiryolları	Gelen	1319-1332	1902-1914
		Giden	1319-1332	1902-1914
718-719	Harik Mütferrikası	Gelen	1337	1918
		Giden	1336	1918
720-726	Defter-i Hakanî	Gelen	1278-1331	1861-1913
		Giden	1278-1330	1861-1912
727-735	Divan-ı Muhâsebât	Gelen	1297-1341	1879-1922
		Giden	1299-1332	1881-1914
736-740	Mülkiye Tekâüd Sandığı	Gelen	1297-1329	1880-1911
		Giden	1297-1328	1880-1910
741-742	Memurîn-i Mülkiye Komisyonu	Gelen	1314-1326	1897-1908
		Giden	1314-1326	1896-1908
743-750	Mısır Komiserliği	Gelen	1300-1331	1883-1913
		Giden	1303-1318	1886-1914
751-752	Mümtâze Hariciye Mütferrikası	Gelen	1307-1312	1890-1895
753-757	Mümtâze Mütferrikası	Gelen	1312-1331	1895-1913
		Giden	1327-1333	1909-1915
758-764	Muhâcirîn Komisyonu	Gelen	1278-1326	1861-1908
		Giden	1278-1326	1861-1908
765-768	Islahat, Maliye Komisyonu	Gelen	1296-1326	1879-1908
769-770	Mekke-i Mükerreme	Gelen	1328	1910
		Giden	1328	1910
770 (2, 3 mük.)	Mekâtib-i Askeriye	Gelen	1316-1326	1899-1908
		Giden	1298-1326	1881-1908
771-773	Tıbbiye	Gelen	1278-1293	1861-1876
		Giden	1278-1296	1861-1879
774-775	Techizât	Gelen	1319-1326	1902-1908
		Giden	1319-1326	1902-1908
776-777	Tevhîd-i Mübâyaa	Gelen	1323-1323	1905
		Giden	1323-1323	1905
778-779	Îâşe	Gelen	1336-1337	1918-1919
		Giden	1336-1337	1918-1919
780-781	Muameleleri Buyrulmayarak Görülen Evrakların Hülâsaları	Gelen	1310-1311	1893
782	Vilayet Mütferrikasından Yazılan Tezkire-i Sâmiyeler	Gelen	1313-1320	1895-1902
783	Îmâret	Gelen	1327-1328	1909-1910
784	Mısır İşlerine Dair Yazılan Tezâkir	Gelen	1301-1304	1884-1886
785-789	Sadâret Mektubî Mühimme Kalemî Kayıt Defteri	Gelen	1308-1339	1891-1921
790	Buyruldu Defteri	Gelen	1302-1302	1884-1885
791	Dersaâdet Mütferrikası	Gelen	1331-1338	1913-1919
792-877	Arzuhâl Defteri	Gelen	1306-1341	1889-1922
878-883	Telgraf, Arzuhâl	Gelen	1328-1337	1910-1919
884-890	Takvim-i Vekâyi ile Neşrolunan Evrakın Kayıt Defteri	Gelen	1336-1340	1918-1922
891-895	Müdevverât	Gelen	1326-1341	1908-1922
896-913	Teşrifât	Gelen	1276-1341	1859-1922

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
914-916	Vilayet-i Mümtâze	Gelen	1297-1304	1880-1887
917-926	Vilayet-i Mümtâze Umum Tezâkir	Gelen	1298-1309	1880-1891
927-933	Vilayet-i Mümtâze ve Muhtâre Yevmiye	Gelen	1320-1340	1902-1921
934-936	Mühimme	Gelen	1298-1324	1880-1906
937-956	Bulgaristan Kalemî	Gelen	1309-1331	1892-1913
957-961	Bulgaristan Tezâkir Defterleri	Gelen	1309-1319	1892-1901
961/2	Bulgaristan Nizam Defteri	Gelen	1297-1325	1881-1907
962-966	Vilayet-i Mümtâzede Bulgaristan Muharrerât Defteri	Gelen	1298-1319	1880-1901
966/2	Nizam Defteri ¹	-	-	-
967-985	Şarkî Rumeli Defterleri	Gelen	1297-1327	1879-1909
986-1002	Girid ²	Gelen	1288-1338	1871-1919
1003	Kıbrıs, Bosna, Hersek	Gelen	1310-1338	1892-1919
100-008	Sisam Defteri	Gelen	1247-1330	1831-1912
1009-1012	Cebel-i Lübnan ve Sisam	Gelen	1309-1323	1892-1905
1013-1021	Cebel-i Lübnan	Gelen	1309-1337	1866-1919
1022-1028	Trablusgarb, Bingazi	Gelen	1330-1339	1912-1921
1029-1030	Mısır	Gelen	1262-1319	1846-1882
1031-1035	Mısır Hidiviyeti, Muharrerât	Gelen	1298-1336	1880-1917
1036-1039	Mısır Hidiviyeti Tezâkir Defterleri	Gelen	1309-1340	1892-1921
1040-1048	Mısır Hidiviyeti Hülâsa Defterleri	Gelen	1309-1341	1892-1922
1049-1060	Nezâretler ve Devâir Memûrinin Tayin Tarihini ve İnfisâlini Gösteren Defter	Gelen	1307-1326	1889-1908

3. BEO VİLÂYÂT GELEN-GİDEN KAYIT DEFTERLERİ

1264/1848 senesinden sonra Osmanlı idaresinde eyalet sisteminden vilayet sistemine geçilmiştir. Bundan sonra, eyâlât-ı mümtâzeler için hazırlandığı gibi, her vilayet için müstakil defterlerin hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu seri hazırlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin nihayetine kadar tutulan Vilâyât Gelen-Giden Kayıt Defterleri Sadâret Dairesi'ne vilayetlerden gelen ve bunlara verilen cevaplara ait kayıtların tutulduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
BEO.VGG.d	1-1608	1265-1341	1849-1922	1479

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
1-41	Vilâyât	Gelen	1265-1338	1849-1919
		Giden	1277-1339	1861-1920
42-54	Vilâyât Memûrin	Gelen	1327-1335	1909-1917
55-80	Anadolu Vilâyâtı	Gelen	1277-1328	1861-1910
69	Anadolu Jurnal Memurlarından	Gelen	1288-1289	1872-1872
70-80	Anadolu Vilâyâtı	Giden	1278-1328	1861-1910
81-91	Anadolu Vilâyâtı Memurîn	Gelen	1318-1328	1901-1910

¹ Bu defter "Şarkî Rumeli Defterleri"nin içindedir.

² Bu defterler arasında Fihrist, Nizam ve Kayıt Defterleri de mevcuttur.

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
92	Amasya ve Şarkî Karahisar	Giden	1289-1300	1872-1883
93-103	Ankara	Gelen	1278-1327	1861-1909
		Giden	1287-1327	1870-1909
104-110	Aydın	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1278-1328	1861-1910
111-114	Bitlis	Gelen	1307-1328	1890-1910
		Giden	1306-1327	1888-1909
115	Canik	Giden	1291-1296	1874-1879
116-121	Diyarbakır	Gelen	1307-1296	1890-1879
		Giden	1288-1327	1871-1909
122-129	Erzurum	Gelen	1277-1328	1861-1910
		Giden	1278-1327	1861-1909
130-145	Hüdâvendigâr	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1279-1328	1863-1910
146-149	İzmid	Gelen	1278-1290	1861-1874
		Giden	1278-1291	1861-1874
150-157	Kastamonu	Gelen	1278-1327	1861-1909
		Giden	1278-1327	1861-1909
158-166	Konya	Gelen	1277-1327	1861-1909
		Giden	1278-1327	1861-1909
167-173	Mamuretülaziz	Gelen	1293-1327	1876-1909
		Giden	1278-1327	1861-1909
174	Ordu	Gelen	1278-1284	1861-1867
175-186	Sivas	Gelen	1278-1325	1861-1906
		Giden	1278-1327	1861-1909
187-193	Trabzon	Gelen	1277-1327	1861-1909
		Giden	1278-1327	1861-1909
194-198	Van	Gelen	1303-1328	1886-1910
		Giden	1293-1327	1876-1909
199-237	Arabistan Vilâyâtı	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1278-1327	1861-1910
226	Arabistan Jurnal Memurları	Gelen	1288-1289	1871-1872
238-249	Adana	Gelen	1277-1327	1860-1909
		Giden	1278-1328	1861-1910
250	Ammâre	Giden	1278-1278	1861-1862
251-261	Bağdad	Gelen	1290-1327	1673-1909
		Giden	1278-1327	1861-1909
262-267	Basra	Gelen	1292-1328	1875-1910
		Giden	1292-1327	1875-1909
268-275	Beyrut	Gelen	1307-1328	1889-1910
		Giden	1306-1328	1889-1910
276-277	Bingazi	Gelen	1305-1326	1887-1908
278	Cebel-i Lübnan, Sisam	Gelen	1303-1313	1886-1896
279-283	Cebel-i Lübnan	Gelen	1315-1333	1897-1915
		Giden	1290-1333	1873-1915
284	Gıdames	Gelen	1279-1281	1863-1864
285-299	Haleb	Gelen	1277-1328	1860-1910
		Giden	1278-1328	1861-1910

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
300	Havran	Giden	1278-1280	1861-1863
301-310	Hicaz	Gelen	1289-1328	1872-1910
		Giden	1278-1327	1861-1909
311	Humus	Gelen	1280-1281	1863-1865
312-319	Kudüs	Gelen	1290-1327	1873-1909
		Giden	1291-1328	1874-1910
320	Mısır, Yemen, Cebel-i Lübnan, Kudüs	Gel.-Giden	1278-1290	1862-1873
321-331	Mısır	Gelen	1290-1332	1873-1914
		Giden	1278-1333	1861-1914
332	Mısır Meselesi	-	1305	1888
333-339	Musul	Gelen	1296-1328	1879-1910
		Giden	1309-1327	1892-1909
340-352	Suriye	Gelen Giden	1290-1291	1873-1874
		Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1278-1327	1861-1909
353-363	Trablusgarb	Gelen	1278-1327	1861-1909
		Giden	278-1328	1861-1910
364-368	Yemen	Gelen	1290-1328	1873-1910
369-371	Yemen, Trablusgarb	Giden	1291-1322	1874-1904
372-373	Yemen	Giden	1324-1327	1906-1909
374-376	Zor	Gel- Giden	1290-1291	1873-1874
		Giden	1291-1294	1874-1877
377	Adalar	Gelen	1292-1293	1875-1915
378-383	Cezâir-i Bahr-i Sefîd	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1278-1328	1861-1910
384-385	Girid	Gelen	1277-1316	1861-1898
		Giden	1278-1316	1861-1898
386	Kıbrıs	Giden	1278-1294	1861-1877
387-388	Sisam	Gelen	1315-1332	1898-1914
		Giden	1315-1331	1898-1913
389-427	Dersaadet	Gelen	1265-1341	1848-1922
		Giden	1278-1341	1861-1922
428-443	Rumeli Vilâyâtı	Gelen	1277-1325	1861-1907
445	Rumeli Vilâyâtı	Gelen	1324-1326	1906-1908
449	Rumeli Vilâyâtı	Gelen	1326-1329	1908-1911
450	Rumeli Jurnal Memurları	Gelen	1289-1289	1872-1872
451-464	Rumeli Vilâyâtı	Giden	1278-1327	1861-1909
467-474	Bosna	Gelen	1278-1295	1861-1878
		Giden	1278-1295	1861-1878
475-483	Edirne	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1291-1327	1874-1909
493-494	Hersek	Gelen	1293-1294	1876-1877
		Giden	1292-1294	1875-1877
495-499	İşkodra	Gelen	1287-1327	1870-1909
500	Kosova	Gelen	1294-1328	1877-1910
515	Kosova	Giden	1294-1327	1877-1909
525-526	Manastır	Gelen	1291-1326	1874-1908
541-543	Manastır	Gelen	1326-1328	1908-1910
		Giden	1291-1325	1874-1907

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
550	Manastır	Giden	1325-1328	1907-1910
554-556	Prizrin	Gelen	1290-1291	1873-1874
		Giden	1290-1290	1873-1873
557	Rumeli-i Şarkî	Gelen	1300-1302	1883-1885
558-566	Selanik	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1278-1328	1861-1910
567	Serfice	Giden	1299-1306	1882-1889
568	Sofya	Gelen	1293-1294	1876-1877
569	Tırhala	Gelen	1272-1277	1855-1860
570-576	Tuna	Gelen	1282-1295	1865-1878
		Giden	1281-1295	1865-1878
581-588	Yanya	Gelen	1278-1328	1861-1910
		Giden	1278-1327	1861-1909
589-595	Devâir ve Vilâyât	Gelen	1287-1325	1870-1907
		Giden	1295-1297	1878-1879
596-600	Devâir	Gelen	1268-1323	1851-1905
602	Devâir	Gelen	1325-1327	1907-1909
604	Devâir	Gelen	1326-1326	1908-1908
606-608	Devâir	Gelen	1328-1332	1910-1913
609	Devâir	Giden	1296-1297	1878-1879
612-614	Devâir ve Te'kidât Defterleri	-	1303-1307	1885-1889
615	Adliye ve Müştemilâtından	Gelen	1286-1287	1870-1870
616	Ahmed Refik Paşa'dan	Gelen	1279-1279	1862-1862
620-622	Dahiliye	Gelen	1286-1289	1869-1872
		Giden	1285-1289	1868-1872
623	Mülgâ Dahiliye Muhasebesi	Giden	1281-1287	1864-1870
624	Evkâf	Gelen	1291-1291	1874-1874
625	İdâre Encümeni	Gelen	1331-1337	1912-1919
626	Kumandanlıklar, Serasker Müşiriyeti, Jandarma Ten.	Gelen	1278-1283	1861-1866
642-643	Kumandanlıklar, Serasker Müşiriyeti, Jandarma Ten.	Giden	1289-1303	1872-1885
658-663	Maliye	Gelen	1295-1301	1878-1884
		Giden	1287-1293	1871-1876
664-670	Meclis-i Âli-i İcraat Mazbata ve Müzekkire Defteri	Gel.-Giden	1292-1293	1875-1876
671	Meclis-i Âli-i Hazâin	Gelen	1276-1278	1860-1861
672-673	Meclis-i Âli-i Tanzimat ve Mezâbit	Gel.-Giden	1271-1277	1855-1861
674-675	Meclis-i Mahsûs'a verilen Evrak	-	1271-1299	1855-1882
676-677	Meclis-i Vâlâ'nın Reyi Üzere Havale Olunan Tahrirât ve Arzuhâl Defterleri	-	1264-1267	1848-1851
678-685	Meclis-i Vâlâ'ya Verilen Muharrerat ve Arzuhâl Defterleri	-	1267-1279	1851-1862
686-691	Meclis-i Vâlâ Tarafından Yazılan Emirname-i Sâmî Kayıtları	-	1264-1283	1848-1866
692-693	Meclis-i Vükela'ya Muhavvel Evrakı Mahsûs Yevmiye Defteri	-	1309-1329	1892-1911
694-695	Muameleleri İcra Olunan Evrakın Kayıt Defterleri	-	1310-1312	1894-1894
696-697	Muhâcirîn Nezâreti	Gelen	1287-1292	1870-1875
		Giden	1287-1292	1870-1875
702	Müfettişlikler	Giden	1327-1327	1909-1909
703	Sadâret, Metropolit ve Tüccar Vekilleri	Gelen	1321-1323	1903-1905

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
710-715	Serasker, Dahiliye, Hariciye, Maliye	Gelen	1316-1321	1898-1904
716-717	Takvimhâne	Gelen	1278-1279	1861-1862
		Giden	1278-1279	1861-1863
718-719	Teshilât Sandığı	Gelen	1313-1327	1896-1909
		Giden	1313-1327	1896-1909
720-722	Tophâne-i Âmire	Gelen	1290-1293	1873-1876
		Giden	1278-1319	1861-1902
723	Umûr-ı Nâfia Komisyonu	Giden	1300-1305	1883-1888
724-816	Arzuhâl Defterleri	-	1264-1320	1848-1902
834-844	Arzuhâl Defterleri	-	1327-1344	1909-1925
845-850	Telgraf Hülâsa	-	1301-1322	1884-1905
851-852	Vilâyât Telgraf Hülâsa	-	1308-1330	1891-1912
853	Anadolu Vilâyâtı Telgraf Hülâsa	-	1301-1301	1884-1884
854	Arabistan Vilâyâtı Telgraf Hülâsa	-	1297-1310	1880-1893
858-860	Rumeli Vilâyâtı Telgraf Hülâsa	-	1295-1301	1878-1884
861-863	Ahaliden Gelen Telgraf Hülâsa	Gelen	1302-1307	1885-1890
864	Başmâbeyn'den Keşide Olunarak Bâbiâli'ye Gelen Telgraf Hülâsaları	Gelen	1302-1303	1885-1886
865-881	Vilâyât Telgraf (Aynen Kayıt)	Gelen	1282-1326	1866-1908
		Giden	1301-1326	1884-1908
882-890	Anadolu ve Rumeli Vilâyâtı Telgraf (Aynen Kayıt)	Gelen	1296-1312	1879-1895
		Giden	1291-1314	1874-1897
891-919	Anadolu Vilâyâtı	Gelen	1301-1325	1884-1907
		Giden	1283-1293	1866-1876
920-921	Ankara Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
922-923	Aydın Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
924	Bitlis Telgraf	Giden	1303-1319	1886-1901
925	Dersim Telgraf	Giden	1303-1305	1886-1888
926	Diyarbakır, Mamuretülaziz Telgraf	Giden	1295-1303	1878-1886
927	Diyarbakır Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
928	Erzurum Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
929	Hakkari Telgraf	Giden	1303-1305	1886-1888
930	Hüdavendigâr Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
931-932	Kastamonu Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1874
933-934	Konya Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
935	Mamuretüzaziz Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
936	Sivas Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
937-938	Trabzon Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
939	Van, Hakkari, Dersim Telgraf	Giden	1295-1303	1878-1885
940	Van Telgraf	Giden	1302-1312	1885-1894
941-962	Arabistan Vilâyâtı Telgraf	Giden	1301-1325	1884-1907
963	Mısır, Hicaz, Yemen, Trablusgarb, Bingazi, Tunus Telgraf	Giden	1295-1303	1878-1886
964-965	Adana Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
966-967	Bağdad, Musul Telgraf	Giden	1295-1303	1878-1885
968	Bağdad Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
969	Basra Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
970	Bingazi Telgraf	Giden	1303-1311	1886-1894
971	Cebel-i Lübnan Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
972	Haleb Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
973	Hicaz Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1986
974	Kudüs Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
975	Mısır Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
976	Musul Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
977	Suriye Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
978	Yemen Telgraf	Giden	1304-1312	1887-1894
979	Cezâir-i Bahr-i Sefid Telgraf	Giden	1295-1303	1878-1885
980-981	Girid Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1885
982	Sisam Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1895
983-1005	Rumeli Vilâyâtı Telgraf	Gelen	1301-1325	1884-1907
		Giden	1283-1303	1866-1886
1006	Edirne Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
1007-1008	İşkodra Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
1009	Kosova Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
1010	Manastır Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
1011-1012	Selanik Telgraf	Giden	1295-1312	1878-1894
1013	Yanya Telgraf	Giden	1303-1312	1886-1894
1014-1016	Vilâyât-ı Mümtâze Telgraf	Gelen	1301-1320	1884-1903
1017-1022	Memurîn Mütferrikası Telgraf	Gelen	1301-1315	1884-1898
		Giden	1303-1310	1886-1893
1023	Tâmîmen Vilâyâta Yazılan	-	1316-1321	1898-1904
1024-1025	Arza Verilen Evrak Defterleri	-	1265-1292	1849-1875
1026-1171	Takdim Hülâsaları	-	1267-1322	1851-1905
1172	Devâir Tezkire Hülâsa	Gelen	1334-1339	1916-1921
1173-1174	Müzekkire	Müzekkire	1308-1325	1890-1907
1175-1176	Deâvî, Müzekkire	Müzekkire	1274-1276	1857-1860
1177-1185	Hariciye'den Gelip Yazılan ve Mühimme Tahrirât-ı Sâmiye Müzekkiresi Devâir ve Vilâyât Giden Tahrirât-ı Sâmiye Müzekkire	Müzekkire	1269-1289	1852-1873
1166-1299	Devâir ve Vilâyâta Giden Tezkire ve Buyruldu Müzekkire	Giden	1262-1298	1846-1881
1230-1246	Devâir ve Vilâyât Emimâme-i Sâmi Müzekkire	Giden	1268-1309	1852-1892
1247	Telgrafnâme-i Sâmi ve Âli Müzekkire	Müzekkire	1291-1291	1874-1875
1248-1264	Mektubî ve Tahrirât Kalemi Jurnal	Jurnal	1314-1341	1897-1922
1265-1267	Umûr-ı İdariye Kalemi Jurnal	Giden	1329-1334	1911-1916
1268	Mühimme Kalemi'nin Takdime Verilen Evrak Hülâsa Defteri	-	1278-1280	1861-1863
1269-1312	Genel Jurnal	Giden	1300-1337	1883-1919
1313-1320	Vilâyât Jurnal	Gelen	1293-1308	1876-1891
1321-1325	Mühimme Kalemi Vilâyât Jurnal	Gelen	1291-1309	1874-1892
1326-1327	Mühimme Kalemi Vilâyât ve Devâir	Gelen	1305-1311	1888-1894
1328-1331	Jurnal	Gelen	1333-1341	1915-1922
1332-1335	Vilâyât Jurnal	Giden	1299-1307	1883-1890
1336-1339	Vilâyât ve Devâir Jurnal	Giden	1310-1314	1893-1896
1340-1347	Devâir Jurnal	Giden	1308-1315	1891-1898
1348	Mümtâze Kalemi Jurnal	Giden	1327-1330	1909-1912
1349	Ruûs-ı Hümâyûn Fihrist Müzekkire	-	1309-1316	1892-1899
1350	Buyruldu-yı Âli ile Vilâyâta Gönderilen Maruzât Üzerine İlam Olunan Evrak	-	1290-1292	1873-1875
1351-1358	Ruhsatsız Olarak Yapılan Kiliseler	-	Tarihsiz	
1359	Derkenar Defteri	-	1324-1326	1906-1908

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Türü	Tarihi	
			Hicrî	Milâdî
1360	Emr-i Âlî Defteri	-	1308-1311	1891-1893
1361	Harikzedegân İâne Defteri	-	1282-1283	1865-1866
1362	İhbârât Defteri	-	1326	1908
1363-1365	İlanât Defterleri	-	1312-1316	1895-1899
1366	Memurîn Nakil ve Tayinlerine Dair Vukuât Defteri	-	1329-1330	1911-1912
1367	Sadârete Kıraat Olunmak Üzere Mektubî Kalemi'ne Verilen Evrak	-	1271-1272	1855-1855
1368	Jandarma Alay Erkânı	-	Tarihsiz	
1369	Selanik'de Müstahdem Rus Tebaalı Zabitan Esâmi Kayıt Defteri	-	1321-1324	1903-1906
1370	Zabitan Tayin	-	1321-1324	1903-1906
1371-1373	Zabitan Künye	-	1321-1323	1903-1905
1374	Tevkif, Hıfz ve Battal İşareti Buyrulan Evrak	-	1287-1287	1870-1871
1375	Vilâyâta Tayin Olunan Memurları Maaşları ile Birlikte Gösteren Defter	-	1274-1281	1857-1865
1376-1377	Müteferrik	Gel.-Giden	1287-1289	1870-1872
1378-1409	Muhtelif Nişan Tercihâtı	-	1284-1340	1867-1921
1410-1415	Berat Defterleri	-	1312-1340	1895-1922
1416	Bilumum Nişan ve Madalya Beratlarının Müsveddâtı	-	1328-1339	1910-1920
1417	Evvelce İstirdad Edilip Muahharen İade Olunan Nişan ve Madalya Kayıtları	-	1335-1336	1916-1918
1418-1423	Hicaz Demiryolu Madalyası	-	1319-1322	1902-1904
1424-1432	Liyâkat Madalyası Defterleri	-	1309-1340	1891-1922
1433	Gümüş Liyâkat Madalyası	-	1336-1340	1918-1922
1434-1441	İftihar Madalyası	-	1306-1341	1889-1922
1442-1444	İmtiyaz Madalyası	-	1297-1326	1880-1908
1445	Gümüş İmtiyaz Madalyası	-	1334-1341	1916-1922
1446-1452	Madalya Hülâsa	-	1307-1330	1890-1912
1453-1459	Muhtelif Madalya Kayıt	-	1314-1341	1897-1922
1460-1463	Nişan Yevmiye	-	1311-1327	1893-1909
1464	Maârif Nişanlarının İrâde Kayıtları	-	1328-1334	1910-1916
1465-1485	Mecidi Nişan	-	1273-1341	1856-1922
1486	Askerî Mecidi Esâmi	-	1304-1307	1887-1890
1487	Ecnebi Mecidi Esâmi	-	1304-1309	1887-1892
1488	Mecidi Nişanı Mülkiye Esâmî	-	1292-1304	1875-1887
1489	Tebaa Mecidi Esâmi	-	1278-1304	1861-1887
1490-1547	Mecidi Nişanı Müsveddâtı	-	1292-1312	1875-1895
1548-1557	Osmanî Nişanı	-	1278-1334	1861-1916
1558	Memurîn Osmanî Esâmî	-	1304-1313	1887-1896
1559	Mülkiye Osmanî Nişan	-	1278-1304	1861-1887
1560	Tebaa-i Osmanî Nişan	-	1278-1304	1862-1887
1561-1590	Osmanî Nişanı Müsveddâtı	-	1293-1311	1876-1894
1591-1597	Şefkat Nişanları	-	1296-1318	1878-1900
1598-1603	Şefkat Nişanı Müsveddâtı	-	1296-1309	1878-1892
1604-1607	Tahlisiye Madalyaları Kayıtları	-	1318-1341	1900-1922
1608	Teşrifât-ı Hâriciye Nişan-ı Ecnebi	-	1274-1288	1858-1871

BEO Vilâyât Gelen-Giden Defterleri içinde olup Rumeli Müfettişliği defteri olduğu tespit edilen şu defterler, Rumeli Müfettişliği Defterleri arasına alınmıştır: 444, 446-448, 465-466, 484-492, 501-514, 516-524, 527-540, 544-549, 551-553, 577-580, 601, 603, 605, 610-611, 617-619, 627-641, 644-657, 698-701, 704-709, 817-833.

C. BÂBİÂLÎ BÜNYESİNDEKİ DİĞER DAİRELERE AİT DEFTERLER

Bâbîâlî teşkilatı içinde, nezâretlerden başka devlet yönetimine katılan, yasama ve yürütme yetkisini hâiz olarak kurulan meclisler, Tanzimat reformlarının plânladığı ve yön kazandırdığı teşekküllerdir.

1838 yılında kurulan Meclis-i Vükelâ, Sadrazam, Şeyhülislâm, nazırlar, Kaptan-ı Deryâ, Serasker, Meclis-i Vâlâ Reisi gibi üyelerden oluşmaktaydı. Bu itibarla, devlet yönetiminde Divan-ı Hümâyûn'un konumuna sahipti. Nezâretlerde ve alt kademedeki meclislerde alınan kararlar, padişahın onayına sunulmadan önce bu mecliste nihaî şeklini alırdı. Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar en yüksek yasama ve yürütme organı olarak varlığını sürdüren Meclis-i Vükelâ'nın 1885-1922 yılları arasındaki çalışmalarını Meclis-i Vükelâ mazbatalarından takip etmek mümkündür.

Meclis-i Vükelâ ile aynı yıl kurulan Meclis-i Vâlâ, bu meclise projeler üreten bir vaziyette idi. Kanun ve nizamnâmelerin hazırlanması, mülkî ve idarî düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra, alınan kararların nasıl uygulandığını kontrol etme yetkisine de sahipti. Bundan dolayı vükelâdan bazı kimselerin Tanzimat'a aykırı hareketleri sebebiyle bu mecliste yargılanıp cezalandırıldığı görülmektedir.

1854 yılında kurulan Meclis-i Vâlâ'nın yasama yetkisi, yeni kurulan Meclis-i Tanzimat'a devredilmiştir. Bu dönemde Meclis-i Vâlâ küçük devlet memurlarının tayini, zimmet problemleri, ırza tecavüz, hırsızlık, mülkî taksimat ve arazi anlaşmazlıkları gibi talî konulara bakmaktaydı.

Meclis-i Vâlâ, 1867 yılında Şûrâ-yı Devlet ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye adıyla ikiye ayrılarak lağvedildi. Şûrâ-yı Devlet; ülke yönetimiyle ilgili kararlar almak, kanun ve nizamları tetkik etmekle beraber, şahıslarla devlet arasındaki anlaşmazlıklarda da başvurulacak en yetkili merci sıfatıyla Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar varlığını korudu. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ise daha çok adi suçların dâvalarının bakıldığı ve üyelerinin hayat boyu seçildiği bir meclisti. Temyiz Mahkemesi, İstinaf Mahkemesi, Bidayet mahkemeleri bu birimin içinde vazifelerini icra etmekteydi. Ayrıca lağvedilen Deâvî Nezâreti'nin yerine kaim olmak üzere tesis edilen İcra Cemiyeti ile Tefrik Cemiyeti, Muhakemât Dairesi gibi bölümleri de vardı. 1871 yılında nezârete çevrilen Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin evrakında, 1876 yılından itibaren Adliye Nezâreti anteti görülmeye başlanmıştır.

Bu meclislerin çalışmalarıyla ilgili olarak hem kendi bünyelerinde tuttukları defterlerden, hem de Sadâret'in Divan-ı Hümâyûn Kalemi'nde bulunan Meclis-i Tanzimat, Nizamât ve Tanzimât-ı Hayriye gibi kayıt defterlerinden yararlanmak mümkündür.

1. MECLİS-İ VÂLÂ RİYÂSETİ DEFTERLERİ

Tanzimat ile birlikte Osmanlı Devlet Teşkilatı'nda yerini alan müesseselerden biri de Meclis-i Vâlâ'dır.

İslâhat hareketlerinin icabettirdiği yeni nizamnâmeleri hazırlamak, memurların muhakemesiyle meşgul olmak, lüzum görülen devlet işlerinde rey vermek üzere 27 Zilhicce 1253/24

Mart 1838 tarihinde teşkil olunmuştur. Tanzimat'tan sonra işlerin çoğalmasından dolayı münasebetiyle “Meclis-i Âlî-i Tanzimat” ve “Meclis-i Ahkâm-ı Adliye” birleştirilerek “Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye” adı altında bir meclise dönüştürülmüş ve bu meclis, İdâre, Tanzimat, Adliye adlarıyla üç kısma ayrılmıştır.

İdâre kısmı, mülkî ve malî işlerle; Tanzimat kısmı kanun ve nizamnâmelerin tetkik ve tanzimiyle; Adliye kısmı da bazı dâvalarla meşgul olmuştur. 11 Zilkade 1284/4 Mart 1868 tarihinde meclis tekrar Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ve Şûrâ-yı Devlet olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Meclis-i Vâlâ Kayıt Defterleri, hülâsa kayıtları ve aynen kayıtlar olmak üzere iki kısımda toplanmıştır.

Hülâsa Defterleri: Anadolu, Rumeli, Dersaadet ve Arabistan'dan gelen tahrîrâtın hülâsa kayıtlarını ihtiva etmektedir. Genel evrak kayıt defteri olan Müzekkere Defterleri, meclisten çeşitli makamlara yazılan tezkirelerin Hülâsa Kayıt Defterleri, gelen arzuhâllerin kaydedildiği İstida Defterleri bu nevi defterlerdir. Mühim ve adi hususların özetleri de ayrı ayrı defterlere kaydedilmiştir. Ayrıca, irâdesi çıkarılmak üzere Sadâret vasıtasıyla padişaha arz edilen evrakın hülâsa kayıtlarının tutulduğu Maruzât Defterleri vardır.

Aynen Kayıt Defterleri: Anadolu, Rumeli, Dersaadet ve Arabistan'dan gelen evraktan görüşülerek karara bağlananların mazbatalarını ihtiva eder. İlk yıllarda bu mazbataların İcra Defterleri'ne kaydedildiği görülür. Bu sebeple İcra Defterleri, tutulduğu yıllardaki bütün mazbataları içine alır. Meclisten çeşitli makamlara yazılan tezkirelerin aynen kayıtları da, Tezkire Defterleri'nde tutulmuştur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
MVL.d	1-675	1254-1285	1838-1869	678

2. DİVAN-I AHKÂM-I ADLİYE DEFTERLERİ

1255/1839 tarihinde kurulan Meclis-i Vâlâ, gittikçe ağırlaşan dâva yüküne cevap veremez duruma gelince 1284/1868 yılında yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bazı dâvalarda bir üst mahkeme olarak görev yapmasına rağmen, icrâ makamının müdahalelerine açık olan yapısının bağımsız bir hâle getirilerek müdahalelerin önlenmesi düşüncesi ile bu kuruluş 11 Zilkade 1284 tarihinde lağvedilmiş, yerine bugün Danıştay olarak devam eden Şûrâ-yı Devlet ile Yargıtay'ın ilk kuruluşu olan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye riyâsetleri kurulmuştur. Şûrâ-yı Devlet'in başkanlığına Midhat Paşa, Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin başkanlığına ise Ahmet Cevdet Paşa getirilmiştir.

8 Zilhicce 1284 (1 Nisan 1868) tarihli nizamnâmesine göre dâvaların görüldüğü en yüksek makam olmak üzere kurulan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin görevi; evvela, şer'îye mahkemeleri, cemaât-ı gayr-ı müslime mahkemeleri ve ticaret mahkemelerinin baktığı dâvaların dışındaki normal muameleler ve cinayet dâvaları olup usûlen kendisine havale olunan dâvalara bakmak, ikinci olarak da, mehâkim-i kanuniyede (nizâmiye mahkemeleri) görülüp istinâf kılınan dâvalara bakmaktı. Yine bu nizamnâmeye göre iki şahıs arasında görülen bir dâvanın neticesi şahıs ile hükümet arasında bir iddiaya taalluk ederse o dâva Şûrâ-yı Devlet'e nakledilecekti.

13 Zilkade 1286 (14 Şubat 1870) tarihinde gerçekleştirilen düzenlemelerle Divan-ı Ahkâm-ı Adliye bünyesinde bazı değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren riyâset unvanı nezârete çevrilmiştir. Bunun yanında, Muhâkemât-ı Cezâiye ve Hukûk Daireleri'ne sahip Temyiz Mahkemesi'nin yanısıra bir de Mahkeme-i Nizâmiye teşkil edilmiştir. Bu yeni kurulan mahkeme, evvelâ; Temyiz Mahkemesince bozulup kendisine havale olunan, ikinci

olarak mahall-i istinâfî olmayan mahkemelerde görülüp doğrudan doğruya istinâf edilen ve üçüncü olarak da ehemmiyeti sebebiyle bidâyeten görülmek üzere havale olunan dâvalara bakacaktı. Yaklaşık iki sene sonra, 23 Şaban 1288 (7 Kasım 1871)de Mahkeme-i Nizâmiye makamına kaim olmak üzere bu kere İstinâf Mahkemesi'nin teşkil edildiği görülüyor. Aynı tarihte teşkil edilen diğer bir mahkeme de Mahkeme-i İbtidâiye'dir.

1289/1872 senesi salnâmesinde ise artık Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlı Mehâkim-i Nizâmiye'den bahsedilmektedir. Bu mahkeme hukuk ve ceza istinâf mahkemeleriyle Dersaâdet, Beyoğlu ve Üsküdar bidâyet mahkemelerini ihtiva etmektedir. 1290/1873 senesi salnâmesine göre bu tarihte mehâkim-i nizâmiye içerisinde görülen mahkemeler; Mahkeme-i İstinâfiye, Mahkeme-i İbtidâiye, Dersaâdet Bidâyet Mahkemesi, Beyoğlu Bidâyet Mahkemesi, Üsküdar Bidâyet Mahkemesi ile mevki mahkemeleridir. Bu durum 1291/1874 ve 1292/1875 senelerinde de değişmeden devam etmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
DA.d	1-40	1285-1297	1868-1880	40

3. DEÂVÎ NEZÂRETİ DEFTERLERİ

Hukuku ilgilendiren konuları şeyhülislâm nezdindeki mahkemeye havale etmek, sonuçlanan ve karar verilen davalar hakkında alınan kararı uygulamak ve mahkeme masraflarını tahsil etmektir. Yani esas görevi icra keyfiyeydi. Sürgün edilen kişiler, nezâret maiyyetindeki çavuşlar aracılığıyla sürgün yerine gönderilirdi. 14 Safer 1259 (16.03.1843) tarihinde, bu zamana kadar nezâret tarafından idare edilen hapis hânelerle ilgili bazı inzibatî hususlar İstanbul Muhafızlığı'na devredildi.

Deâvî Nezâreti 6 Şaban 1287 (30.10.1870) lağvedilmiş ve yerine Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlı olmak üzere İcra Cemiyeti teşkil edilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
DV.d	1-11	1274-1285	1857-1869	11

Nezâretle ilgili genel bilgiler için Deâvî Nezâreti Belgeler kısmına bakınız.

IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ DEFTERLERİ

Yıldız Sarayı Arşivi, Sultan II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) Yıldız Sarayı'nda biriken belge, defterler ve gazetelerden ibarettir.

Sultan Abdülhamid'in 33 yıllık saltanatı sırasında sarayın başta Sadâret olmak üzere, bütün devlet daireleri üzerinde gittikçe artan ve nihayet mutlak hâle gelen hâkimiyeti ve bu hükümdarın bütün meseleler hakkında bilgi edinmek ve çoğu zaman en teferruatlı hususlarda bile bizzat karar vermek arzusunda bulunuşu, Yıldız Sarayı'nı, bir hükümdar ikametgâhından ziyade, devlet idaresinin merkezi hâline getirmiş; bu suretle Sultan İkinci Abdülhamid'in iktidar sembolü Yıldız Sarayı olmuştur.

Saray'da devletin idarî, iktisadî, malî, askerî, haricî işleri gibi önemli hizmetlerini görmek ve kontrol etmek üzere ekipler teşkil olunmuş ve başlarına, padişahın kendileriyle istişâre yapabileceği, emin ve sâdık kimseler getirilmiştir. Saray'ın resmî makam ve şahıslarla muhaberatını idareye memur Mâbeyn Başkâtipliği'nde de 1 başkâtip, 1 ikinci kâtip ve 27 kâtip çalıştırılmıştır.

Sultan İkinci Abdülhamid, yurt içi ve yurtdışı bütün hadiselerden ânında haberdar edilmesini ister, her meseleye derin bir merak besler ve herkesin hâlini öğrenmeye gayret ederdi. Bunun için resmî ve hususî hafiyelerden gelen jurnalleri dikkatle inceler ve bunları itina ile muhafaza ederdi. Bu sebeplerle Yıldız Sarayı'nda büyük bir arşiv teşekkül etmiştir.

1909 yılında, Sultan Abdülhamid'in tahttan indirilişini takiben Yıldız Sarayı, Hareket Ordusu Kumandanı Mahmud Şevket Paşa'nın emri ile tasfiye edilmiş; bu arada Yıldız evrakı da Harbiye Nezâreti'ne (Bugünkü İstanbul Üniversitesi merkez binası) getirilmiştir.

Bu malzeme, Âyandan Ali Galip Bey'in başkanlığında teşkil olunan "Tedkîk-i Evrak Komisyonu" tarafından incelenmiş; kitaplarla albüm ve jurnaller ayrıldıktan sonra geriye kalan resmî ve hususî evrak Hazine-i Evrak'a (Bâbîâlî'ye) gönderilmiştir.

Kitap ve albümler, devrin Maârif-i Umumiye Nezâreti'ne verilmiştir. Bunlar hâlen İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi'nde bulunmaktadır. Jurnallerin hemen hemen tamamı, teşkil olunan komisyonca yakılarak imha olunmuştur. Bunlardan pek az bir kısmı bugün Yıldız Tasnifi arasında görülmektedir.

Harbiye Nezâreti'ndeki Tedkîk-i Evrak Komisyonunca Hazine-i Evrak'a gönderilen Yıldız evrakı, çeşitli tarihlerde teşkil olunan heyetler tarafından, belgelerin mahiyetine ve tarih esasına göre tasnif edilmiştir.

Yıldız Arşivi defterleri "Yıldız Maruzât Defterleri" ve "Yıldız Tasnifi Defterleri" başlıkları altında iki kısımda tasnif edilmiştir.

A. YILDIZ MARUZÂT DEFTERLERİ

Yıldız Sarayı Hümâyûnu Mâbeyn başkâtibi, sarayın yazı işlerini idare eden birimin başındaki memurun unvanıdır. Diğer bir tabirle, Osmanlı hükümdarı ile hükümet teşkilatının başında bulunan sadrazam arasındaki muhabereyi idare eden yazı işlerinin başındaki memurdur.

Yıldız Sarayı'nda, Başkitâbet tarafından padişaha sunulmak üzere resmî ve hususî maruzâtların günlük kayıtlarını ihtiva eden bu defterler içerisinde, sâdır olan irâdelerin tebliğini, arzuhâl ve mazbata suretlerinin kayıtlarını taşıyan defterler de bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
Y..MRZ.d	1-15898	1298-1341	1881-1922	15915

B. YILDIZ ESAS EVRAKI DEFTERLERİ

Sadâret ve nezâretlere ait tezkire ve maruzâtların hülâsaları, sadır olan irâde kayıtları, padişahın şahsen ve özel olarak ilgilendiği konular, resmî makam veya hususî şahısların saraya sundukları arzular, önemli mevkilerde bulunmuş devlet ve hükümet ricâlinin vefatlarını müteakip saraya aldırılan evrakların kayıtları, padişahın özel olarak ilgi duyduğu işler hakkında bizzat kendisi tarafından memur edilmiş şahısların, yerli ve yabancı devlet adamları ve elçilerle yaptıkları mülâkatlara ait raporlar, mütalaanâmeler, teklifler, jurnaller, istirahatlar, ihbarlar, yayınlar, tercümeleler, askeri kuvvetlerin miktarları, Mâbeyn ile yapılan yazışmalar, masraflar vb. konularla ilgili kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
Y.EE.d	1-1215	1293-1328	1876-1908	1215

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1-5	Maruzât Kayıt Defterleri	1293-1316	1876-1898
6-138	Tezkirelerin ve İrâde Hülâsalarının Kaydına Mahsûs Defterler	1294-1309	1877-1891
139-166	Maruzât Hülâsa Kayıt Defterleri	1294-1321	1877-1903
167-173	Maruzât-ı Hususiye Hülâsa Kayıt Defterleri	1295-1325	1878-1907
174	Mâbeyn-i Hümâyûn'a Müteallik Evrakların Kayıt Defterleri	1297-1298	1879-1880
175-204	Padişaha Takdim Olunan Maruzât ile Sâdır Olan İrâde Defterleri	1297-1321	1875-1903
205-210	Kanunları Hâvi Defterler	1302-1321	1884-1903
211-220	İstatistik Defterleri	1303-1322	1885-1904
221-241	Tercümeler	1306-1325	1888-1907
242-248	Padişaha Takdim Edilip Bâbiâli'ye Havale Edilen İstidanâmelerin Hülâsalarıyla Cereyan Eden Muamelâta Dair Defterler	1313-1333	1895-1878
249-251	Daire-i Hususiye'den Sâdır Olan Muhtelif Konulardaki İrâdelerin Muamelât Kaydına Dair Olan Defterler	1313-1317	1895-1895
252-254	Mâbeyn-i Hümâyûn Zimmet Defteri	1314-1326	1896-1908
255-351	Müteferrik Defterler (Hazine-i Hassa Müteferrik Defterleri, Askerî Mevzuları Hâvi Müteferrik Defterler, Muhtelif Konulardaki Müteferrik Defterler, Müteferrik Matbu Eserler)	1295-1328	1878-1861
352-396	Müteferrik Diğer Eserler	1323-1327	1905-1910
397-403	Hazine-i Hümâyûn'dan Saraya Alınan ve Yıldız Müzesinde Mevcut Bulunan Eşyaya Dair Komisyonların Evrak ve Defterleri.	1312-1329	1894-1911
404-447	Bazı Zevat ve Makamlar Tarafından Takdim Olunan Risaleler Albümler ve Resimler	1293-1327	1876-1910
448-546	Çeşitli Perakende Evrak	1300-1327	1882-1910
547-562	Bazı Hususi İrâdeleri Havi Defterler	1318-1325	1900-1908
563-575	Selamlık Resminde Bulunan Askerî Ümeranın İsimlerini Gösterir Def.	1303-1325	1885-1910

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
576-677	1296 Senesinden 1322 Senesine Kadar Askeri Kuvvetlerin Umumî Kuvve Cetvelleri Hülusaları	1298-1326	1880-1909
678-700	1296 Senesinden 1314 Senesine Kadar Askeri Kuvvetlerin Mevcutlarını Gösterir Hülasa Cetvelleri	1296-1314	1878-1897
701-746	Dahili, Harici Meselelerle Mali, İktisadi ve Sair Hususlara Dair Yazı Suretlerini Havi Defterler.	1264-1321	1847-1904
747-754	Saraylar ile 4. ve 6. Belediye Dairelerinin Tenvirine Dair İstanbul Şehri Tenvir Şirketi İdare Meclisi Azası Frants Simon, Hazine-i Hassa ve Şehremaneti Arasında Tanzim Edilen Türkçe ve Fransızca Mukâvele Suretlerini Havi Defterler.	1293-1315	1876-1898
755-765	Moskof Çarı, Kazak ve Sarıkamış Hatmanları ile Moskof Çarlarının Başvekiline Gönderilen Nâme-i Hümâyûnlarla Sadâret Yazılarının Suretlerini Havi Defterler ve Bahsi Geçen Yazıların Asıllarının Fotoğrafları	1036-1327	1626-1910
766	Defterler ve Resmi, Hususi Evrak Raptedilmiş Kartonlar (Şûrâ-yı Devlet Reisi Said Paşa)	1300-1301	1882-1883
767-770	İşkodra'da Mirliva Rıza Paşa ile Harbiye Nezâreti Arasında Cereyan Eden Muhaberata Ait Evrakın Suretleri. (Bkz. Y.EE Dosya No: 146) III- 1297 Senesinde Başvekaletten, Hariciyeden Ve Sair Yerlerden Gelen Tezkire Telgraf Ve Diğer Yazıların Suretleri (Bkz. Y.EE Dosya No: 147) IV- 1306 Senesinde Sefâretlerden Gelen Telgraflarla Dış Politikaya Dair Yazılar ve Bazı Mühim Gazete Makalelerinin Tercümeleri Suretleri (Bkz.Y.EE Dosya No: 148)	1271-1314	1854-1897
771-787	Kral, Şah ve Prenslüklerden Padişaha Yazılan ve Cevabı Verilen Evraka Ait Defterler.	1277-1295	1860-1878
788-962	Osmanlı Elçilerine Gönderilen Yazılarla Sava Paşa'dan, Odyan ve Vahan Efendi'lerden Gelen Muharrerat, Peşte Başşehbenderliği'nden Paris ve Viyana Elçiliklerinden Gönderilen Evrak Suretlerini Havi Defterler	1277-1327	1860-1910
963-1002	Forj Eşantiyer Firmasından Gönderilen Gemi Plan ve Projelerini Havi Dört Karton	1294-1327	1877-1910
1003-1025	Malî, İdarî, Dahilî ve Haricî Meselelere Dair Tezkire ve Mazbataların Suretlerini Havi Defterler	1296-1299	1878-1882
1026-1087	Muhtelif Tarihlerde İnşa veya Tamir Edilen Saraylara ve Yahlılara Ait Masraf Defterleri	1298-1327	1881-1910
1088-1101	Mâbeyn'den Devair ve Vilayetlerle Bazı Zevata Yazılan Tezkire ve Muharrerat Müsveddelerini Havi Dosya Defteri. (Bkz. Y.EE Dosya No: 149 ve 150)	1293-1323	1876-1906
1102-1108	Sadâret Makamı ile Sair Dairelerden Mâbeyn'e Takdim Olunan Tezkire, Mazbata ve Diğer Evrak ile Mâbeyn'den Tebliğ Olunan İrâde Suretlerini Havi Defterler	1300-1312	1882-1895
1109-1126	Mâbeyn ile Paris, Petersburg, Berlin, Roma, Londra, Belgrad Elçilikleri ile Bulgaristan Komiserliği Arasında Cereyan Eden Muhaberata Ait Evrakın Suretlerini Havi Defter.	1303-1323	1885-1906
1127-1169	Mâbeyn ile Bazı Valiler ve Kumandanlar Arasında Geçen Muhaberata Ait Evrak Suretlerini Havi Defterler	1297-1323	1879-1906
1170-1183	Bulgaristan İşlerine Dair Hicri 1255 Senesinden 1311 Senesi Sonuna Kadar Alman Kararlarla İrâde-i Seniyyeli Evrakın Suretlerini Havi Defterler ve Fihrist.	1255-1311	1839-1894
1184-1197	Umumiyetle Mısır Meselesine Dair 1299 Senesinden 1307 Senesine Kadar Vükela Meclisi Zabıtlarını, Maruzât Tezkireleri ve Konferans Tutanakları Suretlerini, Sudan'da Zuhur Eden Mehdi Hakkındaki Evrakın Suretlerini Muhtevi Defterler	1255-1323	1839-1906
1198-1203	Sultan II Abdülhamid'e ait Hususi El Defterleri ve Cüzdanlar.	1283-1327	1866-1910
1204-1214	Bazı Tezkire ve Evrak Suretlerini Havi Defterler	1296-1327	1878-1910
1215	Savaş Gemilerine Ait Albüm	1318	1900/1901

V. NEZÂRETLERE, TAŞRA ARŞİVLERİNE, MÜFETTİŞLİKLERE AİT DEFTERLER İLE DEVRALINAN DEFTERLER

Osmanlı Meclis-i Vükelâsı'nda görev alan ve “Nezâret” adıyla teşkilatlanan birimlerin üretmiş oldukları defterlerin büyük bir kısmının tasnifi tamamlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuş, bir kısmının tasnifine ise devam edilmektedir.

A. NEZÂRETLER

Osmanlılarda devlet hizmetleri çeşitli nezâretlere taksim edilmiş olup, nezâretlerin sayısı sınırlı değildi. İhtiyaca binaen artırılması ve azaltılmasına Meclis-i Vükelâ tarafından karar verilirdi. Bütçe ile ilgili konular Meclis-i Umumî'ye danışılırdı.

Heyet-i Vükelâ'nın oluşumu;

1. Sadrazam
2. Şeyhülislam
3. Hariciye Nâzırı
4. Bahriye Nâzırı
5. Adliye ve Mezâhib Nâzırı
6. Şûrâ-yı Devlet Reisi
7. Dahiliye Nâzırı
8. Maliye Nâzırı
9. Maârif Nâzırı
10. Nâfia Nâzırı
11. Ticaret ve Ziraat Nâzırı
12. Evkâf Nazırı
13. Posta, Telgraf ve Telefon Nazırı
14. Defter-i Hakanî Nâzırı

Nezâretlere ve Alt Birimlerine Ait Defterler;

1. DAHİLİYE NEZÂRETİ SİCİLL-İ AHVÂL İDÂRE-İ UMUMİYESİ DEFTERLERİ

Osmanlı Devlet teşkilatında görev alan memurların, vazifeleri süresince hâl tercemelerine konu olan, özel hâller veya memuriyet esnasındaki hâller, tarihi seyr, ahlâk ve gidişat gibi durumların, resmi belgelerin kaydedildiği defterlerin tescili işlemine Sicill-i Ahvâl, meydana gelen defterlere de Sicill-i Umumî Defterleri adı verilmiştir.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulup çalışmaya başladığı 1879 tarihine gelinceye kadar Osmanlı Devleti'nde vazifelilerin sicillerini bir defterde toplayan büro hizmetlerine rastlanma-

maktaydı. “Sicill-i Ahvâl Komisyonu” ile başlayan sicil çalışmaları; 1314/ 1896’da bu komisyonun lağvı ile yerine kurulan “Memurîn-i Mülkiye Komisyonu”na, hiçbir daireye bağlı olmadan yürütülmüştür. 1326/1908 yılında II. Meşrutiyeti müteakip Memurîn-i Mülkiye Komisyonu kaldırılarak “Sicill-i Ahvâl İdâresi” adı altında yeniden, fakat Dahiliye Nezâreti teşkilatı içinde teşekkül ettirilmiş, böylece ayrı bir daire kurulmuştur.

Osmanlı Devleti’nin yıkılışına kadar devam eden Dahiliye Nezâreti Memurîn ve Sicill-i Ahvâl İdâresi’nin tescil işlemleri, bu defterlere zeyl olacak şekilde ilave edilmiş, Memurîn Muamelât Dosyaları hâlinde tanzim edilerek saklanmıştır.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu’nun kurulmasından itibaren mülkî ve adlî memurlardan 1909 yılına kadar süren bir zaman dilimi içinde 51.652 memurun sicil kayıtları 201 defterde toplanmıştır. (18 numaralı defter 2 adettir.)

Sicill-i Ahvâl Defterleri’nde tercüme-i hâl sahiplerinin ismi, mahlâsı veya künyesi, babası memurînden ise memuriyetinin rütbesi, marûf zevattan ise hangi sülaleye mensup olduğu, görev başlangıçları, tahsil durumları, liyakat ve ehliyet dereceleri, varsa azl, tayin ve muhakemele-ri, gayr-ı müslim tebaadan ise, milliyeti kaydedilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
DH.SAİD.d	1-201	1283-1341	1866-1922	201

2. EVKÂF-I HÜMÂYÛN NEZÂRETİ DEFTERLERİ

Vakıf, terim olarak, bir malı alınıp satılmaktan ebedî olarak alıkoymak, kişi mülkiyetinden çıkararak Allah yolunda hapsedmek ve menfaatini insanlar için tasadduk etmek demektir. Vakıf, aynı zamanda vakıf akdinin mevzûunu teşkil eden menkul ve gayrimenkul malları da ifade etmektedir. Vakıf yapan kimseye “vâkıf”, vakfedilen şeye de “mevkûf” denir.

Vakıf Müessesesi, Osmanlı Devleti’nin en önemli insanî ve ictimâî müesseselerinden birisidir. Başta padişah ve aile efrâdı olmak üzere devlet yöneticileri, askerler, âlimler ve halktan zengin olanlar, hayırlarını vakıflar kurarak gerçekleştirmişler ve ebediyen halka mal etmişlerdir.

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti’nin kuruluşundan önce vakıfların yönetimi, vakfiyelerindeki kuruluş şartlarına göre, Sadr-ı Âlî nezâreti, Şeyhülislam nezâreti, Bâbüssaâde (Kapı) Ağası nezâreti ve Dârüssaâde Ağası (Haremeyn Evkâfı) nezâretince yürütülmüştür.

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan itibaren memleketin her tarafında sayısız hayır müesseseleri kurulmuş ve bunların idaresi evkâf-ı mahsûsa bırakılmıştır. Önceleri ashâb-ı hayr, vakıflarının şartlarını tayin ve yol ve çeşme gibi hayır-hasenatlara (müberrâta) harcanacak miktar ve hizmetlilerine verilecek vazifeleri tahsis ettikten sonra tevliyetini evlâd ve ahfâdına ve nezâretini Sadrazam, Şeyhülislam, Darüsaâde ağası, İstanbul kadısı gibi ehline havale etmişlerdir.

Osmanlı Devleti’nde nezâretlerin kuruluş yılı 1255/1839 olarak kabul edilmiştir. Ancak, gerek tasnif edilen belgeler, gerekse 8.984 Numaralı Evkâf Defteri’nden anlaşıldığına göre Evkâf Nezâreti’nin kuruluş yılı 1242/1826 olarak gözükmektedir.

a. Evkâf-ı Haremeyn Muhasebesi Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
EV.HMH.d	1-9076	935-1260	1528-1845	9076

b. Evkâf Nezâreti Defterleri

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
EV.d	9077- 45109	955-1344	1548-1925	36033

c. Surre Defterleri

Surre, kelime olarak para kesesi demektir. Terim olarak, Osmanlı padişahlarının İstanbul'dan Haremeyn'e, yani Mekke ve Medine'ye gönderdikleri para, altın ve çeşitli hediyeler mânasına gelmektedir. Surre, hac mevsiminden önce Receb ayında İstanbul'dan törenle yola çıkarılır ve bu iki kutsal şehirde yaşayan halkın, en ileri gelenlerinden en fakirine kadar, mevki ve durumlarına göre önceden belirlenmiş miktarlarda dağıtılabırdı. Surrelerin bazı yıllarda Kudüs'e de gönderildiği görülmektedir. Surre gönderilmesi, çeşitli isimler altında Abbasîler döneminde başlamış, Fatımîler, Eyyubîler ve Memlûkler ile devam etmiş, Osmanlılarda ise kurumsallaşmıştır. Elde kesin belge olmamakla birlikte, Osmanlılarda ilk surre gönderen padişahın Yıldırım Bâyezid Han olduğuna dair bir görüş ileri sürülmektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'deki ilk surre defteri 1009/1600 tarihlidir. Bu tarihten itibaren her yıl düzenli olarak gönderilen surre, Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden çekildiği zamana kadar aralıksız devam etmiş, ancak son bir kaç yıl surre hazırlandığı halde, savaşlar dolayısıyla gönderilememiştir.

Osmanlı Arşivi'nde ilk tasnifler neticesi 1009-1327/1600-1909 yılları arasına ait 4.170 adet surre defteri araştırmaya açılmış, daha sonra Evkâf fonunun tasnifi sırasında ortaya çıkan 292 defter de ilâve edilerek bu sayı 4462'ye ulaşmıştır. İlk yıllarda Mekke ve Medine'ye gönderilen surreler tek defterde toplanmış iken, sonraki yıllarda ayrı ayrı defterlere dahil edilmiş, hatta bir şehre 21 adet gönderildiği tespit edilmiştir. Son yıllara doğru surreler yine tek defterde toplanmıştır.

Surre defterleri, mahiyet olarak iki kategoride mütâlâa edilebilir. Birincisi, surre muhasebesinin tutulduğu, şahısların isimlerini ve ne kadar aynî ve nakdî yardım yapılacağını gösteren defterler; ikincisi, surre alma hakkına sahip olduğu halde, kendi rızasıyla hakkından feragat edenler ile yeniden surre almaya hak kazananların isimleriyle, hac yolunda bulunup hac ve surre kabilelerinin sâlimen gidip gelmelerini temin maksadıyla görevlendirilen Arap oymaklarının isimleri ve bunlara dağıtılan meblağları bildiren defterlerdir.

Hac yollarının selâmeti ve kabilelerin yağmalanmasını önlemek için yol boyunca bulunan Arap oymaklarına atıyye adı altında para yardımı yapılmasına rağmen zaman zaman surre alaylarının Arab eşkiyası tarafından saldırıya uğradığı, surrenin ve surre defterlerinin yağmalandığı da olmuştur. Bu sebepten olsa gerek, 1112, 1224, 1225, 1226 ve 1227 yıllarına ait surre defterleri mevcut değildir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
EV.HMK.SR.d	1-4462	1009-1327	1600-1909	4462

3. TİCARET, NÂFİA, ORMAN, MAÂDİN VE ZİRÂAT NEZÂRETLERİNE AİT DEFTERLER

1253/1837 yılına kadar Osmanlı memleketlerinde ziraî ve iktisadî durumlar hakkında esaslı bir idarî islâhât tesis edilememiştir. 1253/1837 sonlarında "Meclis-i Umûr-ı Nâfia" isimli bir heyet teşkil olunarak ziraî ve ticarî ıslahat tedbirleri alınmıştır. 1255/ 1839 yılında İstan-

bul'un gıda ihtiyacını tesviye için "Zahire Nezâreti" kurulmuştur. Bir müddet sonra Zahire Nezâreti, "Ticaret ve Ziraat Nezâreti"ne dönüştürülmüş, Meclis-i Umûr-ı Nâfia da buraya bağlanarak sanayi, ziraat, turuk ve maâbire müteallik hususlar ile görevlendirilmişti. 1264/1848'de "Umûr-ı Nâfia Nezâreti"nin müstakil olarak teşekkülü üzerine turuk, maâbir, maâdin ile posta ve telgraf işleri bu nezârete bağlanmıştır. Bir müddet sonra maâdin ve orman işlerinin ayrılmasıyla "Orman ve Maâdin İdare-i Umumiyesi" isimli bir müdüriyete dönüştürülmüştür. Orman İdare-i Umumiyesi önce Ticaret, sonra Maliye Nezâreti'ne bağlanmış, 1309/1891'de Ziraat işlerinin de bağlanmasıyla Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâreti ismiyle müstakil bir nezârete dönüştürülmüştür. Bu tarihlerde Ticaret Nezâreti de Nâfia Nezâreti'ne bağlanarak "Ticaret ve Nâfia Nezâreti" teessüs etmiştir. 1327/1909 tarihinde Ticaret, Sanayi ve İstatistik işleri Ticaret Nezâreti'nden Orman ve Maâdin Nezâreti'ne nakledilerek, Orman ve Maâdin Nezâreti unvanı "Ticaret ve Ziraat Nezâreti"ne dönüştürülmüştür.

Ticaret ve Ziraat Nezâreti'nin merkez heyetini teşkil eden daireler;

Ticaret, Sanayi, İstatistik, Orman, Ziraat ve Maâdin Müdüriyet-i Umumiyesi; Orman ve Ziraat müfettiş-i umumilikleri; Meclis-i İdare; Orman, Maâdin, Ziraat heyet-i fenniyeleri; Hukuk Müşavirliği; Baytar, Sicil, Tahrirât, Muhasebe, Evrak Müdüriyetleri.

1264/1848 tarihine kadar Umûr-ı Nâfia ile meşgul olan müstakil bir nezâret olmadığından yol ve geçit işleri eyalet ve sancak beyleri tarafından idare olunur, her eyalet kendi köprü ve yollarını inşa eder ve bunların tamiratına nezâret eylerdi. Tanzimât-ı Hayriye'yi müteakip icra kılınan ıslâhat meyanında vesâit-i nakliyenin çoğalması da nazar-ı dikkate alınmış ve bu maksatla 1264 yılı sonunda Umûr-ı Nâfia Nezâreti teşkil edilmiştir. Bu nezâret başlangıçta demiryolları ve turuk ve maâbir işlerinden başka posta ve telgraf ve maâdin işlerinin de idaresine memur edilmişti. Sonraları posta ve telgraf ve maâdin Umûr-ı Nâfia Nezâreti'nden ayrılmış ve nezâret, turuk ve maâbirden başka ticaret ve sanayie müteallik hususatın ifasına memur edilerek Ticaret ve Nâfia Nezâreti unvanını almıştır.

İhtiyaç ve duruma göre isim değişikliğine uğrayan nezâretin, almış olduğu isimleri, kuruluş ve ilga ediliş tarihleri;

1. Ticâret Nezâreti: 1255-1261; 1267-1280.
2. Ticâret ve Ziraat Nezâreti: 1262-1265; 1285-1287; 1290-1298; 1304-1327.
3. Ticâret ve Nâfia Nezâreti: 1266; 1281-1284; 1288-1289; 1305-1326.
4. Nâfia Nezâreti: 1285-1287; 1290-1304; 1327; 1328.
5. Orman ve Maâdin Nezâreti: 1296-1297.
6. Ticâret ve Orman Nezâreti: 1299-1300.
7. Ticaret ve Ziraat ve Orman ve Maâdin Nezâreti: 1301-1303.
8. Orman ve Maâdin ve Ziraat Nezâreti: 1311-1326.

Defterler; nezâret-vilayet gelen-giden, hülâsa- müzekkire-zabıtname aynen kayıt, maaş-tahsilat koçanı, sarfiyât, seyir, demiryolları hareket tarifesi, Bank-ı Osmani, Ziraat Bankası, Orman Evamir, Tahrirât-ı Umumiye, zimmet, devam cetveli, Orman ve Maden kitabetleri aynen kayıt, hesabat, maden ve taşocakları, ithalat ve ihracat, istatistik hülâsa cetvelleri, ilmühaber, medfuat, ihtarname, zimmet, maden taharri, kil tezkiresi, köşe sarrafları, Şirket-i Hayriyye, Encümen-i Nezâret, istida, ruzname, ithâlât-ı hayvaniye cetvelleri, Ziraat mektepleri, bakteriyojihane, teşvikat, fenn-i ziraat ders notları, âlât-ı ziraiye, maden piyasası fiatları, künye, sicill-i memurin fihrist, Demiryolları Komisyonu, zimmet, ithalatçılar vb. konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
T.d	1-2311	1269-1344	1852-1926	2311

4. ZABTİYE NEZÂRETİ DEFTERLERİ

Tanzimat öncesinde Zabtiye işlerine İstanbul'da yeniçeri ağası, kaptanpaşa ve bostancıbaşı; taşrada ise beylerbeyi, sancakbeyi ve mütesellimler bakarlardı.

Tanzimat'la birlikte kurulu müesseselerin ıslâhı gayesiyle köklü reformların uygulanmaya başlandığı Osmanlı Devleti'nde, modern anlamda zabıta teşkilatı, Zabtiye Müşiriyeti'nin kuruluş tarihi olan 18 Safer 1262/15 Şubat 1846 tarihinden Zabtiye Nezâreti'nin lağvedildiği 17 Receb 1327/4 Ağustos 1909 senesine kadar devam eden bir dönem içerisinde teşekkül etmiştir. Bu dönemi geniş hatları bakımından iki safhaya ayırmak mümkündür.

18 Haziran 1826 tarihinde ortadan kaldırılan Yeniçeri Ocağı yerine İstanbul'da "Asâkir-i Muntazama-i Mansûre", "Asâkir-i Muntazama-i Hâssa" ve 1834 tarihinde de Anadolu ve Rume- li'nin bazı eyaletlerinde "Asâkir-i Redîfe" adları altında yeni askerî bir teşkilat kuruldu.

Bu yeni teşkilatın başına getirilen seraskere, eski teşkilatta yeniçeri ağasının mâlik olduğu selahiyetler verildi. Bu suretle selefleri gibi kendisine de İstanbul'un en büyük emniyet âmiri sıfat ve selâhiyeti veriliyordu.

XIX. yüzyıla gelinceye kadar gerek eyaletlerde, gerek başkentin muhtelif kısımlarında asayîşi sağlayan kuvvetler aynı olmadığı gibi tek bir komutaya da tâbi değildiler. Bu durum 1826 senesi teşkilatıyla da değişmedi ve bu karışıklık Zabtiye Müşiriyeti'nin kurulduğu 1846 senesine kadar devam etti. Bu safha müşiriyetin tesis tarihi olan 18 Safer 1262/15 Şubat 1846 senesinden Zabtiye Nezâreti ismini aldığı 18 Zilhicce 1296/3 Aralık 1879¹ tarihine kadar devam eder. Bu dönem içerisinde zabıta teşkilatı tek elden idare edilir hâle gelmiştir.

18 Zilhicce 1296/4 Aralık 1879 tarihinde Asâkir-i Zabtiye işleri Zabtiye Müşiriyeti'nden alınarak Seraskerlik makamına verildikten sonra müşiriyetin ismi "Zabtiye Nezâreti"ne çevrilmiştir.

1298/1881 senesinde İstanbul'da inzibat ve asayîşi korumaya memur olan Asâkir-i Zabtiye teşkilatı lağvedilerek yerine Polis Teşkilatı ikame olunmuş ve bu teşkilata Asâkir-i Zabtiye'nin vazifeleri devredilmiştir. İstanbul'da sadece Dersaadet Jandarma Alayı ismi altında bir jandarma birliği bırakılmıştır.

Bununla beraber polis idaresinin kuruluşu ile vazife ve yetkilerini tayin eden nizamnâme ancak 5 R. evvel 1325/18 Nisan 1907 yılında yayınlanmıştır. O zamana kadar bu idarenin işleri mer'î kaidelere ve işin icabına uygun olarak cereyan etmiştir.

Zabtiye Nezâreti defterleri, vilayet-nezâret gelen-giden, Defter-i Kebir, Düyun, Hapishâne-i Umumî, Maaş, Jurnal, Bütçe ve vukuat, Masraf ve vukuat, Zabtiye Veznesi masârîfât ve yevmiye, Masarîf-ı Maktua Karakolhâneler İcarı, suret, tevkîfât, Sicill-i Ahvâl ve İstanbul Polis Müdürlüğü, telgraf, muayene, Hapishâne-i Umumî keşif, ilmühaber, tercüme-i hal, zimmet vb. konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ZB.d	1-352	1283-1325	1867-1907	353

¹ Halim ALYOT, *Türkiye'de Zabıta*, s. 80. Bunun yanında "Zabtiye Nezâreti" ifadesinin 1294 salnâmesinden itibaren kullanıldığı görülmektedir.

5. MALİYE NEZÂRETİ DEFTERLERİ

Maliye Nezâreti kurulmadan önceki dönemde bu görevi Defterdarlık yürütmüştür. Defterdarlar devletin vâridât ve masraflarına dair malî işlemleri takiple görevli kişiler olup şimdiki Maliye Bakanı hükmünde idiler. Defterdarların doğrudan doğruya harcamaya yetkili oldukları mebalîğ, devlet gelirlerinin bir kısmını teşkil ederdi. Çünkü devletin gelirlerinin bir kısmı mesârif-ı âdiyenin tesviyesi için Maliye Hazinesi'ne alınır, mühim bir kısmı da mesârif-i harbiye ve fevkalâdeye karşılık olmak üzere İçhazine'ye (Enderûn-ı Hümâyûn) bırakılırdı.

Ülkenin sınırları genişlemeye başlayınca asıl Defterdarlık'tan başka Anadolu Defterdarlığı ve Rumeli Defterdarlığı kurulmuş, böylece Başdefterdar, Şıkk-ı Evvel Defterdarı, Şıkk-ı Sâni Defterdarı ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise malî işlerin hepsini Başdefterdar uhdesinde toplayarak, Şıkk-ı Evvel ve Şıkk-ı Sâni Defterdarlıkları işsiz birer mansıp olarak mütekâid devlet adamlarına tevcih olunmaya başlamış ve Sultan III. Selim devrinde Şıkk-ı Sâni Defterdarlığı "Nizâm-ı Cedîd Defterdarlığı"na tahvil edilmiştir.

1222/1807'de Nizâm-ı Cedîd'in ortadan kaldırılmasıyla Defterdarlık lağvedilmiş ve Asâkir-i Muntazama tahririne başlandığı 1241/1825 tarihinde ayrıca bir "Masârifât Nezâreti" kurulmuştur.

1250/1834'de Şıkk-ı Evvel Defterdarlığı'nın yerine "Hazine-i Âmire Defterdarlığı" ve "Hazine-i Mansûre Defterdarlığı" adlarıyla iki defterdarlık kurulmuştur. Maliye idaresinin bu iki defterdarlık vasıtasıyla idaresi iki-üç sene devam etmiş, ancak idarenin ayrılması düşüncesiyle 1253/1837'de bu defterdarlıkların lağvıyla maliye şubelerine bakmak üzere "Umûr-ı Maliye Nezâreti" teşkil edilmiş ve Mansûre Defterdarı Nâfiz Efendi Maliye Nâzırı tayin edilmiştir.

Osmanlı paralarının basımı ve sarrafiye işleri Maliye Nezâreti'nin teşkiline kadar Darbhâne'ye aitti. Maliye Nezâreti kurulduktan sonra Darbhâne Maliye Nezâreti'ne bağlanmıştır.

- a. Mektubî Defterleri,
- b. Evâmir-i Maliye Defterleri,
- c. Masârifât Defterleri,
- d. Vâridât Muhasebesi Defterleri,
- e. Temettuât Defterleri,
- f. Cizye Defterleri,
- g. Cerîde Odası Defterleri,
- h. Maliye Kısmı Defterleri,
- ı. Muvâzene (Bütçe) Defterleri'dir.

a. Mektubî Kalemî Defterleri

Bu defterler, Osmanlı Devleti'nin malî konulara dair muhtelif yerler ile yaptığı yazışmaların hülâsa kayıtlarını ihtiva eden defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.MKT.d	1-496-1	1253-1328	1837-1910	497

b. Evâmir-i Maliye Kalemî Defterleri

Bu defterler, malî konulara ait çeşitli yerlere gönderilen emirlerin hülâsalarını ihtiva etmektedir. Bu malî emirlerin başlıca şu konularda olduğunu görmekteyiz: Cerîde muhasebesi ile

ilgili fermanların suretleri, Dellalbaşılık, zeâmet, mukâtaa ve iltizâmlara dair ilmühaber suretleri, düvel-i ecnebiye, Hayriye ve Avrupa tüccarlarına dair malî emirler, Osmanlı Devleti'nden ihraç ve dışarıdan ithal edilecek emtia, eşya, erzak ve mahsulâtta alınacak gümrük vergilerinin miktarını mübeyyin tarife ile çeşitli yerlere gönderilen talimatın sureti, Abdülmecid Han'ın cülûsu münasebetiyle berat ve nişanların tecdîdi ve bazı malî ahkâm, muhassıllıklara gönderilen emirler, cülûs-ı hümâyûn münasebetiyle muhtelif mukâtaaların beratlarının yenilenmesi, bazı yerlere gönderilen buyruldu, ferman ve tezkire hülâsaları, damga rüsûmu, ceza kesilmesi, harp vergisi gibi konulara dair kararname, tezkire ve lâyiha suretlerine ait kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.EVM.d	497-555	1253-1328	1837-1910	59

c. Masârifât Muhasebeciliği Defterleri

1250-1338/1834-1920 tarihleri arasında tertip edilmiş olan Maliye Nezâreti'ne ait Masârifât Defterleri, Osmanlı maliyesinin devlet eliyle yapmış olduğu masârifâtı gösteren defterlerdir. Bunlar ekseriyetle idarî ve askerî kadrolarda müstahdem memur, zâbit ve neferâtın maaş, mâhiye ve tayinât bahalarını, Memâlik-i Mahrûse'deki ebniyenin keşif, inşa ve tamir masraflarının tespit olunmuş bedelâtını, tophâne, dökümhâne, eczahâne, tüfenghâne gibi yerler için mübâyaa olunan levâzımâtı, bütün saray mutfakları için yapılan masraflar ile buralardaki müstahdemlerin maaşlarını, muhâcirîne verilen îâne ve îâşe ile atıyyeyi, nişan ihsân masraflarını, eshâm kuponlarının taksitleri ve timar sahiplerine ödenen meblağları ihtiva eden etmektedirler.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.MSF.d	1-19508	1250-1282	1834-1865	19435

d. Vâridât Muhasebesi Defterleri

Vâridât Muhasebesi¹, Osmanlı Devleti'nin umumî gelir kaynaklarını tespit etmek ve Hazine'ye irad olarak girmesi gerekeni tarh ve tahsil etmekle vazifeli idi.

Vâridât Muhasebesi'ne ait defterler, tasnif esnasında iki ana kategoride değerlendirilmiştir. Birinci kategoride, tahsil olunan irada ait defterler; ikinci kategoride ise henüz tahsil edilmiş fakat tahsil edilecek vâridâtın kayıtlarını ihtiva eden defterler yer almaktadır.

Bu seride; gümrük, tahmishâne, zecriye, ispenç, ihtisab, karantina, sıhhiye, kantar, kasr-ı yed, îâne, debbağhâne, tapu, âmediye, reftiye, istimâre, bâc-ı kil, bâc-ı pazar, bâc-ı derbend, arûsâne, cihâdiye, canavar, panayır, çeltik, memlaha, çift, berat, kereste, serçin ve derçin, hamr, belediye, damga, beytûlmâl, menzilhâne, müctemia vesair vergilere ait defterler ile mâlikâne, emlâk, temettû, esnaf, karye ve divanların hassa vergileri, senevî vergiler, pul vergisi maârif hissesi, techizât-ı askeriye, îâne-i askeriye, tarik bedeli, ferağ ve intikal vergisi, mâl-ı maktû, timar, cizye, düyûn-ı umumiye vâridâtı, potahâne vâridâtı, öşür, harc-ı bâb, yurtluk ve ocaklık hasılâtı, ruûs-ı hümâyûn hasılâtı gibi kayıtların yer aldığı defterler bulunmaktadır.

Devletin, memur maaşlarında “öşr-i maaş” adı altında yaptığı kesintiler hazineye gelir getirdiği için, kesintilere ait defterler de vâridâta konmuştur. Mültezimlerin uhdelerinde bulu-

¹ Kâmil KEPECİ Tasnifi'nde Cerîde Muhasebesi Evrak-ı Nakdiye ve Damgalı Varaka-i Sahîha Defterleri bölümünde de Vâridât Kalemi ile ilgili defterler bulunmaktadır.

nan iltizâm bedelleri ve vali, kaymakam gibi kimselerin devlete olan şahsî borçları ile zimmetlerinde bulunan devlet mallarını gösterir defterler de vâridât olarak değerlendirilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.VRD.d	1-5247	1252-1338	1836-1919	5248

e. Cizye Defterleri

Cizye, gayrimüslim tebaanın erkek nüfusundan hayat ve hüviyetlerinin devletçe korunması ve askerlik hizmetinden muaf tutulmaları karşılığında alınan vergidir. Tekâlif-i şer'iyeden olan cizye, ilk Müslüman devletler tarafından tatbik edilmiş ve Osmanlılarda da geçerliliğini muhafaza etmiştir. Tahsilat işini cizyedarlar veya tahsildarlar icra ederlerdi. Cizye Defterleri'nde genellikle eyalet, sancak, kaza, nahiye, karye, çiftlik ve mahalle adları belirtilerek bu yerlerde oturan, misafir olarak bulunan, gelip-geçen, ticaret maksadıyla bulunan reayânın isim, eşkâl, yaş ve cizye sınıfları yazıldıktan sonra isimlerinin altına tahsil edilen cizye miktarı belirtilmiş ve ilgililerce mühürlenmiştir. Defterlerde rika, divanî ve siyâkat yazı stilleri kullanılmıştır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.VRD.CMH.d	1-1546	1254-1278	1838-1857	1545

f. Temettuât Defterleri

Temettû vergisi, tüccar ve esnafın senelik kazançları üzerinden alınan vergiye verilen adıdır. Temettû vergisinin adı daha sonra "Kazanç Vergisi"ne çevrilmiştir. Temettuât Defterleri'nde kaza, köy gibi iskân merkezleri hâne hâne ele alınarak herkese ait şahsî mal varlığı, emlak, arazi, hayvanat, ürün vb. bilgiler kaydedilmiştir. Temettuât Defterleri'nin tasnifinde kayıtların tutulmuş olduğu tarihlerdeki idarî taksimat esas alınmıştır. Defterler, içindeki bilgiler esas alınarak alfabetik olarak eyaletlere (Ankara, Aydın, Bolu, Cezâir-i Bahr-i Sefid, Edirne, Erzurum, Hüdevendigâr, Konya, Niş, Rumeli, Selanik, Silistre, Sivas, Üsküb, Vidin) ayrılmış, her eyalet de kendi içinde alfabetik olarak mahalle, köy ve kazalara göre ayrılmıştır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.VRD.TMT.d	1-17815	1256-1261	1840-1845	19569

g. Cerîde Odası Defterleri

Bu fonda Cerîde Nâzırlığı'nın teşkilinden sonraki Cerîde Defterleri mevcuttur.

Tanzimat'dan sonra Cerîde Defterleri, Vâridât Muhasebesi tarafından tutulmuşsa da, Maliye Nezâreti Defterleri tasnif edilirken, Tanzimat'tan önceki teşkilat göz önüne alınmış ve daha faydalı olacağı düşünülerek Cerîde Defterleri, Vâridât Defterleri'nden ayrılarak kendi ismiyle tasnif edilmiştir.

Cerîde Odası Defterleri'nde yer alan kayıtlar;

1. Müslim ve gayri müslim ahalinin nüfus yoklamaları.
2. Askerlere ait yoklamalar.
3. Cizye tahsiline esas olmak üzere tahriri yapılan reayânın cizye sınıfları.
4. Devlet hizmetlerinde görevli bulunanların isimleri.
5. Cemaat, aşiret, kabile ve muhacirlerin iskânına dair kayıtlar.

6. Din hizmetlerinde görevli olan şahısların isim ve eşkâlleri.
7. Sicill-i ahvâl.
8. Meslek guruplarına ve çalışanlara dair kayıtlar.
9. Nasb ve azledilen memurların isimlerinin kayıtları.
10. Halktan ihtiyaç içinde olanların isimleri.
11. Timarlara ait yoklamalar.
12. Vilayet, kaza, nahiye, kasaba ve karye isimleri.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.CRD.d	1-2101	1253-1330	1837-1912	2097

h. Maliye Kısmı Müteferrik Defterleri

Maliye Nezâreti'ne ait defterlerden bir kaç kaleme birden girebilecek özellikte bulunan defterlerin ayrı bir kalemde değerlendirilmesi sonucu teşekkül etmiştir. Bu seri içerisindeki defterler muhteva itibarıyla devletin yıllık gelir ve giderlerini gösteren bütçe defterleri, mahallî idarelerin tahsilat ve sarfiyâtı, eyalet ve sancakların muvâzene defterleri, Hazine'ye ait yevmî gelir-gider defterleri, devlet kurum ve kuruluşlarının, vakıflara ait gayrimenkullerin, şahısların elinde bulunan eshâm faizlerinin, bayındırlık hizmetleri için yapılan keşiflerin sarfiyâtının, timar ve zeâmet, narh, devir-teslim, askerlerin muhalledât defterleri, malî nizamnâmeler gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
ML.d	1-1836	1253-1328	1837-1910	1837

6. BÂB-I SERASKERÎ DEFTERLERİ

Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında Sultan II. Mahmud tarafından kaldırılmasından sonra ilk kurulan askerî teşkilat "Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye" olmuştur. Ocak ilga edilirken Yeniçerilikle ilgili her türlü nişan, unvan ve işaretler kaldırılmış, Ağa Kapısı'nın adı da Serasker Kapısı (Bâb-ı Seraskerî) olarak değiştirilmiştir.

1908 yılında "Harbiye Nezâreti"nin kurulmasıyla da Seraskerlik, Harbiye Nezâreti ismini almış ve Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam etmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
SRA.d	1-331	1244-1294	1828-1878	346

7. NÜFUS DEFTERLERİ

Osmanlı Devleti'nde modern anlamda ilk nüfus sayımının, 1831 (H.1247)'de yapıldığı kabul edilmektedir. II. Mahmud'un ıslahatı çerçevesinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra kurulan yeni orduya asker temini ve vergi gelirlerini tespit için gerekli olan kaynakların tespiti amacıyla ülke çapında bir nüfus sayımı kararı alınmış ve böylece 1831 Nüfus Sayımı gerçekleştirilmiştir. 1827 (H.1242) yılında İstanbul'dan başlayan sayım, zamanla Anadolu ve Rumeli'yi de içine alarak genişletilmiştir. Sayımda sadece Anadolu, Rumeli ve Adalardaki erkek nüfus sayılıp, orduya asker vermeyen bölgeler sayımın dışında kalmıştır. Devlet, bu sayımla İslam nüfus-

sun miktarını askerlik bakımından; Hristiyan nüfusun sayısını da alacağı cizye vergisi yönünden öğrenmek istemiştir.

1830 (H.1246) yılında ülke genelinde başlatılan sayımda halk, İslam ve reaya (gayrimüslim) olarak iki gruba ayrılmıştır. Aşiretlerin nüfusları ayrı gösterilmiş ve İslam nüfusun toplamına katılmıştır. Kıptiler ve göçebeler de ayrı sayılmıştır. Toprak yazımı gayesi olmadan yapılan 1831 yılı ilk nüfus sayımı, istenilen neticeyi vermemiştir.

Nüfustaki doğum, ölüm, göç gibi değişikliklerin bildirileceği üç aylık Yoklama Defterleri'nin aksaması, nüfusa kaydedilmeyenlerin fazlalığı, özellikle şahısların yaşlarının kasıtlı olarak yanlış yazılması, bazı bölgelerde nüfus sayımının başlamaması gibi sebeplerle 1834 (H.1250) ve 1837 (H.1253) yıllarında çeşitli bölgelerde nüfus sayımlarının yapıldığı görülmektedir. Tanzimat'ın ilanı ile 1840 (H.1256) yeni bir nüfus ve temettuât sayımına gidilmiştir. Yoklama Defterleri'nden gelen bilgilerin işlenmesiyle 1842 yılı itibarıyla bazı ana defterlerin suretleri çıkarılmıştır.

Orduda yapılan değişikliklerle Redif Taburları kurulmaya başlayınca ortaya çıkan aksaklıklar yeni bir sayımın yapılmasını gerektirmiştir. 1844 (H.1260) yılında özellikle askere alınanların sayısını tespit edebilmek için ülke çapında yeni bir nüfus sayımına gidildiği belirtilmektedir. 1831 sayımındaki tecrübelerden faydalanarak bu sayım, daha detaylı yapılmaya çalışılmıştır. Bu sayım, daha sonraki askere alma ve askerlik süresinin belirlenmesi kararlarında etkili olmuştur.

Bu sayımlarından sonra 1866 senesinde Tuna vilayetini kapsayan bir sayım 1873 yılına kadar sürmüştür. 1870 yılında genel bir nüfus sayımı için çalışmalar yapıldıysa da, sayım yapılamamıştır. 1877-1878 (H.1293) Osmanlı-Rus savaşından sonra 1881/82 tarihinde başlanılan sayım, Rumeli'den gelen sürekli göç sebebiyle güçlükle tamamlanmıştır. Daha sonra 1882 (R.1300), 1895 (H.1313) ve 1904 (R.1320 Mart 01) nüfus sayımları yapılmış olup, bunlardan 1904 sayımında kadın-erkek birlikte yazılarak ilk modern sayım gerçekleştirilmiştir. Bu sayım, günümüz nüfus kütüklerinin ve MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) projesinin temeli mahiyetindedir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
NFS.d	1-12000	1145-1299	1732-1882	12.000

Nüfus Defterleri ile ilgili çalışmalar devam etmekte olup, çalışmalar tamamlandıkça araştırmacıların hizmetine sunulacaktır.

8. HAZİNE-İ HÂSSA NEZÂRETİ DEFTERLERİ

Osmanlı devlet teşkilatında içhazine olarak bilinen ve ceyb-i hümayûnu da içine alan saray hazinesi, Tanzimat sonrasında Darbhâne Nezâreti tarafından yönetilmiştir. 1266 (1850) tarihinde ise Darbhâne Nezâreti'nin lağvı ile yerine Hazine-i Hassa Nezâreti kurulmuştur. Başlangıçta sadece muhasebe, sergi muhasebesi ve tahrirât kalemi gibi birimler nezâret bünyesinde yer alırken, giderek teşkilatı genişlemiştir. Saray bünyesindeki idarî birimler olan emlak-ı hümayun idaresi, sicill-i ahvâl müdürlüğü, kuyûdat kalemi, ebniye anbarı, hatâb anbarı, hububat anbarı, istabl-ı âmire, matbah anbarı, depo müdürlüğü, erzak anbarı, karhane müdürlüğü, çiftlikât-ı hümayûn idaresi, mefrûşât müdürlüğü, Hereke fabrikası idaresi gibi birimler nezâret bünyesinde görev yürütmüşlerdir.

Hazine-i Hâssa'nın en çok geliştiği dönem Sultan II. Abdülhamid zamanıdır. Bu dönemde, Tanzimat'la birlikte Maliye Hazinesi'ne geçen, padişahın "emlak-ı hümayûn" veya "emlak-ı

şahâne” adı verilen malları Hazine-i Hâssa idaresine iade edilmiştir. Padişah adına emlak alımları da en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Emlâkın dışında bir takım gelir kaynaklarının eklenmesiyle Hazine-i Hâssa hacim ve teşkilat bakımından genişlemiştir.

Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden sonra, Hazine-i Hâssa'ya ait emlak-ı şahanenin büyük bir bölümünün Maliye Hazinesi'ne devredilmesiyle kapasite bakımından küçülen Hazine-i Hâssa Nezâreti, umum müdürlüğe çevrildi.

Sultan Vahdeddin, çıkardığı 16 Rebûlâhîr 1338/8 Ocak 1920 tarihli kararname ile daha önce Hazine-i Hâssa'dan Maliye Hazinesi'ne devredilen arazi, çiftlik, müessese ve imtiyazları tekrar Hazine-i Hâssa'ya iade ettirdi.

3 Mart 1924 tarih ve 431 sayılı “Hilâfetin İlgasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Dışına Çıkarılmasına Dair Kanun”un 8. Maddesinde, padişahların Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilindeki tapuya kayıtlı gayr-ı menkul mallarının millete intikal ettiği belirtildi. Böylece bu kanunla birlikte Hazine-i Hâssa idaresi sona ermiş oldu.¹

Osmanlı Arşivi'nde bulunan Hazine-i Hâssa Defterleri serisi içindeki 1266/1850 yılı öncesine ait defterler Darbhâne-i Âmire'ye, bu tarihten sonrasına ait defterler ise Hazine-i Hâssa Nezâreti'ne aittir.

a. Hazine-i Hâssa Nezâreti Defterleri²

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
HH.d	1-32817	1141-1347	1728-1929	32.816

2007 yılında TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Dolmabahçe Sarayı'ndan intikal eden 7.460 defter de bu defter serisinin son kısmındadır. Daha önceki tasnif numaraları ise katalog sonlarında yer alır. Ayrıca, “Millî Emlâk'tan Devralınan Defterler” (MİL.E.d) serisinde Hazine-i Hâssa birimlerine ait defterler bulunmaktadır.

b. Hazine-i Hâssa Nezâreti Sicil-i Ahvâl Defterleri

Hazine-i Hâssa Nezâreti Sicil-i Ahvâl İdaresi'ne ait defterlerde Hazine-i Hâssa Nezâreti idaresi altında bulunan saray görevlilerinin sicil kayıtları bulunmaktadır..

Sicil defterleri HH.SAİD.d kodu altında, sicil belgeleri ise HH.SAİD.MEM kodu altında tasnif edilerek nüfus bilgileri özet alanında araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Defterde kaydı olup sicil zarfı da bulunan memurların özet bilgileri sonuna, her iki fonda da diğer fonda ki referans bilgisine parantez içinde atıfta bulunulmuştur.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
HH.SAİD.d	1-11	1201-1344	1821-1925	11

9. DARBHÂNE-İ ÂMİRE DEFTERLERİ

Osmanlılarda para basım yeri için “Dârü'd-darp” ve yaygın olarak “Darbhâne” adı kullanılmıştır. Daha önceki İslâm devletlerinde olduğu gibi Osmanlılar da hâkim oldukları topraklar

¹ Hazine-i Hâssa ile ilgili geniş bilgi için bakınız Arzu (Tozduvan) TERZİ, "Hazine-i Hâssa", *DİA*, c. 17, s. 137-141. ve aynı yazarın Hazine-i Hâssa Nezâreti adlı basılmamış doktora tezi.

² Osmanlı Arşivi'nde bulunan Hazine-i Hâssa Nezâreti'ne ait belge ve defterler, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Dolmabahçe Sarayı'ndan, ilki 1947 yılında İnönü Stadı'nın inşaatı sırasında buradaki depolardan, 2007 yılında ise Dolmabahçe Sarayı içinde bulunan depolardan olmak üzere iki defada intikal etmiştir.

üzerinde özellikle maden yataklarına yakın yerleşim birimlerinde ticarî ve idarî önemi olan şehirlerde Darbhâneler kurmuşlardır.

Kanunî Sultan Süleyman ve Sultan II. Selim devirlerinde, Osmanlı topraklarında yetmişin üzerinde Darbhâne'nin faaliyet hâlinde olduğu bilinmektedir.

XVIII. yüzyılda Darbhâne'nin önemli bir kurum hâline geldiğini görüyoruz. Bu yüzyılda Darbhâneler, sadece para basan yer olmaktan çıkmış ve bazı mukâtaaların idaresi de buraya verilerek değişik mukâtaaların toplandığı bir hazine hâline gelmiştir. 1838 tarihinden sonra ise para basan idare olan Meskûkât İdaresi Maliye Nezâreti'ne bağlanmıştır. 1838-1850 yılları arasında Darbhâne Nezâreti sadece saray hazinesini idare eden bir kurum halini almıştır. 1850 sonrası bu görevini Hazine-i Hâssa Nezâreti'ne devreder.

Osmanlı Arşivi'nde bulunan Darbhâne Defterleri serisi içindeki 1266 (1850) yılı öncesine ait defterler Darbhâne-i Âmire'ye, bu tarihten sonrasına ait defterler ise Hazine-i Hâssa Nezâreti'ne aittir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
DRB.d	1-1230	1108-1299	1696-1882	1.230

Ayrıca "Millî Emlâk'tan Devralınan Defterler" (MİL.E.d) serisinde Darbhâne birimlerine ait defterler bulunmaktadır.

10. MİLLÎ EMLÂK'TAN DEVRALINAN DEFTERLER

Nisan 1941 tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne Millî Emlâk Müdürlüğü'nden intikal etmiş olan defterlerden müteşekkildir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
MİL.E.d	1-14	1156-1326	1743-1908	14

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1	Darbhâne'nin Keban, Ergani, Gümüşhâne vs. Madenlerine Ait Hükümlerle Emir Suretlerini Muhtevî Defter	1156-1190	1743-1776
2	Hazine-i Hâssa'nın muhtelif masraflarının kaydına mahsûs Sarfiyât Defteri	1283-1287	1866-1870
3	Darbhâne'ye Ait İlmühaber Suretlerini Muhtevî Kayıt Defteri	1249-1256	1833-1840
4	Hazine-i Hâssa'nın Muhtelif Masraflarına Ait Defter	1259-1268	1843-1851
5	Hazine-i Hâssa'nın İlmühaber Kayıt Defteri	1264-1279	1847-1862
6	Hazine-i Hâssa'nın Muhtelif Masraflarıyla Padişahın Haremeleri, Kızları ve Şehzadelerinin Kimlerden Ne Cins Mücevherat Terhini Mukabilinde Ne Kadar Borç Para Aldıklarını Gösterir İlmühaber Suretlerini Muhtevî Defter	1272-1285	1855-1868
7	Hazine-i Hâssa'nın İlmühaber Kayıt Defteri	1273-1277	1856-1860
8	Darbhâne'nin Madenlere Ait Yazılan Hüküm Suretlerini Muhtevî Defter	1190-1202	1776-1787
9	Darbhâne'nin madenlere ait yazılan hüküm suretlerini muhtevî defter.	1202-1213	1787-1798
10	Osmanlı Devleti'nin Paris Sefareti'ne Ait Şifre Defteri	-	-
11	Sultan III. Selim, IV. Mustafa ve II. Mahmud'un Ahvâline; Selim'in Sûret-i Katline ve Mahmud'un Cülûsuna Ait Saray Kâtiplerinden Arif Muhiddin Bey Tarafından Yazılan Defter	1223	1808
12	Gümüşhâne, Akdağ, Gümüşhacıköy, Keban, Küre-i Nühas, Gülekboğazı, Anbarkaya, Bereketli Maa Bulgardağı, Kratova, Cebel-i Kozlu Madenlerinin Muhtelif Masraflarına Ait Defter	1270-1281	1753-1864
13	Hazine-i Hâssa'nın Muhtelif Masraflarına Ait İlmühaber Defteri	1277-1281	1860-1864
14	İmtiyazlı Hazine-i Hâssa tarafından ihale olunan madenlere dair hülâsa defteri.	1274-1326	1858-1908

11. KÂMİL KEPECİ TASNİFİ DEFTERLERİ

Arşiv görevlilerinden Kâmil Kepeci'nin¹ başkanlığında bir heyet tarafından yapılan Kâmil Kepeci Tasnifi, çoğu maliye kalemlerine ait defterlerden meydana gelir. Ayrıca bu tasnifte Divan-ı Hümâyûn kalemlerine ve Bâb-ı Âsafî'ye ait defterler de yer almaktadır. Defterler ait oldukları kalemler göz önünde bulundurularak tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
KK.d	1-7539	873-1296	1468-1879	6868

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1-39, 7534	Bâbîali Mektubi-i Sadr-ı Âlî Kalemi	1108-1228	1696-1813
40-59	Sadâret Kethüdâlığı Kâtibi	1150-1255	1737-1839
60-60/7	Âmedi Kalemi	948-1258	1541-1842
61-73	Divan-ı Hümâyûn Divan Kalemi (Ahkâm)	927-1168	1520-1754
74-179 7519-7527 7535-7538	Divan-ı Hümâyûn Divan Kalemi	971-1338	1563-1920
180-208	Divan-ı Hümâyûn Nişan Kalemi (Mâlikâne Berat, Ahkâm)	1078-1287	1667-1870
208-279 M 703-705 7515-7518, 7528	Divan-ı Hümâyûn Ruûs Kalemi	953-1273	1546-1856
280-663 M-2 697-702 7501-7514 7530-7531	Divan-ı Hümâyûn Tahvil Kalemi	904-1317	1498-1900
664-676/2 682-696	Teşrifâtçılık	955-1241	1548-1825
677-678	Çavuşbaşı	955-1116	1548-1704
679-681	Başbakıkulu	1216-1235	1801-1819
706-716	Sadâret Mütferrik	1184-1269	1770-1852
717-763	Muhtelif	968-1291	1560-1874
1649-1669 1696-2280	Büyük Ruznamçe Kalemi Hazine	936-1255	1529 1843
1670-1688 2281-2408	Başmuhasebe Kalemi	961-1255	1553-1839
2409-2410	Başmuhasebe Kalemi Mâlikâne Halifesi	1168-1210	1754-1795
2411-2433	Başmuhasebe Kalemi Zimmet Halifesi	887-1255	1482-1839
3291-3297 M, 7532	Başmuhasebe Muhallefât Kalemi	1021-1251	1612-1835
1689-1695 M	Sergi Kalemi	1204-1250	1739-1834
2433 M-2466	Muhallefât, Beytül-mâl	955-1251	1548-1835
2467-2542/33	Evâmir-i Maliye Kalemi- Piskopos Mukâtaası	1051-1203	1641-1788
2543-3059	Mevkûfât Kalemi	900-1256	1494-1840

¹ **Kâmil Kepecioğlu** (Gebze 1877-İstanbul 5 Ekim 1952): Hanyalı Kâmil Bey'in oğlu olan Kâmil Kepecioğlu 13 Mart 1894 tarihinde Harbiye Mektebi'ne girmiştir. 9 Ocak 1902'de mülâzım olarak orduya intisap eden Kâmil Kepecioğlu, 1934'de piyade binbaşısı iken yaş haddinden emekliye ayrılmıştır. 29 Mayıs 1912'de İtalyan Harbi'ne, 17 Ekim 1912'de Balkan Harbi'ne, 25 Temmuz 1919-23 Ağustos 1923 yılları arasında İstiklal Harbi'ne katılmıştır. Kâmil Kepecioğlu, 22 Temmuz 1924'de Başvekalet Arşivi'ne girmiş ve Tasnif Heyeti'nde çalışmıştır. Bursa Şer'îye Kütüğü'nü yayımlayan, Bursa Halkevi tarafından bazı risaleleri neşredilen Kâmil Kepecioğlu'nun "Deniz Tarihi Tasnif Heyeti Eski Başkanı" unvanıyla kaleme aldığı ve 1952'de Tan Matbaası'nda basılan 416 Sayfalık "*Tarih Lügatı*" adlı önemli bir eseri de mevcuttur.

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
3927-4088	Mevkûfât Kalemî Ganem Kitâbeti	980-1265	1572-1848
3060-3206	Haslar Mukâtaası	963-1247	1555-1831
3207-3274	Piyade Mukâbelesi	987-1248	1579-1832
3275-3356	Haremeyn Muhasebesi	905-1291	1499-1874
3357-3397 M-3	Haremeyn Mukâtaası	884-1280	1479-1863
3288-3290	Küçük Evkâf Kalemî	1284-1284	1867-1867
3398-3507	Küçük Ruznamçe Kalemî	1013-1219	1604-1804
2855, 3508-3926	Cizye Muhasebesi Kalemî	958-1279	1551-1862
4093-4240, 7533	Anadolu Muhasebesi	1084-1282	1673-1865
4241-4368	Anadolu Muhasebesi İstanbul Gümrüğü	1101-1256	1689-1840
4369-4434	Anadolu Muhasebesi Bursa Mizân-ı Harîri	1116-1254	1704-1838
4435-4464	Anadolu Muhasebesi Edirne Gümrüğü	1152-1229	1739-1814
4465-4517	Anadolu Muhasebesi Tütün	1102-1275	1690-1858
4518-4584	Kahve Rûsûmu	1109-1253	1697-1837
4585-4623	Süvari Mukâbelesi	1103-1264	1691-1848
4624-4637	Sipahi ve Silâhdar Kalemleri	974-1195	1566-1781
4638-4724	Tophâne ve Topçular	1242-1265	1826-1848
4725-4975	Büyük Kale	892-1277	1486-1860
4976-4987	Küçük Kale Kalemî	1124-1286	1712-1869
4988-5166	Başmukâtaa Kalemî	895-1269	1489-1852
5167-5206	Maden Kalemî	997-1234	1588-1818
5207-5237	Maden Kalemî İstanbul Gümrüğü	1012-1258	1603-1842
5238-5268	Gümrükler	1084-1268	1673-1851
5269-5275	Bursa Mukâtaası Kalemî	1003-1204	1594-1789
5276-5280-M	Kefe ve Avlonya Mukâtaası Kalemleri	892-1201	1846-1786
5281-5481	Eshâm Muhasebesi	1189-1281	1775-1864
5482-5527	Zecriye	980-1277	1572-1860
5528-5563	Arpa Emâneti	1061-1242	1650-1826
5564-5594	Zahire Hazinesi	1145-1272	1732-1855
5595-5618	Salyâne Kalemî	1063-1194	1652-1780
5619-5623	Mahlûlât Kalemî	1078-1283	1667-1866
5624-5635	Darbhâne	1103-1261	1691-1845
5636-5778	Tersâne Emâneti (Bahriye)	936-1266	1529-1849
5779-5876	Muhassıllık	1245-1296	1829-1879
5877-6091	Vâridât Muhasebeciliği	1234-1262	1818-1846
6092-6222	Masârîfât Muhasebesi	1144-1288	1731-1871
6223-6589	Cerîde Muhasebesi (Evrak-ı Nakdiye ve Damgalı Varaka-ı Sahiha Defterleri-Nüfus Defterleri)	1106-1281	1694-1864
6590-6686	Yeniçeri Efendisi	919-1239	1513-1823
6687-6710	Baruthâne	1129-1257	1716-1841
6711-6763-1	Muhtelif Askerî	1007-1258	1598-1842
6764-6798	Askerî İâne	1231-1280	1815-1863
6799-7042-M	Askerî	1241-1278	1825-1861
7043-7093	Zabtiye	1256-1280	1840-1863
7094-7153	Saray - Masraf-ı Şehriyârî ve Harc-ı Hâssa	895-1264	1489-1847
7154-7169	Saray Has Bahçe	883-1247	1478-1831
7170-7177	Saray - Çakırcı ve Şahinci	1007-1234	1598-1818
7178-7223	Saray - Has Ahuru	914-1227	1508-1812
7224-7235	Saray - Ehli Sanat	1169-1205	1755-1790
7236-7269	Saray - Tâyinât	1079-1258	1668-1842
7270-7381	Saray-ı Hümâyûn Matbah-ı Âmire ve Kiler	873-1268	1468-1851
7382-7388	Saray Odun Anbarı	1103-1250	1691-1834
7389-7398	Saray - Muhtelif	1093-1260	1682-1844

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
7399-7411	Saray- Kasabbaşılık	1106-1260	1694-1844
7412-7500, 7539	Müteferrik	903-1274	1497-1857

12. MALİYEDEN MÜDEVVER DEFTERLER

Maliye Bakanlığı'ndan 1945 yılında yığın hâlinde devralınan defterin tasnifidir. Muhtelif Maliye kalemlerine ait defterler olduğu gibi, arazi tahriri, saray, yeniçeri, mevâcib vb. konuları ihtiva eden kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
MAD.d	1-23309	830-1346	1427-1927	23253

DEFTERLERİN KONULARI

Sıra	Konular	Sıra	Konular
1	Âdet-i aġnâm ve Mirî Aġnâm	35	Defter-i Kôhne Evkâf
2	Ahkâm	36	Derbentlerin Muhafazası
3	Ahkâm-ı Maliye	37	Desîse
4	Ahyolu Memlehası	38	Deve ve Ester İtası (Sefer için)
5	Anadolu Piyadeleri ve Yayaları	39	Donanmaya Gönderilen Yeniçeriler
6	Arabacılar (Sefer için)	40	Dönüm-i Bâġân
7	Asâkir-i Muntazama Nakli ve İmdadiye	41	Drama Çeltik Kayıtları
8	Asâr-ı İltizam ve Emaneten İdare	42	Ekmekçi, Deġirmenci, Fırıncı Esnafı
9	Askeriyenin Mürettebât-ı Seferiye Efradı	43	Elçiler ve Maiyetindekiler
10	Askeriyenin Tasarrufu	44	Emanet ve Düyün-ı Atika
11	Askeriyenin Yoklama ve Terhisi	45	Emlâk ve Çiftlikât-ı Hümâyûn
12	Aşâirin İskânı	46	Emlâk ve Emvâl
13	Atiyye ve Sadaka	47	Erkâm-ı Vâridât ve Masârîfât
14	Avarızhâneler	48	Esamî (Tulumbacı vesaire)
15	Bahşîş ve İn'amât	49	Eshâm
16	Bakâya Tahsili	50	Eşkinciyan
17	Bargirân-ı Öküz, Mübayaât	51	Eşkiya, Isparta Kazalarından Müsadere Edilmiş Eslîha
18	Baruthâne	52	Evâmir-i Maliye Takrirlerini Buyrulduklar
19	Baştine ve Zevâidi	53	Evkâf
20	Bayrakdarların Mevâcibi	54	Evrak ve Jurnal Kayıt
21	Bedel ve Zahir-i Sürsat	55	Evrak ve Tahrirât Müsveddeleri
22	Bedelât-ı Askeriyye, Bahriye	56	Evrak-ı Nakdiye Faizleri
23	Bedel-i Beldârân	57	Evrak-ı Nakdiyyenin İptali
24	Bedel-i Mekârî	58	Evrak-ı Sahîha
25	Bedel-i Nüzûl	59	Evrakın Hülâsa Kaydı (Malî Umûrda)
26	Beşlüyan Aġalığı	60	Ferman ve Nişân-ı Hümâyûn
27	Bir Vezirin Matbah Masrafı ve Hususi Hesapları	61	Fihrist-i Kütübâne, Maaşât ve Masârîfât
28	Bisat ve Raht	62	Füruht (Muhtelif Mukâtaa Mültezimlerine)
29	Cebelhâne	63	Gedik (Tütün Satan Dükkânlar)
30	Cebelü Bedelîyeleri	64	Gönüllüyan Mevâcibi
31	Celebkeşân-ı Aġnâm	65	Hademe-i Hayrât Vezâifi
32	Cizye-i Gebrân, İспенçe ve Ziyadeleri	66	Haraç Tezkireleri
33	Çavuşân	67	Hasılât
34	Darbhâne, Tediye ve Mübadele ve Meskûkât	68	Haslar

Sıra	Konular
69	Havâlat, Tedyât, Masârîfât
70	Hazine'nin Matlubâtı ve Mansûrenin İcmâli
71	Hikâyât ve Makalât-ı Muntehabe ve Şiir
72	Hil'at
73	Humbaracı, Lağımçı, Zimemât
74	Hums-ı Şer'î, Sıbyan ve Müttekâidîn Tüccar
75	Hüküm ve Maruzât
76	İstabl-ı Âmire
77	İlâne-i Umumiye ve İmdâd-ı Seferiye
78	İcmâl, Haslar
79	İcmâl-i Muhasebe
80	İhtisab Resmi
81	İlmühaber
82	İnşaat ve Tamirat
83	İrâd ve Masraf
84	İrâd-ı Cedid Hazinesi
85	İrsaliye
86	İstanbul, Erzurum vesaire Gümrüğü
87	İstikrazât
88	İştirâ (Askerler için Zahire vesaire)
89	İydiye ve Hedâyâ
90	Kahve, Tütün, Enfiye, Tahmis
91	Kâimeler, Sadâret Emri
92	Kale Müstahfızânı vesairenin Tatbik Mühürleri
93	Kale Müstahfızânı Yeniçerilerin Mevâcibi
94	Kambiyo, Banka, Şirketler
95	Kanun ve Nizâm-ı Esnaf
96	Kayıdhyânın Mevâcibi
97	Kaza ve Kurâ Esâmisini Hâvi Teşkilat ve İrtibat
98	Kereste ve Hatab
99	Keşf
100	Kırkçeşme Suyu'nun Tevziâtı
101	Kirtasiye
102	Kılâr-ı Âmire için Zahire Mübâyası
103	Kirpas Tevziâtı
104	Koru-i Hümâyûn
105	Kuyudât-ı Melbûsât
106	Kuyûd-ı Ahkâm-ı Emlâk ve Mülknâmeler
107	Kuyûd-ı Ahkâm-ı Muhallefât
108	Kuyûd-ı Zimemât ve Emvâl-i Mukataât
109	Kürekçiyân
110	Maaş ve Salyâne ve Aylık
111	Maâşât ve Masârîfât-ı Yevmiyye
112	Macar Mültecilerin Mürettebatı
113	Maden ve Güherçile
114	Mahbûsîn
115	Mahlûlât
116	Mahsulât
117	Makbuzât
118	Maktuât
119	Mâlikâne

Sıra	Konular
120	Maliye Bütçesi
121	Masârîfât ve Kuyud-ı Muafiyât
122	Matbah-ı Âmire ve Mühimmât
123	Mazbatalar (Matlubâtın Tahsili ve Zimemâtın Tesviyesi)
124	Mekârecilere Verilen Ücretler
125	Mektûbât-ı Resmîyye
126	Memurîn-i Münfâsıla-i Maliye ve Harcırah
127	Mensûhât
128	Menzil ve Ref'-i Bedel-i Menzil ve Posta
129	Menzillere ve Memurîne Zahire Tevzii
130	Mevâcib
131	Mevcud-ı Hazine
132	Mevkûfât ve Hazine-i Mansûre
133	Mevkûfâtın Ahkâmı
134	Mezbaha
135	Muaccelât
136	Mufassal Haslar (Bosna Livasının)
137	Muhallefât
138	Muhasebe
139	Muhasebe ve Ruznamçe
140	Muhasebenin Vâridât ve Masârîfâtı
141	Muhassesât
142	Muhtâcinin Mevâcibi
143	Mukarrerât-ı Umumiye ve Hüccet
144	Mukataât
145	Mukataât, Bedel-i İltizam
146	Muvâzene-i Umumiyye
147	Mücmel Has (Trablusşam'ın)
148	Mücrimlerin Cezası
149	Müfredât
150	Mühimmât-ı Tophâne ve Top ve Yuvalak Dökümleri
151	Müsellemân
152	Müskirât Rûsûmu
153	Müsvedde-i Rûsûm-ı Bervât
154	Müşâherehorân
155	Müteferrikalar
156	Müttekâidîn ve Duâgûyân
157	Nakden Tezâkir-i Bervât
158	Neferât-ı Kıla' ve Gilman
159	Ocaklık
160	Para ve Eşya (Zimmet Mukabili Alınan)
161	Poliçe, Nükûd, Havale
162	Rûsûm ve Harc-ı Berat, Tecdid-i Berat ve Ahkâm-ı Şikâyet
163	Rûsûm-ı Damga vesaire
164	Rûsûm-ı Eflâkân
165	Rûtbe, Nişan Harçları
166	Sâdât
167	Saray Yeniçerileri
168	Sarayın Mehterân ve Alem Cemaatinin Mevâcibi
169	Sarayların Erzakı, Anbar-ı Âmire
170	Sarayların Mefrûşâtı ve Tamirâtı

Sıra	Konular
171	Sarayların Müstahdem ve Gilmânân ve Acemiyân Def.
172	Sefâin Navlı
173	Sefer-i Hümâyûna Giden Gönüllüyânın Mevâcibi
174	Serdengeçtiler
175	Sergi
176	Sihhiye ve Karantina Nezâreti
177	Suretler (Maaşların Tesviyesi için)
178	Surre
179	Şahinciler, Doğancılar, Bazdârân
180	Şikâr-ı Hümâyûn Masrafı
181	Taahhüdât ve Kefâlet Senedâtı
182	Taâmiyye
183	Tahrirât ve Telgraf
184	Tahrir-i Emlâk ve Satış
185	Tahrir-i Nüfus vesaire
186	Tahsilat
187	Tahsisât, Tevkifât, Tediât
188	Tahvilât
189	Taksit Tertibi
190	Takvim-i Vekâyi Tevziâtı
191	Tayinat ve Erzak
192	Teberrûât
193	Techiz ve Tekfîn Masrafı
194	Tediât-ı Mecbûre ve Zahire Navlı
195	Temessükât

Sıra	Konular
196	Temettuât (Haslar Karyesi Emlâkleri)
197	Tersâne
198	Teslimât (Zeytin Yağı)
199	Tevcihât ve İbtida Tezkiresi
200	Tevkifât
201	Tevziât, Halka ve Muhacire Yardım
202	Tevziât-ı Arpa, Odun, Elbise vesaire
203	Tezâkir-i Ahkâm-ı Şikâyet
204	Timar ve Zeâmet
205	Ulûfe
206	Ücûrât
207	Üsküdar'ın Hudûd-ı Arazisi
208	Vâridât ve Masârîfât
209	Vâridât ve Masârîfât-ı Yevmiye
210	Vâridât, Hazine, Darbhâne, Mansûre, Vergi
211	Veresât ve Tereke Eşyası ve Beytûlmâl-i Muhallefât
212	Voynugân
213	Vüzerâ ve Mirimîran Esâmisi
214	Yâve
215	Yeniçerilerin Tahsilât ve Tenzilâtı
216	Yeniçerilerin ve Yamakların Mevâcibi
217	Yörükân Cemaati ve Evlâd-ı Fatihân
218	Zahire Mübayaât ve Sermaye ve Masârîfât
219	Zemistâni
220	Zimmet

13. ŞER'İYE SİCİLLERİ (MEŞİHAT)

Osmanlı Devleti'nde mahkemelerde görülen davalarla ilgili muamelelere yer veren defterlerdir. Mahkeme-i Şer'îye Sicilleri, Sicillât-ı Şer'îye veya kısaca Sicillât da denilmektedir.

Şer'îye mahkemelerinde görev yapan "kadı" İslâm tarihinde ilk defa Hz. Peygamber tarafından tayin edilmiştir.¹ Selçuklular'dan sonra Anadolu'da güçlü bir siyasi teşekkül olarak ortaya çıkan ve kısa zamanda büyük bir devlet hâline gelen Osmanlı Beyliği'nin kurucusu Osman Gazi'nin, idareyi ele alır almaz adalet işlerine büyük bir titizlikle eğilerek cins ve mezhep farkı gözetmeksizin tebaanın haklarını korumak üzere Şer'î Mahkemeleri kurarak kadılar tayin ettiği ve ilk olarak da Dursun Fakih'i vazifeye getirdiği görülmektedir.² Böylece Osmanlı adliye teşkilatının temelleri atılmış ve devletin kuruluşundan itibaren büyük önem verilen adliye teşkilatı yıllar içerisinde yapılan çeşitli düzenlemelerle 16. yüzyılda en mükemmel şeklini almıştır.

XV ve XVI. yüzyıl sicillerinin önemli bir kısmı Arapça kaleme alınmış, XVI. yüzyıldan itibaren Arap coğrafyası dışındaki defterler çoğunlukla Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Bir mahkemeye tayin olan kadı, kendi adına yeni bir sicil başlatır, onun ayrılmasından sonra o güne kadar tutulan yapraklar bir araya getirilerek defter meydana getirilirdi. Bazı kadılar ise kendilerinden önceki kadının bıraktığı yere adını ve tayiniyle ilgili beratın örneğini yazdıktan sonra defteri devam ettirirdi.

Osmanlı Devleti'nde kadınların fertler arasındaki ihtilâfları halleden bir hakim, bir adliye memuru olmaktan başka, bütün mülki işlerde merkezî idarenin görevlerini üstlenmeleri onlara

¹ Fahrettin ATAR, *İslâm Adliye Teşkilâtı*, Ankara 1991, s.31,

² Ziya KAZICI, *İslâm-Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul 1982, s.145

idarî, malî, millî, askerî, hattâ beledî bazı vazifeler de yüklüyordu. Buna bağılı olarak da şer'îye sicillerinde her türlü dava zabıtlarıyla mukâvele, senet, satış, vakfiye, vekâlet, kefalet, veraset, borçlanma, nikâh, boşanma ve taksim gibi şer'î muamelelere dair resmî kayıtlar, esnaf teftişine ait notlar, başta hükümdar olmak üzere her derecedeki büyük ve küçük makamlardan yazılan ferman, berat, divan tezkiresi gibi resmî mahiyetteki emir ve yazı suretleri, hatta yangın, sel, fırtına, deprem, salgın hastalık gibi olayların kayıtları günlük olarak işlenirdi.

Kadılık müessesesi 4 Ramazan 1342/ 6 Nisan 1923 tarihli ve 469 numaralı Şer'î Mahkemelerin İlgâsına dair kanun ile lağvedilerek, bu mahkemelerin bütün vazifeleri Asliye Mahkemelerine tevdi olunmuş ve bu tarihten itibaren kadılık ünvanına son verilmiştir.¹

İstanbul Müftülüğü'nde bulunan İstanbul'a ait Şer'îye Sicilleri haricindeki siciller, 1991 yılında Ankara'daki Millî Kütüphâne'ye nakledilmiştir. Millî Kütüphâne tarafından da 2008 yılında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiş olan ve revizyona tabi tutulup araştırmacıların hizmetine sunulan Şer'îye Sicilleri; 15. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar gelen dilimin olaylarını ihtiva etmekte olup, Türk tarihinin, Türk kültürünün, Türk hukukunun ve Türk siyasi, sosyal ve hukukî heyetinin birinci elden kaynakları olarak nitelendirilebilir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
MŞH.ŞSC.d	1-9018	849-1359	1445-1941	9018

ŞER'İYE SİCİLLERİNİN AİT OLDUĞU YERLER

Adana	Besni	Çorum	Gebze	İzmir	Megri	Sinop
Adıyaman	Beypazarı	Çubukabad	Gemlik	İznik	Menemen	Sivas
Afyon	Beyşehir	Denizli	Gerede	Kalecik	Merzifon	Siverek
Ahıska	Biga	Derik	Giresun	Kandıra	Mesudiye	Sivrihisar
Akpınar	Bigadiç	Develi	Gönen	Kangal	Midyat	Söğüt
Akşehir	Birecik	Devrek	Görece	Karaburun	Milas	Söke
Amasya	Bitlis	Devrekani	Göynük	Karacasu	Mudanya	Suşehri
Anamur	Bodrum	Divriği	Gülnar	Karadeniz	Mudurnu	Şarkışla
Ankara	Boğazlıyan	Diyarbakır	Anamur	Karaferye	Muğla	Tarsus
Antakya	Bolu	Düzce	Silifke	Karahisar	Mut	Tire
Antalya	Bor	Eceabad	Selendiye	Karaman	Nevşehir	Tirebolu
Arabkir	Bozkır	Edirne	Gümüshacıköy	Kastamonu	Niğde	Tokad
Arapsun	Burdur	Edremid	Gümüshâne	Kayseri	Ordu	Tosya
Asiyozgat	Burhaniye	Eğir	Gürün	Kırşehir	Orhaneli	Trabzon
Avniye	Bursa	Elazığ	Hacıbektaş	Konya	Ödemiş	Tunceli
Ayaş	Cide	Elbistan	Hadim	Kulp	Pazar	Uluborlu
Ayvalık	Çanakkale	Erdek	Hopa	Kütahya	Rize	Urfa
Babaeski	Çankırı	Ermenek	İlgın	Lice	Rodocuk	Uşak
Bafra	Çemişgezek	Erzincan	İsparta	Malatya	Safranbolu	Ünye
Balıkesir	Çerkeş	Eskişehir	İnecik	Mamuretülaziz	Samsun	Yalvaç
Bandırma	Çermik	Ezine	İnegöl	Manisa	Savur	Yanya
Bartın	Çeşme	Fatsa	İskenderun	Maraş	Seydişehir	Yozgat
Bayramiç	Çiçekdağı	Foça	İstanbul	Mardin	Sındırgı	Zir
Belen	Çine	Gaziantep	İzmid	Marmaris	Siird	Zonguldak
Bergama						

¹ Ebululâ MARDİN, "Kadı", İA, VI, s.46

14. TOPKAPI SARAYI ARŞİVİ DEFTERLERİ

İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ndeki "Osmanlı Dönemi Arşiv Malzemelerinin (Asılları Yerinde Kalmak Kaydıyla) Tasnifinin Kontrolü ve Düzenlenmesi ve Sayısal Ortama Aktarılarak Araştırmacıların Hizmetine Sunulması için Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile Kültür Bakanlığı İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü Arasında Yapılan İş Birliği Protokolü" çerçevesinde; dijitale aktarılan defterlere ait özet ve görüntülerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
TS.MA.d	1-10775	881-1317	1476-1900	43.562

15. YURTDIŞI ARŞİVLERİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ'NE AİT DEFTERLER

İkili işbirliği protokolleri çerçevesinde yurtdışı arşivlerinden getirilen defterlere ait bilgi için belgeler kısmına bakınız.

B. TAŞRA ARŞİVLERİNE VE MÜFETTİŞLİKLERE AİT DEFTERLER

Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilen arşiv malzemesinin büyük çoğunluğu, Osmanlı Devleti'nin İstanbul'daki merkezî devlet dairelerine aittir. Merkezî devlet dairelerinin dışında, Kıbrıs Mutasarrıflığı ve Rumeli Müfettişliği evrakı gibi Osmanlı'nın toprak kaybı ile birlikte İstanbul'a gönderilen bu yerlerin evrakı ayrı başlık altında tasnif edilmiştir.

1. KIBRIS MUTASARRIFLIĞI DEFTERLERİ

Bu seride, Osmanlı Devleti'nin 1878'de Kıbrıs'ı İngiltere'ye devri esnasında görevlendirdiği Sadâret Yaveri Sami Paşa tarafından getirilerek Hazine-i Evrak'a teslim edilen defterlerdir.

İstanbul dışından getirilen Kıbrıs'a ait belge ve defterler taşra evrakı olması dolayısıyla, merkezî evrak fonlarından ayrı tutularak Taşra evrakı olarak tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
TŞR.KB.d	1-64	1246-1295	1831-1878	64

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
		Hicrî	Milâdî
1	Tuzla, Gilan, Baf, Lefke, Girne, Karpas, Mesarye, Değirmenlik, Limason Kazalarıyla Yapılan Yazışmaların Hülâsa Kayıt Defteri	1281-1282	1864-1865
2	Tuzla, Magosa, Değirmenlik'ten Gelen ve Değirmenlik ve Magosa'ya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1284-1286	1867-1869
3-4	Umum Kaymakamlıklara Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri.	1287-1293	1870-1876
5-7	Kıbrıs Mutasarrıflığı Arzuhâl Kayıt Defteri	1281-1285	1864-1868
8-9	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın, Bünyesinde Bulunan Dairelerle Yaptığı Yazışmaları Hâvi Hülâsa (Gelen-Giden) Kayıt Defteri.	1292-1295	1875-1878
10	Baf ve Girne'den Gelen ve Bu Kazalara Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1285-1286	1868-1869
11-12	Baf Kaymakamlığı'ndan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Def.	1287-1293	1870-1876

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
		Hicrî	Milâdî
13	Değirmenlik'ten Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1295	1878
14-16	Girne'den Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1293-1295	1876-1878
17	Limason Kaymakamlığı'ndan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1290-1292	1873-1875
18-19	Magosa'dan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1287-1293	1870-1876
20-21	Tuzla'dan Gelen ve Bu Kazaya Gönderilen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1293-1295	1876-1878
22-23	Rüsûmat Nezâreti'ne Gönderilen ve Buradan Gelen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1285-1289	1868-1872
24	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Sadâret ve Nezâretler ile Yaptığı Yazışmaları Hâvi Gelen-Giden Hülâsa Kayıt Defteri	1287-1290	1870-1873
25-28	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Nezâretler ile Yaptığı Yazışmaları Hâvi Gelen-Giden Hülâsa Kayıt Defteri	1290-1294	1873-1877
29	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Maliye Nezâreti ile Yaptığı Yazışmaları Hâvi Gelen-Giden Hülâsa Kayıt Defteri	1293-1294	1877-1878
30-33	Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Meclis-i İdare Karar Defteri	1287-1295	1870-1878
34	Nezâret ve Büyük Dairelerden Gelen Yazılar ve Emirnâme-i Samilerin Aynen Kaydına Mahsûs Defter.	1276-1276	1859-1860
35	Nezâretlere Gönderilen Mazbataların Aynen Kayıt Defteri	1286-1291	1869-1874
36	Kıbrıs Mutasarrıflığı Tarafından Bâbîâlî, ve Nezâretlere İrsal Kılınan Mazbataların Aynen Kaydına Mahsûs Defter	1291-1292	1874-1875
37	Telgraf Muhaberâtının Aynen ve Hülâsa Kayıt Defteri	1287-1289	1870-1872
38	Cezâir-i Bahr-i Sefid Vilayetine Gönderilen Mazbataların Kayıt Defteri	1286-1287	1869-1870
39	Çeşitli Vilayetlere Gönderilen ve Buralardan Gelen Evrakın Hülâsa Kayıt Defteri	1293-1294	1876-1877
40-64	Kıbrıs Nüfus Defterleri	1246-1264	1831-1848

2. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ DEFTERLERİ

İstanbul dışındaki devlet dairelerinden gönderilen evraklar arasında Rumeli Müfettişliği evrakının önemli bir yeri vardır.

Rumeli Müfettişliği 1877-78 Osmanlı-Rus Muharebesi'nin ardından imzalanan ağır şartları hâvi Ayastefanos Anlaşması'nın tâdil edilmiş şekliyle kabul edilen Berlin Anlaşması gereğince özellikle Avusturya ve Rusya'nın müdahaleleri neticesinde tedricî olarak Kasım 1902'de tesis edilmiştir.

Daha önce Kosova, Manastır ve Selanik olmak üzere idarî, adlî, askerî ve malî sahalarda yapılması düşünülen ıslahat çalışmaları, daha sonra diğer civar vilayetler de dikkate alınarak Yanya, Edirne ve İşkodra'nın da ilâvesiyle Müfettişliğin yetki sahası altı vilayete çıkarılmıştır.

Sadâret'e bağlı olarak görev yapan Rumeli Müfettişliği, bazen Sadâret'i atlayarak doğrudan Saray'la yazışmalarda bulunmuş, fevkalâde görev ve yetkilerle donatılmış bir müessesedir. Bu yönü ile günümüzdeki Olağanüstü Hâl Bölgesi Valiliği'ne benzetilebilir. Müfettişliğin işlerinin daha kolay ve hızlı yürütülebilmesi için Sadâret'te dört kişiden oluşan bir komisyon bulunmakta idi.

Rumeli Müfettişliği Defterleri'nde, muhtelif mevzularda Sadâret ile Rumeli Müfettişliği'ne bağlı sancak ve kazalar arasındaki muhaberât kayıtları bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
		Hicrî	Milâdî	
TFR.I.d	1-238	1308-1333	1890-1915	243

DEFTERLERİN LİSTESİ

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
		Hicrî	Milâdî
1-4	Fihrist Defteri	1319-1326	1901-1909
5-11	Makâmât-ı Aliyye (Gelen)	1321-1327	1903-1910
12-18	Makâmât-ı Aliyye (Giden)	1321-1327	1903-1910
19-25	Mâbeyn-i Hümayûn Sadâret-i Uzmâ (Gelen)	1321-1327	1903-1910
26-35	Mâbeyn-i Hümayûn Sadâret-i Uzmâ (Giden)	1321-1327	1903-1910
36	Müfettişlikler (Giden)	1326-1327	1909-1910
37-38	Müteferrika, Müşiriyet, Kumandanlıklar, Konsolos, Tüccar Vekilleri, Metropolitler, Sefâret-i Seniyye (Gelen-Giden)	1321	1903/1904
39-41	Müşiriyet, Tensikat ve Kumandanlıklar (Gelen-Giden)	1321-1324	1903-1907
42-43	Müşiriyet ve Kumandanlıklar (Gelen)	1323-1325	1905-1908
44-46	Müşiriyet (Gelen)	1325-1327	1908-1910
47-49	Müteferrika, Müşiriyet, Kumandanlıklar, Metropolit, Konsolos, Tüccar Vekilleri, Sefâret-i Seniyye (Giden)	1321-1323	1903-1905
50-54	Müşiriyet ve Kumandanlıklar(Giden)	1321-1326	1903-1909
55-57	Müşiriyet (Giden)	1326-1327	1909-1910
58-65	Müşiriyet, Tensikat ve Kumandanlıklar ve Corci Paşa'dan (Gelen)	1322-1327	1904-1910
66-70	Müşiriyet, Tensikat ve Kumandanlıklar ve Corci Paşa'dan (Giden)	1323-1326	1905-1909
71-73	Sefâret, Konsolos, Metropolit, Tüccar Vekilleri (Gelen)	1324-1326	1907-1909
74-75/2	Vilâyet-i Selâse (Giden)	1324-1327	1907-1910
76-89	Manastır (Gelen)	1321-1327	1903-1910
90-98	Manastır (Giden)	1321-1327	1903-1910
99-112	Selanik (Gelen)	1321-1327	1903-1910
113-119	Selanik (Giden)	1321-1327	1903-1910
120-133	Kosova (Gelen)	1321-1327	1903-1910
134-142	Kosova (Giden)	1321-1327	1903-1910
143-148	Yanya, Edirne, İşkodra (Gelen)	1321-1327	1903-1910
149-153/2	Yanya, Edirne, İşkodra -Sefâret (Giden)	1321-1326	1903-1909
154-155	Müteferrika (Gelen)	1326-1327	1909-1910
156-157	Müteferrika (Giden)	1326-1327	1909-1910
158-160	Rumeli Müfettişliği Aynen Kayıt Defteri	1321-1326	1903-1909
161-162	Tebliğât-ı Umumiye	1325-1327	1908-1910
163-164	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Vâridât ve Masârîfât İemâl Muvâzeneleri	1325-1327	1908-1910
165-166	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Müfredât Muvâzenesi	1326	1908/1909
167	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Dahilinde Efrâd-ı Mülûkâne ile Çeteler Arasında Vukua Gelen Müsâdemât Defteri	1326	1908/1909
168-171	Vilâyât-ı Selâse Hesâbât Defteri	1322-1325	1904-1907
172	Selanik Hesâbât Defteri	1323-1324	1905-1907
173	Manastır Hesâbât Defteri	1323-1324	1905-1907
174	Muhâsebât-ı Askeriye Defteri	1324	1906/1907
175	Selanik, Kosova, Manastır Vilayetlerinin 1325 Senesi Muvâzenelerine Mûteallik Pusulalar	1325	1907/1908
176	Vilâyât-ı Selâse Dâhilinde Asâkir-i Şâhâne ile Bulgar, Rum, Sırp Çeteleri Arasında Vukubulan Müsâdemâtın İstatistiği	1320-1326	1902-1909
177	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Muhâkeme Cetvelleri	1325-1326	1907-1909
178-180	Selanik Vilayetinde Tehaddüs Eden Havadisın İstatistiği	1320	1902/1903
181	Selanik Muhâkeme Cetvelleri	1326	1908/1909
182	Selanik Cerâim Defteri	1326-1328	1909-1911
183-184	Manastır Cerâim Defteri	1320-1325	1902-1909
185	Manastır Mahkeme Kayıt Defteri	1326-1327	1909-1910

Defter Nu.	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
		Hicrî	Milâdî
186	Manastır Cerâim Defteri	1326-1327	1909-1910
187	Kosova Cerâim Defteri	1320-1326	1902-1909
188	Manastır ve Kosova Cerâim Defteri	1324-1325	1906-1907
189	Kosova Cerâim ve Mahkeme Cetvelleri	1326	1908/1909
190	Kosova Cerâim Defteri	1325-1327	1909-1910
191	Selanik, Üsküp, Manastır Jandarma Alayı Heyet-i Erkânı ile Muhtelif Bölgelerdeki Askerî Birlikler Erkânı Kayıt Defteri	1323	1905/1906
192	Yol ve Köprü Yapımı, Proje ve Tahrirât-ı Keşif Müsveddeleri (Matbu)	1325	1907/1908
193	Hülâsa Defteri	1326	1908/1909
194	Petriç Kazasının Taraf-ı Mükellefiyetinin Bakayâsını Mübeyyin Defter	1308-1323	1890-1906
195	İcra Edilen Devirlere Dair Kayıt Defteri	1333	1914/1915
196	Eslîha Tezkiresi Koçanı (Selanik)	1325	1907-1908
197	Rumeli Müfettişliği'nin Evrak ve Defterlerinin Kayıt Defteri	1320-1321	1902-1903
198	Nezâret, Vilayet ve Kazalara Yazılan Yazıların Hülâsa Kayıt Defterleri	1324	1906/1907
199	Edirne, Selanik, Manastır, Yanya, İşkodra, Kosova Vilayetlerine Yazılan Umum	1320-1321	1902-1903
200	Gazâ ve Tahliye Defteri	1314-1321	1896-1903
201	Rumeli Eyaleti'ne Bağlı Sancaklarda Mukim Yabancı Tebaanın İsimlerinin Kaydedildiği Defter	1314-1321	1896-1903
202	Diyarbakır Hapishânesi'nde Bulunan Bulgar Mahkûmlarından Afv-ı Âliye Mazhar Olanlarının İsimlerini, Suçlarını ve Mahkûmiyetlerini Açıklayan Defter	1321-1322	1903-1905
203	Afv-ı Âlî-i Umumî Üzerine Manastır Merkez Mülhakât Hapishânesi'nden Salıverilen Şahısların İsim vesairesini Açıklayan Defter	1322	1904/1905
204	Rumeli Müfettişliği'nden Gelen Emir Üzerine Affedilen 23 Şahsın Suçlarını Mübeyyin Defter	1322	1904/1905
205	1322 Senesinde Şayan Buyurulan Afv-i Âlî Üzerine Selanik Merkezinde ve Mülhakât Hapishânelerinden Tahliye Edilen Eşhasın Esâmisini Mübeyyin Defter	1323	1905/1906
206	Afv-i Âliye Mazhariyetle Üsküp Hapishânesi'nden Tahliye Olunan Politik Mahkûmların Defteri	1321	1903-1904
207-210	Zimmet Defteri	1323-1326	1905-1909
211	Manastır ve Selanik Posta Defteri	1321-1322	1903-1905
212	Selanik Posta Defteri	1322-1323	1905-1906
213-218	Manastır ve Selanik Posta Defteri	1323-1324	1905-1907
219-220	Müfettiş-i Umumî Müstedyât, Hususî Telgrafnâmeler	1321	1903-1904
221-226	İslâm Ahalinin Arzuhâl Defteri	1321-1327	1903-1910
227-232	Hıristiyan Ahalinin Arzuhâl Defteri	1321-1327	1903-1910
233-238	Telgraf Arzuhâl Defteri	1323-1327	1905-1910

İKİNCİ BÖLÜM

BELGE TASNİFLERİ

I. DİVAN-I HÜMÂYÛN, BÂB-I ÂSAFÎ VE DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE BELGELERİ

A. DİVAN-I HÜMÂYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ BELGELERİ

Osmanlı Merkez Teşkilatı'nın 1255/1839 tarihinden önceki evrakından Divan-ı Hümâyûn ve daha sonra Bâb-ı Âsafî kalemlerine ait evrak, Dosya Usulü Envanter tasnife tâbi tutularak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Her iki grup belgeler de “A” kodu altında tasnif edilmiş, ancak Tanzimat sonrasına ait olup bu evrakın devamı mahiyetinde olan Sadâret evrakı ile karışmaması düşünülerek “A” kodundan hemen sonra “{” karakteri kullanılmıştır. Sadâret evrakı için ise “A” kodundan sonra “}” karakteri uygulanmıştır.

1. DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

a. Divan (Beylikçi) Kalem Belgeleri

Divan Kalem belgeleri, zahire rüsûmunun toplanması, mülk dâvası, alacak tahsili, vergi toplanması, timar tevcihi, eşya ve zahire nakli, halkın çeşitli konulardaki arzları, vezir, beylerbeyi, vali, kadı, mutasarrıf vesaireye yazılan hükümler ve emirler, taşrada bulunan vezir, beylerbeyi, vali vesair görevliler tarafından Divan'a gönderilen muhtelif konuları hâvi mektuplardan oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN	1-2627	880-1255	1475-1839	2627	DES

b. Askerî Ruznamçe Belgeleri

Kazaskerlik Dairesi'nin kazâiye, şahsiye ve idâriyesine ait belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.ARZ	1-3	1100-1253	1689-1837	3	DES

c. Düvel-i Ecnebiye Belgeleri

Osmanlı Devleti ile yabancı devletler arasında cereyan eden muameleleri yürüten kalemdir. Bu kaleme ait belgelerin tasnifinde her devlete bir numara verilmiş, belgeler bu numara altında toplanarak kendi arasında kronolojik sıraya konmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.DVE	1-506	1158-1255	1745-1839	506	DES

d. İzn-i Sefine Belgeleri

Yabancı devletlere ait gemiler tarafından yapılan izn-i sefine talepleri vb konulara ait belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.İZN	1-63	1207-1255	1792-1840	63	DES

e. Kıbrıs Mühimme Kısmı Belgeleri

Divan Klemi evrakının arasından Kıbrıs'a ait belgelerin çıkarılmasıyla teşekkül ettirilen Kıbrıs Mühimmesi, XVII. ve XVIII. yüzyıl Kıbrıs ictimaî ve iktisadî tarihi ile alâkalı kayıtları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.KBM	1	1115-1206	1703-1791	1	DES

f. Kıbrıs Şikâyeti Kısmı Belgeleri

Kıbrıs adasında mahallî konularla ilgili şikâyetleri ihtiva eden arz, mahzar ve arzuhâllerle ilgili belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.KBŞ	1	1150-1206	1737-1791	1	DES

g. Kalebend Klemi Belgeleri

Bu kalemdeki belgeler kalebendlik cezasına mahkûm edilenlerle alâkalı kayıtları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.KLB	1-229	1125-1255	1713-1839	229	DES

h. Gayrimüslimler (Dinî ve Hayrî İşler) Klemi Belgeleri

Osmanlı toprakları dahilinde bulunan kiliselerin gelirleri, tamir ve bakım ile yeniden yapımlarının takip ve müşâhede altında tutulması, sû-i hali görülen erbâb-ı kilisenin müşâhede altında tutulması, gayrimüslim cemaatlere ait okul, yetimhâne gibi müesseselere ruhsat verilmesi, tamirleri ve bu müesseselerin ihtiyaçları ile ilgili vesair kayıtları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.KLS	1-6	1100-1255	1688-1839	6	DES

i. Kırım Hanlığı Kalemî Belgeleri

XVIII. yüzyıla ait Kırım vesikalarının bulunduğu bu kalemde, Rusya'nın Kırım'ı ele geçirmek için yaptığı siyasî oyunlarla ilgili yazılmış olan mektuplar ile Osmanlı Devleti'nin Kırım Hanları'na göndermiş olduğu hüküm ve emr-i âlî suretlerini ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.KRM}	1-3	1164-1206	1751-1791	3	DES

i. Mühimme Kalemî Belgeleri

Divan-ı Hümâyûn'da görüşülen meseleler diğer kalemlere havale edilirken konuları ve ehemmiyet dereceleri göz önünde bulundurulurdu. Birinci ve ikinci derecede ehemmiyetli olan konulara ait işlemler Divan (Beylikçi) Kalemî'ne havale edilirdi. Şayet Divan-ı Hümâyûn'da görüşülüp karara bağlanan bir mesele için "mühim" kaydı konulursa işlemlerin yapılması için "mühimme yazan" anlamında "Mühimme-nüvis" denilen kâtiplere havale olunurdu. Yazılacak konu çok önemli ise, Beylikçi ya bizzat kendisi yazar veya kâtibi odasına çağırarak kontrolü altında yazdırırdı.

Daha az ehemmiyeti hâiz konular ise kalem odasında "kesedâr"ların (kalem müdürleri) kontrolünde yazılırdı.

30 Ocak 1792'ye kadar Divan Kalemî bu şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu tarihte çıkarılan bir nizamnâme ile Divan kalemleri ayrı odalara taşınmışlardır. Zira bir kalemde görüşülen mesele hakkında diğer kalem mensupları da bilgi sahibi oluyor; devletin siyasî, idarî ve sair işlerinin gizli tutulması ve yapılan işlerin sadece alâkalıları tarafından bilinmesi ilkesi çoğu kez ihlal ediliyordu. Yerli ve yabancı şahıslar da görerek veya işiterek mahrem mevzulara vâkıf olabiliyorlardı.

Mühimme-nüvisler için kurulan bu yeni odalara "Mühimme Odası" ismi verilmiş başlarına "Kesedarlar" tayin edilmiştir. Kesedarlar öteden beri kalemlerin başlarında bulunageldiğinden Mühimme Odası'na da "Mühimme Kalemî" denilmesi uygun görülmüştür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.MHM}	1-1449	1152-1255	1739-1839	1449	DES

j. Mısır Valiliği Kısmı Belgeleri

1517'de Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Mısır, bulunduğu stratejik ve ekonomik konum münasebetiyle Osmanlı Devleti'nin iç politikasında vazgeçilmez bir yere sahiptir.

Mısır Valiliği Kısmı belgeleri, Mısır'daki vakıflarla ilgili meseleler, devletin en büyük gelir kaynaklarından olan "Mısır irsaliyesi" hakkında yazılan hüküm-i şerif ve fermanlar; mukaddes bölgelerdeki hizmetler, Mısır'ın iç işlerindeki ihtilâf ve kargaşalıklara ait konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.MSR}	1-13	1100-1207	1689-1792	13	DES

k. Nâme-i Hümâyûn Kısmı Belgeleri

Padişaha gelen ve padişah adına yazılan nâme türü evrak; prens, kral, imparator ve diğer devlet başkanlarının gerek Başkitâbet, gerek Hariciye ve gerek sefaretler kanalıyla padişaha gönderdikleri ve onun tarafından yazılan nâmeler, padişahın akrabalarına vesair kişilere gönderdiği vilâdet, cülûs, bayram tebrikleri, taziyet gibi konuları hâvi tebrik ve teşekkür yazıları, tercümelere vb. konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.NMH}	1-5	1110-1255	1699-1839	5	DES

l. Şikâyet Kalemi Belgeleri

Şikâyet Kalemi belgeleri, ilgililerin uğradığı bir zarar ve haksızlığı dile getiren arz, arzuhâl veya mahzarlar ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.ŞKT}	1-3135	1155-1255	1742-1839	3135	DES

m. Beratlı Avrupa ve Hayriye Tüccarları Belgeleri

Beratlı Avrupa ve Hayriye Tüccarları ile ilgili belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.TCR}	1-51	1217-1255	1802-1839	51	DES

n. Yol ve Menzil Kalemi Belgeleri

Bu kalem, Osmanlı Devlet teşkilatı nizamına göre, yabancı elçi ve bunların hizmetkârları ile yerli ve yabancı tüccarlara, Osmanlı toprakları içerisinde seyahat edebilme izni olarak Divan tarafından verilen hükümleri ihtiva etmektedir. Bu kalemde bulunan belgeler seyahat izni talebini muhteva arzlardır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DVN.YML}	1-83	1133 - 1255	1721-1839	83	DES

2. TAHVİL (NİŞAN) KALEMİ BELGELERİ

a. Tahvil (Nişan) Kalemi Belgeleri

Tahvil, Nişancı veya kese kalemi adı verilen bu kalemde, vilayet kadıları, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi beratlarıyla zeâmet ve timarların kayıtları tutulurdu. Bu kayıtlar;

- Vezir, beylerbeyi, sancakbeyi beratları,
- Beratla beraber vezir, beylerbeyi ve sancakbeylerine verilmesi şart ve vazife icrasını mutazammın olan tevcih fermanı,
- Mahlûl, timar ve zeâmetlerin tevcihini mutazammın olan tahvil hükümleri, yeni tahvil tezkireleri,

- Mülknâme ve muafnâmelere ait emr-i ali ve beratlar,
- Muhtelif konularda vaki olan suallere iktizalar.

Tahvil Kalemindeki muamelat; tahvil kesedarı denilen müdür ve onun yardımcısı durumdaki mümeyyiz ile mülazım adı verilen memurlar tarafından yerine getirilirdi.

Mahlûl, zeâmet ve timar tevcihi hususunda divana gelen arzlar, önce, derkenar olunmak üzere Defterhâne'ye gönderilirdi. Derkenar olunarak Defterhâne'den Divan'a gelen arz üzerine "Mucebince tevcih olunmak buyruldu" yazıldıktan sonra, Tahvil Kalemine gönderilirdi. Bu kalemde "tahvil hükmü" yazılır, bu hükme binaen Defterhâne'den berat tezkiresi verilir; son olarak da Divan Kaleminde beratı yazılırdı.

Nişancı Kalemının vermiş olduğu hükümler: İbtida, terakkî, istihdam, cebelu, tahvil, mülazemet ve mütesellim hükümlerdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. İNŞT	1-2633	882-1255	1477-1839	2674	DES

b. Ordu Nişan Kalem Belgeleri

Bu kaleme ait belgeler umumiyetle Nişan (Tahvil) Kalemine benzer ve ordu ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. İNŞT.ORD	1-15	1143-1198	1731-1783	15	DES

3. RUÛS KALEMİ BELGELERİ

Divan-ı Hümâyûn'un en önemli kalemlerindendir. Bu kaleme Ruûs-ı Hümâyûn Kalem de denmektedir. Vezir, beylerbeyi, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetliler ile hazine, evkâf ve gümrükten maaş alan her türlü devlet memurlarının tayin muamelelerinin yapıldığı ve bunlara dair kayıtların tutulduğu kalemdir

Bu çeşit devlet memurlarının tayin muamelesini gösteren kağıda "ruûs" adı verilir ve bu ruûslar, Ruûs Kaleminde tutulan ruûs defterlerine kaydolunurdu.

Ruûs kaleminden çıkan ruûs tezkirelerinin beratları, Beylikçi Kaleminden yazılırdı.

Ruûs Kaleminin amiri, müdür seviyesinde bulunun Ruûs Kesedarı olup, maiyyetinde yardımcısı durumunda bulunan bir mümeyyizle, katip, şakird ve mülazım adları altında oldukça kalabalık bir memur kadrosu bulunmaktaydı.

Vazife istid'asını, zayıinden berat verilmesini, timar ve zeâmetle gedik ilhakını, cami bina eylemek için izn-i hümâyûn istenmesini havi ve sair konulardaki arzuhâllerle,

Anadolu Muhasebesinden verilen mütekâidin, duagûyan, yerlüyan, cebeciyan ve sair vazifelilerin mahlûlünü bildirir ilmühaber tezkireleri, ibtidâ tezkireleri, berat için verilen mukâbele tezkireleri, Hatt-ı Hümâyûnlu telhisler, belli başlı vesika cinsleridir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. İRSK	1-3911	896-1255	1491-1839	3920	DES

4. ÂMEDÎ KALEMİ BELGELERİ

a. Âmedî Kalemî Belgeleri

Reisülküttâbın hususî kalemidir. Sadrazam tarafından padişaha yazılacak tahrir ve telhisler, yabancı devlet başkanlarına gönderilen mektup müsveddeleri, barış anlaşmaları ve çeşitli ahidnâme metinleri, protokoller, yabancı elçi, konsolos ve yabancı tüccarlara ait her çeşit yazışma ve konuşma mazbataları bu kalemde yazılır ve saklanırdı.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {AMD	1-91	952 - 1255	1545-1839	91	DES

b. Âmedî Kalemî Kırım Hanlığı Belgeleri

Bu fonda, Âmedî Kalemî tarafından işlemleri yapılan Kırım Hanlığı ile alakalı belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {AMD.KRM	1	1185 - 1204	1771-1790	1	DES

5. BÂB-I ÂSAFÎ MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ

Sadrazam tarafından çeşitli makam ve kişilere yazılan resmî mektuplar ve önemli işlere ait emirler, buyrulduklar bu kalem tarafından yazılır ve bu kalemi, "Mektubî Efendi" adı verilen Sadrazam mektupçusu yönetirdi.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {MKT	1-2431	906- 1255	1500-1839	2431	DES

6. BÂB-I ÂSAFÎ SADÂRET KETHÜDÂLIĞI (KETHÜDÂ KİTÂBETİ) KALEMİ BELGELERİ

Sadâret Kethüdâsı, Sadrazamların birinci derecede yardımcısı olan memur hakkında kullanılır bir tabirdir. Devlet işleri, Sadrazamlara verilmeden evvel kethüdâların elinden geçer ve Bâbîâlî'den çıkan bütün emirler onun tavsiyesine göre tatbik olunurdu. Kethüdâların ayrı daire ve kalemleri olup, "Kethüdâ Kâtibi" denilen kişinin nezâretinde idiler. Bu fonda, Sadâret'ten çıkan emirlerle ilgili kayıtlar mevcuttur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {SKT	1-219	1000-1252	1591-1836	219	DES

7. REİSÜLKÜTTÂBLIK KALEMİ BELGELERİ

Bu kalemde; Sadrazam tarafından reisülküttâba yazılan buyruldu ve emirler, reisülküttâbın şahsına gönderilen mektuplar ve seferde bulunan reisülküttâbın Divan'daki vekiline gönderdiği mektuplar bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.İRST	1-5	1106-1203	1695-1789	5	DES

8. ÇAVUŞBAŞILIK KALEMİ BELGELERİ

Çavuşbaşı adli icra kuvvetinin başı ve protokol işlerinin en büyük amiridir. Ayrıca merkezden çıkan emirleri vilayet ve sancaklara tebliğ işlerini idare etmek, dışarıdan İstanbul'a gelenlerin hüviyetini tetkik; Defterhâne'yi mühürlemek ve azledilen Şeyhülislamla azil kararını tebliğ, yeni tayin olunanı alıp merasimle konağına götürmek gibi görevleri de bulunmaktadır.. Bu memuriyet 1836 yılında kaldırılarak yerine Deâvî Nezâreti kurulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.İÇVB	1	1040 - 1205	1631-1790	1	ANALİTİK

9. BÜYÜK VE KÜÇÜK TEZKİRECİLİK KALEMİ BELGELERİ

Tezkireci, Divan-ı Hümâyûn'un yazı işleriyle meşgul olan memurun unvanıdır. İlk zamanlarda maiyyetinde birkaç kâtip bulunan bir tek tezkireci var iken, sonraları Tezkire-i Evvel ve Tezkire-i Sâni unvanıyla iki tezkireci kullanılmıştır. Bunların vazifesi, Divan toplantılarında, günlük muamelâtla ilgili evrakı okumak ve kararları not etmek idi.

Büyük ve Küçük Tezkireci Kalemî'nde de bu cins muamelâtla ilgili kayıtlar mevcuttur. Ancak bu kayıtların çok olduğu söylenemez. 4 adet vesikası bulunmaktadır. Bu belgeler de tezkirecilere gelen mektuplardır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.İBKT	1	1162-1167	1749-1754	1	DES

10. VAK'ANÜVİSLİK KALEMİ BELGELERİ

Divan-ı Hümâyûn bünyesinde, XVIII. asrın başlarında ihdas edilen ve devletçe verilen vesikaları tedkik ve kayıt ederek, günün tarihini tespitle vazifeli kaleme verilen ad olup, sadece devlet tarafından verilen belgelerin kayıtları yapıldı.

Osmanlı Devleti'nde Vak'anüvislik Müessesesi resmî olarak XVIII. asrın başında kurulmuş olmakla birlikte, daha önceleri bu vazifeyi Şehnamenüvisler yürütmüşler ve eserlerini manzum olarak yazmışlardır. Resmen tayin edilen ilk vak'anüvis, 1699 yılında Halepli Mustafa Naima Efendi olmuştur. Son vak'anüvis ise, İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra bu vazifeye getirilen Abdurrahman Şeref'tir. Osmanlı Hükümeti ile beraber vak'anüvislik de tarihe karışmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.İVKN	1	1066-1207	1656-1792	1	DES

Ayrıca Sadâret Vak'anüvislik kalemine de bakılabilir.

B. DEFTERHÂNE-İ ÂMİRE KALEMİ BELGELERİ

Diğer adı Defter-i Hakanî olan bu kalem, bugün Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü karşılığı olup Osmanlı İmparatorluğu'nun arazi kayıtlarının içinde toplandığı, ana kayıtların saklandığı dairedir. Bu kalemin âmirine “Defter Emîni” veya “Defterhâne Emîni” denirdi.

Osmanlı Devleti'nde fethedilen memleket arazisinin, fethi müteakip has, timar, zeâmet usulü tahrir ve taksimi yapılırdı. Mutasarrıfların tasarruf haklarını temin için verilen berat ve senetlerle ferağ ve intikal muamelelerini kayıt ve zabt etmek ve bunlara müteallik muameleler ile arazi tevcihâtını, kanun ve nizamları dairesinde cereyan ettirmek Defter Emîni'nin vazifele-rindendi.

Bu kalem, Tanzimat'tan sonra “Defter-i Hakanî Nezâreti” müteakiben de “Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü” adını almıştır

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A. {DFE	1-258	908-1254	1502-1838	258	DES

II. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE DAİRESİ) VE MÜTEFERRİK KONULU BELGELER

Bâb-1 Defterî, Osmanlı Devleti'nin bütün malî işlerini yürüten kuruluşun adıdır.

Bâb-1 Defterî ve Bâb-1 Defterî Kalemlerine ait defterler ile ilgili bilgi, “Bâb-1 Defterî (Maliye Dairesi) ve Müteferrik Konulu Defterler” bölümünde verilmiştir.

Bu bölümde, Bâb-1 Defterî (Maliye Kalemleri) ve Bağlı Birimlerine ait belgeler ile ilgili bilgiler verilecektir.

A. BÂB-I DEFTERÎ (MALİYE KALEMLERİ) VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal eden belgeler arasında Bâb-1 Defterî yani Maliye kalemlerine ait belgeler de bulunmaktadır.

Provenance tasnif sistemine göre, belgelerin işlem gördükleri tarihte teşekkül ettikleri kalemlere rumuz (kod) verilmek suretiyle belgelerin büyük bir kısmı tasnif edilmiş, bir kısmının ise tasnifine devam edilmektedir. Tasnifi tamamlanan kısım 42 adet kalem ve 168 adet bağlı birim altında Dosya Usulü envanter tasnifi tamamlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bunlardan “Başmuhasabe Kalemi Muhallefat Halifelîği Evrakı”nın kronolojik ve alfabetik indeksi bulunmaktadır.

Bugünkü Sayıştay'ın fonksiyonlarını ifa eden ve Bâb-1 Defterî (Maliye) kalemlerinin şefi durumunda olan Başmuhasabe Kalemi, birinci sırada yer alması gereken mühim bir kalemdir. Ancak, defter-belge sıralaması alfabetik olarak yapıldığından, Maliye'nin bu önemli ve geniş fonksiyonlu kalemine sırası geldiğinde yer verilecektir.

1. ANADOLU MUHASEBESİ KALEMİ BELGELERİ

Bâb-1 Defterî'ye bağlı bir kalem olup, padişah ve vezirlere ait Anadolu'daki vakıf ve tevliyet işleri ve Anadolu kalelerinin (Erzurum hariç) yıllık muhasebeleri burada görülürdü. Anadolu'daki beylerbeyileri tarafından tevcih olunan timar tezkirelerinin tetkiki ve beratlarının verilmesi de bu kalemin görevlerindedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.AMH	1-1634	926-1207	1519-1792	1634	DES

2. AVLONYA GÜMRÜĞÜ VE AVLONYA MUKÂTAASI KALEMLERİNE AİT BELGELER

a. Avlonya Gümrüğü Kalemi Belgeleri

Avlonya, Agriboz ve Teselya bölgelerindeki mukâtaaların muhasebesini yapar ve defterini tutardı. 1748 tarihinde Bursa Mukâtaası ile birleştirilmiştir.

Belgeler tasnif edilirken Avlonya Gümürüğü Kalemî evrakı içerisinde bulunan “hüccet-i zahriyye”ler (beratın arka tarafında kadı tarafından yazılan ve bir hakkın alındığını bildiren belge) diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa isimlerine göre alfabetik ve kendi içlerinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.AVG	1-320	935-1207	1528-1792	320	DES

Dosyaların bir kısmının açıklama hanelerinde nereye ait olduğu hakkında bilgiler mevcuttur.

b. Avlonya Mukâtaası Kalemî Belgeleri

Bölgeye ait mukâtaaların iltizama verilmesi ve muhasebesi ile ilgili belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.AVM	1-10	900-1165	1494-1751	10	DES

3. BAŞBAKIKULU KALEMİ BELGELERİ

Başlıca görevi hazineye borçlu olup da vermeyenlerden devletin alacağını tahsil etmek ve hazineye girmesini sağlamaktır. Tahsili gereken borçlara ait bakâya defterleri veya bakî defterleri bu kalemde saklanırdı.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BŞB	1-4	1068-1207	1657-1792	4	DES

4. BAŞMUHASEBE KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

a. Başmuhasebe Kalemî Belgeleri

Maliye Nezâreti'nin teşkiline kadar (1253/1838) Osmanlı Devleti'nin malî işlerinin yürütüldüğü Bâb-ı Defterî teşkilatı içerisinde en önemli bölümlerinden birisini teşkil eden “Başmuhasebe Kalemî”, devletin bütün gelir ve gider kayıtlarını tutmakta idi.

Bir gelir kalemî olan Başmuhasebe, gelir ve giderleri yani, malî hesapları kontrol etmekle görevli kalemlerin bir araya getirilip bir âmire bağlanması ile kurulmuş olup, bütçelerde yer alan Maliye kalemlerinin de yöneticisi durumundadır. Bu özelliği ile Başmuhasebe, Osmanlı maliyesinin en önemli ve en büyük kalemidir.

Tasnif esnasında Başmuhasebe evrakı içerisinde bulunan “hüccet-i zahriyye”ler diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa isimlerine göre alfabetik ve kendi içlerinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BŞM	1-7960	787-1207	1385-1792	8002	DES

b. Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlere Ait Belgeler

Başmuhasebe Kalemî'ne bağlı birimlere ait belgeler:

1. Halifelikler, 2. Eminlikler 3. Baruthâneler, 4. Gümrükler, 5. Hazineleler, 6. Muhassıllıklar, 7. Mukâataalar, 8. Kalyonlar, 9. Voyvodalıklar, 10. Diğer Birimlere ait konular:¹

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BŞM.ADM (Adana Mukâataası)	1-16	1042-1207	1633-1792	16	DES
D.BŞM.AKD (Adakale Mukâataası)	1-3	1151-1205	1738-1791	3	DES
D.BŞM.ANM (Aydın Muhassıllığı)	1-6	1060-1206	1650-1792	6	DES
D.BŞM.APE (Arpa Eminliği)	1-192	1023-1207	1614-1792	192	DES
D.BŞM.ARB (Arabacıbaşıllığı)	1-12	1182-1207	1769-1792	12	DES
D.BŞM.AYM (Ayntab Mukâataası)	1-25	1041-1207	1631-1792	25	DES
D.BŞM.AZH (Azak Hazinesi)	1-2	1108-1161	1697-1748	2	DES
D.BŞM.BGH (Bağdad Hazinesi)	1-4	1048-1207	1639-1792	4	DES
D.BŞM.BGN (Boğdan Voyvodalığı)	1	1072-1202	1662-1788	1	DES
D.BŞM.BLB (Belgrad Beytûlmâli)	1-3	1013-1110	1605-1699	3	DES
D.BŞM.BLG (Belgrad Gümrüğü)	1-2	1102-1200	1690-1786	2	DES
D.BŞM.BLH (Belgrad Hazinesi)	1-13	1019-1206	1611-1792	13	DES
D.BŞM.BNE (Bina Eminliği)	1-24	1050-1200	1641-1786	24	DES
D.BŞM.BNH (Bosna Hazinesi)	1-16	997-1207	1589-1792	16	DES
D.BŞM.BRG (Gelibolu Baruthanesi)	1-5	1139-1207	1727-1792	5	DES
D.BŞM.BRİ (İstanbul Baruthanesi)	1-4	1100-1207	1689-1792	4	DES
D.BŞM.BRS (Selanik Baruthanesi)	1-2	1080-1207	1669-1792	2	DES
D.BŞM.BSH (Basra Hazinesi)	1-3	1081-1207	1671-1792	3	DES
D.BŞM.BZB (Buzcubaşıllık)	1-8	1109-1207	1698-1792	8	DES
D.BŞM.CBH (Cebehane-i Âmire Eminliği)	1-44	1000-1207	1592-1793	44	DES
D.BŞM.CBL (Cebelü Bedeliyesi)	1-269	1019-1207	1611-1793	269	DES
D.BŞM.DBG (Diyarbakır Gümrüğü)	1-12	1079-1218	1668-1803	12	DES
D.BŞM.DBH (Diyarbakır Hazinesi)	1-87	1023-1207	1614-1792	87	DES
D.BŞM.DKE (Dışkağıt Eminliği)	1-37	980-1207	1573-1792	37	DES
D.BŞM.DRB (Darbhâne-i Âmire Eminliği)	1-19	1035-1207	1625-1792	19	DES
D.BŞM.EFK (Eflâk Voyvodalığı)	1	1130-1206	1718-1792	1	DES
D.BŞM.EMK (Emlâk-ı Hümâyûn)	1-9	1121-1206	1709-1792	9	DES
D.BŞM.ERÇ (Erzurum Gümüşhânesi Mukâataası)	1-33	1073-1207	1663-1793	33	DES
D.BŞM.ERG (Erzurum Gümrüğü)	1-19	1104-1207	1693-1792	19	DES
D.BŞM.ERH (Erzurum Hazinesi)	1-2	1050-1151	1640-1739	2	DES
D.BŞM.ERM (Erganimadeni Mukâataası)	1-4	1086-1205	1675-1791	4	DES
D.BŞM.ESM (Espiye Madeni Mukâataası)	1	1139-1205	1727-1791	1	DES
D.BŞM.ETB (Etmekçibaşı)	1	1170-1206	1757-1792	1	DES
D.BŞM.FDK (Fodla Katıblığı)	1	1119-1184	1707-1770	1	DES
D.BŞM.GRH (Girid Hazinesi)	1-26	1081-1207	1671-1792	26	DES
D.BŞM.HLG (Haleb Gümrüğü)	1-46	1040-1206	1631-1792	46	DES
D.BŞM.HLH (Haleb Hazinesi)	1-26	1034-1206	1625-1792	26	DES
D.BŞM.HLM (Haleb Muhassallığı)	1-66	1010-1207	1602-1793	67	DES
D.BŞM.HMM (Hama Mukâataası)	1-3	1068-1203	1657-1788	3	DES
D.BŞM.HTH (Hotin Hazinesi)	1-11	1036-1202	1627-1788	11	DES
D.BŞM.HZB (Hazine darbaşı)	1-98	1002-1207	1594-1792	98	DES
D.BŞM.İGE (İstanbul Gümrük Eminliği)	1-31	1021-1207	1612-1792	32	DES
D.BŞM.İSA (İstanbul Ağalığı)	1-14	1009-1207	1600-1792	14	DES
D.BŞM.İSB (İstanbul Beytûlmâli Mukâataası)	1-10	975-1157	1567-1744	10	DES
D.BŞM.İSL (İstanbul Sandal Akmişe Damgası Rûsûmu)	1-3	1081-1206	1670-1792	3	DES

¹ Birimlerin görev alanları hakkında detaylı bilgi için defterler kısmında ilgili bölüme bakınız.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BŞM.İSS.(İstanbul Simkeşhânesi)	1-28	1073-1207	1663-1792	28	DES
D.BŞM.KBE (Kıbrıs Emvâli)	1-40	1078-1207	1667-1792	40	DES
D.BŞM.KBK (Kıbrıs Kaleleri)	1	1143-1194	1731-1780	1	DES
D.BŞM.KBM (Keban Madeni Muhassıllığı)	1-3	1137-1206	1725-1792	3	DES
D.BŞM.KFH (Kefe Hazinesi)	1	1150-1184	1737-1770	1	DES
D.BŞM.KGB (Kağıtçıbaşı Muhassıllığı)	1-85	1024-1207	1615-1792	86	DES
D.BŞM.KKN (Küre-i Nühas Mukâtaası)	1-2	1143-1206	1731-1792	2	DES
D.BŞM.KMH (Kamanıçe Hazinesi)	1	1068-1111	1657-1690	1	DES
D.BŞM.KND (Kalyon Defterdarlığı)	1-7	1104-1200	1692-1786	7	DES
D.BŞM.KNK (Kalyon Katibi)	1-2	1177-1205	1763-1791	2	DES
D.BŞM.KNM (Keban Madeni Mukâtaası)	1-2	1127-1207	1715-1792	2	DES
D.BŞM.KNP (Kalyon Peksimeti)	1-7	1100-1207	1689-1792	7	DES
D.BŞM.KRH (Karaman Hazinesi)	1-5	1041-1175	1632-1762	5	DES
D.BŞM.KSB (Kassabbaşılık)	1-61	1055-1207	1646-1792	61	DES
D.BŞM.KYB (Kuyumcubaşılığı)	1-2	1137-1207	1724-1792	2	DES
D.BŞM.MHF (Muhallefat)	1-100	933-1245	1527-1829	100	ANALİTİK
D.BŞM.MKB (Mekârecibaşılık)	1-65	1075-1207	1665-1792	65	DES
D.BŞM.MLK (Mâlikâne Halifelîği)	1-446	1109-1207	1698-1792	446	DES
D.BŞM.MRM (Mora Muhassıllığı)	1-84	954-1207	1547-1793	84	DES
D.BŞM.MSG (Musul Gümürüğü)	1	1131-1154	1719-1742	1	DES
D.BŞM.MSH (Musul Hazinesi)	1-10	1019-1207	1611-1792	10	DES
D.BŞM.MSR (Mısır Hazinesi)	1-10	982-1206	1575-1792	10	DES
D.BŞM.MŞB (Meşalecibaşılığı)	1-3	1088-1206	1677-1792	3	DES
D.BŞM.MTE (Matbah-ı Âmire Eminliği)	1-38	989-1207	1581-1793	38	DES
D.BŞM.NŞH (Niş Hazinesi)	1-3	1099-1202	1688-1788	3	DES
D.BŞM.NZE (Nüzül Eminliği)	1-19	1073-1206	1663-1792	19	DES
D.BŞM.NZR (Nezir Hücçeti)	1-15	1034-1207	1625-1793	15	DES
D.BŞM.ODE (Odun Eminliği)	1-3	1084-1194	1674-1780	3	DES
D.BŞM.ORD (Ordu Defterdarlığı)	1-2	1069-1206	1659-1792	2	DES
D.BŞM.ORH (Ordu Hazinesi)	1-55	1020-1206	1611-1792	55	DES
D.BŞM.PKE (Peksimet Eminliği)	1	1066-1206	1656-1792	1	DES
D.BŞM.PNR (Pençik Resmi)	1-13	1094	1682/1683	13	DES
D.BŞM.RUH (Rum Hazinesi)	1-2	1031-1146	1622-1733	2	DES
D.BŞM.RVH (Revan Hazinesi)	1-2	1138-1150	1726-1738	2	DES
D.BŞM.SBM (Sayda ve Beyrut Mukâtaası)	1-16	1057-1207	1648-1793	16	DES
D.BŞM.SHK (Salhâne Katibliği)	1-14	1140-1207	1728-1792	14	DES
D.BŞM.SKM (Sakız Muhassıllığı)	1-6	1132-1207	1720-1792	6	DES
D.BŞM.SRB (Sarbanbaşılığı)	1-4	1182-1203	1769-1789	4	DES
D.BŞM.SRH (Sur-ı Hümâyûn)	1-19	998-1206	1590-1792	19	DES
D.BŞM.ŞHE (Şehremini)	1-5	978-1207	1571-1792	5	DES
D.BŞM.ŞMH (Şam Hazinesi)	1-13	1052-1207	1643-1792	13	DES
D.BŞM.TBL (Timar Bedeli)	1-31	1006-1207	1597-1793	31	DES
D.BŞM.TFH (Tiflis Hazinesi)	1	1144-1153	1732-1741	1	DES
D.BŞM.TKH (Tokad Hazinesi)	1-5	1034-1110	1625-1698	5	DES
D.BŞM.TKV (Tokad Voyvodalığı)	1-143	1034-1206	1625-1792	144	DES
D.BŞM.TPH (Tophâne-i Âmire Eminliği)	1-14	932-1207	1531-1793	14	DES
D.BŞM.TRE (Tersâne-i Âmire Eminliği)	1-594	1025-1207	1616-1793	594	DES
D.BŞM.TRZ (Tersâne Zindanlığı)	1-15	1045-1207	1635-1792	16	DES

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BŞM.TŞH (Trabluşşam Hazinesi)	1-26	995-1207	1587-1792	26	DES
D.BŞM.TZG (Trabzon Gümrüğü)	1-35	1003-1206	1595-1792	35	DES
D.BŞM.VDH (Vidin Hazinesi)	1-3	1008-1207	1600-1793	3	DES
D.BŞM.VZB (Veznedar Başlığı)	1-15	1115-1207	1703-1792	15	DES
D.BŞM.ZCR (Zecriye Rüsûmu)	1-4	1206-1207	1791-1793	4	DES
D.BŞM.ZMT (Zimmet Halifeliği)	1-17	907-1207	1502-1793	17	DES

5. BAŞMUKÂTAA KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Başmukâtaa Kalemî, özellikle Rumeli'deki Filibe pirinç sahaları, Kratova, Kili, Varna, İbrail, İsakçı, Tolcı, Maçın, Ahyolu gibi Tuna nehri kıyısındaki bütün iskele ve tuzlaların mukâtaa hesaplarını denetler, bu mukâtaalar hakkında çıkan emir ve nizamların kayıtlarını tutar ve muhafaza ederdi. Bu arada bazı vazife, has ve salyâne tahsislerine de bakardı. Rumeli'ye ait emirler ve diğer görevlilerin beratları, hüküm ve tezkireleri de bu dairedeki kâtipler tarafından yazılırdı.

Başmukâtaa Kalemî'nin görev alanına giren mukâtaaların büyük çoğunluğu Rumeli'de bulunmaktadır. Bundan dolayı savaşlardan sonraki toprak kayıpları ve bir çok mukâtaanın işgal bölgesinde kalması geniş kaynakları azalttığı gibi, kalemin fonksiyonunu da azaltmıştır.

Maliye Nezâreti'nin kurulması sırasında 1254/1838 bu kalemin görevleri, mukâtaa işleriyle meşgul olan Haslar, İstanbul ve Mâlikâne kalemleriyle birlikte yeniden teşkil edilen Mukâtaât Muhasebesi'ne devredilmiş, Başmukâtaa Kalemî de lağvedilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BMK.	1-47	897-1205	1491-1790	47	DES
D.BMK.AHM (Ahyolu Mukâtaası)	1-176	994-1207	1585-1792	176	DES
D.BMK.BLM (Balçık Mukâtaası)	1-9	991-1207	1583-1792	9	DES
D.BMK.FLM (Filibe Mukâtaası)	1-171	918-1207	1512-1792	170	DES
D.BMK.İBM (İbrail Mukâtaası)	1-21	1002-1207	1593-1792	21	DES
D.BMK.KAM (Kili ve Akkırman Mukâtaası)	1-87	953-1207	1546-1792	87	DES
D.BMK.NGM (Niğbolu Mukâtaası)	1-44	989-1207	1581-1792	44	DES
D.BMK.SFM (Sitar-ı Eflâk Mukâtaası)	1-11	1020-1207	1611-1792	11	DES
D.BMK.SLM (Silistre ve Rusçuk Mukâtaası)	1-134	980-1207	1572-1792	134	DES
D.BMK.SMM (Samakov Mukâtaası)	1-67	953-1206	1546-1791	67	DES
D.BMK.ÜSM (Üsküp Mukâtaası)	1-95	960-1207	1552-1792	95	DES
D.BMK.VDM (Vidin Mukâtaası)	1-44	953-1206	1546-1791	44	DES
D.BMK.VRM (Varna Mukâtaası)	1-52	1003-1207	1594-1792	52	DES

6. BURSA MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ

Bursa, Biga, Bolu, Adapazarı, Kastamonu, Çankırı gibi bölgelerdeki bazı mukâtaalarla mîzân-ı harîr (ipek kaparı) mukâtaasının ve Akdeniz adalarındaki çeşitli mukâtaaların gelirlerini denetler ve Rumeli'deki bazı kale muhafızlarının mevâcib hesaplarını tutardı. Bu kalemin daha çok damga resmi, mîzân-ı harîr, tuzla ve gümrük gelirlerini denetlediği görülmektedir.

Bursa Mukâtaası Kalemî evrakı içerisinde bulunan "hüccet-i zahriyye"ler diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa işlerine göre alfabetik ve kendi içlerinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BRM	1-869	925-1207	1519-1792	869	DES

7. BÜYÜK KALE VE KÜÇÜK KALE KALEMİ BELGELERİ

a. Büyük Kale Kalemî Belgeleri

Önemli bir gider kalemi olan Büyük Kale Kalemî genellikle Mora ve Arnavutluk dışında kalan büyük kalelerin, müstahkem mevkihlerin erzak, cebehâne, onarım işleri ve personelin maaş işlerini yürütürdü. Ayrıca Yerli Kulu askerlerinin (Mısır, Bağdad, Lahsa, Musul, Diyarbakır, Van, Bosna, Budin, Tımışvar, Şam, Haleb, Kars ve Erzurum'a yeniçeri ve onların teşkilatına uygun olarak ulufe ile kullanılan askerler) yoklamalarına bakardı.

Büyük Kale Kalemî ile Haslar Kalemî evrakı içinde bulunan “hüccet-i zahriyye”ler diğer evraktan ayrılarak, mukâtaa isimlerine göre kendi içerisinde kronolojik sıraya konduktan sonra her yılın bitimine tekabül eden dosyalarda toplanmışlardır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BKL	1-413	890-1207	1485-1792	413	DES

b. Küçük Kale Kalemî Belgeleri

Mora ve Avlonya'da bulunan kalelerin ve müstahkem mevkihlerin erzak, cebehâne, onarım işleri ve personelin maaş muamelelerinin yürütüldüğü yerdir. Ayrıca bu kalelere ait ocaklık (kale muhafızlarının veya şehir yerli neferlerinin ulufelerine karşılık olarak tahsis olunan öşür veya örfî hasılât) şeklindeki mevâciblerine bakmak da görevleri arasındaydı.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.KKL	1-268	982-1207	1574-1792	268	DES

8. BÜYÜK VE KÜÇÜK RUZNAMÇE KALEMLERİ İLE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

a. Büyük Ruznamçe Kalemî ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler

Maliye Nezâreti'nin kuruluşuna kadar 1253/1838 Defterdarlığın dolayısıyla Hazine'nin bütün gelir ve gider hesaplarının tutulduğu Büyük Ruznamçe Kalemî; “Ruznamçe-i Evvel” ve “Ruznamçe-i Hümayûn” unvanlarıyla da anılmıştır. Gelirlerin, Hazine'ye geliş türlerinden daha çok, geldiği tarih itibariyle kaydedildiği bu kalemde, bugünkü yevmiye defterleri türünde defterler tutulmaktaydı. Büyük Ruznamçe Kalemî evrakı da bu işlemler için üretilen vesikalardır.

Bu kaleme bağlı olarak çalışan iki bölümden birisi olan Sergi Halifeliği, Hazine'den ödenecek paralar için tanzim olan sergilere (senetler) ait işleri yürütmekle görevli olan kişinin unvanıdır.

Hazinedarbaşılık ise, Hazine için lazım olan hil'at, kürk, kırtasiye vesairenin satın alınması işlerine nezâret ederdi. Ayrıca bunları muhafaza ederek verilen emir üzerine giydirilecek kimseler için hazırlardı.

Tasnif sistemi gereği belgeler kalemlerine ayrıldıktan sonra, kronolojik sıraya konulmuş ve Büyük Ruznamçe Kalemi evrakının küçük ebatlarda olmasından dolayı bu özelliğine uygun olarak zarflara konulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.BRZ	1-1074	952-1217	1545-1803	1075	DES
D.BRZ.HZB (Hazinedarbaşı)	1-7	1069-1206	1659-1791	7	DES
D.BRZ.SRG (Sergi Halifesi)	1-390	1015-1207	1606-1792	390	DES

b. Küçük Ruznamçe Kalemi Belgeleri

Bu Kalem Dergâh-ı Âli Kapıcıbaşları ve devlet hazinesinden tahsisât olarak maaş alanlar ve gedikli müteferrika esâmilerinin kayıtlarını tutardı. Mevâcib çıktığı zaman tevzî edilen esâmiler burada zaptolunur, tezkireleri yazılırdı. Bir diğer görevi de Büyük Ruznamçe Kalemi'ne yardım etmektir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.KRZ	1-217	954-1207	1547-1792	217	DES

9. CİZYE MUHASEBESİ VE CİZYE ZİYADESİ (MENSÛH) KALEMLERİ BELGELERİ

a. Cizye Muhasebesi Kalemi

Hıristiyan ve Yahudilerden alınan cizyenin her türlü idarî ve malî işleri, bu arada cizye kâğıtlarının hazırlanıp dağıtımı, özellikle cizye vergisinin tahsili, bazı mütekâid ve duâgûyân aylıkları, bazı has ve salyânelerin ödenmesi işlemleri bu kalem tarafından yürütülürdü.¹

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.CMH	1-1329	934-1207	1527-1792	1329	DES

b. Cizye Ziyadesi (Mensûh) Kalemi

Sultan, vezir ve diğer vakıfların cizye, âdet-i ağnâm ve avârız türünden bazı gelirlerle ilgilenen ve en önemli gelir kaynağı cizye, âdet-i ağnâm, resm-i ağıl ve vakıflardaki cizye fazlaları olan "Cizye Ziyadesi (Mensûh) Kalemi"nin bütünü 1103/1691 tarihli cizye reformundan sonra feshedilerek gelir kaynaklarının hemen hepsi Cizye Muhasebesi Kalemi'ne aktarılmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.CZD	1-7	1020-1206	1611-1791	7	DES

10. ÇELTİK RÛSÛMU KALEMİ BELGELERİ

Bu kalemin bir diğer adı da "Vâridât-ı Şıkk-ı Sâni Kalemi"dir. "Çeltik Muhasebesi Kalemi" de denilen bu kalemin görevi, Hıristiyan cemaatinin ruhanî liderleriyle Rumeli'deki çeltik nehirleri başkanlarının pişkeşlerine ve beratlarına bakmaktır.

¹ Detaylı bilgi için defterler kısmındaki ilgili bölüme bakınız.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.ÇRS	1-4	1082-1207	1671-1792	4	DES

Bu konu ile ilgili ayrıca Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel, Vâridât-ı Şıkk-ı Sâni ve Vâridât-ı Şıkk-ı Sâlis Kalemî belgelerine bakılabilir.

11. DEFTERDAR MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ

Defterdarlığa gelen yazı ve mektupları kaydeden, bunlara gerekli takrir ve telhisleri yazan dairedir. Başdefterdara gelen tahrirât, telhis ve gerekli havaleler bu kalemde yapılmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.DMK	1-207	990-1216	1582-1802	207	DES

12. EVÂMİR-İ MALİYE KALEMİ BELGELERİ

Bu kalem, XVIII. yüzyılda kurulmuş olup, Maliye'ye ait her türlü hükümlerin ve mukâtaa beratlarının, çeşitli maliye kalemlerinden gelen tezkirelere dayanılarak yazıldığı yerdir. Ayrıca diyanet memurlarının, vakıfları idare edenlerin ve vakıflardan para alanların beratları burada yazılırdı.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.EVM	1-1956	1000-1216	1591-1802	1956	DES

13. GANEM MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Mevkûfât Kalemî'ne bağlı halife rütbesindeki bir görevli tarafından idare edilirdi. Celebkeşân ve âdet-i ağnâm vergisinin tahsiline ve bu verginin iltizama verilmesi ile celebkeşân ağnâmı mukâtaalarına bakardı. Koyun satın alma ve İstanbul'a gönderilmesi işi de bu kaleme aitti. Bu kalemin, Kasabbaşılık, Kışlak Eminliği, Sağ Kol ve Sol Kol olmak üzere dört ek kodu vardır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.GNK	1-75	1010-1207	1601-1793	75	DES
D.GNK.KSB (Kasabbaşılık)	76-91	953-1207	1546-1793	16	DES
D.GNK.KSB.SAG (Kasabbaşı Sağ Kol)	94-100	1157-1207	1744-1793	7	DES
D.GNK.KSB.SOL (Kasabbaşı Sol Kol)	101-150	1163-1207	1749-1793	50	DES
D.GNK.KŞE (Kışlak Eminliği)	92-93	1077-1202	1667-1788	2	DES

14. HAREMEYN MUHASEBESİ KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Bu kalemin bir adı da "Evkâf Muhasebesi"dir. Haremeyn (Mekke ve Medine) ve bunlara bağlı vakıfların kayıtlarının tutulduğu ve her sene muhasebelerinin kontrol edildiği kalemdir.¹

Haremeyn Muhasebesi'ne bağlı olan vakıfları şu başlıklar hâlinde toplamak mümkündür:

¹ Detaylı bilgi için defterler kısmındaki ilgili bölüme bakınız.

Sultan vakıflarının tamamı, Dârüssaâde ağası nezâretinde olan vakıflar, Evliyâ vakıfları, Medine-i Münevvere ve Mısır Evkâfı, Şahısların Medine-i Münevvere'ye tahsis ettiği vakıflarla bunlara ait tevcihât, Sadrazam ve şeyhülislâm nezâretindeki vakıflar.

Haremeyn Muhasebesi'ne bağlı vakıflar ile kalemin alt birimlerine ait belgeler ayrı ayrı kodlanmıştır. Haremeyn Muhasebesi'nin ek birimleri ve bağlı vakıfları şunlardır:

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.HMH	1-3399	698-1207	1299-1792	3399	DES
D.HMH.AALİ (Atik Ali Paşa Evkâfı)	66	1170-1204	1756-1789	1	DES
D.HMH.ASYF (Ayasofya Evkâfı)	67-70	1204-1207	1789-1792	4	DES
D.HMH.BNE (Bina Emini Evkâfı)	1	1190	1776/1777	1	DES
D.HMH.BŞRA (Beşir Ağa Evkâfı)	71-79	1162-1207	1748-1793	9	DES
D.HMH.DFAV (Defterdar Avni Efendi Evkâfı)	80	1199-1201	1784-1786	1	DES
D.HMH.DİBR (Damat İbrahim Paşa Evkâfı)	81-82	1201-1207	1786-1792	2	DES
D.HMH.EEYB (Eyüb Sultan Evkâfı)	83-87	1109-1207	1698-1793	5	DES
D.HMH.EMRS (Emir Sultan Evkâfı)	88-90	1109-1207	1698-1793	3	DES
D.HMH.GLBH (Gülbahar Hatun Evkâfı)	91	1161-1207	1748-1793	1	DES
D.HMH.GTRHÖMRB (Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı)	92-93	1163-1207	1750-1792	2	DES
D.HMH.GZLS (Gazi Süleyman Paşa Evkâfı)	94-96	1109-1207	1698-1792	3	DES
D.HMH.HZR (Haremeyn Ruznamçe)	2-32	1190-1206	1776-1792	31	DES
D.HMH.LALE (Laleli Evkâfı)	97-103	1136-1207	1723-1793	7	DES
D.HMH.MDMN (Medine-i Münevvere Evkâfı)	104-131	985-1207	1577-1792	28	DES
D.HMH.MHDV (Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfı)	132-134	1171-1207	1758-1792	3	DES
D.HMH.MHF (Haremeyn Muhallefatı)	33-34	1175-1207	1761-1792	2	DES
D.HMH.MLK (Mâlikâne Beratı)	35	1173-1204	1759-1789	1	DES
D.HMH.MRN (Mardin ve Nusaybin Mukâtaa.)	36-38	1041-1207	1631-1792	3	DES
D.HMH.MVLN (Mevlana Celaleddin-i Rumi Ev.)	135	1162-1207	1749-1792	1	DES
D.HMH.NROS (Nur-ı Osmaniye Evkâfı)	136-140	1168-1207	1755-1793	5	DES
D.HMH.ÖMMT (Öküz Mehmet Paşa Evkâfı)	141-143	1117-1207	1706-1792	3	DES
D.HMH.SAMD (Sultan Ahmed Han Evkâfı)	144-164	1038-1207	1629-1792	21	DES
D.HMH.SBZT (Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfı)	165-181	1119-1207	1707-1793	17	DES
D.HMH.SÇLB (Çelebi Sultan Mehmed Evkâfı)	182-186	1109-1207	1697-1792	5	DES
D.HMH.SFTH (Fatih Sultan Mehmed Evkâfı)	187-189	1134-1207	1721-1792	3	DES
D.HMH.SHMD (Abdülhamid Evkâfı)	190-191	1189-1207	1775-1792	2	DES
D.HMH.SMHD (Sultan Mahmud Evkâfı)	192-202	1109-1206	1698-1793	11	DES
D.HMH.SMRD (Sultan Murad Han Evkâfı)	203-219	1108-1207	1696-1792	17	DES
D.HMH.SORN (Sultan Orhan Evkâfı)	220-223	1163-1207	1750-1792	4	DES
D.HMH.SSLM (Sultan Selim Evkâfı)	224-239	1048-1207	1735-1792	16	DES
D.HMH.SSÜL (Sultan Süleyman Han Evkâfı)	240-246	1013-1207	1605-1792	7	DES
D.HMH.SYIL (Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı)	247	1109-1206	1697-1792	1	DES
D.HMH.ŞMMD (Şehzade Sultan Mehmed Ev.)	248-259	1099-1207	1688-1792	12	DES
D.HMH.VKF (Vakfiyeler)	39-40	733-1204	1333-1790	2	DES
D.HMH.VKH (Vakf-ı Hümayûn Evkâfı)	41	892-1202	1487-1788	1	DES
D.HMH.VLS (Vâlide Sultan Evkâfı)	260-278	1074-1207	1664-1792	19	DES
D.HMH.VLSA (Atik Valide Sultan Evkâfı)	279-294	1094-1207	1682-1793	26	DES
D.HMH.VLSC (Cedid Valide Sultan Evkâfı)	295-297	1165-1207	1752-1793	3	DES
D.HMH.VLSH (Valide Handan Sultan Evkâfı)	298	1168-1207	1755-1792	1	DES
D.HMH.YTH (Yeniil Türkmenân-ı Haleb Ev.)	42-65	1073-1207	1663-1793	24	DES

15. HAREMEYN MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ

Her yıl Haremeyn'e gönderilen surrelerin ve Haremeyn mukâtaalarının kayıtlarını tutmak ve bazı vakıflara ait işlere bakmakla mükellefti.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.HMK	1-309	940-1207	1534-1792	309	DES

16. HAVÂSS-I CEDÎDE KALEMİ BELGELERİ

Padişah ve paşalara ait haslara ait olup iltizama verilen Mukâtaalar ile ilgili olan berat, arzuhâl tasarruf temessüklerinin bulunduğu kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.HSC	1-4	920-1171	1514-1758	4	DES

17. HASLAR MUKÂTAASI KALEMİ ve BAĞLI BİRİMİNE AİT BELGELER

Hükümdarlarla hanedana mensup olanların haslarından mukâtaaya verilenlere ait defterler ve hesaplar tutulur, emirler yazılır ve muhafaza edilirdi. Ayrıca âdet-i ağnâm rûsûmu işleriyle Evlâd-ı Fatihân'ın muayyen maaşları, vergiden muafiyetleri vesair imtiyaz işleri burada görülürdü.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.HSK	1-715	968-1210	1560-1795	715	DES
D.HSK.AAG (Âdet-i Ağnâm Bedeli)	1-141	1012-1210	1603-1795	141	DES

18. İSTANBUL MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ

Bu kalem, kendisine bağlı mukâtaaların hesabını tutmak; İstanbul, Edirne, Selanik ihtisab ve gümrük işlerine bakmak, bazı memurların atamalarını yapmakla görevli idi. 1773'te Kefe Mukâtaası ile birleştirilmiştir. İstanbul İhtisabı Mukâtaası adlı bir ek kodu vardır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.İSM	1-198	963-1207	1555-1792	198	DES
D.İSM.İSİ (İstanbul İhtisab Mukâtaası)	199-202	1003-1206	1595-1792	4	DES

19. KALEMİYE DAİRESİ BELGELERİ

Kayd-ı hayat şartı ile iltizama verilen çiftliklerden alınan yüzde on nisbetindeki Kalemiye Resmî'nin tahsil edildiği yerdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.KLD	1-426	1000-1207	1591-1792	426	DES

20. KEFE MUKÂTAASI KALEMİ BELGELERİ

Kefe bölgesindeki mukâtaaların muhasebesine bakmak ve bazı memurlukların atamalarını yapmak başlıca görevi idi. 1773'de İstanbul Mukâtaası ile birleştirilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.KFM	1-127	696-1207	1561-1793	127	DES

21. KÜÇÜK EVKÂF KALEMİ BELGELERİ

Maliye'nin gelir kalemlerinden olup, nezâreti Sadrazamlara ait olan “sadaka tevliyetleri” adındaki küçük vakıfların defter ve hesaplarını tutardı. Bu kaleme bağlı olarak bulunan vakıflar; İstanbul, Rumeli ve Anadolu'daki bazı vakıflardır.

Bu vakıfların idarî işleri, hesapları, tayin ve tevcih gibi işleri Bâbüssaâde ağasının idaresindeki bu kalem tarafından yürütülürdü.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.KEV	1-358	927-1212	1521-1797	358	DES

22. MADEN MUKÂTAASI KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Bu kalem, Eflâk ve Boğdan cizyeleri, Kıptîlerin ve Bohemyalı göçmenlerin vergi hesapları, tütün ve haşhaş üzerine konan vergiler, büyük gümrük mukâtaaları, bazı memleha mukâtaaları ile kantar resmleri gibi işlerle uğraşır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.MMK	1-399	939-1207	1533-1793	399	DES
D.MMK.BGN (Boğdan Cizyesi)	1-5	1023-1202	1615-1788	5	DES
D.MMK.DHN (Duhan Dönümü)	1-289	974-1207	1567-1793	289	DES
D.MMK.EFK (Eflâk Cizyesi)	1-13	1019-1203	1610-1789	13	DES
D.MMK.İGE (İstanbul Gümrük Emini)	1-225	993-1207	1585-1792	225	DES
D.MMK.KBC (Kıbtîyân Cizyesi)	1-61	1015-1207	1606-1793	61	DES

23. MASRAF-I ŞEHİRİYÂRÎ KALEMİ BELGELERİ

Saray'ın her türlü masraf ve tayinlerinin idare edildiği kalem olup, idare bakımından Saray'a, muamele bakımından Başmuhasebe'ye bağlı idi. Âmiri olan “Masraf-ı Şehriyârî Kâtibi”nin vazifesi şehremini, Matbah âmiri ve Darbhâne emininin Saray'ın ihtiyacı için hariçten yaptıkları alımların defterini tutmak, hesaplarına bakmaktır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.MSF	1-69	1010-1207	1602-1793	69	DES

24. MENSÛHÂT (KAPUDÂN-I DERYÂ) KALEMİ BELGELERİ

Yaya ve Müsellem teşkilatı kaldırıldıktan sonra bunlara ait “mensûhât” adlı çiftlikler Kaptan-ı Deryâ Kalemî'ne bağlanarak, Kaptan Paşa Eyaleti'ne bağlı timar ve zeâmetlerle birlikte idare olunmuştur. Bu çiftliklerin tevcihi kaptan paşaya aitti.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.MNS	1-2	940-1206	1533-1792	2	DES

25. MEVKÛFÂT KALEMİ VE BAĞLI BİRİMLERİNE AİT BELGELER

Başdefterdarlığa bağlı olan Mevkûfât Kalemî, bir gider için tahsis edildiği halde harcanmadan kalan mevkûf akçeyi Hazine'ye geçirmek, arazi tahriri yapıldıkça fazla zuhûr eden arazi-yi Hazine namına zaptetmek, "avâız" ve "bedel-i nüzûl" adı verilen vergileri toplamak, köylerin avâız hânelerine bakmak, harp zamanında askere verilecek mirî tâyinât için zahire satın almak, sevketmek, taşıma ve navlun ücretlerini vermekle mükellef idi. Bu kaleme bağlı olarak Nüzûl Emîni, Nân Kâtibi, Şâir Kâtibi, Arabacıbaşı, Sârbânbaşı, Mekârecibaşı, Odun Emîni, Peksimet Emîni ve Mübâyaa Mübâşiri görev yapmaktaydı.¹

Tasnif esnasında evrakın içerisinde bulunan hüccet-i zahriyyeler diğer evraktan ayrılarak mukâtaa isimlerine göre alfabetik ve kendi içerisinde kronolojik sıraya konulduktan sonra her yılın bitimine tekâbül eden dosyalarda toplanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.MKF.	1-2419	900-1207	1495-1792	2420	DES
D.MKF.ARB (Arabacıbaşı)	1-6	1112-1205	1700-1791	6	DES
D.MKF.MBŞ (Mübâyaa Mübâşiri)	1	1183-1192	1769-1179	1	DES
D.MKF.MKB (Mekârecibaşı)	1	1186-1205	1772-1791	1	DES
D.MKF.NNK (Nân Kâtibi)	1-9	1105-1205	1694-1791	9	DES
D.MKF.NZE (Nüzûl Emîni)	1-65	1010-1206	1602-1792	65	DES
D.MKF.ODE (Odun Emîni)	1	1150-1183	1737-1769	1	DES
D.MKF.PKE (Peksimet Emîni)	1	1183	1769	1	DES
D.MKF.SRB (Sârbânbaşı)	1	1185-1205	1171-1791	2	DES
D.MKF.ŞRK (Şâir [Arpa] Kâtibi)	1-5	1183-1205	1769-1791	5	DES

26. MUKÂTAA-İ CEDÎD-İ ŪLÂ KALEMİ BELGELERİ

Yenişehir, İnegöl, İznik, Kefe, Aydın, Tavşanlı, Teke, Hamid, Kütahya, Bolvadin gibi mukâtaaların hesaplarına bakardı. Duâgû, müezzin, imam ve diğer din görevlilerinin yevmiye ve maaşları bu mukâtaalardan ödenirdi.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.MCU	1-12	958-1169	1577-1755	12	DES

27. PİSKOPOS KALEMİ BELGELERİ

Bu kalem "Evâmîr-i Maliye" kalemine bağlı olduğundan dolayı bazı belgelerde "Kalem-i Maliye" adıyla geçmektedir. Piskopos ve metropolid gibi Hıristiyan din adamlarına verilen berat vesair emirler Maliye Kalemî'nden yazılır, Osmanlı Devleti sınırları içindeki manastır ve kiliselerin kayıtları da burada tutulurdu.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.PSK	1-31	1015-1207	1607-1793	31	DES

¹ Detaylı bilgi için defterler kısmındaki ilgili bölüme bakınız.

28. PİYADE MUKÂBELESİ KALEMİ BELGELERİ

Yeniçeri Ocağı, Cebeci, Topçu, Top Arabacı Ocaklarının maaşlarıyla künye kayıtlarını tutar, hazine esas defterleriyle karşılaştırarak ulûfe için hazineden çıkacak para miktarını tespit ederdi. Ayrıca Hassa terzileri, çamaşırcıları, matbah ve kiler hizmetlileri, hayme (çadır) mehterleri, ehl-i huref gibi görevlilere verilen mevâcibler ile ilgili kayıtlar da burada tutulurdu.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.PYM	1-214	954-1212	1547-1798	214	DES

29. SALYÂNE KALEMİ BELGELERİ

Salyâne Kalemî, Kırım hanları ile han ailelerine, deryâ beylerine ve bazı eyalet valilerine ve bunlara bağlı sancak beylerine verilen yıllık maaş (salyâne) hesaplarına bakardı. Hazine tezkiresi verme yetkisine sahipti.¹

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.SLY	1-33	990-1207	1583-1792	33	DES

30. SÜVARİ MUKÂBELESİ KALEMİ BELGELERİ

Kapıkulu süvarilerinin künye ve maaş kayıtlarını tutmak ve atama işlerini yapmak, üç ayda bir yapılan ulufe dağıtımına ait defterleri hazırlamak bu kalemin başlıca görevi idi. Yöneticisine “Süvari Mukâbelecisi” denirdi.²

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.SVM	1-402	953-1207	1547-1792	402	DES

31. TEŞRİFÂT KALEMİ BELGELERİ

Teşrifât nazırı Saray'da, Divan-ı Hümâyûn'da ve Bâbiâlî'de yapılan protokolü idare ederdi. Saray'a ve devlete ait bütün seremoniyi iyi bilirdi. Yüksek devlet erkânına ait rüsûm ve harçların kayıtlarını tutardı. Elçi tahsisatı, ihsan edilen hil'atların masrafları ile bütçelerin ihracat bölümünde yer alan bazı harcamalar gibi gider hesaplarını kaydederd.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.TŞF	1-17	1020-1207	1611-1792	17	DES

32. VÂRİDÂT-I ŞİKK-I EVVEL VE VÂRİDÂT-I ŞİKK-I SÂNÎ, VÂRİDÂT-I SÂLİS KALEMLERİNE AİT BELGELER

Her defterdarlıkta ayrı ayrı mevcut bulunan vâridât kalemlerinin şeflerine “vâridâtçı” denirdi. Bunlar tahsilat sonunda elde edilen gelirlerin hesaplarını tutmakla görevli idiler.

¹ Detaylı bilgi için defterler kısmındaki ilgili bölüme bakınız.

² Detaylı bilgi için defterler kısmındaki ilgili bölüme bakınız.

a. Vâridât-ı Şikk-ı Evvel Kalemi Belgeleri

Bu kalem Filibe, Tatarpazarı ve buralara tabi yerlerin çeltik nehirleri reislerinin pîşkeş beratlarına bakardı.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.VRE	1	999-1202	1590-1787	1	DES

b. Vâridât-ı Şikk-ı Sâni Kalemi Belgeleri

“Çeltik Rûsûmu Kalemi” olarak da adlandırılan bu kalemin görevi, başta patrik olmak üzere ruhanî reislerin pîşkeş ve beratlarına bakmaktır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.VRS	1-6	1007-1168	1599-1754	6	DES

c. Vâridât-ı Sâlis Kalemi Belgeleri

Vâridât-ı Sâlis Kalemi, 1103/1691 tarihinden sonra teşekkül etmiş olup, Tırhala, Drama, Yenice-i Karasu gibi bazı yerlerdeki çeltik reislerine ait pîşkeşlere ve beratlara bakardı.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.VSA	1	1099-1116	1687-1705	1	DES

33. YENİÇERİ KALEMİ BELGELERİ

Bu kalemde Yeniçerilerin ve Acemi Ocağı halkının maaş ve kütük kayıtları tutulurdu. Yeniçeri kâtibinin emrinde bağımsız bir kalem olup “Efendi Dairesi” adı da verilirdi.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
D.YNÇ	1-427	9421219	1536-1805	427	DES

III. BÂBİÂLÎ BELGELERİ

Divan-ı Hümâyûn'un XVII. yüzyıldan itibaren önemini kaybetmeye başlamasıyla, devlet merkezi Sadrazam konağı olan Paşakapısı'na veya diğer adıyla Bâb-ı Âsafî'ye kaymış, Divan-ı Hümâyûn kalemleri ve tutulan kayıtlar da buraya intikal etmiştir. XVIII. yüzyıl sonu ile XIX. yüzyıl başlarında Osmanlı devlet yönetiminin, yapılacak reformların plânlaması, işleyişi ve icrası için yeni bir teşkilatlanmaya ihtiyacı vardı. Devlet adamları, ülke yönetiminde Batılı kurumların ve zihniyetin yerleşmesine çalışmışlar, hükümdarlık ve Sadrazamlık gibi en önemli müesseseleri de bu anlayış çerçevesinde yönlendirmek istemişlerdir. 1836'da Sadâret müesseselerinin bazı birimleri Dahiliye, Hariciye ve Deâvî nezâretlerine dönüştürülerek bir görev dağılımı yapılmış, ayrıca Bakanlar Kurulu niteliğinde Meclis-i Vükelâ, danışma meclisi niteliğinde Meclis-i Vâlâ, Dâr-ı Şûrâ gibi meclisler faaliyete geçerek Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar varlığını sürdürecektir olan Bâbîâlî oluşturulmuştur.

Bâbîâlî heyetinin dışında da tedricen Maliye (1839), Zabtiye (1839), Ticaret ve Ziraat (1839), Posta ve Telgraf (1840), Hazine-i Hâssa (1850), Maârif (1857), Defter-i Hakanî (1871), Adliye (1877) ve Harbiye (1908) nezâretleri kurularak o günkü ihtiyaçlara uygun yeni bir teşkilatlanmaya gidilmiştir.

Devlet merkezi olarak bilinen Bâbîâlî kompleksindeki birimler, Tanzimat sonrasında uzun süre bir bütünlük içinde görev yürütmüşlerdir. Bu süre zarfında üretilen belge ve defterler Bâbîâlî Evrak Odası'nda muhafaza edilmiştir. Bu sebeple Bâbîâlî Evrakı olarak tanımlanan belge grubu, Sadâret, Meclis-i Vâlâ, Şûrâ-yı Devlet, Dahiliye, Hariciye ve Deâvî nezâretleri belgelerini ihtiva etmektedir. Bu doğrultuda da provenance sistemi içinde ayrı ayrı tasnife tabi tutulmuşlardır.

A. BÂBİÂLÎ SADÂRET DAİRESİ KALEMLERİNE AİT BELGELER

Divan-ı Hümâyûn heyetinin işlerliğini yitirmesinden sonra, işlerin Paşakapısı'na kayması ile birlikte, heyet kalemlerinin de Paşakapısı'na intikal ettiği görülür. Kalemler görevlerini burada icra etmelerine rağmen, sembolik olarak Divan-ı Hümâyûn ismi kalem heyetinin adı olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Bâbîâlî'de evrakın giriş ve çıkışının kontrol edilip kaydının yapıldığı iki kayıt odası görülmektedir. Dahiliye Kalemi ve Bâbîâlî Evrak Odası. Dahiliye Kalemi; vilayetlere giden ve vilayetlerden gelen evrakın genel evrak kalemi makamındadır. Bâbîâlî Evrak Odası ise nezâretlerden gelen ve nezâretlere giden evrakın kayıt işlemlerini yürütmektedir.

Vilayetlerden Bâbîâlî'ye gelen evrak müsteşar tarafından görülüp, havalesi işaretilenerek Dahiliye kalemine gelir, orada defterine kaydedildikten sonra havalesine göre Bâbîâlî dairelerinden birine gönderilirdi. Nezâretlerden gelen evrak da müsteşar tarafından görüldükten sonra Bâbîâlî Evrak Odası'na gelerek defterine kaydedilip ilgili dairesine gönderilirdi.

Bâbîâlî'den vilayetlere giden evrak yine Dahiliye Kalemi'ne gelip defterine kaydedilerek ilgili vilayete gönderilirdi. Bâbîâlî'den nezâret ve dairelere giden evrak ise Bâbîâlî Evrak Odası'nda defterine kaydedilerek ilgili dairesine gönderilirdi. 1289/1872 yılında Dahiliye Kalemi'nin

ortadan kalkmasıyla birlikte bu kalemin görevleri de Bâbîâlî Evrak Odası'na verilmiştir. Dahiliye Kalemi yerine evrakı mühürlemek görevini yürütmek üzere İcra Odası tesis edilmiştir. Böylece 1289/1872'dan itibaren Bâbîâlî ile nezâret ve vilayetler arasında gelen-giden evrakın işlemlerinin yürütülmesi Bâbîâlî Evrak Odası tarafından yapılır olmuştur.

1255/1839 yılından Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar geçen zamanı ihtiva eden Sadâret Dairesi Evrakı, kalemlerine göre aşağıda görüldüğü şekilde incelenmiş ve tasnif olunmuştur.

1. Hazine-i Evrak Müdürlüğü - İrâdeler
  - a. 1255-1309 / 1839-1892 Yılları İrâdeleri
  - b. 1310-1334 / 1892-1916 Yılları İrâdeleri
  - c. Dosya Usûlü İrâdeler
  - d. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri
Bulgaristan, Cebel-i Lübnan, Girid, Mısır İrâdeleri, Mısır Taltifât İrâdeleri,
Sisam, Yunanistan
  - e. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri
2. Sadâret Divan (Beylikçi) Kalemi Belgeleri
  - a. Düvel-i Ecnebiye Belgeleri
  - b. Mühimme Belgeleri
  - c. Nâme-i Hümayûn Belgeleri
  - d. Mukâvele Belgeleri
3. Sadâret Mektubî Kalemi Belgeleri
  - a. Mühimme Odası Belgeleri
  - b. Umum Vilayet Belgeleri
  - c. Nezâret ve Devâir Belgeleri
  - d. Meclis-i Vâlâ Belgeleri
  - e. Deâvî Belgeleri
  - f. Şûrâ-yı Devlet Belgeleri
  - g. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri
4. Sadâret Âmedî Kalemi Belgeleri ve Meclis-i Vükelâ Belgeleri
  - a. Âmedî Kalemi Belgeleri
  - b. Meclis-i Vükelâ Belgeleri
5. Sadâret Teşrifât Kalemi Belgeleri
6. Sadâret Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Belgeleri
  - a. Bulgaristan
  - b. Cebel-i Lübnan
  - c. Girid
  - d. Bosna ve Kıbrıs
  - e. Mısır
  - f. Sisam
  - g. Şarkî Rumeli
7. Sadâret Muhasebe Kalemi Belgeleri
8. Sadâret Evrak Kalemi Belgeleri
9. Sadâret Müteferrik Belgeleri

1. HAZİNE-İ EVRAK MÜDÜRLÜĞÜ - İRÂDELER

Arapça bir kelime olan irâde “dileme, isteme; meram, emir, ferman” gibi anlamlara gelmektedir. Osmanlı literatüründe yazılı veya sözlü padişah emrini ifade etmektedir. İrâde-i seniyye veya irâde-i şâhâne de denilmiştir. Yazılı olan irâdeler bir belge türü olarak, hicrî 1255 (1839) yılı Muharrem'inden itibaren imparatorluğun sonuna kadar varlığını sürdürmüştür. Bu tarihten önceki padişah emirleri, Osmanlı diplomatikasında “hatt-ı hümâyûn” olarak adlandırılır. Her ne kadar hicri 1255/1839 senesi sonrasında hatt-ı hümâyûnlara rastlansa da genel olarak bu tarihten itibaren irâde türündeki belgeler yoğun ve düzenli bir şekilde elde mevcuttur. Hatt-ı hümâyûnlar padişahların bizzat kendi el yazıları ile yazdıkları emirler iken, irâdeler mâbeyn başkatibinin padişah adına kaleme alındığı belgelerdir.

Orijinal tasnifi korunarak araştırmaya açılan İrâdeler, 1839'dan itibaren 77 yıllık bir süre-yi ihtiva etmektedir. 1916 yılına kadar nezâret ve daireler esas alınarak tertip olunmuş, bu tarihten sonra ise Dosya Usulüne göre tasnif edilmiş ve konularına göre sınıflandırılmıştır.

Arşivimizde bulunan irâdeler konuları itibariyle 5 kısımda incelenmektedir:

a. 1255 - 1309 Yılları İrâdeleri

1255-1309/1839-1891 yılları arasında bulunan irâdeler, Dahiliye, Hariciye, Meclis-i Vâlâ (1284/1868 sonrası Şûrâ-yı Devlet), Meclis-i Mahsûs ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye irâdelerinden oluşmaktadır. Her seri kendi içinde orijinal olarak numaralandırılmış olup, seri sonuna kadar numaralar müteselsilen devam eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	İrâde Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
			Hicrî	Milâdî		
İ.DH (İrâde Dahiliye)	1-1295-6	1-102476	1255-1309	1839-1892	1301	ANALİTİK
İ.HR (İrâde Hariciye)	1-338	1-21945	1255-1309	1839-1892	338	
İ.MVL (İrâde Meclis-i Vâlâ)	1-586	1-26378	1256-1284	1840-1866	586	
İ.ŞD (İrâde Şûrâ-yı Devlet)	1-121	1-7241	1284-1309	1868-1891	121	
İ.MMS (İrâde Meclis-i Mahsûs)	1-134	1-5753	1270-1309	1853-1892	134	
İ.DA (İrâde D. Ahkâm-ı Adliye)	1-19	1-880	1285-1309	1868-1892	19	

b. 1310 - 1334 Yılları İrâdeleri

1310-1334/1892-1916 yılları arasına ait irâdeler, orijinal tasnifinde nezâretlere göre her ay 1'den başlamak üzere numaralandırılarak tertip olunmuştur. Yeni yapılan düzenlemede ise her dosya 1'den başlayarak tasnif edilmiş olup, orijinal referans numaraları kullanılmamıştır. Ancak bilgisayar ortamında özetlerin sonunda bu numaralar araştırmacıya sunulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
İ.A (İrâde Sadâret)	1	1329-1334	1911-1916	1	ANALİTİK
İ.AS (İrâde Askeri)	1-106	1310-1327	1892-1909	106	
İ.AZN (İrâde Adliye ve Mezâhib)	1-120	1310-1334	1892-1916	120	
İ.BH (İrâde Bahriye)	1-14	1310-1334	1892-1916	14	
İ.DFE (İrâde Defter-i Hakânî)	1-23	1310-1327	1892-1909	23	
İ.DH (İrâde Dahiliye)	1296-1519	1310-1334	1892-1916	224	
İ.EV (İrâde Evkâf)	1-61	1310-1334	1892-1916	61	
İ.HB (İrâde Harbiye)	1-181	1328-1324	1910-1916	181	
İ.HR (İrâde Hariciye)	339-437	1310-1334	1892-1916	99	
İ.ŞD (İrâde Şûrâ-yı Devlet)	122	1331-1334	1913-1916	1	
İ.MMS (İrâde Meclis-i Mahsûs)	135-201	1329-1333	1911-1915	67	

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
İ.HUS (İrâde Hususi)	1-181	1310-1327	1892-1910	181	ANALİTİK
İ.İLM (İrâde İlimiye)	1-11	1310-1334	1892-1916	11	
İ.İMT (İrâde İmtiyaz ve Mukâvelât)	1-9	1310-1334	1892-1916	9	
İ.KAN (İrâde Kânun ve Nizâmât)	1-6	1310-1327	1892-1910	6	
İ.MBH (İrâde Mâbeyn-i Hümâyun)	1-19	1328-1334	1910-1916	19	
İ.MF (İrâde Maârif)	1-22	1310-1333	1892-1915	22	
İ.ML (İrâde Maliye)	1-95	1310-1337	1892-1919	95	
İ.MLU (İrâde Meclis-i Umûmî)	1-12	1328-1334	1910-1334	12	
İ.OM (İrâde Orman ve Maâdin)	1-15	1311-1329	1893-1911	15	
İ.PT (İrâde Telgraf ve Posta)	1-26	1310-1333	1892-1915	26	
İ.RSM (İrâde Rûsûmat)	1-32	1310-1327	1892-1909	32	
İ.SH (İrâde Sıhhiye)	1-5	1310-1328	1892-1910	5	
İ.ŞE (İrâde Şehmâneti)	1-25	1310-1328	1892-1910	25	
İ.TAL (İrâde Taltifât)	1-509	1310-1334	1892-1916	509	
İ.TKS (İrâde Tekâüd Sandığı)	1-23	1310-1327	1892-1909	23	
İ.TNF (İrâde Ticaret ve Nâfia)	1-23	1310-1334	1892-1916	23	
İ.TPH (İrâde Tophâne-i Âmire)	1-17	1310-1327	1892-1909	17	
İ.TZT (İrâde Ticaret ve Ziraat)	1	1326	1908/1909	1	
İ.ZB (İrâde Zabtiye)	1-3	1310-1327	1892-1909	3	

c. Dosya Usulü İrâdeler

1217-1341/1802-1922 yıllarını ihtiva eden irâdeler, evrakın icrada olduğu dönemde, ait oldukları nezâret ve dairelere göre değil, ihtiva ettikleri meselelere ve konulara göre gruplandırılmıştır. Daha sonraki dönemlerde belgeye ulaşımın kolaylaştırılması amacıyla bazı düzenlemeler yapılmışsa da yine dosya usulüne yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak 2006 yılında yapılan yeni düzenleme ile irâdeler konu, yer, şahıs ve müessese indeksleri çıkarılarak analitik olarak araştırmaya sunulmuştur. Arşiv programı içinde indekslik kelimeler özet hanesinde hep bir arada verilerek, indekslik bilgilerin bütününden anlam çıkarılması hedeflenmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
İ.DUIT	1-192	1217-1341	1802-1922	192	ANALİTİK

d. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri

Eyâlât-ı Mümtâze, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı hususî imtiyaz anlaşmalarıyla idare olunan eyaletlerdir. Bunlar, devlete maktû bir vergi ve bazıları sefer zamanında asker vererek, dahilî işlerinde tamamen serbest bulunurlardı. Muhtelif tarihlerde görülen Eyâlât-ı Mümtâze-likler şunlardı: Mekke Şerifliği, Mısır Hidivliği, Sisam Beyliği, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı, Kıbrıs Adası, Bulgaristan Prenslığı, Bosna-Hersek, Kırım Hanlığı, Erdel Krallığı, Eflâk-Boğdan Voyvodalığı ve Aynaroz Emâneti. Bu teşekküllerden 1908 inkılâbından sonra elde kalanlarının imtiyazları ilgâ olunmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	İrâde/Göm. Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
			Hicrî	Milâdî		
İ.MTZ.(01) Yunanistan İrâde	1-24	1-1204	1255-1322	1840-1904	24	ANALİTİK
İ.MTZ.(04) Bulgaristan İrâde	1-30	1-1982	1255-1326	1840-1908	30	
İ.MTZ.(05) Mısır İrâde	1-30	1-1750	1255-1319	1839-1902	30	
İ.MTZ.(05) TAL Mısır Taltifat İrâde	1-6	1-435	1257-1326	1841-1908	6	
İ.MTZ.CL Cebel-i Lübnan İrâde	1-7	1-318	1258-1322	1842-1905	7	
İ.MTZ.GR Girid İrâdeleri	1-34	1-1490	1255-1327	1840-1909	34	
İ.MTZ.SM Sisam İrâdeleri	1-8	1-273	1256-1326	1840-1908	8	

e. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri

Hazine-i Evrak'ın kuruluşu sırasında yapılan ilk tasnif talimatnâmesi esaslarına göre arşiv malzemeleri, devletin kuruluşundan 1255/1839'a kadar olanlar, 1255-1264/ 1839-1848 tarihleri arası ve bu tarihten sonra teşekkül edecek olanlar olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır. Yapılacak tasnif çalışmalarına esas ve örnek olmak üzere, ikinci grup olan 1255-1264 yılları arasındaki irâdelerin tasnifi gerçekleştirilmiş ve buna "Mesâil-i Mühimme İrâdesi" adı verilerek konularına göre tasnif edilmiştir. Sultan Abdülmecid'in tahta çıkış tarihinden itibaren 1264 yılına kadar mühim meselelere dair irâdeli evrak bölümlere ayrılarak gruplandırılmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	İrâde Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
			Hicrî	Milâdî		
İ.MSM	1-90	1-2590	1255-1264	1840-1848	24	ANALİTİK

MESÂİL-İ MÜHİMME İRÂDELERİ KONULARI

İrâde Numarası	Konu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1-190	Tensikât ve Tanzimât-ı Mülkiye ve Nizamât-ı Belediye ve Ebniye ve Kanuniye	1255-1264	1839-1848
191-338	Asâkir-i Nizamiye-i Şâhâne	1257-1264	1841-1848
339-381	Tersâne-i Âmire Mesâili	1256-1264	1840-1848
382-413	Tophâne-i Âmire Mesâili	1260-1264	1844-1848
414-539	Hazine-i Celîle-i Maliye	1257-1264	1841-1848
540-579	Hazine-i Hâssa-i Şâhâne Mesâili	1258-1264	1842-1848
580-595	Hazine-i Evkâf Mesâili	1258-1264	1842-1848
596-609	Ticarethâne Mesâili	1257-1264	1841-1848
610-648	Fabrika-i Hümâyûn ile Bazı Fabrikalar	1258-1264	1842-1848
649-705	Mir'ât-ı Celîle ve Mehâsin-i Asriye-i Şâhâne Olarak Dersâadet ve Bilâd-ı Selâse'de İnşa Buyurulan Ebniye-i Emîriye Masârîfî	1258-1264	1842-1848
706-713	İcra Buyurulan Sûr-ı Hümâyûn	1263	1846
714-753	Rusya Meselesi	1255-1264	1839-1848
754	Prusya Mesâili	1258	1842
755-797	Fransa Devleti Mesâili	1256-1264	1840-1848
798-840	İngiltere Devleti Mesâili	1257-1264	1841-1848
841-842	Avusturya Devleti Mesâili	1258-1261	1842-1845
843-852	İran Devleti Mesâili	1255-1254	1839-1848
853-896	Yunan Devleti Mesâili	1256-1264	1840-1848
897-915	Papa Hükümeti Mesâili	1263-1264	1846-1848
916-931	Rum Milleti	1262-1264	1845-1848
932-934	Sardunya Mesâili	1260-1264	1844-1848
935-942	Ermeni Meselesi	1258-1264	1842-1848
943	Danimarka Mesâili	1264	1848
944-946	Karadağ Meselesi	1256	1840
947-951	Portekiz Devleti	1258-1264	1842
952-954	Latin Reâyâ	1256-1260	1840-1844
955-966	Düvel-i Müttehâbbe Mesâil-i Muhtelifesi	1257-1264	1841-1848
967-968	Protestan Milleti	1262-1263	1845-1846
969-977	Katolik Meselesi	1256-1264	1840-1848
978-1004	Sırp Meselesi	1261-1264	1845-1848
1005-1007	Yahudi Meselesi	1256	1840
1008-1030	Eflâk	1258-1264	1842-1848
1031-1042	Eflâk-Boğdan	1253-1264	1837-1848
1043-1110	İran Meselesi	1256-1264	1840-1848
1111-1223	Cebel-i Lübnan Meselesi	1258-1264	1842-1848
1224-1355	Kürdistan Meselesi	1258-1264	1842-1848
1565-1637	Sırbistan	1256-1260	1840-1844

İrâde Numarası	Konu	Tarihi	
		Hicrî	Milâdî
1638-1693	Toskalık Meselesi	1261-1263	1845-1846
1694-1748	Kıgalık Meselesi	1259-1263	1843-1846
1749-1794	Mesâil-i Hudûdiye	1256-1264	1840-1848
1795-1824	Yemen Meselesi	1258-1264	1842-1848
1825-1832	Mürted Meselesi	1259-1260	1843-1844
1831-1840	Kerbelâ Meselesi	1259	1843
1841-1923	Eflâk Meselesi	1264	1848
1924-1950	Avrupa İhtilâlinde Dolayı Memâlik-i Şâhâne'de Bazı Tedâbir İcrâ	1263-1264	1846-1848
1960-1986	Viyana İhtilâli Meselesi	1264	1848
1987-1988	Musul Eyaleti	1259	1843
1989-1993	Diyarbakır Eyaleti	1261-1262	1845-1845
1994-1997	Cezayir'de Kostanta Beyi Ahmed Bey	1256-1257	1840-1841
1998-2035	Ekrâd ve Aşâire	1259-1264	1843-1848
2036-2072	Bağdad Eyaleti	1259-1264	1843-1848
2073-2074	Ankara Eyaleti	1261-1262	1845-1845
2075	Tırhala	1262	1845
2076-2077	Haleb Eyaleti	1262-1263	1845-1846
2078-2079	Şam Eyaleti	1260-1264	1844-1848
1262	Adana ve Maraş Eyaletleri	1262-1264	1845-1848
2080-2081	Trablus Eyaleti	1258-1264	1842-1848
2108-2143	Tunus Eyaleti	1256-1263	1840-1846
2144-2181	Sayda Eyaleti	1257-1264	1841-1848
2182-2236	Mısır Eyaleti	1258-1264	1842-1848
2237-2241	Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Eyaleti	1263-1264	1846-1848
2242-2246	İşkodra Eyaleti	1258-1262	1842-1845
2247-2263	Selanik Eyaleti	1261-1264	1845-1848
2264-2273	Yanya Eyaleti	1261-1262	1845-1845
2274-2278	Üsküb Eyaleti'	1260-1262	1844-1845
2278-2287	Hüdâvendigâr Eyaleti	1258-1264	1842-1848
2288-2330	Bosna Eyaleti	1258-1264	1842-1848
2331-2348	Erzurum Eyaleti	1261-1264	1845-1848
2349-2357	Kudüs Eyaleti	1257-1262	1841-1845
2358-2373	Aydın Eyaleti	1263-1264	1846-1848
2374-2412	Edirne Eyaleti	1258-1264	1842-1848
2413-2418	Kastamonu	1262-1263	1845-1846
2419-1429	Niş Eyaleti	1257-1264	1841-1848
2430-2459	Cidde Eyaleti	1257-1264	1841-1848
2460-2483	Trabzon Eyaleti	1262-1264	1845-1848
2484-2525	Seyâhât-ı Hümâyûn	1260-1264	1844-1848
2526-2590	Karantina Nizamı	1255-1257	1839-1841

2. SADÂRET DİVAN (BEYLİKÇİ) KALEMİ BELGELERİ

Toplantıların akdedildiği Divan-ı Hümâyûn fiilen ortadan kalktıktan sonra artık bu tabir tamamen sembol olarak Bâbîâlî'de bir kalem ifade eder olmuştur. Görevleri açısından da Bâbîâlî öncesi dönemle sonrası dönem arasında büyük bir fark yoktur. Tanzimat öncesinde ayrı ayrı kalemler durumunda bulunan Beylikçi, Tahvil ve Ruûs kalemlerine ait olan evrak, Bâbîâlî'de tek kalem altında mütâlâa edilerek Divan-ı Hümâyûn kaleminde toplanmıştır. Bu kalem görevlerini şöylece özetleyebiliriz:

Nizamnâme ve kanunnâmelerin kayıt ve hıfzı, bazı milletlerin reisleri ve ecnebî sefirler tarafından verilen evrakın kaydedilmesi, icrası için gereken berât ve emirlerin yazılması, gereği

bilinmeyen hususlarda evrakın havale edilmesi, bilumum mansıblar, memuriyetler, rütbe ruûsları ve silsile ruûsları ile medâris-i ilmiye tevcihlerinin kayıt ve icrası, tuğra çekmek, muktezâ, emr-i âlî, şurût ve emsâl kayıtlarının çıkarılması.

Bu vazifeleri icra eden Divan (Beylikçi) Kalemî'nin evrak çeşitleri; nizamnâme ve tali-matnâmeler, ferman, berât, hüküm, emr-i âlî ve nişanlar, rütbe ve pâye tevcihi ile tayin, azil, görev süresi uzatma, imtiyaz, tekâüd, kısas ve nefye dair evrak, konsolos ve konsolos vekili tayin berâtları ve bunlar tarafından takdim edilen takrirler, ruesâ-yı milel-i muhtelifce verilen takrirler, ikâmet ve ticaret berâtları, izn-i sefîne ve izn-i sefîne talepleri, mürûr tezkireleri, muktezâ, şurût, emsâl ve emr-i âli kayıtları üzerinde bulunan arzuhâllerden oluşmaktadır.

Ayrıca yabancı devletlerin resmî makamları ile olan izn-i sefîne talepleri ve benzeri yazışmaları için Divan-ı Hümâyûn Düvel-i Ecnebiye Kalemî'nde, arkasında mühimme kaydı bulunan evrak ile ferman, berât ve hükümler ise Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemî'nde verilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}DVN	1-184	1256-1278	1840-1862	186	ANALİTİK
	185-889	1279-1341	1862-1923	708	DES

a. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Kalemî Düvel-i Ecnebiye Kısmı Belgeleri

Divan-ı Hümâyûn Kalemî'nin görevlerinden biri de yabancı devletlerin resmî makamları ile Sadâret arasında olan yazışmaların kayıt ve icrasıdır.

Avrupa devletleri ile yapılan anlaşmalar bu kalemde korunmuştur. İstanbul'da ikamet eden Hıristiyan devletlerin elçileri ile Hıristiyan devletlerin her gün meydana gelen ticarî işleri ve diğer hususları bu kalem tarafından yürütülmüştür.

Divan-ı Hümâyûn Kalemî'nin yabancı devletlerin resmî makamları ile olan yazışmaları ve kayıtları, Divan-ı Hümâyûn Kalemî Düvel-i Ecnebiye adı altında toplanmıştır. Bu serideki evrak çeşitlerinin başlıcaları izn-i sefîne talepleri, seyahat amacıyla gelen yabancılar için gezi izni talepleri, konsolos ve konsolos vekili tayinlerine dair takrirlerdir. Bu evrakın defterlerine örnek olarak Divan-ı Hümâyûn Kalemî Düvel-i Ecnebiye Defterleri ile İzn-i Sefîne Defterleri'ni gösterebiliriz.

Bu kısım Osmanlı Devleti'nin karşılıklı ilişki içinde bulunduğu devletlere ait vesikaları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}DVN.DVE	1-27	1256-1278	1840-1862	54	ANALİTİK
	28-158	1279-1341	1862-1923	143	DES

ÜLKELERİN LİSTESİ

Almanya (Prusya)	Danimarka	İngiltere	Muhtelif
Amerika	Fas	İran	Portekiz
Avusturya	Fransa	İspanya	Rusya
Belçika	Hokand	İsveç-Norveç	Sırbistan
Bulgaristan	Hollanda (Flemenk)	İtalya (Sardunya, Toskana, Sicilyateyn)	Yunanistan

b. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi Belgeleri

Divan-ı Hümâyûn'un mühim ve gizli evrakıyla uğraşan kalemdir. Bu sebeple 1211/1796 da bir nizamnâme¹ ile Mühimme Kalemi için ayrı bir oda teşkil edilmiştir. Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve dolayısıyla Beylikçi'ye bağlı olan "Mühimme Müdürlüğü", en nihayet "Mühimme Kalemi" adını almıştır.

Bu kalemin başlıca vazifesi, devletin ehemmiyetli meselelerine dair hüküm ve berâtları yazmaktır. Bu sebeple, bu kalem evrakı içinde yer alan hüküm, berât, ticaret izni, yol izni ve ikamet emirleri gibi belgeler evrakın ekseriyetini teşkil etmektedir. Ayrıca Divan-ı Hümâyûn'un mühim mevzulardaki evrakı da bu kalem evrakına dahil edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}DVN.MHM	1-36	1256-1278	1840-1862	47	ANALİTİK
	37-622	1278-1341	1862-1923	598	DES

c. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Nâme-i Hümâyûn Belgeleri

Osmanlı Devleti ile yabancı devletler arasında yapılan muâhedeler, bu muâhedeler için görevlendirilen şahıslara verilen ruhsatnâmeler, yabancı devlet başkanlarından gelen nâmeler yer almaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}DVN.NMH	1-43	1174-1341	1761-1923	43	ANALİTİK

d. Sadâret Divan-ı Hümâyûn Kalemi Mukâvelenâmeler

Nizamnâme, kanunnâme ve talimatnâmeler, Osmanlı Devleti ile şahıslar ve şirketler arasında yapılan mukâveleler, şahıslara ve şirketlere verilen imtiyazlarla ilgili belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}DVN.MKL	1-89	1257-1341	1841-1923	91	ANALİTİK

3. SADÂRET MEKTUBÎ KALEMİ BELGELERİ

Mektubî Kalemi, Sadâret teşkilatı içinde mühim bir yer işgal eden ve Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinden beri devam edegelen bir kalemdir. Sadâret tarafından çeşitli makamlara yazılan emir ve buyruğlar, bu kalem tarafından yazılmıştır. Tanzimat'tan sonra da Sadâret'in, gerek İstanbul'daki nezâret ve devâirle yaptığı yazışmaları, gerekse taşra ile yaptıklarını yürütmüştür.

Mektubî Kalemi'nin görevleri: Sadâret'in bütün nezâret, devâir ve vilayetlerle olan yazışmalarını yapmak, buralardan gelen tahrirâtı hülâsa ederek asıllarıyla birlikte sadrazama sunmak, sadrazamın mektuplarını yazmak ve özel kalem müdürlüğünü yapmaktır.

¹ BOA, A.}DVNS.NZAM.d, numara 34, Kalem Nizamnâmesi Defteri, s. 2-7.

a. Sadâret Mektubî Kalemi Belgeleri

Bu kalemde yer alan vesika çeşitlerini iki ana grupta toplayabiliriz. Birincisi, Sadâret'in İstanbul'daki nezâret ve dairelerle yaptığı yazışmalar (tezkire ve derkenarlar), ikincisi, taşrada bulunan mülkî, askerî, adlî her türlü resmî makama yazılan ve bu makamlardan gelen şukka, kâime, mazbata, ilâm ve mektuplardır.

Âmedî Kalemi tarafından Sadâret'e takdim edilen irâdelerin icrası için yazılan buyrulduklar, Mektubî Kalemi tarafından kaleme alındığından bu fonda bulunmaktadır. Bunun yanısıra, padişah irâdesinin çıkmasından önceki safhaya ait yazışmalar da bu evrak arasında görülmektedir.

Mektubî Kalemi'nin yürüttüğü bazı işlere ait belgeler de yine Mektubî Kalemi bünyesinde. Şöyle ki; Meclis-i Vâlâ'dan gelen mazbatalar ve Meclis-i Vâlâ kararıyla yazılan emirler Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ, Deâvî Nezâreti'nde görüşülerek karara bağlanan hususlarda Mektubî Kalemi'nin yazdığı emirler Mektubî Kalemi Deâvî adları altında toplanmıştır. Ayrıca Mektubî Kalemi'nin vilayetlerle alakalı muhaberatı için Mektubî Kalemi Umum Vilayât Kalemi, belli bir tarihten sonra ise yine bu mevzuda ayrıca Mektubî Kalemi Nezâret ve Devâir, bunun yanında bu kalemin meşgul olduğu mühim meseleler için de Mektubî Kalemi Mühimme Kalemi teşkil olunmuştur.

Mektubî Kalemi belgeleri Hicri 1256-1309 / 1840-1892 yıllarını ihtiva etmektedir. Hicri 1310 sonrasında bu kaleme ait belgeler, Bâbîâlî Evrak Odası Belgeleri (BEO) olarak devam etmektedir. Ayrıca aynı döneme ait üzerine yazışma yapılmamış battal Mektubî Kalemi belgeleri ise Evrak Kalemi (A.}VRK) adı altında tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT	1-238	1256-1265	1840-1849	231	ANALİTİK
	239-269	1256-1265	1840-1849	31	DES

239-269 numaralı dosyalar ek olarak tasnif edilmiştir.

b. Sadâret Mektubî Kalemi Mühimme Odası (Kalemi) Belgeleri

Mektubî Kalemi'yle birlikte ilk yıllardan beri devam edegelen ve onun bir şubesi durumunda bulunan kalemdir. Önemli ve âcil olan hususları ayırtedebilmek için gerek evrakta, gerekse defterlerde mühim ve adi ayırımı yapıldığı görülmüştür. Bu sebeple mühimme, hafâya ve mahremâne kaydı bulunan Mektubî Kalemi evraki için ayrı bir fon teşkiline ihtiyaç duyulmuştur. Bu evrak umumiyetle isyan, deprem, sınır meselesi, savaş, kıtlık ve iskân gibi mühim hususları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.MHM	1-763	1256-1331	1840-1913	764	ANALİTİK

c. Sadâret Mektubî Kalemi Umum Vilayet Belgeleri

Sadâret ile vilayetler arasındaki yazışmaların yapıldığı birimdir. Hicri 1266/1849 yılında defter sistemindeki vilayet-nezâret ayırımına binâen teşkil olunmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.UM	1-574	1266-1278	1849-1862	574	ANALİTİK
	575-2060	1278-1309	1862-1892	1487	DES

d. Sadâret Mektubî Kalemi Nezâret ve Devâir Belgeleri

Sadâret'in, İstanbul'da bulunan nezâret ve dairelerle yaptığı yazışmaları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.NZD	1-427	1266-1278	1849-1862	427	ANALİTİK
	428-2087	1278-1309	1862-1892	1660	DES

e. Sadâret Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Belgeleri

Meclis-i Vâlâ tarafından Sadâret'e takdim edilen mazbatalar, Meclis-i Vâlâ kararı üzerine Sadâret tarafından çeşitli makamlara yazılan tahrirât ile tezkire-i sâmilîleri ve Sadâret ile Meclis-i Vâlâ arasındaki yazışmaları muhtevîdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.MVL	1-147	1256-1278	1840-1862	151	ANALİTİK
	148-395	1278-1284	1862-1868	248	DES

Meclis-i Vâlâ'nın kendi teşkilatı içerisinde oluşan belgeler için "Bâbîâlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Meclis-i Vâlâ Belgeleri"ne bakılabilir.

f. Sadâret Mektubî Kalemi Şûrâ-yı Devlet Belgeleri

Meclis-i Vâlâ'nın 1284/1868 yılında lağvı ile teşekkül eden Şûrâ-yı Devlet'in, icra edilmek üzere Sadâret'e takdim ettiği mazbatalar ile bu mazbatalar üzerine Sadâret tarafından kaleme alınan tahrirât, tezkire ve buyrulduklar bu başlık altında tasnif edilmiştir. Bu belgeler Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ evrakının bir bölümünün devamı mahiyetindedir.

İdarî ve malî konular ile resmî makamlar arasındaki anlaşmazlıklar, nizamnâme ve talimatnâmeleri ihtiva eden bu evrakın kayıtları, "Ayniyât Defterleri"nde aynen, "BEO Nezâret ve Devair Gelen-Giden Defterleri"nin "Şûrâ-yı Devlet Mazbata Defterleri"nde ise hülâsa olarak kayıtlı bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.ŞD	1-111	1284-1313	1868-1895	111	DES

Şûrâ-yı Devlet'in kendi bünyesinde oluşan belgeler için "Bâbîâlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Şûrâ-yı Devlet Belgeleri"ne bakılmalıdır.

g. Sadâret Mektubî Kalemi Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri

Bu bölümde 1284/1868 yılında Meclis-i Vâlâ'nın lağvı ile teşekkül eden Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin, Sadâret'e icrası için takdim ettiği mazbatalar ile kaleme alınan tahrirât, tezkire ve buyrulduklar yer almaktadır. Ayrıca 1292/1875 yılında Divan-ı Ahkâm-ı Adliye teşkilatının nezârete dönüştürülmesinden sonra, Mahkeme-i Temyiz tarafından Sadâret'e takdim edilen mazbatalar da bu bölüm içerisinde bulunur.

Kamu davalarını, şahsî davaları ve resmî makamlar arasındaki anlaşmazlıkları ihtiva eden bu bölüm evrakının kayıtları, "Ayniyât Defterleri"nde aynen, "BEO Nezâret Gelen-Giden Defterleri"nin "Adliye Mazbata" defterleri serisinde hülâsa olarak bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.DA	1-79	1284-1295	1868-1878	79	DES

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin kendi içerisinde oluşan belgeler için “Bâbiâli Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler” kısmı “Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri”ne bakılmalıdır.

h. Sadâret Mektubî Kalemî Deâvî Belgeleri

Sadâret adına Deâvî Nezâreti tarafından çeşitli makamlara gönderilmek üzere kaleme alınan tahrirât ve tezkirelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MKT.DV	1-223	1258-1278	1842-1862	223	ANALİTİK
	224-342	1278-1287	1862-1870	119	DES

Deâvî Nezâreti'nin kendi bünyesinde oluşan belgeler için “Bâbiâli Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler” kısmı “Deâvî Nezâreti Belgeleri”ne bakılmalıdır.

4. SADÂRET ÂMEDÎ KALEMİ BELGELERİ VE MECLİS-İ VÜKELÂ YAZIŞMALARI

a. Sadâret Âmedî Kalemî Belgeleri

Âmedî Kalemî, nezâret dönemi öncesinde reisülküttâba bağlı olup onun sadrazam nâmına yazdığı tahrirâtı tebyiz eden ve kaleme alan Reisülküttâblık ile ilgili bütün yazı işlerini yürüten kalemidir.

Bâbiâli teşkilatında ise, Âmedî Kalemî'nin vazifelerinde değişiklik olmuş, salahiyeti genişleyerek ehemmiyeti artmış ve Sadâret ile saray arasında yapılan yazışmaları yürütür olmuştur. saray ile muhaberata memur olduğu için Sadâret'in en mutena ve en mühim kalemleri arasında ve diğerlerinin fevkinde yer almıştır. Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn da denilen Âmedci Efendi Ricâl-i Bâbiâli denilen beş büyük memurdan biri olmuştur.

İkinci Meşrutiyet'ten sonra İttihad ve Terakkî'nin yaptığı teşkilat değişikliği ile “Meclis-i Vükelâ ve Maruzât Kalemî” adını Âmedçi Efendi de “Meclis-i Vükelâ ve Maruzât Başkâtibi” unvanını almıştır. Fakat bilâhare 1912 yılında eski unvanı ve ismi iade edilmiştir.

Âmedî Kalemî evrakını, umumiyetle Sadâret'ten saraya gönderilen tezkire-i sâmilere, saraydan Sadâret'e giden tezkireler, yabancı devlet reislerine yazılan nâme-i hümâyûnlar, hatt-ı hümâyûnlar ve maruzât-ı rikâbiye hülasaları teşkil etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}AMD	1-94	1256-1278	1840-1862	94	ANALİTİK
	95-1345	1278-1341	1862-1923	1253	DES

b. Âmedî Kalemî Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait Belgeler

Âmedî Kalemî'nin aynı zamanda Meclis-i Vükelâ kitâbetini yürüten kalem olması sebebi ile, orijinal Âmedî paketlerinden çıkan, Meclis-i Vükelâ müsvedde mazbataları ile “Meclis-i Mahsûs'a” havalesini taşıyan vesikalar bu bölümün evrakını teşkil etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}AMD.MV	1-115	1279-1341	1862-1922	115	DES

Meclis-i Vükelâ'nın kendi içerisinde teşekkül eden belgeleri için "Bâbiâlf Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler" kısmı "Meclis-i Vükelâ Belgeleri"ne bakılmalıdır.

5. SADÂRET TEŞRİFÂT KALEMİ BELGELERİ

Kanunî Sultan Süleyman devrinden beri var olan Teşrifât-ı Divan-ı Hümâyûn makamının kalemi olup, Sultan III. Ahmed zamanında önceden beri bağlı bulunduğu Divan-ı Hümâyûn'dan Bâb-ı Âsafî'ye (Paşakapısı'na) nakledilmiştir. Bâbiâlî teşkilatının kurulmasının ardından aynı vazifeyi Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin sonuna kadar devam ettirmiştir. Bu kaleme teşrifâtçı başkanlık etmekte idi¹.

Bu kalemin evrakı olarak protokol listelerini, meclis ve merasimler için hazırlanan davetiyeleri, bayram ve yılbaşı gibi özel günler ve tayinler sebebiyle gönderilen tebrikleri ve Teşrifât Kalemi'ne verilen ilmühaberleri saymak mümkündür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}TŞF	1-37	1256-1278	1840-1862	38	ANALİTİK
	38-315	1279-1341	1862-1923	280	DES

6. SADÂRET EYÂLÂT-I MÜMTÂZE KALEMİ BELGELERİ

Eyâlât-ı Mümtâze, idare şekilleri muâhede ve imtiyazlarla belirlenmiş ve dahilî idareleri hususî kanunlara tâbi olan yerler hakkında kullanılır bir tabirdir. "Vilayât-ı Mümtâze ve Muh-târe" de denirdi. 1908 Temmuz inkılâbına kadar her türlü imtiyaza mazhar olan yerler şunlardı: Mısır Hidivliği, Sisam Beyliği, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı, Kıbrıs Adası, Bulgaristan Prenslığı ile Bosna ve Hersek.

Bu eyaletlere taallük eden işler, Bâbiâlî'de "Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Müdürlüğü" tarafından görülürdü. Eyâlât-ı Mümtâze'ye müteallik evrak, Bâbiâlî'nin diğer kalemlerinde olduğu gibi, "leffiyle tahrirât" veya "meâlınden bahisle tezkire" suretinde havale olunmaz; "Vilayât-ı Mümtâze Kalemi'ne" ifadesiyle kaleme tevdi edilirdi. İş sahipleri de doğrudan doğruya kalem müdürüne müracaat ederdi. Kalemce tetkikat yapılarak, havale olunan evrak ve yapılan müracaat üzerine ne yapılmak, ne yazılmak lâzım geleceği tayin edilip yazılır; lüzum görülen hâllerde Müsteşarlık, yahut Sadâret makamından istizân olunarak ona göre icabı icra edilirdi².

Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi'ne, bu eyaletlerden hemen her mevzuda (bilhassa adlî, iktisadî, askerî, maârif vs.) tahrirât havale olunur ve icab eden yerlere sevk olunurdu.

a. Bulgaristan

Bulgaristan Prenslığı, 1877-1878 Türk-Rus Harbi'nin sonucu olarak 17 Temmuz 1878 Berlin Muâhede'siyle kurulmuştur. Merkezi Filibe'dir. Bulgaristan evrakı, bu dönemden, istiklâllerini ilan edecekleri 3 Ekim 1908 yılına gelinceye kadar olan yazışmaları ihtiva etmektedir.

Bulgaristan Emâreti, yazışmalarını Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi ile yapmaktaydı. Bulgaris-

¹ Geniş bilgi için bkz. Filiz ÇALIŞKAN, *Teşrifât Kalemi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul 1991.

² PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. I, s. 577.

tan evrakı belgelerinde bu eyaletle alakalı hemen her mevzuda (adlî, askerî, haricî, iktisadî) ter-tip olunmuş tahrirât kayıtları mevcuttur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.(04)	1-185	1293-1336	1876-1918	185	ANALİTİK

b. Cebel-i Lübnan

Bu fonda Cebel-i Lübnan'la alakalı muhtelif mevzulardaki (ticarî, maârif, malî, adlî, askerî) belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.CL	1-7	1298-1334	1881-1916	7	ANALİTİK

c. Girit

Girit'le alakalı muhtelif konular ile ilgili belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.GR	1-4	1298-1313	1881-1895	4	ANALİTİK

d. Bosna ve Kıbrıs

Kıbrıs ve Bosna eyaletlerine ait vesikaları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.BN	1	1310-1326	1892-1908	1	ANALİTİK
A.}MTZ.KB	1-3	1310-1338	1892-1919	7	

e. Mısır

Mısır eyaletine mahsûs Sadâret evrakının bir araya getirilmesinden meydana gelmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.(05)	1-39	1298-1341	1881-1922	82	ANALİTİK

f. Sisam

Sisam evrakı Sadâret'in Sisam ile ilgili olarak çeşitli nezâret, daireler ve Sisam Adası İdaresi ile yaptığı yazışmaları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.SM	1-7	1298-1338	1881-1919	7	ANALİTİK

g. Şarkî Rumeli

1877-78 Türk Rus Harbi sonucu olarak 13 Haziran 1878 Berlin Kongresi'nde Balkanlar ile Batı Trakya'nın kuzey hududu arasında Şarkî Rumeli vilayetinin kurulması kabul edildi. Vilayet; Filibe, Pazarcık, Zağra-i Atik, Hasköy, İslimye ve Bergos sancaklarına tâbi 28 kaza ve bunlara bağlı yaklaşık 1.300 köyden teşkil edilmişti. "Şarkî Rumeli Nizamnâmesi" Osmanlı Devleti ile

Almanya, Avusturya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya tarafından 26 Nisan 1879'da imzalandı. Aleko Paşa vali tayin edilerek Şarkî Rumeli vilayeti resmen 17 Mayıs 1879'da kuruldu. Ancak daha sonra Aleko Paşa'nın Rus kumandanı ile işbirliği yapması sonucu bölge, Bulgar nüfuzuna girmeye başladı. Aleko Paşa görev süresini doldurup ayrılınca Vilayet Müsteşarı Gavril Efendi vezir rütbesi ile vali tayin edildi. Bir süre sonra milislerin desteğine güvenen Bulgar Liberal Partisi'nin 18 Eylül 1885'te yaptığı bir hükümet darbesi ile vali tutuklanarak Şarkî Rumeli vilayeti Bulgaristan ile birleştirildi.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MTZ.RŞ	1-14	1296-1327	1879-1909	14	ANALİTİK

7. SADÂRET MUHASEBE KALEMİ BELGELERİ

1322/1904 yılı salnâmesinde adı bulunan “Muhasebe Müdürlüğü”nün evrakının 1319/1901 yılından itibaren Sadâret Evrakı içerisinde yer aldığı görülür. Bu bölümde, “muhasabât” a havalesi bulunan tahrirât ile “vâridât ve masârifât cetvelleri” gibi belgeler toplanmıştır. Bu bölümdeki evrakın kayıtları BEO Gelen-Giden Defterleri fonunda bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}MH	1-96	1319-1326	1901-1908	96	DES

8. SADÂRET EVRAK KALEMİ BELGELERİ

Sadâret teşkilatı bünyesinde ilk defa bir evrak müdürü, 11 Şaban 1267/12 Haziran 1851 tarihinde görevlendirilmiştir¹. Bu tarihten sonra “Bâbîâlî Evrak Odası” adı ile teşkilatta rastladığımız bu birimin ilk nizamnâmesi 1277 tarihini taşımaktadır. 1289/1872 senesine kadar Bâbîâlî'de evrak giriş çıkış işlemleri Dahiliye Kalemî ve Bâbîâlî Evrak Odası olmak üzere iki odada yapılmaktaydı. Dahiliye Kalemî, Bâbîâlî ile taşra arasında yapılan yazışmaları, Bâbîâlî Evrak Odası ise İstanbul içerisindeki daireler ve nezâretlerle Bâbîâlî arasındaki yazışmaları yürütmekteydi. 1289 senesinde çıkan bir nizamnâme ile bu oda, Bâbîâlî'de evrak akışını sağlayan tek merkez hâline gelmiştir.

1256-1309 / 1840-1892 dönemi Sadâret evrakı tasnif edilirken, evraka ait kıstasların yetersizliği sebebiyle birbirinin eki durumunda olan belgelerin ayrı ayrı tasnif edilmemesi için Mektubî Kalemî ile BEO evrakı, Mektubî Kalemî adı altında birlikte tasnif edilmiştir. 1309-1341 / 1892-1922 yıllarına ait Mektubî Kalemî ve Mektubî Mühimme Kalemî evrakı Osmanlı döneminden orijinal tasnifli olarak intikal ettiği için, Evrak Odası belgelerini Mektubî Kalemî evrakından ayırmak mümkün olmuştur. Böylece bu evrak Sadâret Evrak Kalemî adı altında tasnif edilmiştir.

Bu bölümde mülkî, askerî, idarî, malî konuları ihtiva eden ve BEO tarafından herhangi bir birime havale edilmeksizin sonuçlanan belgeler (tahrirât, tezkire, mazbata, arzuhâl, evrak takip pusulaları vs.) yer almaktadır. Bu bölümdeki evrakın kayıtları BEO Gelen-Giden Defterleri serisinde bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}VRK	1-891	1309-1341	1892-1922	891	DES

¹ BOA, İ.DH, 225/14194.

9. SADÂRET MÜTEFERRİK BELGELER

“Müteferrik” adı altında toplanan evrak, bir kalem evrakı değildir. Sadâret kalemlerinden hangisinden olduğu tespit edilemeyen, fakat ileride ortaya çıkacak bir kısım malumatla kalemlerden birine dahil edilebilecek olan evraktır.

Tevcih ve nişan konuları haricinde yazılmış pusulalar, vesikası bulunamayan zarflar, Sadâret'e gelmediği açıkça belli olan, fakat kim tarafından nereye yazıldığı tespit edilemeyen evrak ile defterdar, vali gibi görevlilere kendi yörelerinde yazılmış tahrirât vs., “Müteferrik” kısmında zikredilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}M	1-26	1256-1279	1840-1862	26	ANALİTİK
	27-531	1278-1341	1862-1922	505	DES

10. VAK'ANÜVİS KALEMİ BELGELERİ (LÜTFİ EFENDİ EVRAKI)

Vak'anüvislik, vak'a yazarlığı manasına gelip “resmî tarihçi” demektir. Osmanlı Devleti'nde Vak'anüvislik Kalemî, XVIII. asrın başında kurulmuştur. İlk vak'anüvis tarihçi Mustafa Nâima Efendi, Son vak'anüvis ise, İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra bu vazifeye getirilen Abdurrahman Şeref'tir. Osmanlı Hükümeti ile beraber vak'anüvislik de tarihe karışmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
A.}VKN	1-2	1242-1319	1827-1901	2	ANALİTİK

B. BÂBİÂLÎ EVRAK ODASI (ARŞİVİ) BELGELERİ

Bâbiâlî Evrak Odası Tanzimat'tan sonra Bâbiâlî'deki evrak akışını sağlamış, nihayet 24 Şevval 1277/5 Mayıs 1861 tarihinde çıkan nizamnâme ile imparatorluğun sonuna kadar devam edecek bir müessese hâlini almıştır. Her ne kadar odada başlangıçtan sonuna kadar Sadâret'ten yazılan tezkire ve tahrirâtın kayıt ve saklama işleri yürütülmüşse de, Şevval 1309 / Nisan 1892 tarihinden itibaren farklı bir metodla bu işlemler yerine getirilmeye başlanmıştır. Öncelikle Sadâret Mektubî Kalemî'nden yazılan her yazının müsveddesi üzerine müteselsilen devam eden bir umum numarası verilmiş ve bütün evrakın takibi bu numaradan yürütülmüştür. Ayrıca, aynı konudaki belgeler birleştirilerek dosyalanmış ve fihrist defterleri tutularak da dosyalara ulaşılması sağlanmıştır. Bu döneme ait belgeler için nezâret ve vilayet gelen-giden kayıt defterleri katalog olarak kullanılmıştır.

Yeni yapılan revizyon çalışması ile, BEO orijinal tasnifine ait belgeler, 1'den 354.200'e kadar devam eden orijinal sıra numarası ile tasnif edilerek araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Orijinal tasnifte yer alan ve aynı konudaki belgeleri bir arada tutmaya yarayan birleştirme numaraları özet sonlarına yazılmıştır. Ayrıca evrakın orijinal olarak 1334/1916 yılından itibaren konularına göre Hukuk (H), İdare (İD), Siyasi (SYS) ve Mütenevvia (MTV) adları altında ayrıldığı görülmektedir. Bu durum, yeni yapılan revizyonda, bilgisayar ortamında özet sonlarına ilgili kodların ve birleştirme numaralarının yazılması suretiyle yansıtılmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
BEO	1-4723	1309-1341	1892-1922	4723	ANALİTİK

Araştırmacıların bilgisayar ortamında, özet alanı sonunda yer alan birleştirme numarasını tekrar arama yaparak sorgulaması halinde, aynı konudaki diğer belgelere de ulaşmaları mümkündür.

C. BÂBİÂLÎ BÜNYESİNDEKİ DİĞER DAİRELERE AİT BELGELER

a. Meclis-i Vâlâ Riyâseti Belgeleri

Tanzimat ile birlikte Osmanlı Devlet Teşkilatı'nda yerini alan müesseselerden biri de Meclis-i Vâlâ'dır.

İslâhat hareketlerinin icabettirdiği yeni nizamnâmeleri hazırlamak, memurların muhakemesiyle meşgul olmak, lüzum görülen devlet işlerinde rey vermek üzere 27 Zilhicce 1253/24 Mart 1838 tarihinde teşkil olunmuştur. Tanzimat'tan sonra işlerin çoğalması münasebetiyle “Meclis-i Âlî-i Tanzimat” ve “Meclis-i Ahkâm-ı Adliye” birleştirilerek “Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye” adı altında bir meclise dönüştürülmüş ve bu meclis, İdâre, Tanzimat, Adliye adlarıyla üç kısma ayrılmıştır.

İdâre kısmı, mülkî ve malî işlerle; Tanzimat kısmı kanun ve nizamnâmelerin tetkik ve tanzimiyle; Adliye kısmı da bazı dâvalarla meşgul olmuştur. 11 Zilkade 1284/4 Mart 1868 tarihinde meclis tekrar Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ve Şûrâ-yı Devlet olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Meclis-i Vâlâ evrakının orijinal olarak Anadolu, Katl-Sirkat, Rumeli, Mühimme, Adi, Kanun, İstida ve Takrir adları altında gruplandırılarak Meclis-i Vâlâ Hülâsa Kayıt Defterleri'ne kaydedildiği görülür. Tasnif sırasında bu gruplandırmalar dikkate alınmış ve orijinal kayıtlar bir süre katalog olarak kullanılmıştır. Ancak günümüzde yapılan yeni çalışmalar ile, hülâsa kayıt defterlerinde bulunan özetler, bilgisayar ortamında araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
MVL	1-1083	1258-1284	1842-1868	1087	ANALİTİK

Meclis-i Vâlâ tarafından Sadâret'e takdim edilen mazbataların çoğunluğu üzerine padişah irâdesi çıkmıştır. Bunlar “İrâde Meclis-i Vâlâ” adı altında araştırmaya açıktır. Aynı irâdeler üzerine gerekli yerlere yapılan tebliğler ise, “Sadâret Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ” adı altında bulunmaktadır.

b. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri

H. 1255/1839 tarihinde kurulan Meclis-i Vâlâ, h. 11 Zilkade 1284/06.03.1868 tarihinde lağvedilmiş ve yerine Şûrâ-yı Devlet ile Divan-ı Ahkâm-ı Adliye riyâsetleri kurulmuştur.

8 Zilhicce 1284/01.04.1868 tarihli nizamnâmesine göre davaların görüldüğü en yüksek makam olmak üzere kurulan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin görevi; evvela, şer'îye mahkemeleri, cemaât-i gayr-i müslim mahkemeleri ve ticaret mahkemelerinin baktığı davaların dışındaki muamelât-ı adliye ve cinayete müteallik olup usulen kendisine havale olunan davalara bakmak, ikinci olarak da, mehâkim-i kanûniyyede (nizamiye mahkemeleri) görülüp istinâf kılınan davalara bakmaktır. 1292/1875 yılı sonunda Adliye Nezâreti'nin teşekkülü ile Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Riyâseti ortadan kalkmıştır.¹

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye evrakı, bünyesinde bulunan Tefrik Cemiyeti, Havale Cemiyeti, Muhakemât-ı Cezaiyye Dairesi, Hukuk Dairesi, Muhakemat Dairesi, Nizamiye Mahkemesi, İcra Cemiyeti birimlerine ait belgeleri ihtiva etmektedir.

¹ Detaylı bilgi için defterler kısmındaki ilgili bölüme bakınız.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DA	1-104	1284-1293	1868-1876	104	DES

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye tarafından Sadâret'e takdim edilen mazbataların çoğunluğu üzerine padişah irâdesi çıkmıştır. Bunlar İrâde Divan-ı Ahkâm-ı Adliye adı altında araştırmaya açıktır. Aynı irâdeler üzerine gerekli yerlere yapılan tebliğler ise, Sadâret Mektubî Kalemî Divan-ı Ahkâm-ı Adliye adı altında bulunmaktadır.

c. Şûrâ-yı Devlet

c1. Şûrâ-yı Devlet Belgeleri

Şûrâ-yı Devlet, 1284/1868 tarihinde, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin lağvedilmesinden sonra Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ile birlikte teşkil edilmiş olan istişarî, icraî ve adlî bir teşekküldür.

8 Zilkade 1284/2 Mart 1868 tarihli kuruluş nizamnâmesinde Şûrâ-yı Devlet, umumî mülkî işlerin müzakere merkezi olarak zikredilmektedir. Şûrâ-yı Devlet, kuruluşundan itibaren, daimî olarak hükümetlerde reisi tarafından temsil edilmiştir. İlk Şûrâ-yı Devlet Reisi Midhat Paşa'dır. Yusuf Kâmil Paşa, Mahmud Nedim Paşa, İbrahim Edhem Paşa, Kadri Paşa, Safvet Paşa, Ârifi Paşa, Halil Rifat Paşa ve Ahmed Tevfik Paşa gibi sadrazam ve vezirler Şûrâ-yı Devlet'in diğer mühim reislerindedir.

Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar faaliyetini devam ettiren Şûrâ-yı Devlet, başlangıçta beş daire olarak teşekkül etmiş fakat daire sayısı sâbit kalmamıştır.

Çeşitli temayül, meslek ve bölgelerden gelen yüksek rütbeli devlet görevlileri, Şûrâ-yı Devlet'e üye olmuşlardır. Şûrâ-yı Devlet'i meydana getiren dairelerin en önemlilerinden birisi, Anayasa Mahkemesi durumunda olması bakımından Tanzimat Dairesi iken, Sultan II. Abdülhamid zamanında, eski adı Dahiliye Dairesi olan Mülkiye Dairesi olmuştur. Mahkeme-i Temyiz ile birlikte diğer yüksek mahkemeler, Başsavcılığı, yani Muhâkemât Dairesi'ni oluşturmuştur. Görüldüğü gibi Temyiz ve İstinâf Mahkemeleri, Adliye Nezâreti'ne değil Şûrâ-yı Devlet'e bağlı idiler.

Şûrâ-yı Devlet'in, yalnızca bugünkü Danıştay gibi idarî bir mahkeme olmadığı, Meclis-i Vâlâ'nın en önemli görevi olan kanun yapmaya da izinli olduğu bilinmektedir.

Şûrâ-yı Devlet evrakının orijinal olarak nezâret ve vilayetlere göre defterlere kaydedildiği görülür. Tasnif sırasında defterlerdeki vilayet ve nezâret ayrımı dikkate alınmış ve orijinal kayıt defterleri bir süre katalog olarak kullanılmıştır. Ancak günümüzde yapılan yeni çalışmalar ile, hülâsa kayıt defterlerinde bulunan özetler bilgisayar ortamında araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
ŞD	1-3221	1285-1341	1868-1922	3232	ANALİTİK

Şûrâ-yı Devlet tarafından Sadâret'e takdim edilen mazbataların çoğunluğu üzerine padişah irâdesi çıkmıştır. Bunlar İrâde Şûrâ-yı Devlet adı altında araştırmaya açıktır. Aynı irâdeler üzerine gerekli yerlere yapılan tebliğler ise, Sadâret Mektubî Kalemî Şûrâ-yı Devlet adı altında bulunmaktadır.

c2. Şûrâ-yı Devlet Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgeleri

Şûrâ-yı Devlet belgelerinden müstakil olarak intikal eden Şûrâ-yı Devlet sicil zarfları, orijinaline sadık kalınarak müstakil olarak tasnif edilmiştir. Şûrâ-yı Devlet görevlilerinin sicil zarflarından oluşan fon, zarf sıralaması da bozulmaksızın tasnif edilen sicil belgelerinde yer alan görevlilerin adı, baba adı, doğum yeri, doğum tarihi ve görevleri bilgisayar ortamına aktarılarak

hizmete sunulmuştur. Ayrıca zarflarda yer alan şahıslardan “Sicil Defterleri”nde kaydı bulunabilenlerin özetlerinin sonuna atıfta bulunulmuş, adı geçen görevlinin hangi defterin hangi sahifesinde yer aldığı gösterilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
ŞD.SAİD	1-34	1231-1308	1816-1892	34	ANALİTİK

d. Deâvî Nezâreti Belgeleri

Osmanlı Devlet teşkilatında en eski memurlardan olan Çavuşbaşı, Divan-ı Hümâyûn'da düzeni sağlamak ve teşrifâtı icra etmek, görülecek davaların gündemini hazırlamak, davalı ve davacıları Divan'a getirmek, mübâşirlik, verilen cezaları infaz ve mâlikâne sisteminin denetimi gibi hizmetleri yerine getirirdi.

27 Receb 1252-9 Ramazan 1252/7 Kasım 1836-18 Aralık 1836 tarihleri arasında tam olarak tespit edilemeyen bir tarihte Çavuşbaşılık memuriyeti Deâvî Nezâreti'ne tahvil edilmiştir. Çavuşbaşılığın nezârete dönüştürülmesinden sonra maiyyeti altında bulunan çavuş emini, çavuş kâtibi, davacı, kılavuz çavuşluk memuriyetleri varlıklarını nezâret bünyesinde de devam ettirmişlerdir.

Deâvî Nezâreti'nin görevi hukuku ilgilendiren konuları şeyhülislâm nezdindeki mahkemeye havale etmek, sonuçlanan ve karar verilen davalar hakkında alınan kararı uygulamak ve mahkeme masraflarını tahsil etmektir. Yani esas görevi icra keyfiyetiydi. Sürgün edilen kişiler, nezâret maiyyetindeki çavuşlar aracılığıyla sürgün yerine gönderilirdi. 14 Safer 1259/16.03.1843 tarihinde, bu zamana kadar nezâret tarafından idare edilen hapisânelerle ilgili bazı inzibatî hususlar İstanbul Muhafızlığı'na devredildi.

Deâvî Nezâreti 6 Şaban 1287/30.10.1870 lağvedilmiş ve yerine Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlı olmak üzere İcra Cemiyeti teşkil edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DV	1-104	1256-1286	1840-1869	104	DES

Sadâret adına Deâvî Nezâreti tarafından çeşitli makamlara gönderilmek üzere kaleme alınan tahrîrât ve tezkireler için “Sadâret Mektubî Kalemî Deâvî Yazışmalarına Ait Belgeler” bölümüne bakılmalıdır.

e. Meclis-i Vükelâ Mazbataları

Meclis-i Vükelâ; sadrazamın riyâseti altında şeyhülislâm ile nâzırlardan mürekkep olan ve devletin iç ve dış siyasetinde ve mühim işlere müteallik hususlar hakkında karar veren meclisin adıdır. Bu meclise “Meclis-i Mahsûs”, “Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ”, “Meclis-i Vükelâ”, “Meclis-i Meşveret” gibi isimler verilmiştir. Meclis, günümüzdeki “Bakanlar Kurulu”nun görevini yürütmüştür. Ayrıca vükelânın bir kaçından oluşan özel meclis için de “Meclis-i Has” tabirinin kullanıldığı görülür. Fakat bu tabirin “Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ” yerinde kullanıldığı da olmuştur. 1908 Temmuz inkılâbı üzerine kurulan Meşrutiyet rejiminde bu meclis, görevlerinden dolayı padişaha ve Meclis-i Mebusân'a karşı müşterek bir mesuliyet altına sokulmuştur. Meclis-i Vükelâ heyetine alınan makamların dönem dönem değiştiği görülür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
MV	1-261	1298-1341	1881-1922	262	ANALİTİK

IV. YILDIZ SARAYI ARŞİVİ BELGELERİ

Sultan II. Abdülhamid devrinde (1876-1909), Yıldız Sarayı'nda biriken defter, belge ve gazetelerden oluşan fondur. Bu fonda, Sultan II. Abdülhamid'in özel olarak ilgilendiği konular, Sadâret'ten saraya sunulmuş, ancak irâdeleri sâdır olmamış tezkireler; şahısların Yıldız Sarayı'na sundukları çeşitli arıza, rapor ve ihbarlar; Kâmil Paşa, Cevdet Paşa, Namık Kemal, Midhat Paşa gibi önemli şahsiyetlerin metrukâtı, dış basında Devlet-i Aliyye ile ilgili çıkan yazılar, albüm ve resimler, kanun ve nizamnâme suretleri, Sultan II. Abdülhamid'e ait hususî el defterleri ve cüzdanlar ile haritalar bulunmaktadır.

Yıldız evrakı, devletlerarası ilişkiler, Şarkî Rumeli, Ermeni ve Mısır meseleleri, Girid Hadisesi, sınır olayları gibi önemli devlet meselelerinden, zabtiye jurnallerinde geçen adi vukuata kadar bu dönemin çeşitli özelliklerini yansıtan mühim bir fondur.

Sultan II. Abdülhamid, tahta çıkışından bir müddet sonra ikâmet mahalli olarak Yıldız Sarayı'nı seçmiş ve devleti buradan idare etmiştir. 33 yıllık saltanatı sırasında hükümdarın bütün meseleler hakkında bilgi edinmek ve karar vermek arzusu, Yıldız Sarayı'nda belge sayısı her sene artan bir arşiv teşekkülüne sebep olmuştur.

A. YILDIZ ESAS EVRAKI

1. YILDIZ ESAS EVRAKI

Yıldız Esas Evrakı, hükümdarın resmî devlet muamelâtı dışında, şahsen ve hususî olarak meşgul olduğu mevzularda, resmî makam veya hususî şahısların saraya sundukları arızalarla, bazı mühim mevkilerde bulunmuş devlet ve hükümet ricâlinin ölümlerini müteakip saraya alınan evrakından ibarettir.

Sultan II. Abdülhamid'in özel olarak ilgi duyduğu işler hakkında bizzat kendisi tarafından memur edilmiş şahısların, yerli ve yabancı devlet adamları ve elçilerle yaptıkları mülâkatlara ait raporlarla, mütalaanâmeler, teklifler, jurnaller, istirhamlar, ihbarlar ve vefat etmiş bazı ricâlin metrukâtı ve benzeri konular ile risalelerle ilgili belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.EE	1-180	1250-1337	1835-1918	180	ANALİTİK

2. YILDIZ ESAS SADRAZAM KÂMİL PAŞA EVRAKI

Sadrazam Mehmed Kâmil Paşa (1832-1913), Birinci ve İkinci Meşrutiyet dönemlerinde Sadâret makamında bulunmuş, uzun seneler devlet hizmeti yapmış, Osmanlı Devleti'nin son devir meşhur devlet adamlarındandır. Dârülaceze'nin kuruluşu, Polis Teşkilatı'nın eğitimi, Ziraat

Bankası'nın teşkilatlanması gibi önemli bir takım hizmetler onun Sadâreti döneminde tahakkuk etmiştir.

Vesikaların büyük çoğunluğu Kâmil Paşa'nın Aydın Valiliği dönemine ait olup şifreleri çözülmüş telgraflardan ve paşanın kendi el yazısıyla kaleme aldığı müsvedde hâlde bulunan yazışma, lâyiha ve tezkirelerden meydana gelmiştir. Belgeler arasında son döneme ait hemen bütün konularda Kâmil Paşa'nın görüşlerini aksettiren lâyihalar, mütalaalar mevcuttur. Zararlı yayınların yurda sokulmaması, Şarkî Rumeli, Mısır ve Makedonya meseleleri, Ermeni fesat ve anarşi hareketleri, Devlet-i Aliyye'de yapılacak islahatlar, malî sıkıntılara karşı tedbirler, Çakırcalı İsyanı gibi konular belgelerin belli başlı mevzularını teşkil etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.EE.KP	1-43	1274-1345	1858-1926	43	ANALİTİK

Kamil Paşa ile ilgili Y.EE 86 numaralı dosyayada bakılabilir.

B. YILDIZ MARUZÂT

1. YILDIZ SADÂRET RESMÎ MARUZÂT EVRAKI

8 Rebülevvel 1296/1 Mart 1879 tarihli “Meclis-i Vükelâ Dahilî Nizamnâmesi” hükümetin bütün icraatını hükümdarın müsaadesi şartına bağlamış olduğundan hükümetçe herhangi bir işe girişilmeden önce Sadâret makamının istizan maksadıyla saraya sunduğu resmî tezkireler bu bölümde toplanmıştır.

Yıldız Arşivi'nde mevcut Sadâret resmî tezkireleri irâdeleri çıkmadığı için sarayda kalan tezkirelerdir. Irâdeleri çıkmış olan Sadâret Resmî Maruzâtı “Irâdeler Tasnifi” bölümünde bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.A.RES	1-158	1293-1327	1876-1909	158	ANALİTİK

2. YILDIZ SADÂRET HUSUSÎ MARUZÂT EVRAKI

Sadâret makamının, yapılan işlerin neticeleri, dahilî veya haricî bazı mesele ve hâdiseler hakkında padişaha bilgi vermek maksadıyla, saraya takdim ettiği hususî maruzâtı muhtevî olup umumiyetle beyân-ı hâl ve arz-ı malumattan ibarettir.

Yıldız Sadâret Hususî Maruzâtı, büyük bir ekseriyetle haricî meselelere, özellikle Şarkî Rumeli, Ermeni meseleleri, Girid hâdisâtı, Mısır meselesi, İtalya'nın Afrika'ya dahili ve benzeri hâdiselere dairdir. Devletlerarası münasebetler ve Osmanlı Devleti'nin takip ettiği siyaset ile dış basında Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren yazılar ve bunlarla ilgili yazışmalar bu fonda ehemmiyet arz etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.A.HUS	159-526	1294-1326	1877-1908	370	ANALİTİK

3. YILDIZ MÜTENEVÎ MARUZÂT EVRAKI

Mütenevî Maruzât Evrakı, Yıldız Tasnifi bölümlerinin ihtiva ettiği vesikaların dışında kalan Seraskerlik, Bahriye, Tophâne-i Âmire, Adliye ve Mezâhib Nezâreti, Evkâf, Maârif, Ticaret-Nâfia ve Zabtiye Nezâretleri ile diğer nezâretler ve Meşihat Dairesi'nce Mâbeyn'e doğrudan sunulan tezkire, arıza, istizân, ve benzeri vesikalardan oluşmaktadır. Ayrıca ahalinin Mâbeyn'e doğrudan gönderdikleri arzuhâl, şikâyet, teşekkürnâme ve mahzar gibi vesikalar da bu bölüm evrakı arasında bulunmaktadır.

Mütenevî Maruzât Evrakı'nın ekserisi askerî konularla alakalıdır. Bunlar genellikle içte ve dışta cereyan eden hâdiseler, asayiş, Ermeni meselesi ve şekâvet ve sınır hâdiseleri, ataşemiliterlerin buldukları ülkelerin askerî ahvâline dair verdiği bilgilerden oluşmaktadır. Vesikalardaki diğer belli başlı konuları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

Adli Konular: Adliye ve Mezâhib Nezâreti jurnallerinde görüldüğü gibi mahkemelere intikal eden meseleler, Zabtiye jurnallerindeki gibi muhtelif yerlerde cereyan eden adi vukuat.

İdarî ve Mülkî Konular: Tayin, terfi, nişan, taltif ve benzeri hususlar ile gümrük idarelerindeki muamelât, ayrıca sıhhiye jurnallerinde görüldüğü üzere sağlık ve ölüm hadiseleri.

Malî Konular: Hazine-i Hâssaca saray erkânına, şehzadelere, vâlide sultanlara ayrılan tahsisat, sarayların tamirine vesaireye yapılan ödemeler ile Maliye Hazinesince ödenen memur maaşları, askerî erzak ve tâyinatlar, mühimmat ve cebehâneler için yapılan ödemeler, fabrikaların tevsii için harcamalar.

Haricî Konular: Osmanlı Devleti'nin muhtelif vesilelerle yabancı devletlerden ve Devlet-i Aliyye'ye bağlı hidivlik ve prensliklerden aldığı muhaberâta dair bilgiler ile Bulgaristan Komiserliği'nden o bölge ahvâli hakkında gönderilen jurnallerdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.MTV	1-313	1293-1327	1876-1909	313	ANALİTİK

C. YILDIZ PERAKENDE EVRAKI

Perakende Evrakı, Sultan II. Abdülhamid'in saltanat yıllarına ait (1876- 1909) “maruzât” adıyla saraya sunulan yazılar ile Mâbeyn-i Hümayûn'da günlük muamelât neticesinde biriken evrakı ihtiva eder. Yıldız fonları arasında dosya sayısı açısından en fazla olanı ve belge cinsi açısından da çeşitlilik arzeden bölümdür.

Mâbeyn; Padişah sarayının Selamlık Dairesi hakkında kullanılan bir tabirdir. Son devir Osmanlı devlet teşkilatında Mâbeyn denilince saray kastedilmiştir. Yıldız sarayı döneminde yayımlanan salnâmelerde “Mâbeyn-i Hümayûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne” başlığı altında zikredilen dairede; Mâbeyn Müşirliği, Dârüssaâde Ağalığı, Serkurenâlık, Başkitâbet ve Tahrirât-ı Ecnebiye Kitâbeti, Hazine-i Hümayûn Kethüdâlığı vesair makamların görevlilerinin adlarına yer verilmiştir. Fakat Mâbeyn Dairesi'ndeki büroların bunlardan ibaret olmadığı Perakende Evrak içindeki belgelerden ve saray katiplerinin yazdıkları “hatirât” türü eserlerden anlaşılmaktadır. Şifre Odası, Mütercimlik, Maruzât-ı Rikâbiye Dairesi, Teşrifât-ı Umumiye ve Yaverân Daireleri, belgelerine rastlanan diğer Mâbeyn birimleri olarak görülmektedir. Bunların içinde görevi, Mâbeyn Daire-i Kitâbeti'nin Vezâifine Dair Nizamnâme ile belirlenmiş olan Başkitâbet Dairesi, mâbeyn cetvellerinin tutulduğu ve biriktirildiği makam olarak zikredilebilir. Aşağıda her birime ait bilgilere alfabetik sırasına göre, kendi başlıkları altında yer verilmiştir.

1. NEZÂRET VE DAİRELER

a. Sadâret Maruzâtı

Sadâret Maruzâtı Saray ile Sadâret-i Uzmâ Müsteşarlığı, Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn, Divan-ı Hümâyûn Kalemi, Vilayât-ı Mümtâze ve Muhtâre Kalemi, Bâbîâlî Sicill-i Ahvâl Müdüriyet-i Umumiyesi, Sadrazam tarafından Mâbeyn'e yazılan tezkire-i hususiye ve resmîyeler, diğer nezâretlerden Sadâret'e yazılan tezkirelerin suretleri, Divan-ı Hümâyûn Kalemi'nde yazılan lâyiha suretleri ve Sadâret'e hitaben yazılan arzuhâl, arıza, tezkire ve tahrirâtdan oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.A	1-15	1090-1328	1679-1911	15	ANALİTİK

b. Askerî Maruzâtı

Yıldız Sarayı ile Bâb-ı Seraskerî, Harbiye Nezâreti, Bahriye Nezâreti, Tophâne-i Âmire Müşiriyeti, Tersâne-i Âmire İdaresi, Tersâne-i Âmire'nin imalât ve ihracatını gösteren cetveller, Techizât-ı Askeriye Nezâreti, Askerî Tekâüd Sandığı Nezâreti, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi Birinci Şube Müdürlüğü, Tophâne-i Âmire Meclisi, Hatt-ı Âlî İnşaat ve Muamelât Nezâreti, Taşkışla Divan-ı Harbî Riyâseti, Haydarpaşa İstasyonu Memurluğu, Medîne-i Münevvere Muhafızlığı, İtfaiye Alay Kumandanlığı, Dersâadet Jandarma Meclisi, Hâssa Piyade İkinci Fırka Kumandanlığı, Rikâb-ı Şâhâneye Mahsûs Vapur-ı Hümâyûn Kumandanlığı, Bahr-i Sefîd Boğazı Muhafızlığı, Bahr-i Sefîd Boğazı Umumî Filo Kumandanlığı, Şûrâ-yı Bahriye, Erkân-ı Harbiye-i Bahriye Dairesi, Dersâadet Liman İdaresi, Teşrifât-ı Askeriye Nezâreti, askerî konularda yazıldığı anlaşılan, fakat makamı ve unvanı belli olmayan şahıslara ait yazı, rapor, lâyiha ve sair evrak, askerî unvanlı şahısların yazıları, Ordu müfettişlikleri, Umum Mekâtib-i Askeriye-i Şâhâne Müfettişliği, Hatt-ı İmtiyaz Müfettişliği, Topçu İkinci Fırka Kumandanlığı Eslihahâne ve Mühimmât-ı Nâriye Müfettişliği, Mekâtib-i Tıbbiye-i Şâhâne ve Umûr-ı Tıbbiye-i Mülkiye Nezâreti, Yıldız Hastahânesi Tabibliği, İâne-i Tesisât-ı Askeriye Komisyonu, Askerî Ceza ve Piyâde-i Dahiliye Kanunnâmeleri Tadîlât Komisyonu, İzmir Hidemât-ı Hastagân-ı Askeriye Komisyonu vb. askeri makamlar arasındaki yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.ASK	1-262	1246-1327	1830-1909	262	ANALİTİK

c. Adliye ve Mezâhib Nezâreti

Yıldız Sarayı ile Adliye ve Mezâhib Nezâreti arasındaki yazışmalara ait belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.AZN	1-25	1278-1327	1862-1909	25	ANALİTİK

ç. Mâbeyn Başkâtibeti

Valiliklere, mutasarrıflıklara, kumandanlıklara, elçiliklere ve müfettişliklere ve Dersâadet'teki nezâretlere yazılan telgraf suretleri, Mâbeyn başkâtibince kaleme alınan ve irâde-i

seniyyeyi hâvi tezkire suretleri, Mâbeyn başkâtibinin çeşitli hususlarda padişaha sunduğu bilgileri hâvi arızaları, Mâbeyn kâtiplerinin padişaha sundukları tahrirât hülasaları, malumat kabinden tutulmuş ve padişaha arz olunmuş olan liste suretleri gibi belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.BŞK	1-81	1272-1330	1855-1912	81	ANALİTİK

d. Defter-i Hakanî Nezâreti Maruzâtı

Saray ile Defter-i Hakanî Nezâreti Mektupçuluğu, Defter-i Hakanî Nezâreti Muhasebesi, Defter-i Hakanî Nezâreti Evrak Başkâtîbeti, Defter-i Hakanî Nezâreti Senedât-ı Umumiye Müdüriyeti, Defter-i Hakanî Nezâreti Senedât Umûr-ı Şer'iyesi Memurluğu, Defter-i Hakanî Senedât Sandığı, Defterhâne Umûr-ı Zâbitasına Memur Serkomiser, Defter-i Hakanî Nezâreti Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti, Defter-i Hakanî Senedât-ı Umumiye Müdür Muavinliği, Sened-i Hakanî ve vilayetlerin Defter-i Hakanî dairelerinden gelen yazılara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.DFE	1	1277-1326	1861-1909	1	ANALİTİK

e. Dahiliye Nezâreti Maruzâtı

Sarayın Dahiliye Müsteşarlığı, Dahiliye Mektubî Kalemî, Matbuât-ı Dâhiliye Müdüriyeti, Mülkiye İntihâb Komisyonu, Dârülaceze, Takvim-i Vekâyi Müdürlüğü, İntihâb-ı Memûrîn Komisyonu, Tekâüd Sandığı Nezâreti, Umûr-ı Tıbbiye Nezâreti, Sicill-i Ahvâl İdâre-i Umumîsi, Vilayât-ı Şâhâne Kapı Kethüdâlığı, Haremeyn Encümeni, Tesrî-i Muamelât ve Islâhât Komisyonu, Vilayât Kalemî, vilayetlerden Dahiliye Nezâreti vasıtasıyla ile gelen yazılar, Dahiliye Nezâreti'ni ilgilendiren talimatlar ve Mülkiye Müfettişliği ile yapılan yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.DH	1-14	1289-1327	1872-1909	14	ANALİTİK

f. Elçilik, Şehbenderlik ve Ateşemiliterlik Maruzâtı

Yıldız Sarayı'nın elçilik, şehbenderlik ve ateşemiliterliklerle arasındaki yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır. Bunlar,

1. Elçilikler, Şehbenderlikler ve Ateşemiliterliklerin doğrudan saraya gönderdikleri belgeler.
2. Dış devletlerde bulunan komite, şirket vesair kuruluşlardan doğrudan saraya gönderilen belgeler.
3. Sefaretlerde bulunan müsteşar, tercüman ve maslahatgüzâr gibi görevlilerin kendi mühürleriyle Başkâtîbet'e gönderdikleri belgelerdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.EŞA	1-52	1293-1326	1876-1909	52	ANALİTİK

g. Evkâf Nezâreti Maruzâtı

Sarayın Evkâf-ı Hümâyûn nâzırı, Evkâf-ı Hümâyûn Mektubî Kalemi, Hazine-i Evkâf, Mahkeme-i Teftiş-i Evkâf (Müfettişliği), Evkâf-ı Hümâyûn Cihât İdaresi, Evkâf Muhasebeciliği, Evkâf Beytûlmâl Kassâmlığı İdaresi, nukûd-ı mevkûfe cetvelleri, inşaât-ı sınıâye iş'ârât (cami, hayrât vs. inşaatlara ait masraf ve keşif defterleri), Masârifât-ı Umumiye İdaresi, Vâridât-ı Umumiye İdaresi, çeşitli vakıfların tevliyetiyle ilgili hesap pusulaları, vakfiye suretleri, cami ve dergâhlardaki görevlilerin maaş ve tayinatlarına ait cetveller, vakf-ı hümâyûn mütevelliliğine ait çeşitli masraf senetleri, Hamidiye Erzak Anbarı, Mahkeme-i Teftiş-i Evkâf Müsteşarlığı, Evkâf-ı Hümâyûn Müfettişliği, Gurebâ-yı Müslimîn Hastahânesi, çeşitli vakıflara ait gelir-gider defterleri ve ahalî-i Haremeyn İdaresi ile yapmış olduğu yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.EV	1-4	1214-1328	1800-1910	4	ANALİTİK

h. Hazine-i Hâssa Nezâreti

Saray ile Hazine-i Hâssa Nezâreti arasındaki yazışmalara ait belgeleri ihtiva etmektedir.

Hazine-i Hâssa nâzırı imzalı tezkireler, Emlâk-ı Hümâyûn İdaresi maruzâtı ve cetvelleri, İstabl-ı Âmire İdaresi, Ebniye-i Seniyye Anbarı Dairesi ve mühendislerinin keşif defterleri, Mef-rûşât-ı Hümâyûn İdaresi ve Hereke Fabrikası Müdüriyeti, Topkapı Sarayı Hazine-i Hümâyûn İdaresi, Hazine-i Hümâyûn Kethüdâlığı, Ceyb-i Hümâyûn masârifât cetvelleri, sultan ve şehzade kethüdâları maruzâtı ve Hazine-i Hâssa ile alakalı yazışmalar.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.HH	1-40	1264-1328	1847-1910	40	ANALİTİK

ı. Hariciye Nezâreti Maruzâtı

“Hariciye nâzırı” imzalı ve “Hariciye Nezâreti” antetli tezkireler, Hariciye antetini taşıyan ve elçilikler, ecnebî devlet başkanları ve üst düzey yetkililerden gelen tahrirât, mektup gibi evrakın tercümeleri, Hariciye antetini taşıyan gazete ve risalelerden yapılan iktibasların tercümeleri, Hariciye müsteşarı ve mektupçusunun maruzâtı, Hariciye Nezâreti Matbuât-ı Ecnebiye Müdüriyetince yapılan gazete tercümeleri ile Umûr-ı Şehbenderiye Müdüriyeti, Divan-ı Hümâyûn Tercümanlığı ve Matbuât-ı Ecnebiye Müdürlüğü ile saray arasında yapılan yazışmalardan meydana gelmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.HR	1-36	1293-1327	1876-1909	36	ANALİTİK

ı. Maârif Nezâreti Maruzâtı

Matbaa-i Âmire, Rasathâne-i Âmire, Müzehâne-i Âmire, kütüphâneler ve mekâtib ile saray arasında yapılan yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır:

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.MF	1-5	1294-1326	1877-1908	5	ANALİTİK

j. Müfettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı

Müfettişlik ve Komiserlikler tahrirâtı, Rumeli Vilayâtı Müfettişliği ve Rumeli vilayetleriyle ilgili belgeler, Mısır Fevkalâde Komiserliği, Bulgaristan Komiserliği, Müfettişlik ve Komiserlik'te görevli personelin yazıları ile gönderen ve alanı belli olmayan fakat Rumeli vilayâtı, Bulgaristan ve Mısır Fevkalâde Komiserliği ile ilgili yazı, lâyiha ve müsveddelere ait belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.MK	1-22	1293-1326	1876-1908	22	ANALİTİK

k. Maliye Nezâreti Maruzâtı

Rüsûmât Emâneti'nin maruzâtı, Rüsûmât Emâneti'nin vâridât bütçesini gösteren cetveler, Düyûn-ı Umumiye Komiserliği'nin Maliye Nezâreti'ne sunduğu lâyiha ve tezkireler, Hazine-i Maliye'nin vâridât ve masârifât cetvelleri, vilayet defterdarlarının Mâbeyn'e sunduğu maruzât, malmüdürlerinin Mâbeyn'e sunduğu maruzât, Umûr-ı Maliye Komisyonu Riyâseti'nin karar cetvelleri, Dersâadet Rihtım Şirketi İdaresi'nin maruzâtı, vilayet muvâzenelerini gösteren cetveller, Maliye Komisyonunca tanzim olunan vâridât ve masârifât cetvelleri, Maliye Nezâretince tanzim olunup Bâbîâlî'ye takdim olunan muvâzene-i umumiye (genel bütçe) hülasaları, Divan-ı Muhasebât'ın maruzâtı, vilayetlere gönderilen Maliye müfettişlerinin tahkikat raporları, Düyûn-ı Umumiye İdare Meclisince tanzim olunan vâridât ve masârifât defterleri, Bank-ı Osmanî Maruzâtı, Vergi Emâneti, A'şâr ve Ağnâm Emâneti, Meskûkât İdaresi, ve Gümrük ile saray arasındaki yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.ML	1-29	1262-1331	1846-1913	29	ANALİTİK

l. Mâbeyn Müşîriyeti

Mâbeyn Müşîriyeti'nin padişaha sunduğu arızalar ile görevi belli olmayan kişilerin Mâbeyn Müşîriyeti'ne hitaben yazdıkları belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.MM	1	1295-1316	1878-1898	1	ANALİTİK

m. Meşîhat Dairesi Evrakı

Bu kalem Şehyüslâm arzları, Meşîhat Müsteşarlığı, Meclis-i Tedkikât-ı Şer'iyeye, Teftiş-i Mesâhif-i Şerîfe Meclisi, Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytâm, Meclis-i Mesâlih-i Talebe, Müftülükler, vilayet nâiblerinin yazıları, medreseler ile ilgili yazılar, dergâhlar ile ilgili yazılar ve şerî hüccetlerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.MŞ	1-8	1230-1326	1815-1908	8	ANALİTİK

n. Yaverân ve Maiyyet-i Seniyye Erkân-ı Harbiye Dairesi

Saray ve diğer makamlar ile yaverler, erkân-ı harp gibi görevlilerin yaptıkları yazışmalar yer almaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.MYD	1-26	1293-1327	1876-1909	26	ANALİTİK

o. Orman, Maâdin, Ziraat Nezâreti Maruzâtı

Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâreti, Mülkiye Baytar Mektebi, Zâbıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Komisyonu, Halkalı Ziraat Mektebi, Sanayi Mektebi, Bakteriyolojihâne Baytar Müdürlüğü, Orman Heyet-i Fenniyesi, Maâdin Heyet-i Fenniyesi, Ziraat Heyet-i Fenniyesi, Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâreti Müfettiş-i Umumiyesi, Ereğli Maâdin-i Hümayûn Komisyonu, Vilayât Orman ve Maâdin Muâmelât müdüriyetleri tarafından yazılan yazılar, Maâdin Nizamnâmesi ve lâyhalar, alan ve gönderen makamı belli olmamakla beraber konu itibarı ile orman, maden ve ziraat ile ilgili belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.OMZ	1-3	1294-1327	1878-1910	3	ANALİTİK

ö. Posta ve Telgraf Nezâreti Maruzâtı

Saray ve Posta ve Telgraf Nâzırı, Galata Postahânesi, Manastır Posta ve Telgraf Müfettişliği, Hanya Şifre Memurluğu, Halep Telgraf ve Posta Başmüdürlüğü, Desâdet Telgraf Merkezi, Beyoğlu Telgraf Merkezi ve Muhaberât-ı Umumiye Müdüriyeti gibi makamlar arasında yapılan yazışmalara ait belgelerden oluşmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.PT	1-24	1293-1331	1876-1913	24	ANALİTİK

p. Mâbeyn Erkânı ve Saray Görevlileri

Saray ile Hazine-i Hümayûn Kethüdâlığı, Sertabib-i Şehriyârî, saray imam ve müezzinleri, Serkimyâger-i hazret-i Şehriyârî Bonkofski, Esliahâne görevlileri, tüfengîler, kuşçular, seribrikdar, çantacı, bahçıvan, serseccadeci, kilârî, saray muhafızları gibi saray çalışanları, hanım sultanlar ve cariyeler ile ilgili belgeler, vâlide sultanların özel tabibleri ve Mâbeyn tabiblerinin arzları, Mâbeyn-i Hümayûn eczahâneleri görevlileri, saray dışındaki işler için görevlendirilen şahısların arzları, saraya girip çıkanların isimlerinin kaydedildiği listeler, Dârüssaâde Ağalığı maruzâtı, saraya ait çiftliklerin teftişini yapan memurların maruzâtı, Yıldız sarayı Tamirhâne Nâzırı, Hadâik-ı Hâssa-i Şâhâne nâzırı, şehzadeler, Ahur-ı Hazret-i Şehriyârî, Mâbeyn-i Hümayûn tulumba müdürü, Kızlarağalığı, Marangozhâne nâzırı, vâlide sultan arasında yapılan yazışmalardan ve belge türlerinden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.SGE	1-11	1292-1330	1875-1912	11	ANALİTİK

r. Sıhhiye Nezâreti Maruzâtı

Meclis-i Umûr-ı Sıhhiye Riyâseti, Karantinalar Müfettiş-i Umumiyesi, Karantinalar Başkitâbeti ve Sicil Şubesi Müdüriyeti, Hıfz-ı Sıhha-i Umumiye Komisyonu, vilayetlerde bulunan Sıhhiye Müfettişlikleri, bazı bölgelerde bulunan tahaffuzhâne nâzırları tarafından gönderilen belgeler, Muhacirîn Hastahânesi'nin günlük kayıtlarını gösteren jurnaller ve Dersâdet ve Bilâd-ı Selâse'de vefat eden kimselerin isim, yaş ve hastalıklarını gösteren sıhhi jurnallere ait belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.SH	1-7	1294-1326	1877-1909	7	ANALİTİK

s. Serkurenâlık Evrakı

Serkurenâlığın sarayla ve diğer makamlarla yaptığı yazışmalara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.SRN	1-5	1293-1326	1876-1908	5	ANALİTİK

ş. Şûrâ-yı Devlet Maruzâtı

Tanzimat Dairesi, Bidâyet Mahkemesi, Şûrâ-yı Devlet Muavinliği, Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi, Şûrâ-yı Devlet âzaları, İstînâf Hukuk Mahkemesi, Temyiz Mahkemesi, Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi, İstatistik Encümeni ve İhtilâf Mercii Encümeni'nin Saray ile ilgili yazışmalarına ait belgelerden oluşur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.ŞD	1-3	1289-1330	1873-1912	3	ANALİTİK

t. Şehremâneti Maruzâtı

Saraya, Şehremîni tarafından sunulan arızalar, Şehremîni tarafından Mâbeyn'e takdim kılınan vukuat jurnalleri, Dersâdet Fenerler Müdüriyeti maruzâtı, belediye dairelerinin maruzâtı, Şehremâneti Muhasebeciliği, Hendesehâne-i Şehremâneti tarafından tertib edilen keşif defterleri, Gazhâne İdaresi Müdüriyeti maruzâtı, Çatalca Mutasarrıflığı ve Şile Kaymakamlığı'nın Şehremâneti'ne olan maruzâtı ve Su Nezâreti'nin Şehremâneti'ne olan maruzâtlarını kapsamaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.ŞH	1-14	1293-1327	1876-1910	14	ANALİTİK

u. Ticaret ve Nâfia Nezâreti Maruzâtı

Saray ile Demiryolu İdaresi, Turuk ve Maâbir İdaresi, Ziraat Bankası, Simkeşhâne, Matbaa-i Âmire, Kağıthâne Menâbi Suları İdare-i Dâimesi, Ticaret ve Nâfia Nezâreti mühendisleri-

nin mütalaaları, Hamidiye Hicaz Demiryolu Komisyonu, İnşaat Müdüriyeti, yabancı şirketlerle yapılan sözleşmeler, Dersaadet Tahvilât Borsası tarafından neşrolunan resmî fiyat cetvelleri, Hicaz Demiryolu Komisyonu, Kağıthâne Menâbi‘ Suları İnşaat Komisyonu, Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi, Ticaret ve Nâfia Nezâreti Tercüme Odası Kâtibliği, Ankara Vilayeti Nâfia Komisyonu, Tarik İdarehânesi ve ticaret mahkemelerine ait yapılan yazışmaları ihtiva eden belgelerden oluşur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.TNF	1-9	1284-1327	1867-1909	9	ANALİTİK

ü. Teşrifât-ı Umumiye İdaresi Maruzâtı

Teşrifât-ı Umumiye Dairesi'ne ait belgeler, Misafirîn-i Ecnebiye Teşrifâtçılığı (Ferik Ahmed Ali), sefirlerden gelen evrakların tercümeleri ve sefirlerin padişahla görüştüklerinde yaptıkları konuşma ve nutuklar, devlet başkanları, sefir vesâir zevâtle yapılan yemekli toplantılar ve görüşmelerin muhtevâsı ile ilgili evrak, kral, prens, elçi vesâir zevâta nişan taltifi vb. konulardan oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.TŞF	1-8	1293-1326	1876-1908	8	ANALİTİK

v. Zabtiye Nezâreti Maruzâtı

Yıldız Sarayı ile Zabtiye Nezâreti arasındaki yazışmaları ihtiva eder. Beyoğlu Mutasarrıflığı, Üsküdar Mutasarrıflığı, Beşiktaş Polis Memurluğu, Dersaadet Polis Memurluğu, Draman Mevkii Polis Komiserliği, Hapishâne-i Umumiye Müdüriyeti, Polis Müfettişleri maruzâtı, Tiyatrolar Müfettişliği ve Karakolhâneler Müfettişliği gibi makamlarla yapılan yazışmalar sonucu teşekkül etmiş evrak yer almaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.ZB	1-38	1282-1327	1866-1909	38	ANALİTİK

2. UMUM VİLAYETLER TAHRİRÂTI VE SAİR EVRAK

a. Umum Vilayetler Tahrirâtı

Saray ile valilikler, mutasarrıflıklar ve devlet tarafından tahkikat için gönderilen resmî şahıslarla yapılan yazışmalara ait belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.UM	1-81	1251-1326	1836-1908	81	ANALİTİK

b. Komisyonlar Maruzâtı

Saray ile Teftiş-i Umumî-i Askerî Komisyonu, Dârüşşafaka Eytâm-ı Müslimîn Komisyon-ı Mahsûsu, İâne Komisyon-ı Askerîsi, Umum Komisyon-ı Muhacirîn, Aşâir Komisyonu, Türk-Yunan Komisyonu Üyeliği, Encümen-i Mahsûs ve Muâyene Komisyonu, Mülkiye İâne Komisyonu, Komisyon-ı Mahsûs Dairesi (Necib Melhame), Emlâk-i Hümâyûn Komisyonu, Lahey Konferansı Heyet-i Murahhasa-i Osmâniyesi (Turhan Paşa), Kaht Komisyon-ı Âlisi (Derviş Paşa), Askerî Ceza ve Piyade Kanunnâmeleri Tadilât Komisyonu, Encümen-i Teftiş Komisyonu, Hicaz Teftiş Komisyonu, İntihâb-ı Memurîn Komisyonu, Muhacirîn-i İslâmiye Komisyonu, Mirât-ı Seniyye-i Hicâziye İnşâât Komisyonu, Anadolu'nun bazı vilayâtına mahsûs İâne Komisyonu, Hamidiye Etfâl Hastanesi, Muhacirîn Dul ve Eytâmhânesi ile Mektebi'nin günlük mevcutlarını gösterir jurnaller, muharebe-i ahîrede olan evlâd-ı şühedâ ve malûlîn-i askeriye İâne Sergisi Komisyonu, Kandiye Laşid Muhacirîn Komisyonu, Musâbîn-i Memurîn-i Mülkiye İâne Komisyonu, Hamidiye Hicaz Demiryolu (İâne) Komisyonu, Muâyene ve Teftiş Komisyonu, Techizât ve Tesisât-ı Askeriye Komisyonu, Ankara Vilayeti İskân-ı Muhacirîn Komisyonu, Rumeli Vilayâtı Komisyonu, Mübâyaât ve Tetkik-i Masârifât Komisyonu, Bâbiâlî Teshîlât Sandığı Komisyonu, Maliye Komisyon-ı Âlisi, Alasonya Menzil Komisyonu arasında yapılan yazışmalara ait belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.KOM	1-16	1294-1341	1877-1922	16	ANALİTİK

c. Arzuhâller ve Jurnaller

Arzuhâller, jurnaller, mektuplar, methiyeler, imzasız lâyiha ve mütalaalar, şahısların tebrik ve teşekkürleri vb. konuları ihtiva eden belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.AZJ	1-56	1262-1327	1846-1910	56	ANALİTİK

d. Tahrirât-ı Ecnebiye ve Mâbeyn Mütercimliği

Padişaha hitaben yabancı dilde yazılmış arzuhâl ve jurnaller. Asılları bulunup tercümeleleri bulunmayan belgeler ile asılları bulunmayıp tercümeleleri bulunan belgeler. Durkas Cemiyeti gibi ecnebilerin kurdukları cemiyetlerin sundukları arızaların tercümeleleri, çeşitli konularda ecnebî şahısların takdim ettiği layihalar ile ecnebî şirketlerin tekliflerini hâvi arzuhâlleri, hesap pusulaları ve manifestolar, mütercimi belli olmayan tercümeleler, imzası bulunmayan tercüme edilmiş arızalar, tercümesi bulunmayan yabancı dildeki arızalar, tercüme edilmiş, veya edilmemiş yabancı dildeki matbu dökümanlara ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.TKM	1-53	1267-1327	1850-1909	53	ANALİTİK

e. Gazeteler Kısmı

Gazeteler kısmı Almanca, Arapça, Bulgarca, Ermenice, Farsça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Rusça, Sırpça, Türkçe, Urduca ve Yunanca yazılmış gazete, gazete küpürleri ve mecmualardan oluşmaktadır.

Genellikle Sultan II. Abdülhamid devrini ve kısmen sonraki devri kapsayan bu gazetelerin bir kısmı k p r ya da tek sayfa h lindedir. Birçoğunun kenarlarına kalem görevlileri tarafından notlar düşülmüştür.

Gazeteler koleksiyonu 64 dosya olup, iki bölüm hâlinde tasnif edilmiştir. İlk 46 dosyadaki gazeteler Batı dillerinde kaleme alınmış yabancı gazeteler olup, miladî tarihe göre kronolojik sıraya konulmuştur. Bu gazeteler 13 Ağustos 1850-8 Temmuz 1922 tarihleri arasındaki günleri ihtiva etmektedir. 47 numarada 64 numaralı dosyaya kadar olan gazeteler Türkçe olup, aralarında az miktarda Arapça, Farsça ve Urduca gazeteler de vardır. Bu gazeteler hicrî tarihe göre kronolojik sıraya konulmuştur. 5 Zilkade 1275-7 Zilhicce 1340/6 Haziran 1859-1 Ağustos 1922 tarihleri arasındaki günleri ihtiva etmektedir. 64 numaralı dosya ise; sonradan ortaya çıkan gazetelerin dahil edilmesiyle oluşturulmuştur. Bu dosyadaki gazeteler kendi içerisinde kronolojik sıraya konularak tasnif edilmiştir. 1279-1340/1862-1922 yıllarını ihtiva etmektedir. Gazete ve mecmuaların ismi, basıldığı Şehir ve lisanı yazılmıştır

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Mil�di		
Y.PRK.GZT	1-64	-	1850-1922	64	ANALİTİK

f. Müteferrik

Yıldız Perakende evrakına ait m teferrik belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Mil�di		
Y.PRK.M	1-5	1253-1326	1837-1909	5	ANALİTİK

g. Nâme-i Hümâyûn

Padişaha gelen ve padişah adına yazılan nâme türü evrak; prens, kral, imparator ve diğer devlet başkanlarının gerek Başkitâbet, gerek Hariciye ve gerek sefaretler kanalıyla padişaha gönderdikleri ve onun tarafından yazılan nâmeler, padişahın akrabalarına vesair kişilere gönderdiği vilâdet, cülûs, bayram tebrikleri, taziyet gibi konuları hâvi tebrik ve teşekkür yazılarına ait belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Mil�di		
Y.PRK.NMH	1-10	1293-1326	1876-1909	10	ANALİTİK

h. Mâbeyn Cetvelleri

Resmî evrakın giriş-çıkış kaydını tutan, daire-i hususî (padişah makamı) ile devlet daireleri ve Őahıřlar arasındaki yazışmayı idare eden "Başkitâbet" makamı, Saray Hazine-i Evrakı'nı elinde bulundurmaktadır. Mâbeyn'in çeşitli bürolarına ve saray dışına havale edilen yazıların Başkitâbet tarafından takip edilmesi defterler ile yapıldığı gibi cetvel ve listeler ile de yapılmıştır.

Yıldız Perakende Evrakı bölümü içinde Mâbeyn cetvelleri ayrı bir yer tutmaktadır. Değişik maksatla 1295-1327/1878-1909 yılları arasında hazırlanmış cetvel, liste, zarf, telhis ve benzeri evrak, 15 ana başlık altında toplanarak tasnif edilmiştir.

İçinden çıkarılan belgelerin muhtevası özet hâlinde verilen boş zarflar, devrin belge saklama usullerine işaret etmektedir. Resmî ve hususî tarzda takdim olunan tezkirelerin, telgraf, tahrirât ve arzuhâllerin kaydına mahsûs; gönderilen makam, işlem cinsi ve özel günler için değişik şekillerde düzenlenen bu cetvel ve listeler, saray Sekreterliği'nin çalışma usullerini ortaya koymaktadır. Cetvellerin tertibinden Daire-i Hususiye, Başkitâbet ve devlet daireleri arasında belge teslim ve takdimi ile bilgi verme konularındaki muamele seyrini takip etmek mümkündür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
Y.PRK.MBC	1-103	1295-1327	1878-1909	103	ANALİTİK

MÂBEYN CETVELLERİ

Dosya Numarası	KONULARI	Tarihi	
		Hicrî	Miladî
1-5	Hülâsa-i maruzât cetvelleri.	1295-1320	1878-1902
6-11	Mâbeyn Başkitâbeti'ne ait olup, içindeki evrak çıkarılmış olan boş zarflar.	1296-1327	1879-1909
12-14	Başvekâlet tezkireleri üzerine sâdır olan irâdeleri hâvi hâmiş ve suretleri.	1296-1298	1879-1881
15-16	Başkitâbet'e, Bâbîâlî ve diğer bazı dairelerden gelen tezkire-i hususiye hülâsaları.	1297-1298	1880-1881
17-18	Başkitâbet'ten, Başvekalet'e yazılan tezkire-i hususiye-ler.	1297-1298	1880-1881
19-24	Padişaha takdim olunan maruzâtın hülâsaları.	1297-1312	1880-1894
25-42	Hülâsa-i maruzât-ı hususiye.	1303-1327	1885-1905
43-50	Bâbîâlî'den takdim olunan maruzât-ı hususiye müzekereleri.	1303-1311	1885-1893
51-56	İrâdesi çıkan maruzâtın Başkitâbet tarafından teslim alındığına dair arzalar.	1308-1328	1890-1910
57-94	Başkitâbet'ten yazılan tezâkir ve muharrerâtın hülâsa kayıt cetvelleri.	1309-1326	1891-1908
95	Sadâret'e takdim olunan tezkireden mühim olanları mübeyyin cetveller.	1310-1326	1891-1908
96-97	Cevaplı maruzât-ı resmiye hülâsaları.	1296-1327	1879-1909
98-100	Sadâret'in resmî ve hususî surette tebliğ ettiği irâde-i seniyyelerin Mâbeyn'e takdim olunan hülâsa pusulaları.	1311-1313	1893-1895
101	Mâbeyn'e devâir, vilayet ve muhtelif mahallerden gelen evrakın takdimine dair günlük hülâsa listeleri.	1296-1311	1879-1893
102-103	Mâbeyn'e gelen ve giden evrak için muhtelif şekillerde tutulmuş cetveller.	1295-1327	1878-1909

V. NEZÂRETLERE, TAŞRA ARŞİVLERİNE VE MÜFETTİŞLİKLERE AİT BELGELER

A. NEZÂRETLER

Osmanlı Devleti'nde devlet hizmetlerinin yürütülmesi için nezâretler ve birimler kurulmuş, ihtiyaca göre de sayısının artırılması veya azaltılması cihetine de gidilmiştir.

1. DAHİLİYE NEZÂRETİ BELGELERİ

Dahiliye Nezâreti, gerek Sadâret'e bağlı iken ve gerekse müstakil olduğu dönemde devletin iç işlerinden sorumlu olmuştur.

Dahiliye işleri sadrazamlar tarafından takip edilir, maiyetinde de “vezir kethüdâsı” adıyla üç tuğlu vezirden sayılan bir kişi bulunurdu. Bu şahıs Sadâret'in dahiliyeye ait görevlerini yapar, sadrazamın yokluğunda da sadrazama vekalet ederdi

Vezir Kethüdâlığı 1251-1835'de Umûr-ı Mülkiye Nezâreti'ne dönüştürülmüş ve ilk olarak Mehmed Said Pertev Efendi Kethüdâlık görevinden Mülkiye Nazırlığı'na tayin olunmuştur. 1253/1837'te Mülkiye Nezâreti'nin adı Dahiliye Nezâreti olarak değiştirilmiş ve Akif Paşa Dahiliye Nâzırı tayin olunmuştur.

1839 yılında lağvedilerek Sadâret Müsteşarlığı'na bağlı bir birim hâline getirilmiş ve uzun bir süre vazifesi bu makam tarafından icra edilmiştir.

Nezâretlerin teşekkül ettirildiği Tanzimat Dönemi'nde Dahiliye Nezâreti müteaddid defalar kurulmuş, ilga edilmiş veya başka bir birime bağlı olarak faaliyetlerini yürütmüştür.

Nihayet 1294 Muharremi'nde (1877) üçüncü kez teşekkül ettirilerek Cevdet Paşa Dahiliye Nazırı olmuş ve bundan böyle de Dahiliye Nezâreti teşkilatı müstakil bir nezâret olarak varlığını sürdürmüştür.

Dahiliye Nezâreti, umûr ve mülkiyeden başka, Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye'nin işlerini de yürütmüştür. Bundan dolayı Teşkilât-ı Dahiliye ve Teşkilât-ı Sıhhiyesi vardır.

Dahiliye Nezâreti, zabtiye ve belediye işlerinden matbuâta; mülkî memurların tayininden yeni kurulan vilayetlerin nizamâtının teşkiline; seferberlik, yangın ve deprem gibi durumlarda gerekli muamelenin icrasından eğitim ve öğretim işlerine kadar uzanan geniş bir yelpaze içinde ilgili kurumlarla gerekli yazışmaları yapmak, asker ve jandarma tensîki, çekirge istilasası, sansür, çete faaliyetleri, mezhep çatışmaları, asayiş vukuatı, tabiî âfetler ve zarar gören ahaliye yapılan yardımlar, surre alaylarının hazırlıkları, arkeolojik kazı izinleri, günlük haftalık ya da aylık olarak düzenlenen asayiş olayları, limanlara gelen ve giden yolcu sayıları devlet teşkilatında görev alan memurların sicillerinin tutulması ile Sadâret'in Dahiliye'ye ait direktiflerini uygulamakla mükelleftir..

Ayrıca Şûrâ-yı Devlet ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'den Sadâret'e takdim kılınacak mazbataların muamelâtı da Dahiliye Nezâreti vasıtasıyla icra olunurdu.

Dahiliye Nezâreti kalemlerine ve nezârete bağlı birimlere ait belge grupları şunlardır:

a. Dârülaceze Müdüriyeti

II. Abdülhamid'in kimsesiz çocukları, yaşlı ve muhtaçları barındırmak amacıyla İstanbul'da Dârülaceze kurma projesine dair ilk girişim 1307/1890 tarihli irâde¹ ile ortaya konmuştur. Yapılan çalışmalar neticesi Dârülaceze'nin inşaatı tamamlanmış ve 1313/1896 yılında törenle hizmete girmiştir.² Hizmete girmeden önce Dârülaceze Nizamnâmesi yayımlanmış (1895) ve diğer şehirlerde de bu kabilden yerlerin kurulması öngörülmüştür. Giderek kurum bünyesinde, mektep, eczahâne, hastane ve gücü yeten muhtaçların çalışabilecekleri imalathaneler açılmıştır. Başlangıçta Dahiliye Nezâreti idaresi altında olan kurum, 1326/1908 yılında Şehremaneti idaresine verilmiştir.³

Dârülaceze Müdüriyeti'ne ait belgeler; iş talepleri, inşaat, ihale, su bedelleri, çalışanların maaşları, sigara kağıdı üretimi, burada kalan muhtaçlara ilişkin bilgiler, dilenciler gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.DACZ	1-7	1310-1340	1892-1922	7	ANALİTİK

b. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Belgeleri

Zabtiye Nezâreti'nin 1326/1910 senesinde lağvedilmesinden sonra Osmanlı Devleti'nde asayiş ve güvenlikle ilgili muamelelerin yürütülmesi için Dahiliye Nezâreti'ne bağlı olarak 1327/1911 senesinde "Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti" teşkil edilmiştir.

Asayiş ve güvenliğe ait konuların çeşitliliğinin yanı sıra polislerle ilgili işlemlerin (özlük hakları, tayin, terfi, ceza, emeklilik vs.) yürütülmesi de görev alanına girdiğinden, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti bünyesinde muhtelif şubeler kurulmuştur.

Günümüzdeki Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görevini yürüten bu kuruma ait belgeler ihtiva ettikleri konular itibarıyla ait oldukları şube müdüriyetlerine göre tasnife tâbi tutulmuştur, Bunlar:

1. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Birinci Şube

Birinci Şube'nin görevi gayrimeşru faaliyetlerin önlenmesi olup vilayetler, Sırbistan, Arnavutluk ve Karadağ da ilgi sahası içindedir.

31 Mart Vakası, Mahmud Şevket Paşa'nın katli, devlet aleyhinde faaliyette bulunanlar; çeşitli vilayetlere sürgüne gönderilenlerin talepleri; Arnavutluk, Sırbistan ve Karadağ olayları, Arnavutluk'taki bağımsızlık hareketleri, Arnavut çetecilerin faaliyetleri, Avrupa matbuatında çıkan haberler; Arnavutluk, Sırbistan ve Karadağ bölgelerinden gelen muhacirler; hükümet ve padişah aleyhinde konuşup faaliyet gösterenler hakkında yapılan tahkikat; çeşitli sebeplerle

¹ BOA, İ.DH, 1180/92299 (14 Şevval 1307).

² BOA, İ.HUS, 45/43 (İrâde tarihi 15 Şa'bân 1313, açılışı 16 Şa'bân 1313'dür).

³ BOA, DH.MKT, 2621/25 (7 Ramazan 1326).

Arnavutluk, Sırbistan, Karadağ, İsviçre ve Avusturya'ya gitmek isteyenlerin ve buralardan gelmek isteyenlerin seyahat izin talepleri.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.1.Şb.	1-15	1332-1337	1914-1919	15	ANALİTİK

b2. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti İkinci Şube

İkinci Şube'nin görevi, Ermeni meselesi, Kürt Meselesi, Protestan muhacirlerin durumu, Ermeni aileleri, Ermeni tehirci esnasında karşılaşılan meselelerin halli ve Kürt aşiretlerinin kontrol altında bulundurulmasıdır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.2.Şb.	1-75	1332-1339	1914-1921	75	ANALİTİK

b3. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Üçüncü Şube

Rumlar ve Yunanlıları ilgilendiren Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti 3. Şube'nin görev alanı, Edirne, Çatalca, İstanbul, Çanakkale, Aydın, Karesi, Antalya, Yunanistan ve İtalya'dır. Bilhassa Ege ve Trakya bölgesindeki Rum çetelerini takip etmek ve bölge ahalisinin devlet aleyhindeki faaliyetlerini engellemekle görevlidir. Emniyet-i Umumiye Üçüncü Şube'ye ait belgeler, Yunan tebaası (Osmanlı topraklarında yaşayan Yunanlıların seyahatleri, sürgüne gönderilmeleri, hudut harici edilmeleri veya haklarında yapılan tahkikat); Yunan Hükûmetinin faaliyetleri (askerî hazırlıklar, silahlanma, Rumlara silah dağıtılması); Yunan Donanması (yeni gemi alımı, sahile asker çıkarma, Osmanlı sahillerini gözetleme); Rumlar (seyahat talepleri, çeşitli bölgele sevkleri, haklarında yapılan tahkikat, Rum kilise ve mekteplerinin faaliyetleri); Yunanlıların ve Rum çetecilerin saldırıları; İtalyanların askerî harekâtı ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.3.Şb.	1-29	1332-1337	1914-1919	29	ANALİTİK

b4. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Dördüncü Şube

Zor, Halep, Suriye, Beyrut, Kudüs, Hicaz, Yemen, Medine, Cebel-i Lübnan, İngiltere, Fransa ve İspanya'da Arapların buldukları bölgelerdeki aşiretleri kontrol altında buldurmak ve Araplarla ilgili muamelâtı yürütme görevi Dördüncü Şube'ye ait olup 1332-1335/1914-1916 yıllarına ait olan belgeler; Arapların kontrol altında tutulmaları, Medine ahalisinden bazı şahısların değişik bölgelere sevkleri, sürgünde bulunan Arapların sürgün yerlerini değiştirme talepleri, yer değiştirecek Arapların kendilerine ve ailelerine iane talepleri, tahsil ve tedavi gibi sebeplerle yurtdışına gitmek isteyen veya dışarıdan geri dönmek isteyen Arapların seyahat müsaadesi talepleri, şüpheli Arapların durumlarının tahkiki, Arap kabileleri arasındaki muameleler, Araplar arasında meydana gelen katil, gasp, hırsızlık, şekâvet vb. olayların takibi, Bağdad'ın İngilizler tarafından işgali, Hicaz Demiryolu inşaatında çalışacak amelelerin silah taşıma talepleri gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.4.Şb.	1-24	1332-1337	1914-1919	24	ANALİTİK

5. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Beşinci Şube

Bolu, Kastamonu, Ankara, Niğde, Konya, Karahisâr-ı Sahip, Kütahya, Eskişehir, İçel, Bursa ve İzmit ile Bulgaristan ve Romanya'deki casusluk olayları ile ilgilenmek, hudut kapılarını kontrol altında tutmak, girip çıkan yolcuları aramak ve tahkik etmek, özellikle gayrimüslim aileleri kontrol altında tutmak, yabancı devletlerle irtibat hâlinde olanlarını takip etmekle görevli olan Beşinci Şube'ye ait olan belgeler, Harp esirlerinin durumu; Osmanlı topraklarında bulunan sefarethâne ve konsoloslukların nakilleri ve kiralari; Osmanlı topraklarında bulunan, Fransa, Rusya, Karadağ, Amerika, İtalya, Yunanistan, İngiltere ve Romanya tebaasından olan şahısların sevkleri, sürülmeleri, yurtdışına çıkarılmaları ve seyahatleri ile ilgili işlemler; hudut kapılarının kontrolü; Romanya'daki askeri tedbirler ve faaliyetler; düşman donanmalarını gözetleme ve bombardıman; katolikler, katolik ruhbanı, Osmanlı topraklarında bulunan Bulgarlar; asker firarileri; yabancı devletler adına casusluk yapanların tahkiki; düvel-i muhâsamadaki Osmanlı tebaasının durumu; Anadolu'da bulunan yabancı devletlere ait müesseseler vb.konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.5.Şb.	1-86	1332-1337	1914-1919	86	ANALİTİK

6. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Altıncı Şube

Görev alanı bütün vilayetler ile Almanya ve Avusturya olan ve görevi ise, esas itibarıyla kaçakçılığın önlenmesi, bu amaçla hudut kapılarının kontrolü olan Altıncı Şube'ye ait belgeler, asker firarileri, eşkiya tecavüzleri, kır bekçileri ve reji kolcuları, düşman uçakları, jandarma muamelâtı ve firarî mahkûmlar gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.6.Şb.	1-55	1332-1339	1914-1921	55	ANALİTİK

7. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Yedinci Şube

Görev yeri Arz-ı Filistin olan ve Siyonist faaliyetlerin takibi, memleket dahilindeki siyonistlerle dışarıda bulunanların yardımlaşma ve irtibatına mani olmak gibi bir görevi üstlenen Yedinci Şube Şam polisince ele geçirilen Yahudi ve Siyonist paraları, Basra'nın Zübeyr Karyesi'ndeki Acemi Bey ve çetesinin şekaveti, bölgenin umumî durumu, İngilizlerin faaliyetleri, İngiliz harp gemileri (gözetleme, bombardıman vs.), Marunî Cemaati (Dürzîler) gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.7.Şb.	1-3	1332-1336	1914-1918	3	ANALİTİK

8. Takibât-ı Adliye Kalemi Belgeleri

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti siyasî kısmında bulunan Tatbikât-ı Adliye Müdüriyeti 1333/1915 yılında Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti'nin lağvıyla kurulmuştur.

Görevi: Siyasî ve adlî istatistiklerle ilgili muameleleri yürütmek, yabancı devletlerden sürülen şahısların araştırılması, aranan suçluların yakalanması için gerekli faaliyetlerde bulunmaktır.

Belgeleri: Cerâim-i umumiye ve vukuât-ı âdiye istatistik cetvelleri; durumu şüpheli görülenler, işsiz ve serserilerle dilencilerin memleketlerine veya uygun bölgelere gönderilmeleri, firarîlerin takibi ve yakalanması, dolandırıcılık, yankesicilik, hırsızlık gibi suçlar ve suçlularla ilgili muameleler ile halktan müsâdere edilen silahlara ait listelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.ADL	1-49	1328-1338	1910-1920	49	ANALİTİK

b9. Asayiş Kalemi Belgeleri

Asayiş Müdüriyeti, Emniyet-i Umumiye'de 1337 yılında yapılan yeni düzenleme neticesinde kurulmuştur. Bu fonda bulunan belgeler genel şekâvet ve çeteler; katil, yaralama, hırsızlık ve tecavüz olayları; cerâim istatistik cetvelleri ve vukuat raporları; cemiyetlerin faaliyetleri ve bunların takibi; işgal kuvvetlerinin kontrolü ve bu işgal kuvvetlerinin halka karşı muameleleri ile jandarma kuvvetlerine ve resmî görevlilere yönelik kötü muamelelerinin takibi; jandarma kuvvetleri muamelâtı (komutan tayinleri vs.); Kuvâ-yı Milliye'nin faaliyetleri; düşman donanmalarının faaliyetleri; Anadolu'nun muhtelif yerlerinde Rum ve Ermenilerin Müslüman halka tecavüzleri ile ilgili konuları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.AYŞ	1-76	1337-1341	1919-1923	76	ANALİTİK

b10. Ecânib Kalemi

Ecnebîlerin hüviyetlerini tetkik, uzaklaştırma ve tard muâmelâtı ile ilgilenmek olan Ecânib Kalemi'nin belgeleri iki kısma ayrılmıştır.

1. Tahrirât, tezkire, müzekkire gibi normal yazışma evrakı.

2. Beyannâme suretleri, vukuat pusulaları (Memâlik-i Osmâniye'de seyahat edecek veya herhangi bir sebeple yer değiştirecek olan yabancı ülke mensupları, bu durumu buldukları yerdeki emniyet âmirliğine bildirmek ve beyannâme doldurmak zorundaydılar. Doldurulan beyannâme vilayet tarafından merkeze gönderilmekteydi. Yine ecnebîlerin taşınma, doğum, ölüm gibi hadiselerinde doldurulan vukuat pusulaları da merkeze gönderiliyordu. Değişik karakter arzeden bu belgeler diğerlerinden ayrılmıştır.) Bunların haricinde diğer belgelerin ihtiva ettiği konuları şöylece sıralayabiliriz:

a. Tâbiyyet: Osmanlı tabiiyyetine girme talebinde bulunanlardan durumlarının tahkiki sonucu talebi kabul edilenlere "Tezkire-i Osmânî" verilmesi, ecnebî tebaasından olduğu iddia edilenlerin durumlarının araştırılması.

b. İkamet: Memalik-i Osmâniye dâhilinde ikamet edecek olan yabancı tebaa mensupları ile ilgili muameleler. (Kendilerinden beyannâme alınarak ikâmet tezkiresi verilmesi, nakl-i mekân eden ecnebîlerin vukuat pusulası doldurmaları.)

c. İhraç: Devlet aleyhinde bulunan ecnebîlerin hudut haricine çıkarılmaları. İngiltere ile yapılan anlaşma gereği, Avusturyalı Musevîler ve Bosnalı Müslümanlar hariç diğer ecnebîlerin ihracı.

d. Sorumluluk sahalarda ikamet eden ecnebîler ile ilgili olarak vilayetlerce tanzim edilen listeler.

e. Haklarında cezaî hüküm bulunan ecnebîler ile ilgili ve vilayetler tarafından tanzim edilen vukuât-ı âdiye cetvelleri.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.ECB	1-37	1330-1341	1912-1923	37	ANALİTİK

b11. Emniyet Kalemi Belgeleri

1329/1913 senesinde tesis edilen Emniyet Kalemi, Osmanlı Devleti dahilinde emniyet ve asayişin temini ile ilgili şubedir. 1332/1914 yılında merkez teşkilatında yapılan değişiklikler sonucu lağvedilmiştir. Evrakının aynı mahiyette olması sebebiyle İstilaât Şubesi'ne ait evrak da bu kalemin evrakı arasında tasnif edilmiştir.

Emniyet Kalemi evrakı, vilayetlerce her ay tanzim edilen ve merkeze gönderilen cinayet istatistik cetvelleri; meydana gelen siyasî olaylara ait raporlar; katil, yaralama ve gasp olayları ile bunların failleri hakkında yapılan muameleler; jandarma muamelâtı, eşkiya ile jandarma arasındaki çatışmalar; kır bekçileri ve reji kolcuları; Osmanlı tebaasından olup yurtdışında bulunan (Belçika-Romanya) şahısların durumları hakkında yapılan muhaberât; Bulgar eşkiyasının saldırıları, gasbettikleri malların geri alınması; yeni karakollar inşa edilmesi, firarîlerin takip ve yakalanmaları ile ilgili konuları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.EMN	1-117	1329-1332	1911-1914	117	ANALİTİK

b12. Kısım-ı Adlî Kalemi

Emniyet-i Umumiye bünyesindeki her türlü adlî olayın evrakıyla ilgilenen Kısım-ı Adlî Kalemi kısa bir süre faaliyet göstermiş ve daha sonra yerine Emniyet Şubesi kurulmuştur.

Osmanlı Devleti ile alâkalı yerli, yabancı gazetelerde çıkan yazılar; katil, yaralama, hırsızlık, dolandırıcılık, yankesicilik olayları ve bunların faillerinin takibi; anarşistlerin takip ve yakalanmaları; serseri ve dilenciler hakkındaki muameleler (hudut harici sürgün vs.); bozgunculuk yapan, durumu şüpheli olan, hükûmet aleyhine faaliyette bulunan şahısların durumlarının tahkiki; cemiyetler ve yardım sandıklarınca yürütülen faaliyetlerin takibi; kayıp şahısların, asker veya hapis hâne firarilerinin aranmaları; tiyatro faaliyetlerinin takibi; intihar, yangın, boğulma gibi olayların incelenmesi; suçlar ve suçlularla ilgili olarak vilayetlerce tanzim edilen ve merkeze gönderilen “hurûf-ı hecâ” (alfabetik) istatistik cetvellerinin muhafazası ile ilgili belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.KADL	1-22	1328-1329	1910-1911	22	ANALİTİK

b13. Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti

Muhalefet, haber alma ve casusluğa ait evrakın kayıt ve tasnifi ile müsveddelerinin dosya hâline getirilmesi, şahıslar hakkında cereyan eden muameleler, hususî ve mahrem haberleşmenin icrası görevleri bulunan Kalem-i Hususî'nin belgeleri şu konuları ihtiva eder: Cerâim-i siyasiye raporları ve durumu şüpheli şahısların hüviyetlerinin tahkikine ait belgeler.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.KLH	1-5	1332-1340	1914-1921	5	ANALİTİK

b14. Kalem-i Umumî Müdüriyeti

Yedi şube müdürü tarafından müsveddesi hazırlanan ve hususî mahiyette bulunmayan evrakın temize çekilmesi, şubelerle alâkasız olan, mahrem ve hususî olmayan yazışmaların icrası, bu evrakın kayıt muameleleri ile ilgili dosyaların tanzimi görevleri bulunan Kalem-i Umumî Belgeleri şu konuları ihtiva eder: Tamimlerin neşri, gelenlerin şubelere tebliği (muharrerât-ı umumiyeler), cerâim-i siyasiye raporları, sürgündeki şahısların ve mahkûmların af taleplerini hâvi arzuhâller, telgraf ve haberleşme işlemleri, bazı hadiselerde faydası görülen şahısların taltifleri, kaza ve vilayetlerin nüfusunu gösteren cetveller.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.KLU	1-17	1332-1341	1914-1923	17	ANALİTİK

b15. Levazım Kalemî

Dersaâdet ve taşrada bulunan polis memurlarının elbise ve techizât ihtiyaçlarını, merkez dairenin ısınma ve aydınlanma malzemelerini, bilumum kırtasiye gereçlerini tedarik etmekle görevli olan Levazım Kalemî bünyesinde bir Levazım Komisyonu mevcuttur. Dersaâdet ve taşrada görevli bütün Emniyet-i Umumiye mensuplarının elbise, kaput, kalpak, kundura, çizme, ferahi gibi giyeceklerinin temini, merkezce tedariki mümkün olmayan ihtiyaçlar için ilgili yerlere havalenâme gönderilmesi, polis memurlarının silah ihtiyaçlarının karşılanması, ısınma ve aydınlanma malzemelerinin temini, sandal, otomobil, bisiklet, motor gibi ulaşım araçlarının satın alınması, tamiri, vs. muameleleri, daktilo, telefon, telgraf aleti gibi araç gereçlerin temini, açık münâkasa, kapalı zarf veya pazarlık usulü alım yapmak, gazeteler yoluyla ilan vermek gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.LVZ	1-71	1328-1341	1910-1923	81	ANALİTİK

b16. Memurîn Kalemî Belgeleri

Memurin Kalemî Müdüriyeti 1329/1911'de lağvedilen Sicil Kalemî yerine kurulmuştur.

Polislerin sicilleri ile ilgili muameleler; tayin, terfi, azil, emeklilik, yer değiştirme gibi konularla ilgili işlemler; polislere ait taltif, tecziye, vukuat cetvelleri ve künye defterleri ile ilgili belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.MEM	1-134	1329-1341	1911-1923	134	ANALİTİK

b17. Muhasebe Kalemî Belgeleri

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti bütçesinin tanzimi, ihtiyaca yetmeyen masraflar için tahsisât-ı muntazama veya tahsisât-ı fevkalâde istihsâli, her vilayetin kadrosuna göre maaş ve diğer masrafların tespit edilerek havalenâme gönderilmesi, vilayetlerden gelen masraf cevelllerinin incelenmesi ve hesab-ı kat'î ve cetvellerinin gönderilmesi, Hazine'ye borcu olan emniyet mensuplarının borçlarını tahsil için gerekli muamelenin yapılması, Emniyet-i Umumiye merkez şubelerinin harcamaları ile ilgili muamelelerin kontrolü, tayin, nakil veya özel görevle başka bir yere giden emniyet mensuplarının harcırahlarının hesabı ve ödenmesi, Emniyet-i Umumiye

bütçesi ile ilgili her türlü muhaberâtın ifası, Polis Mecmuası abone bedellerinin tahsili, sürgüne gönderilenlerin ailelerine yevmiye tahsisi, muhasebeye ait muamelelerin düzenli ve doğru bir şekilde yürütülmesi için hesap kayıtlarının özel defterlere kaydedilmesi.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.MH	1-273	1327-1341	1909-1923	273	ANALİTİK

b18. Polis Mecmuası Kalemî Belgeleri

Polis Mecmuası Müdüriyeti, Emniyet-i Umumiye merkez teşkilatında 1331/1913 senesinde yapılan değişikliklerden sonra kurulan şubelerdendir.

Görevi: Polis Mecmuası'nın zamanında ve düzenli yayınlanmasını sağlamak, mecmua abone defterlerini muntazaman tutmak ve abonelere ait yazışmaları yürütmektir.

Belgeleri: Polis mecmuasının yayını, abone kaydı ve abone ücreti tahsilatıyla ilgili muameleleri, çeşitli bölgelerden gelen mecmua talepleri ve bu taleplerin karşılanması gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.PMC	1-9	1331-1342	1913-1924	9	ANALİTİK

b19. Tahrirât Kalemî Belgeleri

Tahrirât Kalemî Emniyet-i Umumiye'nin merkez ve taşra ile olan muhaberâtını yerine getirirdi. 1327/1909'de kurulup, 1331/1913'de lağvedilmiş ve yerine "Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti" kurulmuştur. Bu fonda bulunan belgeler genel vilayetlerden aylık olarak gönderilen hırsızlık, yaralama ve gasp gibi suçlara ait cerâim istatistik cetvelleri; vilayetlerce tanzim edilip gönderilen intihar, yangın, deniz kazası ve kazâen telef gibi olaylara ait vukuat istatistik cetvelleri ile polis okullarıyla alâkalı her türlü muamelâtı ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.THR	1-107	1327-1332	1909-1914	107	ANALİTİK

b20. Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti Belgeleri

Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti 1331/1913'de Tahrirât Kalemî'nin lağvedilmesiyle onun yerine kurulmuş olup, 1333/1915 yılına kadar devam etmiştir.

Fonda bulunan belgeler cinayet hariç diğer adli suçlarla ilgili olarak vilayetlerce tanzim edilip merkeze gönderilen cerâim-i umumiye istatistik cetvelleri (yaralama, hırsızlık, kız kaçırma vs.); vukuât-ı zabita istatistik cetvelleri (yangın, deniz kazaları, intihar vs.); polis nizamnamesinin hazırlanması ve vilayetlere gönderilmesi; vilayet polis kadrolarının azaltılması, arttırılması, polis karakollarının durumları; polis mektepleri ile ilgili işlemler; yayınlanan genelgelerin ilgili birimlere tebliği vb. konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.MTK	1-82	1331-1335	1913-1917	82	ANALİTİK

b21. Seyrüsefer Kalemi

Görevi esas itibarıyla, yurda giriş ve çıkışların denetlenmesi, yurt içindeki seyahatlerin kontrolü olan Seyrüsefer Kalemi'ne ait belgeler seyahat varakası talepleri, yurt içinde ve yurtdışında seyahat edecek yolcuların listeleri, Seyahat Varakası ile seyahat eden yabancılarla ilgili bilgiler (sayıları, tabiiyet, kimlikleri) ve raporlar, Balkan treni ile gidip gelenlerin listesi, seyahat edecek yolcular hakkında muameleleri gösteren talimatnâmeler, bazı özel kişilere seyahatleri esnasında kolaylık sağlanması, pasaport vize işlemleri, tren veya vapurla gelip giden yolcuların kontrolü, emniyet müfettişliklerinde ve istilâat memurluklarında görevli polisler ile ilgili işlemler gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.SSM	1-68	1333-1341	1915-1923	68	ANALİTİK

b22. Evrak Odası Belgeleri

Evrak Müdüriyeti, Emniyet-i Umumiye'ye gelen veya gönderilen evrakın kaydedildiği şube olup, polis olmak isteyen kimselerin verdikleri arzuhâller; polis memurlarının tayin, nakil, maaş zammı vs. ile ilgili talepleri; âdâba aykırı hareketlerde bulunanlarla ilgili belgeler (Ramazan'da alenen oruç yiyenler, içkili eğlenceler tertipleyerek halkı rahatsız edenler, çocuklarına geleneklere uygun olmayan kıyafetler giydirenler vs.); diğer şubelerin görev alanına girmeyen muhtelif konular (kandillerde camilerin ışıklandırılması, yeni hicrî yılın tebrik merasimleri, tiyatro faaliyetleri için izin talepleri vs.).

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.VRK	1-29	1327-1342	1909-1924	29	ANALİTİK

b23. Sicil Kalemi Evrakı

Sicil Kalemi, bütün emniyet görevlilerinin sicillerinin tanzim, değişiklik, terfi gibi muamelelerini ifa eder. Aynı zamanda intihap, tayin, nakil, ihraç vs. görevleri de yerine getirir. Kadrosu, bu işleri yürüten bir sicil memurundan ibarettir. 1327/1909 yılında kurulmuş, 1329/1911 yılında da lağvedilerek yerine Memurin Müdüriyeti kurulmuştur. Polislerin sicilleri ile ilgili muameleler, tayin, terfi, azil, yer değiştirme gibi konularla ilgili işlemler, polisler için taltif, tecziye, vukuat cetvelleri ve künye defterleri şeklindedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.EUM.SCL	1-16	1327-1330	1909-1912	16	ANALİTİK

c. Hukuk Müşavirliği Belgeleri

1327-1328/1909-1910 tarihlerinde idarî teşkilatın yeniden düzenlenmesi sırasında, Dahiliye Nezâreti'ne ait kanun, nizam, tâlimat lâyhaları ve evâmir-i umumiyye mecmualarını tanzim etmek, kanunî meseleler ve idarî nizamlar hakkında mütâlâa beyan etmek ve nezârete ait dâvaları ikâme ve tâkip etmek üzere "Hukuk Müşavirliği Kalemi" ihdâs edilmiştir. Bu kalemin görüldüğü vazifeler daha önce "Nezâret Dâva Vekili" tarafından ifa ediliyordu.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.HMŞ	1-32	1318-1342	1900-1923	32	ANALİTİK

d. İdâre-i Umumiye Belgeleri

Memurların tayin, azil ve taltifleri; emlâk ve arazi işleri; zehâir ve iâşelerin toplanarak sevkedilmeleri; askeriyenin ihtiyaçlarının karşılanması; eğitim ve öğretim; vakıflar; köy, nahiye ve kaza teşkilleri; askere alma işlemleri ve seferberlik; işgal altında kalma; deprem, yangın, sel felaketi gibi durumlarda gerekli muamele icrası ile dârüleytâm vesair konulara rastlamak mümkündür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.İ.UM	1-98	1329-1341	1911-1922	212	ANALİTİK
DH.İ.UM.EK	1-123			123	

e. Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri

Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti, Dahiliye nâzırının dahilî ve haricî işleri ile gizli ve hususî haberleşmesini temin ve nâzır ile yapılacak görüşmeleri düzenlemek için 22 Muharrem 1332/21 Aralık 1913'de kurulmuştur.

Bu kaleme ait belgeler İtilâf Devletleri'nin işgal hareketleri, Kuvâ-yı Milliye faaliyetleri, Yunan işgali ve mezâlîmi, çetecilik faaliyetleri, memur tayin ve azılleri, madalya ita vb. konular ile Osmanlı Devleti'nin son yıllarında karşılaştığı meseleleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.KMS	1-65	1330-1341	1912-1922	94	ANALİTİK

f. Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri

Meclis-i Mebusân'da 1327/1911-1912 senesi bütçesi görüşülürken, Dahiliye Nazırı Halil Bey'in teklifi üzerine yapılan müzakerede Dahiliye Nezâreti'ne bağlı olmak üzere "Hapishâneler İdaresi" adıyla bir idare teşkil edilmiştir. Bir müddet sonra da taşradaki hükûmet konaklarının inşaat, tamirat ve kiraya verilmesine dair muhaberât bu idareye devredilerek Hapishâneler İdaresi'ne "Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler İdaresi" unvanı verilmiştir.

Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler İdare-i Umumiyesi, bir şube müdürünün idaresinde, bir muavinliği hâvi iki kalemden müteşekkildir.

İdare Kalemi Hesâbât, Dosya ve Tahrirât olmak üzere üç; **Fen Kalemi** ise Heyet-i Fenniye ve İstatistik olmak üzere iki kısımdan müteşekkildir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.MB.HPS	1-167	1327-1342	1909-1923	167	ANALİTİK
DH.MB.HPS.M	1-55			55	

g. Dahiliye Nezâreti Mektubî Kalemi

Dahiliye Nezâreti'nin kuruluşundan itibaren, nezâretin diğer nezâretlerle veya vilayetlerle olan bilumum yazışmaları Mektubî Kalemi tarafından yürütülmüştür.

Mektubî Kalemi, Dahiliye Nezâreti teşkilatı içinde 1295/1878 tarihinden itibaren görülmekle birlikte, daha önceki dönemlerde bu kalemin fonksiyonunun Sadâret bünyesindeki Dahiliye Kalemi tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. Nezârete bağlı diğer kalemler arasında evra-

kının çokluğu ve belgelerde geçen konularının çeşitliliği bu kalemin önemli bir konumda olduğunu göstermektedir. Nezâretin diğer kalemlerine ait haricî yazılar da Mektubî Kalemi vasıtasıyla yapılmış olduğundan Nezâreti ilgilendiren her konuda evrak bulunmaktadır. Bu kaleme ait belgeler; Nezâret'e gelen tahrirât, tezkire ve arzuhâller ile diğer kalemlerin herhangi bir konuda dış yazısı yazılmak üzere Mektubî Kalemi'ne gönderilen müzekkireleri vb.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.MKT	1-2915	1285-1327	1869-1910	2915	ANALİTİK
DH.MKT.PRK	1-2854			2854	DES

h. Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri

Dahiliye Nezâreti Mektubî Kalemi, nezâretin kendi teşkilatı içindeki yazışmalarıyla diğer daireler, vilayetler ve nezâretlerle ilgili yazışmaları yapardı. Mektubî Kalemi, 1327/1909 tarihinde idarî sistemde yapılan değişiklik sonunda yerini Muhaberât-ı Umumiye Dairesi'ne bırakmış ve bu tarihten sonra Mektubî Kalemi'nin görevini bu daire yüklenmiştir.

Rumi Ağustos 1325-Eylül 1326 (h.1328/m.1910) tarihleri arasındaki yazışmaları yürüten kalem, bu tarihten itibaren İdare, Siyasî, Hukuk ve Mütenevvia olmak üzere dört şubeye ayrılmıştır. Bunlar defterlerde ve müsvedde belgelerinde rumuzlarla Siyasî (Sin), İdarî (Elif), Hukuk (Ha) ve Mütenevvia ise (Mim) ile gösterilmiş ve yazışmaları konularına göre ilgili daireler yazmışlardır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.MUİ	1-169	1326-1334	1908-1916	291	ANALİTİK

h1. İdarî Kısım Belgeleri

İdare Evrakı mülkî taksimattaki düzenlemeler, belediye meclisleri ile idare meclisleri azalarının seçimi, gayr-ı müslim ve ecnebilere ait mektepler ile kilise inşaatlarına ruhsat verilmesi, Osmanlı topraklarında çeşitli arkeolojik kazılara müsaade edilmesi ve eski eser kaçakçılığının önlenmesi gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.İD	1-225	1326-1341	1908-1922	290	ANALİTİK

h2. Siyasî Kısım Belgeleri

Dahiliye Nezâreti'nin siyasî işlerine bakan müstakil bir kalemi yoktu. Bu seride bulunan belgeler müstakil olarak Dahiliye Nezâreti'nin siyasî bir bürosunca vücuda getirilmiş belgeleri kapsamayıp, dört şubeye ayrılmış bulunan Muhaberât-ı Umumiye Dairesi'nin siyasî kısmına ait belgelerden oluşmaktadır

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.SYS	1-123	1326-1333	1908-1915	192	ANALİTİK

h3. Hukuk Kısmı Belgeleri

Hukuk kısmı belgeleri; ayrı bir kalem veya daireye ait belgeler olmayıp, Muhaberât-ı Umumiye'nin evrak memurlarınca ayrılmış ve fihrist defterlerinde rumuzlanmış belgelerdir.

Hukuk bölümündeki vesikaların ekseriyeti, inzibatî vakalara aittir. Ayrıca, bu bölümde kamu ve şahıs hukukunun korunması için Dahiliye Nezâreti ile taşra teşkilatı ve mahallî idareler arasındaki yazışmalarla ilgili vesikalar da mevcuttur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.H	1-75	1328-1333	1910-1915	86	ANALİTİK

h4. Mütenevvia Kısmı Belgeleri

Mütenevvia Kısmına ait belgeler hemen hemen her türlü konuyu ihtiva etmekte olup, tabii âfetler ve âfetzedelere yapılan yardımlar, memurların tayin, azil, izin, muhakeme vs. meseleleri, tensikât; arazi davaları, madalya, nişan verilmesi ve diğer taltifler, Hicaz Demiryolu, iltica haberleri, yabancı seyyahlara tanınan kolaylıklar vb.

Mütenevvia kısmı evrakı orijinaline sadık kalınarak tasnif edilmesi sebebiyle 1320-1323 / 1902-1905 ve 1327/1909 tarihli belgeler, tarihi itibarıyla Mütenevvia içerisinde mütalaa edilmemesi gerekirken orijinallğine binâen burada yer almıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.MTV	1-66	1320-1339	1902-1921	75	ANALİTİK

i. Sicil-i Ahvâl İdaresi Memurin Kalemi Belgeleri

Dahiliye Nezâreti Sicil-i Ahvâl İdaresi'ne ait müstakil olarak bulunan sicil zarfları Babialı memurlarından bir kısmının sicil kayıtlarından oluşmaktadır. Bu belgeler aynı zamanda arşivimizde "Sicil Defterleri" olarak bilinen büyük sicil defter serisinin içindeki bazı kayıtların tevsiki mahiyetindedir. Tasnif sırasında elde mevcut zarflardaki görevliler ada göre alfabetik şekilde sıralanarak dosyalanmıştır. Görevlilerin adı, baba adı, doğum yeri, doğum tarihi ve görevleri bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ayrıca zarflarda yer alan şahıslardan "Sicil Defterleri"nde kaydı bulunabilenlerin özetlerinin sonuna atıfta bulunulmuş, adı geçen görevlinin hangi defterin hangi sahifesinde yer aldığı gösterilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.SAİD.MEM	1-36	1227-1308	1812-1891	36	ANALİTİK

i. Sicil-i Nüfus Tahrirât Kalemi Belgeleri

Dahiliye Nezâreti Sicil-i Nüfus Tahrirât kalemi, mahalle imam ve muhtarları tarafından verilen ilmühaberler, şehremanetinden gelen hastalık, doğum ve ölüm kayıtları, sıhhiye journaleri; ihtida ve irtidad hadiselerinde bu şahısların isimlerini hâvi listeler, bedelli veya bedelsiz tezkire-i Osmâniye, bâkir veya dul kadının nikâh ilmühaberi, tecdîd-i münâkahat ilmühaberi, tevellüdat ve vefayât ilmühaberi, tebdil-i mekan ilmühaberi, taahhüdât ilmühaberi, tâbiyyet ilmühaberi, mürûr tezkiresi, bedelli ve bedelsiz pasaport ve pasavan ile nüfus sicil kayıtları işlemleri vb.konulu belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.SN.THR	1-89	1327-1340	1909-1922	90	ANALİTİK

j. Şifre Kalemî Belgeleri

Dahiliye Nezâreti'ne bağılı kalemler arasında yer alan Şifre Kalemî'nin müstakil bir kalem olarak teşkilat içerisinde yer alması 1914 yılına rastlar. Devlet teşkilatında bürokrasinin değışmesi ve devlet ihtiyaçlarına göre şekillenmesi sırasında değışik safhalardan geçmiş olan Şifre Odası, Dahiliye Nezâreti'nin alt birimleri arasında, çeşitli büro ve müdürlükler içinde yer almıştır. Bilhassa Osmanlı Devleti yönetiminin taşra birimleri ile âcil yaptığı muhaberâtta, telgraf ile haberleşme usulünün devlet muhaberâtına girmesiyle “Şifre Kalemî”nin önemi de artmıştır.

Şifre Kalemî'nin, umumiyetle Dahiliye Nezâreti'nin ve ona bağılı birimlerin diğere vilayetler ve mutasarrıflıklar ile yaptığı muhaberâtta aracı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu çalışmaların yanında bazen diğere nezâret ve devlet dairelerinin acele ve gizli muhaberâtının şifrelendiğı bir aracı büro durumunda da bulunmaktadır.

Arşivimizde bulunan Şifre Kalemî evrakının orijinal olarak 39'dan 108'e kadar numaralandığı dikkate alınarak aslına sadık kalınmış ve yeni tasnif sırasında dosya numaraları 39'dan başlatılmıştır. 109-560 numaralı dosyalar ise bu kaleme ait dağılık halde bulunan belgelerden oluşturulmuş bir seridir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi/Hicri	Milâdî		
DH.ŞFR	39-108	h.1332-1340	1914-1922	73	ANALİTİK
	109-668	r. 1293-1335	1877-1919	560	

k. Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu

k1. Dahiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu, Muamelât

Tesrî-i Muâmelât ve Islâhât Komisyonu'nun Muamelât kısmı; Ermeni meselesi, muhacirîn-i İslâmiye'nin iskânı, gayr-ı müslim müesseselerinin tamir ve inşaaı, eski eser kaçakçılığı, aşiret çatışmaları gibi konular yer almaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
DH.TMIK.M	1-274	1313-1326	1895-1908	274	ANALİTİK

k2. Dahiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu, Islâhât

1312/1894 yılında kurulan bu komisyon, adından da anlaşılacağı gibi ıslahat ve muamelâtın hızlandırılması için kurulmuştur.

Bu fonda yer alan belgele; Rumeli ve Anadolu vilayetlerindeki ıslahat faaliyetleri, özellikle Anadolu Vilâyâtı Müfettişi Şakir Paşa'nın denetimi altındaki ıslahat hareketleri, ziraatin geliştirilmesi ve ıslahı için yapılan çalışmalar, idarî ve mülki taksimattaki değışiklikler, jandarma teşkilatının kurulması, zabtiye alaylarının jandarmaya tahvili, vergi düzenlemeleri ve vergi tahsilinin tahsildarlara bırakılması, Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan yabancıların yönetimde nüfusları oranında temsil ve istihdamları, sosyal ve ekonomik konulardaki diğere ıslahat faaliyetleri gibi konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
DH.TMIK.S	1-74	1312-1326	1894-1908	74	ANALİTİK

I. Umûr-ı Mahalliye-i Vilayât Müdüriyeti Belgeleri

Osmanlı Devlet teşkilatında 1331/1912'de yapılan idarî değişikliklerden sonra Dahiliye Nezâreti bünyesinde ihdâs edilen Umûr-ı Mahalliye-i Vilayât Müdüriyeti'nin görevleri 22 Muharrem 1332/21 Aralık 1913'de yürürlüğe giren Dahiliye Nezâreti Nizamnâmesi'nde belirtilmiştir. Buna göre; vilayet bütçesinin tetkik ve tasdiki, açılması ve tamiri Nâfia Nezâreti'ne ait umumî yolların dışındaki vilayet dahilindeki yolların yapılması; vilayet dahilindeki göl ve bataklıkların ıslâhı, arazinin sulanması; şehir ve kasabalarda geliri belediyeye ait olmak üzere ışıklandırma, içme suyu, tramvay, otobüs, otomobil işletmek ve muhtelif sanayi kollarına ait fabrikalar tesisi için ruhsat vermek; vilayet dahilinde ziraatın gelişmesi ve ıslâhı için gerekli çalışmaların yapılması; sanayi mektepleri, sanayi odalarının açılması, mahallî ihtiyaçlara uygun sanayi talimi; icab eden yerlere ticaret odaları ve ticaret borsaları tesisi, pazar ve panayırılar ihdâsı ve ticaretin gelişmesi için gerekli sair işlemlerin yapılması, amele ve fukaraya mahsûs gece mektepleri ve liva idâdîleri tesisi ve bunların idaresi; vilayât dahilinde eytâmhâne, hastahâne, bimarhâne ve dârülaceze gibi hayır müesseselerinin tesisi; vilayâta ait bilcümle emlâk, akar ve emvâlin idaresi, hülâsa belediye işleriyle alakalı bütün mahallî hizmetlerin takibi ile bu konuda nezâretin murakebe hakkını kullanmak ve diğer nezâretler ile vilayetler arasındaki muhaberatı idare ve ifa etmek, bu müdüriyetin görevleri arasındadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
DH.UMVM	1-167	1331-1341	1913-1923	167	ANALİTİK

m. Dahiliye Nezâreti Evrakı (Dosya Usulü Envanter)

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
DH.DİM (Daire Müdüriyeti)	1-2	1333	1914	2	DES
DH.EO (Evrak Odası)	1-673	1285-1341	1868-1923	673	
DH.HTMU (Heyet-i Teftişîye Müdüriyeti)	1-28	1321-1341	1903-1922	28	
DH.HZK (Havâic-i Zaruriye)	1-8	1332-1334	1914-1916	8	
DH.İMK (İntihâb-ı Memurin)	1-114	1281-1324	1865-1906	114	
DH.LVZ (Levazım Müdüriyeti)	1-12	1330-1339	1912-1921	12	
DH.MDK (Matbuât-ı Dahiliye)	1-308	1286-1331	1869-1913	308	
DH.MH (Muhasebe Kalemi)	1-1457	1266-1341	1849-1922	1457	
DH.MHC (Muhacirin Komisyonu)	1-77	1277-1336	1860-1917	77	
DH.MKT.PRK (Mektubî Kalemi Perakende)	1-2854	1285-1327	1868-1910	2854	
DH.MMK (Memurin-i Mülkiye Komisyonu)	1-72	1291-1332	1874-1913	72	
DH.MTF (Mülkiye Müfettişliği)	1-4	1317-1339	1899-1921	4	
DH.SMU (Sıhhiye Müdüriyeti)	1	1331-1340	1912-1921	1	
DH.TTK (Tetkik-i Tensikât)	1-10	1314-1330	1896-1912	10	
DH.VŞKK (Vilâyât-ı Şarkîye Kapı Kethüdâlığı)	1-19	1288-1327	1870-1910	19	

2. HARİCİYE NEZÂRETİ BELGELERİ

Hariciye Nezâreti Arşivi, Tanzimat'la birlikte teşkilatlanan Hariciye Nezâreti'ne paralel olarak oluşan "merkez arşivi" ile sefaret ve konsolosluklarda teşekkül eden "taşra arşivi" olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.

Çok az miktarda Tanzimat öncesi döneme ait evrak bulunmakla birlikte gerek merkez, gerekse taşra arşivlerindeki evrak, Tanzimat sonrası seksen yıllık bir dönemi ihtiva etmektedir. Osmanlı Devleti'nin Tanzimat öncesi döneminin dış ilişkilerine ait evrakı, Sadâret Arşivi'nin fonları içerisinde bulunmaktadır. Bu sebeple Hariciye Nezâreti Arşivi devletin dış ilişkileriyle ilgili, Sadâret Arşivi fonları içerisinde bulunan belgeleri kronolojik olarak tamamlayıcı niteliktedir.

Merkez Arşivi evrakının bir kısmı, günümüze kadar genel olarak düzenli bir şekilde korunmuş, taşra arşivlerine ait evrakların ise tahribattan kurtarılması için 1950'li yıllarda Türkiye'ye nakli düşünülmüştür. Bu düşünce doğrultusunda Atina, Belgrad ve Viyana başta olmak üzere elçilik ve konsolosluklardaki Osmanlı dönemi belgeleri peyder pey nakledilmiştir.

1985 yılına kadar Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Hariciye Nezâreti Arşivi, bu tarihten itibaren Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'na devredilmiştir.

1885/1303 tarihli, Sefaret-i Seniyyelerdeki Evrakın Hıfzı ve Kaydı hakkındaki talimatnâme ile, Osmanlı döneminden belli bir tasnif düzeni içerisinde günümüze intikal eden dosya ve fihristlerin incelenmesi sonucu, ayrı seriler hâlinde dosyalanmış olan Mektubî Kalemî, Hukuk Müşavirliği İstişare Odası, Umûr-ı Hukukiye-i Muhtelita Müdüriyeti ve Tercüme Odası gibi birimlerin dışındaki Hariciye Nezâreti evrakının düzenli bölümünün, Osmanlı döneminde, Siyasî, İdarî, Hukuk ve Mütenevvia adları altında aşağıda açıklandığı şekilde kısımlara ayrılarak dosyalandığı anlaşılmaktadır.

Hariciye Nezâreti fonunda, siyasî, hukukî, idarî konulardaki çok önemli meselelerin yanı sıra, ticaret anlaşmaları; sefaret ve şebenderliklerle yapılan yazışmalar; köle ticaretinin men'i; Sırbistan'daki Müslüman halkın dinî meseleleri; yabancı devlet başkanlarına gönderilen ve onlardan gelen, daha çok doğum, vefat, cülûs, evlilik konularındaki nâmeler; rütbe, nişan ve maddalya tevcihleri; sınırların dışında kalan topraklara ait tapu tahkikleri yer alır.

a. Hukuk Kısmı Belgeleri

Hariciye Nezâreti'nin, esas itibariyle şahsî dâvalara münhasır olmak üzere Osmanlı sefaretleri, Osmanlı şebenderlikleri, ecnebî sefaretleri, nezâretler, vilayetler, müstakil mutasarrıflıklar, resmî ve gayr-ı resmî şirketler ve kurumlarla adlî, hukukî konularda yaptığı yazışmalardan oluşmaktadır.

Hariciye Nezâreti'nin Osmanlı sefaretleri ve şebenderlikleri ile ilgili ile yaptığı yazışmalarından meydana gelen Hukuk Kısmı Evrakı; Atina, Belgrad, Berlin, Brüksel, Bükreş, Çetine, Kiev, Lahey, Stokholm, Londra, Madrid, Paris, Petersburg, Roma, Sofya, Tahran, Viyana ve Washington sefaretleri ile Almanya, Amerika, Arjantin, Avusturya-Macaristan, Belçika, Brezilya, Buenos Aires, Bulgaristan, Fransa, Habeşistan, Hollanda ve diğer yerlerde bulunan şebenderlikler olmak üzere sefaretleri alfabetik, şebenderlikleri de bulunduğu ülkeler, şehirler ve daha küçük birimlere göre alfabetik olarak sıralanarak tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.H	1-964	1262-1341	1846-1922	964	ANALİTİK

b. Hukuk Müşavirliği İstişare Odası Belgeleri

XIX. asrın son çeyreğinden sonra, devletlerarası ilişkilerde milletlerarası hukukun ön plana çıkması ve batılı devletlerin Osmanlı Devleti üzerindeki baskılarının artmaya başlaması

üzerine bu hukukun bilinmesi, Osmanlı bürokrasisinin daha iyi işlemesi için ihtiyaç hâline gelmiştir. Çünkü her müessesenin gelişiminde ve problemlerinin çözümünde milletlerarası hukukun bilinmesi ve bu sahada uzman kadroların yetiştirilmesi gerekli görülmekte idi.

Bu devirden sonra idarî organları genişleyen Hariciye Nezâreti'nin vazifeleri hem kemiyet hem de keyfiyet bakımından artarak yeni şubeler ihdâs edilmeye başlanmıştır. Hariciye Nezâreti'ne bağlı kalem olarak ihdâs edilen "İstişare Odası" devlet salnâmelerine göre 1883/1301 tarihinde kurulmuştur. Hukuk müşâvirleri, İstişare Odası müdürü, muavinler, evrak memurları ve kâtiplerden müteşekkil personele sahip olan İstişare Odası'nda, Hukuk Müşavirliği bir üst kurul olup, iştişarî organ niteliğindedir. İstişare Odası'na havale edilen herhangi bir hukukî mevzuu hukuk müşavirleri tetkik ederek o mevzu hakkında rey ve görüşlerini belirtip muavinlere havale ederler. Muavinler de müşavirlerin izahatı doğrultusunda ilgili mercilere görüşlerini Türkçe veya Fransızca olarak bildirirlerdi.

İstişare Odası'na ait belgelerin başlangıç tarihi 1262/1845'tir. Bitiş tarihi ise 1340/1921 olmasına rağmen az da olsa bu tarihten sonraki yıllara ait belgelere rastlanmaktadır. Fakat bu belgeler daha çok kitap, gazete, dergi vs. malzemedir. Bu fonda, Boğazlar Meselesi, Fas Meselesi, Kapitülasyonların lağvı, Lahey Konferansı, Beynelmilel Paris Sıhhiye Konferansı, Umumî Harp neticesinde yapılan muâhedeler, Adalar Meselesi, Brezilya ile yapılan sulh ve dostluk mukâvelesi, Osmanlı Devleti'ndeki ecnebî müesseselere ve benzeri konulara ait belgeler yer almaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.HMŞ.İŞO	1-248	1262-1366	1845-1950	248	ANALİTİK

c. İdare Kalemi Belgeleri

Hariciye Nezâreti'nin malî, askerî, ticarî, ziraî, sınaî, maârif, nâfia, nüfus, matbuat, bahriye konularında yaptığı yazışmalar ile mukâvelenameler, kongreler, konferanslar ve muhtelif konular ile sefaretler ve şebenderliklerin muhasebesine ait belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.İD	1-2131	1255-1341	1840-1922	2131	ANALİTİK

d. İstanbul Murahhaslığı

İstanbul Murahhaslığı; Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin İstanbul'daki temsilciliği hüviyetindedir. Osmanlı nezdindeki yabancı elçiliklerin Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra hemen Ankara'ya nakillerini yapamamalarından dolayı Osmanlı Hariciye Nezâreti'nin ilgasından ve Dışişleri Bakanlığı'nın Ankara'ya naklinden sonra da İstanbul Murahhaslığı görevini 1930'lu yıllara kadar devam ettirmiştir.

Fonun içermekte olduğu belgeler, tarihimizin bir geçiş dönemi evrakı olması açısından önemli bir özellik taşımaktadır. Aynı zamanda, Osmanlı Hariciye Nezâreti Fonu'nun tamamlayıcı bir kısmı mahiyetindedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.İM	1-261	1284-1350	1868-1931	262	ANALİTİK

e. Romanya Muhacirin Evrakı

Osmanlı topraklarında iskân edilen Romanya- Dobruca muhacirleri ile ilgili konuları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî		
HR.MHC.02	1-78	1272-1337	1856-1921	78	ANALİTİK

f. Mektubî Kalemî Belgeleri

1251/1835 yılında Reisülküttâblık'ın yerine kurulan Hariciye Nezâreti 1295/1878 yılına kadar Bâbiâlî'nin içinde yer almış ve Sadâret'le iç içe vazife icra etmiştir. Bu yıldan sonra bütün kurum ve kuruluşlarıyla müstakil bir hal almıştır.

Nâzırın Özel Kalem Müdürlüğü'nü yürüten Mektubî Kalemî, özel kalem müdürü durumdaki mektubî efendinin maiyyetinde çalışan müsevvid, mübeyyiz, mümeyyiz, serhalife ve mühimme müdüründen oluşmaktadır. Evrakın hıfzıyla görevli olan Mektubî Hariciye Evrak Odası da mektubî efendiye bağlı olarak çalışmaktadır.

Mektubî Kalemî, nezâretin kuruluşunu müteakip teşekkül ettirilmiştir. Kalemî müdürü olan mektubî ilk defa 1268/1851 yılı Devlet Salnâmesi'nde yer alır. Kalem 1327/ 1909 yılında Kalem-i Mahsûs Müdürlüğü'ne çevrilmiştir. Kalem-i Mahsûs evrakı değişik konu tasniflerinin içinde yer almıştır. Mektubî Kalemî 1919 yılı Devlet Salnâmesi'nde Kalem-i Mahsûs Müdürlüğü ile beraber tekrar yer almıştır. Kalemî görevi, nâzır adına yazılacak yazıları hazırlamak ve gerekli onayları aldıktan sonra Evrak Odası vasıtasıyla ilgili yerlere gönderilmesini sağlamaktadır.

Mektubî Kalemî, nezâretin gerek İstanbul'daki diğer nezâret ve dairelerle gerekse taşradaki kurum ve kuruluşlarla olan yazışmalarını sağlayan önemli bir kalemîdir. Taşra yazışmaları valilik, mutasarrıflık, kaymakamlık ve diğer idarî kuruluşlarla sefaret-i seniyye, şehbenderlikler ve nezâretin İstanbul dışındaki görevlileriyle yaptığı yazışmalardan oluşmaktadır. Maliye Nezâreti, Dahiliye Nezâreti, Rûsûmât Emaneti, Sadâret, Zabtiye Nezâreti, Seraskerlik, Rum Patrikliği, Ermeni Patrikliği gibi nezâret ve devâirle yaptığı yazışmalar da merkezî yazışmalardır.

Hariciye Nezâreti 1295/1878 yılına kadar Sadâret'le iç içe vazife icra ettiğinden doğrudan kendi adına yazışma kabul edip cevap verdiği gibi, Sadâret adına da yazışmalar yapmıştır. Bu yazışmalar sadrazamın onayından sonra ilgili yerlere gönderilmiştir.

İlk yıllarda 1254-1263/1838-1846, Mektubî Kalemî evrakının arka yüzünde "hariciye" kaydı vardır. 1263/1846 yılından itibaren belgenin arka yüzünde hülâsası yer almış ve bu kalem evrakının sonuna kadar bu usul devam etmiştir.

Belgelerin bir diğer özelliği ise arka yüzlerinde, defter kayıtlarına uygun olarak "mesalih", "Yunan", "Ermeni", "Rum", "İtalya", "İngiltere", "Rusya", "İsveç ve Norveç", "İran", "telgraf" gibi kayıtlar bulunmasıdır. Ancak bu usul 1295/1878 yılında terkedilmiştir. Aynı şekilde Sadâret adına tezkire ve tahrirât yazma usulü de terkedilmiş ve nezâret sadece kendi adına yazışma yapmaya başlamıştır.

Mektubî Kalemî yazışmalarının muhteviyatı, ağırlıklı olarak şahsî ve talî meselelerden oluşmaktadır. Çünkü konusu siyasî, umumî, harb, mütareke ve idarî gibi daha önemli konuları hâiz mektubî evrakı, konularla ilgili fonlar içinde yer almıştır. Fon evrakında alacak tahsilleri sayı itibarıyla oldukça fazla bir yer işgal etmektedir. Gerek Osmanlı tebaasından olan yabancıların, gerekse başka tebaalılarının birbirinden ve Osmanlı tebaalı Müslümanlardan olan alacaklarının tahsili ve maaş anlaşmazlıklarının giderilmesi bu kabildendir ki ilgili sefaretlerin müracaat-

larına mebnî, nezâret konuyu ilgili nezâret, daire ve valiliklere ileterek hallini temin etmektedir. Osmanlı topraklarında yaşayan yabancıların haklarının korunması, kilise yapım ve tamiri ile ilgili evrak da sayı itibarıyla oldukça önemli bir yer işgal etmektedir.

Ayrıca zararlı yayınların gümrükten geçiş ve intişarına fırsat verilmemesi; zenci esirlerin ticaretinin men'i; sultanların cülûsu münasebetiyle yayınlanan hatt-ı hümayûnların halka duyurulması; bayram ve yılbaşı dolayısıyla gönderilen tebriklere teşekkür yazıları; diğer devletlerin Osmanlı Devleti hakkında takındıkları tavır ve politikaları, sınır anlaşmazlıklarının giderilmesi; memleketin çeşitli yerlerinde yapılan inceleme ve teftiş raporları; sefaret-i seniyye, şehbenderlik ve konsolosluk görevlilerinin tayini ve özlük haklarının temini, terfi, nişan imalinin sağlanması; sefarethâne, şehbenderhâne ve konsoloslukların kira, mefrûşât, personel giderleri ve düzenlenen balo ve parti masraflarının karşılanması; Topkapı Saray-ı Hümayûnu, selatın camileri ve müzeleri gezmek isteyen yabancılara ruhsat temini; telgraf hatlarının inşasında çalışan görevlilerin özlük haklarının sağlanması; ihraç edilen mühimmat ve makinalarla ilgili sefaret tahrirlerinin ilgili kurumlara irsali ile ilgili yazılar; iş takibinde bulunan bazı zevata tavassut vb. konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.MKT	1-383	1254-1277	1838-1861	383	ANALİTİK

g. Mütenevvia Kısmı Belgeleri

Mütenevvia Kısmı, Hariciye Nezâreti memurları ve ecnebî temsilcilerin nasb ve tayinleri; rütbe ve nişan verilmesi; teşrifât merasimleri ve diğer kutlamalar; Hariciye memurları hakkında yapılan şikâyetler; bazı suikastler; Osmanlı padişah ve şehzadelerinin seyahatleri; deniz kazaları ve tabii âfetlerde yapılan yardımlarla ilgili belgelerden oluşmuştur. Mütenevvia Belgeleri'nin 1919 yılında hazırlandığı anlaşılan birisi asıl evraklara ait ve Fransızca; diğeri de tercümesi yapılmış evraklara ait Osmanlı Türkçesi olmak üzere iki adet endikatörü günümüze intikal etmiştir.

Evrakın tasnifi yapılırken endikatörlerin sistemi ile bölüm ve konu başlıklarına büyük oranda sadık kalınmıştır. Endikatördeki Fransızca ve Osmanlıca metinlerin tercümesi ve transkripsiyonları yapılmıştır. Belgeler;

1- *Osmanlı ve Yabancı Temsilcilikler* : Osmanlı Devleti'nin dış temsilcileri ile yabancı ülke temsilcilerinin görevleri gereği katıldıkları çeşitli törenlerle ilgili yazışmalar ve bunların uğradığı suikast ve kazalar ile özlük işleri hakkındaki belgelerden oluşmaktadır. Bunlar; kabuller, nutuklar, tahta çıkışlar, doğumlar, temsilcilik ihdâsı ve ilgâsı,

2- *Nâmeler*: Yabancı elçilerin güven mektupları, kabulleri, cülûs ve taç giyme tebrikleri, vefat taziyeleri; evlenme ve doğumlarda yapılan kutlamalar; tarihî ve önemli yerleri ziyaret için yabancılara verilen izinler ve bazı ticarî muâhedeler hakkındaki yabancı ülke hükümdarlarıyla Osmanlı hükümdarlarının mektupları ile Hariciye evraki içerisinde tespit edilen nâmeler,.

3- *Nişanlar, Madalyalar, Rütbeler*: Osmanlı Devleti ile diğer devletler arasında karşılıklı olarak verilen nişanlar, rütbeler ve unvanlar; rütbe tevcihi ve tenzili hakkında teklifler; hediye ve ihsanlara ait belgelerle bu husustaki nizamnâmelerden oluşmuştur. Ayrıca; nişanlar-madalyalar, tahlisiye, senet ve diğer madalyalar, unvanlar ve unvan talepleri,

4- *Yabancı ve Osmanlı Konsolosluk Heyetleri ile Temsilciliklerine Ait Meseleler*: Osmanlı Devleti tarafından gönderilen ve diğer ülkelerden gelen temsilcilerin yola çıkışları ve görev yerlerine ulaşmaları; diğer ülkelerdeki Osmanlı vatandaşlarıyla Osmanlı Devleti'ndeki yabancı uyrukluların himayeleri; bu temsilciler hakkında şikâyetler; yabancı konsolosluk ve manastır görevlilerinin kabul ve tayinleri hakkında yapılan yazışmalar,

5- *Muhtelif Konular*: Devlet adamları ve hanedan mensuplarının seyahatleri; protokoller; gösteriler; devletler arasında karşılıklı verilen arsa ve araziler,

6- *Tercüme Evrakı*: Kabine değişiklikleri, Osmanlı padişah ve şehzadelerinin seyahatleri, Osmanlı teşrifâtı, yabancı protokol, üniformalar ve ianeler ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.MTV	1-768	1257-1341	1842-1922	771	DES

h. Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyesi Belgeleri

Hariciye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti Belgeleri; Hariciye Nezâreti'nin merkez ve yurtdışı birimlerinde (sefaretler-şehbenderlikler) çalışan memurların sicil kayıtlarını ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.SAİD	1-26	1289-1343	1872-1925	26	ANALİTİK

ı. Sofya Sefareti Belgeleri

Sofya Sefareti Belgeleri; Evlenme-boşanma, vefat-veraset, askeri celp-tecil-kura- sevkiyat, dul ve yetimlerine maaş bağlanması, kanun-nizamnâme-layiha-talimat-genelge-mecmua-risale-mukâvelenâme, muhacirler, Osmanlı Tebaası'nın nüfus-pasaport-vize işlemleri vb. Bulgaristan'daki çeşitli faaliyetler ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.SFR.04	1-929	1297-1353	1880-1934	929	ANALİTİK

i. Tahran Sefareti Belgeleri

Tahran Sefareti Belgeleri; Tahran Sefareti'nin Hariciye Nezâreti ile arasındaki yazışmaları kapsamaktadır. % 40 oranında Farsça ve Fransızca belge bulunan fon belgeleri tasnif edilirken, çoğunluk dikkate alınarak Rumî tarihle tarihlenmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumî	Milâdî		
HR.SFR.20	1-134	1256-1339	1840-1923	134	DES

j. Petersburg Sefareti Belgeleri

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumî	Milâdî		
HR.SFR.1	1-120	-	1851-1897	120	ANALİTİK

k. Londra Sefareti Belgeleri

Londra Sefareti Belgeleri, Hariciye Nezâreti ile Londra Sefareti arasındaki yazışmaları, Londra Sefareti ile İngiltere Hükümeti arasındaki yazışmaları, Sefaretle İngiltere'deki şehben-

derlikler arasındaki yazışmaları ve Sefarete gönderilen özel mektup ve yazışmaları, Reşid Bey'in Londra Sefareti'ne tayini,İspanya Hükümeti, İngiliz-Fransız gemileri, imtiyazlar, Rus Çarı, İngiltere Kraliçesi'nin Rusya'ya savaş ilanı, fırkateyn siparişi,Osmanlı Borçları vb. siyasî ve malî konular ile ilgili belgeleri kapsamaktadır

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî		
HR.SFR.3	1-731	-	1836-1924	731	ANALİTİK

I. Paris Sefareti Belgeleri

Paris Sefareti Belgeleri'nin çoğunluğu Fransızca olup sefarette hazırlanmış olan endikatörden hareketle tasnif edilmiş ve belge grupları endikatördeki kayıtlara göre konulandırılmıştır. Belgeler; Brüksel Elçiliği'nin kuruluşu, Belçika basınında çıkan yazılar, 1838 Osmanlı-Belçika Andlaşması, askeri siparişler, İzmit Dokuma Fabrikası için Belçika'dan makine siparişi, Belçika'daki Osmanlı askeri öğrencileri, protokol yazıları, Kırım Savaşı sebebiyle Türk Ordusu'na katılmak isteyen Fransız ve yabancı gönüllüler, yardım, balolar, siyasî haber ve bilgiler, mektuplar, protokol, ticaret, tarım, Belçika Demiryolları, siyasi yazışmalar ve haber bültenleri, Osmanlı Borçları, Süveyş Kanalı, Manastırlar Sorunu, Telgraf Konferansı, Cenevre Sözleşmesi, Türk Hizmetine girmek isteyen Polonyalı subaylar, Paris Ermeni Okulu, Fransa'nın Cezayir Politikası, İskender Bey Sorunu, Mısır Sorunu, ABD iç savaş ve daimî temsilcilik, Sırbistan Sorunu, Nikola Efendi, Posta işlemleri, Girid Sorunu, Balkan Olayları, Rumeli Demiryolları vb konular ile çeşitli siyasî ve ekonomik konuları ihtiva eden belgelerden müteşekkildir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî		
HR.SFR.4	1-301	-	1848-1877	301	ANALİTİK

m. Siyasî Kısım Belgeleri

Siyasî Kısım Evrakı, Hariciye Nezâreti'nin iç ve dış siyasî olaylar ve meseleler ile ilgili yapmış olduğu yazışmalardan oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî		
HR.SYS	1-2980	-	1845-1922	2980	ANALİTİK

n. Tahrirât-ı Hariciye Belgeleri

Tahrirât-ı Hariciye Kalemî, Hariciye Nezâreti'nin Osmanlı temsilcilikleri ve yabancı elçiliklerle olan yazışmalarının yürütüldüğü bölüm olan Tercüme Odasından ayrı olarak teşekkül etmiştir. 1869 tarihli nizamnamesine göre Tahrirât-ı Hariciye odası bir serhalife ve bir mümeyyiz tarafından idare edilecektir. Odada çalışan memurlar müsevvid, mukayyid, mübeyyiz ve müstensihden ibaret olacaktır. Tahrirât-ı Hariciye'deki işlemler tesvid, kayıt, tebyiz ve irsal-i evrak olmak üzere dört kısma ayrılmıştır. Odanın serhalifesi tesvid ve kayıt işlemlerinin idaresine, mümeyyiz ise tebyiz ve irsal-i evrak işlerine memurdur.¹

¹ BOA, HR.TH 7/71.

Tahrirât Kalemî; hükümdarlara gönderilecek nâme-i hümâyûnlar, umûr-ı politika hakkında Sadâret'ten ve Hariciye Nezâreti'nden Dersâdet'te bulunan nezâretler ile taşra memurlarına, sefirlere ve elçilere gönderilecek tezkire ve takrirlerin yazıldığı birimdir. Belgeleri ise; istikraz taksitlerinin ödenmesi, istikraz tahvillerinin yabancı borsalardaki durumu, savaş haberleri, yabancı basının aleyhte neşriyatı, savaş dolayısıyla toplanan ianeler, Sırp ve Rus zulmü, yabancı tebaadan vefat edenlerin kalan mallarının devri ve borç ve alacak durumlarının tespiti, Zenci esirlerle ilgili iddialar, ordu levazımatı, firari askerlerin durumu, yabancılara nişan tevcihi, zahire ve hayvan ihracı yasağı vb. konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî		
HR.TH	1-386	-	1845-1896	230	ANALİTİK

o. Tercüme Odası Belgeleri

Tercüme Odası Belgeleri; Osmanlı sefaretleri, yabancı sefaretler, Osmanlı şebkenderlikleri ile muhtelif yabancı kişi ve kuruluşlardan gelen yazıların tercüme müsveddelerinden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî		
HR.TO	1-564	--	1845-1923	564	ANALİTİK

ö. Umûr-ı Hukûk-ı Muhtalita Belgeleri

Umûr-ı Hukûk-ı Muhtalita belgeleri; Osmanlı vatandaşları ile yabancı tebaa arasındaki hukukî problemlerin çözümü için yapılan yazışmalar, uluslararası antlaşmalar gereği terkedilen topraklarda yaşayan Osmanlı vatandaşlarının emlak ve arazileri ile ilgili davalar, yurtdışında vefat eden Osmanlı vatandaşlarının muhallefatının getirilerek mirasçılara teslimi için yapılan başvurular, Osmanlı ülkesinde vefat eden yabancılara ait terekelerin ilgili ülkelere gönderilmesi ve miras davalarında mahkeme kararı uyarınca yabancı banka ve sigorta şirketleri ile yapılan yazışmaları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
HR.UHM	1-160	--	1879-1914	160	ANALİTİK

Umûr-ı Hukûk-ı Muhtalita belgeleri ile ilgili çalışmalar devam etmekte olup, çalışmalar tamamlandıktan sonra araştırmacıların hizmetine sunulacaktır.

3. EVKÂF-I HÜMÂYÛN NEZÂRETİ BELGELERİ

Evkâf Nezâreti'nin kuruluşuna kadar vakıflar çeşitli birimler ve kişiler tarafından yönetilmişlerdir. Fatih Sultan Mehmed'in vakıflarının nezâretini sadrazamlara vermesiyle 868/1464 tarihinde bir kısım vakfın idaresi sadrazamlar tarafından yürütülmüştür. Daha sonra Sultan II. Bâyezid'in kurduğu vakıfların nezâretini 912/1506 tarihinde Şeyhülislâm Alaeddin Ali Efendi'ye

verdiği görülür. Harem-i Hümayûn mensuplarına ait vakıflar ise, 952/1545 tarihinden itibaren Bâbüssaâde Ağaları tarafından idare edilmeye başlamıştır. Sadrazam, şeyhülislâm ve kapı ağalarının nezâreti dışında, XVI. yüzyılın sonlarına doğru Mekke ve Medine'deki müesseselere tahsis edilen ve ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan vakıfların tek bir elden idaresi için yeni bir nezâret teşkil edilmiş ve 995/1586'da Evkâf-ı Haremeyn Nezâreti kurulmuştur. Daha sonra ise I. Abdülhamid'in vakıflarının idaresi için Hamidiye Vakıfları Nezâreti adı altında bir idare kurduğu görülür. Nihayet 21 Safer 1242/24 Eylül 1826 tarihinde dağılık durumda bulunan vakıfların idaresi için Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti kurulmuş ve giderek bütün vakıflar bu kurumun idaresine verilmiştir.

Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti kuruluşunda, Kesedarlık, Zimmet Halifeliği ve Sergi Halifeliği adı altında üç birimden oluşuyordu. Daha sonra Tahrirât Başkitâbeti, Gedikler Kitabeti ve Ruznamçecilik kalemleri de Evkâf'ın işlerini yürütmek için ihdâs edilmiştir. Bu şekilde gittikçe gelişen iş hacmiyle beraber kalem sayısı da artmıştır. Zamanla ana birimler doğmuş, bir müddet devam eden büyük birimler ise zamanla işlevleri küçülerek kaldırılmış veya isim değiştirmiştir. Bu gelişim ve değişimleri nizamnâme ve salnâmelerdeki kayıtlardan takip etmek mümkündür.

a. Evkâf - Başkitâbet

Yazı işlerinde Kesedar'a yardımcılık etmek, ferağ ve intikal temessüklerini yazmak ve yeni zabt olunan vakıfların muhasebelerini görmek bu kalemin vazifeleri arasındadır. Tahrirât ve tezkire müsveddeleri ile telhis ve takrirler bu kalemde bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.BKB	1-202	1243-1263	1828-1847	202	DES

b. Evkâf - Beratlar

Beratlar, üzerinde padişah tuğrası bulunan, bir görev tevcihini ya da bir muafiyet tevdiini ifade eden belgelerdir. Vakıf görevlerini tevcih eden beratlar, evkâf evrakının tasnifi sırasında ayrılmış ve bunlardan ayrı bir seri oluşturulmuştur. Bu beratlarda genel olarak; abkeşlik, Amennerrasulühanlık, Ammehanlık, aşirhanlık, Buharihanlık, buhurîlik, cibayet, cüzhanlık, dersiamlık, devirhanlık, duaguluk, feraşet, Fetihhanlık, hafızlık, hatimhanlık, imamet, hitabet, kandilcilik, kayyımlik, kennas-ı sünuh-ı Mescid-i Aksa, kitabet, meşk hocalığı, mevlidhanlık, muhadislik, muvakkıtlık, müderrislik, müezzinlik, naathanlık, Nebehanlık, perdedarlık, postnişinlik, salavathanlık, seccadecilik, siracelik, şeyhlik, taamiye, temcidhanlık, türbedarlık, vaizlik, Yasinhanlık, zaviyedarlık gibi görevlerin tevcih edildiği görülmektedir.

Belgelerin analitik tasnifi indeksleme yöntemi ile yapılmıştır. İndeks alanında söz konusu vakfın adı, nerede olduğu, hangi görevin kime tevcih edildiği unsurları indekse alınmıştır. Bütün indekslik unsurlar bilgisayar ortamında belgenin özet alanına bir arada yazılarak, beratların konularının daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.BRT	1-326	1124-1331	1712-1913	326	ANALİTİK

c. Evkâf - Evkâf Muhasebesi

Vakıfların gelirlerini kaydederek hazineye teslim etme, vazîfelilerin maaşlarını hazineden sarfetmek, vâridât ve masrafların hem icrâ edilmesini kontrol etmek, hem de aylık hesaplarını görerek Divan-ı Muhâsebât'a icmal vermek, sene başlarında bütçe ve sene sonlarında kesin hesaplarını çıkarmak ile görevlidir. Bu kalemde; "Muhasebe-i Evkâfa" havaleli belgeler, muhasebeden kayıt çıkarılmasıyla ilgili belgeler, beratlar (ilk yıllarda) bulunmaktadır

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.EMH	1-280	1247-1264	1831-1848	280	DES

ç. Evkâf - Evâmir-i Maliye

Tevliyet, imâmet, hitâbet, kayımlık, dersiamlık gibi vakıflarla ilgili vazîfeler için verilen beratlar bu kalemde tertip ve tanzim olunurdu.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.EVM	1-112	1255-1264	1839-1848	112	DES

d. Evkâf - Gedik Kitâbeti

Bütün vakıf gediklerinin Mukâtaaları cibâyeti (gelirlerini tahsil), mahlûlâtın ferağ ve intikallerini kaydetmek yazmak ve zimmet halifesine yardım etmekle görevlidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.GDK	1-289	1242-1264	1827-1848	289	DES

e. Evkâf - Haremeyn Muhasebesi

Haremeyn Muhasebesi, selâtin camileri, büyük camiler ve mukaddes beldeler (Mekke, Medine, Kudüs) evkâfî gelirlerine ait defterleri tutar ve bu gelirlerin tahsil ve sarfı ile uğraşır. Yine vakıfların vakfiyeleri gereğince her sene muhasebeleri görülerek muhasebe suretinin bu dairedeki kaydı yapılırdı. Muhasebenin görevleri şu üç birime taksim edilmiştir:

Evkâf-Haremeyn Muhasebesi Gedik Kalemî, vakıf musakkafâtının kiralınması, Haremeyn musakkafâtına ait gedik muaccelâtı ile muaccelât gelirlerinin tahsili ve temessük verilmesi görevlerini yürütmüştür.

Evkâf-Haremeyn Muhasebesi Sergi Kalemî, Hazineye ait her türlü vakıf harcamalarını ve evkâfın genel muvâzenesinin günlük işlemlerini gerçekleştirmiştir.

Evkâf-Haremeyn Muhasebesi Zimmet Halîfeliği de, vakıfların zimmet pusulalarının düzenlenmesi ve vakıf gelirlerinin tahsili işlerini takip etmiştir.

Ayrıca padişah, hanım sultan ve ileri gelen devlet adamlarının kurmuş oldukları vakıfların kayıtlarını ihtiva eden belgelerden oluşan ve kurucusunun ismi verilen bazı kalemler de mevcuttur ki, aşağıda listesi verilen bu kalemlerde; ferağ ve intikal kayıtları, vazîfe tevcihi ile ilgili berat suretleri, îrâd ve masraf kayıtları, evkâfın gelir ve giderlerini gösterir (yıllık muhasebe) cetvelleri, temessük verilmesi, vakıflarda görevli vazîfelilerin maaş kayıtlarını gösteren belge türleri bulunmaktadır.

Fon Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.HMH (Evkâf Haremeyn Muh.)	1-91	1243-1254	1827-1839	91	DES
EV.HMH.AYSF (Haremeyn Muh. Ayasofya-i Kebir Ev.)	1-31	1066-1257	1656-1842	31	DES
EV.HMH.BŞRA (Haremeyn Muh. Beşir Ağa Ev.)	1-3	1243-1255	1827-1840	3	DES
EV.HMH.DFAV (Haremeyn Muh. Defterdar Avni Efendi Ev.)	1	1243-1251	1828-1835	1	DES
EV.HMH.DİBR (Haremeyn Muh. Damat İbrahim Paşa Ev.)	1	1243-1254	1827-1839	1	DES
EV.HMH.EEYB (Haremeyn Muh. Eyüb Sultan Ev.)	1-2	1242-1257	1827-1841	2	DES
EV.HMH.EMRS (Haremeyn Muh. Emir Sultan Ev.)	1	1243-1253	1827-1837	1	DES
EV.HMH.GDK (Haremeyn Muh. Gedik)	1-61	1249-1264	1834-1848	61	DES
EV.HMH.GLBH (Haremeyn Muh. Gülbahar Hatun Ev.)	1	1243-1254	1828-1838	1	DES
EV.HMH.GTRH. ÖMRB (Haremeyn Muh. Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Ev.)	1	1243-1253	1827-1838	1	DES
EV.HMH.GZSL (Haremeyn Muh. Gazi Süleyman Paşa Ev.)	1-2	1239-1255	1823-1839	2	DES
EV.HMH.HALİ (Haremeyn Muh. Hekimoğlu Ali Paşa Ev.)	1	1244-1254	1828-1838	1	DES
EV.HMH.HMT (Haremeyn Muh. Haremeyn Müfettişliği Ev.)	1	1243-1249	1828-1834	1	DES
EV.HMH.HSB (Haremeyn Muh. Hasekibaşı Ev.)	1	1243-1249	1828-1834	1	DES
EV.HMH.KMST (Haremeyn Muh. Kara Mustafa Paşa Ev.)	1	1244-1248	1828-1832	1	DES
EV.HMH.LALE (Haremeyn Muh. Laleli Ev.)	1-19	1243-1255	1827-1840	19	DES
EV.HMH.MDMN (Haremeyn Muh. Medine-i Mün. Ev.)	1-59	1244-1264	1828-1848	59	DES
EV.HMH.MHDV (Haremeyn Muh. Mahmud Paşa-yı Veli Ev.)	1-2	1243-1255	1827-1839	2	DES
EV.HMH.MLK (Haremeyn Muh. Mâlikâne Ev.)	1-2	1243-1254	1828-1838	2	DES
EV.HMH.MVLN (Haremeyn Muh. Mevlana C. Rumi Ev.)	1	1243-1254	1827-1838	1	DES
EV.HMH.NROS (Haremeyn Muh. Nur-i Osmaniye Ev.)	1-3	1243-1256	1827-1841	3	DES
EV.HMH.ÖMMT (Haremeyn Muh. Öküz Mehmed P. Ev.)	1	1244-1254	1829-1838	1	DES
EV.HMH.SAMD (Haremeyn Muh. S. Ahmed I, II, III Ev.)	1-10	1243-1256	1828-1840	10	DES
EV.HMH.SBZT (Haremeyn Muh. Sultan Bâyezid-i Veli Ev.)	1-10	1242-1257	1826-1842	10	DES
EV.HMH.SÇLB (Haremeyn Muh. Çelebi S. Mehmed Ev.)	1-3	1243-1255	1827-1840	3	DES
EV.HMH.SFTH (Haremeyn Muh. Fatih Sultan Mehmed Ev.)	1-3	1243-1256	1827-1840	3	DES
EV.HMH.SHMD (Haremeyn Muh. Sultan Hamid Ev.)	1-6	1243-1257	1827-1841	6	DES
EV.HMH.SMHD (Haremeyn Muh. Sultan Mahmud Evkâfi)	1-7	1227-1256	1812-1840	7	DES
EV.HMH.SMRD (Haremeyn Muh. Sultan Murad I, II, III Ev.)	1-8	1243-1256	1827-1840	8	DES
EV.HMH.SNAN (Haremeyn Muh. Sinan Paşa Ev.)	1	1243-1256	1828-1840	1	DES
EV.HMH.SORN (Haremeyn Muh. Sultan Orhan Ev.)	1-2	1243-1254	1827-1838	2	DES
EV.HMH.SRG. (Haremeyn Muh. Sergi)	1-173	1243-1264	1828-1848	173	DES
EV.HMH.SSLM (Haremeyn Muh. Sultan Selim Ev.)	1-8	1243-1258	1827-1842	8	DES
EV.HMH.SSÜL (Haremeyn Muh. Sultan Süleyman Ev.)	1-4	1240-1257	1825-1842	4	DES
EV.HMH.SYIL (Haremeyn Muh. Sul. Yıldırım Bâyezid Ev.)	1	1243-1253	1827-1838	1	DES
EV.HMH.ŞMMD (Haremeyn Muh. Şehzade S. Mehmed Ev.)	1-9	1243-1256	1827-1840	9	DES
EV.HMH.VLS (Haremeyn Muh. Valide Sultan Ev.)	1-6	1243-1251	1827-1842	6	DES
EV.HMH.VLSA (Haremeyn Muh. Atik Valide Sultan Ev.)	1-11	1243-1256	1827-1840	11	DES
EV.HMH.VLSC (Haremeyn Muh. Cedid Valide Sultan Ev.)	1	1243-1255	1827-1839	1	DES
EV.HMH.VLSG (Haremeyn Muh. Valide Gevher Sultan Ev.)	1	1247-1253	1832-1838	1	DES
EV.HMH.VLSH (Haremeyn Muh. Valide Handan Sultan Ev.)	1-2	1243-1256	1827-1840	2	DES
EV.HMH.VLSM (Haremeyn Muh. Valide Mihrişah Sul. Ev.)	1-3	1243-1257	1827-1841	3	DES
EV.HMH.VLSN (Haremeyn Muh. Valide Nakş-ı Dil Sul. Ev.)	1	1243-1252	1828-1837	1	DES
EV.HMH.VLSS (Haremeyn Muh. Valide Safiye Sultan Ev.)	1	1244-1251	1828-1835	1	DES
EV.HMH.ZMT (Haremeyn Muh. Zimmet Halifeliği)	1-44	1251-1264	1835-1848	44	DES

f. Evkâf Kesedarlık

Nezârete ait bütün vakıflar için gereken ilamları, takrirleri ve inhâları yazmakla görevlidir. Bu kalemde, nezârete gelen havalesiz belgeler, mazbata ve ilamlar ile havale edilmeyen arz ve istilâmlar bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.KSD	1-48	1243-1264	1828-1848	48	DES

g. Evkâf - Muhasebe Kalemî

Muhasebe Kalemî, tüm vakıf gelirlerini kaydetme, Masârifât-ı Umumiye Dairesi'nden ve-rilecek suretler üzerine bütün vazifeler, masraflar ve maaşları hazineden karşılamak, taksid e bağlanmış gelirleri tahsil etmek, gelir ve giderleri çıkararak Divan-ı Muhasebât'a sunmak, bütçe ve kesin hesapları çıkarmak görevlerini yürütmüştür.

Yıllar içerisinde Evkâf Muhasebe Kalemî'ne bağlı bazı birimler kurulup lağvedildiği görülmektedir. Bunlar: Bütçe, Havalenâme ve Hesab-ı Kat'î Kalemî, Muamelât Kalemî, Hesabât Kalemî, Tahsisât-ı Hayriye Kalemî, Vâridât-ı Umumiye Dairesi (1270-1312/1853-1895), Masârifât-ı Umumiye Kalemî (1288-1326/1871-1908), Tamirat ve İnşaat Kalemî (1270-1312), Tahsilât Dairesi (1270-1304/1853-1888), Vezne Müdüriyeti (1326-1341/1908-1923), Levazım Müdüriyeti, Hamidiye İmaret Anbar Memurluğu (1311-1326/1894-1908), Terekât ve Nükûd-ı Mevkufe Müdüriyeti, Ruznamçe (1267-1289/1850-1873), Zimmet Halifeliği (1261-1270/1845-1853), Sergi Halifeliği (1275-1297/1858-1880), Senedat Müdürlüğü (1272-1297/1855-1880), Heyet-i Keşfiye Kalemî, Anbarlar İdaresi.

Yukarıdaki birimlerden belgeleri yekûn teşkil edenler, kodlanarak ayrı ayrı seriler oluşturulmuştur. Yekûn teşkil etmeyen birimlerin evrakı doğrudan Muhasebe Kalemî evrakı içinde mütalaa edilmiştir.

Evkâf Muhasebe Kalemî belgeleri esas itibarıyla, gelen belgeler ile giden yazıların aynen kaydedildiği müsveddelerden oluşmaktadır. Özellikle vâridât ve masârifât cetvelleri, tahsilat pusulaları, arzuhâl ve tezkireler üzerinde vakıf kayıtlarına ve ilmühaberlere de sıkça rastlanmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH	1-7052	1242-1344	1826-1925	7052	DES

g1. Evkâf - Muhasebe Kalemî Gedikler Kitabeti

Bütün vakıf gediklerinin Mukâtaalarını tahsil etmek, mahlûlâtın ferağ ve intikallerini kaydetmek ve zimmet halifesine yardım etmektir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.GDK	1-155	1242-1271	1826-1855	155	DES

g2. Evkâf - Muhasebe Kalemî Levazım Müdürlüğü

İstanbul'daki bütün hayır kuruluşlarının ihtiyacı olan mefrûşât, eşya ve levazımının satın alınıp gerekli yerlere gönderilmesi, vilayetlerden sipariş edilen eşyanın ve evkâf idareleri için gerekli defter ve kırtasiye levazımının tedarik edilip yerlerine gönderilmeleri, bunlara ait olan

işlemin yapılması, nezâretteki demirbaş eşyanın kaydının tutulması ile korunması, anbarların ve imaretlerin idaresi ile görevlidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.LVZ	1-25	1285-1339	1868-1921	25	DES

g3. Evkâf - Muhasebe Masârifât Kalemi

Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi'ne bağlı bir birim olarak 1288/1861 yılında kurulan Masârifât-ı Umumiye Kalemi; Hicaz levazımatı vesaireyi satın alma, maaşların ödenmesi, tamirat, inşaat vb. masrafların hesaplanması ve işlemlerinin yapılması görevini yürütmüştür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.MSF	1-4596	1288-1337	1871-1919	4596	DES

g4. Evkâf - Muhasebe Kalemi Ruznamçe

Cami ve imaretler gibi bütün hayır eserlerinin tamirleri ve döşenmelerini, satın alma işlerini ve harcamalarını yapmak ile görevlidir. Bu kalemde; muhtac-ı tamir olan mahallerin keşif defterleri, imaret-i amirelere verilen tayinatlar ve Ruznamçe'ye havale edilen belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.RZN	1-513	1244-1302	1828-1885	513	DES

g5. Evkâf - Muhasebe Kalemi Senedât Müdürlüğü

Tanzimat'tan önce mülklerin tasarrufu kişilere "hüccet"lerle verilirken, 1272/1855 yılında Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'nde kurulan Senedât İdaresi tarafından Sened-i Hakanî verilmeye başlanmıştır. 1272-1297/1855-1880 yılları arası faaliyet gösteren bu birimin görevini daha sonra Defterhâne yüklenmiştir. Senedat İdaresi esas itibariyle ferağ ve intikal muameleleri, bu konudaki kayıtların tutulması ve senedlerin düzenlenmesi işini yürütmüştür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.SND	1-1903	1272-1299	1855-1882	1903	DES

g6. Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi Sergi Halifesi

Sergi, istihkak sahibine Hazine (Devlet kasasından) ödenecek paranın miktarını gösterir vesika hakkında kullanılan bir tabirdir. 1324/1908'e kadar devlet tarafından ödenmesi gereken paralar malî sıkıntılar sebebiyle zamanında ödenemediğinden dolayı imkan hasıl oldukça ödenmek üzere alacak sahiplerine "Sergi" adıyla vesika verilir. Ödeme yapıldıkça sergiden düşülür muhteviyatı tamamen ödenince istirdat olunurdu. Bu kalemde, İmaret-i Âmire için yapılan mübâyaa senetleri tahvilleri, maaş tahvilleri, duagû vesair vazifelilerin aylıkları, Hazine'ye giren ve çıkan paralar için verilen tahviller ve günlük ödemeler ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.SRG	1-864	1251-1297	1835-1880	864	DES

g7. Evkâf - Muhasebe Kalemi Tahsilât Dairesi

Gedik ve Zimmet'in lağv edilmesi ile 1270 yılında kurulan Tahsilât Dairesi, vakıf gelirlerinin tahsili, tahsil edilemeyenler için gereken muamelâtın yapılması işlerini yürütmüştür. Bir ara (1301/1883 yılında) Deâvî Vekilliği ile birleşen daire 1302/1884 yılından itibaren müstakil bir daire olarak görev yürütmeye devam etmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.TH	1-146	1258-1337	1842-1919	146	DES

g8. Evkâf - Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi

Memuriyet düzeyinde 1313/1895 yılından 1326/1908'e kadar görev yürüttüğü görülen birimin, 1327/1909 yılında bir idare şeklini aldığı görülmektedir. Eski eserlerin bakım ve tamirini üstlenmiş olan kalem dört şubeden oluşmuştur:

- İnşaat ve Tamirat Müdüriyeti
- Merkez Hey'et-i Fenniye ve İnşaiyesi
- Merkez Hey'et-i Fenniye ve Miyahiyesi
- Taşra Hey'et-i Fenniye ve İnşaiyesi

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.TİK	1-166	1270-1338	1854-1920	166	DES

g9. Evkâf - Muhasebe Kalemi Vâridât İdaresi

Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne ait her türlü gelirleri toplamakla görevli olan Vâridât-ı Umumiye Dairesi, 1270-1312/1853-1895 yılları arası görev yürütmüştür. 1312 sonrasında ise muhasebe bünyesinde, yine vakıf gelirlerinin muamelelerinin kayıt merkezidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.VRD	1-723	1262-1327	1845-1910	723	DES

g10. Evkâf Nezâreti Muhasebe Kalemi Zimmet Halifesi

Bağlı vakıfların Mukâtaat ve iltizamat mazbatalarını, iltizam ve icar (kira) bedelleri zimmet pusulalarını düzenlemek, tahsilatına dikkat etmek ve muhasebelerini görmekle görevli idi. İlk zimmet halifesi Mehmet Arif Efendi'dir. Bu kalemde; vakıfların gelir ve giderlerini gösteren muhasebe cetvelleri, taşradaki vakıf muhasebe defterleri, zimmet hücceti, kefil senetleri, imaret tayinat defterleri, zimmet pusulalarının tahriri bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MH.ZMT	1-29	1244-1327	1828-1910	29	DES

h. Evkâf-Mektubî Kalemi

Evkâf Nezâreti'nin sekreteryaya işlemlerini yürüten kalem başlangıçta Tahrirât Kalemi 1254/1838, daha sonra da 1273/1856 Mektubî Kalemi'ne dönüşmüştür.

h1. Mektubî Kalemî

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MKT	1-3508	1274-1339	1857-1921	3508	DES

h2. Mektubî Kalemî Cihat

Yıllar içerisinde iş yoğunluğunun artması sebebi ile teşkilat içerisinde bazı değişikliklere gidilmiş ve Mektubî Kalemî de kendi içerisinde sınıflara ayrılarak 1307/1889 yılından itibaren ortaya çıkan bu birim vakıf çalışanlarına (müezzin, imam vb.) görev tevcih etmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MKT.CHT	1-892	1286-1330	1869-1912	892	DES

h3. Mektubî Kalemî Evamir

Vakıflarda çalışanlara belge düzenleme işlemlerini yürütür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.MKT.EVM	1-41	1272-1340	1855-1922	41	DES

i. Evkâf - Ruznamçe

Bütün cami ve imaretler gibi hayır eserlerinin tamirleri, düzenlenmeleri, satın alma işlemlerini ve harcamalarını yapmakla görevlidir. Bu kalemde; Ruznamçe'ye havale edilen belgeler, tamire muhtaç olan mahallerin keşif defterleri, imâret-i âmirelere verilen tayinatlar ile ilgili belgeler bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.RZN	1-58	1242-1264	1827-1848	58	DES

i. Evkâf - Sergi Halifeliği

Sergi, Hazine'den (devlet kasasından) ödenecek paranın miktarını gösteren ve istihkak sahibine verilen vesika hakkında kullanılan bir tabirdir. 1324/1908'e kadar devlet tarafından ödenmesi gereken paralar malî sıkıntılar sebebiyle zamanında ödenemediğinden dolayı imkân hasıl oldukça ödenmek üzere alacak sahiplerine "sergi" adıyla bir vesika verilirdi. Ödeme yapıldıkça sergiden düşülür, muhteviyatı tamamen ödendiğinde istirdat olunurdu. Bu kalemde; İmâret-i Âmire için yapılan mübâyaa senetleri tahvilleri, maaş tahvilleri, duâgû vesâir vazîfeli-lerin aylıkları, Hazine'ye giren ve çıkan paralar için verilen tahviller, günlük ödemeler ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.SRG	1-427	1243-1264	1827-1848	427	DES

j. Evkâf - Tahrirât

Nezâretin diğer nezâret ve vilayetlerle yaptığı yazışmaları yürütmekle görevlidir. Kesda- rlık ve Başkitâbet kalemlerinde görülen işlemler, bir müddet sonra bu kalemde yürütülmeye başlanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.THR	1-533	1242-1273	1826-1857	533	DES

k. Evkâf - Vakfiyeler

Vakfiyeler Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti belgelerinden ayrı olarak değerlendirilerek tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.VKF	1-26	901-1331	1495-1913	26	ANALİTİK

l. Evkâf - Zimmet Halifeliği

Bağlı vakıfların Mukâtaat ve iltizâmât mazbatalarını, iltizam ve icar (kira) bedelleri zimmet pusulalarını düzenlemek, tahsilatına dikkat etmek ve muhasebelerini görmekle görevli idi. Bu kalemde; vakıfların gelir ve giderlerini gösteren muhasebe cetvelleri, taşradaki vakıfların muhasebe defterleri, zimmet hucceti, kefil senetleri, imâret tayinat defterleri, zimmet pusulalarının tahriri bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
EV.ZMT	1-253	1243-1264	1827-1848	253	DES

4. TİCARET, NÂFİA, ORMAN, MEÂDİN VE ZİRÂAT NEZÂRETLERİNE AİT BELGELER

1839 yılında kurulan Ticaret Nezâreti ilk dönemlerde ticarî dâvalara bakan bir kurum niteliğindedir. 1846 yılında kurulan Ziraat ile 1848'de kurulan Nâfia nezâretleri bir süre sonra lağvedilerek Ticaret Nezâreti ile birleştirilmiştir. Bir müddet sonra Orman ve Maâdin Nezâretleri'nin de bu birime dahil edilmesi ile ticaret, tarım, nâfia ve maden gibi ülkenin reforma ihtiyaç duyan önemli alanları aynı birim altında toplanarak faaliyetlerini yürütmüştür.

Zaman içerisinde değişik adlar altında teşkilatlanıp bazen birbirleriyle birleşen nezâretlere ait malzemenin, nezâretler bazında ayrılması evrakın dağılmasına sebep olacağından tek bir fon hâlinde mütalaa edilerek tasnif edilmiştir. Fona sembol olarak da bu nezâretlerin başlıklarında en çok geçen harf olması münasebetiyle ve akılda kalması daha kolay olacağı düşünülerek "T" harfi serî kodu olarak seçilmiştir.

Bu fona kod olarak verilen "T" sembolü, bir nezâret veya birimin sembolü değildir. Tarih içerisinde teşkilat ve görev itibarıyla bir kurumun içerisine girmiş olan, dolayısıyla, evrakı da bir arada bir bütün teşkil eden ve "sekiz ayrı isimle teşekkül etmiş"¹ nezârete ait evrakın genel sembolüdür.

¹ Geniş bilgi için fonun defterler kısmına bakınız.

Evrak tasnif edilirken, nezâretlerin bünyelerinde bulunan birimlerden Mektubî Kalemî ve Evrak Odaları gibi nezâretlerle birlikte kurulup nezâretlerle birlikte lağvedilen birimlerin evrakı bağlı buldukları nezâretlerle beraber; buna karşılık zaman-zaman değişik nezâretlere bağlı olmasına rağmen kuruluşundan sonuna kadar bütünlük arzeden meclisler, umum müdürlükler ve idareler gibi birimlerin evrakları ise bağlı buldukları nezâretlere itibar edilmeksizin müstakil olarak ele alınmışlardır. Böylece meclisler, umum müdürlükler ve müstakil idarelerin evrakının bütünlüğünün bozulmaması sağlanmıştır.

Belgeler; fabrikaların tesisi, esnaf ve sanatkar cemiyetleri ile sanayi ve ticaret odalarının kurulması, küçük sanayinin modernize edilmesine yönelik çalışmalar, meslek okullarının açılması, maden arama izinleri, yol, köprü ve demiryollarının tamiri, Gümüşhacıköy, Samsun, Ergani vb. madenlerin yeri, muhasebeleri ve mültezimlerinin kayıtları, Paris, Frankfurt, Venedik, Katana vb. maden piyasası fiyatları ve mukâvelenâmeler ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Ayrıca, Hicaz Demiryolu ile Şirket-i Hayriye gibi ulaşım ağını oluşturan kurumlara ait belgeler de bu fon içinde yer alırlar.

Tasnif çalışmaları sırasında belgelerinden ayrılmış, müstakil ve dosya içine yerleştirilemeyecek halde bulunan resmî ve sivil binaların (Sirkeci Postanesi) plânları, Konya ve Hindiyeye-Habbaniye (Fırat ve Dicle üzerine kurulmuş) sulama projeleri Harita, Plân ve Kroki Fonu'na ilave edilmek üzere ayrılmışlardır.

Tasnifi tamamlanıp Dosya Envanteri halinde katalogu hazırlanmış olan fonda, "T" kodu altında muhtelif birimlere ait 3157 adet dosya bulunmaktadır. Bu birimler, dosya numaraları ve kapsadıkları tarihler şunlardır:

Birim veya Kalem Adı	Dosya Numarası	Tarihi	
		Hicri	Milâdî
Evrak Odası	1-80	1265-1340	1849-1922
Mektubî Kalemî	81-157	1281-1335	1864-1917
Muhasebe	158-440	1275-1338	1858-1920
Hukuk Müşavirliği	441-445	1293-1331	1876-1913
İstatistik	446	1290	1873-1874
Levazım	447-448	1300-1330	1883-1912
Sicill-i Ahvâl İdaresi	449-488	1299-1340	1882-1922
Tercüme ve Tahrirât-ı Ecnebiye Kalemî	490-521	1282-1331	1865-1913
Evrak Odası	522-536	1256-1335	1840-1916
Mektubî Kalemî	537-553	1271-1337	1855-1919
Muhasebe	554-651	1267-1333	1850-1915
Heyet-i Fenniye	652-694	1296-1330	1879-1912
İntihâb-ı Memurin	695	1312	1894-1895
Meclis-i Maâbir	696-702	1275-1286	1858-1869
Nâfia Meclisi	703-726	1257-1328	1841-1910
Orman Maâdin Meclisi	727-736	1256-1303	1840-1885
Encümen	737-740	1303-1323	1885-1906
Ticaret-Ziraat Meclisi	741-744	1263-1296	1847-1879
İhracat Komisyonu	745-789	1330-1336	1912-1918

Birim veya Kalemin Adı	Dosya Numarası	Tarihi	
		Hicri	Milâdî
Deâvî Kalemi	790	1285	1868/1869
Divan-ı İstinaf	791	1281	1864/1865
Mahkeme-i Ticaret	792	1278	1861/1862
Demiryolları İdaresi	793-1148	1261-1338	1846-1920
Demiryolları İdaresi Muhasebe	1149-1171	1284-1332	1867-1914
Demiryolları İdaresi İnşaat Meclisi	1172-1190	1290-1293	1873-1876
Demiryolları İdaresi Merkez Komisyonu	1191-1192	1290	1873/1874
Demiryolları İdaresi Ankara İnşaat Komisyonu	1193-1194	1288-1290	1872-1873
Demiryolları İdaresi Aydın İnşaat Komisyonu	1195-1196	1294-1306	1877-1889
Demiryolları İdaresi İzmit İnşaat Komisyonu	1197-1203	1284-1292	1867-1875
Demiryolları İdaresi Magriköy (Bakırköy) İnşaat Komisyonu	1204	1289	1872/1873
Demiryolları İdaresi Mudanya İnşaat Komisyonu	1205-1206	1288-1290	1871-1874
Demiryolları İdaresi Sofya İnşaat Komisyonu	1207-1234	1283-1309	1867-1795
Emniyet Sandığı	1235-1236	1295-1316	1878-1898
Hicaz Demiryolları İdaresi	1237-1315	1300-1337	1882-1919
Haydarpaşa Demiryolları İdaresi	1316-1321	1289-1304	1872-1887
Nâfia İdaresi	1322-1437	1266-1340	1850-1922
Nâfia İdaresi Tamirat Komisyonu	1438-1439	1300-1315	1882-1898
Nâfia İdaresi Çarşı-yı Kebir Tamirat Komisyonu	1440	1316	1898/1899
Nâfia İdaresi Heyet-i Fenniye	1441	1319	1901/1902
Nâfia İdaresi Muhasebesi	1442-1448	1327-1337	1909-1919
Orman Maâdin İdaresi Maden	1449-1692	1194-1341	1780-1922
Orman Maâdin İdaresi Orman	1693-1723	1287-1338	1870-1920
Posta Telgraf İdaresi	1724-1726	1285-1288	1868-1871
Sanayi İdaresi	1727-1748	1287-1330	1870-1912
Şirket-i Hayriyye İdaresi	1749	1268	1851/1852
Ticaret İdaresi	1750-1755	1292-1329	1875-1911
Turuk Maabir İdaresi	1756-2724	1266-1341	1849-1923
Turuk Maabir İdaresi Muhasebe	2725-2869	1328-1339	1910-1920
Turuk Maabir İdaresi Heyet-i Fenniye	2870-2950	1300-1334	1882-1916
Turuk Maabir İdaresi Münakasa Komisyonu	2951-2988	1282-1331	1866-1913
Turuk Maabir İdaresi Müfettişlik	2989-2996	1300-1332	1882-1914
Turuk Maabir İdaresi Kondoktör Mektebi	2997	1300	1882/1883
Ticaret-Ziraat Sanai Odası	2998	1290	1873/1874
Ziraat Bankası	2999-3058	1300-1338	1882-1920
Ek Dosyalar	3059-3068	1290-1321	1882-1904
Müteferrik Evrak	3069-3124	1260-1341	1844-1922
Kanun Layihaları- Nizamnâme-Broşür	3125-3141	1260-1335	1844-1912
Makbuz Koçan ve Evrak Takip Pusulaları	3142-3157	1268-1329	1851-1911

5. ZABTİYE NEZÂRETİ BELGELERİ

Zabtiye Nezâreti'ne ait belgelerin çoğunluğu, nezârete diğer nezâret, devâir ve vilayetlerden gelip gerekli muameleleri yapılan yazışmalar ile bu yazılara verilen cevapları hâvi Mektubî ve Muhasebe kalemleri müsveddeleri ve Muhasebe Kalemi'nin muamelâtına ait makbuz, teslim ve tesellüm senetlerinin gibi evrakın oluşturduğu görülmektedir.

Zabtiye Nezâreti belgeleri asayişin sağlanması, hırsızlık, darp, yaralama, cinayet memuriyet talebi, vb. adli konuları ihtiva etmektedir. sözü edilen birimlerle yaptığı yazışmalara dair gelen evrakın, her nezâret ve daire ile vilayetlerin adlarına göre açılmış Gelen Evrak Hülâsa Kayıt Defterleri'ne kaydedilip numara verildikten sonra gerekli muameleleri tamamlanarak muhafaza edildiği anlaşılmaktadır.

Fon Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Tasnifin Cinsi
		Rumi	Milâdî	
ZB	1-31	1262-1324	1846-1908	ANALİTİK
	32-39	1298-1325	1882-1909	DES (Mali)
	40-124	1316-1325	1900-1909	ANALİTİK
	125-155	1300-1325	1884-1909	DES (Muhtelif)
	156-157	1301-1325	1885-1909	ANALİTİK
	158-299	1298-1325	1882-1909	DES (Muhasebe)
	300-497	1307-1325	1891-1909	ANALİTİK
	498-587	1301-1325	1885-1909	DES (Muhtelif)
	588-634	1308-1325	1892-1909	ANALİTİK
	635-702	1290-1325	1874-1909	DES (Muhtelif)
	703-709	1282-1325	1866-1909	ANALİTİK
710-859	1263-1325	1845-1909	DES (Muhtelif)	

6. HAZİNE-İ HÂSSA NEZÂRETİ BELGELERİ

Tanzimatın ilânı ile her kurumda olduğu gibi Maliye teşkilatında da bir takım köklü değişiklikler olmuştur. Padişaha ait bütün gelirler, devletin esas hazinesine aktarılmış ve karşılığında masraflar için her ay verilmek üzere padişaha maaş bağlanması kararı alınmıştır. Enderûn-ı Hümâyûn ve sarayda çalışan bütün görevlilerin maaşları Darbhâne-i Âmire'nin masrafları, Matbah-ı Âmire (sarayın her türlü yiyecek ve erzak harcamaları için yapılacak ödemeler, saray ve kasr-ı hümâyûnların mefrûşâtı, tamirleri, padişahın isteği üzerine inşâ edilecek binaların inşâ masrafları, sûr-ı hümâyûn ve vilâdet-i hümâyûn masrafları, yine padişah tarafından bendegâna verilecek hediyelerin bedelleri ve sâir harcamalar, padişaha yapılan bu tahsîsâtın karşılanmaktaydı. Tahsîsât-ı Seniyye adı verilen bu ödenek her ay Darbhâne Nezâreti'ne aktarılır ve harcamalar Darbhâne yönetiminde bulunan Ceyb-i Hümâyûn Hazinesi tarafından yapılırdı. Aslında bu uygulama, Sultan II. Mahmud zamanında başlayan bir değişimin devamı niteliğindedir.

Başta padişah olmak üzere Osmanlı Hanedanına maaş bağlanması ve bu paranın Darbhâne kanalıyla her ay Ceyb-i Hümâyûn'a aktarılması, Ceyb-i Hümâyûn Hazinesi'nin bilinen görevinin dışında, padişaha ait bütün gelirlerin toplandığı ve buna mukabil padişah tarafından yapılacak harcamalarla, Saray'a ait bütün masrafların ödendiği bir içhazine hâline gelmesine yol açmıştır. Nitekim 1260/1844'lü yıllarda Ceyb-i Hümâyûn yerine "Özel Hazine" anlamına gelen Hazine-i Hâssa tabiri de kullanılmaya başlanmış ve Receb 1263/Haziran 1847'de çıkan bir irâdeyle "Ceyb-i Hümâyûn" ismi kesin olarak "Hazine-i Hâssa" şeklinde değiştirilmiştir. Tanzimatla birlikte sikke darbının Maliye Nezâreti'ne verilmesinden sonra Darbhâne Nezâreti'nin asıl görevi Ceyb-i Hümâyûn Hazinesini idare etmek olmuştur. Zamanla bir karışıklığa meydan

vermemek için 18 Rebîulevvel 1266/1 Şubat 1850 tarihli bir irâde ile Darbhâne Nezâreti'nin adı da Hazine-i Hâssa Nezâreti olarak değiştirilmiştir.

Evrakın tasnifinde nezâretin kuruluş tarihi esas alınmıştır. Bu nezâretin 1266/1850 yılı öncesi evraki Darbhâne Nezâreti içerisindedir. Bir kısmı ise Mâbeyn-i Hümâyûn belgeleri içerisinde yer almaktadır. Hazine-i Hâssa Nezâreti belgelerini inceleyeceklerin, Darbhâne Nezâreti ve Mâbeyn-i Hümâyûn belgelerine de bakmaları gerekmektedir.

Hazine-i Hâssa Nezâreti kalem ve birimlerine ait belgeler Osmanlı Arşivi'ne TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'ndan iki defada intikal etmiştir. Daha önce tasnifi tamamlanmış olan birimlere ait serilere, 2007 yılında intikal eden kısım tasnif edilerek ilave edilmiştir. Bu sebeple her birime ait dosyalar iki kronolojik seri oluşturmaktadır. Bu duruma aşağıda birimlere ait tabloların altında işaret edilmiştir. Bu seriler şunlar:

a. Depo Müdürlüğü

Nezârete bağlı bütün birimlerin levâzımâtının tedariki ile ilgilenen birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.DPO	1-397	1267-1342	1851-1924	397	DES

15-397 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

b. Ebniye Anbarı Müdürlüğü

Padişaha ait saray ve köşkerin her türlü bakım, onarım ve inşası için gerekli çalışmaların yürütüldüğü birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.EBA	1-1051	1266-1343	1850-1925	1051	DES

137-1051 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

c. Emlâk-i Hümâyûn Kalemi

Padişah ve hanedan mensuplarına ait mal ve çiftliklerin idaresinin yürütüldüğü kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.EMK	1-1348	1266-1343	1849-1925	1348	DES

1328-1348 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

d. Encümen İdaresi

Nezâretin işlerinin yürütülmesi için gereken kararların alınması ve işlerin takibi için kurulan komisyon ve meclislerin işlemlerini yürüten kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.ENC	1-414	1266-1342	1849-1924	414	DES

396-414 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

e. Erzak Anbarı Müdürlüğü

Sarayların ve Nezârete bağlı birimlerin erzak ihtiyaçlarının karşılandığı kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.ERA	1-201	1266-1342	1850-1924	201	DES

194-201 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

f. Feshâne Müdürlüğü

Feshâne Fabrikası'nın idaresini yürüten kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.FSH	1-13	1266-1330	1850-1912	13	DES

g. Hububat Anbarı Müdürlüğü

Saray ve bağlı birimlerin hububat ihtiyaçlarının karşılandığı kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.HBA	1-20	1271-1344	1855-1926	20	DES

19-20 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

h. Hukuk Müşavirliği

Nezâretin hukukî konulardaki danışmanlığının yürütüldüğü bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.HMŞ	1-4	1268-1342	1852-1924	4	DES

ı. Hereke Fabrikası

Hereke Fabrikası'nın idaresinin yapıldığı kalemdir. Hereke Fabrikası ile birlikte demir fabrikası, basma fabrikası, ipek fabrikası gibi diğer bütün fabrikaların evrakı da bu birim altında toplanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.HRK	1-66	1266-1341	1850-1923	66	DES

64-66 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

i. Hatab Anbarı Müdürlüğü

Saray ve nezârete bağlı birimlerin odun ve kömür ihtiyaçlarının karşılandığı bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.HTA	1-130	1266-1341	1850-1923	130	DES

95-130 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

j. İstabl-ı Âmire İdâresi

Saraylar bünyesindeki ahırlarda bulunan hayvanların bakımı, yetiştirilmesi ve buralarda çalışan personelin idaresini yürüten bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.ISB	1-235	1266-1343	1850-1925	235	DES

233-235 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

k. İrâdeler

Nezâret'in işleyişi ile ilgili padişah irâdelerinin toplandığı bir kalemdir

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.İ	1-247	1266-1337	1850-1919	247	DES

245-247 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

l. Karhâne Müdürlüğü

Saraylarda ve bağlı birimlerinde tüketilen yiyecek ve içeceklerin soğutulması için gerekli buz va karın temin edildiği kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.KRH	1-36	1284-1341	1867-1923	36	DES

2007'de Osmanlı Arşivi'ne intikal eden belgelerle birlikte bu alt fon oluşturulmuştur.

m. Kuyudât Kalemi

Resmî ya da gayr-ı resmî şahısların nezâretle olan yazışmalarında gereken kayıtları çıkaran, Evrak Odasınca kaydedilmesi gereken hususların kaydının tutulduğu bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.KYD	1-335	1278-1341	1862-1923	335	DES

321-335 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

n. Müteferrik

Nezâret'te hangi birime ait olduğu tam tespit edilemeyen evrakların bulunduğu bir bölümdür.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.M	1-63	1266-1342	1850-1930	63	DES

51-63 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

o. Mefrûşât Kalemi

Sarayların her türlü tefrişat işlerinin yürütülmesinden sorumlu bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.MFŞ	1-138	1268-1342	1852-1923	138	DES

62-138 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

p. Muhasebe Kalemi

Nezârete bağlı birimlerin muhasebe işlerini yürütmek ve kayıtlarını tutmakla yükümlü bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.MH	1-4309	1266-1342	1850-1924	4309	DES

4045-4309 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

r. Meskûkât İdâresi

Saray ve saraylara bağlı mutfakların ihtiyaçlarının karşılanması ve çalışanların idaresinin yapıldığı kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.MSK	1-3	1266-1313	1850-1896	3	DES

2007'de Osmanlı Arşivi'ne intikal eden belgelerle birlikte bu alt fon oluşturulmuştur.

s. Matbah-ı Âmire İdâresi

Saray ve saraylara bağlı mutfakların ihtiyaçlarının karşılanması ve çalışanların idaresinin yapıldığı kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.MTA	1-419	1266-1342	1850-1924	419	DES

409-419 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

ş. Sicil Kalemi

Nezâret'e bağlı birimlerde çalışan personelin her türlü kaydının tutulduğu kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.SAİD	1-298	1267-1342	1850-1924	298	DES

265-268 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

t. Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin (Sicil Zarfları)

Hazine-i Hassa Nezâreti İdaresi altında bulunan saray görevlilerinin sicil zarflarının tasnifi ile oluşturulmuş bir alt fondur. Tasnif sırasında görevlinin adı, baba adı, doğum tarihi, doğum yeri ve görevi indekslenmiş ve özet alanında araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.SAİD.MEM	1-54	1241-1343	1825-1925	54	ANALİTİK

u. Tahrirât Kalemi (HH.THR)

Nezâretin sekreteryâ görevini üstlenen birim diğer nezâretlerle olan yazışmaları da yürütmektedir.

Tahrirât Kalemi belgelerinin tasnifi orijinaliği korunarak yapılmıştır. Genel olarak 1266-1342/1850-1924 tarihlerini taşıyan belgeler iki bölüm halinde 1-1639 arası dosyalar analitik (konu başlıklı), 1640 ve sonrası ise Dosya Usulü Envanter olarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu fonda bulunan dosyalar ve konuları şöyledir:

Dosya	Konu	Dosya	Konu
1-57	Arazi	480	Akarat
58-66	Harita	481-1227	Muhtelif Konular
67-84	İcarat	1228-1252	İmalat
85-113	İhalat	1253-1256	Maden İşletmeleri
114-117	İhsanat	1257-1260	Tayinat-Tefrişat
118-121	Mübâyaat	1261	Muhtelif Konular
122-123	Mezruat	1262-1265	Teşrifât
124-138	Duyûn	1266	İcarat, İmalat
139-154	Rüsûmat	1267-1269	Yağ Mübâyaat
155-167	Senedat	1270-1277	Tamirat
168-179	Tavizat	1278-1281	Muhtelif Konular
180-193	Teftişat	1282-1283	Atiyye-i Seniyye
194-202	Muhtelif Konular Hamidiye Vapurları	1284-1354	Muhtelif Konular
203-223	İmtiyazlar	1355	Nişat Rütbe
224-230	Ormanlar ve Garsiyat	1356	Harcırah
231-249	Maden İşletmeleri	1357	Atiyye-i Seniyye
250-325	Tathirat-Hafriyat- Tamirat-İnşaat	1358-1361	Maaşat
326-374	Cami, Mekteb İnşası ve Memur Tayini	1362-1367	İmalat-Mübâyaat
375-424	Memur Tayini	1368	Tefrişât
425-429	Harcırah ve Yevmiye	1369-1370	Tayinat-Tahsilat
430-449	Memur Şikâyeti	1371-1372	İnşaat ve Tamirat, İhda ve İhsanat-İcarat
450-462	Tevcihât	1373-1636	Muhtelif Konular- Muhasebe-Sicil-Heyet-Dersââdet
463-464	Âsar-ı Atika	1637	Cami Mektep İnşası ve Memur Tayini
465-473	Muhacir İşkânı	1638	Arazi-Âsâr-ı Atika
474	Su İsalesi ve Ma'i Leziz	1639	Dalyanlar
475-479	Dağ Hamamları	1640-2422	(Dosya Envanter)

2394-2422 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

ü. Evrak Kalemi

Nezâret'e gelen her türlü evrakın kayıtlarını tutan, evrak takibatını yapan ve gerekli olanları saklayan bir kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HH.VRK	1-238	1266-1343	1850-1925	238	DES

227-238 no'lu dosyalar 2007'de ilave edilmiştir.

7. DARBHÂNE-İ ÂMİRE NEZÂRETİ BELGELERİ

Asıl işi para basımı ve bunun için gerekli madenlerin temini olan Darbhâne, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı maliye teşkilatı içerisinde ayrı bir önem kazanmıştır.

Darbhâne'nin ihtiyacı olan altın, gümüş ve bakır madenleri Darbhâne Emîni tarafından idare edilirdi. Darbhâne Emîni'nin muamelatı, maliyenin ikinci kalemi olan Başmuhasebe tarafından kontrol edilmekteydi. İşler hakkında yevmiye defteri tutulurdu. Darbhâne emînlerinin tayinleri defterdarın arzı ile olurdu. XVIII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Darbhâne Emînleri birinci sınıf Hâcegândan olduğundan tayin yetkileri defterdardan alınmıştır.

Osmanlı Devleti bu döneme kadar tek hazine ile idare edilmekteydi. Bu tarihten itibaren kurulan hazinelerle Osmanlı Devleti maliyesi, çok hazineli bir teşkilat hâline gelmiştir. Bu iki dönem arasında Darbhâne teşkilatı önemli rol üstlenmiştir. Özellikle XVIII. yüzyılın son çeyreğinde savaş giderlerinin finansmanında önemli rol oynamış, savaş masrafları için Darbhâne sermayesinden "Seferiye Akçesi" adı ile ödemeler yapılmıştır. Bu dönemde devlet harcamalarında esas ilke, masrafların öncelikle Hazine-i Âmire'den karşılanması yoluna gidilmesi ve hazinenin yeterli olmadığı durumlarda Darbhâne sermayesine başvurulması olmuştur.

Darbhâne XVIII. yüzyılın ikinci yarısından sonra, bünyesinde vuku bulan bir takım değişiklikler neticesinde bir İhtiyat Hazinesi haline gelmiştir. Darbhâne'nin bu şekilde değişmesi, bir takım gelir kaynaklarının bu kuruma tahsis edilmesiyle gerçekleşmiştir. Özellikle 1766'dan beri Haremeyn Mukâtaaları ve Tevliyetleri'nin yönetiminin buraya devredilmesi, Darbhâne'yi Osmanlı Maliyesi'nde söz sahibi bir konuma getirmiştir.

Darbhâne yeni konumuyla birlikte bazı vazifeleri de üstlenmiştir. Bu vazifelerden biri Padişahın özel hazinesi olan Ceyb-i Hümâyûn'a ait gelirlerin idaresidir. Darbhâne'nin bir hazine halini alması keyfiyeti XIX. yüzyılın başlarında da devam etmiş; Sultan III. Selim, İrâd-ı Cedid hazinesine rağmen Darbhâne'yi savaş masraflarının karşılanmasında yedek hazine biçiminde kullanabilmek için, özel olarak takviye etmeye ihtimam göstermiştir. III. Selim'in tahttan indirilmesinden sonra İrâd-ı Cedid hazinesi kaldırılarak hazinenin mevcudu ve tüm gelir kaynakları alınan bir kararla Darbhâne'ye devredilmiş, sonuçta Darbhâne'nin mali kaynakları daha da artmıştır.

Sultan II. Mahmud zamanında Asakir-i Mansûre kurulmuş ve giderlerinin karşılanması için mali arayışlara girilmiştir. Alınan bir kararla Darbhâne-i Âmire tarafından zapt ve idare olunan çeşitli Mukâtaaların hasılâtı bu kurumdan alınarak askeri giderlerin karşılanmasına tahsis edilmiştir.

Darbhâne'nin kaynak transferi sırasında bir süredir Darbhâne tarafından idare olunan Evkâf-ı Hümâyûn'un yönetiminde de yeni bir düzenlemeye gidilmiş, 1826'da Evkâf-ı Hümâyûn müstakil hale getirilerek "Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti" kurulmuştur. Yapılan bu değişikliklerden sonra Darbhâne-i Âmire'nin bünyesinde Ceyb-i Hümâyûn vâridâtından başka bir geliri kalmamıştır.

Tanzimat'dan önce Darbhâne-i Âmile nazırları, meskûkatın basımı, saray için gerekli mücevherat ve sair değerli eşyanın imali ve sarraflara dair işlerle valide kethüdâlığı görevlerinin yanında Ceyb-i Hümâyûn'un idaresini de yürütmekte idiler.

Tanzimat'ın ilanından (1839) kısa bir süre sonra Darbhâne-i Âmile Müşirliği nezârete çevrilerek Ceyb-i Hümâyûn'un idaresi Darbhâne nazırının esas işi haline gelmiştir. Meskûkata dair işlerin idaresi Maliye Hazinesine devredilmiştir. Darbhâne nazırı, Ceyb-i Hümâyûn tabirinin Hazine-i Hâssa olarak değiştirilmesinden sonra 1847 yılında Hazine-i Hâssa nazırı olarak da anılmaya başlanmıştır.

1850 yılında Darbhâne Nezâreti, Hazine-i Hâssa Nezâreti olarak değiştirilmiş ve tarihi seyrine son nokta konulmuştur. Bu dönemden sonra Maliye Hazinesi içinde bir birim olarak esas görevi olan para basım işini yürütmeye başlamıştır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Darbhâne'nin adı Darbhâne-i Millî olarak değiştirilmiştir. Daha sonra Damga Matbaası ile birleştirilerek Maliye Bakanlığı'na bağlanmıştır.

Darbhâne-i Âmile'ye ait belgeler dört ana kalem altında tasnif edilmiştir.

a. Hatt-ı Hümâyûn

Darbhâne nâzırlarının yazdıkları tahrirler üzerine ya da doğrudan beyaz üzerine padişahın el yazısı ile yazdığı emirlerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
D.DRB.HAT	1-29	1159-1266	1746-1850	29	DES

b. İrâdeler

Darbhâne nâzırlarının padişahın onayını almak üzere mâbeynbaşkatibine hitaben yazdığı tezkireler altında padişahın görüşlerini ifade eden irâdelerin bulunduğu belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
D.DRB.İ	1-27	1224-1266	1809-1850	27	ANALİTİK

c. Muhasebe

Her türlü Mukâtaa kayıtları, (madenler, vakıf, gümrük, tütün, pamuk, vs.) sarraflar ile ilgili kayıtlar, zimmet ve vâridât kayıtları, temessükler, ilmuhaberler, hüccetler, ceyb-i hümâyûn (atiyye, ihsan, saray çalışanlarının maaş ve giderleri, nişanların imali ve sarayın sair masrafları) kayıtlarının bulunduğu belgeleri, ferman ve beratları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
D.DRB.MH	1-1069	1080-1266	1670-1850	1069	DES

d. Tahrirât

Nezârete gelen, nezâretten dışarıya yazılan yazıların müsveddeleri, arzuhâller, mazbatalar, mahzarlar ve bunlara benzer belgeleri ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
D.DRB.THR	1-895	1024-1266	1615-1850	895	DES

8. MAARİF NEZÂRETİ BELGELERİ

Tanzimatla birlikte mevcut eğitim işlerinin bir düzene sokulması amacıyla 1261/1845 yılında Maârif Meclisi teşkil edilmiş, 1273/1857 yılında da Meclis-i Âlî-i Tanzimat azasından Abdurrahman Sami Paşa'nın Maârif-i Umumiye Nezâreti'ne tayin edilmesiyle Maârif Nezâreti kurulmuştur.

Maârif Nezâreti, merkez ve taşra teşkilatı olmak üzere ikiye ayrılır. Bu iki teşkilattan başka yine merkezde teşkil edilmiş olup mahiyet itibariyle Maârif Nezâreti'nin geneline hitabeden üst kurul sayılabilecek Meclis-i Kebîr-i Maârif vardı. Maârif Nezâreti'nin ilk dönemlerinde Meclis-i Maârif-i Umumiye daha sonra 1286/1869 Meclis-i Kebîr-i Maârif adı altında faaliyet göstermiştir. Daha sonraki yıllarda değişiklikler göstermesine rağmen görevi pek fazla değişmemiştir.

Tedrisât İdâresi tarafından verilecek talimat ve ders cetvelleri ile ders kitaplarını seçmek, okullara ve eğitime ait bütün nizamnâme ve kanun layihaları hakkında fikir beyan ve mütalaa etmek bu kalemin görevleri arasında sayılabilir.

Maârif Nezâreti'nin merkez teşkilatı haricinde 1286/1869 yılından itibaren vilayetlerde maârif müdürlükleri kurularak maârif müdürleri tayin edilmeye başlanılması ile nezâretin taşra teşkilatı da oluşmaya başlamıştır. Akabinde vilayetlerde maârif meclisleri, kaza ve nahiyelerde ise maârif encümenleri teşkil edilmiştir.

Maârif Nezâreti'nin iş ve işlemlerinin yürütüldüğü birimleri;

a. Tedrîsât-ı Âliye Dairesi

1328/1910 yılında kurulmuş olup, yüksekokulların iş ve işlemlerini yürütmekle yükümlü birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.ALY	1-174	1289-1341	1872-1923	174	DES

b. Dârü'l-Eytâm Müdüriyeti

1335/1917 yılında kurulmuş olup, çeşitli vilayetlerde bulunan yetim ve kimsesizlere yönelik yurt ve okulların muamelâtının yürütüldüğü birim.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.EYT	1-20	1332-1341	1914-1923	20	DES

c. Hıfzıssıhha-i Mekâtib (Sihhiye Müfettişliği)

Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber Maârif Nezâreti'nin sağlıkla ilgili birimi olarak 1319/1901 yılında Sihhiye Müfettişliği, 1329/1911 yılından sonra ise Hıfzıssıhha-i Mekâtib Dairesi adını almıştır. Asıl görevi okulların sağlık işleri, sağlık kurallarına uygun olarak tanzim ve ıslahıyla görevli olup, yatılı okullarda görevli tabibler de bu daireye bağlıdır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.HFS	1-10	1283-1341	1866-1923	10	DES

d. Heyet-i Teftiſiye Kalemî

1287/1870 yılında kurulmuş olup, okullar ile memur ve muallimlerin durumunu ve tedriſâtın işleyiſini teftiſ etmek görevini yürüten birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.HTF	1-10	1308-1341	1890-1922	10	DES

e. Tedriſât-ı Husûsiye Kalemî

1328/1910 yılında kurulmuş olup, Osmanlı cemaatleri ve cemiyetleri veya ſirketlerce açılan özel okul ve kursların denetiminden sorumlu birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.HUS	1-21	1297-1341	1879-1922	21	DES

f. Dârü'l-Hayr

1321-1327/1884-1909 yılları arasında faaliyetini sürdürmüş olup kimsesiz ve fakir çocukların öğrenimi için Dersaâdet'te açılan hayır kurumu ve okulu.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.HYR	1-26	1305-1328	1887-1910	26	DES

g. Tedriſât-ı İbtidâiye Kalemî

1297/1880 yılında kurulmuş olup; görevi ilköğretime ait bütün özel ve devlet kurumlarına nezâret etmek, ders kitaplarının seçimi, tedârîki, diploma verilmesi gibi işlemleri takip etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.İBT	1-728	1289-1341	1873-1922	728	DES

h. İstanbul Maârif Müdüriyeti

Merkez Teſkilatı bünyesinde Dersaâdet'te bulunan okulların iş ve işlemlerini yürüten birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.İMF	1-243	1322-1341	1905-1922	243	DES

i. İstatistik Kalemî

1310/1892 yılında kurulmuş olup; görevi, bütün mülkiye mektepleri ve ilmî müesseselere ait bilgileri toplayarak önceki senelerle mukayese ederek sonuçlarını nezârete arz etmekle görevli birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.İST	1-60	1309-1341	1892-1922	60	DES

i. Kütüphâne-i Umûmî

1294/1877 yılında Kütüphâne-i Umûmi adıyla bir kütüphâne kurulmasına teşebbüs edilmiştir. 1296/1879 yılında yine İstanbul'da bulunan bütün vakıf kütüphânelerindeki kitaların araştırılması, incelenmesi ve isimlerinin belirlenmesi için bir komisyon teşkil edilmişti. 1303/1886 yılında nezâretin teşkilatı içerisinde Kütüphâneler Tahrir Memurluğu kurulmuş, bir yıl sonra da 1304/1887 yılında Kütüphâne-i Umûmî Kalemî tesis edilmiştir. 1323/1905 senesi Maârif Nezâreti bünyesinde Kütüphâneler Müfettişliği adı altında görülmekle beraber bu kalemî varlığına nezâretin son yıllarında rastlanılamamıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.KTU	1-9	1298-1340	1881-1922	9	DES

j. Levazım Kalemî

1328/1910 yılında kurulmuş olup nezâret dairesiyle, İstanbul'da ve taşrada bulunan bütün okulların eğitim araç ve gereçlerinin temin edilmesinden sorumlu birimdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.LVZ	1-50	1283-1341	1867-1922	50	DES

k. Matbaa-i Âmire Müdüriyeti

1280/1864 yılında açılan Matbaa-i Âmire (Devlet Matbaası), 1294/1877 yılında Maârif Nezâreti'ne bağlanmıştır. Ders kitaplarının basımı ve çoğaltılması, resmi dairelerde kullanılan defter ve evrakın basılması (Takvim-i Vekâyi, düstur, ceride-i adliye ve mecmua-i mukarrerât-ı temyiziyye ve diğer resmî mecmuaların, Mebûsân ve Âyân meclislerine ait kanun layihalarının basım ve çoğaltılmasından sorumludur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.MA	1-2	1290-1341	1873-1922	2	DES

l. Mekâtib-i Gayrimüslime ve Ecnebiye Müfettişliği

1311-1327/1894-1909 yılları arasında faaliyetini sürdürmüş olup, Dersaadet ve Bilâd-ı Selâse'deki (Üsküdü, Galata, Eyüb) yabancı okulları denetleme ve onların işlemlerini yürütme görevini üstlenmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.MGM	1-10	1289-1341	1872-1922	10	DES

m. Maârif Muhasebe Kalemî

Maârif Nezâreti'nin bütün gelirlerinin tahsili, maaş ve masrafların ödenmesi, bunlarla ilgili kayıtların tutulması ile ilgili görevleri yürüten kalemîdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.MH	1-2405	1266-1341	1850-1922	2405	DES

n. Meclis-i Kebîr-i Maârif

Tedrisât İdâresi tarafından verilecek talimat ve ders cetvelleri ile ders kitaplarını seçmek, okullara ve eğitime ait bütün nizamnâme ve kanun layihaları hakkında fikir beyan ve mütalaa etmek vb.görevlerin yürütüldüğü kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.MKB	1-216	1286-1341	1870-1922	216	DES

o. Mektubî Kalemi

Maârif Nezâreti'nin kuruluşundan itibaren nezâretin diğer kurumlar, maârif müdürlükleri veya vilayetlerle olan bilumum yazışmalarını yürüten kalemdir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.MKT	1-1244	1289-1341	1872-1923	1244	ANALİTİK

ö. Müze-i Hümâyûn Müdüriyeti

1291/1874 yılında Maârif Nazırı Suphi Paşa'nın gayretleriyle İstanbul'da Çinili Köşk'ün müze yapılması ve Harbiye anbarında saklı eski eserlerin oraya nakliyle Âsar-ı Atıka Müze-i Hümâyûn resmen kurulmuş olup 1326/1908 yılına kadar nezâret bünyesinde kalmıştır. Görevi, Memâlik-i Osmâniye'deki kazılara nezâret etmek, bulunan eski eserlerin saklanması ve yurtdışına kaçırılmasını önlemektir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.MÜZ	1-3	1289-1340	1872-1922	3	DES

ö. Sicill-i Ahvâl Şubesi

1299/1882 yılında kurulmuş olup, bütün maârif memurlarının azil, nasb, nakil, terfi kayıtlarını işlemek, biyografi ve hizmet cetvellerini tanzim etmektir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.SCL	1-141	1297-1341	1880-1922	141	DES

p. Tedrisât-ı Tâliye Dairesi

1297/1880 yılında kurulmuştur. Orta öğretim kurumları sayılan idâdî ve sultânî mekteplerinin idaresi ve nezâretiyle görevlidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.TLY	1-698	1296-1341	1879-1922	698	DES

r. Telif ve Tercüme Dairesi

1283/1867 yılında kurulmuş olup, okullar için gerekli olan ve maârifin gelişmesine yardımcı eserleri takip ile görevlidir. 1299/1881 yılında lağvedilerek yerine Encümen-i Teftiş ve Muayene kurulmuştur. 1332/1913 yılından sonra teşkilat bünyesinde yerini almıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.TTD	1-63	1284-1340	1868-1922	63	DES

s. Evrak Odası

Nezâret'e gelen ve nezâret'ten merkez dairelerle vilayetlere yazılan tezkire, tahrirât ve dilekçeleri dosya usulüne göre kaydetmek ve dağıtım işlerini yapmakla görevlidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MF.VRK	1-51	1268-1341	1852-1922	51	DES

9. MÂBEYN-İ HÜMÂYÛN EVRAKI

Mâbeyn Evrakı, Dolmabahçe Sarayı'ndan Hazine-i Hâssa Evrakı ile birlikte intikal eden belgelerden oluşmaktadır. Abdülmecid döneminde başlayan bu fonda, II. Mahmud dönemine ait birkaç belgeye de rastlanmaktadır. Bu fon iki seri hâlinde tasnif edilmiştir.

a. Mâbeyn

Maruzât-ı Rikâbiye arzuhâlleri, sarayda yapılan törenler (düğün, bayramlaşma vs.) için yazılan davetiyeler, cülûs tebrikleri, serkurenâya yazılan yazılar ve saray görevlilerinin günlük harcamaları ile ilgili belgeleri ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MB	1-1152	1233-1342	1818-1923	1152	DES

927-1152 no'lu dosyalar 2007'de TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'ndan intikal etmiştir.

b. Mâbeyn-İrâde

Sadâret tarafından gönderilen arz tezkirelerinin altına Başkitâbet tarafından yazılan derkenarın (yani irâdenin) müsveddeleri, serkurenâ tarafından yazılan arz tezkirelerini ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MB.İ	1-197	1251-1341	1836-1922	197	DES

196-197 no'lu dosyalar 2007'de TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'ndan intikal etmiştir.

10. MİLLÎ EMLÂK'TAN DEVRALINAN BELGELER

Nisan 1941 tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne Millî Emlâk Müdürlüğü'nden intikal eden belgelerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MÎL.E	1	1265-1341	1849-1922	1	ANALİTİK

B- TAŞRA ARŞİVLERİNE VE MÜFETTİŞLİKLERE AİT BELGELER

Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilen arşiv malzemesinin büyük çoğunluğu, Osmanlı Devleti'nin İstanbul'daki merkezî devlet dairelerine aittir. Merkezî devlet dairelerinin dışında bulunan ve buldukları mahallerden gönderilmiş olan Bosna Müfettişliği, Kıbrıs Mutasarrıflığı ve Rumeli Müfettişliği'ne ait belgelerden oluşmaktadır.

1. BOSNA MÜFETTİŞLİĞİ BELGELERİ

Bosna Müfettişliği; arazi meseleleri, güvenlik, imar faaliyetleri, orman ve madenler, vergi, askerî birlik kurulması, aile, eğitim vb. konularda Bosna'da yapılacak ıslahat hareketlerinin idaresi maksadı ile kurulmuştur. 1279-1280/1862-1863 yılları arasında müfettişliğe atanan Beylikçi Ziya Bey, Meclis-i Vâlâ âzâlarından Emin Bey ile Ahmed Cevdet Paşa görev yapmıştır.

Müfettişliğin lağvından sonra Bosna'dan arşivimize intikal ettiği anlaşılan müfettişlik evrakı, taşrada bulunan bir kuruma ait olması sebebiyle arşivimizde Taşra Evrakı bünyesinde değerlendirilmiştir.

Müfettişliğin görev yapmış olduğu tarihin öncesine ve sonrasına ait bazı belgeler de Bosna'ya ait olmaları sebebiyle müfettişlik evrakı olarak tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TŞR.BNM	1-32	1277-1289	1860-1872	32	ANALİTİK

2. KIBRIS MUTASARRIFLIĞI BELGELERİ

4 Haziran 1878 tarihinde İngiltere'ye devredilen Kıbrıs'ın, mutasarrıflık olarak yönetildiği döneme ait biriken evrak bu tarihte Sadâret Yâveri Sami Paşa tarafından teslim alınarak İstanbul'daki Hazine-i Evrak'a teslim edilmiştir.

Bu belgeler kayıt defterlerinin tertibi göz önüne alınarak dört ana bölüm halinde tasnif edilmiştir.

– Kıbrıs Mutasarrıflığı'nın Kendi Birimleri ile Yaptığı Yazışmalar: Lefkoşe'de bulunan birimlerinin evrakı başta olmak üzere, konsolosluklar ve kaza kaymakamlıklarıyla yaptığı yazışmaları muhtevidir.

– Dersaâdet'teki Nezâret ve Devairle Yapılan Yazışmalar: Bu belgeler Sadâret ve Mâbeyn ile olan yazışmalar başta olmak üzere diğer nezâret ve dairelerle olan yazışmaları ihtiva etmektedir.

– Cezayir-i Bahr-i Sefid ve Diğer İdari Merkezlerle Yapılan Yazışmalar.

– Kaza Kaymakamlıkları Haricindeki Diğer Küçük Yerleşim Birimleriyle Yapılan Yazışmalar.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TŞR.KB	1-266	1259-1311	1843-1894	268	DES

Dosya Numaraları	Konular ve Birimler	Hicrî Tarih	Milâdî Tarih
1	Tezkire, Arıza, Emirnâme-i Sami hülasaları	1282-1295	1865-1878
2	1-26 Baf, 45-119 Girne, 120-121 Limason, 122-146 Magosa, 147-176 Tuzla	1294-1295	1877-1878
3	1-26 Tuzla, 27-119 Kapıkethüdâlığı, 120-144 Cezayir	1294-1295	1877-1878
4-9	Kıbrıs İdare Meclisi kararları	1291-1295	1874-1878
10-19	Umum Tebliğat	1267-1295	1850-1878
20-21	Kıbrıs Muhasebeciliği'nin derkenar müsveddeleri	1285-1292	1868-1875
22-27	Vâridât-Masarifat cetvelleri	1259-1294	1843-1877
28-38	Teslim-Tesellüm senetleri	1263-1298	1846-1881
39-64	Lefkoşe'deki dairelerle yapılan yazışmalar	1259-1311	1843-1893
65-82	Baf yazışmaları	1285-1295	1868-1878
83-89	Değirmenlik yazışmaları	1286-1295	1869-1878
90-109	Girne yazışmaları	1270-1295	1853-1878
110-135	Limason yazışmaları	1270-1295	1853-1878
136-153	Magosa ile yapılan yazışmalar	1281-1295	1864-1878
154-188	Tuzla yazışmaları	1282-1295	1865-1878
189-191	Kıbrıs Rûsûmât Nezâreti	1281-1295	1864-1878
192-194	Konsolosluklar yazışmaları	1270-1295	1853-1878
195-203	Mâbeyn ve sadâret yazışmaları	1266-1295	1849-1878
204-204	Bahriye Nezâreti yazışmaları	1281-1295	1864-1878
205-205	Dahiliye Nezâreti yazışmaları	1278-1295	1861-1878
206-207	Deâvî Nez. ve Defter-i Hakanî Nez. yazışmaları	1278-1294	1861-1878
208-209	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye yazışmaları	1289-1295	1872-1878
210-210	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ve Evkâf Nezâreti yazışmaları	1284-1295	1867-1878
211-211	Hariciye Nezâreti yazışmaları	1278-1293	1861-1878
212-212	Hazine-i Hassa Nezâreti ve Maârif Nezâreti yazışmaları	1292-1295	1875-1878
213-223	Maliye Nezâreti yazışmaları	1267-1295	1850-1878
224-224	Meşihat, Posta Telgraf Nezâreti ve Rûsûmât yazışmaları	1292-1293	1875-1876
225-225	Seraskerlik yazışmaları	1281-1287	1864-1870
226-226	Seraskerlik ve Sıhhiye Nezâreti yazışmaları	1288-1294	1871-1877
227-227	Şehremaneti, Şûrâ-yı Devlet ve Ticaret ve Nâfia Nezâreti yazışmaları	1291-1294	1874-1877
228-228	Ticaret ve Nâfia Nezâreti, Tophâne ve Zabtiye Nezâreti yazışmaları	1281-1295	1864-1878
229-229	Zabtiye Nezâreti yazışmaları	1281-1289	1864-1872
230-235	Kıbrıs Kapıkethüdâlığı yazışmaları	1279-1295	1862-1878
236-240	Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti	1284-1295	1867-1878
241-241	Orman Müfettişliği, Bakaya Memurluğu vs. evrak	1293-1285	1876-1878
242-261	Muhtelif	1267-1295	1850-1878
258-258	Dağ, Gilan, Hirsofi, Karpas, Lefke yazışmaları	1280-1280	1863-1863
259-259	Lefke, Mesarya yazışmaları	1280-1285	1863-1865
260-260	Mesarya, Evdim, Omorfo yazışmaları	1283-1285	1866-1865
262-266	Ek dosyalar, muhtelif	1285-1294	1868-1877

3. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ BELGELERİ

1902 yılında ihdâs edilen Rumeli Müfettişliği; Manastır, Selanik, Kosova, Yanya, Edirne ve İşkodra ile bu vilayetlere bağlı sancak, kaza, nahiye ve köylerine ait tahrirât kayıtlarını ihtiva etmektedir. Rumeli Müfettişliği buralardan Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut eşkiya çeteleri ile fesat komitelerinin zararlı faaliyetleri; yabancı devletlerin zabıtları tarafından yürütülen jandarma ve polis teşkilatı; konsolosların faaliyetleri; Patrikhâne faaliyetleri gibi önemli konularda gelen yazıların dışında, diğer idarî, malî, iktisadî, siyasî, ziraî, adlî ve ticarî konulardaki bütün resmî yazıları ihtiva etmektedir. Kendisini aşan konularda padişah ve sadrazamın emirlerine

göre hareket eden Rumeli Müfettişliği işlerin süratle yapılabilmesi için iyi bir denetleyici ve organizatör olmuştur.

Rumeli Müfettişliği Evrakı: tayin ve terfi işleri, maaş talepleri, çete ve eşkiyâ faaliyetleri, vergi ve iltizâm işleri, Rum-Bulgar mezhep çatışmaları, âdi türden adlî ve hukukî vakalar, idarî yolsuzluklar, jandarma ve polis tenkisi, bölgenin imâr faaliyetleri, Rum ve Bulgar papazlar ile daskallarının bölücü faaliyetleri vb. konuları ihtiva etmektedir.

a. Sadâret ve Başkitâbet Evrakı

Rumeli Müfettişliği'nin Başkitâbet ve Sadâret ile yaptığı yazışmalarını ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.IA	1-41	1320-1327	1902-1909	41	ANALİTİK

b. Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlık Evrakı

Rumeli Müfettişliği ile Jandarma Müşiriyet, Kumandanlık, Tensikât ve bunlara bağlı kumandanlıklar arası yazışmaları ihtiva etmektedir.

Tensikât, Berlin Anlaşması'nın 23. Maddesi'nin Rumeli'de Islahat yapılmasını öngörmesi ve büyük devletlerin baskılarıyla 1904 yılında Avusturya ve Rusya'nın bir araya gelerek hazırladıkları bir ıslâhat hareketini yürütmek üzere atadığı umum müfettişin yanında bir Rus ve bir Avusturyalı memurun bulunması; Makedonya'daki polis ve jandarma örgütlerinin ıslâhı işinin bir Avrupalı genarale verilmesi ve bunun emrine gereği kadar yabancı subayın atanması gibi maddelerden oluşmaktadır. Bunun üzerine İtalyan De Corci Paşa Tensikât'ın başına getirilmiş ve Makedonya bölgelere ayrılarak güvenlik bu generalin emrindeki Avusturyalı, İtalyan, Rus, Fransız ve İngiliz subayların da bulunduğu jandarma birliklerine verilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.IAS	1-73	1318-1327	1900-1909	73	ANALİTİK

c. Edirne Evrakı

Edirne vilayetindeki; eşkiyâ olayları, tabii âfetler, âdi suçlar, imar faaliyetleri, idarî, mâlî, adlî ve askerî konulardaki yazışmaları hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.IED	1-9	1320-1327	1902-1909	9	ANALİTİK

d. Fotoğraflar

Resmi binalar, su yolları, köprü, yol çalışmaları, askeri tören, resmi ve sivil şahıslar, eşkiyalar vb. resimlerin bulunduğu bölümdür. (Bu fotoğraflar aynı zamanda FTG.f fonu içinde de yer almaktadır.)

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.IFTG	1	1313-1325	1895-1907	1	ANALİTİK

e. İşkodra Evrakı

İşkodra'daki; idarî ,mâlî, adlî ve askerî konulardaki yazışmaları hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.İŞ	1-7	1320-1327	1902-1909	7	ANALİTİK

f. Konsolosluk Evrakı

Siyasî, dînî, askerî, mâlî, adlî vb. konularda mahalli bölgelerde meydana gelen olaylar ile ilgili konsolosluk, metropoli ve tüccar vekilleriyle yapılan yazışmaları hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.KNS	1-10	1321-1327	1903-1909	10	ANALİTİK

g. Kosova Evrakı

Kosova'ya bağlı sancak, kaza ve nahiyelerin yazışmaları yer almaktadır. Rumeli Müfettişliği'nin kurulduğu yıllarda müfettişliğin merkezinin Kosova olması sebebiyle, bu vilayetten yapılan yazışmalar, diğer vilayetlere nispetle daha fazladır.

Kosova vilayeti evrakında Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut çetelerinin faaliyetleri ile bu çetelerle yapılan müsâdemeler; Rum ve Bulgar daskal ve papazların ifsat faaliyetleri, kiliseler arasındaki çekişmeler; Avusturya ve Rus konsoloslarının, azınlıkları bahâne ederek Müfettişliğin işlerine karışmaları; jandarma ve polis teşkilatı; vergi tahsilatı, yeni bütçelerin hazırlanması; bekçi, muhtar ve ihtiyar meclisi âzâlarının seçimi; vilayet dahilinde yapılan imar faaliyetleri; bazı öldürme, yaralama, kundaklama gibi müteferrik olaylar; Bulgaristan'a firar edip tekrar geri dönenler vb. konuları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.KV	1-231	1306-1327	1889-1909	231	ANALİTİK

h. Müteferrik Evrakı

Bu seri, vilayetlerin Reji; Rüsûmât; Duyûn-ı Umumiye; Orman ve Maâdin; Posta ve Telgraf nezâretleri ile Osmanlı ve Ziraat bankaları; Kapı Kethüdâlıkları; Maliye Kupon İdâresi; Muamelât-ı Maliye Direktörlüğü gibi resmî müesseselerle yapılan resmî yazışmalar, hesap pusulaları ve gelir-gider cetvellerini ihtiva etmektedir. Ayrıca, Bulgar, Sırp ve Rum tebaanın sivil ajanlara, konsoloslara ve ruhanî reislerlere verdikleri arzuhâlleri ve şikâyet mektuplarını, komitelerin ve çete reislerinin birbirlerine yazdıkları gizli mektupları, ecnebî fabrikalar ve bankaların Fransızca yazıları gibi belgeleri hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.M	1-25	1297-1338	1880-1920	25	ANALİTİK

ı. Makamât Evrakı

Makamât evrakı, Rumeli Müfettiş-i Umumîliği ile nezâretler arasındaki askerî ve mülkî memurların tâyin, nakil, terfi, taltif ve emeklilik işlemleri; yabancı zabıtlar vasıtasıyla yürütülen jandarma tensikâtı ile polis ve orman tensikâtı; Rum, Bulgar, Ulah gibi gayrimüslimlerin eğitim, öğretim ve dinî meseleleri; bölgede yapılan imar-iskân faaliyetleri ile meydana gelen siyasî, âdi olaylar ve benzeri bütün idârî, mâlî, iktisadî, zirâî, siyasî, ticarî konularda ilgili nezâretlerle yapılan yazışmalar; yine bunlarla irtibatlı olarak konularına göre cetveller, hesap pusulaları, harita ve projeler, tahkikat raporları, künyeler ve bazı nezâretlerin genelgelerini havıdır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.MKM	1-36	1320-1327	1902-1909	36	ANALİTİK

i. Manastır Evrakı

Rumeli Müfettişliği ile Manastır Valiliği ve Manastır'a bağlı sancak, kaza ve nahiyelerin yazışmalarını ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.MN	1-198	1319-1327	1902-1909	199	ANALİTİK

j. Sefaret Evrakı

Siyasî, dînî, askerî, mâlî, adlî, vb. konularda mahalli bölgelerde meydana gelen olaylar ile ilgili sefaret ve konsolosluklarla yapılan yazışmaları hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.SFR	1-3	1320-1327	1903-1909	3	ANALİTİK

k. Selanik Evrakı

Rumeli Müfettişliği ile Selanik Valiliği ve Selanik'e bağlı sancak (mutasarrıflık) kaza ve nahiyelere ait resmî yazışmaları ihtiva etmektedir.

Selanik vilayeti, Müfettişliğin çalışma yaptığı yıllarda fikrî gruplardaki canlılık, Dersaadet'le yakın ilişkisi, çoğunluğun Müslüman Türklerden oluşması, denizle bağlantısı ve özellikle Bulgaristan sınırındaki eşkiyâ hareketleri bakımından çok dikkat çeken önemli bir merkezdir. Ulaşım, fikrî tesiri gibi yönleriyle, Umumî Müfettişlik içinde büyük bir önemi vardır. Selanik vilayeti evrakı:

Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavud çetelerinin faaliyetleri, bunlarla yapılan müsâdemeler ve eşkiyanın takibi; Rum ve Bulgar papaz ve öğretmenlerinin menfî faaliyetleri ve kiliseler arasındaki çekişmeler; siyasî ve âdi olarak işlenen öldürme, yaralama, kundaklama, bombalama, yolları tahrip etme, meskene tecavüz, telgraf tellerini kesme gibi suçlar; özellikle Avusturya ve Rus konsoloslarının, azınlıkların şikâyetlerini bahane ederek Müfettişliğin işlerine karışmaları; jandarma ve polis tensikâtı; Bulgaristan'a firar edip tekrar geri dönenler; bekçi, muhtar, ihtiyar meclisi âzâlarının seçimi ve bunların vazifeleriyle ilgili yazışmalar; vilayet tahsilatı, yeni bütçelerin hazırlanması; vilayet dahilinde yapılan bayındırlık ve imar çalışmaları; resmî ve gayri-

resmî şahıslar hakkında yapılan tahkikatlar; hapis-hâneler ve mahkûmlar hakkında bilgiler; ihtidâ hareketleri, vukuat olmadığına dair bilgi, maaşların ödenmesi vb. konuları ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.SL	1-219	1320-1327	1902-1909	219	ANALİTİK

I. Arzuhâller

Arzuhâller, Müfettiş-i Umumîlik kaydını taşıyan pul ve bazı özel mühürleri hâvi dilekçe yahut telgraf nevinden veya mektup türünden evraktır. Bunlardan resmî müesseselerce tanzim edilen evrak ve mazbata; gayriresmî şahıslar tarafından takdim edilen evrak, durumuna göre “istidâ” veya “mahzar” olarak belirtilmiştir. Muhteviyatı genellikle tayin ve terfi istekleri, maaş talepleri, çete ve eşkiya faaliyetleri, vergi ve iltizâm talepleri, Rum-Bulgar mezhep çekişmeleri, âdi türden adlî ve hukukî vakalar, idarî yolsuzluk şikâyetleri vesairedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.ŞKT	1-171	1318-1327	1900-1909	171	ANALİTİK

m. Müfettişlikler Evrakı

Siyasî, dînî, askerî, mâlî, adlî, hudut, banka, Posta ve Telgraf vb. konularda mahalli bölgelerde meydana gelen olaylar ile ilgili yapılan yazışmaları hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.TF	1-5	1320-1327	1902-1909	5	ANALİTİK

n. Umum Evrakı

Umum evrak “Vilayet-i Selâse” olarak bilinen Selanik, Manastır ve Kosova vilayetleriyle yapılan her türlü resmî yazışmaları hâvidir. Burada sözü edilen evrak, Edirne, İşkodra ve Yanya vilayetleriyle Üçüncü Ordu Müşiriyeti, Tensikât Dairesi, Jandarma Kumandanlıkları, Maliye Komisyonu, Osmanlı ve Ziraat Bankaları gibi müesseselere tamim şeklinde gönderildiği için “Umum Evrak” adını almıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.UM	1-30	1320-1327	1902-1909	33	ANALİTİK

o. Yanya Evrakı

Yanya'daki; idarî ,mâlî, adlî ve askerî konulardaki yazışmaları hâvidir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
TFR.I.YN	1-12	1319-1327	1901-1909	12	ANALİTİK

VI. DİĞER BELGE TASNİFLERİ

A. ALİ EMİRÎ TASNİFİ BELGELERİ

Ali Emirî Efendi¹ başkanlığında bir heyet tarafından Aralık 1920-Nisan 1924 tarihleri arasında gerçekleştirilen bir tasnif olmasından dolayı Ali Emirî Tasnifi adı verilmiştir. Beylikler döneminden başlayarak Sultan Abdülmecid zamanına kadar gelen vesikaları ihtiva eder. Vesikalar, padişahların saltanat süreleri esas alınarak tasnif edilmiştir. Ancak padişahlar kronolojik olarak sıralanmalarına rağmen, her padişaha ait vesikalar kendi içlerinde tam olarak kronolojik değildir. Padişah değiştiğinde sıra numarası 1'den itibaren numaralanmıştır. Vesikalar, Sultan IV. Mehmed döneminden itibaren çoğalmaya başlar.

Ali Emirî Tasnifi'nde siyâsî ve askerî konulara ait belgeler; timar ve zeâmet tevcihleri, yabancı ülkelerle münasebetler; Divan-ı Hümâyûn'a ait meseleler, maârif, inşa ve tamir gibi konularda vesikalar bulunmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarih		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
AE.OÖ (Osmanlı Öncesi)	1	676-681	1277-1282	2 gömlek	ANALİTİK
AE.OSM.I (Osman 1)	1	701	1301	1 gömlek	ANALİTİK
AE.SORN (Orhan Gazi)	1	761-788	1360-1386	5 gömlek	ANALİTİK
AE.SMRD.I (Murad 1)	1	761-788	1360-1386	13 gömlek	ANALİTİK
AE.SBZT.I (Bâyezid 1)	1	792	1390	1 gömlek	ANALİTİK
AE.SMMD.I (Mehmed 1 - Çelebi)	1	811-901	1409-1495	4 gömlek	ANALİTİK
AE.MÇLB (Musa Çelebi)	1	815	1413	1 gömlek	ANALİTİK
AE.SMRD.II (Murad 2)	1	826-982	1423-1574	15 gömlek	ANALİTİK
AE.SMMD.II (Mehmed 2 - Fatih)	1	855-886	1451-1481	1	ANALİTİK
AE.SBZT.II (Bâyezid 2)	1	886-920	1481-1515	1	ANALİTİK
AE.ESÜL (Emir Süleyman)	1	901	1495	1 gömlek	ANALİTİK
AE.SSLM.I (Yavuz Sultan Selim)	1	922-926	1517-1520	1	ANALİTİK
AE.SSÜL.I (Süleyman 1)	1-6	927-976	1521-1569	6	ANALİTİK
AE.SSLM.II (Selim 2)	1	974-982	1567-1575	1	ANALİTİK
AE.SMRD.III (Murad 3)	1-5	982-1003	1575-1595	5	ANALİTİK
AE.SMMD.III (Mehmed 3)	1-3	1003-1012	1595-1604	3	ANALİTİK

¹ **Ali Emirî:** 1857'de Diyarbakır'da doğmuş ve 1924'te İstanbul'da vefat etmiş büyük bir kütüphaneci, edebiyat araştırmacısı ve tarihçidir. Muhtelif Anadolu ve Rumeli vilayetlerinde kâtiplik ve muhasebecilik görevlerinde bulunmuştur. Harput ve Erzurum'da defterdarlık, Yanya, İşkodra ve Yemen'de maliye müfettişliği yapmış, her gittiği yerden kitap toplamıştır. Satın alamadıklarını istinsah etmiştir. Evinde 721 adet istinsah ettiği eser mevcuttu.

1916'da Fatih'te kurduğu Millet Kütüphanesi'nin müdürlüğünü vefatına kadar yaptı. Ali Emirî, Tarih ve Edebiyat adlı bir dergi çıkarmış, Nevâdir-i Eslâf ve Levâmîü'l-Hamidiyye, Osmanlı Vilayât-ı Şarkiyesi ve Şeyh Emin-i Tokadı Hazretleri'nin Tercüme-i Hâli gibi eserler yazmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarih		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
AE.SAMD.I (Ahmed 1)	1-9	1012-1031	1603-1622	9	ANALİTİK
AE.SOSM.II (Osman 2)	1	1027-1031	1618-1622	1	ANALİTİK
AE.SMST.I (Mustafa 1)	1	1027-1032	1618-1623	1	ANALİTİK
AE.SMRD.IV (Murad 4)	1-9	1032-1049	1622-1640	9	ANALİTİK
AE.SİBR (Sultan İbrahim)	1-5	1049-1058	1639-1648	5	ANALİTİK
AE.SMMD.IV (Mehmed 4)	1-107	1056-1099	1646-1688	107	ANALİTİK
AE.SSÜL.II (Süleyman 2)	1-32	1099-1102	1688-1691	32	ANALİTİK
AE.SAMD.II (Ahmed 2)	1-22	1102-1107	1691-1695	22	ANALİTİK
AE.SMST.II (Mustafa 2)	1-140	1105-1115	1694-1703	140	ANALİTİK
AE.SAMD.III (Ahmed 3)	1-232	1115-1149	1703-1736	232	ANALİTİK
AE.SMHD.I (Mahmud 1)	1-265	1143-1168	1730-1755	265	ANALİTİK
AE.SOSM.III (Osman 3)	1-96	1168-1171	1754-1758	96	ANALİTİK
AE.SMST.III (Mustafa 3)	1-372	1171-1187	1757-1774	372	ANALİTİK
AE.SABH.I (Abdülhamid 1)	1-370	1187-1203	1773-1789	370	ANALİTİK
AE.SSLM.III (Selim 3)	1-434	1203-1222	1789-1807	434	ANALİTİK
AE.SMST.IV (Mustafa 4)	1-28	1222-1223	1807-1808	28	ANALİTİK
AE.SMHD.II (Mahmud 2)	1-123	1224-1255	1809-1839	123	ANALİTİK
AE.SABM.I (Abdülmecid 1)	1	1255-1277	1839-1860	1	ANALİTİK

B. İBNÜLEMİN TASNİFİ BELGELERİ

Ali Emirî heyetinden sonra, yine kurulan bir heyet vasıtasıyla yapılan tasnif çalışması 1924 senesi Mayıs'ında başmemur ünvanıyla İbnülemin Mahmud Kemal İnal başkanlığında başlamış ve Mayıs 1926 senesine kadar devam etmiştir. İbnülemin tasnifinin özelliği, belgelerin konularına göre ayrılmış olmasıdır. Adliye, askeriye, bahriye, dahiliye, Darbhâne, defter-i atıka, müsted'iyât, muhalledfât, muharrerât-ı husûsiye, muafiyet ve imtiyazât, saray mesâlihi, ensab, hariciye, hatt-ı hümâyûn, hil'at, maâdin, maliye, sıhhiye, şükr ü şikâyet, tevcihât, timar ve zeâmet, vakıf, umûr-ı nâfia konu başlıkları altında tasnif edilmiş ve her konu bölümü kendi içinde kaba bir kronolojik sıra takip etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarih		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
İE.ADL (Adliye)	1-13	896-1143	1491-1730	13	ANALİTİK
İE.AS (Askeriye)	1-89	957-1143	1550-1730	89	ANALİTİK
İE.BH (Bahriye)	1-18	930-1228	1523-1813	18	ANALİTİK
İE.DH (Dahiliye)	1-35	933-1287	1527-1870	35	ANALİTİK
İE.DRB (Darbhâne)	1-2	1003-1255	1594-1839	2	ANALİTİK
İE.ENB (Ensab)	1-7	829-1141	1426-1729	7	ANALİTİK
İE.EV (Evkâf)	1-73	866-1261	1462-1845	73	ANALİTİK
İE.HAT (Hatt-ı Hümâyûn)	1-6	956-1255	1550-1840	6	ANALİTİK
İE.HLT (Hil'at)	1-5	941-1141	1534-1729	5	ANALİTİK
İE.HR (Hariciye)	1-22	906-1290	1500-1873	22	ANALİTİK

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarih		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
İE.MDN (Maâdin)	1-3	903-1143	1498-1730	3	ANALİTİK
İE.MHF (Muhallefat)	1	905-1255	1500-1840	1	ANALİTİK
İE.MHH (Muharrêrât-ı Hususiye)	1-2	1009-1255	1601-1728	2	ANALİTİK
İE.MİT (Muafiyet ve İmtiyaz)	1-2	948-1255	1541-1839	2	ANALİTİK
İE.ML (Maliye)	1-129	899-1280	1494-1864	129	ANALİTİK
İE.MT (Müsted'iyat)	1-3	993-1255	1584-1840	3	ANALİTİK
İE.NF (Umûr-ı Nâfia)	1	932-1257	1526-1842	1	ANALİTİK
İE.SH (Sihhiye)	1-2	1012-1255	1603-1840	2	ANALİTİK
İE.SM (Saray Mesalihi)	1-31	903-1260	1497-1845	31	ANALİTİK
İE.ŞKRT (Şükr ü Şikâyet)	1-7	953-1255	1547-1840	7	ANALİTİK
İE.TCT (Tevcihât)	1-25	953-1255	1546-1840	25	ANALİTİK
İE.TZ (Timar ve Zeâmet)	1-12	901-1255	1495-1840	12	ANALİTİK

C. MUALLİM CEVDET TASNİFİ BELGELERİ

1931 yılında Maliye deposundaki bir kısım belgelerin ihmal ve gaflet sonucu Bulgaristan'a satılması üzerine 8 Ekim 1932 tarihli İcra Vekilleri Heyeti kararıyla Muallim Cevdet'in başkanlığında yeni bir tasnif heyeti oluşturulmuştur. Kilisli Muallim Rifat, emekli bazı devlet memurları ve tarih meraklısı kimseler bu heyette yer almıştır. Muallim Cevdet 1935'te istifa ederek ayrıldığı halde tasnif 1937 yılına kadar sürmüştür. "Cevdet Tasnifi" adı verilen bu çalışmada belgeler konularına göre tasnif edilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarih		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicrî	Milâdî		
C.ADL (Adliye)	1-106	1123-1293	1711-1876	106	ANALİTİK
C.AS (Askeriye)	1-1224	960-1314	1553-1897	1224	ANALİTİK
C.BH (Bahriye)	1-276	1015-1304	1606-1887	276	ANALİTİK
C.BLD (Belediye)	1-152	1067-1295	1656-1878	152	ANALİTİK
C.DH (Dahiliye)	1-349	1012-1298	1603-1881	349	ANALİTİK
C.DRB (Darbhâne)	1-65	1075-1282	1664-1866	65	ANALİTİK
C.EV (Evkâf)	1-661	1060-1322	1650-1904	661	ANALİTİK
C.HR (Hariciye)	1-187	1025-1306	1616-1889	187	ANALİTİK
C.İKTS (İktisat)	1-45	1063-1293	1653-1876	45	ANALİTİK
C.MF (Maârif)	1-185	989-1304	1581-1887	185	ANALİTİK
C.ML (Maliye)	1-784	965-1300	1557-1883	784	ANALİTİK
C.MTZ (Eyalet-i Mümtâze)	1-21	1112-1295	1700-1878	21	ANALİTİK
C.NF (Nâfia)	1-56	1106-1320	1597-1903	56	ANALİTİK
C.SH (Sihhiye)	1-29	1070-1306	1659-1889	29	ANALİTİK
C.SM (Saray Mesalihi)	1-180	1002-1310	1593-1893	180	ANALİTİK
C.TZ (Timar Zeâmet)	1-176	981-1299	1573-1882	176	ANALİTİK
C.ZB (Zabtiye)	1-91	1012-1299	1603-1882	91	ANALİTİK

D. HATT-I HÜMÂYÛN TASNİFİ

Hatt-ı hümâyûn, padişahların el yazılarına verilen isim olup, padişahların yazılı emirleri anlamında kullanılmaktadır. Hatt-ı hümâyûnlar, sadrazamların meseleleri arz ettikleri telhis adı verilen kağıdın üzerine yazıldığı gibi, doğrudan doğruya da sâdır olmuştur. Bu ikinci türdeki hatt-ı hümâyûnlar için “beyaz üzerine hatt-ı hümâyûn” tâbiri kullanılmıştır.

Hatt-ı hümâyûnlar, 1230/1814'lü yıllara kadar pâdişah emri veya onayı niteliğini taşıyan yegane belgedir. Bu tarihten itibaren pâdişah emrini tebliğ eden ve “irâde” denilen mâbeyn başkâtibinin yazıları görülmeye başlar. 1255/1839 yılından itibaren hatt-ı hümâyûn sayısı azalmış, padişah emirleri tamamen irâdelerle tebliğ edilir hale gelmiştir. Bu sebeple Osmanlı Arşivi'nde padişah onayları ve emirleri, 1255/1839 yılına gelene kadar hatt-ı hümâyûn fonu içinde, bu tarihten sonra ise İrâdeler fonunda aranmalıdır.

Osmanlı Arşivi'nin en önemli tasniflerinden biri olan Hatt-ı Hümâyûn Tasnifi belgeleri, Âmedî Kalemî'nin evrakı olan hatt-ı hümâyûnların toplanmasından meydana gelmiştir. Bu tasnif; Kanuni Sultan Süleyman'dan Sultan Abdülhamid devri sonuna kadar ki dönemi ihtiva etmekle beraber, vesikaların çoğu, Sultan III. Selim ve II. Mahmud devirlerine aittir. İstisnâ olarak, Sultan I. Mahmud'dan önceye ve II. Mahmud devrinden sonraya ait vesikalara da rastlanmaktadır.

Osmanlı döneminde bu fona ait belgelerin sandıklar içinde konularına göre muhafaza edildiği bilinmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında belgelerin bölgelere göre tasnifine girişilmişse de gerçekleştirilememiş, bunun üzerine 1 numaradan başlayarak müteselsilen numara verilerek tasnif edilmiştir. Aynı konudaki belgelere aynı numara verilmişse de; A, B, C şeklinde ek alfabetik numaralar verilerek ayrı gömleklere konulmuştur. Günümüzde 1-1445 numaralı dosyalar içinde bulunan 1-59448 numaralı hatt-ı hümâyûnlar, ilk tasnif edildiği numaralar korunarak araştırmaya sunulmuştur. İlk tasnifte her nasılsa fona dahil edilememiş olan hatt-ı hümâyûnlar ise, günümüzde tasnif edilerek, 1446-1666 numaralı dosyalar içinde yeni metod ile her dosyada gömlekler 1'den başlamak üzere tasnif edilip hizmete sunulmuştur.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HAT	1-1666	938-1310	1531-1892	1666	ANALİTİK

E. MÜZEHHEB FERMAN VE BERATLAR

Arşivimizde bulunan muhtelif fonların içindeki müzehheb berat ve fermanlar bir araya getirilerek bir seri oluşturulmuştur. 886-1329/1482-1911 yıllarına ait 1322 ferman ve berat, yeni yapılan bir düzenleme ile analitik olarak tasnif edilmiş ve indekslenerek araştırmaya açılmıştır. Bu fona ait bir kısım berat ve ferman, 1994 yılında Kurumumuzca yayınlanan *Ferman ve Beratlar* adlı kitapta yer almış, bir kısmının reproduksiyonları ise yurtiçinde ve yurtdışında sergilenmiştir.

Fonun Kodu	Belge Numarası	Tarihi		Belge Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MFB	1-1322	886-1329	1482-1911	1322	ANALİTİK

F. MUÂHEDELER

Osmanlı Devleti'nin yabancı devletler ile 1662-1921 yılları arasında yaptığı antlaşmaların bir araya getirildiği seridir. Bu fonda muâhedenâme, itimatnâme, hududnâme, tasdiknâme, mukâvelenâme, ruhsatnâme gibi yapılan antlaşmalara ilişkin orijinal belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerin yanında ilgili devletlerin kozaklar içindeki orijinal mühürlerini de görmek mümkündür. Muâhedeler serisinde bulunan arşivlik malzemeler özetlenerek ve kozak, sim, kutu gibi fiziki unsurları da tarif edilerek araştırmaya açılmıştır. Bu fonda bulunan bazı muâhedeler Kurumumuzca 2000 yılında *Osmanlı Arşivi'nde Bulunan Muâhedenâmelerden Örnekler* adı altında yayınlanmıştır.

Fonun Kodu	Muâhede Numarası	Tarihi		Muâhede Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MHD	1-483	1072-1340	1662-1921	483	ANALİTİK

G. FETVALAR

Bazı şeyhülislâm ve müftülerin çeşitli konularda verdikleri fetvaları ihtiva etmektedir. Kurumumuzca bu fonda bulunan bir kısım fetva, 2015 yılında *Osmanlı Arşivi'nde Şeyhülislâm Fetvaları* adı altında yayınlanmıştır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
MŞH.FTV	1	1034-1330	1624-1912	1	ANALİTİK

VII. HARİTA, PLAN-PROJE-KROKİ VE FOTOĞRAFLAR

Osmanlı Arşivi'ndeki belge ve defter serilerinden başka tasnif edilerek araştırmacıların hizmetine sunulan malzemeler;

A. HARİTALAR

Türkiye'de ilk ayrıntılı yeni atlas 1800'lü yıllarda Müderris Abdurrahman Efendi tarafından Üsküdar'da yaptırılan Tabhâne-i Hümayûn'da basılmıştır. Bu atlas, bir çok kaynaklardan ve Avrupa'da yapılan atlaslardan istifadeyle meydana getirilmiştir.

Haritacılık çalışmaları askerî ihtiyaçlardan doğmuş, Harp Okulu'nun kuruluşundan sonra Batı bilim ve tekniğine yönelme ihtiyacı duyularak, genç subaylar Fransa, İngiltere ve Prusya'ya öğrenime gönderilmiştir.

1880 yılında Erkân-ı Harbiye Beşinci Şubesi kurulmuş ve zamanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere bu şubeye Batı Anadolu ve Balkanlar bölgesindeki Türk topraklarının haritalarını yapmak görevi verilmiştir.

1885 yılına kadar Erkân-ı Harbiye'in lüzûm gördüğü yerlerin mevzî haritaları ve bölge plânları yapılmış, bu haritalar o günkü ihtiyaçları karşılamıştır. Bu tarihte Fransa'dan getirilen harita uzmanları ve harita öğrenimi gören Türk haritacıları bir araya getirilerek Harita Komisyonu teşkil edilmiştir.

1909 tarihinde Harita Komisyonu bünyesindeki Nirengi Kısmı, ülkenin nirengi şebekesini kurup, Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Asya bölümündeki topraklarının 1/200.000 ölçeğindeki istikşaf haritalarını hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Komisyon'un hazırladığı programa göre:

1. Önemli bölgelerin 1/25.000.
2. Rumeli, Anadolu, Suriye ve Irak'ın 1/50.000.
3. Arabistan yarımadası ile Trablusgarb ve Bingazi'nin 1/100.000.
4. Osmanlı Devleti'nin Asya kıtasındaki topraklarının 1/200.000.

5. Balkan Harbi'nden sonra Rumeli'de kalan toprakların 1/25.000 ölçekli haritaları yapılacak, bu haritaların yapımında Bonn projeksiyon metodu kullanılacak, boylam başlangıcı olarak Ayasofya Câmii kubbesi aleminden geçen boylam dairesi alınacak ve bütün paftalar 40x50 cm. ölçüsünde yapılacaktır.

Bu program gereğince arazi çalışmalarına başlanmış ve ilk olarak İstanbul ve çevresinin nirengisi çıkartılmıştır. Bu çalışmalar aralıklarla devam etmiş ve 365.000 km² lik alanın çeşitli ölçeklerde haritaları yapılmıştır.

Bu fonda bulunan haritalar, Osmanlı Arşivi'nde eskiden beri var olan haritalar ile Ticaret ve Nâfia fonu başta olmak üzere daha sonra yapılan tasnifler sırasında ortaya çıkan haritalardan oluşmaktadır.

Haritalar tasnif edilirken, harita üzerinde haritanın adı varsa adı, yoksa haritanın kapsadığı bölge veya vilayetler yazılmıştır. Hazırlayan kurumun adı ya da varsa baskısını yapan matbaanın ismi, elle çizilmiş ise elle yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca harita üzerinde varsa haritanın ölçeği parantez içinde yazılmıştır. Harita Eski Harfli Türkçe ise EHT., Fransızca ise Fr., İngilizce ise İng., Almanca ise Alm. kısaltmaları kullanılmıştır. Osmanlı Arşivi Otomasyon Sistemi içinde haritaların katalog bilgilerine ve görüntülerine bilgisayar ortamında ulaşılabilir.

Fonun Kodu	Numarası	Tarihi		Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HRT.h	1-2597	1131-1353	1718-1935	2597	ANALİTİK

B. PLAN, PROJE VE KROKİLER

Bu fonda bulunan belgeler, Osmanlı Arşivi'nde eskiden beri var olan plan, proje ve krokiler ile Ticaret ve Nâfia fonu başta olmak üzere daha sonra yapılan tasnifler sırasında ortaya çıkan belgelerden oluşmaktadır.

Bu fonda bulunan belgelerin tasnifi sırasında, eğer plan, proje veya krokinin bir adı varsa yazılmış, yoksa belge tanımlanmaya çalışılmıştır. Belge Eski Harfli Türkçe ise EHT., Fransızca ise Fr., İngilizce ise İng., Almanca ise Alm. kısaltmaları kullanılmıştır. Osmanlı Arşivi Otomasyon Sistemi içinde plan, proje ve krokilerin katalog bilgilerine ve görüntülerine bilgisayar ortamında ulaşılabilir.

Fonun Kodu	Numarası	Tarihi		Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
PLK.p	1-6746	1188-1346	1774-1928	6.746	ANALİTİK

C. FOTOĞRAFLAR

Osmanlı Arşivi'nde araştırmaya açık olan fonlarda yer alan fotoğraflar ile herhangi bir fonda olmayıp tasnifsiz halde elde bulunan fotoğraflar bir araya getirilerek oluşturulmuş bir seridir. Özellikle Yıldız Esas Evrakı, Yıldız Esas Kamil Paşa Evrakı, Rumeli Müfettişliği, Ali Fuat Türkgeldi ve Cavit Baysun fonlarında bulunan fotoğraflar bu seri içine alınmıştır. Ancak bu fonlara ait fotoğrafların asılları kendi fonları içinde bırakılarak, sadece görüntüleri FTG.f kodu altında özetlenmiş ve özetleri sonuna ilgili fonlarının referans numaraları verilmiştir. Herhangi bir fonda olmayan tasnifsiz fotoğrafların asıl nüshaları ise bu kod altında tasnif edilmiştir. Tamamı bilgisayar ortamında özetlenmiş ve görüntüleri ile araştırmaya açılmıştır.

Tasnif sırasında eğer fotoğraf üzerinde bir yazılı bilgi varsa ondan istifade edilerek fotoğraf tanımlanmış, yoksa görüntü incelenerek tanımlama yoluna gidilmiştir. Hali hazırda 2016 fotoğraf araştırmacıların hizmetine sunulmuş olup, elde bulunan fotoğraflar ilave edildikçe araştırmaya açılmaya devam edilecektir.

Fonun Kodu	Numarası	Tarihi		Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
FTG.f	1-2016	-	1889-1923	2016	ANALİTİK

VIII. ŞAHISLARDAN İNTİKAL EDEN (HİBE-SATIN ALINAN-DEVREDİLEN) ARŞİV MALZEMESİ

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, görevlerini belirleyen 3056 Sayılı Kanun'da, "Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel şahısların elinde bulunan arşiv malzemesini tespit etmek, toplamak, gerektiğinde satın almak" ifadesiyle verilen yetkiye dayanarak, yazışma yoluyla veya şahısların doğrudan başvurusu üzerine arşivlik değer taşıyan malzemeyi değerlendirmeye tâbi tutmak suretiyle kabul etmektedir. Bu kabulde ölçü, Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in Üçüncü Maddesinde tarif edilen malzemelerdir. Buna göre;

"Arşiv malzemesi: Türk devlet ve millet hayatını ilgilendiren ve en son işlem tarihi üzerinden otuz yıl geçmiş veya üzerinden on beş yıl geçtikten sonra kesin sonuca bağlanmış olup, kamu kurum ve kuruluşlarının işlemleri sonucunda teşekkül eden ve onlar tarafından muhafazası gereken, Türk Milleti'nin geleceğine tarihî, siyasî, sosyal, kültürel, hukukî ve teknik değer olarak intikal etmesi gereken belgeler ve devlet hakları ile milletlerarası hakları belgelemeye, bunlarla ilgili işlem ve münasebetler bakımından tarihî, hukukî, idarî, askerî, dinî, ilmî, edebî, estetik, kültürel, biyografik, jeneolojik ve teknik herhangi bir konuyu aydınlatmaya, düzenlemeye, tespite yarayan, ayrıca ait olduğu devrin ahlâk, örf ve âdetlerini veya çeşitli sosyal özelliklerini belirten her türlü yazılı evrak, defter, plan, harita, proje, mühür, damga, fotoğraf, film, ses ve görüntü bandı, baskı ve benzeri belgeleri ve malzemeyi" ifade etmektedir.

Perakende ve toplu halde bir çok özel ve tüzel kişilerden satın alınan arşiv malzemeleri tasnif edilerek hizmete sunulmuştur. Bunlar;

A. ALİ FUAT TÜRKELDİ EVRAKI

Ali Fuat Türkgeldi'nin¹ torunu Gülbin Türkgeldi'den 6 Aralık 1991 tarihinde satın alınan belge, defter, resim ve albümlerin tasnifinden oluşmaktadır.

1. Belgeler

Vesikalar kronolojik olarak dizilmiştir. 1-6. dosyalardaki belgelerin tarihi hicrî tarihe çevrilmiştir. 7-9. dosyalarda tarihsiz belgeler vardır. 10-15. dosyalarda hatt-ı dest denilen mektuplar bulunmaktadır. Bunların sıralamasında, orijinal numaraların muhafazası için tarih sıraları esas alınmamıştır. 16-17. dosyalar Cumhuriyet dönemi evrakı olup, miladî tarihle kronolojik sı-

---

¹ **Ali Fuat TÜRKELDİ:** Tanzimat devri ricâlinden Dahiliye Müsteşarı Celâl Bey'in torunu ve Tercüme Odası Mühimme Müdürü Cemal Bey'in oğludur. 8 Temmuz 1867'de İstanbul Acıbadem'de doğmuştur. Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi ile Lisan Mektebi'ni bitirdi. 5 Aralık 1901'de mülâzemetle Dahiliye Mektubî Kalemi'ne girdi. 28 Haziran 1901'de Dahiliye Mektubçusu oldu, 9 Temmuz 1903'te Dahiliye Müsteşarlığı'na vekâleti ile Meşrutiyet'in ilanına kadar bu iki vazifeyi birden götürdü. 8 Eylül 1909'da Dahiliye Müsteşarı oldu, 31 Temmuz 1912'de Mâbeyn Başkitâbeti'ne tayin edildi. Kuvâ-yı Milliye'yi âsî ilan eden hatt-ı Hümayûna itirazı yüzünden 1920'de Şûra-yı Devlet Maliye ve Nâfia Dairesi Riyâseti'ne nakille Saray'dan çıkarıldı. 27 Ekim 1920'de Sadâret Müsteşarlığı'na tayin olunarak İstanbul Hükûmeti'nin ilgasına kadar bu vazifede kaldı. 3 Şubat 1935'de vefat etmiştir.

ralama yapılmıştır. 19. dosyadaki evraklar daha sonra eklendiğinden, kendi içinde tarih sıralaması yapılmıştır.

2. Defterler

Hatırât, muhtelif konularda yazılan mütalaât ve müsveddelerden oluşan 19 adet defter 18. dosyada bulunmaktadır.

3. Fotoğraflar

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HSD.AFT	20	1080-1381	1670-1961	1	ANALİTİK

Bu fonda bulunan 55 adet fotoğraf bilgisayar ortamında 20. Dosya içerisinde. Aynı fotoğrafların görüntüleri FTG.f fonu içinde asıl referanslarına işaret edilerek araştırmaya açılmıştır.

B. CAVİT BAYSUN EVRAKI

Osmanlı Arşivi'nde Ord. Prof. Dr. Cavit Baysun'un¹ terekesinden satın alma yoluyla intikal eden evrak, değişik zamanlarda çeşitli makamlardan toplanmış Osmanlı dönemi arşiv malzemesini ihtiva etmektedir.

Yakın tarihimizin aydınlanmasına ışık tutacak olan bu evrak incelendiğinde, daha çok mahallî idareler ve şahısların elinde bulunan evrakı ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Mahallî idareler evrakı olarak Karesi Vilayeti, Halep Vilayeti Tahkik Memuriyeti, Merkezi Şam şehri olan Beşinci Ordu Komutanlığı evrakı zikredilebilir.

Tereke evrakı, malzemenin niteliğine göre iki ana bölümde değerlendirilmiştir. **Birinci Bölüm;** Osmanlı dönemine ait muhtelif resmî belgelerdir. Bu belgeler, hatt-ı hümayûn, nâme-i hümayûn, berat, buyruldu, tezkire, tahrirât, telgraf, mazbata, nizamnâme, i'lâm, muâhede, kayıt defterleri, arzuhâller, şehadetnâmeler gibi Osmanlı diplomatiği bakımından çeşitlilik arzeden vesikalardır. Bu belgelerin konuları arasında; eğitim, maliye, askerî, maden işletmeciliği, imar faaliyetleri, isyan haberleri, tahkikat ve istintak raporları, tayin, terfi, azil ve memuriyet talepleri, teşrifât, taltifât, teşekkür, vakıf muamelâtı, Hicaz, Mısır, Yemen ahvâli, muhasebe kayıtları, bazı kişilere tevcih olunan nişanlar, muhacirlerin idare, iâşe ve iskânları için komisyon teşkili gibi hususları saymak mümkündür.

Cavit Baysun terekesinin ilk belgesi, 788 tarihiyle Sultan Murad Hüdâvendigar'ın hatt-ı hümayûn suretidir. En önemli belgeler arasında Saray teşrifâtçıbaşısı ve Divan-ı Hümayûn tercümanı olan Münir Bey'e Belçika, Avusturya, Almanya, İspanya, Fransa, Danimarka, Hollanda gibi çeşitli ülkelerin devlet başkanlarından gönderilen nişanların beratları, İtalyanlarla Osmanlılar arasında yapılan Adalar ve Trablusgarb'a dair anlaşmanın gizli maddelerini gösteren defter bulunmaktadır.

¹ **M. Cavit BAYSUN:** Tarihçi, öğretim üyesi ve araştırmacı olan M. Cavit Baysun (1899-1968), Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1937'de İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarih Kürsüsü'nde doçentliğe atanmış bilim adamlarımızdandır. Bizans, Ortaçağ ve Yeniçağ tarihi dallarında dersler veren ve araştırmalar yapan Baysun, 1960'ta ordinaryüs profesör oldu. Bu arada Türkiyât Enstitüsü Müdürlüğü ve İslâm Ansiklopedisi Murahhas Müdürlüğü'nde bulundu. İslâm Ansiklopedisi'nde tarih alanındaki pek çok maddenin yazarı olan Baysun, bazı önemli eski metinleri de yayımladı. Bunlar arasında Mustafa Reşit Paşa'nın siyasal yazıları, Cevdet Paşa'nın *Tezâkir*'i ve Gelibolulu Âli'nin *Mevâidü'n-Nefâis fi Kavâidi'l-Mecâlis*'i önemlidir.

Belgeler kronolojik olarak tasnif edilerek araştırıcıların hizmetine sunulmuştur. Genellikle Fransızca yazılı olan yabancı dil belgeler son kısımda yer almaktadır.

İkinci Bölüm ise; arşiv malzemesi niteliği taşımayan, Cavit Baysun'a, arkadaşlarına ve bazı şahıslara ait özel evrak, biyografi, mikrofilm, muhtelif türde manzûmeler, mektuplar, derlemeler ve fotoğraflardır. Özel arşiv niteliği taşıyan bu evraklar ayrı dosyalar içinde muhafaza edilmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HSD.CB	1-4	788-1341	1386-1923	4	ANALİTİK

C. SİVASLI ALİ BABA ZAVİYESİ EVRAKI

Osmanlı Arşivi tarafından Cavit Avcı'dan satın alınan Ali Baba Zaviyesi Evrakı¹, zaviyeye ve mahallî idarelere ait ferman, berat, buyruldu, tezkire, hüccet, i'lâm, fetva, mürâsele senedi, temessük ve diğer evrakdan müteşekkildir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HSD.SABZ	1-8	980-1334	1572-1916	8	ANALİTİK

D. TEVFİK PAŞA EVRAKI

Osmanlı Arşivi tarafından 2009 yılında satın alınarak Tefvik Paşa Evrakı olarak tasnif edilen fonda, Tefvik Paşa ile birlikte İsmail Hakkı Bey, Recep Bey, Sami Efendi, Esad Efendi, Mehmed Efendi, Sinanzade Seyfi Bey ve Yusuf İzzettin Efendi ile farklı konulara ait belge ve görsel malzemeleri (belge, zarf, kartpostal, fotoğraf, harita ve bilet) ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HSD.TVP	1	--	1891-1925	1	ANALİTİK

E. MAZHAR BEY TEREKESİ EVRAKI

Osmanlı Arşivi tarafından 2011 Turan M. Türkmenoğlu'ndan satın alınan Kosova Vilayeti Mektupçusu ve Heyet-i Takibiyye Reisi Mazhar Bey'in terekesinden çıkan belgelerden müteşekkildir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
HSD.TFR1	1-2	1311-1346	1894-1927	2	ANALİTİK

F. SOMUNCU BABA EVRAKI

Asılları Naki Ateş'te bulunan Somuncu Baba Evrakı'na ait görüntülerden oluşmaktadır.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
SB	--	982-1350	1574-1931	--	ANALİTİK

¹ Sivaslı Ali Baba Zaviyesi ile ilgili geniş bilgi için bakınız Saim Savaş, "16. Asırda Sivas'ta Kurulan Ali Baba Zaviyesi'nin Dinî Sosyal ve Ekonomik Fonksiyonları Hakkında Bir Araştırma", Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990, basılmamış doktora tezi.

IX. YURTDIŞI ARŐIVLERİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ'NE AİT BELGE VE DEFTERLER

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün arşivcilik konusunda çeşitli devletlerle yaptığı ikili işbirliği protokolleri çerçevesinde, bu ülkelere gönderdiği uzmanların yaptıkları çalışmalar neticesi, arşivimize getirilen belge fotokopisi, mikrofilm ve dijital görüntüler üzerinde çalışmalar yapılarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

A. BULGARİSTAN

Bulgaristan'daki Osmanlı Devleti döneminde oluşan mahallî evrak ile ikili iş birliği protokolleri çerçevesinde alınan belge ve defterlere ait fotokopi ile mikrofilmleri üzerinde yapılan çalışmalar sonucu hazırlanan evrak/defter grubudur.

Fonun Kodu	Dosya-Defter Numarası	Tarihi		Dosya-Defter Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
YB.04	1-10	974-1341	1566-1903	10	ANALİTİK
YB.04.d	1-252	859-1313	1454-1896	263	

B. GÜRCİSTAN

Gürcistan Arşivleri'nden getirilen belge fotokopileri olup, XVI.- XX. yüzyıllar arasındaki Osmanlı-Gürcü münasebetiyle ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
YB.(21)	1-12	939-	1533-1975	12	ANALİTİK

C. MAKEDONYA

Makedonya Devlet Arşivi'nde bulunan Osmanlı dönemini ihtiva eden belge ve defterlere ait fotokopi, mikrofilm ve dijitalleri üzerinde çalışmalar yapılarak hizmete sunulmuştur. Ayrıca 1996 yılında *Makedonya'daki Osmanlı Evrakı* adıyla bir eser de neşredilmiştir.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya-Defter Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
YB.021	1-94	1201-1341	1786-1922	94	ANALİTİK
YB.021.d	1-191	1016-1342	1607-1923	191	

Defterler Manastır Şer'iyye Sicilleri'dir.

D. RUSYA

Rusya Federasyonu arşivlerinden getirilen belge fotokopileri belgelerden oluşup, Osmanlı-Rus münasebetiyle ilgili belgeleri ihtiva etmektedir

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
YB.(1)	1	1023-1309	1614-1892	1	ANALİTİK

E. KIBRIS MİLLİ ARŞİVİ

1. KIBRIS MİLLİ ARŞİVİ FETVA EMİNLİĞİ BELGELERİ

Kıbrıs Milli Arşivi Fetva Eminliği'ndeki belgelerin özet ve görüntülerini ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
KB.MAA.FE	1-13	-	1856-1926	13	ANALİTİK

2. KIBRIS MİLLİ ARŞİVİ VAKIF DOSYALARI

Kıbrıs Milli Arşivi Vakfı'ndaki belgelerin özet ve görüntülerini ihtiva eder.

Fonun Kodu	Dosya Numarası	Tarihi		Dosya Adedi	Tasnifin Cinsi
		Hicri	Milâdî		
KB.MAA.VD	1-211	-	1862-1938	211	ANALİTİK

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

A- İDARİ YAPISI

Başbakanlığın ana hizmet birimlerinden olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde üç daire başkanlığı bulunmaktadır.

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı İstanbul'da, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı ile Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ankara'dadır.

1- DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (ANKARA)

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Gayret Mahallesi 95. Sokak No:3 06170 Yenimahalle/ANKARA

Telefon: (0312) 307 90 00- (0312) 307 86 40

Faks: (0312) 315 10 00

e-posta: dagm@devletarsivleri.gov.tr.

2- OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (İSTANBUL)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı İmrahor Cad. Sadabat Mevkii 34400 Kağıthane-İSTANBUL adresinde hizmet vermektedir.

Telefon: (0212) 314 90 00

Faks: (0212) 320 04 85

e-posta : dagm@devletarsivleri.gov.tr

B- DEVLET ARŞİV HİZMETLERİ İLE İLGİLİ KANUNLAR

**3056 SAYILI BAŞBAKANLIK TEŞKİLÂTI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE
KARARNÂME'NİN DEĞİŞTİRİLEREK KABULÜ HAKKINDA KANUNLA BAŞBAKANLIĞA VE DEV-
LET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE VERİLEN GÖREVLER**

Kabul Tarihi: 10.10.1984

Resmî Gazete'de Yayımlanma Tarihi: 19.10.1984

Sayısı: 18550

3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâme'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (g) fıkrasında;

Başbakanlığın Aslî Görevleri Arasında Devlet Arşiv Hizmetleri:

“Türk Devlet ve millet hayatını ilgilendiren, tarihî, hukukî, idarî, ekonomik, ilmî doküman ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve düzenlemek; film, mikrofilm gibi ileri teknikleri uygulayarak arşiv malzemesini tek nüsha olmaktan kurtarmak, bunların tahribini önleyecek arşiv laboratuvarı kurmak; milletlerarası arşivcilik ile ilgili hareketleri takip etmek, önemli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak” şeklinde yer almıştır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Görevleri

3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâme'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 11. maddesinde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri şu şekilde belirtilmiştir:

- a. Millî arşiv politikasının esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek,
- b. Devlet ve millet hayatını ilgilendiren her türlü bilgi ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve saklamak,
- c. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel şahısların elinde bulunan arşiv malzemesini tespit etmek, toplamak, gerektiğinde satın almak, bunların tamir ve restorasyonunu yapmak, tasnif ve tercüme etmek, uygun görülenleri yayınlamak,
- d. Yurt içi ve yurtdışı arşivcilik ve bununla ilgili bilimsel gelişmeleri takip etmek, bu alandaki eserleri tercüme etmek, yayınlamak, önemli ve değerli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak,
- e. Tarihî, kültürel ve estetik değeri olan arşiv malzemesinden koleksiyonlar yapmak, gerektiğinde arşiv müzesi kurmak ve sergiler açmak,
- f. Arşiv malzemesinin tahribini önleyecek tedbirleri almak, arşiv laboratuvarı kurmak,
- g. Arşiv malzemesinin kopyalarını çıkararak devamlılığını sağlamak ve bunları küçük hacimlere döndürmek için film, mikrofilm, fotokopi ve gerektiğinde diğer ileri teknikleri uygulamak,
- h. Devlet arşivlerinden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma taleplerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek,
- i. Her türlü bilgi ve arşiv malzemesini derlemek, ayıklamak ve her an kullanılır hâle gelecek şekilde tasnif ederek muhafaza etmek,
- j. Kamu kurum ve kuruluşlarının arşivlerinde ayıklama, saklama ve imha işlemlerini denetlemek,
- k. Makamca verilen benzeri görevleri yapmak.

Devlet Arşiv Hizmetlerinin Hukukî Dayanağı

Ülkemizde arşiv konusu ve hizmetleri ile ilgili olarak, yakın zamanlara kadar yürürlüğe konmuş olan mevzuat, bütün iyi niyetlere rağmen, maalesef arşiv meselelerimize temelden çözüm getirecek hüviyette olmamıştır.

19.10.1984 tarih ve 18550 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan “3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâme'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” çerçevesinde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Millî arşivlerimizin korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili her türlü görev, 3056 sayılı Kanununun 2. maddesinin (g) fırcası ile Başbakanlığa ve 11. maddesi ile de Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiş olup, bununla millî arşivlerimiz konusunda bir reform hareketinin alt yapısı kurulmuştur.

3056 sayılı Kanun, ayrıca idarî, hukukî ve teknik arşiv uygulamasına imkân verecek yeni mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına ışık tutmuş, zemin hazırlamıştır.

Bu çerçevede;

– Başbakanlıkça, 6696 sayılı Kanun yerine, 4 Nisan 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 316 sayılı “*Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâme*” hazırlanmıştır. Bu kararnâmede, amaç ve kapsam yeniden belirlenerek, yapılmak istenen yeni düzenlemelere uygunluk sağlanmış, eski kanundan doğan tereddütler giderilmek suretiyle, kurum ve kuruluşların arşivlerinde, arşiv malzemesi ve arşivlik malzeme hüviyeti taşımayan, muhafazasına lüzum görülmeyen, yok edilecek evrak ve her türlü malzemenin ayıklama ve imha işlemlerine dâir usûl ve esasların belirlenmesine imkân sağlanmış; ayrıca, arşiv malzemesi ve arşivlik malzemenin tarifleri yapılmıştır. Söz konusu Kararnâme, 28 Eylül 1988 tarihinde kanunlaşmıştır.

Esasen, millî arşiv politikasının esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek görevini kanunla üstlenmiş bulunan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün, görevlerini istenilen istikâmette ve sağlıklı bir şekilde neticelendirilebilmesi için, bir dizi düzenleme yapma zarureti de kendiliğinden doğmuştur.

– Bir başka düzenleme de, Başbakanlık tarafından hazırlanarak 16 Mayıs 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan “*Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik*”tir. Bu düzenleme ile de, kamu kurum ve kuruluşları ile şahıslar elinde bulunan arşiv malzemesinin ve ileride arşiv malzemesi hâline gelecek arşivlik malzemenin tespiti, bunların kayba uğramamalarının sağlanması, gerekli şartlar altında korunmaları, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün bu konulardaki görev ve yetkileri, kurum ve kuruluşlarla olan münasebetleri, kurum ve kuruluşların yüklenecikleri sorumluluklar, arşiv malzemesinin devletin, gerçek ve tüzel kişilerin ve ilmin hizmetinde değerlendirilmeleri, bunların yanı sıra muhafazasına lüzum görülmeyen malzemenin ayıklanmasına ve imhasına dâir usûl ve esaslar hükme bağlanmıştır. Böylece millî arşivlerimizin geleceği emniyet altına alınırken, arşiv hizmetlerimiz modern arşivciliğin ilmî disiplinine bağlanmaktadır.

– Başbakanlıkça yapılan bir diğer yeni düzenleme de, “*Devlet Arşivleri'nde İlmî Araştırma ve İnceleme Yapmak, Örnek Almak İsteyen Yerli ve Yabancı Hakikî ve Hükmi Şahısların Tâbi Olacakları Esaslar*” konusundadır.

Bilindiği gibi, “*Türkiye'de İlmî Araştırma, İnceleme Yapmak ve Film Çekmek İsteyen Yabancıların veya Yabancılar Adına Başvuranların Tâbi Olacakları Esaslar*” 83/5963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş ve söz konusu esaslar Dışişleri Bakanlığınca yürütülmüştür.

3056 sayılı Kanununun 11. maddesinin (h) fırcası, “Devlet Arşivleri'nden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma taleplerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek” yetkisini Başbakanlığa, dolayısıyla Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne vermiştir.

Başbakanlık, kanunun kendisine verdiği bu yetkiye dayanarak, daha önce ifade edildiği gibi, bu esasları yeniden düzenlemiş, 83/5963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yerine, 89/14269 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yürürlüğe konulmuştur.

Böylece “*Devlet Arşiv Hizmetleri*” iki adet kanun, bir adet yönetmelik ve 1 adet bakanlar kurulu kararı ile hukukî yapıya kavuşturulmuştur.

**DEVLET ARŞİVLERİ'NDE ARAŞTIRMA VE İNCELEME YAPMAK İSTEYEN TÜRK VEYA YABANCI
UYRUKLU GERÇEK VEYA TÜZEL KİŞİLERİN TABİ OLACAKLARI ESASLAR**

(2002/3681 karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki)

Amaç

Madde 1- Bu esasların amacı, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ve araştırma hizmeti veren diğer arşivlerde araştırma, inceleme yapmak ve örnek almak isteyen Türk ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerin tabi olacakları usul ve esasları tespit etmektir.

Kapsam

Madde 2- Bu esaslar, tasnif edilmiş ve son işlem tarihi üzerinden en az otuz yıl geçmiş arşiv malzemesi üzerinde Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişiler ile Türkiye'ye girmesi yasak olmayan yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılacak araştırma ve inceleme faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Müracaat şekli

Madde 3- Türk arşivlerinde araştırma ve inceleme yapmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar ve bunların vekilleri ile Türkiye'ye yasal yollardan girmiş yabancılar ve bunların vekilleri, "Devlet Arşivleri'nde Araştırma Talebinde Bulunanlar İçin Müracaat Formu ve Taahhütnâme"yi (EK-1) doldurmak suretiyle bir adet fotoğraf ve nüfus cüzdanı (yabancılar için pasaport ve kimlik örneğiyle, vekil ise vekaletnâme ile birlikte doğrudan araştırma ve inceleme yapacağı arşivin veya arşivlerin bağlı olduğu idareye bizzat veya posta ile müracaatta bulunurlar.

Ayrıca bu müracaat, yurtdışında Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilik veya başkonsolosluklarına da yapılabilir. Bu temsilcilikler, yapılan müracaatı Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne ya da araştırmanın yapılacağı arşivin bağlı bulunduğu idareye gönderirler.

Vekilleri vasıtasıyla araştırma ve inceleme yapmak isteyen Türk veya yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin önceden müracaatlarının olması gerekmektedir.

Müracaatların işleme konulması ve cevaplandırma süresi

Madde 4- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde yapılacak her türlü araştırma, inceleme ve örnek alma talepleri bu Genel Müdürlükçe, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü dışındaki araştırma hizmeti veren diğer arşivlere yapılacak talepler ise, söz konusu arşivin bağlı olduğu bakanlık veya kuruluşça işleme konulur ve en geç iki iş günü içerisinde sonuçlandırılır.

Silahlı Kuvvetler arşivlerine yapılan müracaatlar otuz gün içerisinde sonuçlandırılır.

Dışişleri Bakanlığı; yurtdışındaki Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilikleri ve başkonsoloslukları kanalıyla, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde ve araştırma hizmeti veren diğer arşivlerde araştırma ve inceleme talebinde bulunan Türk veya yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiler ile vekillerine, müracaatlarının sonucunu otuz gün içerisinde duyurur.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile birinci fıkrada belirtilen ilgi bakanlık ve kuruluşlar; bu esaslarda öngörülen hükümleri de göz önünde bulundurmamak suretiyle, araştırma ve inceleme taleplerini aynen veya sınırlandırmak suretiyle kabul veya reddedebilirler.

Müracaatların reddini gerektiren durumlar

Madde 5- Araştırmacıların;

- a) Tasnifi tamamlanmamış ve en son işlem tarihi üzerinden otuz yıl geçmemiş arşiv malzemesi ile yararlanılamayacak derecede hasara uğramış arşiv belgesi üzerinde,
- b) Araştırma ve inceleme talebinde bulunan kişinin on sekiz yaşından küçük olduğu veya medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmadığı durumlarda,
- c) Müracaat formundaki bilgilerin eksik veya yanlış olması ve müracaat için gerekli belgelerin eksik veya sahte olduğunun anlaşıldığı hâllerde,

Arşivlerde araştırma ve inceleme talepleri reddolunabilir.

Taahhütnâme, araştırma süresi ve giriş kartı

Madde 6- Araştırmacılara, arşivdeki çalışmalarında uymak zorunda buldukları şartlar ve yükümlülükler bildirilir ve kendilerine bu yükümlülüklerle uyacaklarını tevsik eden bir taahhütnâme (EK-1) imzalatılır. Araştırmacılar için, "Arşive Giriş Kartı" tanzim edilir ve bu kart arşivde muhafaza edilir. Arşiv giriş kartları, arşive her girişte bir kimlik belgesi karşılığında araştırmacıya teslim edilir. Araştırmacı, arşivde bulunduğu sürece bu kartı görünebilecek şekilde üzerinde taşır.

Araştırma ve incelemelerde uyulacak esaslar

Madde 7- Araştırma ve incelemelerde aşağıdaki esaslar uygulanır:

- a) Tasnifi tamamlanmamış arşiv malzemesi veya yararlanılamayacak derecede hasara uğramış belgeler incelemeye verilmez. Ancak, bu malzeme ve belgelerin, bir devlet hizmetinin görülmesinde veya bir hakkın korunmasında ve ispatında delil olarak kullanılacağıın anlaşılması halinde, görevli personelin nezâretinde incelemeye verilebilir.
- b) Kataloglarda kayıtlı bulunsa dahi, onarıma alınmış arşiv malzemesi ile revize edilmekte olan fonlara ait malzemeler, bu işlemler bitene kadar araştırmacılara verilemez.
- c) Araştırma ve inceleme, ilke olarak arşiv malzemesinin fotokopisi, mikrofilmi veya elektronik ortam üzerinden yapılır. Bununla birlikte, fotokopi ve mikrofilmin temin edilememesi, elektronik ortamın sağlanamaması halinde araştırma ve inceleme evrakın aslı üzerinden yapılabilir.
- d) Araştırmacılar, ancak kendi konuları ile ilgili arşiv malzemesi üzerinde araştırma ve inceleme yapabilirler. Bu çalışmalar sırasında, ilgili konulara ait arşiv malzemesinin tamamını kendi adlarına ayırttıramazlar.
- e) Arşiv malzemesi talepleri, araştırmacı yoğunluğu dikkate alınarak makul ölçüler içinde tarih ve saatine göre sıraya konularak karşılanır ve istenen belgelerin hangi gün ve saatte verilebileceği araştırmacıya bildirilir.
- f) Araştırmacıların bir iş günü içerisindeki belge talepleri, günlük talep yoğunluğu ve iş gücüne göre idarece sınırlandırılabilir. Bu sınırlandırma, dosya envanter sistemiyle tasnif edilmiş fonlardan 2 dosya, analitik usulle tasnif edilmiş fonlardan 25 belge ve defter fonlarından 5 defterin altında olamaz.
- g) Araştırmacılar, kendilerine teslim edilen belgelerin tamamını iade etmeden yenilerini talep edemezler. Ancak, alınmış olan belgelerle ilişkisi bulunan ve birlikte incelenmesi gereken

diğer bir kısım belgelerin talep edilebilmesi için, ilk alınanlardan aynı sayıda belgenin iade edilmesi ve yeniden sıraya girilmesi gerekir.

h) Araştırmacılar belgeleri sayarak teslim alırlar ve aynı şekilde teslim ederler. Kendilerine teslim edilen belgenin kaybolması halinde sorumluluk araştırmacıya aittir.

ı) Araştırmacı, kendisine teslim edilen arşiv malzemesini başka bir araştırmacıya veremez, belge üzerinden kopya çıkaramaz ve fotoğraf çekemez.

i) Araştırmacı, kendisine teslim edilen arşiv malzemesini her türlü tahribat ve tahrifattan korumak zorundadır.

j) Araştırma ve incelemelerde sadece kurşun kalem ve silgi kullanılır. Ancak portatif yazı makinası ve bilgisayar arşiv yönetiminin uygun göreceği mahallerde kullanılabilir.

k) Araştırma mahalline çanta, fotoğraf makinası, dijital kamera, tarayıcı, cep telefonu, palto, dolma kalem, tükenmez ve renkli tükenmez kalem ve benzeri eşyalarla girilemez.

l) Arşiv malzemesi, hiçbir şekilde araştırmacılara tahsis edilen mahalden dışarıya çıkarılamaz.

m) Araştırmacılara tahsis edilen mahalle, görevlilerden ve araştırmacılardan başkası giremez.

n) Çalışmalarına bir haftadan fazla ara verecek araştırmacı, elindeki belgeleri arşiv depolarındaki asli yerlerine konulmak üzere iade etmek zorundadır.

Yukarıdaki şartlardan birinin ihlali halinde araştırma durdurulur ve araştırmacı hakkında mevzuat uyarınca gerekli işlem yapılır.

Araştırmacıların mükellefiyeti

Madde 8- Türk veya yabancı uyruklu araştırmacılar, yaptıkları çalışmalar neticesinde hazırladıkları ve yayımladıkları eserlerden ilgili arşiv idaresine birer nüsha vermek zorundadırlar. Yabancı araştırmacılar ayrıca Dışişleri Bakanlığı'na da bir nüsha gönderirler.

Belge kopyası verilmesi

Madde 9- Araştırma ve inceleme yapan Türk veya yabancı uyruklu kişilere araştırma ve incelemeye açılan belgelerin fotokopi, dijital kopya veya mikrofilm şeklindeki kopyaları belirlenen ücret karşılığında verilir veya gönderilir.

Bu şekilde edinilen kopyalar hiçbir şekilde çoğaltılıp ticari amaçla satılamaz.

Ancak, bir fonun, bir dosyanın veya bir defterin tamamının kopyasının verilip verilmeyeceği konusunda izin verme yetkisi ilgili arşiv idaresine aittir.

Yürürlükten kaldırma

Madde 10-23/6/1989 tarihli ve 89/14269 sayılı Bakanlık Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Devlet Arşivlerinde Araştırma veya İnceleme Yapmak İsteyen Türk Veya Yabancı Uyruklu Gerçek Veya Tüzel Kişilerin Tabi Olacakları Esaslar" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 11- Bu esaslar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12- Bu esasları Başbakan yürütür.

C. ARAŞTIRMA MÜRACAATI

Osmanlı Arşivi'nde araştırma ve inceleme yapmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar ile Türkiye'ye yasal yollardan girmiş yabancılar, aşağıdaki "Devlet Arşivleri Araştırmacı Müracaat Formu ve Taahhütname" formunu doldurarak nüfus cüzdanıyla (yabancılar pasaport ve varsa ikamet tezkiresiyle) doğrudan araştırma başvurusunda bulunabilirler. Müracaatlar mesai günlerinde mesai saatleri içinde yapılabilmektedir. Yapılan müracaatla birlikte araştırmacılara araştırmacı kartı, otomasyon projesi "kullanıcı adı" ve "parola"sı verilmektedir.

ARAŞTIRMACI KARTI	
	ADI
	SOYADI
90001001000218707	
	

<p>1-Bu kart KİMLİK BELGESİ yerine kullanılamaz.</p> <p>2-Bu kart yalnız Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde geçerlidir.</p> <p>3- Araştırmacı Genel Müdürlüğe girerken kartını görevliye ibraz etmek ve yakasına takmak zorundadır.</p> <p>4- Araştırmacı kendilerine açık yerler dışında dolaşamaz, çalışma mahallerine giremez.</p>

90001001000218707

T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	DOKÜMANIN ADI	Doküman No	BDA-18-FR-01
	ARAŞTIRMACI MÜRACAAT FORMU VE TAAHHÜTNAME	Yayın Tarihi	30.09.2010
		Revizyon Tarihi	-
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1 / 1

Adı Soyadı	
Uyruğu	
Çalıştığı Kurum/Kuruluş ve Görevi	
Tahsil Durumu	
Sürekli Adresi ve Telefon Numarası (İş/Ev)	
Yabancı Araştırmacıların Türkiye'deki Adresi ve Telefonu	
T.C. Vatandaşlık Numarası	
Yabancı Araştırmacıların Pasaport Numarası	
Yapılacak Çalışmaların Konuları ve Süresi	
Arşivimizde Daha Önce Çalışma Yapanlar İçin Bu Çalışmanın Tarihi ve Konuları	

“Devlet Arşivlerinde Araştırma ve İnceleme Yapmak İsteyen Türk veya Yabancı Uyruklu Gerçek veya Tüzel Kişilerin Uymak Zorunda Oldukları Esaslar”ı dikkatle okudum.

Yukarıda verdiğim bilgilerin ve müracaat belgelerimin doğru olduğunu, bu esaslara ve kurumun iç çalışma düzenine uyacağımı, bunların tarafımdan ihlali halinde doğacak sorumluluk ve yükümlülükleri aynen kabul edeceğimi beyan ederim

Tarih : ...../..... /201..

İmza

HAZIRLAYAN	MERKEZ KALİTE YÖNETİM VE AR-GE KOORDİNATÖRLÜĞÜ	
ONAYLAYAN	KALİTE YÖNETİM TEMSİLCİSİ	

D. ARŞİVDEN YARARLANMA

1. ARAŞTIRMACI ÇALIŞMA SAATLERİ¹

Ankara Araştırma Salonu

Hafta içi : 09:00-20:00

Cumartesi : 09:00-18:00

İstanbul Araştırma Salonu

Hafta içi : 9:00-18:00

Cumartesi : 9:00- 17:00

2. ARŞİVCİLİK FAALİYETLERİNDE BİLGİSAYAR KULLANIMI

Osmanlı Arşivi'nde arşivcilik faaliyetlerinde bilgisayar kullanımını 1987 yılında başlamıştır. O günün şartlarında kitap ve katalog hazırlamak amacıyla bilgisayarlar alınmış ve kullanılmıştır. Gelişen teknolojiye azami derecede yararlanmak ve tasnif hizmetlerinde kullanmak amacıyla 1992 yılında "sistem analizi" yapılmış ve "fizibilite raporu" hazırlanarak teknik alt yapı konusunda kararlar alınmıştır. Bu doğrultuda Eski Harfli Türkçe olan veya daktilo halinde bulunan kataloglar ile yeni tasnif edilen fonlara ait katalog bilgileri veritabanına uygun şekilde bilgisayar ortamına aktarılmaya başlanmıştır ve tüm katalogların bilgisayar ortamında hazırlanma süreci başlamıştır.

2000 yılında arşiv faaliyetlerinin tamamının bilgisayar ortamında yürütülebilmesi amacıyla gerekli sistem ve yazılımlar ihale edilmiştir. İhale sonucu hazırlanan *Osmanlı Arşivi Bilgisayar Sistemi*, 2002 yılı başından itibaren araştırma salonunda ve internet ortamında araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu sistem sürekli geliştirilerek hizmet vermeye devam etmektedir.

Tasnifi tamamlanan fonlara ait verilerin girilmesi, kataloglama, belge görüntülerinin katalog bilgileri ile eşleştirilmesi, araştırmacıların bilgisayar üzerinden arama yapabilmeleri ve buldukları belgelerin görüntülerine ulaşmaları, araştırmacı taleplerinin karşılanması, depo işlemlerinin yürütülmesi, belgelerin restorasyon ihtiyaç durumlarının işlenmesi, araştırmacılara ait bilgilerin işlenmesi ve saklanması gibi pek çok işlem günümüzde *Osmanlı Arşivi Bilgisayar Sistemi* içinde gerçekleştirilmektedir.

Osmanlı dönemine ait arşiv malzemeleri tasnif edildikçe katalogları bilgisayar ortamında hazırlanarak araştırma salonlarımızda (İstanbul ve Ankara) ve internette aynı gün araştırmaya açılmaktadır.

---

¹ Çalışma saatleri her iki salon için de ilgili valiliklerin belirleyeceği mesai saatlerine göre değişebilmektedir.

3. OSMANLI ARŞİVİ BİLGİSAYAR SİSTEMİ İÇİNDE ARAŞTIRMA YAPMA¹

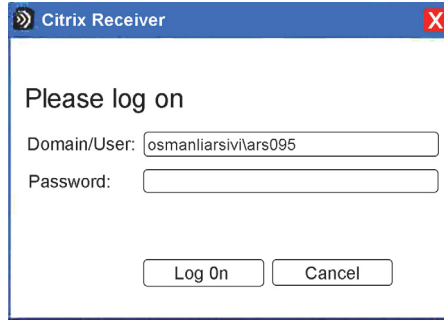
a. Araştırma salonunda giriş

Araştırma başvurusu sırasında araştırmacı kartı, kullanıcı adı ve parola alan araştırmacıların araştırma salonuna gitmeden önce, Araştırmacı Kayıt Bankosu'na giderek giriş kaydını yaptırmaları gerekmektedir.

Salona kurşun kalem, laptop, not kağıtları gibi unsurların dışındaki malzemelerle girilemez. Bu amaçla çanta, şemsiye gibi malzemeler için kayıt bankosunca araştırmacılara vestiyer dolabı tahsis edilmektedir.

b. Sisteme “log on” olma ve arşiv programını çalıştırma

İlk önce ekranın masaüstünde bulunan *Osmanlı Arşivi Bilgisayar Sistemi* programı ikonu tıklanarak, gelecek pencerede “thin client”ın sisteme “log on” olması amacıyla salondan verilecek password girilir. (“Thin client” daha önce “log on” olmuşsa gerek kalmayacaktır.)

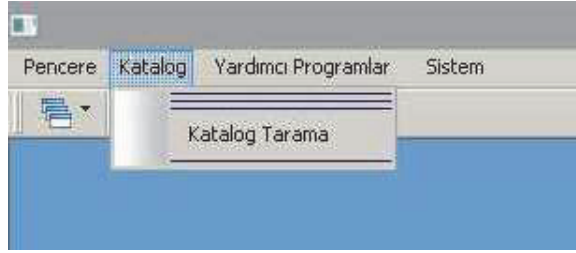
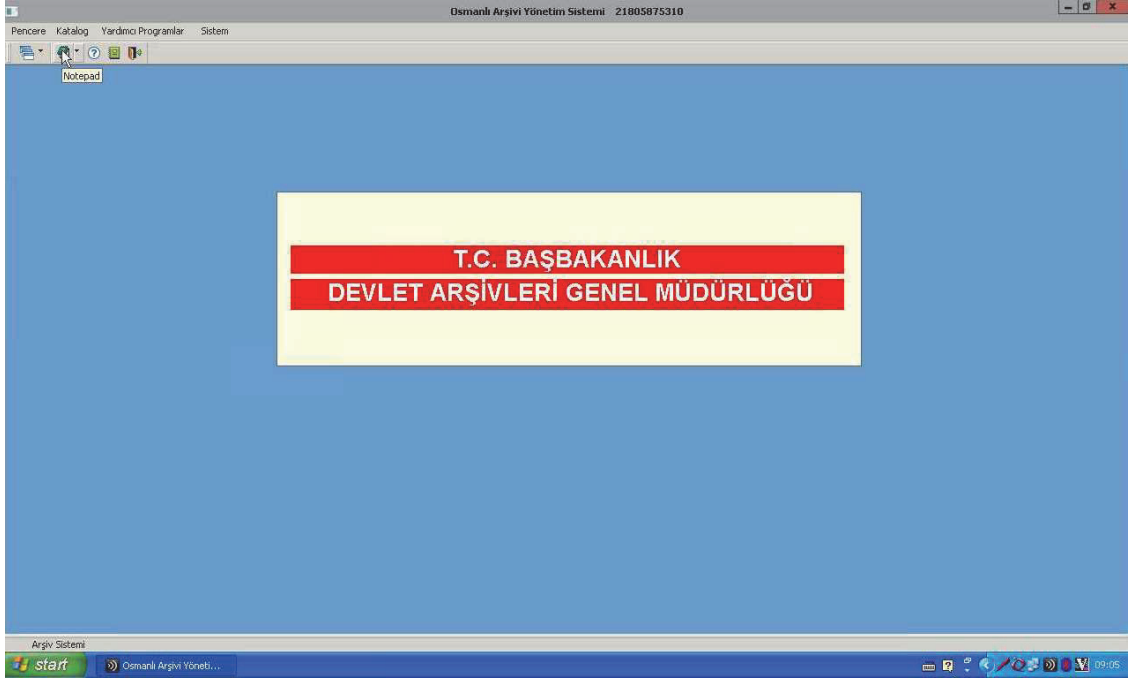
Masaüstünde bulunan *Osmanlı Arşivi Bilgisayar Sistemi* programı ikonu bir kez daha tıklanarak, *Osmanlı Arşivi Bilgisayar Sistemi* programı giriş penceresinin gelmesi sağlanır. Bu pencerede bulunan kullanıcı adı ve şifre alanlarına müracaat sırasında verilen bilgiler girilir. Böylece araştırma programı açılacaktır.

Araştırmaya başlamak için açılan pencere üzerinde bulunan menülerden “Katalog” menüsüne gidilmelidir.

¹ Cumhuriyet Arşivi Araştırma Salonu'nda da Osmanlı Arşivi kataloglarından aynı şekilde yararlanmak mümkündür.

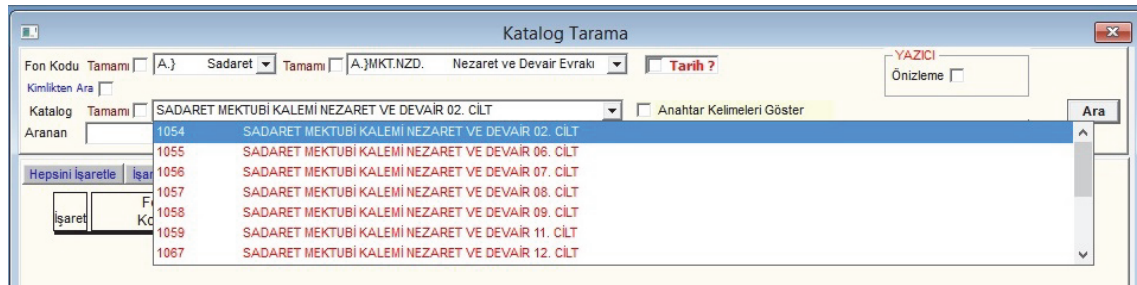
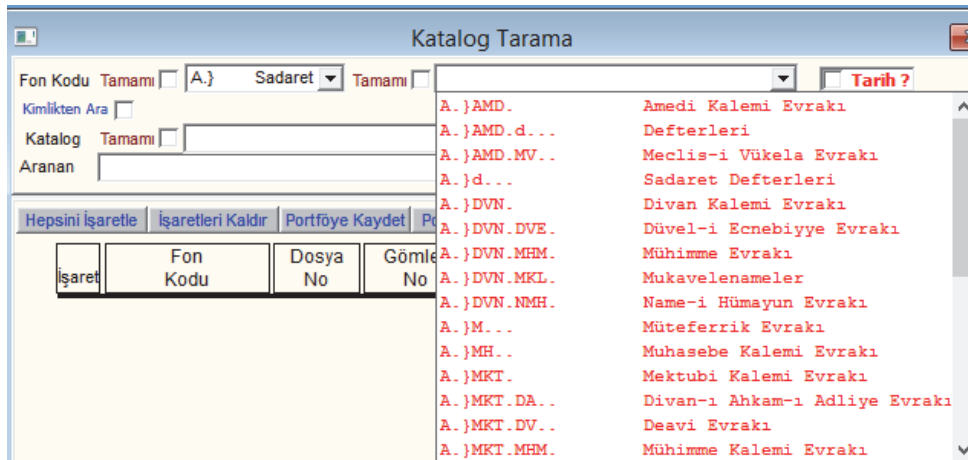
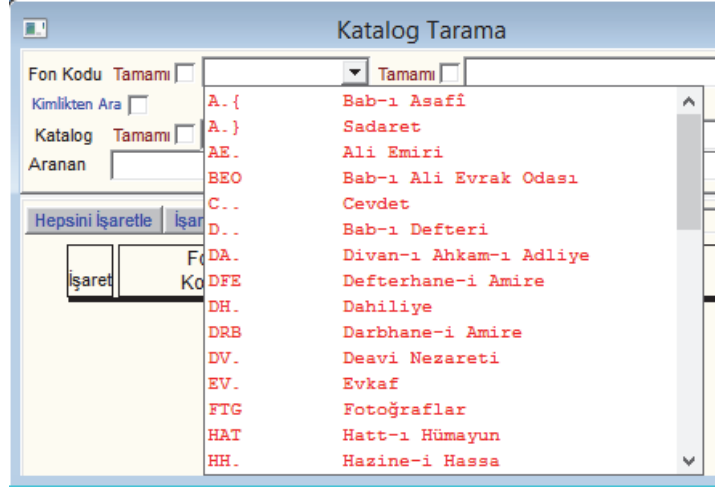
c. "Katalog Tarama" penceresinin genel özellikleri

"Katalog" menüsünden "Katalog Tarama" seçilmelidir. Böylece "Katalog Tarama" penceresi gelecektir. Bu pencere üzerinde bulunan "Fon Kodu" satırında önce "Ana Kodlar", daha sonra da "Alt Kodlar" bulunmaktadır. Bu kodlar Osmanlı Arşivi'nde bulunan Ana fonları ve bu fonların altında bulunan serileri bize göstermektedir. Bunun altında yer alan "Katalog" satırı ise bu fonlara ait katalogları listeler.

İşaret	Fon Kodu	Dosya No	Gömlek No	Tarih	Belg. Adedi	Konu
--------	----------	----------	-----------	-------	-------------	------

Arşivde bulunan bütün fonlardan arama yapılmak istenirse, “Fon Kodu” karşısında bulunan “Tamamı” kutucuğu işaretlenmelidir. Daha sonra “Aranan” satırına aranmak istenen kelime yazılarak “Ara” düğmesine basılır.

Eğer bir fon içerisinde arama yapılacaksa, önce “Fon Kodu” satırındaki birinci açılır menüden ana fon, daha sonra ikinci açılır menüden alt fon, “Katalog” satırından da ilgili katalog seçilerek arama yapılabilmektedir.

d. "Aranan" satırının kullanımında dikkat edilecek hususlar

"Aranan" satırının kullanımında şu hususlar gözönüne alınmalıdır:

Tek kelimelik arama yapılacaksa, kelimenin ekinde bir takı olabileceği düşünülerek yanına "%" yüzdellik işareti konularak arama yapılabilir. Örneğin "Darbhâne" kelimesi aranacaksa "Darbhâne%" şeklinde yapılacak arama ile birlikte "Darbhânenin" veya "Darbhâneler" gibi ek almış olan kelimeler de bulunanlar arasında yer alacaktır.

The screenshot shows a search interface with the following fields and values:

- Fon Kodu: Tamami
- Kimlikten Ara:
- Katalog: Tamami
- Aranan: darbhane%

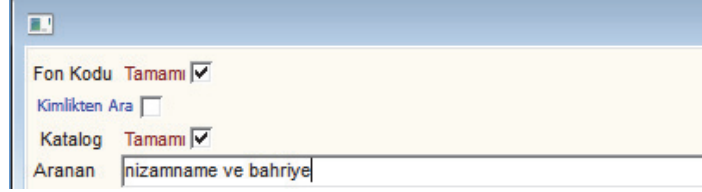
Eğer aranmak istenen terim iki veya daha çok kelimedenden oluşuyorsa kelimeler doğrudan "Hüseyin Hilmi Paşa" gibi yazılır. Böylece aranan ibare sadece yazıldığı şekliyle gelecektir.

The screenshot shows a search interface with the following fields and values:

- Fon Kodu: Tamami
- Kimlikten Ara:
- Katalog: Tamami
- Aranan: Hüseyin Hilmi Paşa

Eğer birden fazla terimin aynı özetinde bulunması istenilerek arama yapılacaksa; "nizamnâme", "bahriye" gibi, "Aranan" satırına "nizamnâme ve bahriye" ya da "nizamnâme and bahriye" şeklinde yazılmalıdır.

The screenshot shows a search interface with the following fields and values:

- Fon Kodu: Tamami
- Kimlikten Ara:
- Katalog: Tamami
- Aranan: nizamname ve bahriye

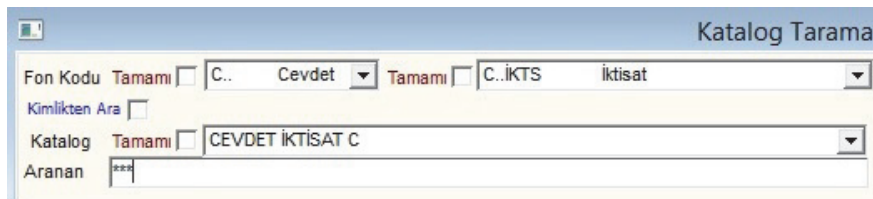
Eğer birden fazla terimin her özetinde en az birinin bulunması isteniyorsa; "Ustabekiroğlu" ve "Hafız" gibi, "Aranan" satırına "Ustabekiroğlu veya Hafız" ya da "Ustabekiroğlu or Hafız" şeklinde yazılmalıdır.

The screenshot shows a search interface with the following fields and values:

- Fon Kodu: Tamami
- Kimlikten Ara:
- Katalog: Tamami
- Aranan: Ustabekiroğlu veya Hafız

Bir katalogta yer alan özetlerin tamamının baştan sona sıra ile gelmesi istenirse; "Fon Kodu", "Alt Fon Kodu" ve ilgili katalog seçildikten sonra "Aranan" satırına "***" üç yıldız yazılarak aranması yeterli olacaktır.

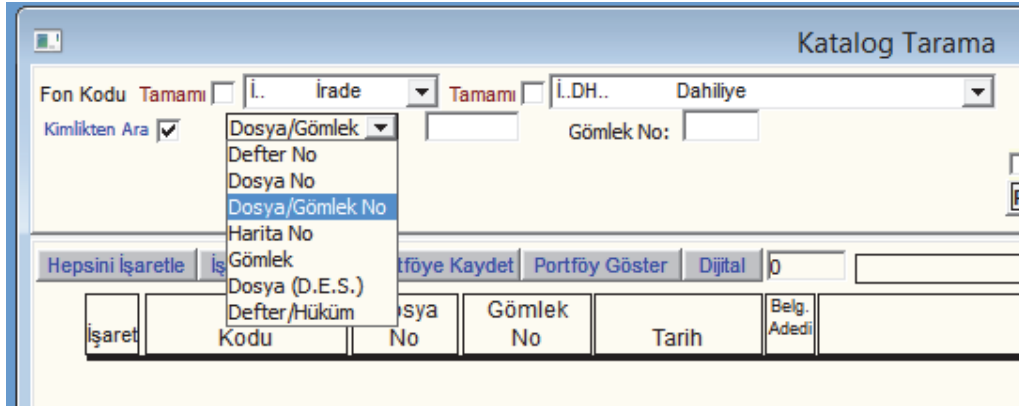

The screenshot shows a search interface with the following fields and values:

- Fon Kodu: Tamami C.. Cevdet C..İKTS İktisat
- Kimlikten Ara:
- Katalog: Tamami CEVDET İKTİSAT C
- Aranan: ***

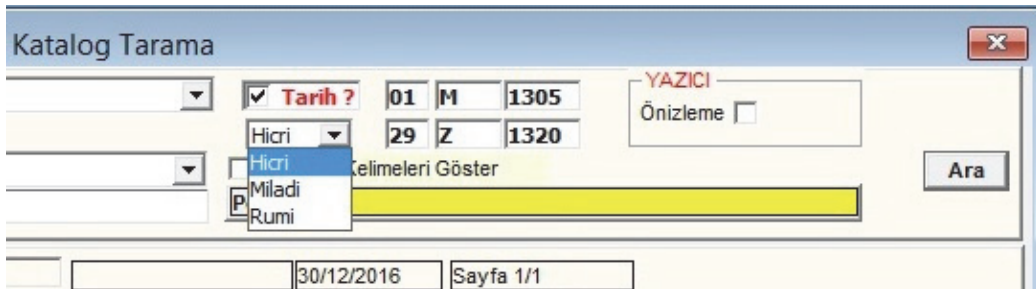
e. Kimlikten arama

Bir arşiv malzemesini kimlikten aramak için öncelikle Fon Kodu'nun ve alt fon kodunun seçilmesi gerekmektedir. Daha sonra “Kimlikten Ara” onay kutusu ile aranacak malzeme defterse defter numarasından, belge ise dosya ve gömlek numarasından aranabilmektedir. Defterse doğrudan o deftere ulaşılmakta, dosya ise dosyada bulunan bütün gömleklerin özetleri listelenmektedir. Eğer dosya ve gömlek numarası yazılarak arama yapılacak olursa, doğrudan ilgili gömleğin özeti gelecektir. Cevdet gibi gömlekleri seri numaralanmış fonlarda sadece gömlek numarasından da arama yapılabilir. (Haritalar, Fotoğraflar, Plan ve Krokiler, Müzehhep Fermanlar ve Muâhedeler fonları her biri bir materyal olması sebebi ile yazılımda defter alanından aranmalıdır.)

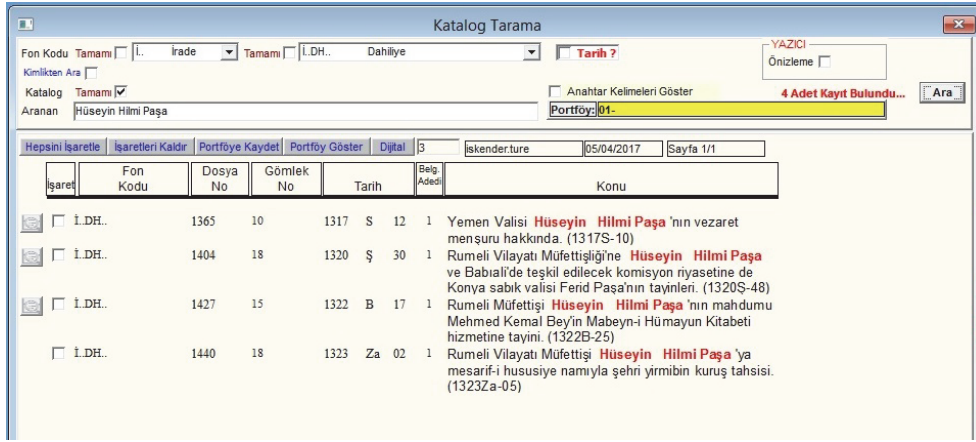
f. Tarih aralığında arama

Tarih aralığında arama yapılması istendiğinde “Tarih” kutucuğu işaretlenerek, hemen altında yer alan tarih türlerinden (Hicri, Rumi, Miladi) biri seçilerek ilgili tarih aralığı girilir ve bulunmak istenen kelime yine “Aranan” satırına yazılarak arama yapılabilir.

g. Arama sonucu bulunan maddeler

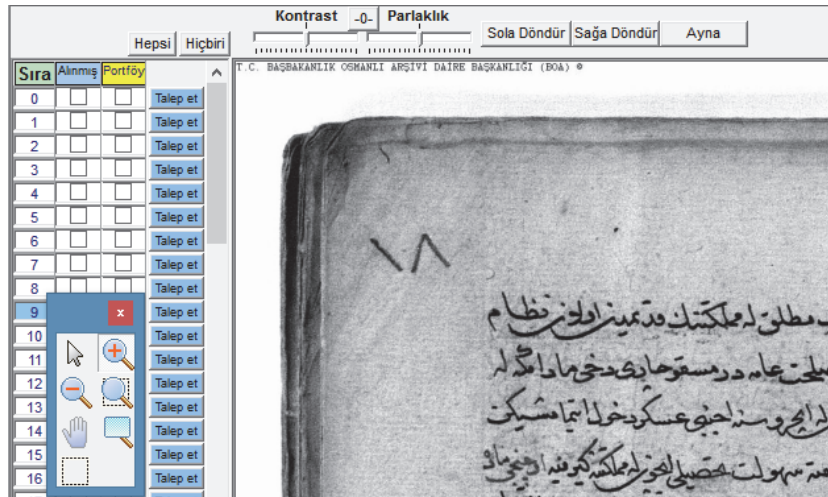
Katalog Tarama penceresi kullanılarak yapılan arama sonucu bulunan maddeler, belge görüntüsü varsa baş tarafında görüntü ikonu ve ikondan sonra onay kutucuğu ile birlikte gelecektir. Belge görüntüsü yoksa görüntü ikonu bulunmaz. Eğer sadece görüntüsü olanların listelenmesi istenirse “Dijital” düğmesine tıklanarak sadece görüntüsü olanlar getirilebilir.

Katalog Tarama penceresi kullanılarak yapılan arama sonucu bulunan maddeler, belgenin görüntüsü yoksa baş taraflarında görüntü ikonu olmaksızın gelir. Görüntüsü bulunan belgeleri görmek ve talep etmek görüntüyü tıkladıktan sonra mümkünken, görüntüsü olmayan belgeleri talep etmek için portföye kaydetmek gerekmektedir.

h. Görüntüsü olan belgeleri inceleme ve talep etme

Görüntü ikonu tıkladığında gelen görüntü penceresinde o deftere veya belgeye ait tüm görüntüler alt alta gelecektir. Görüntü numaralarına tıklanarak bütün görüntüler tek tek incelenebilir. Eğer bu görüntülerden talep edilmek istenen varsa “Talep et” düğmesi işaretlenerek kırmızı hale getirilir. Tüm talep edilecekse hemen üstünde yer alan “Hepsi” düğmesine tıklanır. Talepten vazgeçilmişse “Hiçbiri” düğmesine tıklanacaktır. Görüntüsü talep edilenler 99 no.lu “Görüntü Portföyü”ne kaydedilirler. Daha önce görüntüsü alınmış olanların “Alınmış” kutucuğunun dolu olduğu görülür. Görüntü incelenirken küçük âlet penceresi kullanılarak büyütme, küçültme, kaydırma seçenekleri kullanılabilir.

1. Portföye kaydetme

Katalog Tarama penceresi kullanılarak yapılan arama sonucu bulunan maddelerin hemen önünde kare şeklinde bir onay kutucuğu bulunur. Bu onay kutucuğu tıklanarak bulunan belgeler içinden araştırmacının ilgilendiği belgeleri seçmesi ve “Portföye Kaydet” düğmesi ile portföyüne kaydetmesi mümkündür.

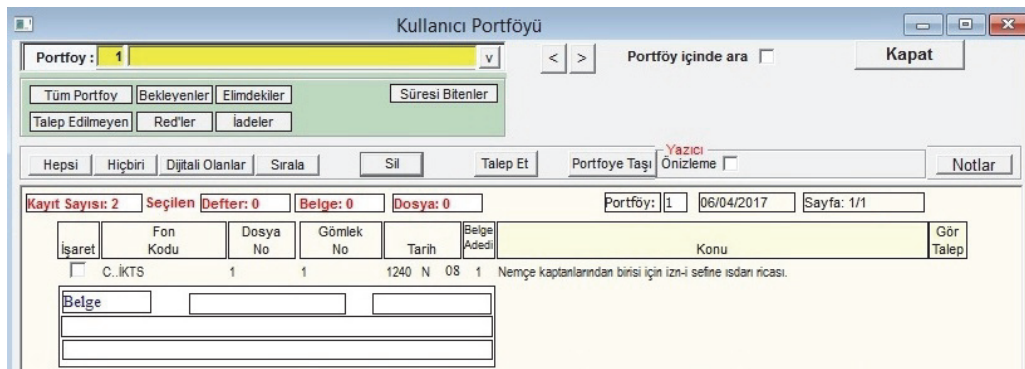
Daha önce portföye kaydedilmiş malzemeler sehven ikinci kez kaydedilmek istendiğinde “Bu malzeme şu an ... nolu portföyünüzde bulunuyor” şeklinde bir uyarı gelmektedir.

Halihazırda program içinde 20 adet özet kayıt portföyü ve 1 adet görüntü portföyü bulunmaktadır. Seçilen kayıtlar portföy numarası seçilerek istenilen portföye kaydedilebilmektedir. 500'den fazla belge kutucuğu işaretlenerek portföye kaydedilmesi durumunda; program seçilen portföyün alabildiği kadarını seçilen portföye kaydeder. Kalan kısım için başka bir portföy seçilerek kaydet düğmesine tıklamak gerekmektedir. O da dolduğunda aynı şey tekrarlanır.

1. Portföy kullanımı, görüntüsü olmayan belgeyi talep etme

Görülme istenen portföy seçilerek “Portföyü Göster” düğmesine tıklanır.

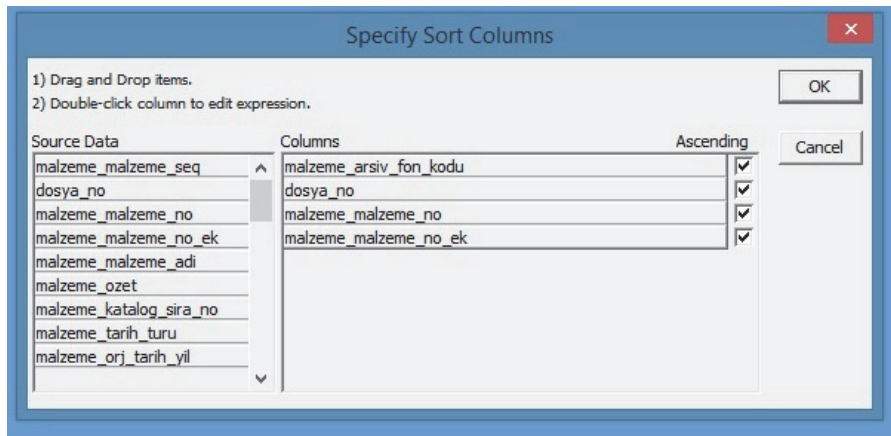

– Portföy'de bulunan kayıtlardan dijital kopyası olanların baş tarafında bulunan image ikonuna tıklanarak açılan görüntü penceresi içindeki “talep et” düğmesi ile belge görüntüsü talep edilebilir. (Portföye kaydetmeksizin arama alanındaki liste içinden de aynı talep gerçekleştirilebilir.)

– Kayıtların başındaki kare şeklindeki onay kutusu seçilerek “Talep Et” düğmesine tıklanıp görüntüsü olmayan belgeyi talep etmek mümkündür. Talep edilen arşiv malzemesi, ilgili personelce depodan çıkartılır, görüntüsü çekilir, sisteme yüklenir ve böylece portföy içinde ilgili maddenin başına görüntü ikonunun geldiği görülür.

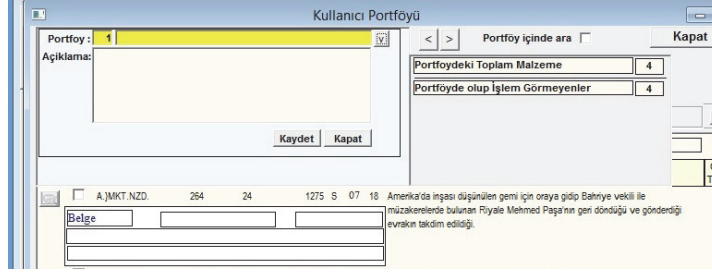

- Çeşitli nedenlerle görüntüsü çekilemeyen malzeme için “Depo Dışında Talep Edemezsiniz” ya da “Bu arşiv malzemesi tamirliktir talep edilemez.” şeklinde uyarılar gelir ve bu malzeme talep edilemez.
- “Bekleyenler” düğmesi talep edildiği halde görüntüsü alınamamış olanları listeler.
- “Red’ler” düğmesi talep sonucu görüntüsü çekilmiş olanları kırmızı bir çerçeve ile göstermektedir. Ayrıca çeşitli nedenlerle görüntüsü çekilememiş olanlar, sebebi çerçeve içinde izah edilerek yine kırmızı çerçeve içinde gelmektedir.
- “Talep Edilmeyenler” düğmesi portföyde olup talep edilmeyenleri listeler.
- “Elimdekiler” ve “İadeler” düğmeleri belge asıllarının verilmesi durumunda kullanılmaktadır.
- “Portföy içinde ara” onay kutusu ile portföyde bulunan kayıtlar içinde arama yapılabilir.
- “Notlar” düğmesi ile araştırmacının kendisi için not yazması mümkündür.
- “Önizleme” kutucuğu işaretlendikten sonra liste yazıcıya gönderilebilir.
- “Sil” düğmesi ile liste içinde bulunan kayıtlardan baş tarafındaki kutucuklar işaretlenmiş olanlar silinebilir.
- “Portföye taşı” düğmesi ile bir portföyde bulunan kayıtlar diğer portföye aktarılabilir.
- “Dijital Olanlar” düğmesi ile listede bulunan kayıtlardan görüntüsü olanların gelmesi sağlanır.
- “Tüm Portföy” düğmesi portföyde bulunan bütün kayıtları göstermektedir.
- “Notlar” düğmesi araştırmacıların kendilerine not yazmalarını sağladığı gibi, özetlerde gördükleri yanlışlıkları not ederek, arşiv çalışanlarını yönlendirmelerini de sağlamaktadır.
- “Sırala” düğmesi ile portföyde bulunan kayıtları sıralamak mümkündür. Düğmeye tıklandıktan sonra gelen pencerede, sol sütunda bulunan alanlardan hangi alana veya alanlara göre sıralama yapılmak isteniyorsa, bu alanlar fare ile sağ sütuna taşınır. Sıralama öncelik kriteri, ilgili alanı fare yardımı ile üste veya alta taşımakla sağlanmaktadır. Daha sonra sağ sütuna taşınan alanların sonunda yer alan onay kutucuğu tıklanarak doldurulur ve “Ok” düğmesine basılarak sıralama gerçekleştirilir. Sağ sütundan kaldırılmak istenen alanlar yine fare yardımı ile sütun dışına taşınarak silinebilmekte ve bu alan boşaltılabilmektedir.

j. Portföylere isim verme

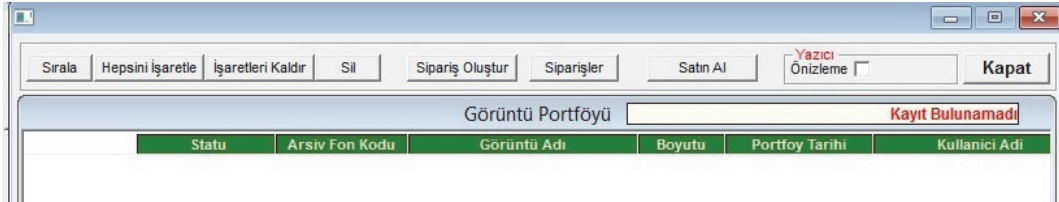
“Kullanıcı Portföyü” penceresinin sol üst kısmında portföy numarası karşındaki boş sarı alanın sonundaki “v” işaretine tıklanarak açılacak alanda portföye isim verilebilir ve açıklama yazılabilir. Ancak “kaydet” düğmesine tıklanarak kapatılmalıdır.

k. Görüntü portföyü ve CD kaydı talebi

Katalog tarama penceresinde arama yapılarak bulunanlar içinden veya portföylerde kayıtlı malzeme listelerinden görüntüsü talep edilen malzeme, “Görüntü Portföyü” (halihazırda portföy numarası 99'dur) dediğimiz portföyde listelenmektedir. Talep ettiği malzemenin digital kopyasını isteyen araştırmacıların, bu taleplerini ilgili görevliye söyleyerek gerçekleştirmeleri mümkündür. İlgili görevli burada listelenen malzemi CD'ye kaydedecektir. Görüntü bedelinin ödenmesi sonucunda CD'yi alabilirler.

Bu portföydeki kayıtlar CD yazıldıktan sonra silinmektedir. Farklı konu çalışması yapan araştırmacılar belgelerin karışmasını önlemek için talep ettikleri belgelerin CD'sini aldıktan sonra diğer belgeleri talep etmemelidirler.

l. Araştırmacıların dikkate alınması gereken hususlar

– Osmanlı Arşivi'nde mülkiye memurlarının sicil kayıtları bulunmaktadır. Ancak askeri-yede veya ilmiyede görev yapmış kişilerin sicil kayıtları bulunmaz. Resmi görevlilerle ilgili belgeler vasıtasıyla kişiler hakkında bilgilere erişilse de, arşivden soy kütüğüne benzer bir şey çıkarmak mümkün değildir. Tapu ve Kadastro ile ilgili kayıtlar da Arşivimizde bulunmamaktadır.

– Araştırmanın kişiselliği sebebi ile kimse kimsenin yerine araştırma yapamaz ve belge talep edemez.

– Araştırma salonunda cep telefonu kullanılmamalıdır.

– Araştırmacılar çanta, palto, şemsiye vb. eşyalarını vestiyere bırakmalıdırlar.

– Araştırma salonunda yüksek sesle konuşulmaması gerekmektedir

– Araştırma salonuna yiyecek ve içeceklerle girilmemelidir.

– Umuma açık ve araştırmacılar için ayrılmış mekanlar dışındaki mekanlara girilmemelidir.

– Araştırmacılar otomobille gelmeleri durumunda kendileri için ayrılmış C kapısından girerek araştırmacı otoparkına araçlarını bırakabilirler.

4. OSMANLI ARŞİVİ ARAŞTIRMA SALONU'NDA CUMHURİYET ARŞİVİ KATALOGLARI ÜZERİNDEN ARAŞTIRMA YAPMA

Osmanlı Arşivi Araştırma Salonu'nda Cumhuriyet Arşivi kataloglarından yararlanmak ve görüntü almak isteyen araştırmacıların, araştırma müracaatı sırasında bu taleplerini bildirmeleri gerekmektedir. Böylece Cumhuriyet Arşivi kataloglarından yararlanmaları için hesapları aktive edilir ve kendilerine parolaları verilir. Ayrıca internette Cumhuriyet Arşivi Katalogları üzerinde araştırma yapma usulü de aşağıda anlatıldığı gibidir.

a. Sisteme giriş

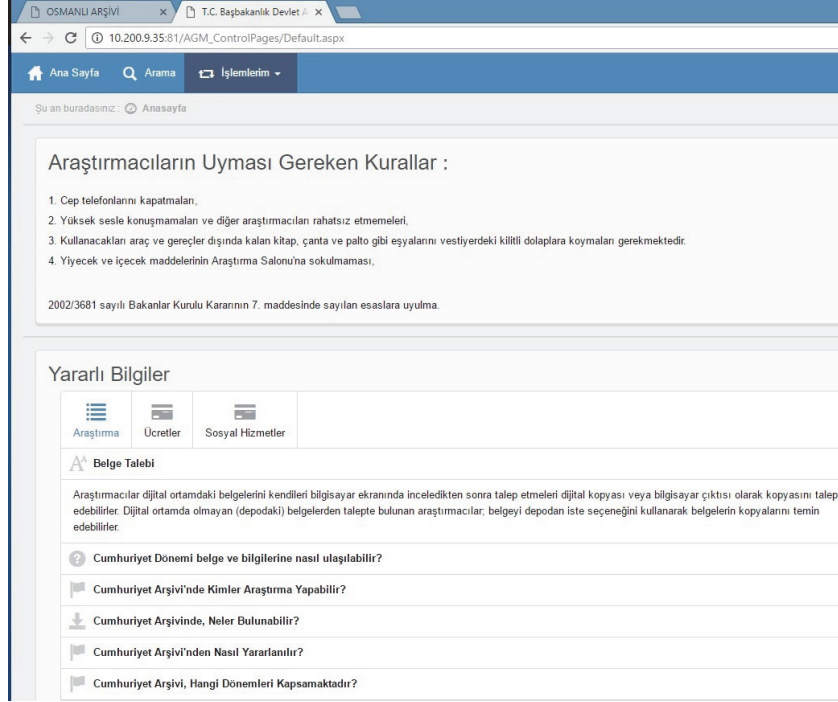
Thin Client ekranının masa üzerindeki İnternet Tarayıcı tıklanarak Osmanlı Arşivi İnternet sistemine girilmektedir. Sol üst tarafta yer alan “Cumhuriyet Arşivi Katalogları”na tıklanır.

Gelen giriş penceresinde “Kullanıcı Adı” hanesine TC Kimlik No, “Parola” hanesine ise müracaat sırasında verilen parola girilmelidir.

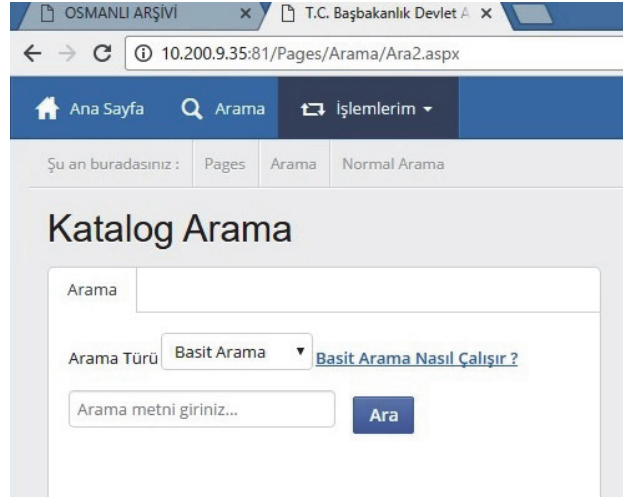

b. Kataloglar üzerinde araştırma yapma

Böylece Cumhuriyet Arşivi araştırmacı sayfası açılacaktır. Burada bulunan “Arama” menüsüne tıklanarak araştırmaya başlanabilir.

“Katalog Arama” penceresinde iki tür arama bulunmaktadır. “Basit Arama” ve “Detaylı Arama”.

c. Basit Arama

Basit arama yapacak araştırmacılar arama satırına fon ve tarih ayırdetmeksizin bütün kataloglarda taramak istedikleri terimi “Enerji” gibi tek kelime veya “Enerji Kaynakları” gibi birden fazla kelime ile tarayabilmektedirler. Bu durumda aranan terim kataloglarda varsa tarandığı şekliyle gelecektir. Sağdaki pencere içinde kelimenin geçtiği fonlar gösterilir, bunların üzerine tıkladığında ise aşağıdaki pencerede terimin geçtiği özet görülecektir.

Katalog Arama

Arama

Arama Türü: Basit Arama [Basit Arama Nasıl Çalışır?](#)

Enerji Kaynakları

Fon Kodu	Fon Adı	Belge Sayısı
1	30-18-1-2	KARARLAR DAİRE BAŞKANLIĞI (1928-)
2	310-10-0-17	ÇANAKKALE

Bulunan Toplam Belge Sayısı : 2

Görüntüsü Var mı? Portföylerimde Var mı?

Özet

Yer No	Belge Tarihi	Dosya Ek
376-185-13	02.11.1978	114-361 /2293

Birkaç Milletler Çevre Orgütü'nün Malta'da yapılacak Yeni Enerji Kaynakları toplantısına bir heyetin katılımı

d. Detaylı Arama

Detaylı arama yapmak isteyen araştırmacılar “Katalog Arama” penceresinde “Arama Türü”nün karşısında yer alan “Basit Tarama” yazısını üzerine tıklayarak açılan menüden “Detaylı Arama” seçeneğini seçmelidirler. Seçimle birlikte hemen altta “Tamamı”, “Yer Numarası” ve “Tarih” seçenekleri gelecektir.

OSMANLI ARŞİVİ x T.C. Başbakanlık Devlet A x

10.200.9.35:81/Pages/Arama/Ara2.aspx

Ana Sayfa Arama İşlemlerim

Şu an buradasınız : Pages Arama Normal Arama

Katalog Arama

Arama

Arama Türü: Detaylı Arama [Detaylı Arama Nasıl Çalışır?](#)

Tamamı Fon Seçiniz...

Yer Numarası

Tarih

Arama metni giriniz...

OSMANLI ARŞİVİ x T.C. Başbakanlık Devlet A x

10.200.9.35:81/Pages/Arama/Ara2.aspx

Ana Sayfa Arama İşlemlerim

Şu an buradasınız : Pages Arama Normal Arama

Katalog Arama

Arama

Arama Türü: Detaylı Arama [Detaylı Arama Nasıl Çalışır?](#)

Tamamı Fon Seçiniz...

Yer Numarası

Tarih

Arama metni giriniz...

Fon Seçiniz...
 ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI (10-0-0-0)
 BAŞBAKANLIK (30-0-0-0)
 DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI (130-0-0-0)
 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI (51-0-0-0)
 EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (121-0-0-0)
 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI (310-0-0-0)
 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (180-0-0-0)
 MÜFTÜLÜKLER (51V-0-0-0)
 NAFİA VEKALETİ (230-0-0-0)
 SİYASİ PARTİLER (490-0-0-0)
 TOPRAK İSKAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (MUHACİRİN FONU) (272-0-0-0)
 TÜRK TARİHİ İLE İLGİLİ YURTDIŞI ARŞİV BELGELERİ (930-0-0-0)
 UMUMİ MURAKABE HEYETİ (37-0-0-0)

Bütün fonlar içinden arama yapılacaksa “Tamamı” onay kutusu işaretlenmelidir. Eğer bir fon içinde arama yapılmak istenirse, “Fon Seçiniz” yazısı tıklanarak aşağı açılır menü içinden ilgili fon seçilmelidir.

Eğer daha önce bilinen bir referans varsa, “Yer Numarası” onay kutusu işaretlenerek, ilgili “dosya”, “kutu”, “sıra” numaraları girilerek belgeye ulaşılabilir. Ya da bilinen bir tarih üzerinden arama yapılacaksa, “Tarih” onay kutusu işaretlenerek ilgili tarih aralığı girilerek arama yapılabilmektedir.

Tamamı Fon Seçiniz...

Yer Numarası

Kutu Dosya Sıra

Tarih

Tarih Aralığı: gün ay yıl - gün ay yıl

Arama metni giriniz...

e. Bulunan kayıtların özetleri

Arama sonucu bulunan kayıtların fon isimlerine tıkladığında, ekranın alt kısmında bulunan malzemelerin özetleri gelmektedir. Özet satırı başında bir onay kutucuğundan sonra malzemenin görüntüsünün olup olmadığını gösterir bir kutucuk vardır. Görüntüsü olmayan malzeme için bu kutucuk kırmızı çarpı işareti ile gelmektedir. Görüntüsü olan malzeme için ise yeşil bir onay işareti ile birlikte gelir.

Görüntüsü Var M?	Portföylerimde Var M?	Özet	Yer No	Belge Tarihi	Dosya Ek
☒	☒	Çanakkale Tuzla'da M.T.A.'ye verilen Jeotermal Enerji Kaynakları ruhsatı.t.	784-1143-1	24.04.1984	-

Görüntüsü Var M?	Portföylerimde Var M?	Özet	Yer No	Belge Tarihi	Dosya Ek
☒	☒	Diyanet İşleri Başkanlığı ile Elmalılı Ahmet Hamdi Efendi ve Şair Mehmet Akif arasında yapılan Kur'an-ı Kerim tercümesi ve tefsirine dair anlaşma.	26-149-18	26.10.1925	22 / 18

f. Görüntü inceleme ve talep etme

Görüntüsü bulunan kayıtların özetlerinin üzerine tıkladığında doğrudan görüntü penceresi açılacaktır.

The screenshot shows a document viewer interface. At the top, there is a search bar and a list of pages. The document content is displayed in the center, featuring a crescent moon and star symbol. Handwritten text '26.10.34' and '22/18' is visible. Below the document, there is a 'Talep Et' button and a 'Portföyüme Ekle' button.

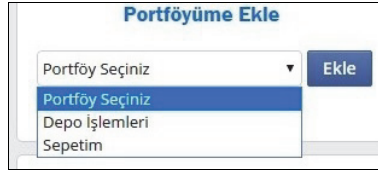
Görüntünün hemen sol tarafında yer alan görüntü numaraları ve ikonlarının bulunduğu pencere kullanılarak, malzemeye ait tüm görüntüler tek tek incelenebilir. Bunun için bu pencerenin hemen üzerinde yer alan "sağ ve sol okları" kullanılabilir. Görüntü numarası satırında yer alan ve üzerinde "G" harfi bulunan düğme de kullanılabilir. Eğer görüntü talep edilmek isteniyorsa, "Talep Et" onay kutusu işaretlenmelidir. Bu takdirde "Talep Edildi" yazısının çıktığı görülür.

The screenshot shows a document viewer interface. At the top, there is a search bar and a list of pages. The document content is displayed in the center, featuring a crescent moon and star symbol. Handwritten text '26.10.34' and '22/18' is visible. Below the document, there is a 'Talep Et' button and a 'Portföyüme Ekle' button.

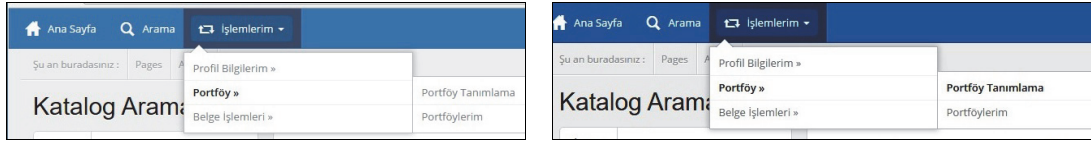
Salon görevlisine belge talep ettiğinin söylenmesi durumunda, belge görüntüleri bir CD'ye kaydedilerek verilmektedir.

g. Portföy oluşturma, silme

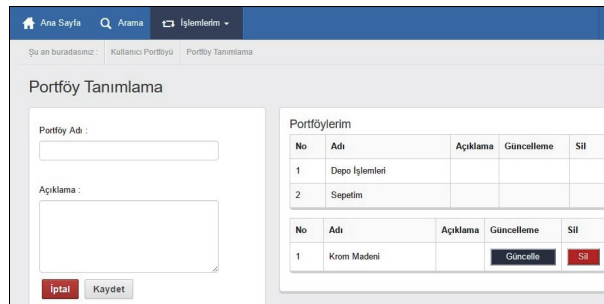
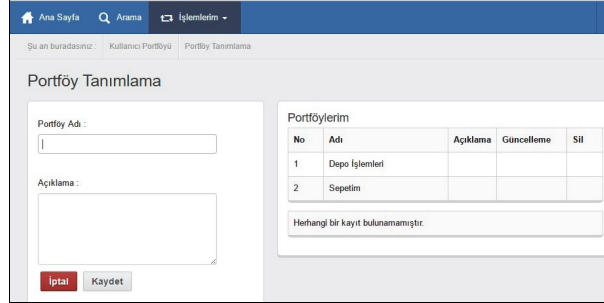
Arama sonucu bulunan kayıtları –aşağıda açıklanacağı gibi- kişisel portföylere kaydederek portföy içinde çalışmak mümkündür. Bunun için portföy seçeneklerinde hazır olan “Depo İşlemleri” portföyü kullanılabilir gibi, istenirse kişiye özel portföy oluşturularak o portföye de malzeme kaydetmek mümkündür

Yeni portföy oluşturmak için “İşlemlerim” menüsü içinden “Portföy” menüsü ve oradan da “Portföy Tanımlama” seçilir.

Yeni bir portföy açmak için “Portföy Tanımlama” penceresinde “Portföy Adı” satırına kişinin istediği bir ismi yazması ve “Kaydet” düğmesine tıklaması yeterli olacaktır. Daha sonra yazılan portföy adı aşağıda olduğu gibi “Portföylerim” listesi altında görülecektir. Bizim örnek portföy adımız aşağıda “Krom Madeni” olarak görülmektedir.

h. Bulunan kayıtları portföye kaydetme

Araştırmacılar arama sonucu bulunan tüm kayıtları (görüntüsü olan veya olmayan malzeme) portföylerine kaydedebilmektedirler. Bunun için bulunan kayıtlardan portföye kaydedilmek istenenlerin başındaki onay kutusu işaretlenmelidir. Daha sonra sağ tarafta bulunan “Portföyüme Ekle” kısmında portföy seçerek (veya kendi oluşturdukları portföylerine) “Ekle” düğmesine tıklamalıdır.

Görüntüsü Var mı?		Portföylerimde Var mı?		Özet	Yer No	Belge Tarihi	Dosya Ek
☒	✗	☐	☐	Burdur Niyazlar'da Maadin Arama ve Tefen Krom İşletmeleri A.Ş.'ne verilen Krom madeni işletme ruhsatı.	584-853-1	05.03.1964	5/3
☒	✓	☐	☐	Burdur Hayriye'de Otan Madencilik Ltd. Şti.'ne verilen Krom madeni işletme ruhsatı.	585-854-	29.12.1919	30

Portföyüme Ekle

Portföy Seçiniz ▼

1. Portföy içinde çalışma

İstenilen malzemeler portföye kaydedildikten sonra, malzeme hangi portföye kaydedilmişse o portföy seçilerek “Portföyüme Git” düğmesine tıklanır. Böylece “Portföylerim” penceresi içinde kaydedilen malzemeler listelenecektir. Görüntüsü var olan kaydın karşısında “Görüntüle” ibaresi bulunmaktadır. Bu kelime üzerine tıklandığında görüntü pencesi açılır. Yukarıda “Görüntü inceleme ve talep etme” başlığı altında anlatıldığı gibi buradan görüntü talep edilebilir. Görüntüsü olmayan kaydın karşısında ise “Talep Sayfasına Git” ibaresi vardır.

Portföylerim				
Krom Madeni				
Krom Madeni				
Oluşturulma Tarihi : 2.5.2017 13:39:22				
			Portföy Seçiniz ▼	Belgelen Taşı
			Belgelen Sil	
Seçim	No	Belge	Sayfa Sayısı	Belgeyi Görüntüle
☐	1	Burdur Niyazlar'da Maadin Arama ve Tefen Krom İşletmeleri A.Ş.'ne verilen Krom madeni işletme ruhsatı. Yer : 310-10-0-15 / 584 - 853 - 1 Tarih : 05.03.1964 - 00.00.0000	0	Talep Sayfasına Git
☐	2	Burdur Hayriye'de Otan Madencilik Ltd. Şti.'ne verilen Krom madeni işletme ruhsatı. Yer : 310-10-0-15 / 585 - 854 - 1 Tarih : 29.12.1919 - 00.00.0000	1	Görüntüle

1. Portföy içinden görüntüsü olmayan malzemeyi talep etme

Sistem içinde görüntüsü olmayan kayıt için “Talep Sayfasına Git” ibaresi üzerine tıklanıldığında aşağıdaki sayfa gelecektir. Bu sayfada belgenin kimlik bilgileri altında sarı bir bant altında “Belgenin dijital kopyası bulunmamaktadır. Belgenin orijinalini talep etmek için buraya tıklayabilirsiniz” düğmesi bulunmaktadır. Bu talepten sonra ilgililerce belgenin görüntüsü çekilerek sisteme atılır. Yine aynı şekilde portföy içinden görüntüsü talep edilebilir. Görüntüsü talep edilen belgeler için salon görevlisinden CD kaydı istenilerek, görüntü elde edilmiş olacaktır.

Belge Özeti :		Kurum :	
Burdur Niyazlar'da Maadin Arama ve Tefen Krom İşletmeleri A.Ş.'ne verilen Krom madeni işletme ruhsatı.		310-10-0-15 / BURDUR	
Yer Bilgisi :		Dili :	
584 - 853 - 1	Dosya Ek : 5	Türkçe	
Belge Tarihi :		Belge Görüntü Sayısı :	
05.03.1964-00.00.0000			
		Belge Eki Görüntü Sayısı :	
		Toplam Görüntü Sayısı :	

Sayfa Yok!

Belgenin dijital kopyası bulunmamaktadır. Belgenin orijinalini talep etmek için buraya tıklayabilirsiniz.

5. İNTERNET ORTAMINDA DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KATALOGLARINDAN YARARLANMA

Hali hazırda internet üzerinden Cumhuriyet Arşivi ve Osmanlı Arşivi katalogları taranabilmekte, defter ve belge özetlerine ulaşılabilmektedir. Osmanlı Arşivi kataloglarında yer alan ve dijital görüntüleri bulunan malzemenin ise deneme amaçlı olarak görüntüleri internet üzerinden satışa sunulmuştur. Görüntüsü olmayan malzemenin internet üzerinden talep edilmesi ve aynı şekilde satışa sunulması çalışmaları devam etmektedir.

İnternet tarayıcılar üzerinden “devletarsivleri.gov.tr” adresinden, “Online Hizmetler” menüsünden “Katalog Tarama” tıkladığında, sisteme login olmak için bir pencere gelecektir. Üyelik formu doldurularak “kullanıcı adı” ve “parola” alındıktan sonra sisteme giriş yapılır.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ

Kullanıcı Adı / User Name

Parola / Password

[Giriş Yap / Login](#)

[Parolanızı mı unuttunuz/Forget your Password?](#)

[Hesabınız Yoksa Üye Olunuz./If you don't have an account, create now.](#)
[Üyelik Formu/Account Form](#)

[Sık Sorulan Sorular/Frequently Asked Questions](#)

Gelen pencerede “Arama” düğmesine tıkladığında “Cumhuriyet Arşivi Katalog Arama” ve “Osmanlı Arşivi Arama” menüleri gelecektir. “Cumhuriyet Arşivi Katalog Arama” bir önceki “Osmanlı Arşivi Araştırma Salonu’nda Cumhuriyet Arşivi Katalogları Üzerinden Araştırma Yapma” başlığı altında anlatıldığından burada ele alınmayacaktır.

Ana Sayfa Arama İşlemlerim E-Satış

Sayfalar Arama Cumhuriyet Arşivi Arama

Cumhuriyet Arşivi Katalog Arama

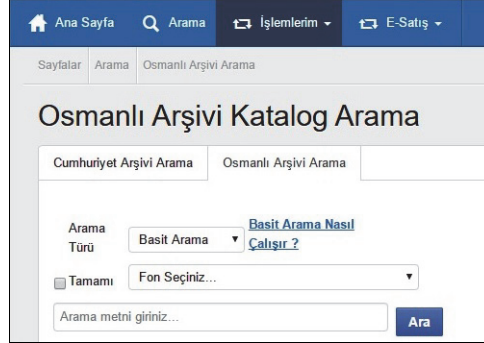
Cumhuriyet Arşivi AramaOsmanlı Arşivi Arama

Arama Türü Basit Arama [Basit Arama Nasıl Çalışır ?](#)

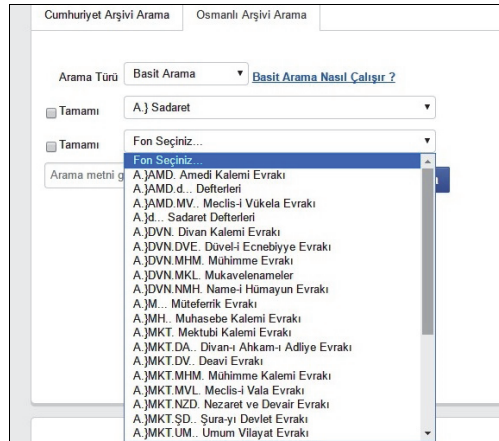
 Ara

a. Basit Arama

“Osmanlı Arşivi Arama” menüsü seçildiğinde, “Basit Arama” penceresi gelecektir. Bu pencerede arama satırına bulunmak istenen kelime veya kelimeler yazılarak arama yapılabilir. Ancak birden fazla kelime aynı anda arama satırına yazıldığında, yazılan kelimelerin aynı özette geçtiği malzemeler listelenecektir.

Basit Arama'da istenirse, ana fon ve alt fon seçilerek de arama yapılabilir. Örneğin ilk fon seçeneğinden “Sadâret”in seçilmesi halinde, ikinci aşağı açılır menüde Sadâret fonunun alt fonları gelecektir. Buradan istenilen fon seçilip, arama satırına bulunmak istenen kelime yazılarak arama yapılabilir.

b. Detaylı Arama

Arama sayfasında “Detaylı Arama” seçildiğinde, “fon”dan arama, “tarih aralığı”ndan arama ve “kimlikten arama” seçenekleri gelecektir. “Tarih aralığı”ndan arama yapılırken önce tarih türü seçilmek zorundadır. Tarih türünün seçilmesi ile birlikte aşağıda tarih aralığının girilmesi için satırlar gelecektir.

“Kimlikten Ara” seçeneği ile daha önce referansı bilinen bir malzemeye ulaşmak mümkündür. Bunun için öncelikle yukarıda açıklandığı şekliyle ana fon ve alt fon seçilmelidir. Cevdet gibi gömlekleri seri numaralanmış fonlarda sadece gömlek numarasından da arama yapılabilir.

bilmektedir. Haritalar, Fotoğraflar, Plan ve Krokiler, Müzehhep Fermanlar ve Muâhedeler fonlarındaki malzemeye her biri bir materyal olması sebebi ile “dosya no” veya “defter no” alanlarından ulaşılabilir. Mühimme Defterleri serisi gibi fonlarda ise “defter no” ve “hüküm no”nun ikisi de girilmelidir.

The screenshot shows a search interface with a checkbox for 'Kimlikten Ara' checked. Below it, there is a search box labeled 'Arama no' and a dropdown menu for 'Özel Kod'. The dropdown menu is open, showing options: 'Dosya No', 'Kod Seçiniz', 'Defter No', 'Dosya No' (highlighted), 'Dosya/Gömlek No', 'Harita No', 'Gömlek', 'Dosya(D.E.S)', and 'Defter/Hüküm'. To the right of the dropdown is a text input field labeled 'Dosya No' and a blue 'Ara' button.

c. Bulunan kayıtların özetleri

Arama sonucu bulunan kayıtların özetleri arama penceresi yanında gelmektedir. Özet satırı başında bir onay kutucuğundan sonra malzemenin görüntüsünün olup olmadığını gösterir bir kutucuk vardır. Görüntüsü olmayan malzeme için bu kutucuk kırmızı çarpı işareti ile gelmektedir. Görüntüsü olan malzeme için ise yeşil bir onay işareti ile birlikte gelir. Malzemenin daha önce “Çalışma Listesi”ne eklenip eklenmediği “Listelerimde Var mı?” sütunundaki kitapçığa tıklanılarak görülebilir. Görüntüsü olan özeti üzerine gelip tıkladığında ise görüntü sayfasına gidilir. Ayrıca bulunan kayıtlar “Çalışma Listesine (portföye)” kaydedilebilir. Bu husus için 303-304. sayfalarda yer alan portföy başlıkları altında gerekli izahat yapılmıştır.

Toplam Kayıt Sayısı: 796 adet belge mevcuttur.
1. Sayfadasınız

<< < 1 > >>

	No	Görüntüsü Var mı?	Listelerimde Var mı?	Fon Numarası	Dosya	Gömlek	Belge Tarihi	Özet
☐	1	✘		A.(DVNSMHM.d...	96	216		Kengin ve Tuht ve [yazılmamış] ve [yazılmamış] kadılarına ve Kengin sancağı mütesellimine. Mihrîşah Sultan haslarından Kengin sancağındaki reyayadan bazı kişilerin çeşitli bahanelerle ağnam vergisini vermekten kaçındıkları.
☐	2	✔		A.JAMD.	83	47	H-00-00-1274	1-Divan-ı Hümayun Tercümanı Kabulu Efendî'nin sahilhanesine, Mihrîşah Valide Sultan bendinden bir masura su icarı. 2-Sultan Beyazid Camii'nin bazı mahallerinin mefûşatının yenilenmesi için tahsisat itası.

d. Belge görüntü sayfası

Görüntü sayfasında ilgili özete ait görüntüler listelenmektedir. Üst kısmında Belgenin kimlik bilgileri yer alır. Aşağı doğru uzanan listede bulunan görüntü numaraları karşısındaki büyüteç resmine tıkladığında, belgenin yarım bir görüntüsü gelecektir.

Belge Özeti :	Babıalı civarındaki Hacı Beşirağa Medresesi'nin tamiri. (1321Ş-10)	Kurum :	İ.EV..
Yer Bilgisi :	35 - 10	Dosya Ek :	Dili :
Belge Tarihi :	H-13-08-1321	Görüntü Sayısı :	4

Seçili Görüntüleri Al

Sayı	Seçim	Ön İzleme
1	☐	
2	☐	
3	☐	
4	☐	

Belge Ön İzleme

.EV.. / 35-10 yer numaralı belgenin 1. görüntüsünü görüntülemektесiniz.

Bu görüntü orjinal belgenin bir bölümü olup araştırmacıya belgenin dijital kopyası hakkında bilgi sahibi olması için ön izleme maksadıyla sunulmuştur.

Dijitalleştirilme kuralları gereği belgenin arka yüzünde bilgi veya işaret bulunması durumunda o belgenin arka yüzü de dijital ortama aktarılır. Bu nedenle ön izlemesi yapılan belgelerin alınması durumunda sorumluluk araştırmacıya aittir.

e. Görüntü satın alma

İnceleme sonucu hangi belgelerin satın alınması düşünülüyorsa, listede bulunan “Seçim” sütunundaki onay kutuları seçilmelidir. Daha sonra liste üzerinde yer alan “Seçili Görüntüleri Al” düğmesi tıklanır. Görüntülerin “E-Satış” sayfasından satın alınabileceği uyarısı gelecektir.

Seçtiğiniz görüntülerin satın alma işlemini E-Satış->Satın Alma sayfasından yapabilirsiniz.

“E-Satış” düğmesi altında bulunan “Satın Alınacak Belge Görüntüleri” seçeneğine tıkladığında satın alma penceresi gelecektir. Burada yer alan listenin sonunda bulunan “Sonra Satın Al” düğmesine tıklayarak satın alınacaklar listesinde eleme yapmak mümkündür. Eğer kalan liste satın alınmak isteniyorsa, “Okudum ve Kabul Ediyorum” onay kutucuğu önündeki “Okudum” kelimesine tıklanarak “Arşiv Materyali Görüntüsü Satış Sözleşmesi” okunduktan sonra onay kutusu tıklanmalıdır. Daha sonra “Satın Almayı Başlat” düğmesine tıklanır. Kredi Kartı ile ödeme yapıldıktan sonra “Satın Alınan Belgeler” sayfasından belgeler alınabilir.

No	Belge	Sayfa Sayısı	Toplam Ücret	Sipariş Verilen Sayfalar	Talep İzleme	Sil	Sonra Satın Al
1	Babiali civarındaki Hacı Beşirağa Medresesi'nin tamiiri. (1321Ş-10) Yer : I.EV.. / 35 - 10 - Tarih : - Dosya Ek :	1	0,50	1,	Talep İzleme	Sil	Sonra Satın Al
2	Babiali civarındaki Hacı Beşirağa Medresesi'nin tamiiri. (1321Ş-10) Yer : I.EV.. / 35 - 10 - Tarih : - Dosya Ek :	3	1,50	1,2,3,	Talep İzleme	Sil	Sonra Satın Al
Toplam:		4	2,00				

Satın alma işlemi gerçekleştiikten sonra, 'Satın Alınan Belgeler' menüsünden belgelerimize ulaşabilirsiniz.

Okudum ve Kabul Ediyorum.
Satın almayı Başlat

EKLER

EK I
1. PADİŞAH VE SADRAZAMLARIN SALTANAT YILLARI¹

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
1	I. Osman²	701-724	1302-1324	22 yıl
	Alâeddin Paşa	720-724	1320-1324	4 yıl
2	Orhan Gazi²	724-763	1324-1362	38 yıl
	1- Alâeddin Paşa	724-731	1324-1331	7 yıl
	2- Nizâmeddin Ahmed Paşa	731-748	1331-1348	17 yıl
	3- Hacı Paşa	748-763	1348-1362	14 yıl
3	I. Murad²	763-791	1362-1389	27 yıl
	1- Sinaneddin Yusuf Paşa	763-?	1362-	?
	2- Çandarlı Hayreddin Kara Halil Paşa	770-789	1368-1387	20 yıl
	3- Çandarlı Ali Paşa	789-792	1387-1389	3 yıl
4	I. Bâyezid	792-805	1389-1402	13 yıl
	1- Çandarlı Ali Paşa	792-809	1389-1406	17 yıl
	2- Osmancıklı İmamzade Halil Paşa	809	1406	?
FETRET DEVRİ				
5	I. Mehmed	816-5.824	1413-6.1421	8 yıl
	Amasyalı Bâyezîd Paşa	?-824	?-1421	?
6	II. Murad	824-1.1.855	1421-3.2.1451	30 yıl
	1- Çandarlı (Birinci) İbrahim Paşa	824-832	1421-1429	8 yıl
	2- Amasyalı Hızır Danişmend oğlu Koca Mehmed Nizâmeddin Paşa	832-842	1429-1439	10 yıl
	3- Çandarlı Halil Paşa	842-855	1439-1453	13 yıl
7	II. Mehmed	16.1.855-4.3.886	18.2.1451-3.5.1481	30 yıl
	1- Çandarlı Halil Paşa	855-857	1439-1453	2 yıl
	2- Mahmud Paşa (1)	857-871	1453-1466	13 yıl
	3- Rum Mehmed Paşa	871-874	1466-1469	3 yıl
	4- İshak Paşa (1)	874-877	1469-1472	3 yıl
	5- Mahmud Paşa (2)	877-878	1472-1473	1 yıl
	6- Gedik Ahmed Paşa	879-882	1474-1477	3 yıl
	7- Karamanî Mehmed Paşa	882-886	1477-1481	4 yıl
8	II. Bâyezîd	22.4.886-7.2.918	21.5.1481-24.4.1512	31 yıl
	1- İshak Paşa (2)	886-887	1481-1482	1 yıl
	2- Davud Paşa	887-902	1482-1497	15 yıl
8	3- Hersekzade Ahmed Paşa (1)	902-903	1497-1498	2 yıl
	4- Çandarlı (İkinci) İbrahim Paşa	903-905	1498-1499	1 yıl
	5- Mesih Paşa	905-907	1499-1501	2 yıl
	6- Hadım Ali Paşa (1)	907-909	1501-1503	2 yıl
	7- Hersekzade Ahmed Paşa (2)	909-912	1503-1506	3 yıl
	8- Hadım Ali Paşa (2)	912-917	1506-1511	5 yıl
	9- Hersekzade Ahmed Paşa (3)	917	1511	3 ay
	10- Koca Mustafa Paşa	917-918	1511-1512	2 yıl
	I. Selim	7.2.918-9.10.926	24.4.1512-22.9.1520	8 yıl
	1- Koca Mustafa Paşa	918	1512	?
2- Hersekzade Ahmed Paşa (4)	918-9.9.920	1512-28.11.1514	1 yıl	

¹ Tablonun geneli için bkz. İsmail Hami DANIŞMEND, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. 6, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

² Halil İNALCIK, *DİA*.

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
9	3- Dukakinoğlu Ahmed Paşa	1.11.920-18.1.921	18.12.1514-4.3.1515	3 ay
	4- Hersekzade Ahmed Paşa (5)	29.7.921-23.3.922	8.9.1515-26.4.1516	8 ay
	5- Hadım Sinan Paşa	23.3.922-28.12.922	26.4.1516-22.1.1517	9 ay
	6- Yunus Paşa	29.12.922-26.8.923	23.1.1517-13.9.1517	7,5 ay
	7- Piri Mehmed Paşa	13.1.924-16.10.926	25.1.1518-29.9.1520	2 yıl
10	I. Süleyman	17.10.926-21.2.974	30.9.1520-7.9.1566	46 yıl
	1- Piri Mehmed Paşa	17.10.926-13.8.929	26.1.1518-27.6.1523	3 yıl
	2- Frenk İbrahim Paşa	13.8.929-21.9.942	29.6.1523-14.3.1536	13 yıl
	3- Ayas Mehmed Paşa	22.9.942-26.2.946	15.3.1536-13.7.1539	3,5 yıl
	4- Lutfî Paşa	26.2.946-1.1.948	13.7.1539-27.4.1541	2 yıl
	5- Hadım Süleyman Paşa	1.1.948-13.9.951	27.4.1541-28.11.1544	3,5 yıl
	6- Rüstem Paşa (1)	13.9.951-27.10.960	28.11.1544-6.10.1553	9 yıl
	7- Kara Ahmed Paşa	27.10.960-13.11.962	6.10.1553-29.9.1555	2 yıl
	8- Rüstem Paşa (2)	13.11.962-26.10.968	29.9.1555-10.7.1561	6 yıl
	9- Semiz Ali Paşa	26.10.968-29.11.972	10.7.1561-28.6.1565	4 yıl
10- Sokollu Mehmed Paşa	29.11.972-14.3.974	28.6.1565-14.12.1574	1 yıl	
11	II. Selim	15.3.974-1.10.982	30.9.1566-15.12.1574	8 yıl
	Sokollu Mehmed Paşa	15.3.974-1.10.982	30.9.1566-15.12.1574	8 yıl
12	III. Murad	8.9.982-20.8.987	22.12.1574-16.1.1595	21 yıl
	1- Sokollu Mehmed Paşa	8.9.982-20.8.987	22.10.1574-12.10.1579	5 yıl
	2- Semiz Ahmed Paşa	21.8.987-13.3.988	13.10.1579-28.4.1580	6,5 ay
	3- Lala Mustafa Paşa	13.3.988-25.5.988	28.4.1580-7.8.1580	3 ay
	4- Koca Sinan Paşa (1)	14.7.988-10.11.990	25.8.1580-6.12.1582	2,5 yıl
	5- Kanijeli Siyavuş Paşa (1)	28.11.990-17.7.992	24.12.1582-25.7.1584	1,5 yıl
	6- Özdemiroğlu Osman Paşa	20.7.992-5.11.993	28.7.1584-29.10.1585	1,5 yıl
	7- Hadım Mesih Paşa	8.12.993-24.4.994	1.11.1585-14.4.1586	4,5 ay
	8- Kanijeli Siyavuş Paşa (2)	25.4.994-16.5.997	15.4.1586-2.4.1589	3 yıl
	9- Koca Sinan Paşa (2)	16.5.997-10.10.999	2.4.1589-1.8.1591	2,5 yıl
	10- Ferhad Paşa (1)	10.10.999-21.6.1000	1.8.1591-4.4.1592	8 ay
	11- Kanijeli Siyavuş Paşa (3)	21.6.1000-24.4.1001	4.4.1592-28.1.1593	10 ay
12- Koca Sinan Paşa (3)	24.4.1001-6.6.1003	28.1.1593-16.2.1595	2 yıl	
13	III. Mehmed	16.5.1003-18.7.1012	27.1.1595-21.10.1603	9 yıl
	1- Ferhad Paşa (2)	6.6.1003-29.10.1003	16.2.1595-7.7.1595	5 ay
	2- Koca Sinan Paşa (4)	29.10.1003-16.3.1004	7.7.1595-19.11.1595	4,5 ay
	3- Lala Mehmed Paşa (1)	16.3.1004-25.3.1004	19.11.1595-28.11.1595	9 gün
	4- Koca Sinan Paşa (5)	28.3.1004-4.8.1004	1.12.1595-3.4.1596	4 ay
	5- Damad İbrahim Paşa (1)	5.8.1004-5.3.1005	4.4.1596-27.10.1596	7 ay
	6- Çağalazade Yusuf Sinan Paşa	5.3.1005-14.4.1005	27.10.1596-5.12.1596	1,5 ay
	7- Damad İbrahim Paşa (2)	14.4.1005-23.3.1006	5.12.1596-3.11.1597	11 ay
	8- Hadım Hasan Paşa	23.3.1006-3.9.1006	3.10.1597-9.4.1598	5,5 ay
	9- Cerrâh Mehmed Paşa	3.9.1006-8.6.1007	9.4.1598-6.1.1599	9 ay
	10- Damad İbrahim Paşa (3)	8.6.1007-9.1.1010	6.1.1599-10.7.1601	2,5 yıl
11- Yemişçi Hasan Paşa	21.1.1010-27.4.1012	22.7.1601-4.10.1603	2 yıl	
14	I. Ahmed	18.7.1012-22.11.1026	22.10.1603-21.12.1617	14 yıl
	1- Malkoç Ali Paşa	10.5.1012-28.2.1013	16.10.1603-26.7.1604	10 ay
	2- Lala Mehmed Paşa (2)	9.3.1013-14.2.1015	5.8.1604-21.6.1606	2 yıl
	3- Derviş Mehmed Paşa	14.2.1015-8.8.1015	21.6.1606-9.12.1606	6 ay
	4- Kuyucu Murad Paşa	10.8.1015-25.5.1020	11.12.1606-5.8.1611	5 yıl
	5- Nasuh Paşa	12.6.1020-13.9.1023	22.8.1611-17.10.1614	3 yıl
6- Öküz / Kara Mehmed Paşa (1)	13.9.1023-8.11.1025	17.10.1614-17.11.1616	2 yıl	

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
15	I. Mustafa (1)	23.11.1026-1.3.1027	22.11.1617-26.2.1618	3 ay
	Halil Paşa	8.11.1025-1.3.1027	17.11.1616-26.2.1618	3 ay
16	II. Osman	1.3.1027-8.7.1031	26.2.1618-19.5.1622	4 yıl
	1- Halil Paşa (1)	1.3.1027-1.2.1028	26.2.1618-18.1.1619	2 yıl
	2- Öküz / Kara Mehmed Paşa (2)	1.2.1028-16.1.1029	18.1.1619-23.12.1619	1 yıl
	3- Çelebi Güzelce Ali Paşa	16.1.1029-15.4.1030	23.12.1619-9.3.1621	1 yıl
	4- Ohrili Hüseyin Paşa	15.4.1030-1.11.1030	9.3.1621-17.9.1621	6,5 ay
	5- Dilâver Paşa	1.11.1030-8.7.1031	17.9.1621-13.6.1622	8 ay
(15)	I. Mustafa (2)	8.7.1031-14.11.1032	19.5.1622-10.9.1623	1 yıl
	1- Kara Davud Paşa	9.7.1031-3.8.1031	20.5.1622-13.6.1622	24 gün
	2- Mere Hüseyin Paşa (1)	3.8.1031-28.8.1031	13.6.1622-8.7.1622	25 gün
	3- Lefkeli Mustafa Paşa	28.8.1031-15.11.1031	8.7.1622-21.9.1622	2,5 ay
	4- Hadım Mehmed Paşa	15.11.1031-4.4.1032	21.9.1622-5.2.1623	4,5 ay
	5- Mere Hüseyin Paşa (2)	4.4.1032-4.11.1032	5.2.1623-30.8.1623	7 ay
17	IV. Murad	14.11.1032-10.1049	9.9.1623-2.1640	17 yıl
	1- Kemankeş Kara Ali Paşa	4.11.1032-14.6.1033	30.8.1623-3.4.1624	7 ay
	2- Çerkes Mehmed Paşa	14.6.1033-18.4.1034	3.4.1624-28.1.1625	10 ay
	3- Müezzinzade Hâfız Ahmed Paşa (1)	29.4.1034-12.3.1036	8.2.1625-1.12.1626	2 yıl
	4- Halil Paşa (2)	12.3.1036-1.8.1037	1.12.1626-6.4.1628	1,5 yıl
	5- Hüsrev Paşa	1.8.1037-29.3.1041	6.4.1628-25.10.1631	3 yıl
	6- Müezzinzade Hâfız Ahmed Paşa (2)	29.3.1041-19.7.1041	25.10.1631-10.2.1632	3,5 ay
	7- Topal Recep Paşa	19.7.1041-28.10.1041	10.2.1632-18.5.1632	3 ay
	8- Tabaniyassı Mehmed Paşa	28.10.1041-7.9.1046	18.5.1632-2.2.1637	5 yıl
	9- Bayram Paşa	7.9.1046-15.4.1048	2.2.1637-26.8.1638	1,5 ay
	10- Tayyar Mehmed Paşa	16.4.1048-16.8.1048	27.8.1638-23.12.1638	4 ay
	11- Kemankeş Kara Mustafa Paşa	16.8.1048-16.10.1049	23.12.1638-8.2.1640	1 yıl
18	I. İbrahim	16.10.1049-18.7.1058	8.2.1640-8.8.1648	8 yıl
	1- Kemankeş Kara Mustafa Paşa	16.10.1049-1.11.1053	8.2.1640-31.1.1644	4 yıl
	2- Civan kapıcıbaşı / Sultanzade Semih Mehmed Paşa	21.11.1053-28.10.1055	31.1.1644-17.12.1645	2 yıl
	3- Salih Paşa	28.10.1055-16.8.1057	17.12.1645-16.9.1647	2 yıl
	4- Kara Musa Paşa	16.8.1057-21.8.1057	16.9.1647-21.9.1647	5 gün
	5- Hezârpâre Ahmed Paşa	21.8.1057-17.7.1058	21.9.1647-7.8.1648	10,5 ay
19	IV. Mehmed	18.7.1058-2.1.1099	8.8.1648-8.11.1687	39 yıl
	1- Sofu Mehmed Paşa	17.7.1058-9.5.1059	7.8.1648-21.5.1649	9,5 ay
	2- Kara Murad Paşa (1)	9.5.1059-7.8.1060	21.5.1649-5.8.1650	1 yıl
	3- Melek Ahmed Paşa	7.8.1060-4.9.1061	5.8.1650-21.8.1651	1 yıl
	4- Siyavuş Paşa (1)	4.9.1061-15.10.1061	21.8.1651-27.9.1651	1 ay
	5- Gürcü Mehmed Paşa	15.10.1061-13.7.1062	27.9.1651-20.6.1652	9 ay
	6- Tarhuncu Ahmed Paşa	13.7.1062-21.4.1063	20.6.1652-21.3.1653	9 ay
	7- Derviş Mehmed Paşa	21.4.1063-16.12.1064	21.3.1653-28.10.1654	1,5 yıl
	8- İpşir Mustafa Paşa	16.12.1064-5.7.1065	28.10.1654-11.5.1655	6,5 ay
	9- Kara Murad Paşa (2)	5.7.1065-16.10.1065	11.5.1655-19.8.1655	3 ay
	10- Ermeni Süleyman Paşa	16.10.1065-3.5.1066	19.8.1655-28.2.1656	6,5 ay
	11- Deli Hüseyin Paşa	3.5.1066-9.5.1066	28.2.1656-5.3.1656	6 gün
	11- Zurnâzen Mustafa Paşa	9.5.1066-9.5.1066	5.3.1656-5.3.1656	1 gün
	12- Siyavuş Paşa (2)	9.5.1066-1.7.1066	5.3.1656-25.4.1656	2 ay
	13- Boynueğri / Boynuyaralı Mehmed Paşa	2.7.1066-26.11.1066	26.4.1656-15.9.1656	5 ay
	14- Köprülü Mehmed Paşa	26.11.1066-5.3.1072	15.9.1656-29.10.1661	5 yıl
	15- Köprülüzade Fâzıl Ahmed Paşa	6.3.1072-25.8.1087	30.10.1661-2.11.1676	15 yıl
16- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa	27.8.1087-24.12.1094	4.11.1676-14.12.1683	7 yıl	
17- Kara İbrahim Paşa	25.12.1094-21.1.1097	15.12.1683-18.12.1685	2 yıl	

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
19	18- Sarı Süleyman Paşa	21.1.1097-11.11.1098	18.12.1685-18.9.1687	2 yıl
20	II. Süleyman	2.1.1099-26.9.1102	8.11.1687-22.6.1691	4 yıl
	1- Köprülü Damadı Siyavuş Paşa	16.11.1098-27.4.1099	23.9.1687-1.3.1688	5,5 ay
	2- Nişancı İsmail Paşa	28.4.1099-1.7.1099	2.3.1688-2.5.1688	2 ay
	3- Tekirdağlı Bekrî Mustafa Paşa	1.7.1099-11.1.1101	1.5.1688-25.10.1689	1 yıl
	4- Köprülüzade Fazıl Mustafa Paşa	11.1.1101-26.9.1102	25.10.1689-22.6.1691	1,5 yıl
21	II. Ahmed	26.9.1102-22.6.1106	23.6.1691-6.2.1695	4 yıl
	1- Köprülüzade Fazıl Mustafa Paşa	26.9.1102-24.11.1102	23.6.1691-19.8.1691	2 ay
	2- Arabacı Ali Paşa	5.12.1102-9.7.1103	30.8.1691-27.3.1692	7 ay
	3- Hacı Ali Paşa	9.7.1103-20.7.1104	27.3.1692-27.3.1693	1 yıl
	4- Bozoklu Mustafa Paşa	20.7.1104-17.7.1105	27.3.1693-14.3.1694	1 yıl
	5- Sürmeli Ali Paşa	17.7.1105-18.9.1106	14.3.1694-2.5.1695	1 yıl
22	II. Mustafa	22.6.1106-10.4.1115	6.2.1695-23.6.1703	8 yıl
	1- Elmas Mehmed Paşa	18.9.1106-24.2.1109	2.5.1695-11.9.1697	2,5 yıl
	2- Amcazade Hüseyin Paşa	2.3.1109-11.4.1114	18.9.1697-4.9.1702	5 yıl
	3- Daltaban Mustafa Paşa	11.4.1114-6.9.1114	4.9.1702-24.1.1703	5 ay
	4- Râmi Mehmed Paşa	6.9.1114-6.4.1115	24.1.1703-19.8.1703	7 ay
23	III. Ahmed	10.4.1115-18.3.1143	23.6.1703-1.10.1730	27 yıl
	1-Kavanoz / Nişancı Ahmed Paşa	9.4.1115-8.7.1115	22.8.1703-17.11.1703	3 ay
	2- Enişte / Damad Hasan Paşa	8.7.1115-28.5.1116	17.11.1703-28.9.1704	1 yıl
	3- Kalaylıkoz Ahmed Paşa	28.5.1116-27.8.1116	28.9.1704-25.12.1704	3 ay
	4- Baltacı Mehmed Paşa (1)	27.8.1116-19.1.1118	25.12.1704-3.5.1706	1,5 yıl
	5- Çorlulu Ali Paşa	19.1.1118-18.4.1122	3.5.1706-16.6.1710	4 yıl
	6- Köprülüzade Numan Paşa	18.4.1122-22.6.1122	16.6.1710-18.8.1710	2 ay
	7- Baltacı Mehmed Paşa (2)	22.6.1122-9.10.1123	18.8.1710-20.11.1711	1,5 yıl
	8- Ağa Yusuf Paşa	9.10.1123-12.10.1124	20.11.1711-12.11.1712	1 yıl
	9- Silâhdar / Köle Süleyman Paşa	12.10.1124-10.3.1125	12.11.1712-6.4.1713	5 ay
	10- Hoca İbrahim Paşa	10.3.1125-1.4.1125	6.4.1713-27.4.1713	21 gün
	11- Silâhdar / Damad Ali Paşa	1.4.1125-16.8.1128	27.4.1713-5.8.1716	3, 5 yıl
	12- Hacı Halil Paşa	4.9.1128-18.9.1129	22.8.1716-26.8.1717	1 yıl
	13- Nişancı Mehmed Paşa	18.9.1129-8.6.1130	26.8.1717-9.5.1718	8,5 ay
14- Nevşehirli Damad İbrahim Paşa	8.6.1130-17.3.1143	9.5.1718-30.9.1730	12,5 yıl	
24	I. Mahmud	19.3.1143-27.2.1168	1.10.1730-13.12.1754	24 yıl
	1- Silâhdar Mehmed Paşa	18.3.1143-13.7.1143	1.10.1730-22.1.1731	4 ay
	2- Kabakulak İbrahim Paşa	13.7.1143-8.3.1144	22.1.1731-10.9.1731	8 ay
	3- Topal Osman Paşa	8.3.1144-15.9.1144	10.9.1731-12.3.1732	6 ay
	4- Hekimoğlu Ali Paşa (1)	15.9.1144-20.2.1148	12.3.1732-12.7.1735	3,5 yıl
	5- Gürcü İsmail Paşa	20.2.1148-8.8.1148	12.7.1735-24.12.1735	5,5 ay
	6- Silâhdar Seyyid Mehmed Paşa	24.8.1148-8.4.1150	9.1.1736-6.8.1737	1,5 yıl
	7- Muhsinzade Abdullah Paşa	8.4.1150-26.8.1150	6.8.1737-19.12.1737	4,5 ay
	8- Yeğen Mehmed Paşa	26.8.1150-11.12.1151	19.12.1737-22.3.1739	1,5 yıl
	9- Hacı İvaz Mehmed Paşa	11.12.1151-28.3.1153	22.3.1739-23.6.1940	1,5 yıl
	10- Nişancı Hacı Ahmed Paşa	28.3.1153-15.2.1155	23.6.1740-21.4.1742	2 yıl
	11- Hekimoğlu Ali Paşa (2)	15.2.1155-4.8.1156	21.4.1742-23.9.1743	1,5 yıl
	12- Seyyid Hasan Paşa	4.8.1156-21.7.1159	23.9.1743-9.8.1746	3 yıl
	13- Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	21.7.1159-17.8.1160	9.8.1746-24.8.1747	1 yıl
	14- Boynueğri Seyyid Abdullah Paşa	17.8.1160-24.1.1163	24.8.1747-3.1.1750	2,5 yıl
	15- Divitdar Mehmed Emin Paşa	24.1.1163-18.8.1165	3.1.1750-1.7.1752	2,5 yıl
16- Köse Bâhir Mustafa Paşa (1)	18.8.1165-27.2.1168	1.7.1752-13.12.1754	2,5 yıl	
25	III. Osman	27.2.1168-15.2.1171	14.12.1754-29.10.1757	3 yıl
	1- Köse Bâhir Mustafa Paşa (1)	27.2.1168-3.5.1168	13.12.1754-15.2.1755	2 ay

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
25	2- Hekimoğlu Ali Paşa (3)	3.5.1168-6.8.1168	15.2.1755-18.5.1755	3 ay
	3- Nâili Abdullah Paşa	6.8.1168-16.11.1168	18.5.1755-24.8.1755	3 ay
	4- Bıyıklı Ali Paşa	16.11.1168-19.1.1169	24.8.1755-25.10.1755	2 ay
	5- Yirmisekizzade Mehmed Said Paşa	19.1.1169-1.7.1169	25.10.1755-1.4.1756	6 ay
	6- Köse Bahir Mustafa Paşa (2)	1.7.1169-19.4.1170	1.4.1756-11.1.1757	9 ay
26	III. Mustafa	16.2.1171-8.11.1187	30.10.1757-21.1.1774	17 yıl
	1- Koca Rağıb Mehmed Paşa	19.4.1170-23.9.1176	11.1.1757-7.4.1763	6 yıl
	2- Tevki'î Hamza Hâmid Paşa	24.9.1176-24.4.1177	8.4.1763-1.11.1763	7 ay
	3- Köse Bahir Mustafa Paşa (3)	24.4.1177-5.10.1178	1.11.1763-28.3.1765	1,5 yıl
	4- Muhsinzade Mehmed Paşa (1)	5.10.1178-23.3.1182	28.3.1765-7.8.1768	3,5 yıl
	5- Silâhdar Hamza Mâhir Paşa	23.3.1182-8.6.1182	7.8.1768-20.10.1768	2,5 ay
	6- Yağlıkçızade Nişancı Hacı Mehmed Emin Paşa	8.6.1182-9.4.1183	20.10.1768-12.8.1769	10 ay
	7- Moldavancı Ali Paşa	9.4.1183-13.8.1183	12.8.1769-12.12.1769	4 ay
	8- İvazzade Halil Paşa	13.8.1183-5.7.1184	12.12.1769-25.10.1770	10,5 ay
	9- Silâhdar Mehmed Paşa	5.7.1184-4.9.1185	25.10.1770-11.12.1771	1 yıl
27	I. Abdülhamid	8.11.1187-11.7.1203	21.1.1774-7.4.1789	15 yıl
	1- İzzet Mehmed Paşa (1)	2.6.1188-7.5.1189	10.8.1774-6.7.1775	11 ay
	2- Derviş Mehmed Paşa	7.5.1189-25.11.1190	6.7.1775-5.1.1777	1,5 yıl
	3- Dârendeli Cebecizade Mehmed Paşa	25.11.1190-8.8.1192	5.1.1777-1.9.1778	1 yıl
	4- Kalafât Mehmed Paşa	8.8.1192-8.8.1193	1.9.1778-21.8.1779	1 yıl
	5- Karavezir Seyyid Mehmed Paşa	8.8.1193-24.2.1195	21.8.1779-19.2.1781	1,5 yıl
	6- İzzet Mehmed Paşa (2)	25.2.1195-16.9.1196	20.2.1781-25.8.1782	1,5 yıl
	7- Hacı Yeğen Mehmed Paşa	16.9.1196-25.1.1197	25.8.1782-31.12.1782	4 ay
	8- Halil Hâmid Paşa	25.1.1197-20.5.1199	31.12.1782-31.3.1785	2,5 yıl
	9- Hazinedâr Şahin Ali Paşa	20.5.1199-23.3.1200	31.3.1785-24.1.1786	10 ay
28	III. Selim	11.7.1203-21.3.1222	7.4.1789-29.5.1807	19 yıl
	1- Meyyit / Cenaze Hasan Paşa	13.9.1203-15.3.1204	7.6.1789-3.12.1789	6 ay
	2- Cezâyirli Gazi Hasan Paşa	15.3.1204-13.7.1204	3.12.1789-29.3.1790	4 ay
	3- Çelebizade Şerif Hasan Paşa	1.8.1204-10.6.1205	16.4.1790-14.2.1791	10 ay
	4- Koca Yusuf Paşa (2)	23.6.1205-12.9.1206	27.2.1791-4.5.1792	1 yıl
	5- Damad Melek Mehmed Paşa	12.9.1206-24.3.1209	4.5.1792-19.10.1794	2,5 yıl
	6- İzzet Mehmed Paşa (3)	24.3.1209-18.3.1213	19.10.1794-30.8.1798	4 yıl
	7- Kör Yusuf Ziyâüddin Paşa (1)	18.3.1213-24.1.1220	30.8.1798-24.4.1805	7 yıl
	8- Bostancıbaşı Hâfiz İsmail Paşa	24.1.1220-1.7.1221	24.4.1805-14.11.1806	1,5 yıl
	9- Keçiboynuzu Ağa İbrahim Hilmi Paşa	1.7.1221-11.4.1222	14.11.1806-18.6.1807	7 ay
29	IV. Mustafa	21.3.1222-4.6.1223	29.5.1807-28.7.1808	1 yıl
	1- Çelebi Mustafa Paşa	11.4.1222-4.6.1223	18.6.1807-28.7.1808	1 yıl
	2- Alemdar Mustafa Paşa	4.6.1223-26.9.1223-	28.7.1808-15.11.1808	3,5 ay
30	II. Mahmud	4.5.1223-17.4.1255	28.7.1808-30.7.1839	31 yıl
	1- Memiş Paşa	3.10.1223-14.11.1223	22.11.1808-1.1.1809	1 ay
	2- Kör Yusuf Ziyâüddin Paşa (2)	14.11.1223-16.3.1226	1.1.1809-10.4.1811	2 yıl
	3- Laz Ahmed Paşa	16.3.1226-27.8.1227	10.4.1811-5.9.1812	1,5 yıl
	4- Hurşid Ahmed Paşa	27.8.1227-20.4.1230	5.9.1812-1.4.1815	2,5 yıl
	5- Mehmed Emin Rauf Paşa (1)	20.4.1230-26.2.1233	1.4.1815-5.1.1818	3 yıl
	6- Derviş Mehmed Paşa	26.2.1233-19.3.1235	5.1.1818-5.1.1820	2 yıl
	7- Seyyid Ali Paşa	19.3.1235-23.6.1236	5.1.1820-28.3.1821	1 yıl
	8- Benderli Ali Paşa	23.6.1236-27.7.1236	28.3.1821-30.4.1821	1 ay
	9- Hacı Salih Paşa	27.7.1236-24.2.1238	30.4.1821-10.11.1822	1,5 yıl
10- Bostancıbaşı Deli Abdullah Paşa	24.2.1238-26.6.1238	10.11.1822-10.3.1823	4 ay	

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi
		Hicrî	Miladî	
30	11- Silâhdar Ali Paşa	26.6.1238-9.4.1239	10.3.1823-13.12.1823	9 ay
	12- Mehmed Said Gâlib Paşa	9.4.1239-20.1.1240	13.12.1823-14.9.1824	9 ay
	13- Benderli Mehmed Selim Sırrı Paşa	20.1.1240-14.4.1244	14.9.1824-24.10.1828	4 yıl
	14- Dârendeli Topal İzzet Mehmed Paşa (1)	14.4.1244-22.7.1244	24.10.1828-28.1.1829	3 ay
	15- Reşid Mehmed Paşa	22.7.1244-28.9.1248	28.1.1829-18.2.1833	4 yıl
	16- Mehmed Emin Raûf Paşa (2)	28.9.1248-19.4.1255	18.2.1833-2.7.1839	6 yıl
31	Abdülmeccid	18.4.1255-16.11.1277	1.8.1839-25.6.1861	22 yıl
	1- Koca Hüsrev Mehmed Paşa	19.4.1255-7.4.1256	2.7.1839-8.6.1840	1 yıl
	2- Mehmed Emin Raûf Paşa (3)	7.4.1256-19.10.1257	8.6.1840-4.12.1841	1,5 yıl
	3- Topal İzzet Mehmed Paşa (2)	19.10.1257-23.7.1258	4.12.1841-30.8.1842	9 ay
	4- Mehmed Emin Rauf Paşa (4)	23.7.1258-7.10.1262	30.8.1842-28.9.1846	4 yıl
	5- Koca Mustafa Reşid Paşa (1)	7.10.1262-24.5.1264	28.9.1846-28.4.1848	2 yıl
	6- İbrahim Sârim Paşa	25.5.1264-11.9.1264	29.4.1848-11.8.1848	3,5 ay
	7- Koca Mustafa Reşid Paşa (2)	12.9.1264-3.4.1268	12.8.1848-26.1.1852	3,5 yıl
	8- Mehmed Emin Rauf Paşa (5)	3.4.1268-13.5.1268	26.1.1852-5.3.1852	1,5 ay
	9- Koca Mustafa Reşid Paşa (3)	13.5.1268-18.10.1268	5.3.1852-5.8.1852	5 ay
	10- Mehmed Emin Âli Paşa (1)	19.10.1268-18.12.1268	6.8.1852-3.10.1852	2 ay
	11- Damad Mehmed Ali Paşa	18.12.1268-4.8.1269	3.10.1852-13.5.1853	8 ay
	12- Giridli Mustafa Nâili Paşa (1)	5.8.1269-1.10.1269	14.5.1853-8.7.1853	2 ay
	13- Giridli Mustafa Nâili Paşa (2)	3.10.1269-2.9.1270	10.7.1853-29.5.1854	11 ay
	14- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (1)	2.9.1270-2.3.1271	29.5.1854-23.11.1854	6 ay
	15- Koca Mustafa Reşid Paşa (4)	2.3.1271-14.8.1271	23.11.1854-2.5.1855	5,5 ay
	16- Mehmed Emin Âli Paşa (2)	14.8.1271-3.3.1273	2.5.1855-1.11.1856	1,5 yıl
	17- Koca Mustafa Reşid Paşa (5)	3.3.1273-10.12.1273	1.11.1856-6.8.1857	7,5 ay
	18- Giridli Mustafa Nâili Paşa (3)	10.12.1273-3.3.1274	6.8.1857-22.10.1857	2,5 ay
	19- Koca Mustafa Reşid Paşa (6)	3.3.1274-21.5.1274	22.10.1857-7.1.1858	2,5 ay
	20- Mehmed Emin Âli Paşa (3)	25.5.1274-21.3.1276	11.1.1858-18.10.1859	2 yıl
	21- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (2)	21.3.1276-28.5.1276	18.10.1859-23.12.1859	2 ay
	22- Mütercim Mehmed Rüşdü Paşa (1)	29.5.1276-7.11.1276	24.12.1859-27.5.1860	5 ay
	23- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (3)	8.11.1276-29.1.1278	28.5.1860-6.8.1861	1,5 yıl
24- Mehmed Emin Âli Paşa (4)	29.1.1278-19.5.1278	6.8.1861-22.11.1861	3,5 ay	
32	Abdülaziz	16.11.1277-6.5.1293	25.6.1861-30.5.1876	15 yıl
	1- Keçecizade Mehmed Emin Fuad Paşa (1)	19.5.1278-11.7.1279	22.11.1861-2.1.1863	1 yıl
	2- Yusuf Kâmil Paşa	14.7.1279-13.12.1279	5.1.1863-1.6.1863	5 ay
	3- Keçecizade Mehmed Emin Fuad Paşa (2)	13.12.1279-20.1.1283	1.6.1863-4.6.1866	3 yıl
	4- Mütercim Mehmed Rüşdü Paşa (2)	21.1.1283-6.10.1283	5.6.1866-11.2.1867	8 ay
	5- Mehmed Emin Âli Paşa (5)	6.10.1283-21.6.1288	11.2.1867-7.9.1871	4,5 yıl
	6- Mahmud Nedim Paşa (1)	22.6.1288-24.5.1289	8.9.1871-30.7.1872	11 ay
	7- Ahmed Şefik Midhat Paşa (1)	25.5.1289-16.8.1289	31.7.1872-19.10.1872	3 ay
	8- Mütercim Mehmed Rüşdü Paşa (3)	16.8.1289-17.12.1289	19.10.1872-15.2.1873	4 ay
	9- Sakızlı Ahmed Esad Paşa (1)	17.12.1289-16.2.1290	15.2.1873-15.4.1873	2 ay
	10- Şirvanizade Mehmed Rüşdü Paşa	16.2.1290-25.12.1290	15.4.1873-13.2.1874	10 ay
	11- Hüseyin Avni Paşa	27.12.1290-19.3.1292	15.2.1874-25.4.1875	1 yıl
	12- Sakızlı Ahmed Esad Paşa (2)	20.3.1292-23.7.1292	26.4.1875-25.8.1875	4 ay
13- Mahmud Nedim Paşa (2)	24.7.1292-16.4.1293	26.8.1875-11.5.1876	8,5 ay	
33	V. Murad	6.5.1293-10.10.1293	30.5.1876-31.8.1876	3 ay
	Mütercim Mehmed Rüşdü Paşa (4)	17.4.1293-2.12.1293	12.5.1876-19.12.1876	7,5 ay
34	II. Abdülhamid	10.10.1293-6.4.1327	31.8.1876-27.4.1909	33 yıl
	1- Ahmed Şefik Midhat Paşa (2)	2.12.1293-21.1.1294	19.12.1876-5.2.1877	1,5 ay
	2- İbrahim Edhem Paşa	21.1.1294-7.1.1295	5.2.1877-11.1.1878	1 yıl
	3- Ahmed Hamdi Paşa	7.1.1295-1.2.1295	11.1.1878-4.2.1878	1 ay

Sıra	ADI	TARİH		Saltanat Süresi	
		Hicrî	Miladî		
34	4- Ahmed Vefik Paşa (1)	1.2.1295-15.4.1295	4.2.1878-18.4.1878	2,5 ay	
	5- Mehmed Sadık Paşa	15.4.1295-26.5.1295	18.4.1878-28.5.1878	1,5 ay	
	6- Mütercim Mehmed Rüştü Paşa (5)	26.5.1295-3.6.1295	28.5.1878-4.6.1878	7 gün	
	7- Mehmed Esad Safvet Paşa	3.6.1295-9.12.1295	4.6.1878-4.12.1878	6 ay	
	8- Tunuslu Hayreddin Paşa	9.12.1295-9.8.1296	4.12.1878-29.7.1879	8 ay	
	9- Ahmed Ârifî Paşa	9.8.1296-2.11.1296	29.7.1879-18.10.1879	3 ay	
	10- Mehmed Said Paşa (1)	2.11.1296-1.7.1297	18.10.1879-9.6.1880	8 ay	
	11- Cenânizade Mehmed Kadri Paşa	1.7.1297-7.10.1297	9.6.1880-12.9.1880	3 ay	
	12- Mehmed Said Paşa (2)	7.10.1297-13.6.1299	12.9.1880-2.5.1882	2 yıl	
	13- Abdurrahman Nureddin Paşa	13.6.1299-23.8.1299	2.5.1882-10.7.1882	2,5 ay	
	14- Mehmed Said Paşa (3)	25.8.1299-19.1.1300	12.7.1882-30.12.1882	5 ay	
	15- Ahmed Vefik Paşa (2)	19.1.1300-21.1.1300	30.12.1882-2.12.1882	2 gün	
	16- Mehmed Said Paşa (4)	22.1.1300-14.12.1302	3.12.1882-24.9.1885	2 yıl	
	17- Mehmed Kâmil Paşa (1)	15.12.1302-28.1.1309	25.9.1885-3.9.1891	6 yıl	
	18- Kabağaçlızade Ahmed Cevad Paşa	29.1.1309-14.12.1312	14.9.1891-8.6.1895	4 yıl	
	19- Mehmed Said Paşa (5)	14.12.1312-10.4.1313	8.6.1895-30.9.1895	4 ay	
	20- Mehmed Kâmil Paşa (2)	12.4.1313-19.5.1313	2.10.1895-7.11.1895	1 ay	
	21- Halil Rıfat Paşa	19.5.1313-27.7.1319	7.11.1895-9.11.1901	6 yıl	
	22- Mehmed Said Paşa (6)	6.8.1319-14.10.1320	18.11.1901-14.1.1903	1 yıl	
	23- Mehmed Ferid Paşa	14.10.1320-22.6.1326	14.1.1903-22.7.1908	5,5 yıl	
	24- Mehmed Said Paşa (7)	22.6.1326-6.7.1326	22.7.1908-4.8.1908	13 gün	
	25- Mehmed Kâmil Paşa (3)	7.7.1326-22.1.1327	5.8.1908-13.2.1909	6,5 ay	
	26- Hüseyin Hilmi Paşa (1)	23.1.1327-22.3.1327	14.2.1909-13.4.1909	2 ay	
	27- Ahmed Tevfik Paşa(1)	23.3.1327-5.4.1327	13.4.1909-26.4.1909	13 gün	
		V. Mehmed (Reşad)	6.4.1327-24.9.1336	27.4.1909-3.7.1918	9 yıl
	35	1- Ahmed Tevfik Paşa (1)	6.4.1327-14.4.1327	27.4.1909-5.5.1909	8 gün
		2- Hüseyin Hilmi Paşa (2)	14.4.1327-15.12.1327	5.5.1909-28.12.1909	8 ay
3- İbrahim Hakkı Paşa		30.12.1327-5.10.1329	12.1.1910-29.9.1911	2 yıl	
4- Mehmed Said Paşa (8)		6.10.1329-9.1.1330	30.9.1911-30.12.1911	3 ay	
5- Mehmed Said Paşa (9)		10.1.1330-1.8.1330	31.12.1911-16.7.1912	6,5 ay	
6- Katurcioğlu Gazi Ahmed Muhtar Paşa		7.8.1330-18.11.1330	22.7.1912-29.10.1912	3 ay	
7- Mehmed Kâmil Paşa (4)		18.11.1330-14.2.1331	29.10.1912-23.1.1913	3 ay	
8- Mahmud Şevket Paşa		14.2.1331-6.7.1331	23.1.1913-11.6.1913	5 ay	
9- Mısırlı Said Halim Paşa		7.7.1331-10.4.1335	12.6.1913-3.2.1917	4 yıl	
10- Mehmed Talat Paşa		11.4.1335-24.9.1336	4.2.1917-3.7.1918	1,5 yıl	
	VI. Mehmed (Vahidüddin)	25.9.1336-11.3.1341	4.7.1918-1.11.1922	4 yıl	
36	1- Mehmed Talat Paşa	25.9.1336-2.1.1337	4.7.1918-8.10.1918	3 ay	
	2- Ahmed İzzed Paşa	8.1.1337-3.2.1337	14.10.1918-8.11.1918	25 gün	
	3- Ahmed Tevfik Paşa (2)	6.2.1337-9.4.1337	11.11.1918-12.1.1919	2 ay	
	4- Ahmed Tevfik Paşa (3)	10.4.1337-30.5.1337	13.1.1919-3.3.1919	2 ay	
	5- Damad Ferid Paşa (1)	1.6.1337-14.8.1337	4.3.1919-15.5.1919	2,5 ay	
	6- Damad Ferid Paşa (2)	18.8.1337-21.10.1337	19.5.1919-20.7.1919	2 ay	
	7- Damad Ferid Paşa (3)	22.10.1337-5.1.1338	21.7.1919-30.9.1919	2,5 ay	
	8- Ali Rıza Paşa	7.1.1338-12.6.1338	2.10.1919-3.3.1920	5 ay	
	9- Salih Hulûsî Paşa	17.6.1338-3.7.1338	8.3.1920-2.4.1920	25 gün	
	10- Damad Ferid Paşa (4)	16.7.1338-14.11.1338	5.4.1920-30.7.1920	4 ay	
	11- Damad Ferid Paşa (5)	15.11.1338-3.2.1339	31.7.1920-17.10.1920	2,5 ay	
	12- Ahmed Tevfik Paşa (4)	7.2.1339-14.3.1341	21.10.1920-4.11.1922	2 yıl	

EK II
HİCRİ 680-1086 YILLARININ 1 MUHARREM GÜNLERİNİN
MİLADİ GÜN KARŞILIKLARI

Hicri	Miladi
680 M. 01	22.04.1281
681 M. 01	11.04.1282
682 M. 01	01.04.1283
683 M. 01	20.03.1284
684 M. 01	09.03.1285
685 M. 01	27.02.1286
686 M. 01	16.02.1287
687 M. 01	06.02.1288
688 M. 01	25.01.1289
689 M. 01	14.01.1290
690 M. 01	04.01.1291
691 M. 01	24.12.1291
692 M. 01	12.12.1292
693 M. 01	02.12.1293
694 M. 01	21.11.1294
695 M. 01	10.11.1295
696 M. 01	30.10.1296
697 M. 01	19.10.1297
698 M. 01	09.10.1298
699 M. 01	28.09.1299
700 M. 01	16.09.1300
701 M. 01	06.09.1301
702 M. 01	26.08.1302
703 M. 01	15.08.1303
704 M. 01	04.08.1304
705 M. 01	24.07.1305
706 M. 01	13.07.1306
707 M. 01	03.07.1307
708 M. 01	21.06.1308
709 M. 01	11.06.1309
710 M. 01	31.05.1310
711 M. 01	20.05.1311
712 M. 01	09.05.1312
713 M. 01	28.04.1313
714 M. 01	17.04.1314
715 M. 01	07.04.1315
716 M. 01	26.03.1316
717 M. 01	16.03.1317
718 M. 01	05.03.1318
719 M. 01	22.02.1319
720 M. 01	12.02.1320
721 M. 01	31.01.1321
722 M. 01	20.01.1322
723 M. 01	10.01.1323
724 M. 01	30.12.1323
725 M. 01	18.12.1324
726 M. 01	08.12.1325
727 M. 01	27.11.1326
728 M. 01	17.11.1327
729 M. 01	05.11.1328
730 M. 01	25.10.1329
731 M. 01	15.10.1330
732 M. 01	04.10.1331
733 M. 01	22.09.1332
734 M. 01	12.09.1333
735 M. 01	01.09.1334
736 M. 01	21.08.1335
737 M. 01	10.08.1336
738 M. 01	30.07.1337
739 M. 01	20.07.1338
740 M. 01	09.07.1339
741 M. 01	27.06.1340
742 M. 01	17.06.1341
743 M. 01	06.06.1342
744 M. 01	26.05.1343
745 M. 01	15.05.1344

Hicri	Miladi
746 M. 01	04.05.1345
747 M. 01	24.04.1346
748 M. 01	13.04.1347
749 M. 01	01.04.1348
750 M. 01	22.03.1349
751 M. 01	11.03.1350
752 M. 01	28.02.1351
753 M. 01	18.02.1352
754 M. 01	06.02.1353
755 M. 01	26.01.1354
756 M. 01	16.01.1355
757 M. 01	05.01.1356
758 M. 01	25.12.1356
759 M. 01	14.12.1357
760 M. 01	03.12.1358
761 M. 01	23.11.1359
762 M. 01	11.11.1360
763 M. 01	31.10.1361
764 M. 01	21.10.1362
765 M. 01	10.10.1363
766 M. 01	28.09.1364
767 M. 01	18.09.1365
768 M. 01	07.09.1366
769 M. 01	28.08.1367
770 M. 01	16.08.1368
771 M. 01	05.08.1369
772 M. 01	26.07.1370
773 M. 01	15.07.1371
774 M. 01	03.07.1372
775 M. 01	23.06.1373
776 M. 01	12.06.1374
777 M. 01	02.06.1375
778 M. 01	21.05.1376
779 M. 01	10.05.1377
780 M. 01	30.04.1378
781 M. 01	19.04.1379
782 M. 01	07.04.1380
783 M. 01	28.03.1381
784 M. 01	17.03.1382
785 M. 01	06.03.1383
786 M. 01	24.02.1384
787 M. 01	12.02.1385
788 M. 01	02.02.1386
789 M. 01	22.01.1387
790 M. 01	11.01.1388
791 M. 01	31.12.1388
792 M. 01	20.12.1389
793 M. 01	09.12.1390
794 M. 01	29.11.1391
795 M. 01	17.11.1392
796 M. 01	06.11.1393
797 M. 01	27.10.1394
798 M. 01	16.10.1395
799 M. 01	05.10.1396
800 M. 01	24.09.1397
801 M. 01	13.09.1398
802 M. 01	03.09.1399
803 M. 01	22.08.1400
804 M. 01	11.08.1401
805 M. 01	01.08.1402
806 M. 01	21.07.1403
807 M. 01	10.07.1404
808 M. 01	29.06.1405
809 M. 01	18.06.1406
810 M. 01	08.06.1407
811 M. 01	27.05.1408

Hicri	Miladi
812 M. 01	16.05.1409
813 M. 01	06.05.1410
814 M. 01	25.04.1411
815 M. 01	13.04.1412
816 M. 01	03.04.1413
817 M. 01	23.03.1414
818 M. 01	13.03.1415
819 M. 01	01.03.1416
820 M. 01	18.02.1417
821 M. 01	08.02.1418
822 M. 01	28.01.1419
823 M. 01	17.01.1420
824 M. 01	06.01.1421
825 M. 01	26.12.1421
826 M. 01	15.12.1422
827 M. 01	05.12.1423
828 M. 01	23.11.1424
829 M. 01	13.11.1425
830 M. 01	02.11.1426
831 M. 01	22.10.1427
832 M. 01	11.10.1428
833 M. 01	30.09.1429
834 M. 01	19.09.1430
835 M. 01	09.09.1431
836 M. 01	28.08.1432
837 M. 01	18.08.1433
838 M. 01	07.08.1434
839 M. 01	27.07.1435
840 M. 01	16.07.1436
841 M. 01	05.07.1437
842 M. 01	24.06.1438
843 M. 01	14.06.1439
844 M. 01	02.06.1440
845 M. 01	22.05.1441
846 M. 01	12.05.1442
847 M. 01	01.05.1443
848 M. 01	20.04.1444
849 M. 01	09.04.1445
850 M. 01	29.03.1446
851 M. 01	19.03.1447
852 M. 01	07.03.1448
853 M. 01	24.02.1449
854 M. 01	14.02.1450
855 M. 01	03.02.1451
856 M. 01	23.01.1452
857 M. 01	12.01.1453
858 M. 01	01.01.1454
859 M. 01	22.12.1454
860 M. 01	11.12.1455
861 M. 01	29.11.1456
862 M. 01	19.11.1457
863 M. 01	08.11.1458
864 M. 01	28.10.1459
865 M. 01	17.10.1460
866 M. 01	06.10.1461
867 M. 01	26.09.1462
868 M. 01	15.09.1463
869 M. 01	03.09.1464
870 M. 01	24.08.1465
871 M. 01	13.08.1466
872 M. 01	02.08.1467
873 M. 01	22.07.1468
874 M. 01	11.07.1469
875 M. 01	30.06.1470
876 M. 01	20.06.1471
877 M. 01	08.06.1472

Hicri	Miladi
878 M. 01	29.05.1473
879 M. 01	18.05.1474
880 M. 01	07.05.1475
881 M. 01	26.04.1476
882 M. 01	15.04.1477
883 M. 01	04.04.1478
884 M. 01	25.03.1479
885 M. 01	13.03.1480
886 M. 01	02.03.1481
887 M. 01	20.02.1482
888 M. 01	09.02.1483
889 M. 01	30.01.1484
890 M. 01	18.01.1485
891 M. 01	07.01.1486
892 M. 01	28.12.1486
893 M. 01	17.12.1487
894 M. 01	05.12.1488
895 M. 01	25.11.1489
896 M. 01	14.11.1490
897 M. 01	04.11.1491
898 M. 01	23.10.1492
899 M. 01	12.10.1493
900 M. 01	02.10.1494
901 M. 01	21.09.1495
902 M. 01	09.09.1496
903 M. 01	30.08.1497
904 M. 01	19.08.1498
905 M. 01	08.08.1499
906 M. 01	28.07.1500
907 M. 01	17.07.1501
908 M. 01	07.07.1502
909 M. 01	26.06.1503
910 M. 01	14.06.1504
911 M. 01	04.06.1505
912 M. 01	24.05.1506
913 M. 01	13.05.1507
914 M. 01	02.05.1508
915 M. 01	21.04.1509
916 M. 01	10.04.1510
917 M. 01	31.03.1511
918 M. 01	19.03.1512
919 M. 01	09.03.1513
920 M. 01	26.02.1514
921 M. 01	15.02.1515
922 M. 01	05.02.1516
923 M. 01	24.01.1517
924 M. 01	13.01.1518
925 M. 01	03.01.1519
926 M. 01	23.12.1519
927 M. 01	12.12.1520
928 M. 01	01.12.1521
929 M. 01	20.11.1522
930 M. 01	10.11.1523
931 M. 01	29.10.1524
932 M. 01	18.10.1525
933 M. 01	08.10.1526
934 M. 01	27.09.1527
935 M. 01	15.09.1528
936 M. 01	05.09.1529
937 M. 01	25.08.1530
938 M. 01	15.08.1531
939 M. 01	03.08.1532
940 M. 01	23.07.1533
941 M. 01	13.07.1534
942 M. 01	02.07.1535
943 M. 01	20.06.1536
944 M. 01	10.06.1537
945 M. 01	30.05.1538
946 M. 01	19.05.1539
947 M. 01	08.05.1540
948 M. 01	27.04.1541

Hicri	Miladi
949 M. 01	17.04.1542
950 M. 01	06.04.1543
951 M. 01	25.03.1544
952 M. 01	15.03.1545
953 M. 01	04.03.1546
954 M. 01	21.02.1547
955 M. 01	11.02.1548
956 M. 01	30.01.1549
957 M. 01	20.01.1550
958 M. 01	09.01.1551
959 M. 01	29.12.1551
960 M. 01	18.12.1552
961 M. 01	07.12.1553
962 M. 01	26.11.1554
963 M. 01	16.11.1555
964 M. 01	04.11.1556
965 M. 01	24.10.1557
966 M. 01	14.10.1558
967 M. 01	03.10.1559
968 M. 01	22.09.1560
969 M. 01	11.09.1561
970 M. 01	31.08.1562
971 M. 01	21.08.1563
972 M. 01	09.08.1564
973 M. 01	29.07.1565
974 M. 01	19.07.1566
975 M. 01	08.07.1567
976 M. 01	26.06.1568
977 M. 01	16.06.1569
978 M. 01	05.06.1570
979 M. 01	26.05.1571
980 M. 01	14.05.1572
981 M. 01	03.05.1573
982 M. 01	23.04.1574
983 M. 01	12.04.1575
984 M. 01	31.03.1576
985 M. 01	21.03.1577
986 M. 01	10.03.1578
987 M. 01	28.02.1579
988 M. 01	17.02.1580
989 M. 01	05.02.1581
990 M. 01	26.01.1582
991 M. 01	25.01.1583
992 M. 01	14.01.1584
993 M. 01	03.01.1585
994 M. 01	23.12.1585
995 M. 01	12.12.1586
996 M. 01	02.12.1587
997 M. 01	20.11.1588
998 M. 01	10.11.1589
999 M. 01	30.10.1590
1000 M. 01	19.10.1591
1001 M. 01	08.10.1592
1002 M. 01	27.09.1593
1003 M. 01	16.09.1594
1004 M. 01	06.09.1595
1005 M. 01	25.08.1596
1006 M. 01	14.08.1597
1007 M. 01	04.08.1598
1008 M. 01	24.07.1599
1009 M. 01	13.07.1600
1010 M. 01	02.07.1601
1011 M. 01	21.06.1602
1012 M. 01	11.06.1603
1013 M. 01	30.05.1604
1014 M. 01	19.05.1605
1015 M. 01	09.05.1606
1016 M. 01	28.04.1607
1017 M. 01	17.04.1608
1018 M. 01	06.04.1609
1019 M. 01	26.03.1610

Hicri	Miladi
1020 M. 01	16.03.1611
1021 M. 01	04.03.1612
1022 M. 01	21.02.1613
1023 M. 01	11.02.1614
1024 M. 01	31.01.1615
1025 M. 01	20.01.1616
1026 M. 01	09.01.1617
1027 M. 01	29.12.1617
1028 M. 01	19.12.1618
1029 M. 01	08.12.1619
1030 M. 01	26.11.1620
1031 M. 01	16.11.1621
1032 M. 01	05.11.1622
1033 M. 01	25.10.1623
1034 M. 01	14.10.1624
1035 M. 01	03.10.1625
1036 M. 01	22.09.1626
1037 M. 01	12.09.1627
1038 M. 01	31.08.1628
1039 M. 01	21.08.1629
1040 M. 01	10.08.1630
1041 M. 01	30.07.1631
1042 M. 01	19.07.1632
1043 M. 01	08.07.1633
1044 M. 01	27.06.1634
1045 M. 01	17.06.1635
1046 M. 01	05.06.1636
1047 M. 01	26.05.1637
1048 M. 01	15.05.1638
1049 M. 01	04.05.1639
1050 M. 01	23.04.1640
1051 M. 01	12.04.1641
1052 M. 01	01.04.1642
1053 M. 01	22.03.1643
1054 M. 01	10.03.1644
1055 M. 01	27.02.1645
1056 M. 01	17.02.1646
1057 M. 01	06.02.1647
1058 M. 01	27.01.1648
1059 M. 01	15.01.1649
1060 M. 01	04.01.1650
1061 M. 01	25.12.1650
1062 M. 01	14.12.1651
1063 M. 01	02.12.1652
1064 M. 01	22.11.1653
1065 M. 01	11.11.1654
1066 M. 01	31.10.1655
1067 M. 01	20.10.1656
1068 M. 01	09.10.1657
1069 M. 01	29.09.1658
1070 M. 01	18.09.1659
1071 M. 01	06.09.1660
1072 M. 01	27.08.1661
1073 M. 01	16.08.1662
1074 M. 01	05.08.1663
1075 M. 01	25.07.1664
1076 M. 01	14.07.1665
1077 M. 01	04.07.1666
1078 M. 01	23.06.1667
1079 M. 01	11.06.1668
1080 M. 01	01.06.1669
1081 M. 01	21.05.1670
1082 M. 01	10.05.1671
1083 M. 01	29.04.1672
1084 M. 01	18.04.1673
1085 M. 01	07.04.1674
1086 M. 01	28.03.1675

**HİCRİ 1087-1342 YILLARININ 1 MUHARREM GÜNLERİNİN
MİLADİ VE RUMİ GÜN KARŞILIKLARI**

Hicri	Miladi	Rumi
1087 M.01	16.03.1676	06 Ma.1086
1088 M.01	06.03.1677	24 Şu.1086
1089 M.01	23.02.1678	13 Şu.1088
1090 M.01	12.02.1679	02 Şu.1089
1091 M.01	02.02.1680	23 Ks.1090
1092 M.01	21.01.1681	11 Ks.1091
1093 M.01	10.01.1682	31 Ke.1092
1094 M.01	31.12.1682	21 Ke.1093
1095 M.01	20.12.1683	10 Ke.1094
1096 M.01	08.12.1684	28 Ts.1095
1097 M.01	28.11.1685	18 Ts.1096
1098 M.01	17.11.1686	07 Ts.1097
1099 M.01	07.11.1687	28 Te.1098
1100 M.01	26.10.1688	16 Te.1099
1101 M.01	15.10.1689	05 Te.1100
1102 M.01	05.10.1690	25 E.1101
1103 M.01	24.09.1691	14 E.1102
1104 M.01	12.09.1692	02 E.1103
1105 M.01	02.09.1693	23 A.1104
1106 M.01	22.08.1694	12 A.1105
1107 M.01	12.08.1695	02 A.1106
1108 M.01	31.07.1696	21 T.1107
1109 M.01	20.07.1697	10 T.1108
1110 M.01	10.07.1698	30 H.1109
1111 M.01	29.06.1699	19 H.1110
1112 M.01	18.06.1700	07 H.1111
1113 M.01	08.06.1701	28 My.1112
1114 M.01	28.05.1702	17 My.1113
1115 M.01	17.05.1703	06 My.1114
1116 M.01	06.05.1704	25 Ni.1115
1117 M.01	25.04.1705	14 Ni.1116
1118 M.01	15.04.1706	04 Ni.1117
1119 M.01	04.04.1707	24 Ma.1118
1120 M.01	23.03.1708	12 Ma.1119
1121 M.01	13.03.1709	02 Ma.1120
1122 M.01	02.03.1710	19 Şu.1120
1123 M.01	19.02.1711	08 Şu.1122
1124 M.01	09.02.1712	29 Ks.1123
1125 M.01	28.01.1713	17 Ks.1124
1126 M.01	17.01.1714	06 Ks.1125
1127 M.01	07.01.1715	27 Ke.1126
1128 M.01	27.12.1715	16 Ke.1127
1129 M.01	16.12.1716	05 Ke.1128
1130 M.01	05.12.1717	24 Ts.1129
1131 M.01	24.11.1718	13 Ts.1130

Hicri	Miladi	Rumi
1132 M.01	14.11.1719	03 Ts.1131
1133 M.01	02.11.1720	22 Te.1132
1134 M.01	22.10.1721	11 Te.1133
1135 M.01	12.10.1722	01 Te.1134
1136 M.01	01.10.1723	20 E.1135
1137 M.01	20.09.1724	09 E.1136
1138 M.01	09.09.1725	29 A.1137
1139 M.01	29.08.1726	18 A.1138
1140 M.01	19.08.1727	08 A.1139
1141 M.01	07.08.1728	27 T.1140
1142 M.01	27.07.1729	16 T.1141
1143 M.01	17.07.1730	06 T.1142
1144 M.01	06.07.1731	25 H.1143
1145 M.01	24.06.1732	13 H.1144
1146 M.01	14.06.1733	03 H.1145
1147 M.01	03.06.1734	23 My.1146
1148 M.01	24.05.1735	13 My.1147
1149 M.01	12.05.1736	01 My.1148
1150 M.01	01.05.1737	20 Ni.1149
1151 M.01	21.04.1738	10 Ni.1150
1152 M.01	10.04.1739	30 Ma.1151
1153 M.01	29.03.1740	18 Ma.1152
1154 M.01	19.03.1741	08 Ma.1153
1155 M.01	08.03.1742	25 Şu.1153
1156 M.01	25.02.1743	14 Şu.1155
1157 M.01	15.02.1744	04 Şu.1156
1158 M.01	03.02.1745	23 Ks.1157
1159 M.01	24.01.1746	13 Ks.1158
1160 M.01	13.01.1747	02 Ks.1159
1161 M.01	02.01.1748	22 Ke.1160
1162 M.01	22.12.1748	11 Ke.1161
1163 M.01	11.12.1749	30 Ts.1162
1164 M.01	30.11.1750	19 Ts.1163
1165 M.01	20.11.1751	09 Ts.1164
1166 M.01	08.11.1752	28 Te.1165
1167 M.01	29.10.1753	18 Te.1166
1168 M.01	18.10.1754	07 Te.1167
1169 M.01	07.10.1755	26 E.1168
1170 M.01	26.09.1756	15 E.1169
1171 M.01	15.09.1757	04 E.1170
1172 M.01	04.09.1758	24 A.1171
1173 M.01	25.08.1759	14 A.1172
1174 M.01	13.08.1760	02 A.1173
1175 M.01	02.08.1761	22 T.1174
1176 M.01	23.07.1762	12 T.1175

Hicri	Miladi	Rumi
1177 M.01	12.07.1763	01 T.1176
1178 M.01	01.07.1764	20 H.1177
1179 M.01	20.06.1765	09 H.1178
1180 M.01	09.06.1766	29 My.1179
1181 M.01	30.05.1767	19 My.1180
1182 M.01	18.05.1768	07 My.1181
1183 M.01	07.05.1769	26 Ni.1182
1184 M.01	27.04.1770	16 Ni.1183
1185 M.01	16.04.1771	05 Ni.1184
1186 M.01	04.04.1772	24 Ma.1185
1187 M.01	25.03.1773	14 Ma.1186
1188 M.01	14.03.1774	03 Ma.1187
1189 M.01	04.03.1775	21 Şu.1187
1190 M.01	21.02.1776	10 Şu.1189
1191 M.01	09.02.1777	29 Ks.1190
1192 M.01	30.01.1778	19 Ks.1191
1193 M.01	19.01.1779	08 Ks.1192
1194 M.01	08.01.1780	28 Ke.1193
1195 M.01	28.12.1780	17 Ke.1194
1196 M.01	17.12.1781	06 Ke.1195
1197 M.01	07.12.1782	26 Ts.1196
1198 M.01	26.11.1783	15 Ts.1197
1199 M.01	14.11.1784	03 Ts.1198
1200 M.01	04.11.1785	24 Te.1199
1201 M.01	24.10.1786	13 Te.1200
1202 M.01	13.10.1787	02 Te.1201
1203 M.01	02.10.1788	21 E.1202
1204 M.01	21.09.1789	10 E.1203
1205 M.01	10.09.1790	30 A.1204
1206 M.01	31.08.1791	20 A.1205
1207 M.01	19.08.1792	08 A.1206
1208 M.01	09.08.1793	29 T.1207
1209 M.01	29.07.1794	18 T.1208
1210 M.01	18.07.1795	07 T.1209
1211 M.01	07.07.1796	26 H.1210
1212 M.01	26.06.1797	15 H.1211
1213 M.01	15.06.1798	04 H.1212
1214 M.01	05.06.1799	25 My.1213
1215 M.01	25.05.1800	13 My.1214
1216 M.01	14.05.1801	02 My.1215
1217 M.01	04.05.1802	22 Ni.1216
1218 M.01	23.04.1803	11 Ni.1217
1219 M.01	12.04.1804	31 Ma.1218
1220 M.01	01.04.1805	20 Ma.1219
1221 M.01	21.03.1806	09 Ma.1220

Hicri	Miladi	Rumi
1222 M.01	11.03.1807	27 Şu.1220
1223 M.01	28.02.1808	16 Şu.1222
1224 M.01	16.02.1809	04 Şu.1223
1225 M.01	06.02.1810	25 Ks.1224
1226 M.01	26.01.1811	14 Ks.1225
1227 M.01	16.01.1812	04 Ks.1226
1228 M.01	04.01.1813	23 Ke.1227
1229 M.01	24.12.1813	12 Ke.1228
1230 M.01	14.12.1814	02 Ke.1229
1231 M.01	03.12.1815	21 Ts.1230
1232 M.01	21.11.1816	09 Ts.1231
1233 M.01	11.11.1817	30 Te.1232
1234 M.01	31.10.1818	19 Te.1233
1235 M.01	20.10.1819	08 Te.1234
1236 M.01	09.10.1820	27 E.1235
1237 M.01	28.09.1821	16 E.1236
1238 M.01	18.09.1822	06 E.1237
1239 M.01	07.09.1823	26 A.1238
1240 M.01	26.08.1824	14 A.1239
1241 M.01	16.08.1825	04 A.1240
1242 M.01	05.08.1826	24 T.1241
1243 M.01	25.07.1827	13 T.1242
1244 M.01	14.07.1828	02 T.1243
1245 M.01	03.07.1829	21 H.1244
1246 M.01	22.06.1830	10 H.1245
1247 M.01	12.06.1831	31 My.1246
1248 M.01	31.05.1832	19 My.1247
1249 M.01	21.05.1833	09 My.1248
1250 M.01	10.05.1834	28 Ni.1249
1251 M.01	29.04.1835	17 Ni.1250
1252 M.01	18.04.1836	06 Ni.1251
1253 M.01	07.04.1837	26 Ma.1252
1254 M.01	27.03.1838	15 Ma.1253
1255 M.01	17.03.1839	05 Ma.1254
1256 M.01	05.03.1840	22 Şu.1254
1257 M.01	23.02.1841	11 Şu.1256
1258 M.01	13.02.1842	01 Şu.1257
1259 M.01	02.02.1843	21 Ks.1258
1260 M.01	22.01.1844	10 Ks.1259
1261 M.01	10.01.1845	29 Ke.1260
1262 M.01	31.12.1845	19 Ke.1261

Hicri	Miladi	Rumi
1263 M.01	20.12.1846	08 Ke.1262
1264 M.01	10.12.1847	28 Ts.1263
1265 M.01	28.11.1848	16 Ts.1264
1266 M.01	17.11.1849	05 Ts.1265
1267 M.01	06.11.1850	25 Te.1266
1268 M.01	26.10.1851	14 Te.1267
1269 M.01	15.10.1852	03 Te.1268
1270 M.01	04.10.1853	22 E.1269
1271 M.01	24.09.1854	12 E.1270
1272 M.01	13.09.1855	01 E.1271
1273 M.01	02.09.1856	21 A.1272
1274 M.01	21.08.1857	09 A.1273
1275 M.01	11.08.1858	30 T.1274
1276 M.01	31.07.1859	19 T.1275
1277 M.01	20.07.1860	08 T.1276
1278 M.01	10.07.1861	28 H.1277
1279 M.01	28.06.1862	16 H.1278
1280 M.01	18.06.1863	06 H.1279
1281 M.01	05.06.1864	24 My.1280
1282 M.01	26.05.1865	14 My.1281
1283 M.01	16.05.1866	04 My.1282
1284 M.01	05.05.1867	23 Ni.1283
1285 M.01	24.04.1868	12 Ni.1284
1286 M.01	13.04.1869	01 Ni.1285
1287 M.01	02.04.1870	21 Ma.1286
1288 M.01	22.03.1871	10 Ma.1287
1289 M.01	11.03.1872	28 Şu.1287
1290 M.01	28.02.1873	16 Şu.1288
1291 M.01	18.02.1874	06 Şu.1289
1292 M.01	07.02.1875	26 Ks.1290
1293 M.01	28.01.1876	16 Ks.1291
1294 M.01	16.01.1877	04 Ks.1292
1295 M.01	05.01.1878	24 Ke.1293
1296 M.01	25.12.1878	13 Ke.1294
1297 M.01	15.12.1879	03 Ke.1295
1298 M.01	03.12.1880	21 Ts.1296
1299 M.01	23.11.1881	11 Ts.1297
1300 M.01	12.11.1882	31 Te.1298
1301 M.01	01.11.1883	20 Te.1299
1302 M.01	21.10.1884	09 Te.1300
1303 M.01	10.10.1885	28 E.1301

Hicri	Miladi	Rumi
1304 M.01	29.09.1886	17 E.1302
1305 M.01	19.09.1887	07 E.1303
1306 M.01	07.09.1888	26 A.1304
1307 M.01	28.08.1889	16 A.1305
1308 M.01	17.08.1890	05 A.1306
1309 M.01	07.08.1891	26 T.1307
1310 M.01	25.07.1892	13 T.1308
1311 M.01	15.07.1893	03 T.1309
1312 M.01	04.07.1894	22 H.1310
1313 M.01	24.06.1895	12 H.1311
1314 M.01	12.06.1896	31 My.1312
1315 M.01	01.06.1897	20 My.1313
1316 M.01	21.05.1898	09 My.1314
1317 M.01	11.05.1899	29 Ni.1315
1318 M.01	30.04.1900	17 Ni.1316
1319 M.01	20.04.1901	07 Ni.1317
1320 M.01	10.04.1902	28 Ma.1318
1321 M.01	30.03.1903	17 Ma.1319
1322 M.01	18.03.1904	05 Ma.1320
1323 M.01	08.03.1905	23 Şu.1320
1324 M.01	25.02.1906	12 Şu.1321
1325 M.01	14.02.1907	01 Şu.1322
1326 M.01	04.02.1908	22 Ks.1323
1327 M.01	24.01.1909	11 Ks.1324
1328 M.01	13.01.1910	31 Ke.1325
1329 M.01	03.01.1911	21 Ke.1326
1330 M.01	23.12.1911	10 Ke.1327
1331 M.01	11.12.1912	28 Ts.1328
1332 M.01	30.11.1913	17 Ts.1329
1333 M.01	20.11.1914	07 Ts.1330
1334 M.01	10.11.1915	28 Te.1331
1335 M.01	29.10.1916	16 Te.1332
1336 M.01	18.10.1917	18 Te.1333
1337 M.01	08.10.1918	08 Te.1334
1338 M.01	27.09.1919	27 Ey.1335
1339 M.01	15.09.1920	15 Ey.1336
1340 M.01	04.09.1921	04 Ey.1337
1341 M.01	25.08.1922	25 A.1338
1342 M.01	14.08.1923	14 A.1339

EK III
ARAŞTIRMAYA AÇIK OLAN FONLARIN KODLARI VE İSİMLERİ

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
A. {AMD	Bâb-1 Âsafî	Âmedî Kalemi
A. {AMD.d	Bâb-1 Âsafî	Âmedî Kalemi Defterleri
A. {AMD.KRM	Bâb-1 Âsafî	Âmedî Kalemi Kırım Hanlığı Kalemi
A. {BKT	Bâb-1 Âsafî	Büyük ve Küçük Tezkireci Kalemi
A. {ÇVB	Bâb-1 Âsafî	Çavuşbaşılık Kalemi
A. {DFE	Bâb-1 Âsafî	Defterhâne-i Âmire Kalemi
A. {DFE.d	Bâb-1 Âsafî	Defterhâne-i Âmire (Tapu Tahrir)
A. {DVN	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Kalemi
A. {DVN.ARZ	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Askeri Ruznamçe Kalemi
A. {DVN.ARZ.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Askeri Ruznamçe Defterleri
A. {DVN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Defterleri
A. {DVN.DVE	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Düvel-i Ecnebiyye Kalemi
A. {DVN.DVE.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Düvel-i Ecnebiye Defterleri
A. {DVN.İZN	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn İzn-i Sefine
A. {DVN.İZN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi İzn-i Sefayin Defterleri
A. {DVN.KBM	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Kıbrıs Mühimmesi
A. {DVN.KBŞ	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Kıbrıs Şikâyet Kalemi
A. {DVN.KLB	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Kalebendlik Kalemi
A. {DVN.KLB.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Kalebend Defterleri
A. {DVN.KLS	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Gayr-i Müslimler Kalemi
A. {DVN.KLS.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Gayri Müslimlere Ait Dini ve Hayri İş.
A. {DVN.KRM	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Kırım Hanlığı Kalemi
A. {DVN.KRM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Kırım Hanlığı Defterleri
A. {DVN.MHM	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi
A. {DVN.MHM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Mühimme Defterleri
A. {DVN.MKM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Mektume Kalemi Defterleri
A. {DVN.MSR	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Mısır Valiliği Kalemi
A. {DVN.MSR.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Mısır Valiliği Defterleri
A. {DVN.NMH	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Nâme-i Hümâyûn Kalemi
A. {DVN.ŞKT	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Şikâyet Kalemi
A. {DVN.ŞKT.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Şikâyet Defterleri
A. {DVN.TCR	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Beratlı Avrupa ve Hayriye Tüccarları
A. {DVN.YML	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Yol ve Menzil Kalemi Defterleri
A. {DVN.YML.d	Bâb-1 Âsafî	Divan (Beylikçi) Kalemi Yol ve Menzil Defterleri
A. {DVNSAHK.A.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Anadolu Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.ADN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Adana Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.BN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Bosna Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.CZRK.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Cezayir ve Rakka Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.DB.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Diyarbakır Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.ER.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Erzurum Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.HL.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Haleb Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.IS.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri İstanbul Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.KR.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Karaman Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.ME.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Maraş Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.MR.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mora Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.ÖZSİ.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Özi ve Silistre Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.SS.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Sivas Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHK.TZ.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Trabzon Ahkam Defterleri
A. {DVNSAHKR.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Rumeli Ahkam Defterleri
A. {DVNSASK.MHM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mühimme-i Asakir Defterleri
A. {DVNSBUY.ILM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Buyruldu ve İlmühaber Defterleri
A. {DVNSDVE.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Düvel-i Ecnebiye Defterleri
A. {DVNSGMC.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Gayr-i Müslim Cemaatlere Ait Def.
A. {DVNSHADR.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Hadariye Defterleri
A. {DVNSHND.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Hanedan Defterleri
A. {DVNSİMTZ.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri İmtiyaz Kalemi Defterleri
A. {DVNSİZN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri İzn-i Sefine Defterleri
A. {DVNSKLB.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Kalebend Defterleri
A. {DVNSKLS.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Kilise Defterleri
A. {DVNSKNA.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Kanunnâme-i Askeri Defterleri

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
A. {DVNSMHM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicillatı Mühimme Defterleri
A. {DVNSMHM.ZYL.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mühimme Zeyli Defterleri Kataloğu
A. {DVNSMKL.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mukâvelename Defterleri
A. {DVNSMKLT.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mukavelat Defterleri
A. {DVNSMKM.MHM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mühimme-i Mektume Defterleri
A. {DVNSMKTZ.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Muktezâ Defterleri
A. {DVNSMSR.MHM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mısır Mühimesi Defterleri
A. {DVNSMTAN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Meclis-i Tanzimat Defterleri
A. {DVNSNEFY.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Nefy ve Kısas Defterleri
A. {DVNSNMH.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Nâme-i Hümâyûn Defterleri
A. {DVNSNŞN.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Nişan Defterleri
A. {DVNSNŞT.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri
A. {DVNSNZAM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Nizâmât Defterleri
A. {DVNSRSK.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Ruûs Kalemî Defterleri
A. {DVNSŞHB.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Şehbenderlik Defterleri
A. {DVNSŞKT.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Ahkam Şikâyet Defterleri
A. {DVNSŞM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Şam-ı Şerif Ahkam Defterleri
A. {DVNSTANH.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Tanzimât-ı Hayriye Defterleri
A. {DVNSTEKA.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Tekâüd Defterleri
A. {DVNSTVCM.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Tevcihât-ı Mülkiye Defterleri
A. {DVNSTZEİ.d	Bâb-1 Âsafî	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Tevziat-Zehâir-Esnaf-İhtisab Def.
A. {MKT	Bâb-1 Âsafî	Mektubî Kalemî
A. {MKT.d	Bâb-1 Âsafî	Sadâret Mektubî Kalemî Defterleri
A. {NŞT	Bâb-1 Âsafî	Nişan ve Tahvil Kalemî
A. {NŞT.d	Bâb-1 Âsafî	Nişan Tahvil Kalemî Defterleri
A. {NŞT.ORD	Bâb-1 Âsafî	Nişan ve Tahvil Kalemî
A. {RSK	Bâb-1 Âsafî	Ruûs Kalemî
A. {RSK.d	Bâb-1 Âsafî	Ruûs Kalemî Defterleri
A. {RST	Bâb-1 Âsafî	Reisülküttâblık Kalemî
A. {SKT	Bâb-1 Âsafî	Sadâret Kethüdâsı Kalemî
A. {VKN	Bâb-1 Âsafî	Vakanüvislik Kalemî
A. {VKN.d	Bâb-1 Âsafî	Vakanüvis Kalemî Defterleri
A. }AMD	Sadâret	Âmedî Kalemî Belgeleri
A. }AMD.d	Sadâret	Âmedî Kalemî Defterleri
A. }AMD.MV	Sadâret	Âmedî Kalemî Meclis-i Vükela Evrakı
A. }d	Sadâret	Sadâret Defterleri
A. }DVN	Sadâret	Divan Kalemî Evrakı
A. }DVN.DVE	Sadâret	Düvel-i Ecnebiyye Evrakı
A. }DVN.MHM	Sadâret	Mühimme Evrakı
A. }DVN.MKL	Sadâret	Mukâvelenamer
A. }DVN.NMH	Sadâret	Nâme-i Hümâyûn Evrakı
A. }M	Sadâret	Müteferrik
A. }MH	Sadâret	Muhasebe Kalemî
A. }MKT	Sadâret	Mektubî Evrakı
A. }MKT.DA	Sadâret	Mektubî Kalemî Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Evrakı
A. }MKT.DV	Sadâret	Mektubî Kalemî Deâvî Kataloğu
A. }MKT.MHM	Sadâret	Mektubî Mühimme Kalemî
A. }MKT.MVL	Sadâret	Mektubî Kalemî Meclisi Vala Evrakı
A. }MKT.NZD	Sadâret	Mektubî Kalemî Nezâret ve Devair
A. }MKT.ŞD	Sadâret	Mektubî Şûrâ-yı Devlet
A. }MKT.UM	Sadâret	Mektubî Kalemî Umum Vilâyât
A. }MTZ.(04)	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Bulgaristan
A. }MTZ.(05)	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Mısır
A. }MTZ.BN	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Bosna Evrakı
A. }MTZ.CL	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Cebel-i Lübnan
A. }MTZ.GR	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Girid Evrakı
A. }MTZ.KB	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Kıbrıs Evrakı
A. }MTZ.RŞ	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Rumeli-i Şarki
A. }MTZ.SM	Sadâret	Eyalet-i Mümtâze Sisam
A. }TŞF	Sadâret	Teşrifât Kalemî
A. }VKN	Sadâret	Vakanüvis Kalemî (Lütfi Efendi)
A. }VRK	Sadâret	Evrak Kalemî
AE.ESÛL	Ali Emiri	Emir Süleyman
AE.İCLB	Ali Emiri	İsa Çelebi

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
AE.MÇLB	Ali Emiri	Musa Çelebi
AE.OÖ	Ali Emiri	Osmanlı Öncesi
AE.OSM.I	Ali Emiri	Osman 1
AE.SABH.I	Ali Emiri	Abdülhamid 1
AE.SABM.I	Ali Emiri	Abdülmeceid 1
AE.SAMD.I	Ali Emiri	Ahmed 1
AE.SAMD.II	Ali Emiri	Ahmed 2
AE.SAMD.III	Ali Emiri	Ahmed 3
AE.SBZT.I	Ali Emiri	Bâyezid 1
AE.SBZT.II	Ali Emiri	Bâyezid 2
AE.SİBR	Ali Emiri	İbrahim
AE.SMHD.I	Ali Emiri	Mahmud 1
AE.SMHD.II	Ali Emiri	Mahmud 2
AE.SMMD.I	Ali Emiri	Mehmed 1 (Çelebi)
AE.SMMD.II	Ali Emiri	Mehmed 2 (Fatih Sultan Mehmed)
AE.SMMD.III	Ali Emiri	Mehmed 3
AE.SMMD.IV	Ali Emiri	Mehmed 4
AE.SMRD.I	Ali Emiri	Murad 1
AE.SMRD.II	Ali Emiri	Murad 2
AE.SMRD.III	Ali Emiri	Murad 3
AE.SMRD.IV	Ali Emiri	Murad 4
AE.SMST.I	Ali Emiri	Mustafa 1
AE.SMST.II	Ali Emiri	Mustafa 2
AE.SMST.III	Ali Emiri	Mustafa 3
AE.SMST.IV	Ali Emiri	Mustafa 4
AE.SORN	Ali Emiri	Orhan Gazi
AE.SOSM.II	Ali Emiri	Osman 2
AE.SOSM.III	Ali Emiri	Osman 3
AE.SSLM.I	Ali Emiri	Selim 1 (Yavuz)
AE.SSLM.II	Ali Emiri	Selim 2
AE.SSLM.III	Ali Emiri	Selim 3
AE.SSÜL.I	Ali Emiri	Süleyman 1
AE.SSÜL.II	Ali Emiri	Süleyman 2
BEO	Babiali Evrak Odası	Babiali Evrak Odası Evrakı
BEOAYN.d	Babiali Evrak Odası	Ayniyat Defterleri
BEONGG.d	Babiali Evrak Odası	Nezâret Gelen-Giden Defterleri
BEOVGG.d	Babiali Evrak Odası	Vilayet Gelen-Giden Defterleri
C.ADL	Cevdet	Adliye
C.AS	Cevdet	Askeriye
C.BH	Cevdet	Bahriye
C.BLD	Cevdet	Belediye
C.DH	Cevdet	Dahiliye
C.DRB	Cevdet	Darbhâne
C.EV	Cevdet	Evkâf
C.HR	Cevdet	Hariciye
C.İKTS	Cevdet	İktisat
C.MF	Cevdet	Maârif
C.ML	Cevdet	Maliye
C.MTZ	Cevdet	Eyalet-i Mümtâze
C.NF	Cevdet	Nâfia
C.SH	Cevdet	Sihhiye
C.SM	Cevdet	Saray Mesalihi
C.TZ	Cevdet	Timar Zeâmet
C.ZB	Cevdet	Zabtiye
D.AMH	Bâb-ı Defteri	Anadolu Muhasebesi Evrakı
D.AMH.d	Bâb-ı Defteri	Anadolu Muhasebesi Defterleri
D.ASM.d	Bâb-ı Defteri	Asakir-i Mansure Defterleri
D.AVG	Bâb-ı Defteri	Avlonya Gümrüğü Kalem Evrakı
D.AVG.d	Bâb-ı Defteri	Avlonya Gümrüğü Kalem
D.AVM	Bâb-ı Defteri	Avlonya Mukâtaası Kalem Evrakı
D.BKL	Bâb-ı Defteri	Büyükkale Kalem Evrakı
D.BKL.d	Bâb-ı Defteri	Büyükkale Kalem Defterleri
D.BMK	Bâb-ı Defteri	Başmukâtaa Kalem Evrakı
D.BMK.AHM	Bâb-ı Defteri	Başmukâtaa Ahyolu Mukâtaası

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.BMK.AHM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Ahyolu Mukâtaası
D.BMK.BLM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Balçık Mukâtaası
D.BMK.BLM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Balçık Mukâtaası Defterleri
D.BMK.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Kalemî Defterleri
D.BMK.FLM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Filibe Mukâtaası
D.BMK.FLM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Filibe Mukâtaası Defterleri
D.BMK.İBM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa İbrail Mukâtaası
D.BMK.İBM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa İbrail Mukâtaası Defterleri
D.BMK.KAM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Kili ve Akkırman Mukâtaası
D.BMK.KAM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Kili ve Akkırman Mukâtaası Defterleri
D.BMK.NGM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Niğbolu Mukâtaası
D.BMK.NGM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Niğbolu Mukâtaası Defterleri
D.BMK.SFM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Sitar-1 Eflâk Mukâtaası
D.BMK.SLM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Silistre ve Rusçuk Mukâtaası
D.BMK.SLM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Silistre Mukâtaası Defterleri
D.BMK.SMM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Samakov Mukâtaası Defterleri
D.BMK.SMM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Samakov Mukâtaası Defterleri
D.BMK.ÜSM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Üsküb Mukâtaası
D.BMK.ÜSM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Üsküb Mukâtaası Defterleri
D.BMK.VDM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Vidin Mukâtaası
D.BMK.VDM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Vidin Mukâtaası Defterleri
D.BMK.VRM	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Varna Mukâtaası
D.BMK.VRM.d	Bâb-1 Defteri	Başmukâtaa Varna Mukâtaası Defterleri
D.BRM	Bâb-1 Defteri	Bursa Mukâtaası Evrakı
D.BRM.d	Bâb-1 Defteri	Bursa Mukâtaası Defterleri
D.BRZ	Bâb-1 Defteri	Büyük Ruznamçe Kalemî Evrakı
D.BRZ.d	Bâb-1 Defteri	Büyük Ruznamçe Kalemî Defterleri
D.BRZ.HZB	Bâb-1 Defteri	Büyük Ruznamçe Kalemî Hazinedarbaşı
D.BRZ.HZB.d	Bâb-1 Defteri	Büyük Ruznamçe Hazinedarbaşı Defterleri
D.BRZ.SRG	Bâb-1 Defteri	Büyük Ruznamçe Kalemî Sergi Halifesi
D.BRZ.SRG.d	Bâb-1 Defteri	Büyük Ruznamçe Sergi Defterleri
D.BŞB	Bâb-1 Defteri	Başbakıkulu Kalemî Evrakı
D.BŞB.d	Bâb-1 Defteri	Başbakıkulu Defterleri
D.BŞM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Kalemî Evrakı
D.BŞM.ADM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Adana Mukâtaası
D.BŞM.ADM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Adana Mukâtaası Defterleri
D.BŞM.AKD	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Adakale Defterdarlığı
D.BŞM.ANM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Aydın Muhassıllığı
D.BŞM.ANM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Aydın Muhassıllığı Defterleri
D.BŞM.APE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Arpa Eminliği
D.BŞM.APE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Arpa Emîni Defterleri
D.BŞM.ARB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Arabacıbaşılığı
D.BŞM.ARB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Arabacıbaşı Defterleri
D.BŞM.AYM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Ayntab Mukâtaası
D.BŞM.AYM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Ayntab Mukâtaası Defterleri
D.BŞM.AZH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Azak Hazinesi
D.BŞM.AZH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Azak Hazinesi Defterleri
D.BŞM.BDH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Budin Hazinesi Defterleri
D.BŞM.BGH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Bağdad Hazinesi
D.BŞM.BGH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Bağdad Hazinesi Defterleri
D.BŞM.BGN	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Boğdan Voyvodalığı
D.BŞM.BGN.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Boğdan Voyvodalığı Defterleri
D.BŞM.BLB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Belgrad Beytûlmâli
D.BŞM.BLG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Belgrad Gümrüğü
D.BŞM.BLH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Belgrad Hazinesi
D.BŞM.BLH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Belgrad Hazinesi Defterleri
D.BŞM.BNE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Bina Eminliği
D.BŞM.BNE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Bina Eminliği Defterleri
D.BŞM.BNH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Bosna Hazinesi
D.BŞM.BNH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Bosna Hazinesi Defterleri
D.BŞM.BRG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Gelibolu Baruthanesi
D.BŞM.BRG.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe Gelibolu Baruthanesi Defterleri
D.BŞM.BRİ	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe İstanbul Baruthanesi
D.BŞM.BRİ.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasabe İstanbul Baruthanesi Defterleri

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.BŞM.BRS	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Selanik Baruthanesi
D.BŞM.BRS.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Selanik Baruthanesi Defterleri
D.BŞM.BSH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Basra Hazinesi
D.BŞM.BSH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Basra Hazinesi Defterleri
D.BŞM.BZB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Buzcubaşılığı
D.BŞM.BZB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Buzcubaşı Defterleri
D.BŞM.CBH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Cebehane-i Âmire Eminliği
D.BŞM.CBH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Cebehane-i Âmire Defterleri
D.BŞM.CBL	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Cebelü Bedeliyesi
D.BŞM.CBL.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Cebelü Bedeli Defterleri
D.BŞM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kalemi Defterleri
D.BŞM.DBG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Diyarbakır Gümrüğü
D.BŞM.DBH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Diyarbakır Hazinesi
D.BŞM.DBH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Diyarbakır Hazinesi Defterleri
D.BŞM.DKE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Dışkağıt Eminliği
D.BŞM.DKE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Dışkağıt Eminliği Defterleri
D.BŞM.DRB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Darbhâne-i Âmire Eminliği
D.BŞM.DRB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Darbhâne Defterleri
D.BŞM.EFK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Eflâk Voyvodalığı
D.BŞM.EFK.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Eflâk Voyvodalığı Defterleri
D.BŞM.EMK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Emlâk-ı Hümâyûn
D.BŞM.EMK.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Emlâk-ı Hümâyûn Defterleri
D.BŞM.ERÇ	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erzurum Gümüşhânesi Mukâtaası
D.BŞM.ERÇ.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erzurum Gümüşhânesi Mukâtaası Defterleri
D.BŞM.ERG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erzurum Gümrüğü
D.BŞM.ERG.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erzurum Gümrüğü Defterleri
D.BŞM.ERH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erzurum Hazinesi
D.BŞM.ERH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erzurum Hazinesi Defterleri
D.BŞM.ERM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Erganimadeni Mukâtaası
D.BŞM.ERM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Ergani Mukâtaası Defterleri
D.BŞM.ESM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Espiye Madeni Mukâtaası
D.BŞM.ESM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Espiye Madeni Mukâtaası Defterleri
D.BŞM.ETB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Etmekçibaşılığı
D.BŞM.ETB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Etmekçibaşı Defterleri
D.BŞM.FDK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Fodla Katıblığı
D.BŞM.GRH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Girid Hazinesi
D.BŞM.GRH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Girid Hazinesi Defterleri
D.BŞM.HLG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Haleb Gümrüğü
D.BŞM.HLG.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Haleb Gümrüğü Defterleri
D.BŞM.HLH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Haleb Hazinesi
D.BŞM.HLH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Haleb Hazinesi
D.BŞM.HLM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Haleb Muhassıllığı
D.BŞM.HLM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Haleb Muhassıllığı Defterleri
D.BŞM.HMM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Hama Mukâtaası
D.BŞM.HTH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Hotin Hazinesi
D.BŞM.HTH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Hotin Hazinesi Defterleri
D.BŞM.HZB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Hazinedarbaşılığı
D.BŞM.HZB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Hazinedarbaşı Defterleri
D.BŞM.İCH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İrad-ı Cedid Hazinesi Defterleri
D.BŞM.İGE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Gümrük Eminliği
D.BŞM.İGE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Gümrük Emni Defterleri
D.BŞM.İSA	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Ağalığı
D.BŞM.İSA.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Ağası Defterleri
D.BŞM.İSB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Beytûlmâli Mukâtaası
D.BŞM.İSB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Beytûlmâli Mukâtaası Defterleri
D.BŞM.İSL	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Sandal Akmişe Damgası Rûsûmu
D.BŞM.İSS	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Simkeşhânesi
D.BŞM.İSS.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe İstanbul Simkeşhânesi Defterleri
D.BŞM.KBE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kıbrıs Emvâli
D.BŞM.KBE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kıbrıs Emvâli Defterleri
D.BŞM.KBK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kıbrıs Kaleleri
D.BŞM.KBK.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kıbrıs Kaleleri Defterleri
D.BŞM.KBM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Keban Madeni Muhassıllığı
D.BŞM.KFH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kefe Hazinesi

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.BŞM.KGB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kağıtçıbaşı Eminliği
D.BŞM.KGB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kağıtçıbaşı Defterleri
D.BŞM.KKN	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kastamonu Küre-i Nühas Mukâataası
D.BŞM.KKN.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kastamonu Küre-i Nühas Mukâataası Defterleri
D.BŞM.KMH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kamanıçe Hazinesi
D.BŞM.KMH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kamanıçe Hazinesi Defterleri
D.BŞM.KND	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kalyon Defterdarlığı
D.BŞM.KNK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kalyon Katibi
D.BŞM.KNK.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kalyon Katibi Defterleri
D.BŞM.KNM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Keban Madeni Mukâataası
D.BŞM.KNM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Keban Mukâataası Defterleri
D.BŞM.KNP	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kalyon Peksimeti
D.BŞM.KRH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Karaman Hazinesi
D.BŞM.KSB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kasabbaşılığı
D.BŞM.KSB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kasabbaşı Defterleri
D.BŞM.KYB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Kuyumcubaşılığı
D.BŞM.MHF	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Muhallefat Kalemi Evrakı
D.BŞM.MHF.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Muhallefat Defterleri
D.BŞM.MKB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mekârecibaşılığı
D.BŞM.MKB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mekârecibaşı Defterleri
D.BŞM.MKH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mukâataat Hazinesi Defterleri
D.BŞM.MLK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mâlikâne Halifeligi
D.BŞM.MLK.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mâlikâne Halifesi Defterleri
D.BŞM.MRM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mora Muhassıllığı
D.BŞM.MRM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mora Muhassıllığı Defterleri
D.BŞM.MSG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Musul Gümrüğü
D.BŞM.MSH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Musul Hazinesi
D.BŞM.MSH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Musul Hazinesi Defterleri
D.BŞM.MSR	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mısır Hazinesi
D.BŞM.MSR.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Mısır Hazinesi Defterleri
D.BŞM.MŞB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Meşalecibaşılığı
D.BŞM.MTE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Matbah-ı Âmire Eminliği
D.BŞM.MTE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Matbah Emmini Defterleri
D.BŞM.NŞH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Niş Hazinesi
D.BŞM.NŞH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Niş Hazinesi Defterleri
D.BŞM.NZE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Nüzul Eminliği
D.BŞM.NZE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Nüzul Emmini Defterleri
D.BŞM.NZR	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Nezir Hücçeti
D.BŞM.ODE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Odun Eminliği
D.BŞM.ODE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Odun Emmini Defterleri
D.BŞM.ORD	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Ordu Defterdarlığı
D.BŞM.ORH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Ordu Hazinesi
D.BŞM.ORH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Ordu Hazinesi Defterleri
D.BŞM.PKE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Peksimet Eminliği
D.BŞM.PKE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Peksimet Emmini Defterleri
D.BŞM.PNR	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Pencik Resmi
D.BŞM.RUH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Rum Hazinesi
D.BŞM.RVH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Revan Hazinesi
D.BŞM.RVH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Revan Hazinesi Defterleri
D.BŞM.SBM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sayda ve Beyrut Mukatası
D.BŞM.SBM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sayda ve Beyrut Mukâataası Defterleri
D.BŞM.SHK	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Salhâne Katıblığı
D.BŞM.SHK.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Salhâne Katibi Defterleri
D.BŞM.SHM.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Eshâm Kalemi Defterleri
D.BŞM.SKM	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sakız Muhassıllığı
D.BŞM.SRB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sarbanbaşılığı
D.BŞM.SRB.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sarbanbaşı Defterleri
D.BŞM.SRH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sur-ı Hümâyûn
D.BŞM.SRH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Sur-ı Hümâyûn Defterleri
D.BŞM.SHE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Şhremini
D.BŞM.SHE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Şhremini Defterleri
D.BŞM.SMH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Şam Hazinesi
D.BŞM.SMH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Şam Hazinesi Defterleri
D.BŞM.TBL	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Timar Bedeli

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.BŞM.TBL.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tımar Bedeli Defterleri
D.BŞM.TFH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tiflis Hazinesi
D.BŞM.TKH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tokad Hazinesi
D.BŞM.TKV	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tokad Voyvodalığı
D.BŞM.TKV.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tokad Voyvodalığı Defterleri
D.BŞM.TPH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tophâne-i Âmire Eminliği
D.BŞM.TPH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tophâne-i Âmire Defterleri
D.BŞM.TRE	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tersâne-i Âmire Eminliği
D.BŞM.TRE.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tersâne Emimi Defterleri
D.BŞM.TRZ	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tersâne Zindanlığı
D.BŞM.TRZ.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Tersâne Zindanı Defterleri
D.BŞM.TŞG.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Trablusşam Gümrüğü Defterleri
D.BŞM.TŞH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Trablusşam Hazinesi
D.BŞM.TŞH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Trablusşam Hazinesi Defterleri
D.BŞM.TZG	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Trabzon Gümrüğü
D.BŞM.TZG.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Trabzon Gümrüğü Defterleri
D.BŞM.UYH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Uyvar Hazinesi Defterleri
D.BŞM.VDH	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Vidin Hazinesi
D.BŞM.VDH.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Vidin Hazinesi Defterleri
D.BŞM.VZB	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Veznedarbaşılığı
D.BŞM.ZCR	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Zecriye Rüsümü
D.BŞM.ZCR.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Zecriye Kalemi Defterleri
D.BŞM.ZMT	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Zimmet Halifeligi
D.BŞM.ZMT.d	Bâb-1 Defteri	Başmuhasebe Zimmet Halifesi Defterleri
D.CMH	Bâb-1 Defteri	Cizye Muhasebesi Kalemi Evrakı
D.CMH.d	Bâb-1 Defteri	Cizye Muhasebesi Defterleri
D.CRD.d	Bâb-1 Defteri	Ceride Odası Defterleri
D.CZD	Bâb-1 Defteri	Cizye Ziyadesi Kalemi Evrakı
D.CZD.d	Bâb-1 Defteri	Cizye Ziyadesi Defterleri
D.ÇRS	Bâb-1 Defteri	Çeltik Rüsümü Kalemi Evrakı
D.ÇRS.d	Bâb-1 Defteri	Çeltik Rüsümü Kalemi Defterleri
D.DMK	Bâb-1 Defteri	Defterdar Mektubi Kalemi
D.DMK.d	Bâb-1 Defteri	Defterdar Mektubi Kalemi Defterleri
D.EVM	Bâb-1 Defteri	Evamir-i Maliye Kalemi Evrakı
D.EVM.d	Bâb-1 Defteri	Evamir-i Maliye Kalemi Defterleri
D.GNK	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kalemi Evrakı
D.GNK.d	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kalemi
D.GNK.KSB	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kasabbaşı
D.GNK.KSB.d	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kasabbaşı Defterleri
D.GNK.KSB.SAG	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kasabbaşı Sağ
D.GNK.KSB.SOL	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kasabbaşı Sol
D.GNK.KŞE	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası
D.GNK.KŞE.d	Bâb-1 Defteri	Ganem Mukâataası Kışlak Emimi Defterleri
D.HMH	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Kalemi Evrakı
D.HMH.AALİ	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Atik Ali Paşa Evkâfi
D.HMH.AALİ.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Atik Ali Paşa Evkâfi
D.HMH.AYSF	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Ayasofya Evkâfi
D.HMH.AYSF.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Ayasofya Evkâfi
D.HMH.BNE	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Bina Emimi
D.HMH.BNE.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Bina Emimi
D.HMH.BŞRA	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Beşir Ağa Evkâfi
D.HMH.BŞRA.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Beşir Ağa Evkâfi
D.HMH.ÇALİ.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Çorlulu Ali Paşa Evkâfi
D.HMH.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi
D.HMH.DFAV	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Defterdar Avni
D.HMH.DIBR	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Damat İbrahim Paşa
D.HMH.EEYB	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Eyüb Sultan Evkâfi
D.HMH.EEYB.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Eyüb Sultan Vakfı
D.HMH.EMRS	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Emir Sultan Evkâfi
D.HMH.FS.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Fatma Sultan Evkâfi
D.HMH.GLBH	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Gülbahar Hatun Evkâfi
D.HMH.GLBH.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Gülbahar Hatun Evkâfi
D.HMH.GTRHÖMRB	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfi
D.HMH.GTRHÖMRB.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfi

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.HMH.GZLS.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Gazi Süleyman Paşa Evkâfı
D.HMH.GZSL	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Gazi Süleyman Paşa Evkâfı
D.HMH.HZR	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Haremeyn Ruznamçecisi
D.HMH.HZR.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Haremeyn Ruznamçecisi
D.HMH.KMST.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Kara Mustafa Paşa Evkâfı
D.HMH.LALE	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Laleli Evkâfı
D.HMH.LALE.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Laleli Evkâfı
D.HMH.MDMN	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Medine-i Münevvere Evkâfı
D.HMH.MDMN.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Medine-i Münevvere Evkâfı
D.HMH.MHDV	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfı
D.HMH.MHDV.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfı
D.HMH.MHF	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Haremeyn Muhallefatı
D.HMH.MLK	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mâlikâne Beratı
D.HMH.MRN	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mardin ve Nusaybin Mukâataaları
D.HMH.MRN.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mardin ve Nusaybin Mukatası
D.HMH.MVLN	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mevna Celaleddin-i Rumi
D.HMH.NROS	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Nur-ı Osmaniye Evkâfı
D.HMH.NROS.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Nur-ı Osmaniye Evkâfı
D.HMH.ÖMMT	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Öküz Mehmet Paşa Evkâfı
D.HMH.SAMD	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Ahmed Han Evkâfı
D.HMH.SAMD.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Ahmed Han Evkâfı
D.HMH.SBZT	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Bâyezid-ı Veli Evkâfı
D.HMH.SBZT.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfı
D.HMH.SCLB	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Çelebi Sultan Mehmed Evkâfı
D.HMH.SFTH	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Fatih Evkâfı
D.HMH.SFTH.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Fatih Evkâfı
D.HMH.SHMD	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Abdülhamid Han Evkâfı
D.HMH.SHMD.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Abdülhamid Han Evkâfı
D.HMH.SMHD	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Mahmud Han Evkâfı
D.HMH.SMHD.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Mahmud Han Evkâfı
D.HMH.SMRD	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Murad Han Evkâfı
D.HMH.SMRD.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Murad Han Evkâfı
D.HMH.SORN	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Orhan Evkâfı
D.HMH.SSLM	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Selim Evkâfı
D.HMH.SSLM.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Selim Evkâfı
D.HMH.SSÜL	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Süleyman Han Evkâfı
D.HMH.SSÜL.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Süleyman Han Evkâfı
D.HMH.SYIL	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı
D.HMH.SYIL.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Sultan Yıldırım Evkâfı
D.HMH.ŞMMD	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Şehzade Sultan Mehmed
D.HMH.ŞMMD.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Şehzade Sultan Mehmed Han Evkâfı
D.HMH.VKF	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Vakfiyeler
D.HMH.VKH	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Vakf-ı Hümâyün
D.HMH.VKH.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Vakf-ı Hümâyün
D.HMH.VLS	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Valide Sultan Evkâfı
D.HMH.VLS.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Valide Sultan Evkâfı
D.HMH.VLSA	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Atik Valide Sultan Evkâfı
D.HMH.VLSC	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Cedid Valide Sultan
D.HMH.VLSH	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Valide Handan Sultan Evkâfı
D.HMH.VLSM.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Mihrişah Valide Sultan Evkâfı
D.HMH.YTH	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Yeniil ve Türkmenan-ı Haleb Mukâataası
D.HMH.YTH.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Muhasebesi Yeniil ve Türkmenan-ı Haleb Mukâataası
D.HMK	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Mukâataası Kalemi Evrakı
D.HMK.d	Bâb-1 Defteri	Haremeyn Mukâataası Kalemi Defterleri
D.HSC	Bâb-1 Defteri	Havass-ı Cedide Kalemi Evrakı
D.HSK	Bâb-1 Defteri	Haslar Mukâataası Kalemi Evrakı
D.HSK.AAG	Bâb-1 Defteri	Haslar Mukâataası Kalemi Âdet-i Ağnam Bedeli Kalemi Evrakı
D.HSK.AAG.d	Bâb-1 Defteri	Haslar Mukâataası Âdet-i Ağnam Bedeli Defterleri
D.HSK.d	Bâb-1 Defteri	Haslar Mukâataası Kalemi Defterleri
D.İSM	Bâb-1 Defteri	İstanbul Mukâataası Kalemi Evrakı
D.İSM.d	Bâb-1 Defteri	İstanbul Mukâataası Defterleri
D.İSM.İSİ	Bâb-1 Defteri	İstanbul İhtisabı Mukâataası Kalemi Evrakı
D.İSM.İSİ.d	Bâb-1 Defteri	İstanbul Mukâataası İstanbul İhtisabı Defterleri
D.KEV	Bâb-1 Defteri	Küçük Evkâf Muhasebesi Kalemi Evrakı

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.KEV.d	Bâb-1 Defteri	Küçük Evkâf Kalemi Defterleri
D.KFM	Bâb-1 Defteri	Kefe Mukâtaası Kalemi Evrakı
D.KFM.d	Bâb-1 Defteri	Kefe Mukâtaası Defterleri
D.KKL	Bâb-1 Defteri	Küçük Kale Kalemi Evrakı
D.KKL.d	Bâb-1 Defteri	Küçükkale Kalemi
D.KLD	Bâb-1 Defteri	Kalemiye Dairesi Evrakı
D.KLD.d	Bâb-1 Defteri	Kalemiye Dairesi Defterleri
D.KRZ	Bâb-1 Defteri	Küçük Ruznamçe Kalemi Evrakı
D.KRZ.d	Bâb-1 Defteri	Küçükruznamçe Kalemi Defterleri
D.M.MÜHR.d	Bâb-1 Defteri	Mühür Tatbik Defterleri
D.M.TIB.d	Bâb-1 Defteri	Tıp Defterleri
D.M.d	Bâb-1 Defteri	Müteferrik Defterleri Katip El Defteri
D.M.MŞH.d	Bâb-1 Defteri	Babıdefteri Müteferrik Meşihat Defterleri
D.MCU	Bâb-1 Defteri	Mukâtaa-i Cedid-i Ula Kalemi Evrakı
D.MCU.d	Bâb-1 Defteri	Mukâtaât-ı Cedid-i Ula Kalemi Defterleri
D.MKF	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Evrakı
D.MKF.ARB	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Arabacıbaşı
D.MKF.ARB.d	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Arabacıbaşı
D.MKF.d	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Defterleri
D.MKF.MBŞ	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Mübâyaa Mübaşiri
D.MKF.MBŞ.d	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Mübâyaa Mübaşiri
D.MKF.MKB	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Mekârecibaşı
D.MKF.NNK	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Nan Katibi
D.MKF.NZE	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Nüzül Emîni
D.MKF.NZE.d	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Nüzül Emîni
D.MKF.ODE	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Odun Emîni
D.MKF.ODE.d	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Odun Emîni
D.MKF.PKE	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Peksimet Emîni
D.MKF.SRB	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Sarbanbaşı
D.MKF.ŞRK	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Şair [Arpa] Katibi
D.MKF.ŞRK.d	Bâb-1 Defteri	Mevkûfât Kalemi Şair Katibi
D.MMK	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Evrakı
D.MMK.BGN	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Boğdan Cizyesi
D.MMK.BGN.d	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Boğdan Cizyesi
D.MMK.d	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Defterleri
D.MMK.DHN	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Duhan Dönümü
D.MMK.DHN.d	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Duhan Dönümü Defterleri
D.MMK.EFK	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Eflâk Cizyesi
D.MMK.EFK.d	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Eflâk Cizyesi Defterleri
D.MMK.IGE	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi İstanbul Gümrük Emîni
D.MMK.IGE.d	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi İstanbul Gümrük Emîni
D.MMK.KBC	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Kıbtıyan Cizyesi
D.MMK.KBC.d	Bâb-1 Defteri	Maden Mukâtaası Kalemi Kıbtıyan Cizyesi Defterleri
D.MNS	Bâb-1 Defteri	Mensûhât Kalemi Evrakı
D.MNS.d	Bâb-1 Defteri	Mensûhât Kalemi Defterleri
D.MSF	Bâb-1 Defteri	Masraf-ı Şehriyari Kalemi Evrakı
D.MSF.d	Bâb-1 Defteri	Masraf-ı Şehriyari Defterleri
D.NVK.d	Bâb-1 Defteri	Navul Kalemi Defterleri
D.PSK	Bâb-1 Defteri	Piskoposluk Kalemi Evrakı
D.PSK.d	Bâb-1 Defteri	Piskopos Kalemi Defterleri
D.PYM	Bâb-1 Defteri	Piyade Mukâbelesi Kalemi Evrakı
D.PYM.d	Bâb-1 Defteri	Piyade Mukâbelesi Kalemi Defterleri
D.SLY	Bâb-1 Defteri	Salyâne Kalemi Evrakı
D.SLY.d	Bâb-1 Defteri	Salyâne Defterleri
D.SVM	Bâb-1 Defteri	Süvari Mukâbelesi Kalemi Evrakı
D.SVM.d	Bâb-1 Defteri	Süvari Mukâbelesi Kalemi Defterleri
D.TŞF	Bâb-1 Defteri	Teşrifât Kalemi Evrakı
D.TŞF.d	Bâb-1 Defteri	Teşrifât Kalemi Defterleri
D.VRE	Bâb-1 Defteri	Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel Kalemi Evrakı
D.VRS	Bâb-1 Defteri	Vâridât-ı Şıkk-ı Sani Kalemi Evrakı
D.VSA	Bâb-1 Defteri	Vâridât-ı Salis Kalemi Evrakı
D.YNÇ	Bâb-1 Defteri	Yeniçeri Kalemi Evrakı
D.YNÇ.d	Bâb-1 Defteri	Yeniçeri Kalemi Defterleri
DA	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Evrakı

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
DA.d	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Defterleri
DFE.RZ.d	Defterhâne	Timar Zeâmet (Ruznamçe) Defterleri
DH.DACZ	Dahiliye Nezâreti	Dârülaceze Müdüriyeti
DH.DİM	Dahiliye Nezâreti	Daire Müdüriyeti
DH.EO	Dahiliye Nezâreti	Evrak Odası
DH.EUM.1.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Birinci Şube
DH.EUM.2.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti İkinci Şube
DH.EUM.3.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Üçüncü Şube
DH.EUM.4.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Dördüncü Şube
DH.EUM.5.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Beşinci Şube
DH.EUM.6.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Altıncı Şube
DH.EUM.7.Şb.	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Yedinci Şube
DH.EUM.ADL	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Takibât-ı Adliye
DH.EUM.AYŞ	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Asayiş Kalemi
DH.EUM.ECB	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Ecanib Kalemi
DH.EUM.EMN	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Emniyet Şubesi
DH.EUM.KADL	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kısım-ı Adli Kalemi
DH.EUM.KLH	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalem-i Hususi
DH.EUM.KLU	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalem-i Umumi
DH.EUM.LVZ	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Levazımat
DH.EUM.MEM	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Memurin Kalemi
DH.EUM.MH	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhasebe Kalemi
DH.EUM.MTK	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhaberat ve Tensikât Müd.
DH.EUM.PMC	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Posta Mecmuası
DH.EUM.SCL	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Sicil Kalemi Evrakı
DH.EUM.SSM	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Seyrüsefer Müdüriyeti
DH.EUM.THR	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Tahrirât Kalemi
DH.EUM.VRK	Dahiliye Nezâreti	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Evrak Odası
DH.H	Dahiliye Nezâreti	Hukuk Kalemi
DH.HMŞ	Dahiliye Nezâreti	Hukuk Müşavirliği
DH.HTMU	Dahiliye Nezâreti	Heyet-i Teftişîye Müdüriyet-i Umumiyesi
DH.HZK	Dahiliye Nezâreti	Havaic-i Zaruriye Kalemi
DH.İ.UM	Dahiliye Nezâreti	İdare-i Umumiye
DH.İ.UM.EK	Dahiliye Nezâreti	İdare-i Umumiye Ekleri
DH.İD	Dahiliye Nezâreti	İdare
DH.İMK	Dahiliye Nezâreti	İntihâb-ı Memurin Kalemi
DH.KMS	Dahiliye Nezâreti	Kalem-i Mahsûs Müdiriyesi
DH.LVZ	Dahiliye Nezâreti	Levazım Müdüriyeti
DH.MB.HPS	Dahiliye Nezâreti	Mebani-i Emiriye Hapishâneler Müdüriyeti
DH.MB.HPS.M	Dahiliye Nezâreti	Mebani-i Emiriye-Hapishâneler
DH.MDK	Dahiliye Nezâreti	Matbuât-ı Dahiliye Kalemi
DH.MH	Dahiliye Nezâreti	Muhasebe Kalemi
DH.MHC	Dahiliye Nezâreti	Muhacirin Komisyonu
DH.MKT	Dahiliye Nezâreti	Mektubî Kalemi
DH.MKT.PRK	Dahiliye Nezâreti	Mektubî Kalemi Perakende Evrakı
DH.MMK	Dahiliye Nezâreti	Memurin-i Mülkiye Komisyonu Evrakı
DH.MTF	Dahiliye Nezâreti	Mülkiye Müfettişliği
DH.MTV	Dahiliye Nezâreti	Mütevevvia
DH.MUİ	Dahiliye Nezâreti	Muhaberat-ı Umumiye İdaresi
DH.SAİD	Dahiliye Nezâreti	Sicill-i Ahvâl Defterleri
DH.SAİD.MEM	Dahiliye Nezâreti	Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin
DH.SAİD.d	Dahiliye Nezâreti	Sicill-i Ahvâl Defterleri
DH.SMU	Dahiliye Nezâreti	Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi
DH.SN.THR	Dahiliye Nezâreti	Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi Tahrirât Kalemi
DH.SYS	Dahiliye Nezâreti	Siyasi Kısım Evrakı
DH.ŞFR	Dahiliye Nezâreti	Şifre Kalemi
DH.TMIK.M	Dahiliye Nezâreti	Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu Muamelat
DH.TMIK.S	Dahiliye Nezâreti	Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu
DH.TTK	Dahiliye Nezâreti	Tetkik-i Tensikât Komisyonu
DH.UMVM	Dahiliye Nezâreti	Umûr-ı Mahalliyye ve Vilâyât Müdürlüğü Kataloğu
DH.VŞKK	Dahiliye Nezâreti	Vilâyât-ı Şarkıyye Kapu Kethüdâlığı
DRB.d	Darbhâne	Darbhâne Defterleri
D.DRB.HAT	Darbhâne	Hatt-ı Hümâyûn
D.DRB.İ	Darbhâne	İradeler

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
D.DRB.MH	Darbhâne	Muhasebe Kalemi, Ferman Berat
D.DRB.THR	Darbhâne	Tahrirât Kalemi
DV	Deâvî Nezâreti	Deâvî Nezâreti Evrakı
DV.d	Deâvî Nezâreti	Deâvî Nezâreti Defterleri
EV.BKB	Evkâf	Başkitabet
EV.BRT	Evkâf	Berat
EV.d	Evkâf	Evkâf Defterleri
EV.EMH	Evkâf	Evkâf Muhasebesi
EV.EVM	Evkâf	Evamir-i Maliye
EV.GDK	Evkâf	Gedik Kitabeti
EV.HMH	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi
EV.HMH.AYSF	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Ayasofya-i Kebir Evkâfi
EV.HMH.BŞRA	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Beşir Ağa Evkâfi
EV.HMH.d	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Defterleri
EV.HMH.DFAV	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Defterdar Avni Efendi Evkâfi
EV.HMH.DİBR	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Damat İbrahim Paşa Evkâfi
EV.HMH.EEYB	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Eyüb Sultan Evkâfi
EV.HMH.EMRS	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Emir Sultan Evkâfi
EV.HMH.GDK	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Gedik
EV.HMH.GLBH	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Gülbahar Hatun (Hatuniye) Evkâfi
EV.HMH.GTRHÖMRB	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfi
EV.HMH.GZSL	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Gazi Süleyman Paşa Evkâfi
EV.HMH.HALİ	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Hekimoğlu Ali Paşa Evkâfi
EV.HMH.HMT	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Haremeyn Müfettişliği Evkâfi
EV.HMH.HSB	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Hasekibaşı Evkâfi
EV.HMH.KMST	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Kara Mustafa Paşa Evkâfi
EV.HMH.LALE	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Laleli Evkâfi
EV.HMH.MDMN	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Medine-i Münevvere Evkâfi
EV.HMH.MHDV	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfi
EV.HMH.MLK	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Mâlikâne Evkâfi
EV.HMH.MVLN	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Mevlana Celaleddin-i Rumi Evkâfi
EV.HMH.NROS	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Nur-ı Osmaniye Evkâfi
EV.HMH.ÖMMT	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Öküz Mehmed Paşa Evkâfi
EV.HMH.SAMD	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Ahmed I, II, III Evkâfi
EV.HMH.SBZT	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfi
EV.HMH.SÇLB	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Çelebi Sultan Mehmed Evkâfi
EV.HMH.SFTH	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Fatih Sultan Mehmed Evkâfi
EV.HMH.SHMD	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Hamid Evkâfi
EV.HMH.SMHD	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Mahmud Evkâfi
EV.HMH.SMRD	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Murad I, II, III Evkâfi
EV.HMH.SNAN	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sinan Paşa Evkâfi
EV.HMH.SORN	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Orhan Evkâfi
EV.HMH.SRG	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sergi
EV.HMH.SSLM	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Selim Evkâfi
EV.HMH.SSÜL	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Süleyman Evkâfi
EV.HMH.SYIL	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfi
EV.HMH.ŞMMD	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Şehzade Sultan Mehmed Evkâfi
EV.HMH.VLS	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Valide Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSA	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Atik Valide Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSC	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Cedid Valide Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSG	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Valide Gevher Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSH	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Valide Handan Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSM	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Valide Mihrîşah Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSN	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Valide Nakş-ı Dil Sultan Evkâfi
EV.HMH.VLSS	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Valide Safiye Sultan Evkâfi
EV.HMH.ZMT	Evkâf	Haremeyn Muhasebesi Zimmet Halifeligi
EV.HMK.SR.d	Evkâf	Haremeyn Mukâtaası Surre Defterleri
EV.KSD	Evkâf	Kesedarlık
EV.MH	Evkâf	Muhasebe Kalemi
EV.MH.GDK	Evkâf	Muhasebe Kalemi Gedikler Kitabeti
EV.MH.LVZ	Evkâf	Muhasebe Kalemi Levazım Müdürlüğü
EV.MH.MSF	Evkâf	Muhasebe Kalemi Masârifât
EV.MH.RZN	Evkâf	Muhasebe Kalemi Ruznamçe
EV.MH.SND	Evkâf	Muhasebe Kalemi Senedât Müdürlüğü

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
EV.MH.SRG	Evkâf	Muhasebe Kalemi Sergi Halifesi
EV.MH.TH	Evkâf	Muhasebe Kalemi Tahsilat İdaresi
EV.MH.TİK	Evkâf	Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi
EV.MH.VRD	Evkâf	Muhasebe Kalemi Vâridât İdaresi
EV.MH.ZMT	Evkâf	Muhasebe Kalemi Zimmet Halifesi
EV.MKT	Evkâf	Mektubî Kalemi
EV.MKT.CHT	Evkâf	Mektubî Cihat Kalemi
EV.MKT.EVM	Evkâf	Mektubî Evamir
EV.RZN	Evkâf	Ruznamçe
EV.SRG	Evkâf	Sergi Halifelîği
EV.THR	Evkâf	Tahrirât
EV.VKF	Evkâf	Vakfiyeler
EV.ZMT	Evkâf	Zimmet Halifelîği
FTG.f	Fotoğraflar	Fotoğraflar
HAT	Hatt-ı Hümâyûn	Hatt-ı Hümâyûn
HH.d	Hazine-i Hassa	Hazine-i Hassa Defterleri
HH.DPO	Hazine-i Hassa	Depo Müdürlüğü
HH.EBA	Hazine-i Hassa	Ebniye Anbarı Müdürlüğü
HH.EMK	Hazine-i Hassa	Emlâk-ı Hümâyûn İdaresi
HH.ENC	Hazine-i Hassa	Encümen İdaresi
HH.ERA	Hazine-i Hassa	Erzak Anbarı Müdürlüğü
HH.FSH	Hazine-i Hassa	Feshane Müdürlüğü
HH.HBA	Hazine-i Hassa	Hububat Anbarı Müdürlüğü
HH.HMŞ	Hazine-i Hassa	Hukuk Müşavirliği
HH.HRK	Hazine-i Hassa	Hereke Fabrikası İdaresi
HH.HTA	Hazine-i Hassa	Hatab Anbarı
HH.ISB	Hazine-i Hassa	Istabl-ı Âmire İdaresi
HH.İ	Hazine-i Hassa	İrâdeler
HH.KRH	Hazine-i Hassa	Karhane Müdürlüğü
HH.KYD	Hazine-i Hassa	Kuyudât Kalemi
HH.M	Hazine-i Hassa	Müteferrik
HH.MFŞ	Hazine-i Hassa	Mefrûşât Müdürlüğü
HH.MH	Hazine-i Hassa	Muhasebe Kalemi
HH.MSK	Hazine-i Hassa	Meskukât İdaresi
HH.MTA	Hazine-i Hassa	Matbah-ı Âmire
HH.SAİD	Hazine-i Hassa	Sicill-i Ahvâl Kalemi
HH.SAİD.d	Hazine-i Hassa	Sicill-i Ahvâl İdaresi Defterleri
HH.SAİD.MEM	Hazine-i Hassa	Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin
HH.THR	Hazine-i Hassa	Nezâreti Tahrirât Kalemi
HH.VRK	Hazine-i Hassa	Evrak Odası
HR.H	Hariciye Nezâreti	Hukuk
HR.HMŞ.İŞO	Hariciye Nezâreti	Hukuk Müşavirliği İstişare Odası
HR.İD	Hariciye Nezâreti	İdare
HR.İM	Hariciye Nezâreti	İstanbul Murahhashı
HR.MHC.02	Hariciye Nezâreti	Romanya Muhacirin Evrakı
HR.MKT	Hariciye Nezâreti	Mektubî Kalemi
HR.MTV	Hariciye Nezâreti	Mütenevvîa Kısmı
HR.SAİD	Hariciye Nezâreti	Sicill-i Ahvâl İdaresi
HR.SFR.1	Hariciye Nezâreti	Petersburg Sefareti
HR.SFR.04	Hariciye Nezâreti	Sofya Sefareti
HR.SFR.20	Hariciye Nezâreti	Tahrân Sefareti
HR.SFR.3	Hariciye Nezâreti	Londra Sefareti
HR.SFR.4	Hariciye Nezâreti	Paris Sefareti
HR.SYS	Hariciye Nezâreti	Siyasi Kalemi
HR.TH	Hariciye Nezâreti	Tahrirât-ı Hariciye Odası
HR.TO	Hariciye Nezâreti	Hariciye Tercüme Odası
HR.UHM	Hariciye Nezâreti	Umûr-ı Hukûk-ı Muhtalita Müdüriyeti
HRT.h	Harita	Harita
HSD.AFT	Hibe, Satın, Devir	Ali Fuat Türkgeldi
HSD.CB	Hibe, Satın, Devir	Cavid Baysun
HSD.TFR1	Hibe, Satın, Devir	Rumeli Müfettişliği (Kosova Mektupcusu Mazhar Bey evrakı)
HSD.TVP	Hibe, Satın, Devir	Tevfik Paşa Evrakı
HSDSABZ	Hibe, Satın, Devir	Sivashlı Ali Baba Zaviyesi Evrakı
İ.A	İrâde	Sadâret
İ.AS	İrâde	Askeri

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
İ.AZN	İrâde	Adliye ve Mezâhib
İ.BH	İrâde	Bahriye
İ.DA	İrâde	Divan-ı Ahkâm-ı Adliye
İ.DFE	İrâde	Defter-i Hakanî
İ.DH	İrâde	Dahiliye
İ.DUİT	İrâde	Dosya Usulü İrâdeler Tasnifi
İ.EV	İrâde	Evkâf
İ.HB	İrâde	Harbiye
İ.HR	İrâde	Hariciye
İ.HUS	İrâde	Hususi
İ.ILM	İrâde	İlmiye
İ.İMT	İrâde	İmtiyazât ve Mukavelât
İ.KAN	İrâde	Kanun ve Nizâmât
İ.MBH	İrâde	Mâbeyn-i Hümâyûn
İ.MF	İrâde	Maârif Nezâreti
İ.ML	İrâde	Maliye
İ.MLU	İrâde	Meclis-i Umumi
İ.MMS	İrâde	Meclis-i Mahsûs
İ.MSM	İrâde	Mesail-i Mühimme
İ.MTZ.(01)	İrâde	Eyalet-i Mümtâze (Yunanistan)
İ.MTZ.(04)	İrâde	Eyalet-i Mümtâze (Bulgaristan)
İ.MTZ.(05)	İrâde	Eyalet-i Mümtâze (Mısır)
İ.MTZ.(05)TAL	İrâde	Eyalet-i Mümtâze Mısır Taltifat
İ.MTZ.CL	İrâde	Eyalet-i Mümtâze Cebel-i Lübnan
İ.MTZ.GR	İrâde	Eyalet-i Mümtâze Girid
İ.MTZ.SM	İrâde	Eyalet-i Mümtâze (Sisam)
İ.MVL	İrâde	Meclis-i Vâlâ
İ.OM	İrâde	Orman ve Maâdin
İ.PT	İrâde	Telgraf ve Posta
İ.RSM	İrâde	Rüsûmat
İ.SH	İrâde	Sihhiye
İ.ŞD	İrâde	Şûrâ-yı Devlet
İ.ŞE	İrâde	Şehremaneti
İ.TAL	İrâde	Taltifat
İ.TKS	İrâde	Tekaüd Sandığı
İ.TNF	İrâde	Ticaret ve Nâfia
İ.TPH	İrâde	Tophâne-i Âmire
İ.TZT	İrâde	Ticaret ve Ziraat
İ.ZB	İrâde	Zabtiye
İE.ADL	İbnülemin	Adliye
İE.AS	İbnülemin	Askeriye
İE.BH	İbnülemin	Bahriye
İE.DH	İbnülemin	Dahiliye
İE.DRB	İbnülemin	Darbhâne
İE.ENB	İbnülemin	Ensab
İE.EV	İbnülemin	Evkâf
İE.HAT	İbnülemin	Hatt-ı Hümâyûn
İE.HLT	İbnülemin	Hilat
İE.HR	İbnülemin	Hariciye
İE.MDN	İbnülemin	Maâdin
İE.MHF	İbnülemin	Muhallefat
İE.MHH	İbnülemin	Muharrerât-ı Hususiye
İE.MİT	İbnülemin	Muafiyat ve İmtiyazat
İE.ML	İbnülemin	Maliye
İE.MT	İbnülemin	Müstediyat
İE.NF	İbnülemin	Umûr-ı Nâfia
İE.SH	İbnülemin	Sihhiye
İE.SM	İbnülemin	Saray Mesalihi
İE.ŞKRT	İbnülemin	Şükr ü Şikâyet
İE.TCT	İbnülemin	Tevehât
İE.TZ	İbnülemin	Timar ve Zeâmet
KB.MAA.FE	Kıbrıs Milli Arşivi	Fetva Eminliği Evrakı
KB.MAA.VD	Kıbrıs Milli Arşivi	Vakıf Dosyaları
KK.d	Kamil Kepeci	Kamil Kepeci Defter

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
MAD.d	Maliyeden Müdevver Def.	Maliyeden Müdevver Defterler
MB	Mâbeyn-i Hümâyûn	Evrakı
MB.İ	Mâbeyn-i Hümâyûn	İradeleri
MF.ALY	Maârif Nezâreti	Tedrisât-ı Aliye Dairesi
MF.EYT	Maârif Nezâreti	Darü'l-Eytam
MF.HFS	Maârif Nezâreti	Hıfzısıhha-i Mekatib
MF.HTF	Maârif Nezâreti	Heyet-i Teftişiyeye Kalemi
MF.HUS	Maârif Nezâreti	Tedrisât-ı Husûsiye Kalemi
MF.HYR	Maârif Nezâreti	Darü'l-Hayr
MF.İBT	Maârif Nezâreti	Tedrisât-ı İbtidaiyye Kalemi
MF.İMF	Maârif Nezâreti	İstanbul Maârif Müdüriyeti
MF.İST	Maârif Nezâreti	İstatistik Kalemi
MF.KTU	Maârif Nezâreti	Kütübhâne-i Umumi
MF.LVZ	Maârif Nezâreti	Levazım Kalemi
MF.MA	Maârif Nezâreti	Matbaa-i Âmire Müdüriyeti
MF.MGM	Maârif Nezâreti	Mekatib-i Gayr-ı Müslime ve Ecnebiye Müfettişliği
MF.MH	Maârif Nezâreti	Maârif Muhasebe Kalemi
MF.MKB	Maârif Nezâreti	Meclis-i Kebir-i Maârif
MF.MKT	Maârif Nezâreti	Mektubî Kalemi
MF.MÜZ	Maârif Nezâreti	Müze-i Hümâyûn Müdüriyeti
MF.SCL	Maârif Nezâreti	Sicill-i Ahvâl Şubesi
MF.TLY	Maârif Nezâreti	Tedrisât-ı Taliye Dairesi
MF.TTD	Maârif Nezâreti	Telif ve Tercüme Dairesi
MF.VRK	Maârif Nezâreti	Evrak Odası
MFB	Müzehheb Ferman ve Berat	Müzehheb Ferman ve Beratlar
MHD	Muâhedeler	Muâhedeler
MİL.E	Milli Emlâk	Millî Emlâktan Devralınan Belgeler
MİL.E.d	Milli Emlâk	Millî Emlâktan Devralınan Defterler
ML.CRD.d	Maliye Nezâreti	Ceride Defterleri
ML.d	Maliye Nezâreti	Maliye Kalemi Defterleri
ML.EVM.d	Maliye Nezâreti	Evamir Defterleri
ML.MKT.d	Maliye Nezâreti	Mektubî Kalebi Defterleri
ML.MSF.d	Maliye Nezâreti	Masârîfât Defterleri
ML.VRD.CMH.d	Maliye Nezâreti	Vâridât Cizye Defterleri
ML.VRD.d	Maliye Nezâreti	Vâridât Muhasebesi
ML.VRD.TMT.d	Maliye Nezâreti	Vâridât Temettuât Defterleri
MŞH.FTV	Meşihat	Fetvalar
MŞH.ŞSC.d	Meşihat	Meşihat Şerhiyye Sicilleri
MV	Meclis-i Vükela	Meclis-i Vükela Matbataları
MVL	Meclis-i Vâlâ	Meclis-i Vâlâ Evrakı
MVL.d	Meclis-i Vâlâ	Meclis-i Vâlâ Defterleri
NFS.d	Nüfus	Nüfus Defterleri
PLK.p	Plan Kroki	Plan Proje Kroki
SB	Somuncu Baba	Somuncu Baba Evrakı
SRA.d	Bâb-ı Seraskeri	Bâb-ı Seraskeri Defterleri
ŞD	Şûrâ-yı Devlet	Şûrâ-yı Devlet
ŞD.SAİD	Şûrâ-yı Devlet	Şûrâ-yı Devlet Sicill-i Ahvâl İdaresi
T	Ticaret, Nâfia, Ziraat...	Ticaret Nâfia Ziraat Orman Maâdin Nezâretleri
T.d	Ticaret, Nâfia, Ziraat...	Ticaret Nâfia, Ziraat, Orman, Maâdin Nezâretleri Defterleri
TFR.I.A	Rumeli Müfettişliği	Sadâret
TFR.I.AS	Rumeli Müfettişliği	Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlık
TFR.I.d	Rumeli Müfettişliği	Defterleri
TFR.I.ED	Rumeli Müfettişliği	Edirne
TFR.I.FTG	Rumeli Müfettişliği	Fotoğraflar
TFR.I.İŞ	Rumeli Müfettişliği	İşkodra Evrakı
TFR.I.KNS	Rumeli Müfettişliği	Konsolosluk Evrakı
TFR.I.KV	Rumeli Müfettişliği	Kosova
TFR.I.M	Rumeli Müfettişliği	Müteferrik Evrak
TFR.I.MKM	Rumeli Müfettişliği	Makamat
TFR.I.MN	Rumeli Müfettişliği	Manastır
TFR.I.SFR	Rumeli Müfettişliği	Sefaret Evrakı
TFR.I.SL	Rumeli Müfettişliği	Selanik
TFR.I.ŞKT	Rumeli Müfettişliği	Arzuhâller
TFR.I.TF	Rumeli Müfettişliği	Müfettişlikler Evrakı

Fon Kodu	Ana Fon Adı	Fon Adı
TFR.I.UM	Rumeli Mufettişliği	Umum
TFR.I.YN	Rumeli Mufettişliği	Yanya Evrakı
TS.MA.d	Topkapı Arşivi	Topkapı Sarayı Müze Arşivi Defterleri
TŞR.KB	Taşra	Kıbrıs Mutasarrıflığı Evrakı
TŞR.KB.d	Taşra	Kıbrıs Mutasarrıflığı Defterleri
TŞRBNM	Taşra	Bosna Mufettişliği Evrakı
TT.d	Tapu Tahrir	Tapu Tahrir Defterleri
Y.A.HUS	Yıldız	Sadâret Hususi
Y.A.RES	Yıldız	Sadâret Resmî Evrakı
Y.EE	Yıldız	Esas Evrakı
Y.EE.d	Yıldız	Esas Defterleri
Y.EE.KP	Yıldız	Esas Kamil Paşa Evrakı
Y.MRZ.d	Yıldız	Maruzât Defterleri
Y.MTV	Yıldız	Mütenevvi Maruzât Evrakı
Y.PRK.A	Yıldız	Perakende, Sadâret
Y.PRK.ASK	Yıldız	Perakende, Askerî Maruzâtı
Y.PRK.AZJ	Yıldız	Perakende, Arzuhâl ve Journaller Kataloğu
Y.PRK.AZN	Yıldız	Perakende, Adliye ve Mezâhib Nezâreti Maruzâtı Kataloğu
Y.PRK.BŞK	Yıldız	Perakende, Başkitâbet Dairesi Evrakı
Y.PRK.DFE	Yıldız	Perakende, Defter-i Hakanî
Y.PRK.DH	Yıldız	Perakende, Dahiliye Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.EŞA	Yıldız	Perakende, Elçilik-Şehbenderlik ve Ataşemiliterlik
Y.PRK.EV	Yıldız	Perakende, Evkâf Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.GZT	Yıldız	Perakende, Gazeteler Kısmı
Y.PRK.HH	Yıldız	Perakende, Hazine-i Hassa
Y.PRK.HR	Yıldız	Perakende, Hariciye Nezâreti
Y.PRK.KOM	Yıldız	Perakende, Komisyonlar
Y.PRK.M	Yıldız	Perakende, Müteferrik
Y.PRK.MBC	Yıldız	Perakende, Mâbeyn Cetvelleri
Y.PRK.MF	Yıldız	Perakende, Maârif Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.MK	Yıldız	Perakende, Mufettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı
Y.PRK.ML	Yıldız	Perakende, Maliye Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.MM	Yıldız	Perakende, Mâbeyn Müşiriyeti
Y.PRK.MŞ	Yıldız	Perakende, Meşihat Dairesi Maruzâtı
Y.PRK.MYD	Yıldız	Perakende, Yaveran, Maiyyet, Erkan-ı Harbiye Dairesi Evrakı
Y.PRK.NMH	Yıldız	Perakende, Nâme-i Hümâyûn
Y.PRK.OMZ	Yıldız	Perakende, Orman Maâdin Ziraat Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.PT	Yıldız	Perakende, Posta ve Telgraf
Y.PRK.SGE	Yıldız	Perakende, Saray Görevlileri Evrakı
Y.PRK.SH	Yıldız	Perakende, Sıhhiye Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.SRN	Yıldız	Perakende, Serkurenâlık Evrakı
Y.PRK.ŞD	Yıldız	Perakende, Şûrâ-yı Devlet Maruzâtı
Y.PRK.ŞH	Yıldız	Perakende, Şehremaneti Kataloğu
Y.PRK.TKM	Yıldız	Perakende, Tahrirât-ı Ecnebiye ve Mâbeyn Mütercimliği
Y.PRK.TNF	Yıldız	Perakende, Ticaret ve Nâfia Nezâreti Maruzâtı
Y.PRK.TŞF	Yıldız	Perakende, Teşrifât-ı Umumiye Dairesi
Y.PRK.UM	Yıldız	Perakende, Umum Vilayetler
Y.PRK.ZB	Yıldız	Perakende, Zabtiye
YB.(1)	Yabancı Arşivler	Rusya Federasyonu Arşivi
YB.(21)	Yabancı Arşivler	Gürcistan Arşivi'ndeki Türkiye İle İlgili Belgeler
YB.04	Yabancı Arşivler	Bulgaristan Arşivi
YB.04.d	Yabancı Arşivler	Bulgaristan'daki Osmanlı Defterleri
YB.021	Yabancı Arşivler	Makedonya
YB.021.d	Yabancı Arşivler	Makedonya Arşivi Defterleri
ZB	Zabtiye Nezâreti	Zabtiye Nezâreti Belgeleri
ZB.d	Zabtiye Nezâreti	Zabtiye Defterleri

BİBLİYOGRAFYA

- ABDURRAHMAN ŞEREF, "Evrak-ı Atika ve Vesâik-i Târihiyemiz", *TOEM*, 1. cüz, 1 Kânûn-ı Evvel (1326), s. 265, İstanbul 1328. Türkçe neşri için bkz. İsmet BİNARK, "Arşivlerimizin Değeri ve Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Bey'in "Evrak-ı Atika ve Vesâik-i Târihiyemiz Adlı Yazısı", *Türk Kütüphânegiler Derneği Bülteni*, XXIX, 1 (1980).
- AFYONCU, Erhan, "Defterhâne", *DİA*, c. 9, s. 100.
- , Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhâne-i Âmire (XVI-XVIII. Yüzyıllar), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, basılmamış doktora tezi.
- AHISHALI, Recep, *Osmanlı Devleti Teşkilatında Reisülküttâblık (XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul 2001.
- AKTAŞ, Necati, "Osmanlı Döneminde Arşivciliğimiz ve Tasnif Çalışmaları", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 1, Mart 1985, s. 68.
- AKTAŞ, Necati - İsmet BİNARK, *el-Arşifü'l-Osmânî (Ottoman Archives-Başbakanlık Arşivi)*, Amman, 1406/1986.
- AKTAŞ, Necati - Yusuf HALAÇOĞLU, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", *DİA*, c. 5, s. 122-126.
- AKTAŞ, Necati - Seyit Ali KAHRAMAN, *Bulgaristan'daki Osmanlı Evrakı*, DAGM. Yayını, Ankara 1994.
- AKYILDIZ, Ali, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1993.
- ALYOT, Halim, *Türkiye'de Zabıta (Tarihî Gelişim ve Bugünkü Durum)*, Ankara 1947.
- ATAR, Fahrettin, *İslâm Adliye Teşkilatı*, DİB., Ankara 1991, s. 31.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Haz. Yusuf İhsan GENÇ, Abdülmecid MUTAF, Mustafa KÜÇÜK, Sinan SATAR, İbrahim KARACA, Ankara 1992.
- BLASKOVIĆ, J., "Osmanlı Hakimiyeti Devrinde Slovakya'daki Vergi Sistemi Hakkında" *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sayı 32, İstanbul 1979, s. 191.
- ÇAKIR, Baki, *Osmanlı Mukataa Sistemi (XVI-XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul 2003.
- ÇALIŞKAN, Filiz, Teşrifât Kalemi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul 1991, basılmamış yüksek lisans tezi,
- ÇETİN, Atilla, "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sayı 34, Şubat 1985, s. 6.
- , "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin, Osmanlı Devlet Arşivi ve Mülgâ Sadâret Evrakının Muhafazası Hakkında Aldığı Kararlara Ait Bazı Belgeler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12, İstanbul 1982, s. 593-595.
- , Atillâ, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1979.
- ÇORBACIOĞLU, Mesude, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Mevcut Kalemler ve Görevleri" *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, İstanbul 1988, s. 74.
- DAĞLI, Yücel-Cumhure ÜÇER, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, c. 3, 4, 5, TTK, Ankara 1997.
- ELKER, Salahaddin, "Mustafa Reşit Paşa ve Türk Arşivciliği", *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952.
- EMECEN, Feridun M., "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241-268.
- FATMA ALİYYE, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Dersaâdet 1333, s. II.
- FINDIKLILI MEHMED AĞA, *Silâhdâr Tarihi I*, İstanbul 1334.
- GÖKBİLGİN, Tayyib, "Tanzimat Hareketinin Osmanlı Müesseselerine ve Teşkilatına Etkileri", *Belleten*, XXXI/121 (1967), s. 102.
- GÖYÜNÇ, Nejat, "Defter" *DİA*, c. 9, s. 90.
- GÜNDAY, Dündar, *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divan Rakamları*, Ankara 1974.

- İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, İstanbul 1954.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Bâbîâlî", *DİA*, c. 4, s. 378-386.
- , "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, IRCICA, c. I., s. 184-185.
- , "XVI. Asrın İkinci Yarısında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12, İstanbul 1982, s. 203-248.
- İstanbul Müftülüğü Şer'îye Sicilleri Arşivi, *İstanbul Kadılgı Defterleri*, nr. 334.
- Kanûnnâme*, Âtîf Efendi Kütüphanesi, nr. 1734.
- KAZICI, Ziya, *İslâm Türk Medeniyeti Tarihi*, Çağr Yayınları, İstanbul 1982.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, "Vekâyi'nüvis", *İA*, c. 13, s. 271-287.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Defterdar", *DİA*, c. 9, s. 95.
- , *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatika)*, İstanbul 1988.
- Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, md. 1814.
- Naimâ, *Tarih-i Naimâ*, c. 4, İstanbul 1280.
- Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı, İstanbul 1985.
- ÖZ, Tahsin, "Yıldız Maruzât Dairesi Arşivi", *IV. Türk Tarih Kongresi-1948*, Ankara 1952.
- ÖZCAN, Abdülkadir, "Fatih'in Teşkilat Kanunnâmesi ve Nizâm-ı Âlemin Kardeş Katli Meselesi", *Tarih Dergisi*, sayı 33, 1982, s. 36-46.
- ÖZVAR, Erol, *Osmanlı Maliyesinde Mâlikâne Uygulaması*, Kitabevi, İstanbul 2003.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 cilt, MEB., İstanbul 1983.
- SAHİLLİOĞLU, Halil, "Darphâne", *DİA*, c. 8, s. 501-505
- SAKİN, Orhan-Uğurhan DEMİRBAŞ, *Makedonya'daki Osmanlı Evrakı*, DAGM., Ankara 1996.
- SARICAOĞLU, Fikret, "Harita", *DİA*, c. 16, s. 205-216.
- , *Kendi Kaleminden Bir Padişahın Portresi: Sultan I. Abdülhamid (1774-1789)*, İstanbul 2001.
- SAVAŞ, Saim, 16. Asırda Sivas'ta Kurulan Ali Baba Zaviyesi'nin Dinî Sosyal ve Ekonomik Fonksiyonları Hakkında Bir Araştırma, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990, basılmamış doktora tezi.
- SERTOĞLU, Midhat, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, AÜ. DTCF. Yayınları, Ankara 1955.
- , *Osmanlı Tarih Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.
- , Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul 1958.
- Takvim-i Vekâyi*, 1267, nr. 22.
- TEMELKURAN, Tefik, "Divan-ı Hümayûn ve Kalemleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 6, İstanbul 1975, s. 129-175.
- TERZİ (TOZDUMAN), Arzu, "Hazine-i Hâssa", *DİA*, cilt 17, s. 137-141.
- , *Hazine-i Hâssa Nezâreti*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, basılmamış doktora tezi.
- TORUNLAR, Mehmet-Erol ÇELİK, *Bulgaristan'a Satılan Evrak ve Cumhuriyet Dönemi Arşiv Çalışmaları*, DAGM., Ankara 1993.
- Türk Ansiklopedisi*, "Harita Maddesi", c. 18, s. 504-508.
- UZUNÇARŞILI, İ. H., *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK., Ankara 1948.
- , *Kapıkulu Ocakları I*, TTK, Ankara 1943.

İNDEKS

A

- A'şâr ve Ağnâm Emâneti: 209
Abdülhamid 1, Sultan (AE.SABH.I): 267
Abdülhamid Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SHMD): 179
Abdülhamid Evkâfı Defterleri (D.HMH.SHMD.d): 107
Abdülmecid 1, Sultan (AE.SABM.I): 267
Acemi Ocağı: 9, 115, 184
Adakale Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.AKD): 173
Adana Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK.ADN.d}): 30
Adana Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.ADM): 173
Adana Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.ADM.d): 95
âdet-i ağnâm: 104, 107, 177, 178, 180
âdi kâğıt: 9
Adliye Belgeleri (C.ADL): 268
Adliye Belgeleri (İE.ADL): 267
Adliye Nezâreti: 79, 133, 200, 201
Adliye ve Mezâhib Nezâreti Belgeleri (Y.PRK.AZN):
206
Ağa Kapısı: 9, 147
ahidnâme: 3, 7, 37, 42
Ahkâm Defterleri (KK.d): 41
Ahkâm Defterleri, (MAD.d): 41
Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK....d}): 30
Ahkâm-ı Mühimme: 30
Ahkâm-ı Ruûs ve Tahvil: 30
Ahkâm-ı Şikâyet: 30, 94
Ahmed 1, Sultan (AE.SAMD.I): 267
Ahmed 2, Sultan (AE.SAMD.II): 267
Ahmed 3, Sultan (AE.SAMD.III): 267
Ahmed, I, II, III, Sultan Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.SAMD): 239
Ahur-ı Hazret-i Şehriyarî: 210
Ahyolu Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.AHM): 175
Ahyolu Mukâtaası Defterleri (D.BMK.AHM.d): 101
alakurna kağıdı: 9
Alasonya Menzil Komisyonu: 213
Ali Emiri Belgeleri (AE...): 266
Ali Emiri Efendi: 14
Ali Emiri Heyeti: 15
Ali Emiri Tasnifi: 3
Ali Fuat Türkgeldi: 3
Ali Fuat Türkgeldi Evrakı (HSD.AFT): 273
Altıncı Şube Belgeleri (DH.EUM.6.Şb.): 219
Âmedi Kalemî / Odası: 13, 42, 74, 168, 195
Âmedi Kalemî Belgeleri (A.{AMD}): 168
Âmedi Kalemî Belgeleri (A.}AMD): 195
Âmedi Kalemî Defterleri (A.{AMD.d}): 75
Âmedi Kalemî Defterleri (A.}AMD.d): 118
Âmedi Kalemî Defterleri (KK.d): 75
Âmedi Kalemî Kırım Hanlığı Belgeleri (A.{AMD.KRM):
168
Âmedi Kalemî Meclis-i Vükelâ Yazışmalarına Ait
Belgeler (A.}AMD.MV.): 195
Anadolu Ahkâm Defterleri (A.{DVNSAHK.A.d}): 31
Anadolu Defterdarı: 85
Anadolu Muhasebesi Kalemî: 85, 86, 108
Anadolu Muhasebesi Kalemî Belgeleri (D.AMH): 171
Anadolu Muhasebesi Kalemî Defterleri (D.AMH.d): 86
Anadolu Muhasebesi Kalemî Defterleri (KK.d): 86
Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi: 212
Anadolu ve Rumeli kazaskerleri: 22
Ankara Vilayeti Nâfia Komisyonu: 212
Antakya Rum Patrikliği: 45
Arabacıbaşı Belgeleri (D.MKF.ARB): 182
Arabacıbaşı Defterleri (D.BŞM.ARB.d): 92
Arabacıbaşı Defterleri (D.MKF.ARB.d): 112
Arabacıbaşılığı Belgeleri (D.BŞM.ARB): 173
Arpa Emaneti: 85
Arpa Emîni Defterleri (D.BŞM.APE.d): 91
Arpa Emîni Defterleri (KK.d): 91
Arpa Emînliği Belgeleri (D.BŞM.APE): 173
El-Arşifü'l-Osmânî, İsmet Binark, Necati Aktaş: 2
Arşiv Dairesi (1937): 12
Arz Sureti Defterleri: 81
Arzuhâller (TFR.I.ŞKT): 265
Arzuhâller ve Journaller (Y.PRK.AZJ): 213
Asâkir-i Mansûre Defterleri (D.ASM.d): 87
Asâkir-i Mansûre Defterleri (D.BŞM.d): 87
Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu: 100
Asâkir-i Muntazama: 143, 144
Asâkir-i Redife: 143
Asâkir-i Zabtiye: 143
Asayiş Kalemî Belgeleri (DH.EUM.AYŞ): 220
Askerî Ceza ve Piyade Kanunnâmeleri Tadilât
Komisyonu: 213
Askerî Maruzât (Y.PRK.ASK): 206
Askerî Ruznamçe Belgeleri (A.{DVN.ARZ): 163

- Askerî Ruznamçe Defteri (A. {DVN.ARZ.d): 41
Askeriye Belgeleri (C.AS): 268
Askeriye Belgeleri (İE.AS): 267
Aşâir Komisyonu: 213
ATASE Arşivi: 9
Atik Ali Paşa Evkâfı Belgeleri (D.HMH.AALİ): 179
Atik Ali Paşa Evkâfı Defterleri (D.HMH.AALİ.d): 106
Atik Valide Sultan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.VLSA): 239
Atik Valide Sultan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.VLSA): 179
Atina ve Sis Murahhaslığı: 45
Atlı Mukâbelesi: bkz. Süvari Mukâbelesi Kalemî
Atmeydanı: 6
Avâriz akçesi: 111
Avâriz Defterleri: 27
Avâriz Vergisi: 111
avârizhâne: 111
avâriz-ı divaniye: 111
Avlonya Gümrüğü Kalemî: 172
Avlonya Gümrüğü Belgeleri (D.AVG): 171
Avlonya Gümrüğü Defterleri (D.AVG.d): 87
Avlonya Gümrüğü Defterleri (KK.d): 87
Avlonya Mukâtaası Belgeleri (D.AVM): 172
Avlonya Mukâtaası Defterleri (D.AVG.d): 87
Avlonya Mukâtaası Defterleri (KK.d): 87
Avlonya ve Ağrıboz Mukâtaaları Kalemî: 86
Ayasofya Evkâfı Belgeleri (D.HMH.ASYF): 179
Ayasofya Evkâfı Defterleri (D.HMH.ASYF.d): 106
Ayasofya-i Kebir Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.AYSF): 239
Aydın Muhassıllığı Belgeleri (D.BŞM.ANM): 173
Aydın Muhassıllığı Defterleri (D.BŞM.ANM.d): 95
Ayıntab Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.AYM.d): 95
Ayniyat Defter/leri: 21, 23, 194; ayrıca bkz. BEO
Ayniyat Defterleri
Ayntab Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.AYM): 173
Azak Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.AZH): 173
Azak Hazinesi Defterleri (D.BŞM.AZH.d): 96
- B**
- Bâbiâlî (Sublime Porte): 1, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 15, 47, 56, 79, 117, 133, 136, 168, 185, 190, 195, 196, 198
Bâbiâlî Bünyesindeki Diğer Dairelere Ait Belgeler: 194, 195, 196
Bâbiâlî Evrak Odası: 117, 185, 198, 199
Bâbiâlî Evrak Odası Belgeleri (BEO): 199
Bâbiâlî Evrak Odası Defterleri: 119
Bâbiâlî Kütüphânesi: 14
Bâb-ı Âsafî: 1, 3, 21, 22, 117, 151, 163, 185, 196
Bâb-ı Âsafî Defterleri: 21
Bâb-ı Âsafî Kalemleri: 163
Bâb-ı Defteri: 1, 3, 7, 8, 21, 85, 86, 105, 108, 112, 171, 172
Bâb-ı Defteri Defterleri: 19
Bâb-ı Defteri Kalemleri: 8, 171
Bâb-ı Defteri ve Bağlı Birimlerine Ait Belgeler: 171
Bâb-ı Hümâyûn: 8, 117
Bâb-ı Meşihat: 7, 9
Bâb-ı Seraskerî: 7, 9, 147, 206
Bâb-ı Seraskerî Defterleri (SRA.d): 147
Bâbiâlî Teshilât Sandığı Komisyonu: 213
Bâbüssaâde Ağası: 140
Bağdad Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.BGH): 173
Bağdad Hazinesi Defterleri (D.BŞM.BGH.d): 95
Bahriye Belgeleri (C.BH): 268
Bahriye Belgeleri (İE.BH): 267
Bakteriyolojihâne Baytar Müdürlüğü: 210
Balçık Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.BLM): 175
Balçık Mukâtaası Defterleri (D.BMK.BLM.d): 101
Bank-ı Osmanî: 209
Baruthâne: 97
Baruthâne Defterleri: 96
Baruthâne Emaneti: 85
Basra Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.BSH): 173
Basra Hazinesi Defterleri (D.BŞM.BSH.d): 95
Başbakanlık Arşivi Kılavuzu (Atilla Çetin): 2
Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi (1992): 2
Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun: 12, 281
Başbakıkkulu Dairesi / Kalemî: 85, 88
Başbakıkkulu Kalemî Belgeleri (D.BŞB): 172
Başbakıkkulu Kalemî Defterleri (D.BŞB.d): 87
Başbakıkkulu Kalemî Defterleri (KK.d): 87
Başdefterdar: 85, 144
Başdefterdarlık: 85, 182
Başkitâbet Belgeleri (EV.BKB): 237
Başkitâbet: 137; ayrıca bkz. Mâbeyn Başkitâbeti
Başkitâbet ve Tahrirât-ı Ecnebiye Kitâbeti: 205
Başmuhasebe: 85, 88, 96, 100
Başmuhasebe Kalemî: 87, 171
Başmuhasebe Kalemî Belgeleri (D.BŞM): 172
Başmuhasebe Kalemî Defterleri (D.BŞM.d): 89
Başmuhasebe Kalemî Defterleri (KK.d): 89
Başmuhasebe Kalemî Muhallefat Halifeliği Evrakı: 171; ayrıca bkz. Muhallefât Belgeleri
Başmuhasebe Kalemî'ne Bağlı Birimlere Ait Belgeler: 172
Başmukâtaa: 85
Başmukâtaa Kalemî: 100, 101
Başmukâtaa Kalemî Belgeleri (D.BMK): 175

Başmukâtaa Kalemî Defterleri (D.BMK.d): 101
Başmukâtaa Kalemî Defterleri (KK.d): 101
Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü: 12
Başvekâlet Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti: 11
Başvekâlet Müsteşarlığı: 11
Başvekâlet Teşkilatı Hakkında Kanun: 12
Bâyezid 1, Sultan (AE.SBZT.I): 266
Bâyezid 2, Sultan (AE.SBZT.II): 266
Belediye Belgeleri (C.BLD): 268
Belgrad Beytûlmâlî Belgeleri (D.BŞM.BLB): 173
Belgrad Hazinesi Defterleri (D.BŞM.BLH.d): 95
Belgrad Gümrüğü Belgeleri (D.BŞM.BLG): 173
Belgrad Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.BLH): 173
BEO Ayniyat Defterleri (BEO.AYN.d): 119
BEO Nezâret ve Devâir Gelen-Giden Kayıt Defterleri (BEO.NGG.d): 123
BEO Vilâyât Gelen-Giden Defterleri (BEO.VGG.d): 126
Beratlı Avrupa ve Hayriye Tüccarları Belgeleri (A.{DVN.TCR}): 166
Beşinci Şube Belgeleri (DH.EUM.5.Şb.): 219
Beşir Ağa Evkâfı Belgeleri (D.HMH.BŞRA): 179
Beşir Ağa Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.BŞRA): 239
Beşir Ağa Evkâfı Defterleri (D.HMH.BŞRA.d): 106
Beylikçi efendiler: 6
Beylikçi Kalemî: 21, 167
Bilâd-ı Selâse: 9, 189, 211, 257
Bina Emîni Defterleri (D.BŞM.BNE.d): 93
Bina Emîni Evkâfı Belgeleri (D.HMH.BNE): 179
Bina Emîni Evkâfı Defterleri (D.HMH.BNE.d): 106
Bina Emînliği Belgeleri (D.BŞM.BNE): 173
Birinci Şube Belgeleri (DH.EUM.1.Şb.): 217
Boğdan Cizyesi Belgeleri (D.MMK.BGN): 181
Boğdan Cizyesi Defterleri (D.MMK.BGN.d): 109
Boğdan Voyvodalığı Belgeleri (D.BŞM.BGN): 173
Boğdan Voyvodalığı Defterleri (D.BŞM.BGN.d): 95
Bosna Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK.BN.d): 33
Bosna Belgeleri (A.)MTZ.BN): 197
Bosna Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.BNH): 173
Bosna Hazinesi Defterleri (D.BŞM.BNH.d): 95
Bosna Müfettişliği Belgeleri (TŞR.BNM): 260
Budîn Hazinesi Defterleri (D.BŞM.BDH.d): 95
Bulgaristan: 15
Bulgaristan Belgeleri (A.)MTZ.(04)): 196
Bulgaristan Fonu -Bulgaristan Arşivi'ndeki belgelerin kopyaları- (YB.04): 276
Bulgaristan Fonu -Bulgaristan Arşivi'ndeki defterlerin kopyaları- (YB.04.d): 276
Bulgaristan Komiserliği: 209
Bursa Mizan-ı Harîri Defterleri: 86

Bursa Mukâtaası Kalemî: 86, 175
Bursa Mukâtaası Kalemî Defterleri (D.BRM.d): 101
Bursa Mukâtaası Kalemî Defterleri (KK.d): 101
Buyruldu Defterleri: 21
Buyruldu ve İlmühaber Defterleri (A.{DVNSBUY.İLM.d): 56
Buzcubaşı Defterleri (D.BŞM.BZB.d.): 90
Buzcubaşılık Belgeleri (D.BŞM.BZB): 173
Büyük Kale Kalemî: 86, 176
Büyük Kale Kalemî Defterleri (D.BKL.d): 101
Büyük Kale Kalemî Defterleri (KK.d): 101
Büyük Ruznamçe Kalemî: 42, 85, 102, 103, 113
Büyük Ruznamçe Kalemî Belgeleri (D.BRZ): 176
Büyük Ruznamçe Kalemî Defterleri (D.BRZ.d): 102
Büyük Ruznamçe Kalemî Defterleri, (KK.d): 103
Büyük ve Küçük Tezkirecilik Kalemî Belgeleri (A.{BKT}): 169

C

Cavit Baysun: 3
Cavit Baysun Evrakı (HSD.CB): 274
Cebe Defterleri: 81
Cebehâne-i Âmire Defterleri (D.BŞM.CBH.d): 97
Cebehane-i Âmire Emînliği Belgeleri (D.BŞM.CBH): 173
Cebel-i Lübnan Belgeleri (A.)MTZ.CL): 197
Cebelü Bedeliyesi Belgeleri (D.BŞM.CBL): 173
Cebelü Bedeli Defterleri (D.BŞM.CBL.d): 96
Cedid Valide Sultan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.VLSC): 239
Cedid Valide Sultan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.VLSC): 179
Celebkeşân ağnâmı mukâtaaları: 105
Cerîde Muhasebeciliği: 103
Cerîde Odası Defterleri (D.CRD.d): 103
Cerîde Odası Defterleri (ML.CRD.d): 146
Cevdet Tasnifi: 268
Ceyb-i Hümayûn: 253, 254
Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK.CZRK.d): 33
Cizye Başbakıkulluğu: 88
Cizye Defterleri: 146
Cizye Muhasebesi Kalemî: 86, 104
Cizye Muhasebesi Kalemî Belgeleri (D.CMH): 177
Cizye Muhasebesi Kalemî Defterleri (D.CMH.d): 104
Cizye Muhasebesi Kalemî Defterleri (KK.d): 104
Cizye Ziyadesi (Mensûh) Kalemî: 104
Cizye Ziyadesi (Mensûh) Kalemî Belgeleri (D.CZD): 177

Cizye Ziyadesi (Mensûh) Kalemî Defterleri (D.CZD.d):
104

Cumhuriyet Arşivi: 3, 16, 281, 299

Ç

Çanlı Kilise Murahhaslığı: 45

Çavuşbaşılık: 202

Çavuşbaşılık Defterleri (KK.d): 79

Çavuşbaşılık Kalemî Belgeleri (A.ÇVB): 169

Çelebi Sultan Mehmed Evkâfî Belgeleri

(EV.HMH.SÇLB): 239

Çelebi Sultan Mehmed Evkâfî Belgeleri

(D.HMH.SÇLB): 179

Çeltik Muhasebesi Kalemî: 177

Çeltik Rûsûmu Kalemî Belgeleri (D.ÇRS): 177

Çeltik Rûsûmu Kalemî Defterleri (D.ÇRS.d): 105

Çorlulu Ali Paşa Evkâfî Defterleri (D.HMH.ÇALİ.d):
106

D

Dahiliye Belgeleri (C.DH): 268

Dahiliye Belgeleri (İE.DH): 267

Dahiliye Dairesi: 11

Dahiliye Kalemî: 185, 198

Dahiliye Nezâreti: 79, 117, 140, 207, 216, 217, 225,
226, 227, 228, 229

Dahiliye Nezâreti Belgeleri: 216

Dahiliye Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.DH): 207

Daire Müdüriyeti Belgeleri (DH.DİM): 229

Damat İbrahim Paşa Evkâfî Belgeleri (EV.HMH.DİBR):
239

Damat İbrahim Paşa Evkâfî Belgeleri (D.HMH.DİBR):
179

Darbhâne: 95, 150

Darbhâne Belgeleri (C.DRB): 268

Darbhâne Belgeleri (İE.DRB): 267

Darbhâne Defterleri (D.BŞM.DRB.d): 94

Darbhâne Defterleri (DRB.d): 149

Darbhâne Defterleri (KK.d): 94

Darbhâne Eminliği Belgeleri (D.BŞM.DRB): 173

Darbhâne Müşirliği: 254

Darbhâne Nezâreti: 148, 150, 247, 248, 254

Darbhâne Nezâreti Belgeleri: 253

Darb-ı Damga: 58

Dâr-ı Şûrâ: 185

Dârü'l-Eytâm Müdüriyeti: 255

Dârü'l-Eytâm Müdüriyeti Belgeleri (MF.EYT): 255

Dârü'l-hayr Belgeleri (MF.HYR): 256

Dârülaceze: 203, 217

Dârülaceze Müdüriyeti Belgeleri (DH.DACZ): 217

Dârüssaâde Ağalığı: 140, 179, 205

Dârüşşafaka Eytâm-ı Müslimîn Komisyon-ı Mahsûsu:
213

Deâvî Kalemî Belgeleri (T): 246

Deâvî Nezâreti: 117, 133, 185, 195, 202

Deâvî Nezâreti Belgeleri (DV): 202

Deâvî Nezâreti Defterleri (DV.d): 135

Defter Emîni: 170

Defterdar Avni Efendi Evkâfî Belgeleri

(EV.HMH.DFAV): 239

Defterdar Avni Efendi Evkâfî Belgeleri

(D.HMH.DFAV): 179

Defterdar Mektubî Kalemî Belgeleri (D.DMK): 178

Defterdar Mektubî Kalemî Defterleri (D.DMK.d): 105

Defterdarlık: 8, 85, 88, 144, 183

Defterhâne: 6, 8, 10, 59, 79, 81, 82, 84

Defterhâne Emîni: 170

Defterhâne-i Âmire: 3, 6, 20, 21

Defterhâne-i Âmire Defterleri: 42, 81

Defterhâne-i Âmire Kalemî: 110

Defterhân-i Âmire Kalemî Belgeleri (A.{DFE}): 170

defter-i atik (tahrir): 82

defter-i cedid (tahrir): 82

Defter-i Hakanî Nezâreti: 170

Defter-i Hakanî Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.DFE): 207

defter-i köhne (tahrir): 82

defter-i mufassal (tahrir): 82

Demiryolu İdaresi: 211

Demiryolları İdaresi Ankara İnşaat Komisyonu Belge-
leri (T): 246

Demiryolları İdaresi Aydın İnşaat Komisyonu Belgeleri
(T): 246

Demiryolları İdaresi Belgeleri (T): 246

Demiryolları İdaresi İnşaat Meclisi Belgeleri (T): 246

Demiryolları İdaresi İzmit İnşaat Komisyonu Belgeleri
(T): 246

Demiryolları İdaresi Magriköy (Bakırköy) İnşaat Ko-
misyonu Belgeleri (T): 246

Demiryolları İdaresi Merkez Komisyonu Belgeleri (T):
246

Demiryolları İdaresi Mudanya İnşaat Komisyonu Bel-
geleri (T): 246

Demiryolları İdaresi Muhasebe Belgeleri (T): 246

Demiryolları İdaresi Sofya İnşaat Komisyonu Belgeleri
(T): 246

Depo Müdürlüğü Belgeleri (HH.DPO): 248

Derdest Defterleri: 81

Dersaâdet Fenerler Müdüriyeti: 211

Dersaâdet Jandarma Alayı: 143

Dersaâdet Rihtım Şirketi İdaresi: 209

Dersaâdet Tahvilât Borsası: 212
Derya Kalemî: 110
Devecibaşı: 92
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, VI: 3, 12, 15, 83, 156, 157, 230, 273, 276, 279, 281, 282, 283, 284
Dışkağıt Emîni Defterleri (D.BŞM.DKE.d): 94
Dışkağıt Emînliği Belgeleri (D.BŞM.DKE): 173
Divan kalemleri: 3, 7, 8, 13, 19, 22, 23, 117, 133, 151, 163, 191
Divan kesedârı: 6
Divan sicilleri: 21, 30
Divanhâne: 5
Divan-ı Ahkâm-ı Adliye: 133, 134, 194, 195, 200, 201, 202
Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri (DA): 200
Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Defterleri (DA.d): 134
Divan-ı Deavî: 7
Divan-ı Hümâyûn: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 19, 21, 22, 23, 30, 42, 45, 46, 79, 81, 114, 117, 133, 163, 165, 169, 167, 169, 183, 185, 196, 202
Divan-ı Hümâyûn (Beylikçi) Kalemî Belgeleri (A.{DVN}): 163
Divan-ı Hümâyûn (Beylikçi) Kalemî Defterleri (A.{DVN.d}): 21, 22
Divan-ı Hümâyûn (Beylikçi) Kalemî: 165, 191
Divan-ı Hümâyûn Kalemî Belgeleri (A.}DVN): 190
Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemî: 191
Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemî Belgeleri (A.}DVN.MHM): 192
Divan-ı İstinaf Belgeleri (T): 246
Divan-ı Muhasebât: 209
Diyarbakır Gümrüğü Belgeleri (D.BŞM.DBG): 173
Diyarbakır Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.DBH): 173
Diyarbakır Hazinesi Defterleri (D.BŞM.DBH.d): 95
Diyarbakır Ahkâm Defterleri (A.}DVNS.AHK.DB.d): 34
Dolmabahçe Sarayı: 259
Dosya Usulü İrâdeler (İ.DUİT): bkz. İrâde Dosya Usulü
Dördüncü Şube Belgeleri (DH.EUM.4.Şb.): 218
Duhan Dönümü Belgeleri (D.MMK.DHN): 181
Duhan Dönümü Defterleri (D.MMK.DHN.d): 109
Düvel-i Ecnebiye Belgeleri (A.}DVN.DVE): 163
Düvel-i Ecnebiye Defterleri (A.}DVN.DVE.d.): 42
Düvel-i Ecnebiye Defterleri (A.}DVNS.DVE.d.): 43
Düvel-i Ecnebiye Kısmı Belgeleri (A.}DVN.DVE): 191
Düyûn-ı Umumiye İdare Meclisi: 209
Düyûn-ı Umumiye Komiserliği: 209

E

ebnâ-i sipâhiyân: 113
Ebniye Anbarı Müdürlüğü Belgeleri (HH.EBA): 248

Ebniye-i Hâssa: 9
Ecânib Kalemî Belgeleri (DH.EUM.ECB): 220
Edirne Evrakı (TFR.I.ED): 262
Edirne Gümrüğü Tütün ve Kahve Rûsûmu Defterleri: 86
Eflâk Cizyesi Belgeleri (D.MMK.EFK): 181
Eflâk Cizyesi Defterleri (D.MMK.EFK.d): 109
Eflâk Voyvodalığı Belgeleri (D.BŞM.EFK): 173
Eflâk Voyvodalığı Defterleri (D.BŞM.EFK.d): 95
Elçilik, Şehbenderlik ve Ateşemiliterlik Maruzâtı (Y.PRK.EŞA): 207
Emir Sultan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.EMRS): 239
Emir Sultan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.EMRS): 179
Emir Süleyman, Sultan (AE.ESÛL): 266
Emlâk-ı Hümâyûn Belgeleri (D.BŞM.EMK): 173
Emlâk-ı Hümâyûn Defterleri (D.BŞM.EMK.d): 91
Emlâk-ı Hümâyûn Kalemî Belgeleri (HH.EMK): 248
Emlâk-ı Hümâyûn Komisyonu: 213
Emniyet Kalemî Belgeleri (DH.EUM.EMN): 221
Emniyet Sandığı Belgeleri (T): 246
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM): 217
Encümen Belgeleri (T): 245
Encümen İdaresi Belgeleri (HH.ENC): 248
Encümen-i Teftiş Komisyonu: 213
Enderûn Hazinesi: 8, 9
Enderûn Kilerbaşısı: 90
Enderûn-ı Hümâyûn: 6, 144, 247
Ensab Belgeleri (İE.ENB): 267
erbâb-ı timar tezkireleri: 94
Ereğli Maâdin-i Hümâyûn Komisyonu: 210
Erganimadeni Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.ERM): 173
Erganimadeni Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.ERM.d): 95
Erkâm Defterleri: 102
Ermeni ve Katolik Patriklikleri: 45
Erzak Anbarı Müdürlüğü Belgeleri (HH.ERA): 249
Erzurum Ahkâm Defterleri (A.}DVNSAHK.ER.d): 35
Erzurum Gümrüğü Belgeleri (D.BŞM.ERG): 173
Erzurum Gümrüğü Defterleri (D.BŞM.ERG.d): 95
Erzurum Gümüşhânesi Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.ERÇ): 173
Erzurum Gümüşhânesi Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.ERÇ.d): 95
Erzurum Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.ERH): 173
Erzurum Hazinesi Defterleri (D.BŞM.ERH.d): 95
Eshâm Kalemî Defterleri (D.BŞM.SHM.d): 98
Eshâm Kalemî Defterleri (KK.d): 98

- Eslihahâne: 210
 Esnaf Defteri: 58
 Espiye Madeni Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.ESM): 173
 Espiye Madeni Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.ESM.d): 95
 Etmekçibaşı (Ekmekçibaşı) Belgeleri (D.BŞM.ETB): 173
 Etmekçibaşı (Ekmekçibaşı) Defterleri (D.BŞM.ETB.d): 90
 Evâmîr-i Maliye: 182
 Evâmîr-i Maliye Belgeleri (EV.EVM): 238
 Evâmîr-i Maliye Kalemi: 45, 86, 112
 Evâmîr-i Maliye Kalemi Belgeleri (D.EVM): 178
 Evâmîr-i Maliye Kalemi Defterleri (D.EVM.d): 105
 Evâmîr-i Maliye Kalemi Defterleri (KK.d): 105
 Evâmîr-i Maliye Kalemi Defterleri (ML.EVM.d): 144
 Evkâf Belgeleri (C.EV): 268
 Evkâf Belgeleri (İE.EV): 267
 Evkâf Anbarlar İdaresi: 240
 Evkaf Beratları (EV.BRT): 237
 Evkâf Bütçe, Havalenâme ve Hesab-ı Kat'î Kalemi: 240
 Evkâf Hamidiye İmaret Anbar Memurluğu: 240
 Evkâf Haremeyn Muhasebesi Gedik Kalemi: 238
 Evkâf Haremeyn Muhasebesi Sergi Kalemi: 238
 Evkâf Haremeyn Muhasebesi Zimmet Halifelîği: 238
 Evkâf Hesabat Kalemi: 240
 Evkâf Heyet-i Keşfiye Kalemi: 240
 Evkâf Levazım Müdüriyeti: 240
 Evkâf Masârîfât-ı Umumiye Kalemi: 240
 Evkâf Muamelât Kalemi: 240
 Evkâf Muhasebesi: 106, 178
 Evkâf Muhasebesi Belgeleri (EV.EMH): 238
 Evkâf Nezâreti: 107, 140, 236, 237, 244, 253
 Evkâf Nezâreti Defterleri (EV.d): 141
 Evkâf Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.EV): 208
 Evkâf Ruznamçe: 240
 Evkâf Senedât Müdürlüğü: 240
 Evkâf Sergi Halifelîği: 240
 Evkâf Tahsilât Dairesi: 240
 Evkâf Tahsisât-ı Hayriye Kalemi: 240
 Evkâf Tamirat ve İnşaat Kalemi: 240
 Evkâf Terekât ve Nükûd-ı Mevkufe Müdüriyeti: 240
 Evkâf Vâridât-ı Umumiye Dairesi: 240
 Evkâf Vezne Müdüriyeti: 240
 Evkâf Zimmet Halifelîği: 240
 Evkâf-ı Haremeyn Muhasebesi Defterleri (EV.HMH.d): 140
 Evkâf-ı Haremeyn Nezâreti: 237
 Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti: bkz. Evkâf Nezâreti
 Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti Belgeleri: 236
 Evliyâ vakıfları: 179
 Evrak Kalemi Belgeleri (A.}DVN.VRK): 198
 Evrak Kalemi Belgeleri (HH.VRK): 253
 evrak mahzeni: 7
 Evrak Müdürlüğü (Ankara): 11
 Evrak Odası Belgeleri (DH.EO): 229
 Evrak Odası Belgeleri (DH.EUM.VRK): 224
 Evrak Odası Belgeleri (MF.VRK): 259
 Evrak Odası Belgeleri (T): 245
 Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri: bkz. İrâde Eyâlât-ı Mümtâze
 Eyâlât-ı Mümtâze Belgeleri (C.MTZ): 268
 Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Belgeleri: 196, 197
 Eyüb Sultan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.EEYB): 239
 Eyüb Sultan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.EEYB): 179
 Eyüb Sultan Evkâfı Defterleri (D.HMH.EEYB.d): 106
 Eyyûbî Efendi Kânunnâmesi: 6
- F**
 Fatih Kanunnâmesi: 81, 85
 Fatih Sultan Mehmed Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SFTH): 239
 Fatih Sultan Mehmed Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SFTH): 179
 Fatma Sultan Evkâfı Defterleri (D.HMH.FS.d): 106
 Fekete, Lajos (Macar arşivci): 16
 Feshâne Müdürlüğü Belgeleri (HH.FSH): 249
 Fetvalar Fonu (MŞH.FTV): 270
 Filibe Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.FLM): 175
 Filibe Mukâtaası Defterleri (D.BMK.FLM.d): 101
 Fodla Katıblığı Belgeleri (D.BŞM.FDK): 173
 Fotoğraflar (TFR.I.FTG): 262
 Fotoğraflar Fonu (FTF.f): 272
 Fuad Paşa Konağı: 8
- G**
 Ganem Kitâbeti: 86
 Ganem Mukâtaası Kalemi Belgeleri (D.GNK): 178
 Ganem Mukâtaası Kalemi Defterleri (D.GNK.d): 105
 Ganem Mukâtaası Kalemi Defterleri, Kasabbaşı (D.GNK.KSB.d): 105
 Ganem Mukâtaası Kalemi Defterleri, Kışlak Emîni (D.GNK.KŞE.d): 105
 Ganem Mukâtaası Kalemi Defterleri, Saray-Kasabbaşılık (KK.d): 105
 Ganem Mukâtaası, Kasabbaşı Sağ Kol Belgeleri (D.GNK.KSB.SAG): 178
 Ganem Mukâtaası, Kasabbaşı Sol Kol Belgeleri (D.GNK.KSB.SOL): 178
 Ganem Mukâtaası, Kasabbaşılık Belgeleri (D.GNK.KSB): 178

Ganem Mukâtaası, Kışlak Eminliği Belgeleri (D.GNK.KŞE): 178
Gayrimüslim Cemaatlere Ait Defterler (A.{DVNS.GMC.d.}): 45
Gayrimüslimler (Dini ve Hayri İşler) Kalem Belgeleri (A.{DVN.KLS}): 164
Gazeteler Kısmı (Y.PRK.GZT): 213
Gazhâne İdaresi Müdüriyeti: 211
Gazi Süleyman Paşa Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.GZSL): 239
Gazi Süleyman Paşa Evkâfı Belgeleri (D.HMH.GZLS): 179
Gazi Süleyman Paşa Evkâfı Defterleri (D.HMH.GZLS.d): 106
Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.GTRH.ÖMRB): 239
Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı Belgeleri (D.HMH.GTRH.ÖMRB): 179
Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı Defterleri (D.HMH.GTRH.ÖMRB.d): 106
Gedik Evkâf Belgeleri (EV.HMH.GDK): 239
Gedik Kitâbeti Belgeleri (EV.GDK): 238
Gedikler Kitabeti Belgeleri (EV.MH.GDK): 240
Gelibolu Baruthanesi Belgeleri (D.BŞM.BRG): 173
Gelibolu Baruthânesi Defterleri (D.BŞM.BRG.d): 96
Genelkurmay Başkanlığı: 9
Girid Belgeleri (A.}MTZ.GR): 197
Girid Hazinesi Defterleri (D.BŞM.GRH.d): 95
Girid Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.GRH): 173
Gülbahar Hatun Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.GLBH): 239
Gülbahar Hatun Evkâfı Belgeleri (D.HMH.GLBH): 179
Gülbahar Hatun Evkâfı Defterleri (D.HMH.GLBH.d): 106
Gürcistan Fonu -Gürcistan Arşivleri'ndeki belgelerin kopyaları- (YB.(21)): 276

H

Hadâik-ı Hâssa-i Şâhâne: 210
Hadariye Defterleri (A.{DVNS.HADR.d): 46
Haleb Ahkâm Defterleri (A.{DVNSAHK.HL.d): 35
Haleb Gümrüğü Belgeleri (BŞM.HLG): 173
Haleb Gümrüğü Defterleri (D.BŞM.HLG.d): 95
Haleb Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.HLH): 173
Haleb Hazinesi Defterleri (D.BŞM.HLH.d): 95
Haleb Muhassallığı Belgeleri (D.BŞM.HLM): 173
Haleb Muhassallığı Defterleri (D.BŞM.HLM.d): 95
Halkalı Ziraat Mektebi: 210
Hama Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.HMM): 173
Hamidiye Etfâl Hastanesi: 213

Hamidiye Hicaz Demiryolu (İâne) Komisyonu: 212, 213
Hamidiye Vakıfları Nezâreti: 237
Hanedan Defterleri (A.{DVNS.HND.d): 47
Hapishâne-i Umumiye Müdüriyeti: 212
Harbiye Nezâreti: 9, 136, 147, 206
Harc-ı Hâssa Ruznamçesi Kalem: 102
Haremeyn Muhallefatı Belgeleri (D.HMH.MHF): 179
Haremeyn Muhasebesi: 86, 106, 108, 178, 238
Haremeyn Muhasebesi Belgeleri (EV.HMH): 239
Haremeyn Muhasebesi Kalem Belgeleri (D.HMH): 179
Haremeyn Muhasebesi Kalem Defterleri (D.HMH.d): 106
Haremeyn Mukâtaaları ve Tevliyetleri: 94, 253
Haremeyn Mukâtaası Kalem: 86
Haremeyn Mukâtaası Kalem Belgeleri (D.HMK): 180
Haremeyn Mukâtaası Kalem Defterleri (D.HMK.d): 107
Haremeyn Mukâtaası Kalem Defterleri (KK.d): 107
Haremeyn Müfettişliği Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.HMT): 239
Haremeyn Ruznamçe Belgeleri (D.HMH.HZR): 179
Haremeyn Ruznamçe Evkâfı Defterleri (D.HMH.HZR.d): 106
Hariciye Belgeleri (C.HR): 268
Hariciye Belgeleri (İE.HR): 267
Hariciye Dairesi: 11
Hariciye Nezâreti: 117, 185, 208, 229, 230, 231, 232, 233, 235, 236, 261
Hariciye Nezâreti Arşivi: 229
Hariciye Nezâreti Belgeleri: 229
Hariciye Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.HR): 208
Harita Komisyonu: 271
Haritalar Fonu (HRT.h): 271
Has Ahur: 113
Hasekibaşı Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.HSB): 239
Haslar Kalem: 176
Haslar Mukâtaası Kalem: 86
Haslar Mukâtaası Kalem Belgeleri (D.HSK): 180
Haslar Mukâtaası Kalem Defterleri (D.HSK.d): 107
Haslar Mukâtaası Kalem Defterleri, Âdet-i Ağnâm Bedeli (D.HSK.AAG.d): 108
Haslar Mukâtaası Kalem Defterleri, Haslar Mukâtaası (KK.d): 108
Haslar Mukâtaası, Âdet-i Ağnâm Bedeli Belgeleri (D.HSK.AAG): 180
Hatab Anbarı Müdürlüğü Belgeleri (HH.HTA): 249
Hatt-ı Hümâyûn (D.DRB.HAT): 254
Hatt-ı Hümâyûn (İE.HAT): 267

- Hatt-ı Hümâyûn Tasnifi (HAT): 269
Havaic-i Zaruriye Belgeleri (DH.HZK): 229
Havâss-ı Cedîde Kalemî Belgeleri (D.HSC): 180
Haydarpaşa Demiryolları İdaresi Belgeleri (T): 246
Hazine Dairesi: 8
Hazinedarbaşı Belgeleri (D.BRZ.HZB): 177
Hazinedarbaşı Belgeleri (D.BŞM.HZB): 173
Hazinedarbaşı Defterleri (D.BRZ.HZB.d): 103
Hazinedarbaşı Defterleri (D.BŞM.HZB.d): 95
Hazine-i Âmire / Dairesi / Defterdarlığı: 6, 85, 95, 110, 144
Hazine-i Evrak / Müdürlüğü / Nezâreti / Mümeyyizliği: 1, 2, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 21, 136, 157, 186, 187, 189, 260
Hazine-i Hâssa Nezâreti: 148, 149, 150, 208, 248, 254
Hazine-i Hassa Nezâreti Belgeleri (HH): 247
Hazine-i Hassa Nezâreti Defterleri (HH.d): 148, 149
Hazine-i Hassa Nezâreti İrâdeleri (HH.İ): 250
Hazine-i Hâssa Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.HH): 208
Hazine-i Hümâyûn Kethüdâlığı: 205, 210
Hazine-i Maliye: 209
Hazine-i Mansûre Defterdarlığı: 144
Hekimoğlu Ali Paşa Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.HALİ): 239
Hendesehâne-i Şehremâneti: 211
Hereke Fabrikası Belgeleri (HH.HRK): 249
Heyet-i Fenniye Belgeleri (T): 245
Heyet-i Teftişîye Kalemî Belgeleri (MF.HTF): 256
Heyet-i Teftişîye Müdüriyeti Belgeleri (DH.HTMU): 229
Hıfz-ı Sıhha-i Umumiye Komisyonu: 211
Hıfzıssıhha-i Mekâtib (Sıhhiye Müfettişliği) Belgeleri (MF.HFS): 255
Hicaz Demiryolları İdaresi Belgeleri (T): 246
Hicaz Demiryolu: 245
Hicaz Demiryolu Komisyonu: 212
Hicaz Teftiş Komisyonu: 213
Hil'at Belgeleri (İE.HTL): 267
Hotin Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.HTH): 173
Hotin Hazinesi Defterleri (D.BŞM.HTH.d): 95
Hububat Anbarı Müdürlüğü Belgeleri (HH.HBA): 249
Hukuk Kısmı Belgeleri (HR.H): 230
Hukuk Müşavirliği Belgeleri (DH.HMŞ): 224
Hukuk Müşavirliği Belgeleri (HH.HMŞ): 249
Hukuk Müşavirliği Belgeleri (T): 245
hüccet-i zahriyye: 172, 175, 176
- I-İ-J**
- Istabl-ı Âmire: 91, 114
Istabl-ı Âmire İdaresi Belgeleri (HH.ISB): 250
- İâne Komisyon-ı Askerîsi: 213
İbnülemin Tasnifi: 2
İbnülemin Tasnifi Belgeleri: 267
İbrahim, Sultan (AE.SİBR): 267
İbrail Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.İBM): 175
İbrail Mukâtaası Defterleri (D.BMK.İBM.d): 101
İcmâl Defterleri: 81
İcra Cemiyeti: 133
İcra Odası: 186
İcra Vekilleri Heyeti: 15
İçhazine: 144, 148, 247
İdare Kalemî Belgeleri (HR.İD): 231
İdâre-i Umumiye Belgeleri (DH.İ.UM): 225
İhracat Komisyonu Belgeleri (T): 245
İhtisab Defterleri (A.İDVNS.TZEİ.d): 57, 58
İhtisab Nezâreti: 94
İhtiyat Hazinesi: 94, 253
İkinci Şube Belgeleri (DH.EUM.2.Şb): 218
İkinci Divanı: 56
İktisat Belgeleri (C.İKTS): 268
İmtiyaz Defterleri (A.İDVNS.İMTZ.d): 47
İnşaat Müdüriyeti: 212
İntihâb-ı Memurin Belgeleri (DH.İMK): 229
İntihâb-ı Memurin Belgeleri (T): 245
İntihâb-ı Memurin Komisyonu: 213
İrâde Adliye ve Mezâhib (İ.AZN): 187
İrâde Askerî (İ.AS): 187
İrâde Bahriye (İ.BH): 187
İrâde Dahiliye 1255-1309 (İ.DH): 187
İrâde Dahiliye, 1310-1334 (İ.DH): 187
İrâde Defter-i Hakanî (İ.DFE): 187
İrâde Divan-ı Ahkâm-ı Adliye (İ.DA): 187
İrâde Dosya Usulü (İ.DUİT): 187
İrâde Evkâf (İ.EV): 187
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Bulgaristan (İ.MTZ.(04)): 188
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Cebel-i Lübnan (İ.MTZ.CL): 188
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Girid (İ.MTZ.GR): 188
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Mısır (İ.MTZ.(05)): 188
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Mısır Taltifat (İ.MTZ.(01) TAL): 188
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Sisam (İ.MTZ.SM): 188
İrâde Eyâlât-ı Mümtâze Yunanistan (İ.MTZ.(01)): 188
İrâde Harbiye (İ.HB): 187
İrâde Hariciye 1255-1309 (İ.HR): 187
İrâde Hariciye 1310-1334 (İ.HR): 187
İrâde Hazine-i Hassa (HH.İ): bkz. Hazine-i Hassa Nezâreti İrâdeleri
İrâde Hususi (İ.HUS): 188

İrâde İlmiye (İ.İLM): 188
İrâde İmtiyaz ve Mukâvelât (İ.İMT): 188
İrâde Kânun ve Nizâmât (İ.KAN): 188
İrâde Maârif (İ.MF): 188
İrâde Mâbeyn-i Hümâyun (İ.MBH): 188
İrâde Maliye (İ.ML): 188
İrâde Meclis-i Mahsûs 1255-1309 (İ.MMS): 187
İrâde Meclis-i Mahsûs 1310-1334 (İ.MMS): 187
İrâde Meclis-i Umûmî (İ.MLU): 188
İrâde Meclis-i Vâlâ (İ.MVL): 187
İrâde Mesâil-i Mühimme (İ.MSM): 189
İrâde Orman ve Maâdin (İ.OM): 188
İrâde Rûsûmat (İ.RSM): 188
İrâde Sadâret (İ.A): 187
İrâde Sıhhiye (İ.SH): 188
İrâde Şehremâneti (İ.ŞE): 188
İrâde Şûrâ-yı Devlet 1284-1309 (İ.ŞD): 187
İrâde Şûrâ-yı Devlet 1310-1334 (İ.ŞD): 187
İrâde Taltifât (İ.TAL): 188
İrâde Tekâüd Sandığı (İ.TKS): 188
İrâde Telgraf ve Posta (İ.PT): 188
İrâde Ticaret ve Nâfia (İ.TNF): 188
İrâde Ticaret ve Ziraat (İ.TZT): 188
İrâde Tophâne-i Âmire (İ.TPH): 188
İrâde Zabtiye (İ.ZB): 188
İrâdeler (1255-1309): 187
İrâdeler (1310-1334): 187
İrâdeler, Darbhane (D.DRB.İ): 254
İrad-ı Cedid Hazinesi: 85, 95, 98, 253
İrad-ı Cedid Hazinesi Defterleri (D.BŞM.İCH.d): 98
İstanbul Acemi Ocağı: 93
İstanbul Ağalığı Belgeleri (D.BŞM.İSA): 173
İstanbul Ağası Defterleri (D.BŞM.İSA.d): 93
İstanbul Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK.İS.d): 35
İstanbul Baruthanesi Belgeleri (D.BŞM.BRİ): 173
İstanbul Baruthânesi Defterleri (D.BŞM.BRİ.d): 97
İstanbul Baruthânesi Defterleri (KK.d): 97
İstanbul Beytûlmâli Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.İSB):
173
İstanbul Beytûlmâli Mukâtaası Defterleri
(D.BŞM.İSB.d): 95
İstanbul Gümrüğü Defterleri: 86
İstanbul Gümrük Emini Belgeleri (D.MMK.İGE): 181
İstanbul Gümrük Emini Defterleri (D.BŞM.İGE.d): 95
İstanbul Gümrük Emini Defterleri (D.MMK.İGE.d): 109
İstanbul Gümrük Eminliği Belgeleri (D.BŞM.İGE): 173
İstanbul İhtisab Mukâtaası Belgeleri (D.İSM.İSİ): 180
İstanbul İhtisab Mukâtaası Defterleri (D.İSM.İSİ.d):
108

İstanbul Kadılığı: 9
İstanbul Maârif Müdüriyeti Belgeleri (MF.İMF): 256
İstanbul Mukâtaası: 108
İstanbul Mukâtaası Kalem Belgeleri (D.İSM): 180
İstanbul Mukâtaası Kalem Defterleri (D.İSM.d): 108
İstanbul Murahhaslığı Belgeleri (HR.İM): 231
İstanbul Müftülüğü: 9, 156
İstanbul Rum Patrikliği: 45
İstanbul Sandal Akmişe Damgası Rûsûmu Belgeleri
(D.BŞM.İSL): 174
İstanbul Simkeşhânesi Belgeleri (D.BŞM.İSS): 174
İstanbul Simkeşhânesi Defterleri (D.BŞM.İSS.d): 99
İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi: 136
İstanbul ve Tevâbii Ermeni Patrikliği: 45
İstatistik Belgeleri (T): 245
İstatistik Encümeni ve İhtilâf Mercii Encümeni: 211
İstatistik Kalem Belgeleri (MF.İST): 256
İstinâf Hukuk Mahkemesi: 211
İşkodra Evrakı (TFR.I.İŞ): 263
İştîşare Odası Belgeleri (HR.HMŞ.İŞO): 230
İzn-i Sefine Belgeleri (A.{DVN.İZN): 164
İzn-i Sefine Defterleri (A.{DVN.İZN.d): 49
İzn-i Sefine Defterleri (A.{DVNS.İZN.d): 49
Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlık Evrakı
(TFR.I.AS): 262

K

Kağıtçıbaşı Defterleri (D.BŞM.KGB.d): 94
Kağıtçıbaşı Muhassıllığı Belgeleri (D.BŞM.KGB): 174
Kağıthâne Menâbi Suları İdare-i Dâimesi: 211
Kağıthâne Menâbi' Suları İnşaat Komisyonu: 212
Kaht Komisyon-ı Âlisi: 213
Kale Tezkirecisi Kalem: 85
Kalebend Defterleri (A.{DVN.KLB.d): 50
Kalebend Defterleri (A.{DVNS.KLB.d): 50
Kalebend Kalem Belgeleri (A.{DVN.KLB): 164
Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti: 11
Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM.KLH):
221
Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri (DH.KMS): 225
Kalem-i Maliye: 182
Kalem-i Umumî Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM.KLU):
222
Kalemiye Dairesi: 86
Kalemiye Dairesi Belgeleri (D.KLD): 180
Kalemiye Dairesi Defterleri (D.KLD.d): 108
Kalemiye Resmi: 108
Kalyon Defterdarlığı Belgeleri (D.BŞM.KND): 174
Kalyon Katibi Belgeleri (D.BŞM.KNK): 174
Kalyon Kâtibi Defterleri (D.BŞM.KNK.d): 93

- Kalyon Peksimeti Belgeleri (D.BŞM.KNP): 174
Kalyonlar Halifesi: 93
Kamanıçe Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.KMH): 174
Kamanıçe Hazinesi Defterleri (D.BŞM.KMH.d): 95
Kâmil Kepeci Fonu: 21, 41, 86, 91, 103
Kâmil Kepeci Tasnifi Defterleri (KK.d): 151
Kandiye Laşid Muhacirîn Komisyonu: 213
Kanun Layihaları – Nizamnâme - Broşür Belgeleri (T):
246
kanunnâme: 83, 190, 192
Kanunnâme-i Askerî Defterleri (A.{DVNS.KNA.d): 51
Kapıkulu Süvari bölükleri: 113
Kaptan-ı Deryâ Kalemî: 181
Kara Mustafa Paşa Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.KMST):
239
Kara Mustafa Paşa Evkâfı Defterleri (D.HMH.KMST.d):
106
Karakolhâneler Müfettişliği: 212
Karaman Ahkâm Defterleri (A.{DVNSAHK.KR.d): 36
Karaman Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.KRH): 174
Karantinalar Başkitâbeti: 211
Karantinalar Müfettiş-i Umumiyesi: 211
Karhâne Müdürlüğü Belgeleri (HH.KRH): 250
Kasabbaşı Defterleri (D.BŞM.KSB.d): 90
Kasabbaşı Defterleri (KK.d): 90
Kasabbaşı Kalemî: 90
Kasapbaşılık: 85
Kasabbaşılık Belgeleri (D.BŞM.KSB): 174
Kastamonu Küre-i Nühas Mukâtaası Defterleri
(D.BŞM.KKN.d): 95
Katip El Defterleri (D.M.d): 115
Kayd-ı Divan Defterleri: 5
Kaymakamlık Mühimmesi: 22
Kazaskerlik Dairesi: 41, 163
Keban Madeni Muhassıllığı Belgeleri (D.BŞM.KBM):
174
Keban Madeni Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.KNM): 174
Keban Madeni Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.KNM.d):
95
Kefe Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.KFH): 174
Kefe Mukâtaası: 86
Kefe Mukâtaası Kalemî Belgeleri (D.KFM): 180
Kefe Mukâtaası Kalemî Defterleri (D.KFM.d): 108
Kefe ve Avlonya Mukâtaası Defterleri (KK.d): 108
Kese Kalemî: 59
Kesedarlık Belgeleri (EV.KSD): 240
Kethüdâ Kitâbeti: 168
Kıbrıs Başpiskoposluğu: 45
Kıbrıs Belgeleri (A.}MTZ.KB): 197
Kıbrıs Emvâli Belgeleri (D.BŞM.KBE): 174
Kıbrıs Emvâli Defterleri (D.BŞM.KBE.d): 99
Kıbrıs Kaleleri Belgeleri (D.BŞM.KBK): 174
Kıbrıs Kaleleri Defterleri (D.BŞM.KBK.d): 99
Kıbrıs Milli Arşivi Fetva Eminliği Belgeleri –
görüntüleri- (KB.MAA.FE): 277
Kıbrıs Milli Arşivi Vakfı Dosyaları –görüntüleri-
(KB.MAA.VD): 277
Kıbrıs Mutasarrıflığı Belgeleri (TŞR.KB): 260
Kıbrıs Mutasarrıflığı Defterleri (TŞR.KB.d): 157
Kıbrıs Mühimme Kısmı Belgeleri (A.{DVN.KBM): 164
Kıbrıs Şikâyeti Kısmı Belgeleri (A.{DVN.KBŞ): 164
Kıbtîyân Cizyesi Belgeleri (D.MMK.KBC): 181
Kıbtîyân Cizyesi Defterleri (D.MMK.KBC.d): 109
Kırım Hanlığı Defteri (A.{DVN.KRM.d): 51
Kırım Hanlığı Kalemî Belgeleri (A.{DVN.KRM): 165
Kısm-ı Adlî Kalemî Belgeleri (DH.EUM.KADL.): 221
Kızlarağalığı: 210
Kili ve Akkırman Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.KAM):
175
Kili ve Akkırman Mukâtaası Defterleri
(D.BMK.KAM.d): 101
Kilise Defterleri (A.{DVN.KLS.d): 46
Kilise Defterleri (A.{DVNS.KLS.d): 46
Komisyon-ı Mahsûs Dairesi: 213
Komisyonlar Maruzâtı (Y.PRK.KOM): 213
Konsolosluk Evrakı (TFR.I.KNS): 263
Kosova Evrakı (TFR.I.KV): 263
Kosova Vilayeti Mektupçusu ve Heyet-i Takibiyye
Reisi Mazhar Bey'in Evrakı: bkz. Mazhar Bey
Terekesi Evrakı
Kubbealtı: 6, 8
Kudüs Ermeni Patrikliği: 45
Kudüs Rum Patrikliği: 45
Kuyudât Kalemî Belgeleri (HH.KYD): 250
Kuyûd-ı Kadime Arşivi: 82, 83
Kuyumcubaşılığı Belgeleri (D.BŞM.KYB): 174
Küçük Evkâf Kalemî: 86
Küçük Evkâf Kalemî Belgeleri (D.KEV): 181
Küçük Evkâf Kalemî Defterleri (D.KEV.d): 108
Küçük Evkâf Kalemî Defterleri (KK.d): 109
Küçük Kale Kalemî: 86
Küçük Kale Kalemî Belgeleri (D.KKL): 176
Küçük Kale Kalemî Defterleri (D.KKL.d): 102
Küçük Kale Kalemî Defterleri (KK.d): 102
Küçük Kale Tezkireciliği: 113
Küçük Muhasebe Kalemî: 108
Küçük Ruznamçe: 42, 85, 113
Küçük Ruznamçe Kalemî Belgeleri (D.KRZ): 177

Küçük Ruznamçe Kalemî Defterleri (D.KRZ.d): 103
Küçük Ruznamçe Kalemî Defterleri (KK.d): 103
Küçük Ruznamçe Kalemî Defterleri, (MAD.d): 103
Küçük Ruznamçe Ruûsları: 69
Küre-i Nühas Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.KKN): 174
Kütüphanê-i Umumî Belgeleri (MF.KTU): 257

L

Lahey Konferansı Heyet-i Murahhasa-i Osmâniyesi: 213
Laleli Evkâfî Belgeleri (EV.HMH.LALE): 239
Laleli Evkâfî Belgeleri (D.HMH.LALE): 179
Laleli Evkâfî Defterleri (D.HMH.LALE.d): 106
Levazım Belgeleri (T): 245
Levazım Kalemî Belgeleri (DH.EUM.LVZ): 222
Levazım Kalemî Belgeleri (MF.LVZ): 257
Levazım Müdüriyeti Belgeleri (DH.LVZ): 229
Levazım Müdürlüğü Belgeleri (EV.MH.LVZ): 240
Londra Sefareti Belgeleri (HR.SFR.3): 234

M

Maâdin Belgeleri (İE.MDN): 268
Maâdin Heyet-i Fenniyesi Belgeleri: 210
Maâdin, Ziraat Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.OMZ): 210
Maârif Belgeleri (C.MF): 268
Maârif Nezâreti Belgeleri: 255
Maârif Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.MF): 208
Maârif Vekaleti: 15
Maârif-i Umumiye Nezâreti: 136
Mâbeyn Başkitâbeti Belgeleri (Y.PRK.BŞK): 206
Mâbeyn Cetvelleri (Y.PRK.MBC): 214
Mâbeyn Daire-i Kitâbeti: 205
Mâbeyn Erkânî ve Saray Görevlileri (Y.PRK.SGE): 210
Mâbeyn İrâde (MB.İ): 259
Mâbeyn Müşiriyeti: 205, 209
Mâbeyn Müşiriyeti Belgeleri (Y.PRK.MM): 209
Mâbeyn-i Hümayûn eczahâneleri: 210
Mâbeyn-i Hümayûn Evrakı (MB): 259
Maden Kalemî: 86, 113
Maden Kalemî Defterleri (KK.d): 109
Maden Kalemî Gümrükler Defterleri (KK.d): 109
Maden Kalemî İstanbul Gümrüğü Defterleri (KK.d): 109
Maden Mukâtaası Kalemî Belgeleri (D.MMK): 181
Maden Mukâtaası Kalemî Defterleri (D.MMK.d): 109
Mahkeme-i Şer'iyye Sicilleri: 155
Mahkeme-i Ticaret Belgeleri (T): 246
Mahmud 1, Sultan (AE.SMHD.I): 267
Mahmud 2, Sultan (AE.SMHD.II): 267
Mahmud Kemal İnal: 14, 15

Mahmud Kemal İnal Heyeti: 15
Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfî Belgeleri (EV.HMH.MHDV): 239
Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfî Belgeleri (D.HMH.MHDV): 179
Mahmud Paşa-yı Veli Evkâfî Defterleri (D.HMH.MHDV.d): 106
Mahzen Defteri: 80
Mahzen-i Evrak: 11
Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği: 11
Makamât Evrakı (TFR.I.MKM): 264
Makbuz Koçanları ve Evrak Takip Pusulaları (T): 246
Makedonya Fonu -Makedonya Arşivleri'ndeki belgelerin kopyaları- (YB.021): 276
Makedonya Fonu -Makedonya Arşivleri'ndeki defterlerin kopyaları- (YB.021.d): 276
Mâlikâne Beratı Belgeleri (D.HMH.MLK): 179
Mâlikâne Evkâfî Belgeleri (EV.HMH.MLK): 239
Mâlikâne Halifeliği: 85, 88
Mâlikâne Halifeliği Belgeleri (D.BŞM.MLK): 174
Mâlikâne Halifesi Defterleri (D.BŞM.MLK.d): 91
Mâlikâne Halifesi Defterleri (KK.d): 91
Maliye Belgeleri (C.ML): 268
Maliye Belgeleri (İE.ML): 268
Maliye Hazinesi: 8, 10, 144, 148, 149, 205, 254
Maliye Kısmı Mütferrik Defterleri (ML.d): 147
Maliye Komisyon-ı Âlisi: 213
Maliye Nezâreti: 8, 9, 86, 101, 102, 103, 104, 142, 144, 145, 146, 147, 150, 172, 175, 209
Maliye Nezâreti Ceride Odası: 103
Maliye Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.ML): 209
Maliyeden Müdevver Defter: 21, 41, 83, 84, 110, 113, 331
Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d): 153
Manastır Evrakı (TFR.I.MN): 264
Mansûre Defterdarlığı: 100
Marangozhâne: 210
Maraş Ahkâm Defterleri (A.{DVNSAHK.ME.d): 37
Mardin ve Nusaybin Mukâtaaları Belgeleri (D.HMH.MRN): 179
Mardin ve Nusaybin Mukâtaaları Defterleri (D.HMH.MRN.d): 106
Maruzât-ı Rikâbiye Dairesi: 205
Masârifât Kalemî Belgeleri (EV.MH.MSF): 241
Masârifât Nâzırlığı: 100
Masârifât Muhasebeciliği Defterleri (ML.MSF.d): 145
Masraf-ı Şehriyârî Kalemî Belgeleri (D.MSF): 181
Masraf-ı Şehriyârî Kalemî Defterleri (D.MSF.d): 109
Masraf-ı Şehriyârî Kalemî Defterleri (KK.d): 109

- Matbaa-i Âmire: 208, 211
 Matbaa-i Âmire Müdüriyeti Belgeleri (MF.MA): 257
 Matbah Emaneti: 85
 Matbah-ı Âmire: 89, 113, 247
 Matbah-ı Âmire Eminliği Belgeleri (D.BŞM.MTE): 174
 Matbah-ı Âmire İdâresi Belgeleri (HH.MTA): 251
 Matbah-i Âmire Defterleri (D.BŞM.MTE.d): 89
 Matbah-i Âmire Defterleri (KK.d): 89
 Matbuât-ı Dahiliye Belgeleri (DH.MDK): 229
 Mazhar Bey Terekesi Evrakı (HSD.TFR1): 275
 Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri (DH.MB.HPS): 225
 Meclis-i Ahkâm-ı Adliye: 134, 200
 Meclis-i Âlî-i Tanzimat: 3, 134, 200
 Meclis-i Has: 202
 Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytâm: 209
 Meclis-i Kebir-i Maârif: 255
 Meclis-i Kebîr-i Maârif Belgeleri (MF.MKB): 258
 Meclis-i Maâbir Belgeleri (T): 245
 Meclis-i Maârif-i Umumiye: 255
 Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ: 202
 Meclis-i Mesâlih-i Talebe: 209
 Meclis-i Meşveret: 202
 Meclis-i Tanzimat Defterleri (A.[DVNS.MTAN.d.]): 55
 Meclis-i Tedkikât-ı Şer'iyye: 209
 Meclis-i Umûr-ı Nâfia: 141, 142
 Meclis-i Umûr-ı Sıhhiye Riyâseti: 211
 Meclis-i Vâlâ Riyâseti Belgeleri (MVL): 200
 Meclis-i Vâlâ Riyâseti Defterleri (MVL.d): 133, 134
 Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye: 3, 7, 9, 11, 12, 117, 133, 134, 185, 194, 200, 201
 Meclis-i Vükelâ: 117, 133, 185, 196, 202
 Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV): 202
 Meclis-i Vükelâ ve Maruzât Kalemi: 195
 Medine-i Münevvere Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.MDMN): 239
 Medine-i Münevvere Evkâfı Belgeleri (D.HMH.MDMN): 179
 Medine-i Münevvere Evkâfı Defterleri (D.HMH.MDMN.d): 106
 Medine-i Münevvere vakıfları: 179
 Mefrûşât Kalemi Belgeleri (HH.MFŞ): 251
 Mehmed 1, Çelebi (AE.SMMD.I): 266
 Mehmed 2, Fatih Sultan (AE.SMMD.II): 266
 Mehmed 3, Sultan (AE.SMMD.III): 266
 Mehmed 4, Sultan (AE.SMMD.IV): 266
 Mekârecibaşı Belgeleri (D.BŞM.MKB): 174
 Mekârecibaşı Belgeleri (D.MKF.MKB): 182
 Mekârecibaşı Defterleri (D.BŞM.MKB.d): 92
 Mekâtib-i Gayrimüslime ve Ecnebiye Müfettişliği Belgeleri (MF.MGM): 257
 Mektubî Kalemi Belgeleri (A.{MKT): 168
 Mektubî Kalemi Belgeleri (A.}MKT): 193
 Mektubî Kalemi Belgeleri (DH.MKT): 225
 Mektubî Kalemi Belgeleri (EV.MKT): 243
 Mektubî Kalemi Belgeleri (HR.MKT): 232
 Mektubî Kalemi Belgeleri (MF.MKT): 258
 Mektubî Kalemi Belgeleri (T): 245
 Mektubî Kalemi Cihat Belgeleri (EV.MKT.CHT): 243
 Mektubî Kalemi Deâvî Belgeleri (A.}MKT.DV): 195
 Mektubî Kalemi Defterleri (A.{MKT.d): 77
 Mektubî Kalemi Defterleri, Sadâret (KK.d): 77
 Mektubî Kalemi Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Belgeleri (A.}MKT.DA): 194
 Mektubî Kalemi Evamir Belgeleri (EV.MKT.EVM.): 243
 Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Belgeleri (A.}MKT.MVL): 194
 Mektubî Kalemi Mühimme Odası (Kalemi) Belgeleri (A.}MKT.MHM): 193
 Mektubî Kalemi Nezâret ve Devâir Belgeleri (A.}MKT.NZD): 194
 Mektubî Kalemi Perakende Belgeleri (DH.MKT.PRK): 229
 Mektubî Kalemi Şûrâ-yı Devlet Belgeleri (A.}MKT.ŞD): 194
 Mektubî Kalemi Umum Vilayet Belgeleri (A.}MKT.UM): 193
 Mektûm Mühimmeler: 29
 Memurîn Kalemi Belgeleri (DH.EUM.MEM): 222
 Memurîn-i Mülkiye Komisyonu: 140
 Memurîn-i Mülkiye Komisyonu Belgeleri (DH.MMK): 229
 Mensûhât Kalemi: 110
 Mensûhât (Kapudân-ı Deryâ) Kalemi Belgeleri (D.MNS): 181
 Mensûhât (Kapudân-ı Deryâ) Kalemi Defterleri (D.MNS.d): 110
 Menzil Halifelîği: 86, 110
 MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi): 148
 Mesâil-i Mühimme İrâdeleri: bkz. İrâde Mesâil-i Mühimme
 Meskûkat İdaresi: 150, 209
 Meskûkat İdâresi Belgeleri (HH.MSK): 251
 Meşalecibaşılığî Belgeleri (D.BŞM.MŞB): 174
 Meşihat Dairesi: 9, 205
 Meşihat Dairesi Evrakı (Y.PRK.MŞ): 209
 Meşihat Defterleri (D.M.MŞH.d): 115
 Meşihat Müsteşarlığı: 209
 metropolidler: 45

- Mevkûfât Kalemi: 85, 86, 108, 110, 111, 178, 182
Mevkûfât Kalemi Belgeleri (D.MKF): 182
Mevkûfât Kalemi Defterleri (D.MKF.d): 110, 112
Mevkûfât Kalemi Defterleri (KK.d): 112
Mevkûfât Kalemi-Menzil Defterleri (KK.d): 112
Mevkûfât-ı Anadolu Kalemi: 85
Mevlana Celaledin-i Rumî Evkâfı Belgeleri (D.HMH.MVLN): 179
Mevlana Celaledin-i Rumi Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.MVLN): 239
Mısır Belgeleri (A.}MTZ.(05)): 197
Mısır Evkâfı: 179
Mısır Fevkalâde Komiserliği: 209
Mısır Hazinesi: 114, 323
Mısır Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.MSR): 174
Mısır Hazinesi Defterleri (D.BŞM.MSR.d): 95
Mısır Valiliği Kısmı Belgeleri (A.}DVN.MSR): 165
Mısır ve İskenderiye Patrikliği: 45
Mihrişah Sultan Evkâfı Defterleri (D.HMH.VLSM.d): 107
Millî Emlâk Müdürlüğü: 259
Millî Emlâk'tan Devralınan Belgeler (MİL.E): 259
Millî Emlâk'tan Devralınan Defterler (MİL.E.d): 149, 150
Misafirîn-i Ecnebiye Teşrifâtçılığı: 212
mîzân-ı harîr mukâtaası: 175
Mora Ahkâm Defterleri (A.}DVNS.AHK.MR.d): 37
Mora İskelesi Mukâtaası: 108
Mora Muhassıllığı Belgeleri (D.BŞM.MRM): 174
Mora Muhassıllığı Defterleri (D.BŞM.MRM.d): 96
Muafiyet ve İmtiyaz Belgeleri (İE.MİT): 268
Muâhedeler Fonu (MHD): 270
Muallim Cevdet: 15
Muallim Cevdet Heyeti: 15
Muallim Cevdet Tasnifi Belgeleri (C): 268
Muâyene ve Teftiş Komisyonu: 213
mufassal defter: 19, 81, 83
Muhaberât ve Tensikât Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM.MTK): 223
Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH.MUİ): 226
Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Hukuk Kısmı Belgeleri (DH.H): 226
Muhaberât-ı Umumiye İdaresi İdarî Kısım Belgeleri (DH.İD): 226
Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Mütenevvia Kısmı Belgeleri (DH.MTV): 227
Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Siyasî Kısım Belgeleri (DH.SYS): 226
Muhacirîn Dul ve Eytâmhânesi: 213
Muhacirîn Hastahânesi: 211
Muhacirin Komisyonu Belgeleri (DH.MHC): 229
Muhacirîn-i İslâmiye Komisyonu: 213
Muhakemât Dairesi: 133
Muhallefat Belgeleri (D.BŞM.MHF): 174
Muhallefat Belgeleri (İE.MHF): 268
Muhallefât Halifeliği: 85, 88
Muhallefât Halifesi Defterleri (D.BŞM.MHF.d): 90
Muhallefât Halifesi Defterleri (KK.d): 90
Muharrerât-ı Hususiye Belgeleri (İE.MHH): 268
Muhasebe Belgeleri (D.DRB.MH): 254
Muhasebe Belgeleri (T): 245
Muhasebe Kalemi Belgeleri (A.}MH): 198
Muhasebe Kalemi Belgeleri (DH.MH): 229
Muhasebe Kalemi Belgeleri (DH.EUM.MH): 222
Muhasebe Kalemi Belgeleri (EV.MH): 240
Muhasebe Kalemi Belgeleri (HH.MH): 251
Muhasebe Kalemi Belgeleri (MF.MH): 257
Muhasebe-i Anadolu Kalemi: 85
Muhasebe-i Evvel: 85, 88
Muhtelif ve Mütenevvi Defterler: 81
Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi (Mithat Sertoğlu): 2
Mukâbele Kalemi: 85
Mukâtaâ Hazinesi Defterleri (D.BŞM.MKH.d): 100
Mukâtaa-i Cedid-i Ūlâ Kalemi Belgeleri (D.MCU): 182
Mukâtaa-i Evvel Kalemi: 85, 100
Mukâtaa-i Sâlis Kalemi: 85
Mukâtaa-i Sâni Kalemi: 85
Mukâtaât Muhasebesi: 101, 175
Mukâtaât Nâzırlığı: 100
Mukâvelât Defterleri (A.}DVNS.MKLT.d): 48
Mukâvelenâme Defterleri (A.}DVNS.MKL.d): 48
Mukâvelenâmeler (A.}DVN.MKL): 192
Muktezâ Defterleri (A.}DVNS.MKTZ.d): 49
Murad 1, Sultan (AE.SMRD.I): 266
Murad 2, Sultan (AE.SMRD.II): 266
Murad 3, Sultan (AE.SMRD.III): 266
Murad 4, Sultan (AE.SMRD.IV): 266
Musa Çelebi, Sultan (AE.MÇLB): 266
Musâbîn-i Memurîn-i Mülkiye İâne Komisyonu: 213
Mustafa 1, Sultan (AE.SMST.I): 267
Mustafa 2, Sultan (AE.SMST.II): 267
Mustafa 3, Sultan (AE.SMST.III): 267
Mustafa 4, Sultan (AE.SMST.IV): 267
Musul Gümrüğü Belgeleri (D.BŞM.MSG): 174
Musul Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.MSH): 174
Musul Hazinesi Defterleri (D.BŞM.MSH.d): 96
Mübâyaa Mübaşiri Belgeleri (D.MKF.MBŞ): 182

Mübâyaa Mübaşiri Defterleri (D.MKF.MBŞ.d): 112
Mübâyâât ve Tetkik-i Masârifât Komisyonu: 213
Müfettişlikler Evrakı (TFR.I.TF): 265
Müfettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı (Y.PRK.MK):
209
Müfettişliklere Ait Belgeler: 260
Mühimme Defterleri: 5, 22, 23, 27, 29, 30
Mühimme Defterleri (A.{DVN.MHM.d): 27
Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d): 22, 24
Mühimme Defterleri fihristi: 46
Mühimme Kalemi Belgeleri (A.{DVN.MHM}): 165
Mühimme Kalemi: 110, 165
Mühimme Odası: 165
Mühimme Zeyli Defterleri (A.{DVNS.MHM.ZYL.d): 27
Mühimme-i Asâkir Defterleri (A.{DVNS.ASK.MHM.d):
28
Mühimme-i Mektûme Defteri (A.{DVN.MKM.d): 29
Mühimme-i Mektûme Defterleri
(A.{DVNS.MKM.MHM.d): 29
Mühimme-i Mısır Defterleri (A.{DVN.MSR.d): 29
Mühimme-i Mısır Defterleri (A.{DVNS.MSR.MHM.d):
29
Mühimme-i Zehâir Defteri: 58
Mühimme-nüvis: 165
Mühür Tatbik Defterleri (D.M.MÜHR.d): 115
Mühür Tatbik Defterleri (KK.d): 115
Mülgâ Sadâret Dairesi: 11
Mülkiye Baytar Mektebi: 210
Mülkiye İâne Komisyonu: 213
Mülkiye Müfettişliği Belgeleri (DH.MTF): 229
Mülkiye Nezâreti: 79, 216
Müsellem teşkilatı: 110
Müsted'iyat Belgeleri (İE.MT): 268
Müşâherehorân: 103
Müteferrik Belgeler (Y.PRK.M): 214
Müteferrik Evrak (A.}M): 199
Müteferrik Evrak (HH.M): 250
Müteferrik Evrak (T): 246
Müteferrik Evrak (TFR.I.M): 263
Müteferrik Evrak (Y.PRK.M): 214
Müteferrik Konulu Defterler: 115
Mütenevvia Kısmı Belgeleri (HR.MTV): 233
Müzehâne-i Âmire: 208
Müzehheb Ferman ve Beratlar (MFB): 269
Müze-i Hümâyûn Müdüriyeti Belgeleri (MF.MÜZ): 258

N

Nâfia Belgeleri (C.NF): 268
Nâfia İdaresi Belgeleri (T): 246

Nâfia İdaresi Çarşı-yı Kebir Tamirat Komisyonu Belge-
leri (T): 246
Nâfia İdaresi Heyet-i Fenniye Belgeleri (T): 246
Nâfia İdaresi Muhasebesi Belgeleri (T): 246
Nâfia İdaresi Tamirat Komisyonu Belgeleri (T): 246
Nâfia Meclisi Belgeleri (T): 245
Nâme-i Hümâyûn Belgeleri (A.}DVN.NMH): 192
Nâme-i Hümâyûn Belgeleri (Y.PRK.NMH): 214
Nâme-i Hümâyûn Defterleri (A.{DVNS.NMH.d): 52
Nâme-i Hümâyûn Kısmı Belgeleri (A.{DVN.NMH}): 166
Nân Kâtibi Belgeleri (D.MKF.NNK): 182
Nasturi Murahhaslığı: 45
Navul Kalemi Defterleri (D.NVK.d): 112
Nefy ve Kısas Defterleri (A.{DVNS.NEFY.d): 52
Nezâret Gelen-Giden Defterleri: bkz. BEO Nezâret Ge-
len-Giden Defterleri
Nezir Hücçeti Belgeleri (D.BŞM.NZR): 174
Niğbolu Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.NGM): 175
Niğbolu Mukâtaası Defterleri (D.BMK.NGM.d): 101
Niş Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.NŞH): 174
Niş Hazinesi Defterleri (D.BŞM.NŞH.d): 96
Nişan Kalemi Defterleri (A.{DVNS.NŞN.d): 53
Nişan Kalemi Defterleri (KK.d): 54
Nişancı: 22, 81
Nizâmât Defterleri (A.{DVNS.NZAM.d): 54
Nizâm-ı Cedid: 98, 144
Nur-ı Osmaniye Evkâfı Belgeleri (D.HMH.NROS): 179
Nur-ı Osmaniye Evkâfı Defterleri (D.HMH.NROS.d):
106
Nur-i Osmaniye Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.NROS):
239
Nüfus Defterleri (NFS.d): 147
Nüzul Emaneti: 85
nüzul akçeleri: 94
Nüzül Emîni Belgeleri (D.MKF.NZE): 182
Nüzül Emîni Defterleri (D.BŞM.NZE.d): 97
Nüzül Emîni Defterleri (D.MKF.NZE.d): 112
Nüzül Emîni Defterleri (KK.d): 97
Nüzül Emînliği Belgeleri (D.BŞM.NZE): 174
Nüzül/Bedel-i Nüzül Vergisi: 111

O-Ö

Ocağ-ı Bostaniyân-ı Hâssa: 94
Odun Emîni Belgeleri (D.MKF.ODE): 182
Odun Emîni Defterleri (D.BŞM.ODE.d): 94
Odun Emîni Defterleri (D.MKF.ODE.d.): 112
Odun Emînliği Belgeleri (D.BŞM.ODE): 174
Ordu Defterdarlığı Belgeleri (D.BŞM.ORD): 174
Ordu Divanı: 3, 21, 23

Ordu Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.ORH): 174
Ordu Hazinesi Defterleri (D.BŞM.ORH.d): 96
Ordu Mühimmesi: 22
Ordu Nişan Kalemi Belgeleri (A.{NŞT.ORD): 167
Ordu Ruûsları: 69
Orhan Gazi (AE.SORN): 266
Orman Heyet-i Fenniyesi: 210
Orman Maâdin İdaresi Maden Belgeleri (T): 246
Orman Maâdin İdaresi Orman Belgeleri (T): 246
Orman Maâdin Meclisi Belgeleri (T): 245
Orman ve Maâdin İdare-i Umumiyesi: 142
Orman ve Maâdin Nezâreti: 142, 244
Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâreti Müfettiş-i Umumiyesi: 210
Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâreti: 142, 210
Osman 1, Sultan (AE.OSM.I): 266
Osman 2, Sultan (AE.SOSM.II): 267
Osman 3, Sultan (AE.SOSM.III): 267
Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu: 16
Osmanlı Arşivi: 4, 6, 9, 16, 19, 21
Osmanlı Öncesi (AE.OÖ): 266
Öküz Mehmed Paşa Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.ÖMMT): 239
Öküz Mehmed Paşa Evkâfı Belgeleri (D.HMH.ÖMMT): 179
Özi ve Silistre Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK.ÖZSİ.d): 38

P

Paris Sefareti Belgeleri (HR.SFR.4): 235
Paşakapısı: 7, 23, 75, 114, 117, 185, 196
Peksimet Emîni Belgeleri (D.MKF.PKE): 182
Peksimet Emîniği Belgeleri (D.BŞM.PKE): 174
Peksimet Emîniği Defterleri (D.BŞM.PKE.d): 90
Pençik Resmî Belgeleri (D.BŞM.PNR): 174
Petersburg Sefareti Belgeleri (HR.SFR.1): 234
Piskopos Halifelîği: 45
Piskopos Halifelîği Kalemi: 86
Piskopos Kalemi Belgeleri (D.PSK): 182
Piskopos Kalemi Defterleri (D.PSK.d): 112
Piskopos Kalemi Defterleri, Evamir-i Maliye Kalemi (KK.d): 112
Piyade Mukâbelesi Kalemi: 115
Piyade Mukâbelesi Kalemi Belgeleri (D.PYD): 183
Piyade Mukâbelesi Kalemi Defterleri (D.PYD.d): 113
Piyade Mukâbelesi Kalemi Defterleri (KK.d): 113
Piyade Ruûsları: 69
Plan, Proje ve Krokiler (PLK.p): 272
Polis Mecmuası Kalemi Belgeleri (DH.EUM.PMC): 223
Polis Teşkilatı: 143

Posta Telgraf İdaresi Belgeleri (T): 246
Posta ve Telgraf Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.PT): 210
Provenance Tasnif Sistemi: 16, 21

R

Rasathâne-i Âmire: 208
Reisülküttâblık: 168, 195, 232
Reisülküttâblık Kalemi Belgeleri (A.{RST): 168
resm-i ağıl: 104, 177
Resm-i İhtisab: 58
Resm-i Mîzân: 58
Revan Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.RVH): 174
Revan Hazinesi Defterleri (D.BŞM.RVH.d): 96
Rikâb Mühimmesi: 22
Romanya Muhacirin Evrakı (HR.MHC.02): 232
Rum Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.RUH): 174
Rumeli Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHKR.d): 38
Rumeli Müfettişliği Belgeleri (TFR.I): 261
Rumeli Müfettişliği Defterleri (TFR.I.d): 158
Rumeli Vilayâtı Komisyonu: 213
Rumeli Vilayâtı Müfettişliği: 209
Rüsûm Kalemi: 110
Rüsûmât Emâneti: 209
Rusya Fonu -Rusya Arşivleri'ndeki belgelerin kopyaları- (YB.(1)): 277
Ruûs Defterleri (A.{DVNS.RSK.d): 70
Ruûs Defterleri (A.{RSK.d): 70
Ruûs Defterleri (KK.d): 73
Ruûs kesedârı: 6
Ruûs-ı Hümâyûn Kalemi: 69, 167
Ruznamçe Defterleri: 81, 84, 102
Ruznamçe (Timar ve Zeâmet Tevcihi) Defterleri: 83
Ruznamçe Belgeleri (EV.MH.RZN): 241
Ruznamçe Belgeleri (EV.RZN): 243
Ruznamçe Kalemi: 102
Ruznamçe-i Evvel: 85, 102
Ruznamçe-i Sâni: 85

S

Sadâret: 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 20, 21, 22, 48, 54, 70, 75, 77, 78, 79, 114, 117, 185, 200, 201, 273
Sadâret Belgeleri (A.): 185
Sadâret Defterleri (A.}d): 117
Sadâret Kethüdâlığı: 76, 114, 151
Sadâret Kethüdâlığı (Kethüdâ Kitâbeti) Kalemi Defterleri: 78
Sadâret Kethüdâlığı Defterleri (KK.d): 79
Sadâret Kethüdâlığı Kalemi Belgeleri (A.{SKT): 168
Sadâret Maruzâtı (Y.PRK.A): 206
Sadâret Müsteşarlığı: 216

- Sadâret ve Başkitâbet Evrakı (TFR.I.A): 262
 Sakız Muhassıllığı Belgeleri (D.BŞM.SKM): 174
 Salhâne Kâtibi Defterleri (D.BŞM.SHK.d): 99
 Salhâne Katıblığı Belgeleri (D.BŞM.SHK): 174
 Salyâne Defterleri: 57
 Salyâne Kalemî: 86
 Salyâne Kalemî Belgeleri (D.SLY): 183
 Salyâne Kalemî Defterleri (D.SLY.d): 113
 Salyâne Kalemî Defterleri (KK.d): 113
 Samakov Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.SMM): 175
 Samakov Mukâtaası Defterleri (D.BMK.SMM.d): 101
 Sanayi İdaresi Belgeleri (T): 246
 Sanayi Mektebi: 210
 Saray Görevlileri: 210
 Saray Mesalihi Belgeleri (C.SM): 268
 Saray Mesalihi Belgeleri (İE.SM): 268
 Saray-ı Atik: 9, 94
 Saray-ı Cedîd: 94
 Sârbânbaşı Belgeleri (D.MKF.SRB): 182
 Sârbânbaşı Defterleri (D.BŞM.SRB.d): 92
 Sarbanbaşılığı Belgeleri (D.BŞM.SRB): 174
 Savunma Bakanlığı: 9
 Sayda ve Beyrut Mukâtaası Belgeleri (D.BŞM.SBM):
 174
 Sayda ve Beyrut Mukâtaası Defterleri (D.BŞM.SBM.d):
 96
 Sefaret Evrakı (TFR.I.SFR): 264
 Selanik Baruthanesi Belgeleri (D.BŞM.BRS): 173
 Selanik Baruthânesi Defterleri (D.BŞM.BRS.d): 97
 Selanik Evrakı (TFR.I.SL): 264
 Selanik Gümrüğü Mukâtaası: 108
 Selim 1, Yavuz Sultan (AE.SSLM.I): 266
 Selim 2, Sultan (AE.SSLM.II): 266
 Selim 3, Sultan (AE.SSLM.III): 267
 Senedat Müdürlüğü Belgeleri (EV.MH.SND): 241
 Serasker Kapısı: 86
 Seraskerlik: 143, 147, 205, 232, 261
 Sergi Halifelîği Belgeleri (EV.SRG): 243
 Sergi Halifesi Belgeleri (D.BRZ.SRG): 177
 Sergi Halifesi Belgeleri (EV.MH.SRG): 241
 Sergi Halifesi Defterleri (D.BRZ.SRG.d): 103
 Sergi, Evkâf Belgeleri (EV.HMH.SRG): 239
 Serkimyâger-i Hazret-i Şehriyârî: 210
 Serkurenâlık: 205
 Serkurenâlık Evrakı (Y.PRK.SRN): 211
 Sertabib-i Şehriyârî: 210
 Seyrüsefer Kalemî Belgeleri (DH.EUM.SSM): 224
 Sıhhiye Belgeler (C.SH): 268
 Sıhhiye Belgeler (İE.SH): 268
 Sıhhiye Müdüriyeti Belgeleri (DH.SMU): 229
 Sıhhiye Müfettişliği: 211, 255
 Sıhhiye Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.SH): 211
 Sitar-ı Eflâk Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.SFM): 175
 Sicil Kalemî Belgeleri (HH.SAİD): 251
 Sicil Kalemî Evrakı (DH.EUM.SCL): 224
 Sicillât-ı Şer'iyye: bkz. Şer'iyye Sicilleri
 Sicill-i Ahvâl Defterleri (DH.SAİD.d): 140
 Sicill-i Ahvâl Defterleri (HH.SAİD.d): 149
 Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyesi Belgeleri (HR.SAİD):
 234
 Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgeleri (ŞD.SAİD): 201
 Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgeleri (T): 245
 Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin (Sicil Zarfları) Belgeleri
 (HH.SAİD.MEM): 252
 Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin Kalemî Belgeleri
 (DH.SAİD.MEM): 227
 Sicill-i Ahvâl İdâresi: 140
 Sicill-i Ahvâl Şubesi Belgeleri (MF.SCL): 258
 Sicill-i Nüfus Tahrîrât Kalemî Belgeleri (DH.SN.THR):
 227
 Sicill-i Umumî Defterleri: 139
 Silahdar Tarihi: 6
 Silistre Mukâtaası Defterleri (D.BMK.SLM.d): 101
 Silistre ve Rusçuk Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.SLM):
 175
 Simkeşhâne: 99, 211
 Sinan Paşa Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SNAN): 239
 Sipah Kalemî: 86
 Sisam Belgeleri (A.}MTZ.SM): 197
 Sivas Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.AHK.SS.d): 40
 Sivaslı Ali Baba Zaviyesi Evrakı (HSD.SABZ): 275
 Siyasî Kısmı Belgeleri (HR.SYS): 235
 Sofya Sefareti Belgeleri (HR.SFR.04): 234
 Somuncu Baba Evrakı (SB): 275
 Su Nezâreti: 211
 Sultan Ahmed Han Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SAMD):
 179
 Sultan Ahmed Han Evkâfı Defterleri
 (D.HMH.SAMD.d): 106
 Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SBZT):
 239
 Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SBZT):
 179
 Sultan Bâyezid-i Veli Evkâfı Defterleri
 (D.HMH.SBZT.d): 106
 Sultan Fatih Evkâfı Defterleri (D.HMH.SFTH.d): 107
 Sultan Hamid Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SHMD): 239
 Sultan Mahmud Evkâfı (EV.HMH.SMHD): 239

Sultan Mahmud Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SMHD): 179
Sultan Mahmud Evkâfı Defterleri (D.HMH.SMHD.d):
107
Sultan Murad Han Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SMRD):
179
Sultan Murad Han Evkâfı Defterleri (D.HMH.SMRD.d):
107
Sultan Murad I, II, III Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.SMRD): 239
Sultan Orhan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SORN): 239
Sultan Orhan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SORN): 179
Sultan Selim Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SSLM): 239
Sultan Selim Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SSLM): 179
Sultan Selim Evkâfı Defterleri (D.HMH.SSLM.d): 107
Sultan Süleyman Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.SSÜL):
239
Sultan Süleyman Han Evkâfı Belgeleri (D.HMH.SSÜL):
179
Sultan Süleyman Han Evkâfı Defterleri
(D.HMH.SSÜL.d): 107
Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı Belgeleri
(D.HMH.SYIL): 179
Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı Defterleri
(D.HMH.SYIL.d): 107
Sultan Yıldırım Bâyezid Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.SYIL): 239
Sûr-ı Hümâyûn Belgeleri (D.BŞM.SRH): 174
Sûr-ı Hümâyûn Defterleri (D.BŞM.SRH.d): 99
Surre Defterleri (EV.HMK.SR.d): 141
Surre-i Hümâyûn: 107, 328
Süleyman 1, Kanuni Sultan (AE.SSÜL.I): 266
Süleyman 2, Sultan (AE.SSÜL.II): 267
Sürsat/Bedel-i Sürsat: 111
Süvari Mukâbelesi: 86, 113
Süvari Mukâbelesi Kalemî Belgeleri (D.SVM): 183
Süvari Mukâbelesi Kalemî Defterleri (D.PYM.d): 113
Süvari Mukâbelesi Kalemî Defterleri (KK.d): 113

Ş

Şaîr [Arpa] Kâtibi Belgeleri (D.MKF.ŞRK): 182
Şaîr Kâtibi Defterleri (D.MKF.ŞRK.d): 112
Şam Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.ŞMH): 174
Şam Hazinesi Defterleri (D.BŞM.ŞMH.d): 96
Şâm-ı Şerîf Ahkâm Defterleri (A.{DVNS.ŞM.d}): 40
Şarkî Rumeli Belgeleri (A.{JMTZ.RŞ}): 197
Şehbenderlik Defterleri (A.{DVNS.ŞHB.d}): 57
Şehremâneti Maruzâtı (Y.PRK.ŞH): 211
Şehremâneti Muhasebeciliği: 211
Şehremîni Belgeleri (D.BŞM.ŞHE): 174

Şehremîni Defterleri (D.BŞM.ŞHE.d): 93
Şehzade Sultan Mehmed Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.ŞMMD): 239
Şehzade Sultan Mehmed Evkâfı Belgeleri
(D.HMH.ŞMMD): 179
Şehzade Sultan Mehmed Evkâfı Defterleri
(D.HMH.ŞMMD.d): 107
Şer'îyye Sicilleri: 4, 23, 155, 156
Şer'îyye Sicilleri (MŞH.ŞSC): 156
Şeyhülislam: 140
Şikk-ı Evvel Defterdarı: 85, 144
Şikk-ı Râbi' Defterdarı: 85
Şikk-ı Sâlis Defterdarı: 85
Şikk-ı Sâni Defterdarı: 85, 144
Şifre Kalemî Belgeleri (DH.ŞFR): 228
Şifre Odası: 205
Şikâyet Defterleri: 3, 30
Şikâyet Kalemî Belgeleri (A.{DVN.ŞKT}): 166
Şikâyet Kalemî Defterleri (A.{DVNS.ŞKT.d}): 29
Şikâyet Kalemî Defterleri (A.{DVN.ŞKT.d}): 29
Şirket-i Hayriye: 245
Şirket-i Hayriyye İdaresi Belgeleri (T): 246
Şûrâ-yı Devlet: 11, 133, 134, 185, 194, 200, 201
Şûrâ-yı Devlet Belgeleri (ŞD): 201
Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi: 211
Şûrâ-yı Devlet Maruzâtı (Y.PRK.ŞD): 211
Şûrâ-yı Devlet Mazbata Defterleri: 194
Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi: 211
Şûrâ-yı Devlet Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgeleri
(ŞD.SAİD): bkz. Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgeleri
Şurût-ı Mîlel-i Muhtelif Defterleri: 45
Şükr ü Şikâyet (İE.ŞKRT): 268

T

Tabhâne-i Hümâyûn: 271
Tahrir Sefareti Belgeleri (HR.SFR.20): 234
Tahrir Defterleri, Defterhâne-i Âmir Defterleri
(A.{DFE.d}): 83
Tahrir Defterleri, Tapu Tahrir Defterleri (TT.d): 83
Tahrirât Belgeleri (D.DRB.THR): 254
Tahrirât Belgeleri (EV.THR): 243
Tahrirât Kalemî Belgeleri (DH.EUM.THR): 223
Tahrirât Kalemî Belgeleri (HH.THR): 252
Tahrirât-ı Ecnebiye ve Mâbeyn Mütercimliği
(Y.PRK.TKM): 213
Tahrirât-ı Hariciye Belgeleri (HR.TH): 235
Tahsilat Dairesi Belgeleri (EV.MH.TH): 242
Tahvil Kalemî: 5, 59, 167
Tahvil (Nişan) Kalemî Belgeleri (A.{NŞT}): 166
Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (A.{DVNS.NŞT.d}): 59

- Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (A.{{NŞT.d}}): 59
Tahvil (Nişan) Kalemî Defterleri (KK.d): 61
Takibât-ı Adliye Kalemî Belgeleri (DH.EUM.ADL): 219
Takvîm-i Vekâyi: 80
Tamirat ve İnşaat Kalemî Belgeleri (EV.MH.TİK): 242
Tanzimât-ı Hayriye Defteri (A.{{DVNS.TANH.d}}): 55
Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü: 170
Tapu Tahrir Defterleri: bkz. Tahrir Defterleri
Tarihçi Kalemî: 86
Tarih-i Osmanî Encümeni: 14
Tarih-i Osmanî Mecmuası: 14
Tarik İdarehânesi: 212
Taşra Arşivlerine Ait Belgeler (TŞR...): 260
TBMM İcra Vekilleri Heyeti Riyâseti: 11
Techizât ve Tesisât-ı Askeriye Komisyonu: 213
Tedrîsât-ı Âliye Dairesi Belgeleri (MF.ALY): 255
Tedrîsât-ı Husûsiye Kalemî Belgeleri (MF.HUS): 256
Tedrîsât-ı İbtidâiye Kalemî Belgeleri (MF.İBT): 256
Tedrîsât-ı Tâliye Dairesi Belgeleri (MF.TLY): 258
Tefrik Cemiyeti: 133
Teftiş-i Mesâhif-i Şerife Meclisi: 209
Teftiş-i Umumî-i Askerî Komisyonu: 213
Tekâüd Defterleri (A.{{DVNS.TEKA.d}}): 56
Telif ve Tercüme Dairesi Belgeleri (MF.TTD): 259
Temettuât Defterleri (ML.VRD.TMT.d): 146
Temyiz Mahkemesi: 211
Tercüme Odası Belgeleri (HR.TO): 236
Tercüme ve Tahrirât-ı Ecnebiye Kalemî Belgeleri (T): 245
Tersâne Emaneti: 85
Tersâne Emîni Defterleri (D.BŞM.TRE.d): 92
Tersâne Emîni Defterleri (KK.d): 92
Tersâne Zindanı Defterleri (D.BŞM.TRZ.d): 93
Tersâne Zindanı Belgeleri (D.BŞM.TRZ): 174
Tersâne-i Âmire Eminliği Belgeleri (D.BŞM.TRE): 174
Tesrî-i Muamelât ve İslahat Komisyonu, İslâhât (DH.TMIK.S): 228
Tesrî-i Muamelât ve İslahat Komisyonu, Muamelât (DH.TMIK.M): 228
Teşrifât Dairesi: 114
Teşrifât Kalemî Belgeleri (A.{{TŞF}}): 196
Teşrifât Kalemî Belgeleri (D.TŞF): 183
Teşrifât Kalemî Defterleri (D.TŞF.d): 114
Teşrifât Kalemî Defterleri (KK.d): 76, 114
Teşrifât-ı Divan-ı Hümâyûn: 114, 196
Teşrifât-ı Umumiye Dâiresi: 205
Teşrifât-ı Umumiye İdaresi Maruzâtı (Y.PRK.TŞF): 212
Tetkik-i Tensikât Belgeleri (DH.TTK): 229
Tevcihât Belgeleri (İE.TCT): 268
Tevcihât-ı Mülkiye Defterleri (A.{{DVNS.TVCM.d}}): 56
Tevfik Paşa Evrakı (HSD.TVP): 275
Tevziât, Zehâir, Esnaf ve İhtisab Defterleri (A.{{DVNS.TZEİ.d}}): 57
Tezkire-i Ahkâm Defterleri: bkz. Evâmîr-i Maliye Kalemî Defterleri
Tezkire-i Ahkâm Kalemî: 85
Tıb Defterleri (D.M.TIB.d): 115
Ticaret İdaresi Belgeleri (T): 246
Ticaret Nezâreti: 57, 244
Ticaret ve Nâfia Nezâreti: 142, 211
Ticaret ve Nâfia Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.TNF): 211
Ticaret ve Ziraat Nezâreti: 142
Ticaret, Nâfia, Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâretlerine Ait Defterler (T.d): 141
Ticaret, Nâfia, Orman, Meâdin ve Zirâat Nezâretlerine Ait Belgeler (T): 244
Ticaret-Ziraat Meclisi Belgeleri (T): 245
Ticaret-Ziraat Sanai Odası Belgeleri (T): 246
Tiflis Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.TFH): 174
Timar Bedeli Belgeleri (D.BŞM.TBL): 174
Timar Bedeli Defterleri (D.BŞM.TBL.d): 96
Timar Ruznamçe (Timar ve Zeâmet Tevcihi) Defterleri: 83
Timar ve Zeâmet Belgeleri (İE.TZ): 268
Timar Zeâmet Belgeleri (C.TZ): 268
Timar Zeâmet (Ruznamçe) Defterleri (DFE.RZ.d): 84
Tiyatrolar Müfettişliği: 212
Tokad Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.TKH): 174
Tokad Voyvodalığı Belgeleri (D.BŞM.TKV): 174
Tokad Voyvodalığı Defterleri (D.BŞM.TKV.d): 96
Tomruk Dairesi: 8
Top Arabacıları Ocağı: 92
Tophâne Emaneti: 85
Tophâne-i Âmire Defterleri (D.BŞM.TPH.d): 97
Tophâne-i Âmire Defterleri (KK.d): 97
Tophâne-i Âmire Eminliği Belgeleri (D.BŞM.TPH): 174
Topkapı Sarayı: 5, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 332
Topkapı Sarayı Müze Arşivi: 16
Topkapı Sarayı Müze Arşivi Defterleri (TS.MA.d): 157
Trablusşam Gümrüğü Defterleri (D.BŞM.TŞG.d): 96
Trablusşam Hazinesi Defterleri (D.BŞM.TŞH.d): 96
Trablusşam Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.TŞH): 175
Trabzon Ahkâm Defterleri (A.{{DVNS.AHK.TZ.d}}): 41
Trabzon Gümrüğü Belgeleri (D.BŞM.TZG): 175
Trabzon Gümrüğü Defterleri (D.BŞM.TZG.d): 96
Tûr-ı Sina Keşişleri: 45
Turuk ve Maâbir İdaresi: 211

Turuk Maâbir İdaresi Belgeleri (T): 246
Turuk Maâbir İdaresi Heyet-i Fenniye Belgeleri (T):
246
Turuk Maâbir İdaresi Kondoktör Mektebi Belgeleri (T):
246
Turuk Maâbir İdaresi Muhasebe Belgeleri (T): 246
Turuk Maâbir İdaresi Müfettişlik Belgeleri (T): 246
Turuk Maâbir İdaresi Münakasa Komisyonu Belgeleri
(T): 246

U-Ü

Umum Evrakı (TFR.I.UM): 265
Umum Komisyon-ı Muhacirîn: 213
Umum Vilayetler Tahrirâtı (Y.PRK.UM): 212
Umûr-ı Hukûk-ı Muhtalita Belgeleri (HR.UHM): 236
Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti Belgeleri
(DH.UMVM): 229
Umûr-ı Maliye Nezâreti: 144
Umûr-ı Mülkiye Nezâreti: 216
Umûr-ı Nâfia Belgeleri (İE.NF): 268
Umûr-ı Nâfia Nezâreti: 142
Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye: 216
Uyvar Hazinesi Defterleri (D.BŞM.UYH.d): 96
Üç Kilise Katogikosluğu: 45
Üçüncü Şube Belgeleri (DH.EUM.3.Şb.): 218
Üsküp Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.ÜSM): 175
Üsküp Mukâtaası Defterleri (D.BMK.ÜSM.d): 101

V

Vak'anüvis Kalemi Defterleri (A.{VKN.d): 80
Vak'anüvislik: 169, 199
Vak'anüvislik Kalemi Belgeleri (A.}VKN): 199
Vakf-ı Hümâyûn Evkâfı Belgeleri (D.HMH.VKH): 179
Vakf-ı Hümâyûn Evkâfı Defterleri (D.HMH.VKH.d):
107
Vakfiye Belgeleri (EV.VKF): 244
Vakfiye Belgeleri (D.HMH.VKF): 179
Valide Gevher Sultan Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.VLSG): 239
Valide Handan Sultan Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.VLSH): 239
Valide Handan Sultan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.VLSH):
179
Valide Mihrişah Sultan Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.VLSM): 239
Valide Nakş-ı Dil Sultan Evkâfı Belgeleri
(EV.HMH.VLSN): 239
Valide Safiye Sultan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.VLSS):
239
Valide Sultan Evkâfı Belgeleri (EV.HMH.VLS): 239
Vâlîde Sultan Evkâfı Belgeleri (D.HMH.VLS): 179

Vâlîde Sultan Evkâfı Defterleri (D.HMH.VLS.d): 107
Vâridât İdaresi Belgeleri (EV.MH.VRD): 242
Vâridât Kalemi: 85
Vâridât Muhasebesi Defterleri (ML.VRD.d): 145
Vâridât-ı Sâlis Kalemi Belgeleri (D.VSA): 184
Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel Kalemi Belgeleri (D.VRE): 184
Vâridât-ı Şıkk-ı Sâni Kalemi Belgeleri (D.VRS): 184
Varna Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.VRM): 175
Varna Mukâtaası Defterleri (D.BMK.VRM.d): 101
Vergi Emâneti: 209
Vesâik-i Tarîhiye Tasnif Encümeni: 14
Vezir Kethüdâlığı: 216
Veznedar Başılığın Belgeleri (D.BŞM.VZB): 175
Vidin Hazinesi Belgeleri (D.BŞM.VDH): 175
Vidin Hazinesi Defterleri (D.BŞM.VDH.d): 96
Vidin Mukâtaası Belgeleri (D.BMK.VDM): 175
Vidin Mukâtaası Defterleri (D.BMK.VDM.d): 101
Vilâyât Gelen-Giden Defterleri: bkz. BEO Vilâyât Ge-
len-Giden Defterleri
Vilâyât Orman ve Maâdin Muâmelât müdüriyetleri:
210
Vilâyât-ı Mümtâze ve Muhtâre Kalemi: 196
Vilâyât-ı Şarkıyye Kapı Kethüdâlığı Belgeleri
(DH.VŞKK): 229

Y

Yahudi ve Süryani Patrikliği: 45
Yanya Evrakı (TFR.I.YN): 265
Yaverân Dairesi: 205
Yaverân ve Maiyyet-i Seniyye Erkân-ı Harbiye Dairesi
(Y.PRK.MYD): 210
Yaya teşkilatı: 110
Yedikule evrak mahzeni: 5
Yedinci Şube Belgeleri (DH.EUM.7.Şb.): 219
Yeniçeri Kalemi: 113, 115
Yeniçeri Kalemi Belgeleri (D.YNÇ): 184
Yeniçeri Kalemi Defterleri (D.YNÇ.d): 115
Yeniçeri Kalemi Defterleri, Yeniçeri Efendisi (KK.d):
115
Yeniçeri Ocağı: 9, 10, 110, 147
Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âli: 94
Yeniil Türkmenân-ı Haleb Evâfı Belgeleri
(D.HMH.YTH): 179
Yeniil Türkmenân-ı Haleb Evkâfı Defterleri
(D.HMH.YTH.d): 107
Yevmiye Defteri: 102
Yıldız Esas Evrakı (Y.EE): 203
Yıldız Esas Evrakı Defterleri (Y.EE.d): 137
Yıldız Esas Sadrazam Kâmil Paşa Evrakı (Y.EE.KP): 203

Yıldız Maruzât Defterleri (Y.MRZ.d): 136
Yıldız Mütenevvî Maruzât Evrakı (Y.MTV): 205
Yıldız Perakende Evrakı (Y.PRK...): 205
Yıldız Sadâret Hususî Maruzât Evrakı (Y.A.HUS): 204
Yıldız Sadâret Resmî Maruzât Evrakı (Y.A.RES): 204
Yıldız Sarayı Arşivi: 14, 136
Yıldız Sarayı Arşivi Belgeleri: 203
Yıldız Sarayı Arşivi Defterleri: 136
Yoklama Defterleri: 81
Yol ve Menzil Kalemi Belgeleri (A.{DVN.YML}): 166
Yol ve Menzil Kalemi Defterleri (A.{DVN.YML.d}): 58
Yurtdışı Arşivleri'nde Bulunan Osmanlı Dönemi'ne Ait
Belge ve Defterler: 276

Z

Zâbta-i Sıhhiye-i Hayvaniye Komisyonu: 210
Zabtiye Belgeleri (C.ZB): 268
Zabtiye Nezâreti Defterleri (ZB.d): 143

Zabtiye Nezâreti Maruzâtı (Y.PRK.ZB): 212
Zahire Emaneti: 85
Zahire Hazinesi: 112, 152
Zecriye Rûsûmu Defterleri (D.BŞM.ZCR.d): 98
Zecriye Rûsûmu Belgeleri (D.BŞM.ZCR): 175
Zehâir Defterleri: 57
Zimmet Halifeliği: 85, 88
Zimmet Halifeliği Belgeleri (EV.HMH.ZMT): 239
Zimmet Halifeliği Belgeleri (D.BŞM.ZMT): 175
Zimmet Halifeliği Belgeleri (EV.ZMT): 244
Zimmet Halifesi Belgeleri (EV.MH.ZMT): 242
Zimmet Halifesi Defterleri (D.BŞM.ZMT.d): 91
Zimmet Halifesi Defterleri, Zimmet Halifeliği (KK.d):
91
Ziraat Bankası: 204, 211
Ziraat Bankası Belgeleri (T): 246
Ziraat Heyet-i Fenniyesi: 210